CEMALEDDİN ARVASİ
(PARLAKIŞIK)
Kuddise Sirruh

TEFSİR SOHBETLERİ

6

CEMALEDDİN ARVASİ (PARLAKIŞIK)

Kuddise Sirruh

TEFSİR SOHBETLERİ

6. Cilt

© Bütün yayın hakları
"Lüleburgaz Eğitim Kültür ve Dayanışma Derneği"ne aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Sertifika No: 34634
6. Cilt ISBN: 978-605-82969-5-4
1. Baskı: Şubat 2018 - İstanbul

Baskı: Step Matbaacılık
Göztepe Mah. Bosna Cad. No:11 Bağcılar/İst.
Tel:0212 446 88 46 Sertifika No: 12266

Lüleburgaz Eğitim Kültür ve Dayanışma Derneği
Yılmaz Mahallesi Arka Bahçeler Sokak No:16
Lüleburgaz - Kırklareli
Telefon: 0288 412 55 90

CEMALEDDİN ARVASİ (PARLAKIŞIK)

Kuddise Sirruh

TEFSİR SOHBETLERİ

6. Cilt

Seyyid Cemaleddin ARVASİ (PARLAKIŞIK) **Rahmetullahi Aleyh'**in, Kirazlı Mescid ve Beyazid Camii'sinde verdiği kıymetli tefsir sohbet (dersleri,) bu sohbetlere iştirak eden talebeleri tarafından kitaplaştırılmıştır. Hamd-û senâlarımız ihsan eden, muvaffakiyete erdiren Âllâh-û Teâlâ'yadır ve rucûumuz da ancak O'nadır, Celle Şânûhû.

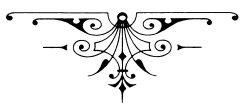

CEMALEDDİN ARVASİ (PARLAKIŞIK)

Kaddesallahu Sırruhu

DOĞUM YER VE TÂRİHİ İLE NESEBİ

Van vilâyetinin "Başkal'a" kazâsında, 1894 yılında mübarek bir anneden ve âlim, tasavvufta kuvvetli ehl-i kalb bir babadan dünyaya gelmişlerdir.

Babası Merhum Şemseddin Efendi, Başkale'de otuz üç yaşında vefat etmiş, kabri Başkale kabristanındadır. Seyyid Cemaleddin Kaddesallahû Sırrıhülaziz Efendi'nin dedeleri Halife Mustafa Efendi, (Rahmetullahi Aleyhimâ) Hakkâri'nin Yüksekova kazasının Sâkitan köyündendir.

Neseb-i şerifleri, anne tarafından Abdülkadir-i Geylâni'ye ulaşır. Dedeleri Oniki İmâm'dan, İmâm Ali Rızâ bin Mûsâ Kâzım soyundan olup seyyid oldukları, Irâk'taki mahkeme-i şer'iyye kayıtlarında yazılı olduğu gibi, Seyyid Abdülkâdir-i Geylânî'nin (Kuddisesırruh) torunu, Seyyid Abdürrezzâk Efendi'nin mübarek el yazısı ile de tasdiklidir.

Cemâleddin Kuddisesırruh'un, Ali Radıyallahû Anh'a kadar bütün dedeleri, zamanlarının âlim ve faziletli insanları idiler. Birçoğu zamanının kutbu, devrinin en büyük evliyâsı ve rehberiydi.

Dedeleri Seyyid Mustafâ Efendi Kuddisesırruh, Tarîkat-ı Aliyye-i Nakşibendiyye büyüklerinden Seyyid Tâhâ-i Hakkârî'nin oğlu, Seyyid Ubeydullah'ın halîfesiydi.

Hanedân-ı Rasûlûllah Sallallahû Aleyhivesellem Efendimiz'in neseb-i âlîlerinden olan Arvâsî âilesi, yaklaşık yedi yüz seneden

ziyade ilim ve irfan neşretmekte, en üstün insanlık meziyetlerinde numune olmakla tanınmış ve halk arasındaki ayrılıkları gidermekte, millî birlik ve beraberliği sağlamakta büyük vazifeler üstlenmiş ve bunları devam ettire gelmiş mübarek bir ailedir. Medreselerinde birçok ulema, ezkiyâ, müftü ve devlet adamı yetişmesine vesile olan bu kişilerin gayretleri sâyesinde, Türkiye'mizin doğu vilayetleri ve İran, Irak'ın sınır boylarındaki halk, Sünnîlikte devâm etmektedirler.

İLİM TAHSÎLİ VE TEDRÎSLERİ

Seyyid Cemâleddin Efendi Kuddisesırruh, ilk ilmi tahsillerini amcası, Nakşibendî Hâlidî şeyhi, Seyyid Abdûlhakîm Efendi'nin huzurunda, Van'daki Arvasîlerin medresesinde tamamladı.

Medrese usül ve tarzı üzere; Arap ve Fars dili ve edebiyatı,(ilm-i sarf, nahiv, bedî, beyân, belâğat, meânî), mantık, münâzara, vad', tefsîr, usûl-i fıkh, kelâm, tasavvuf, münâzara, İlâhî ve tabiî hikmet, fen ve matematik gibi birçok zahirî ve bâtınî ilimlerde, rahle-i tedrisini tamamlayarak, ikmal-i nûsh ederek ilm-î icazetnâmeyi aldılar.

Seyyid Cemâl Efendi Kuddisesırruh, İstanbul'a teşriflerinden önce, 3 yıl Mısır'da, El-Ezher üniversitesinde Usûl-û Fıkıh okuyup fakih olarak yetişti. Ayrıca Konya'da, Mesnev-i Şerif'i tamam okudu. Akabinde de Medrestü'l Mütehassisînde Şeyhül İslam Vekili Allame Zâhidü'l Kevserî gibi birçok ulemanın derslerine iştirak ettiler. Seyyid Cemaleddin Kuddisesırruh, sonra Seyyid Abdülhakim Efendi'nin biraderi (Süleymaniye Medresesi Şafii fıkhı müderrisi amcaları) Seyyid Taha Efendi'den okumuş, sonra Van'da Seyyid Muhammed Sıddîk Efendi'den okumuşlardır. Daru'l Fünun Edebiyat Fakültesine kayıt olmuşlar ve 1926 yılında mezun olmuşlardır.

Seyyid Cemâleddin Efendi, İstanbul'da iktisat tahsili de yapmışlardır. (Amcaları Seyyid Abdülhakîm Arvâsî Kuddisesırruh'un tavassutu ile Emekli Sandığında memuriyete başlamışlar) ve emekli olunca da maaş almaksızın Süleymaniyye'ye yakın, Kirazlı Mescid imam hatipliğine devam etmişlerdir. Uzun yıllar ilim neşretmiştir.

Arabi ve Farisî'si pek kuvvetli idi. Mesnevi üzerinde eşsiz, derin malûmatı vardı. Cuma namazlarından önce Mesnevi-i Şerif okutmuşlardır. Mesnevi-i Şerîf'i büyük bir vukufiyetle, başta Ankaravi İsmail Rüsûhi Dede Kuddisesırruh Şerhi olmak üzere, Sarı Abdullah Efendi şerhi ve diğer şerhlerden istifade ile birkaç defa okutmuşlardır.

Seyyid Cemâleddin Efendi, Kirazlı Mescid'de havas ve avam her kesime umumi sohbet ve dersler yapmışlardır. Kendileri Kenz'ül İrfan, Mesnevi, Gülistan ve Ramuzü'l Ehadis okumuşlar, tefsir ve hadis dersleri vermeye devam etmişlerdir. Ayrıca Beyazid Camisinde de kıymetli vaaz ve hutbeleri ile uzun seneler İstanbul halkını irşat etmişlerdir.

Tefsirden Kadı Beyzâvî ve Haşiyeleri, Nesefî, Hazîn okutmuşlar Celâleyn Tefsîrine bilhassa önem vermişler ve derslerde bu tefsiri başından sonuna kadar okutmuşlardır. Hikmet menbaı olan bu dersleri, kayıt altına alınmıştır.

ŞEYH ABDÜLGAFÛR EL-ABBÂSİ EL- MEDENÎ EL- HANEFÎ EL-MÜCEDDÎ KUDDİSESIRRUH'A İNTİSABLARI

Seyyid Cemâleddin Efendi Kuddisesırruh, 1960 yılında Hacca gider. Medine-i Münevvere'de bulunduğu sırada intisab edeceği bir mürşid-i kâmil arar. Mescid-i Nebevi'de bu niyet ile tefekkür ve duâ ile oturmakta iken, Şeyh Abdülgafur Efendi selam verir ve yanına gelip önünde oturur.

"Min eyne ehâna hâzâ. Nereden bu kardeşimiz?" diye sorar.

"Efendim Türkiye'den geldim..."

"Ravza-i Mutahhara'da fazla dünya kelamı konuşmayalım. Buyurun eve gidelim. Size bir sütlü çay içireyim. Hem orada sohbet edelim, tanışalım." Böyle diyen Şeyh Abdülgafûr Efendi, Seyyid Cemaleddin Efendi'nin elinden tutup evine misafir buyururlar.

Şeyh Abdülgafûr Efendi'nin bir hususiyeti, manen dolmuş taşmış bir insan olmasıyla beraber âlim olmasıydı. Delhi'nin en büyük

âlimlerinden idi. Senelerce usul, fıkıh, mantık, kelâm okuttu. Manevî tesiri kuvvetliydi. Hastalara, bunalmışlara okurdu. Teveccühlerinde, duâlarında şu hadis-i şerifi çok zikrederlerdi.

"İnsan bedeninde bir et parçası vardır ki ona kalb denir. O düzeldi mi, her şey düzelir."

Şeyh Abdülgafûr Efendi'yi Ziyaret

Seyyid Hasan Fehim Arvasî ile Medine'deki münasebetlerimiz günden güne inkişaf ediyordu. Merhum, bir gün fakire; "Efendim Mühürcü Fehmi Efendi, Nakşibendi meşayihinden aynı zamanda Peygamber Efendimizin amcası Abbas Radıyallahû Anhûma neslinden Şeyh Abdülgafûr Efendi isminde bir zattan bahsetti ve ziyaretlerine sizinle birlikte gitmemi söyledi. Lütfetseniz de bu büyük zatın ziyaretleri ile müşerref olsam." buyurmuşlardı. "Hay hay emredersiniz" dedim, beraberce gittik. O gün Abdülgafûr Efendi, tasavvuf, tarikat ve zikir bahsinde unutamayacağımız, çok arifane, âlimane bir sohbet lütfetmişti. O eşsiz letafetteki sohbetin lezzeti...

Dergâhtan ayrılırken, Hasan Fehim Arvasî Efendi'nin, unutamadığım intibaları şöyle idi; "Şeyh Abdülgafûr Efendi konuşurken sanki merhum babamı dinliyordum. Artık bundan sonra, bu gibi zevatı zor bulacağız. Çünkü bunları yetiştirecek müesseseler kalmadı. İnşallah ömrüm oldukça bu zatın sohbetinden mahrum kalmamaya gayret edeceğim. Bendenizi, böyle kıymetli zevatla tanıştırdığınızdan dolayı, size ebediyyen medyûn-i şükranım aziz efendim. Fakîrinizi, bu kadar manevi ziyafetlere mazhar kıldığınızdan dolayı, size olan şükran borcum hesapsızdır. Mükâfatınızı ancak Rabbim verecektir. Bu büyük saadeti, İnşallah Peygamberimizin Livâü'l Hamd sancağı altında toplandığımız gün göreceğiz."

Seyyid Cemâleddin Efendi Kuddisesırruh Şeyh Abdülgafûr Efendi Kuddisesırruh'dan, Nakşibendî, Kâdiri, Kübrevî, Sühreverdi ve Çeştiyye tarikatlerinden icazet almışlardır.

ESERLERİ

1- Tefsir Notları Arapça
2- Hayrü'l Kelam Liseyyid'il Enâm 2.cilt Arapça On bin Hadis-i şerif içeriyor.
3- Hayrü'l Beyân Fi Ahval-i Nebiyyi Ahirzaman Sallallahû Aleyhivesellem. Siyer ve İslam tarihine dair 2 cilt.
4- Esmaullahil Hüsnâ.
5- Kasîde-i Bürde Şerhi
6- Menâsiki Hac (Haccın Rükünlerine dair)
7- Akaid Risâlesi(Prof.Dr.Ramazan Ayvallı yayına hazırlamış Buhara Yayınlarından basılmıştır.)
8- Mesnevi'den bazı kısımların şerhi
9- Mektûbat-ı Şerif'ten Seçmeler Farsça
10- Namaz Risalesi

AİLESİ

Şemseddin, M. Halid ve Ahmed isimlerinden oğulları ile Lebibe, Ziba, Hasibe isimlerinde kızları ve bunların da çocukları vardır.

VEFÂTI

Ömrünü ilme ve milletine hizmete vakfetmiş mübarek Allah dostu 10.10.1976 da Rahmet-i Rahman'a kavuşmuşlar. İnnalillahi ve innâ ileyhi râciûn.

Naaşı, Bakırköy'deki evinden alınıp öğlen namazına müteakip Eyüp Camii'nden kaldırılıp Eyüp Sultan mezarlığında Murteza Efendi mescidi yanındaki aile mezarlığına defnedilmiştir. Merhum Necip Fazıl Kısakürek ile mezarları yakındır. Vefatının ardından Necip Fazıl Kısakürek, "İstanbul Cemalini kaybetti" demiştir.

Cenâb-ı Hak, cümlemizi şefâatlarına nâil eylesin.

TARÎKAT-I ALİYE-İ NAKŞİBENDİYE SİLSİLESİ

Muhammed Mustafa (Sallallahû Teâlâ Aleyhivesellem)
- Ebi Bekr Es-Sıddîk (Radiyallahu Anh)
- Selmân-ı Pâk-i Fârisî (Radiyallahu Anh)

- İmâm-ı Kâsım (Rahmetullahi Aleyh)
- İmam Cafer-i Sâdık (Rahmetullahi Aleyh)
- Beyazîd-i Bestâmî (Rahmetullahi Aleyh)
- Ebi Hasen Harkâni (Rahmetullahi Aleyh)
- Ebi Kâsım-el Cürcânî (Rahmetullahi Aleyh)
- Ebi Aliyy-il Fârmedî (Rahmetullahi Aleyh)
- Ebi Yûsuf Hemedânî (Rahmetullahi Aleyh)
- Abdulhâlık Gucdevânî (Rahmetullahi Aleyh)
- Muhammed Ârif Revegerî (Rahmetullahi Aleyh)
- Mahmud-ul-Fağnevî (Rahmetullahi Aleyh)
- Azîzan Alî Râmîtenî (Rahmetullahi Aleyh)
- Muhammed Bâbâ Semmâsî (Rahmetullahi Aleyh)
- Emîr-i Külâl (Rahmetullahi Aleyh)
- Şah-ı Nakşibend (Rahmetullahi Aleyh)
- Alâeddîn-i Attâr (Rahmetullahi Aleyh)
- Ya`kûb-u Çerhî (Rahmetullahi Aleyh)
- Ubeydullâh-il-Ahrâr (Rahmetullahi Aleyh)
- Muhammed Zâhid (Rahmetullahi Aleyh)
- Derviş Muhammed (Rahmetullahi Aleyh)
- Muhammed Emküngî (Rahmetullahi Aleyh)
- Muhammed Bâkibillâh (Rahmetullahi Aleyh)
- İmâm-ı Rabbânî (Rahmetullahi Aleyh)
- Muhammed Mâ'sum Fârûkî (Rahmetullahi Aleyh)
- Muhammed Seyfeddîn (Rahmetullahi Aleyh)
- Muhammed Muhsîn Dehlevî (Rahmetullahi Aleyh)
- Nur Muhammed Bedeyûnî (Rahmetullahi Aleyh)
- Mazhar Cân-ı Cânan (Rahmetullahi Aleyh)
- Abdullah Şâh-ı Dehlevî (Rahmetullahi Aleyh)
- Ebî Saîd Ahmed (Rahmetullahi Aleyh)
- Ahmed Saîd el-Medenî (Rahmetullahi Aleyh)
- Dost Muhammed Kandahârî (Rahmetullahi Aleyh)
- Muhammed Osman Dâmânî (Rahmetullahi Aleyh)
- Muhammed Sirâceddîn (Rahmetullahi Aleyh)
- Mevlânâ Muhammed Fadl Aliyy-il-Kureyşî (Rahmetullahi Aleyh)

- Şeyh Abdulğafûr El- Abbâsî el Medenî (Rahmetullahi Aleyh)
- Şeyh Seyyid Cemâleddin Arvasî (Rahmetullahi Aleyh)

SİLSİLE-İ NESEBLERİ

Seyyid Cemâleddin, ibnü's-seyyid Şemseddin, ibnü's seyyid Mustafa, ibnü's Seyyid Muhyiddin, ibnü's Seyyid Muhammed, ibnü's seyyid Abdurrahman, el- Müştehir bi'l âlimü'l Arvasî ibnü's seyyid Abdullah, ibnü's-seyyid Muhammed, Şehabüddin ibnü's-seyyid İbrahim, ibnü's-seyyid Cemâlüddin, el- Müştehir bi'l-âlimü'r-rabânî, el-âlimü'ddini fi-zamanecah ve şebabe ba'de ebihi tederrese bi kemâli'l-itkân cemiü'l-ulumü'l islamiyye ibnü's-seyyid Kemâleddin, ibnü's-seyyid Muhammed, el- müştehir bi'l Kutbiyye ibnü's-seyyid Kasım, ibnü's-seyyid İzzeddin, ibnü's-seyyid Abdülaziz, ibnü's-seyyid Haci Kasım, el-Bağdadiü'l müştehir bi'l âlimü'l Bağdadî maal hitatü'l Mısrıyye fi zemani Tedrisi fi Camiü'l ezher ibnü's-seyyid Abdülcebbâr, ibnü's-seyyid Cemâlüddin, el-âlimü'ddin hali gavsü's sekaleyn Abdülkadirül Geylânî, ibnü's-seyyid Haydar, ibnü's-seyyid Abdullah, ibnü's-seyyid Kasım, el Müştehir bi'l kutbil Bağdadî fi'l kıt'atil Irakiyeti ibn ebi'l ula ibnü's-seyyid Hasanü't Tahir, ibnü's-seyyid Ebi Abdullah, ibnü's-seyyid Mansur, ibnü's-seyyid Abdülaziz, ibnü's-seyyid Nizar, ibnü's-seyyid Ma'z, ibnü's-seyyid Ahmed, ibnü's-seyyid İsmail, ibnü's-seyyid Murad, ibnü's-seyyid Mehdi, ibnü's-seyyid Abdullah, ibnü's-seyyid Hüseyin, ibnü's-seyyid Muhammed, ibnü's-seyyid Hasan, ibnü's-seyyid Ali, ibnü's-seyyid Muhammed, ibnü's-seyyid Ali Cevad, ibnü's-seyyid Musa, ibnü'l İmam Ali Rıza, ahadü'l eimmeti'l isna aşere bin İmam Musa Kazım, ibn İmam Caferüs-Sadık, ibn İmam Muhammed Bakır, ibnü'l İmam Zeynelabidin, ibnü'l İmam Hüseyin, seyyidüş-Şüheda ibnü'l İmam Ali zevci Fatımatü'z Zehrâ Rıdvanullahi teâla ecmaîn.

İçindekiler

Hucûrat Sûresi / 17
Kaf Sûresi / 31
Zariyat Sûresi / 43
Tûr Sûresi / 57
Necm Sûresi / 69
Kamer Sûresi / 85
Rahman Sûresi / 101
Vâkıa Sûresi / 115
Hadid Sûresi / 133
Mücâdele Sûresi / 153
Haşr Sûresi / 167
Mümtehine Sûresi / 179
Saff Sûresi / 191
Cûm'a Sûresi / 197
Münâfikun Sûresi / 203
Teğâbûn Sûresi / 207
Talâk Sûresi / 217
Tahrim Sûresi / 229
Mülk Sûresi / 243
Kalem Sûresi / 259
Hâkka Sûresi / 285
Meâric Sûresi / 297
Nûh Sûresi / 305
Cin Sûresi / 313
Müzzemmil Sûresi / 323
Müddessir Sûresi / 333
Kıyâmet Sûresi / 345
İnsân Sûresi / 355
Mürselât Sûresi / 365
Nebe' Sûresi / 375
Nâziat Sûresi / 383

Abese Sûresi / 393
Tekvir Sûresi / 401
İnfitar Sûresi / 407
Mutaffifin Sûresi / 411
İnşikak Sûresi / 419
Bûruc Sûresi / 425
Tarık Sûresi / 437
A'lâ Sûresi / 441
Gâşiye Sûresi / 447
Fecr Sûresi / 453
Beled Sûresi / 463
Şems Sûresi / 469
Leyl Sûresi / 473
Duhâ Sûresi / 479
İnşirah Sûresi / 485
Tin Sûresi / 491
Alâk Sûresi / 495
Kadir Sûresi / 501
Beyyine Sûresi / 505
Zilzâl Sûresi / 509
Âdiyât Sûresi / 511
Karia Sûresi / 515
Tekâsür Sûresi / 519
Asr Sûresi / 523
Hümeze Sûresi / 525
Fil Sûresi / 529
Kureyş Sûresi / 533
Mâûn Sûresi / 535
Kevser Sûresi / 537
Kâfirun Sûresi / 539
Nâsr Sûresi / 541
Tebbet Sûresi / 543
İhlâs Sûresi / 545
Felâk Sûresi / 547
Nâs Sûresi / 551

اَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

İlâhi! Hamdini sözüme sertaç ettim, zikrini kalbime mi'raç ettim, kitabını kendime minhac ettim. Ben yoktum var ettin, aşkınla gönlümü bikarar ettin. İnâyetine sığındım, lütfuna geldim. Kulluk edemedim, affına geldim. Şaşırtma beni, doğruyu söylet, neşeni duyur, hakikati öğret. Sen duyurmazsan ben duyamam, sen söyletmezsen ben söyleyemem, sen sevdirmezsen ben sevemem. Sevdir bize hep sevdiklerini. Yerdir bize hep yerdiklerini. Yar et bize erdirdiklerini. Sevdin Habibini, kâinata sevdirdin. Sevdin de Hıl'at-ı Risâleti giydirdin. Makam-ı İbrahim'den, Makam-ı Mahmud'a erdirdin. Server-i Asfiyâ kıldın, Hatem-i Enbiya kıldın, Muhammed Mustafa kıldın. Salât-û selâm, tahiyyât-û ikram, her türlü ihtiram O'na, O'nun âline, ahbabına, ailesine, ashabına ve etbâına Yâ Rab!

Gubar-ı pâyine almam cihânı Yâ Râsûlallâh
Değişmem mûyinâ heft-Asümânı Yâ Râsûlallâh
Duyunca makdem-i teşrifin Âdem sulb-i pâkinden
Değişti habbeye bağ-ı cinânı Yâ Râsûlallâh

Ayağının tozuna cihânı verseler, almam Yâ Râsûlallâh
Saçının bir teline, yedi kat göğü değişmem Yâ Râsûlallâh
Senin teşrifinin tertemiz sulbünden geleceğini duyunca
Âdem(Aleyhisselam)
Bir tane buğdaya Cennetleri değişti Yâ Râsûlallâh

Ahmet Tahir El-Konevi (Kuddise Sirruh)

Ol Rasûl-ü müctebâ, hem rahmeten li'l âlemîn,
Bende medfundur deyû eflâke fahreyler zemîn.
Ravzasın edip ziyâret dedi Cibrîl-i Emîn,
Hâzihî Cennâtü Adnin, fe'd-hulûhâ hâlidîn.

-O Muhammed Mustafa (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah'ın(celle celaluhu) seçkin kulu alemlere Rahmet Peygamber,

-Yeryüzü gökyüzüne der ki, gökyüzü sen yukarıda olduğundan, bende aşağıda kaldığımdan dolayı bana gurur kibir yapma, ben aşağıda olmakla birlikte senden daha üstünüm. Çünkü benim bağrımda Muhammed Mustafa(sallallahu aleyhi ve sellem) yatıyor.

-Cebrail(aleyhisselam) geldi, Muhammed Mustafa (sallallahu aleyhi ve sellem)'nın kabr-i şerif-ini, Ravza-i Mutahharasını, ziyaret etti ve dediki;

-Ey insanlar bu Muhammed Mustafa (sallallahu aleyhi ve sellem)'nın Ravza-i Mutahharası, Adn Cennetidir, girin oraya! Bir daha da oradan çıkmayın!

Bâzâ bâzâ her ânçi hestî bâzâ,
Ger kâfîrü, gerbu, putperestî bâzâ,
İn dergeh-i mâ dergeh-i növmîdî nîst,
Sad bâr eger tövbe-şikestî bâzâ.

Mevlâna Celaleddin Rumi (Kuddise Sirruh)

سُورَةُ الْحُجُرَاتِ ﴿٤٩﴾ HUCÛRAT SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu Sûre-i Celile'ye, Hucûrat deniyor. Lisanımızda "oda" demektedir. Bu sûrede Mü'minlere görgü adabı, peygambere ve birbirlerine karşı nasıl davranacakları öğretilmektedir. Medine'de nâzil olmuş. 18 âyet, 343 kelime, 1476 harften ibarettir. Sûre-i Celile baştanbaşa terbiyeyi, edebi bildiriyor. Âllâh'a ve Rasûlûllah'a karşı edep nasıl olmalıdır?

Sûrenin hülâsası; Âllâh'tan korkmalı, yapılan amellerin iptâl olmaması için fenalık, edebe muhalif bir şey yapmamalı. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'den evvel öne geçerek ne lisanen ne de kavlen ileri gitmemeli. O'nunla konuşurken bağırarak yüksek sesle değil, O'nun sesinden ileri geçmemeli. O'nunla konuşurken birbirinizle konuştuğunuz gibi olmasın, mümkün olduğunca edebe hassasiyete dikkat etmeli. Arayı bozmak için bazen münâfıklardan haberler gelebilir. Bu haberleri tetkik etmeden harekete geçmemeli. O zamanda Rasûl-û Ekrem, âshabın içinde olduğu gibi bugün de içimizdedir. Çünkü İzn-i İlâhi ile ahvâle muttalidir. Kalbimizde baş gösteren imâna muhabbet ve küfr-ü

fıska ikrah Fazl-ı İlâhi'dir. Size büyük nimettir. Din kardeşlerinizin araları bozulduğu zaman aralarını ıslâh edip barıştırınız. Mümkün olmazsa haksız tarafı mecbur ediniz. Zenginler, fakirleri alay etmesinler. Belki o fakir, Âllâh'ın katında daha kıymetlidir. Hatta hanımlar, aranızda birbirinizi ayıplamayın. Fenâ kelimelerle birbirinize isim, lâkap takmayınız. Sû-i zanda bulunmayınız. Ayıpları tecessüs etmeyin, gıybet etmeyiniz. Mal-û servetle kibr-i azamet yapmayınız. Bu sûre, baştan sona kadar edebi talim ediyor. Eğer iblisin ayağına basmak istersen yani mağlup etmek istersen gözünü aç, şeytanın katili edeptir. Edebi takındın mı, o zaman şeytan senden uzaklaşır.

Mevlâna Celâleddin-i Rumi Kaddasâllâhû Sırrahûlaziz buyuruyor; "Âllâh'tan evvelâ edebi talep etmeli. Edebi olmayan kimse Rahmet-i İlâhiye'den mahrum olur." Edebi olmayan kimsenin fenâlığı yalnız kendine değil, etrafa umuma sirayet ediyor.

Mûsâ Aleyhisselâm'ın zamanında ilâhi sofra zuhur ederdi, zahmetsiz yer içerlerdi. Edebi olmayan bazı kişiler ayrıca "biz soğan, sarımsak, mercimek isteriz" dediler. Yapılan bu edepsizlikten sonra yalnız kendilerinden değil, ilâhi sofradan hissedar olanların tamamından, o sofra kaldırılmış oldu. Zahmetsiz ele geçen nimetler elden çıkınca, zahmetle çalışıp yorularak kazanmaya başladılar. Edepsiz olanın yaptığı fenalık, kavminin başına felaket gelmesine sebep oldu.

Bu sûre-i celilede beş âyet **"yâ eyyûhellezine amenû"** ile başlıyor. Çünkü hitap Mü'minleredir.

1- يَـا اَيُّهَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا لَا تُقَدِّمُـوا بَـيْنَ يَـدَيِ اللّٰهِ وَرَسُـولِهٖ وَاتَّقُـوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ سَمِيـعٌ عَلِيـمٌ

يَـا اَيُّهَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا Ey Âllâh-û Rasûlûllah'a ve Kur'an'a imân eden Mü'minler. لَا تُقَدِّمُـوا İleri gitmeyiniz بَيْـنَ يَـدَيِ اللهِ وَرَسُـولِهٖ Âllâh-û Rasûlûllah'ın emirlerinden fiilen ve kavlen ileri gitmeyiniz. وَاتَّقُـوا اللّٰهَ Âllâh'tan korkunuz, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e tekaddüm etmek nihayet amelinizin iptâline sebep olur. Her şeyde dâima edep ile hareket ediniz. اِنَّ اللّٰهَ Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû سَـمِيعٌ işitiyor bütün sözlerinizi, عَلِيـمٌ biliyor bütün yaptığınız işleri.

Âllâh ve Rasûlünün huzurunda sözde veya işte öne geçerek konuşmak veya hüküm beyân etmek yasaklanmıştır.

2- يَـا اَيُّهَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا لَا تَرْفَعُـوا اَصْوَاتَكُـمْ فَـوْقَ صَـوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَـرُوا لَـهُ بِالْقَـوْلِ كَجَهْـرِ بَعْضِكُـمْ لِبَعْـضٍ اَنْ تَحْبَـطَ اَعْمَالُكُـمْ وَاَنْتُمْ لَا تَشْـعُرُونَ

يَـا اَيُّهَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a ve Kur'an'a imân eden Mü'minler. لَا تَرْفَعُـوا Yükseltmeyiniz اَصْوَاتَكُـمْ seslerinizi فَـوْقَ صَـوْتِ النَّبِـيِّ Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in sesinden fazla yükseltmeyin. وَلَا تَجْهَـرُوا لَـهُ بِالْقَـوْلِ كَجَهْـرِ بَعْضِكُـمْ لِبَعْضٍ Ve O'na söz söylerken, birbirinize yüksek sesle konuştuğunuz gibi konuşmayın. اَنْ تَحْبَـطَ اَعْمَالُكُـمْ Amelleriniz haptolur, mahvolur, heder olur. (İmân gitmez, amelin sevabı gider.) وَاَنْتُمْ لَا تَشْـعُرُونَ Farkında olmadan amelleriniz boşa gider.

Âshab-ı Kiram'dan Sabit bin Kays, ağır işittiğinden yüksek sesle konuşurdu. Bu âyetin nüzulünü müteakip Huzur-u Nebeviye gelmemeye başladı. Aleyhisselâtû Vesselâm Efendimiz kendisini arattırarak. "Bize niçin gelmez oldun?" dedi. Sabit Radıyallâhû Anh; "Ya Rasûllûllâh! Âllâh-û Teâlâ sana bu âyeti inzal buyurdu.

Benim ise sesim kuvvetli. Amelim heder olup da ateş ehli olmaktan korktum" diye cevap verdi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem "Hayır! Sen o mevkide değilsin, hayır ile yaşıyorsun, hayır ile öleceksin. Sen, Cennet ehlindensin" buyurdu.

3- اِنَّ الَّذِيـنَ يَغُضُّـونَ اَصْوَاتَهُـمْ عِنْـدَ رَسُـولِ اللهِ اُولٰٓئِـكَ الَّذِيـنَ امْتَحَـنَ اللهُ قُلُوبَهُـمْ لِلتَّقْـوٰى لَهُـمْ مَغْفِـرَةٌ وَاَجْـرٌ عَظِيـمٌ

اِنَّ الَّذِيـنَ يَغُضُّـونَ اَصْوَاتَهُـمْ Onlar ki seslerini Huzur-u Saadette hürmeten indiriyor, yavaşlatıyorlar. عِنْـدَ رَسُـولِ اللهِ Huzur-u saadette seslerini kısanlar اُولٰٓئِـكَ الَّذِيـنَ امْتَحَـنَ اللهُ قُلُوبَهُـمْ لِلتَّقْـوٰى o kimseler ki Âllâh-û Teâlâ, kalplerini takvâ için imtihan etmiştir. Takvânın zuhuru için Âllâh imtihan ediyor. لَهُـمْ مَغْفِـرَةٌ وَاَجْـرٌ عَظِيـمٌ İşte onlar için Mağfiret-i İlâhiye var. Hataları varsa Âllâh CelleCelâlûhû, onları affeder. Yalnız affetmekle kalmıyor, onlara ecr-i azim var, cennetleri ihsan eder.

4- اِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَآءِ الْحُجُرَاتِ اَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ

اِنَّ الَّذِيـنَ يُنَادُونَـكَ Onlar ki seni çağırıyorlar, Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem. مِـنْ وَرَآءِ الْحُجُـرَاتِ Odaların arkasından sana nida edenlerin اَكْثَرُهُـمْ لَا يَعْقِلُـونَ pek çoğu, senin yüksek kadrini bilmeyen kimselerdir, aklı ermez kişilerdir.

Üyeyne ibni Hısn ile Akra ibni Habis, Temim oğullarından yetmiş kişilik bir heyetle öğle vakti Âllâh'ın Rasûlü'ne geldiler. Rasûlûllah odasında uyuyordu. "Ya Muhammed! Dışarı çık, yanımıza gel" diye bağırdılar. Âyet, bu tür davranışın uygunsuzluğunu anlatmaktadır.

5- وَلَوْ اَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتّٰى تَخْرُجَ اِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَاللهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

وَلَوْ Eğer اَنَّهُمْ صَبَرُوا onlar sabr-ı tahammül ederlerse, حَتّٰى تَخْرُجَ اِلَيْهِمْ sen yanlarına çıkıncaya kadar. لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ Elbette kendileri için daha hayırlı olurdu. وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ Allâh-û Teâlâ, mübalağa ile mağfiret edici, affedicidir, merhamet sahibidir.

6- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا اَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلٰى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا Ey Allâh-û Rasûlûllah'a ve Kur'an'a imân eden Mü'minler. اِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ Şâyet bir fasık size bir haber getirirse (birdenbire kapılmayın.) فَتَبَيَّنُوا Onun doğruluğunu araştırın (olabilir ki yalandır.) اَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا Yoksa bilmeksizin bir kavme zarar verirsiniz, بِجَهَالَةٍ hakikat belli olmadan. فَتُصْبِحُوا عَلٰى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ Sonra yaptığınıza pişman olursunuz.

Rivayete göre; Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem hicretin dokuzuncu yılında, Velid Bin Ukbe'yi zekâtlarını toplamak üzere Ben-i Mustalık kabilesine göndermişti. Ve bir saygı nişanesi olmak üzere halk, çoğu atlı olarak, Velid'i karşılamaya çıkmıştı. Meğer Velid'le Mustalık oğulları arasında evvelce bir adavet varmış. Kendisini öldürmeye geliyorlar zannıyla korkarak hemen geri dönmüş ve Rasûlûllah'a: "Onlar, irtidât etmişler bana zekâtı vermediler" demişti.

Bu haber, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem Efendimizi hiddetlendirmiş o kadar ki, Mustalık oğulları ile gazâ etmeye bile niyet etmişlerdi. Bu âyet-i celile bu münasebetle nâzil olmuştur.

Bilâhare Fahr-i Kâinat, bir miktar askerle Halid ibni Velid Radıyallâhû Anh'ı, Ben-i Mustalık'a göndermiş ve "Keyfiyeti tahkik et. Şâyet kendilerinde imânlarına delalet eden şeyi görürsen,

zekâtlarını al gel ve illâ haklarında küffara edilen muameleyi tatbik edersin" buyurmuştur.

Fakat Halid bin Velid irtidatlarına delil olabilecek hiçbir şey görmemişti, ezan okuduklarını ve hatta teheccüd dahi kıldıklarını müşâhade etmişti. Hiçbir itiraza maruz kalmadan zekâtlarını alarak, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem Efendimize avdet etmişti. Bu sûretle Velid'in hata ve iftirası meydana çıkmış oldu.

7- وَاعْلَمُوا اَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللّٰهِ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِى كَثِيرٍ مِنَ الْاَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ حَبَّبَ اِلَيْكُمُ الْاِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِى قُلُوبِكُمْ وَكَرَّهَ اِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ اُولٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ

وَاعْلَمُوا اَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللّٰهِ Ey böyle yalan ve iftirada bulunanlar. Biliniz ki Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem aranızdadır. (Haber veriyor Cenâb-ı Hak, Habibine sizin yaptığınız yalanları. Âllâh, Habibine bildirir öyle ise böyle yapmayınız.) لَوْ يُطِيعُكُمْ فِى كَثِيرٍ مِنَ الْاَمْرِ Eğer Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, birçok işlerde tetkik etmeden size uysaydı, لَعَنِتُّمْ mihnet ve helâke düşerdiniz. وَلٰكِنَّ اللّٰهَ حَبَّبَ اِلَيْكُمُ الْاِيمَانَ Fakat Âllâh-û Teâlâ size imânı sevdirmiş, وَزَيَّنَهُ فِى قُلُوبِكُمْ onu kalplerinize ziynet yapmıştır. وَكَرَّهَ اِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ Küfrü, fıskı ve isyanı da size çirkin göstermişti. اُولٰئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ Rüştünü bulan, doğru yolda olanlar bunlardır.

8- فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَنِعْمَةً وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَنِعْمَةً Bu da Âllâh-û Teâlâ'nın, bir lütuf ve nimetidir. وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ Âllâh alimdir, herkesin ahvâlini bilir. Hâkim'dir, her şeyi yerli yerine halketmiştir.

9- وَاِنْ طَآئِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ اقْتَتَلُوا فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا ۚ فَاِنْ بَغَتْ اِحْدٰيهُمَا عَلَى الْاُخْرٰى فَقَاتِلُوا الَّتِيْ تَبْغِيْ حَتّٰى تَفِيْٓءَ اِلٰٓى اَمْرِ اللّٰهِ ۚ فَاِنْ فَآءَتْ فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَاَقْسِطُوا ۖ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِيْنَ

وَاِنْ طَآئِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ اقْتَتَلُوا Eğer Mü'minlerden iki taife birbirleriyle vuruşurlarsa, (Âllâh'ın emri budur) فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا ۚ mümkün olduğu kadar onların aralarını (nasihatla, Âllâh'ın hükmüne davet ederek) bulun, barıştırın. فَاِنْ بَغَتْ اِحْدٰيهُمَا عَلَى الْاُخْرٰى Eğer birisi tecavüz etti, galebe ettiyse diğer taife üzerine, o zaman nasihat fayda vermiyor, فَقَاتِلُوا الَّتِيْ تَبْغِيْ o galebe edene mukabele ediniz. حَتّٰى تَفِيْٓءَ اِلٰٓى اَمْرِ اللّٰهِ ۚ Âllâh-û Teâlâ'nın emrine dönünceye kadar saldıran tarafla savaşın. (Mağlup olana yardım edip, o galip olanı def edinceye kadar. Galip olan ne zaman ki fikrinden vazgeçti, rücû etti.) فَاِنْ فَآءَتْ فَاَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَاَقْسِطُوا ۖ Artık aralarını adaletle düzeltin, sulh yapınız اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِيْنَ (Her işte) adaletli davranın. Şüphesiz ki Âllâh-û Teâlâ, adil davrananları sever.

10- اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ اِخْوَةٌ فَاَصْلِحُوا بَيْنَ اَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللّٰهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ۚ

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ اِخْوَةٌ فَاَصْلِحُوا بَيْنَ اَخَوَيْكُمْ Mü'minler ancak birbirlerinin (din) kardeşidirler. Öyleyse kardeşlerinizin aralarını ıslâh edin. وَاتَّقُوا اللّٰهَ Ve Âllâh-û Teâlâ'dan korkun, لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ۚ (hükmüne muhalefet etmeyin) ki rahmet olunasınız.

Mü'minler din kardeşi olduklarına göre, kavga ettiklerinde barıştırılmaları gerekir.

11- يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسٰٓى اَنْ يَّكُوْنُوْا خَيْرًا مِّنْهُمْ

وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ عَسٰٓى اَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ ۚ وَلَا تَلْمِزُوٓا اَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْاَلْقَابِ ۗ بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْاِيمَانِ ۚ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُونَ

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlûllaha ve Kur'ana imân eden Mü'minler. لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ Bir kavim, diğer bir kavmi alaya almasın. عَسٰٓى اَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ Belki de onlar, olur ki Âllâh indinde alay edilenler, alay edenlerden daha hayırlıdır. وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ Kadınlar da diğer kadınlarla alay etmesinler. عَسٰٓى اَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ Belki alaya alınan hanım, alaya alan hanımdan Nezd-i İlâhi'de daha hayırlıdır. وَلَا تَلْمِزُوٓا اَنْفُسَكُمْ Kendi kendinizi ayıplamayın (o da sana yapar.) وَلَا تَنَابَزُوا بِالْاَلْقَابِ Birbirinizi kötü lâkaplarla çağırmayın. بِئْسَ الِاسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْاِيمَانِ İmândan sonra fasıklık ve kötü lâkaplarla çağırmayın (şimdiye kadar yaptıklarınıza tevbe ediniz.) وَمَنْ لَمْ يَتُبْ Her kim de tevbe etmezse, فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُونَ işte böylesi kimseler zalimlerdir.

Âyette; erkeklerin ve kadınların birbirleriyle alay etmemeleri, birbirlerini ayıplamamaları ve kötü lâkap takmamaları istenmekte, bunların yoldan çıkma anlamına gelen bir tutum olduğu hatırlatılmaktadır.

12- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ ۖ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا ۗ اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَاْكُلَ لَحْمَ اَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۚ اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a ve Kur'an'a imân eden Mü'minler. اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ Zannın birçoğundan içtinab

edinin, kaçının. اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ Zira zannın bazısı, ağır günâhtır. وَلَا تَجَسَّسُوا Tecessüs de etmeyin, birbirinizin kusurunu araştırmayın. وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا Biriniz, diğerinizi arkasından çekiştirmesin. اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ Biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? اَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ İşte bundan tiksindiniz, وَاتَّقُوا اللّٰهَ o halde Âllâh'tan korkunuz, اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ (gıybet etmeyin.) Âllâh-û Zülcelâl gıybetten tevbe edenlerin tevbelerini kabûl eder, rahmetine erdirir.

Âyette; zandan kaçınmamız, kusur araştırıp ayıpları deşmememiz ve gıybet etmememiz istenmiştir. Çekiştirilen kimse de anlatılan kusur bulunsa bile, bunun anlatılmasının câiz olmadığı belirtilmiştir.

Bir hadis-i şerifte; "Müslümanların eksikliklerini, ayıplarını araştırmayın. Zira kim Müslümanların ayıplarını araştırırsa, Âllâh-û Teâlâ da onun ayıbını meydana çıkarır. Nihayet evinin içinde bile onu rezil, rüsva eyler" buyrulmuştur.

Gıybetin akabinde tevbe etmeli. Bu gıybette mal, zayi olmamış. Vücudunda da bir zarar ziyan olmamış. Öyle ise gıybet edilene malûmat vermeye lüzum yok. Seninle Âllâh'ın arasındadır. Gıybet ettiğine duâ et. **Âllâhûmme mağfirli veli meniğtebtûhû.** Ya Rabbi beni mağfiret et. Gıybet ettiğim kişiyi de mağfiret et.

Kebâirden olduğu halde birkaç yerde cevaz verilmiş.

a) Zalimi ve zulmünü bildirmek.

b) Filan kişi malımı aldı zarar verdi fakir oldum bana yardım edin.

c) Fetva almak için itimat edilene gidildiğinde, zarar ziyan gördüğü kişinin fenâlığını söylemek.

d) Ticaret yapacağı iş ortağı kişiyi tanımak istediğinde, bilen kişinin, olduğu gibi kötülükleri varsa bunları da söylemesi câizdir.

13- يَـا اَيُّهَـا النَّـاسُ اِنَّـا خَلَقْنَاكُـمْ مِـنْ ذَكَـرٍ وَاُنْثٰى وَجَعَلْنَاكُـمْ شُـعُوبًا وَقَبَآئِـلَ لِتَعَارَفُـوا ؕ اِنَّ اَكْرَمَكُـمْ عِنْـدَ اللّٰهِ اَتْقٰيكُـمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ عَلِيـمٌ خَبِـيرٌ

يَـا اَيُّهَـا النَّـاسُ Ey insanlar! Makam, mal-û servet ile iftihar ederek halkın üzerine azamet göstermeyin. اِنَّـا خَلَقْنَاكُـمْ مِـنْ ذَكَـرٍ وَاُنْثٰى Ey insanlar! Biz Azimüşşân, sizi bir erkek, bir dişiden yarattık. (Âdem ile Havva'dan yahut her birinizi bir anayla bir babadan.) وَجَعَلْنَاكُـمْ شُـعُوبًا وَقَبَآئِـلَ لِتَعَارَفُـوا Ve birbirinizle tanışasınız diye, sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. اِنَّ اَكْرَمَكُـمْ عِنْـدَ اللّٰهِ اَتْقٰيكُـمْ (Hepiniz eşitsiniz, binâenaleyh neseple övünmeyin.) Muhakkak ki Âllâh katında en şerefliniz, en ziyade muttaki olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır. اِنَّ اللّٰهَ عَلِيـمٌ خَبِـيرٌ Gerçekten Âllâh-û Azimüşşân her şeyi bilendir, her şeyden haberdardır.

İnsanlar Âdem Aleyhisselâm ile Havva Radıyâllâhû Anhâ'dan çoğalmaları veya her biri bir anne ve babadan doğmaları itibariyle yaratılışta eşittirler. Bu açıdan soy ve soplarıyla övülmeleri yersizdir. Çünkü gerçek ve yegâne üstünlük, takvâ üstünlüğüdür.

14- قَالَـتِ الْاَعْـرَابُ اٰمَنَّـا ؕ قُـلْ لَـمْ تُؤْمِنُـوا وَلٰكِـنْ قُولُـوٓا اَسْـلَمْنَا وَلَمَّـا يَدْخُـلِ الْاِيمَـانُ فِـى قُلُوبِكُـمْ ؕ وَاِنْ تُطِيعُـوا اللّٰهَ وَرَسُـولَهُ لَا يَلِتْكُـمْ مِـنْ اَعْمَالِكُـمْ شَيْـًٔا ؕ اِنَّ اللّٰهَ غَفُـورٌ رَحِيـمٌ

(İmân kalbe müteallîktir. Âllâh-û Rasûlûllah'a imân etmiştir. Müslüman itâat etmiştir. Münâfıklara da Müslüman denilirdi. Gö-

rünüşte itâat ediyor fakat Mü'min değil. Bedevilerden bir kabile geldi, zâhirde imân etmişlerdi. Geldiler, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in huzurunda oturdular.

Esedoğullarından bir topluluk, bir kıtlık senesinde Medine'ye gelerek imân ettiklerini söylemişler ve Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e "Sana yüklerimiz ve ailelerimizle geldik, seninle falan oğulları gibi savaşmadık" demişler. Sadaka istemişlerdi.

Âyet; onların bu durumunu tahlil ederek, onların kalben tasdik etmediklerini, sadece dilden teslimiyetlerini belirttiklerini ifade etmektedir.

قَالَتِ الْاَعْرَابُ Arabiler diyorlar ki; اٰمَنَّا Biz imân ettik, diyorlar. قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا Ey Habibim, onlara söyle "Siz gerçekte imân etmediniz. وَلٰكِنْ قُولُوا اَسْلَمْنَا Ama İslâm'a geldik" deyin. (**Eslem** Müslüman; itâatten geliyor, teslim olmuş.) وَلَمَّا يَدْخُلِ الْاِيمَانُ فِى قُلُوبِكُمْ Henüz imân kalplerinize girmedi. (**"lemmâ"** kelimesi; dâhil olmamış, dâhil olma-girme ihtimali yakındır. **Lem** olsaydı; dâhil olmamıştır, dâhil olmaz demektir.)

وَاِنْ تُطِيعُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُ Eğer siz, Âllâh-û Rasûlûllah'a itâat ederseniz, لَا يَلِتْكُمْ مِنْ اَعْمَالِكُمْ شَيْئًا imân etmediğiniz takdirde. Müslüman derecesinde kaldığınız amelinizle hiçbir noksanlık olmaz. Cenâb-ı Hak kabûl eder. (Müslüman idi, itâat ediyordu, imânı yoktu fakat namaz kılıyordu. Akabinde imân etseydi, Âllâh o namazı da kabûl ederdi.) اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû, Mü'minlerin mübalağa ile kusurlarını affeder. Rahimdir, onların haline fazlıyla rahmet eder.

15- اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهٖ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ ؕ اُولٰٓئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ Mü'minler kimdir, sadık olan Mü'min? İmânında sadık olan Mü'minler! الَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ Evvelâ Âllâh'a imân ediyor, وَرَسُولِهٖ Rasûlüne imân ediyor, ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا ondan sonra bir şek ve şüphe kalbine girmiyor. وَجَاهَدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ Âllâh yolunda mallarıyla ve canlarıyla savaşanlardır. (Cihat, o zaman imânın şartı idi.) اُولٰٓئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ İşte imânlarında sadık olanlar bunlardır.

O gelen bedeviler, Esedoğulları "Efendim kalbimizden söylemedik" dediler, mahçup oldular.

16- قُلْ اَتُعَلِّمُونَ اللّٰهَ بِدِينِكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ؕ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ

قُلْ اَتُعَلِّمُونَ اللّٰهَ بِدِينِكُمْ Ey Habibim Ekmelerrusül Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara söyle; Siz, Âllâh-û Teâlâ'ya mı dininizi öğretiyorsunuz, (haber veriyorsunuz?)وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ Hâlbuki O, göklerde ve yerde ne varsa hepsini bilendir. وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ Âllâh-û Azimüşşân, her şeyi hakkıyla bilendir. (O'na hiçbir şey gizli kalmaz.)

17- يَمُنُّونَ عَلَيْكَ اَنْ اَسْلَمُوا ؕ قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَىَّ اِسْلَامَكُمْ ۚ بَلِ اللّٰهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ اَنْ هَدٰيكُمْ لِلْاِيمَانِ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

يَمُنُّونَ عَلَيْكَ اَنْ اَسْلَمُوا Onlar, İslâm'a girdikleri için sana minnet ediyorlar. قُلْ لَا تَمُنُّوا عَلَىَّ اِسْلَامَكُمْ ۚ De ki; "Müslüman olmakla bana

minnet yüklemeyin, başıma kakmayın." بَلِ اللّٰهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ اَنْ هَدٰيكُمْ لِلْاِيمَانِ Âllâh-û Teâlâ, size in'am ve ihsan etti ki sizin yüzünüzü buraya çevirdi. (Ey âmâl-i salihayı yapan kimseler! Sen amellerine güvenme. Âllâh'tır rehberlik yapıyor, senin yüzünü buraya çeviriyor. Görünüşte sen yapıyorsun ama Âllâh'ın delâletiyle, nimetiyle yapıyorsun.) اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِيـنَ Eğer doğrulardan iseniz (Âllâh'a minnettar olmanız gerekir.)

18- اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ۭ وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

اِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ Şüphesiz Âllâh-û Teâlâ, göklerin ve yerin görülmeyen esrarını bilir.

وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ Âllâh CelleCelâlûhû Basîr'dir görür sizin yaptığınızı ona göre mükafatınızı ihsan eder.

سُورَةُ قٓ ﴿٥٠﴾ KAF SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 45 âyet, 377 kelime, 1494 harften ibarettir.

1- قٓ وَالْقُرْاٰنِ الْمَجِيدِ ۚ

قٓ Müteşehibat-ı Kur'aniyedendir. Diğer âyetlerde geçtiği gibi Murad-ı İlâhi'yi bilmiyoruz. Âllâh-û e'lemû bi muradihi ve bi zelike demişler fakat mâna vermemişler. Sonra gelen müfessirler ayrı ayrı mânâlar vermişler. قٓ Bir dağdır, yerleri ihata etmiştir. Bu dağın damarları, bütün dağların damarları ile irtibatlıdır. Te'vili ancak Âllâh-û Teâlâ bilir. Kadir, Kaâdir, Kâhir, Karib, Kaabız isimlerinin anahtarıdır. وَالْقُرْاٰنِ الْمَجِيدِ ۚ Vâv'ı kasemdir. Cenâb-ı Hak kasem ediyor, Mecd-i Şeref sahibi olan Kur'an'a. Kasem, yemin edilen şeyin ehemmiyetine binâendir. Kur'an-ı Azimüşşân'ın, mecit, büyük olduğunun işaretidir. Elbette Huzur-u İlâhiye çıkacak, amellerinizden hesap göreceksiniz.

2- بَلْ عَجِبُوٓا اَنْ جَٓاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ فَقَالَ الْكَافِرُونَ هٰذَا شَىْءٌ عَجِيبٌ

بَلْ عَجِبُوا Kur'an geldikten sonra "bu şaşılacak şeydir" dediler. اَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ O kâfir olanlar aralarından bir peygamberin geldiğine taaccüp ettiler. فَقَالَ الْكَافِرُونَ هٰذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ Dediler; "Bu, ne acayip bir şeydir."

İnkâr edenler, ölümden sonra dirilmeyi ve cehennem azabını haber veren peygamberin uyarısını, tuhaf bir şey saydılar.

3- ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ۚ ذٰلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ

ءَاِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ۚ Biz öldükten sonra toprak olduğumuz zaman mı (dirileceğiz.) ذٰلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ Bu, akıldan uzak bir dönüştür.

4- قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْاَرْضُ مِنْهُمْ ۚ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْاَرْضُ مِنْهُمْ ۚ Biz yerin, onların (cesetlerinden) ne eksilttiğini biliriz. وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ Nezdimizde her şeyi hıfzeder, (her türlü tâğyir ve tebdilden mahfuz) bir kitap vardır. Toprağın bünyesinde çürüyen cesedin zerreleri nereye gider savrulursa savrulsun, Âllâh'ın mülkü dâhilindedir. Âllâh irade ettiği zaman, o zerreler bir araya gelir, toplanır, insan şekline gelir. Ruh ölmediğinden, ebediyet için halkolmuş ruhun da mahalli vardır. Emr-i İlâhi olduğunda, hesap için hayat bulacaktır.

5- بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِى اَمْرٍ مَرِيجٍ

بَلْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ Belki hak (mucizelerle sabit olan nübüvvet veya Kur'an) kendilerine geldiği zaman tekzib ettiler. لَمَّا جَاءَهُمْ

Onlara geldikten sonra فَهُمْ فِيْ اَمْرٍ مَّرِيْجٍ şimdi onlar, şaşırmış bir hâldedirler.

Kur'an veya Peygamber gelince bunlar, hakkında çelişkili görüşler belirtilerek büyü, büyücü, şiir, şair, kehanet, kâhin gibi ifadeler kullanmışlardı.

6- اَفَلَمْ يَنْظُرُوْٓا اِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنٰهَا وَزَيَّنّٰهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوْجٍ

اَفَلَمْ يَنْظُرُوْٓا اِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنٰهَا (Kâfirler) üzerlerindeki göğe bakmadılar mı, onu nasıl (kudretle) bina ettik ve (yıldızlarla) nasıl tezyin ettik. وَزَيَّنّٰهَا Gökleri, yıldızlarla ziynetlendirdik. وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوْجٍ Onlar da hiçbir yarık, çatlak gedik de yoktur. (Her ayıptan salimdir.)

7- وَالْاَرْضَ مَدَدْنٰهَا وَاَلْقَيْنَا فِيْهَا رَوَاسِيَ وَاَنْۢبَتْنَا فِيْهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍۢ بَهِيْجٍ

وَالْاَرْضَ مَدَدْنٰهَا وَاَلْقَيْنَا فِيْهَا رَوَاسِيَ Yeryüzünü de döşedik, ona sabit dağlar koyduk. وَاَنْۢبَتْنَا فِيْهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍۢ بَهِيْجٍ Ve üzerinde gönül açan, her çeşidinden güzellikleri içeren (bitkiler) yetiştirdik.

8- تَبْصِرَةً وَّذِكْرٰى لِكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيْبٍ

تَبْصِرَةً Her kulun gönül gözünü açmak ve ibret vermek için. وَّذِكْرٰى لِكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيْبٍ Bizim taat ve ibadetimize rücû eden, imân edenlerin Zikrullah'ına vesile olur. Evveli tefekkür sonra da tezekkür olur.

9- وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَآءِ مَآءً مُّبٰرَكًا فَاَنْۢبَتْنَا بِهٖ جَنّٰتٍ وَّحَبَّ الْحَصِيْدِ

وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَآءِ مَآءً Yine biz Azimüşşân, lütf-û keremimizle

gökten yağmurları yağdırdık. مُبَارَكًا Bereketli olarak فَأَنْبَتْنَا بِهِ bu su ile biz halkediyoruz. جَنَّاتٍ Bağlar bahçeler, وَحَبَّ الْحَصِيدِ hasad biçilecek olan daneler. Bahçeleri ve ekinleri yetiştirdik.

10- وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ

وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ Uzun boylu hurma ağaçları, لَهَا o hurma ağacında طَلْعٌ yemiş var. نَضِيدٌ Birbirine girmiş, küme küme tomurcukları olan hurma ağaçları yetiştirdik.

11- رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ

رِزْقًا لِلْعِبَادِ Bunlar, kullara rızık olmak içindir. (Yukarıda لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ bu tezekkür Âllâh'a rücû edenleredir. رِزْقًا لِلْعِبَادِ ise Âllâh'a rücû edenlere ve yalnız onlara değil bütün mahlûkatadır.) وَأَحْيَيْنَا Biz hayat veriyoruz. بِهِ Bu sularla بَلْدَةً مَيْتًا ölü bir toprağa can veriyoruz. كَذَلِكَ الْخُرُوجُ Ey kıyâmeti inkâr eden, işte hayata yeniden çıkış da böyledir.

Yâni su ile ölen toprak canlanıyor, ağaçlara taze bir hayat geliyor, bitkiler yerden çıkıyor. İşte insanlar da kabirlerinden öyle çıkacaklardır.

12- كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ الرَّسِّ وَثَمُودُ

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ (Bu âyet-i kerime, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e teselli, Kureyşiler içinde bir tehdittir.) Ey kıyâmeti inkâr edenler! قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ Nûh Aleyhisselâm'ı kavmi tekzip ettiler. Cenâb-ı Allâh, onları tufan ile cezalandırdı. وَأَصْحَابُ الرَّسِّ (Res; bir kuyudur, münkirler etrafında toplanır tapınırlardı. Âllâh-û Teâlâ

irade etti, oradaki münkirlerle yerin dibine girdiler.) وَثَمُودُ Salih Aleyhisselâm'ın kavmi de Semûd kavmi, Cebrail Aleyhisselâm'ın sayhası ile helâk oldular. (Yâni peygamberleri dinlemediler, bu musibetler başlarına geldi.)

13- وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَاِخْوَانُ لُوطٍ

وَعَادٌ Hûd Aleyhisselâm'ın kavmi Âd kavmi ise rüzgârla. وَفِرْعَوْنُ Fir'avn de kavmi ile beraber denizde gark olmak sûreti ile. وَاِخْوَانُ لُوطٍ Lut Aleyhisselâm'ın kavmi ise alt üst olmakla helâk oldular.

14- وَاَصْحَابُ الْاَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ

وَاَصْحَابُ الْاَيْكَةِ (Eyke; Meşelik ormanı demek. Bu da Mısır'ın dâhilinde Medyen halkı. وَقَوْمُ تُبَّعٍ Tûbbâ kavmi de. كُلٌّ كَذَّبَ الرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ Bütün bunlar peygamberleri yalanladılar da üzerlerine tehdidim hak oldu.(Helâk olup gittiler.)

Âyetlerde geçen Semûd (Sâlih Aleyhisselâm'ın), Âd (Hûd Aleyhisselâm'ın), Eyke (Şuayb Aleyhisselâm'ın) kavimleri idiler. Burada, önceki milletlere inkârlarından dolayı gelen azap hatırlatılarak, Kureyşin durumundan üzülen Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'i teselli etmektedir.

15- اَفَعَيِينَا بِالْخَلْقِ الْاَوَّلِ بَلْ هُمْ فِى لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ

اَفَعَيِينَا بِالْخَلْقِ الْاَوَّلِ İlk halk edişte biz acizlik gösterdik mi (ki tekrar diriltmekten âciz kalalım?) بَلْ هُمْ فِى لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ Hayır, onlar yeni bir yaratılıştan şüphe etmektedirler.

Âllâh ilk yaratışta acz göstermediğine göre, yeniden yaratmaktan asla âciz değildir.

16- وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهٖ نَفْسُهٗ وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيْدِ

وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ Biz Azimüşşân, insanları halkettik. وَنَعْلَمُ Biz biliriz, مَا تُوَسْوِسُ بِهٖ نَفْسُهٗ nefsine geleni biliriz. Kalbine gelen vesveseyi, fısıltıları biliriz, şek ve şüpheyi biliriz. وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيْدِ Biz, ona şah damarından daha yakınız.

17- اِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِيْنِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيْدٌ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, beyân et onlara. يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ Mülâki olanlar, عَنِ الْيَمِيْنِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيْدٌ insanın sağında solunda oturan iki melek, bütün amellerini (sözlerini ve hareketlerini) tespit eder.

18- مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ اِلَّا لَدَيْهِ رَقِيْبٌ عَتِيْدٌ

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ اِلَّا لَدَيْهِ رَقِيْبٌ Onların kendinden söz çıkmaz. عَتِيْدٌ İllâ o melekler, ona murakabe eder. Mutlaka yanında hazır bir gözetici vardır.

19- وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ذٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيْدُ

وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ Ölüm baygınlığı bir gün gerçekten gelir de, ona; ذٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيْدُ "Ey kıyâmeti inkâr eden! İşte bu, senin öteden beri kaçtığın şeydir" denir.

20- وَنُفِخَ فِى الصُّوْرِ ذٰلِكَ يَوْمُ الْوَعِيْدِ

Ve Sur (ikinci def'a) üfürülür. "İşte bu geleceği va'dedilen azap günü" denir.

وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ -21

O gün her nefis beraberinde (biri) onu (mahşere) sevk ve (diğeri) ameline şehadet eden iki melekle gelir.

لَقَدْ كُنْتَ فِى غَفْلَةٍ مِنْ هٰذَا فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَآءَكَ فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ -22

لَقَدْ كُنْتَ فِى غَفْلَةٍ Onlara derler ki; "Sen dünyada gaflette idin. مِنْ هٰذَا Bu günde, فَكَشَفْنَا عَنْكَ غِطَآءَكَ bugünden gafildin. (Âllâh-û Teâlâ'yı ve Rasûlünü tasdik etmezdin.) Şimdi gözünden gaflet perdesini açtık فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ Artık bugün gözün keskindir. (Bugün dünyada inkâr ettiğini görebilirsin" denir.)

وَقَالَ قَرِينُهُ هٰذَا مَا لَدَىَّ عَتِيدٌ -23

Ve (her insana müvekkel) yakını olan (melek) "O'nun âmâli yanımda (yazılı ve) hazırdır." der.

اَلْقِيَا فِى جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ -24

Emr-i İlâhi zuhur ediyor, anîd olan, hakka inat eden, bir türlü imâna gelmeyen kâfirleri, cehenneme ilka ediniz.

مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُرِيبٍ -25

Hayırlara bütün hızıyla engel olan, (malının zekâtını vermeyen ve halkı İslâm dininden alıkoyan, halkın hakkına tecavüz edenlerdi.) Rasûlûllaha ve Kur'an hakkında şek ve şüphedeydiler.

اَلَّذِى جَعَلَ مَعَ اللهِ اِلٰهًا اٰخَرَ فَاَلْقِيَاهُ فِى الْعَذَابِ الشَّدِيدِ -26

اَلَّذِى جَعَلَ مَعَ اللهِ اِلٰهًا اٰخَرَ Âllâh-û Teâlâ ile beraber başka bir mâbûd olduğunuda itikat ederlerdi. فَاَلْقِيَاهُ فِى الْعَذَابِ الشَّدِيدِ

"İmdi ikiniz onu, o şiddetli azaba, birlikte atın" der. (İmânsızlığın cezasıdır bu, amelin cezası da ayrıca görülür.)

27- قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا اَطْغَيْتُهُ وَلٰكِنْ كَانَ فِى ضَلَالٍ بَعِيدٍ

قَالَ قَرِينُهُ رَبَّنَا مَا اَطْغَيْتُهُ Onların mukarini olan şeytan diyor ki; "Yâ Rabbi yalan söylüyorlar. Biz, onları idlâl etmedik. İçlerinde tuğyan olduğundan bizi dinledi." وَلٰكِنْ كَانَ فِى ضَلَالٍ بَعِيدٍ Fakat kendisi derin bir sapıklık içindeydi.

28- قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَىَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ اِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ

قَالَ لَا تَخْتَصِمُوا لَدَىَّ Allâh CelleCelâlûhû emrediyor melek lisanıyla, Huzurumda çekişmeyin! وَقَدْ قَدَّمْتُ اِلَيْكُمْ بِالْوَعِيدِ Ben, size evvelce (kitaplarım ve peygamberlerimle) tuğyan edenlere vaidimi göndermiştim."

29- مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَىَّ وَمَا اَنَا بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَىَّ Benim huzurumda söz değiştirilemez. وَمَا اَنَا بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ Ben Azimüşşân, kullarıma aslâ zulmedici değilim.

30- يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتِ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, ümmetine bildir o zamanları ki o gün biz, cehenneme "Doldun mu?" diyeceğiz. وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ O da "Daha var mı?" diyecek.

31- وَاُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ

Cennet müttekilere yakınlaştırılacak, onlardan uzak kalmayacak.

32- هٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِكُلِّ اَوَّابٍ حَفِيظٍ ۚ

Onlara şöyle denilecek; O Âllâh'a yönelen, emirlerine riâyet eden, görmediği halde Rahman'dan korkan ve Âllâh'a yönelmiş bir kalb ile gelen sizlere, va'dolunan cennet budur, kendini koruyan herkes içindir.

33- مَنْ خَشِيَ الرَّحْمٰنَ بِالْغَيْبِ وَجَآءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ

Görmediği halde dünyada Âllâh'tan korkmuş olanlar, Âllâh'a rücû eden bir kalp ile gelmiş. İşte size vaad ettiğim budur.

34- اُدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ۖ ذٰلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ

Oraya selâmetle girin. İşte bu, ebedi yaşama günüdür.

35- لَهُمْ مَا يَشَآؤُنَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ

لَهُمْ Onlara, orada var مَا يَشَآؤُنَ istediği nimetler فِيهَا cennette. وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ Bizim nezdimizde ise daha fazlası da verilir.

Âllâh'ın katında bu fazla nimetin "Âllâh'ı görme" olduğu âlimlerin çoğunluğunca ifâde edilmiştir. Ayrıca bu ziyâdeliğin; gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, hiçbir insanın hatırına gelmeyecek, sonsuz nimetler olduğu açıklanmıştır.

36- وَكَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ اَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ ۖ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ

وَكَمْ اَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ Biz, onlardan önce nice nesilleri helâk

ettik. هُمْ اَشَدُّ مِنْهُمْ بَطْشًا Onlar, bugünkü Kureyşilerden daha kuvvetli idiler. فَنَقَّبُوا فِى الْبِلَادِ هَلْ مِنْ مَحِيصٍ Buna rağmen (ölümden kurtulmak için) memlekette delikler aradılar. Kaçıp sığınacak bir yer var mıydı?

37- اِنَّ فِى ذٰلِكَ لَذِكْرٰى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ اَوْ اَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ

Şüphesiz ki bu sûrede zikrolunanlar da (temiz bir) kalbi olan yahut can kulağı ile dinleyen kimseler için bir tezkir ve mev'ıza vardır.

Yani bu sûrede hatırlatılanlar, böyle bir öğüdü verecek açıklıktadır.

38- وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ وَّمَا مَسَّنَا مِنْ لُّغُوبٍ

Celâlim hakkı için! Biz gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları altı günde yarattık. Bize hiçbir yorgunluk dokunmadı.

Bu âyetle yahudilerin "Âllâh, cumartesi günü istirahata çekildi. Arşın üstüne bağdaş kurup oturdu." şeklindeki sözleri reddedilmiştir. Bazı tefsircilere göre "altı gün"den maksat, altı devirdir.

39- فَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ۚ

فَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhiveselem, sabr-ı tahammül et, müşrik ve yahudilerin bu inkârlarına. وَسَبِّحْ Tesbih et, tenzih et Âllâh'ı, bütün noksanlardan. بِحَمْدِ رَبِّكَ

Rabbini hamd ile tesbih et. قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ Güneşin doğuşundan önce وَقَبْلَ الْغُرُوبِ ve güneşin gurubundan önce.

Âyetle sabah, öğle ve ikindi namazlarının kılınması kastedilmiştir.

40- وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَاَدْبَارَ السُّجُودِ

وَمِنَ الَّيْلِ Geceden de akşam ve yatsı namazı. فَسَبِّحْهُ وَاَدْبَارَ السُّجُودِ Teheccüd namazlarıyla secdelerin arkasında da O'nu tesbih eyle.

Bu âyette, akşam, yatsı ve teheccüd namazlarıyla farz namazların ardından kılınan sünnet ve nafile namazlar veya vitir namazı kasdedilmiştir.

Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem Efendimiz buyuruyor;

"Kim salâvât-ı mektube ardınca otuz üç kere (**Sûbhanellah**), otuz üç kere (**Elhamdûlillah**), otuz üç kere (**Âllâhû Ekber**) dedikten sonra, bir kere de (**Lâ İlâhe illellahû vahdehû lâ şerike leh, lehûlmûlkû ve lehûlhamdû ve hûve alâ kûlli şey'in kadir**) derse, deniz köpüğü kadar da olsa Âllâh-û Teâlâ, bütün hatalarını yarlıgâr buyurmuştur.

41- وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ

Çağıranın yakın bir yerden nidâ edeceği güne kulak ver. Semâdan, Sûr'a üfürecek İsrafil Aleyhisselâm'ın çağırışına kulak verilip dinlenmesi ve ona göre dikkatli davranılması hatırlatılmıştır.

42- يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذٰلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ

يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ O gün insanlar bu hak sesi (ikinci nefhayı) işiteceklerdir. ذٰلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ İşte bu kabirlerden çıkış günüdür.

Buna göre insanlar İsrafil'in ikinci Sûr'a üfürüşünü işitecekler. İşte bu ses ve işitme ile kabirlerinden dirilip çıkacaklardır.

43- اِنَّا نَحْنُ نُحْيٖ وَنُمِيتُ وَاِلَيْنَا الْمَصِيرُ

Şüphe yok ki (dünyada insanları) biz diriltir ve öldürürüz. (Ahirette de mükâfat ve mücâzat için) dönüş de ancak bizedir.

44- يَوْمَ تَشَقَّقُ الْاَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا ذٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ

يَوْمَ تَشَقَّقُ الْاَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا O gün yeryüzü yarılacak (halk kabirlerinden) sür'atle çıkacaklardır. ذٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ Bu, bize göre kolay olan bir haşirdir.

45- نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكِّرْ بِالْقُرْاٰنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ

نَحْنُ اَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem. Kureyş kâfirlerinin, yahudilerin söylediği sözlerini, neler dediklerini çok iyi biliriz. وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ Sen, onları zorla İslâm'a getirecek değilsin فَذَكِّرْ بِالْقُرْاٰنِ مَنْ يَخَافُ وَعِيدِ (ancak davet edersin.) Sen, onların üzerinde bir zorlayıcı değilsin. Sadece tehdidimden korkanlara, Kur'an'la va'z ve nasihat et.

Âyetle; Kureyş kâfirlerinin, Allâh ve Peygamber hakkındaki düşüncelerinin belli olduğu açıklanarak, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in yeri, vazifesi tespit edilmiştir.

Câbir İbni Semüre Radıyallâhû Anh'dan rivayet olunduğuna göre; Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem Efendimiz, bu Sûre-i Celile'yi çok kere sabah namazında okurlardı.

سُورَةُ الذَّارِيَاتِ ﴿٥١﴾ ZARİYAT SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mekke'de nâzil olmuştur. 60 âyet 360 kelime 1287 harften ibarettir. Bu Sûre-i Celile daha ziyâde Vahdaniyet-i İlâhiye'yi bildiriyor.

1- وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا

Vâv'ı kasemdir. (Biz yemin ediyoruz, muhatabı inandırmak için. Âllâh-û Teâlâ'nın kasem yemini, kasem ettiği şeyin Nezd-i İlâhi'de kıymetli olduğuna işarettir.) وَالذَّارِيَاتِ ذَرْوًا Zerreler, (toprağı ve gayrisini) savuran o zerreleri halkeden, Rabbi hakkı için. (Yâni kendi büyüklüğü hakkı için demektir.)

2- فَالْحَامِلَاتِ وِقْرًا

Bir ağırlık taşıyan (yağmur yükünü yüklenen bulut)lar hakkı için.

3- فَالْجَارِيَاتِ يُسْرًا

Kolaylıkla akanlar (seyreden gemiler) hakkı için.

4- فَالْمُقَسِّمَاتِ اَمْرًا

(Yağmur, erzak vesâir) işleri taksim eden Melekler hakkı için.

5- اِنَّمَا تُوعَدُونَ لَصَادِقٌ

Size va'dolunanlar doğrudur. Ve muhakkak cezâ, mutlaka vukû bulacaktır.

Âllâh-û Teâlâ'nın bu eşyaya yemin etmesi. Her biri, O'nun kudretinin kemâline delâlet ettiği içindir.

6- وَاِنَّ الدِّينَ لَوَاقِعٌ

Cezâ günü (kıyâmet günü) muhakkak hâsıl olacaktır.

7- وَالسَّمَآءِ ذَاتِ الْحُبُكِ

Kendine has yollara sahip semâ hakkı için

8- اِنَّكُمْ لَفِى قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ

Sizin, (Rasûlümüz ve Kur'an hakkındaki) sözleriniz. Cidden muhtelif ve mütenakız, farklı görüş içindesiniz.

9- يُؤْفَكُ عَنْهُ مَنْ اُفِكَ

يُؤْفَكُ عَنْهُ Yüzünü çeviriyor Âllâh-û Rasûlûllah, Kur'an'dan. مَنْ اُفِكَ İlm-i İlâhi'de yüzü çevrilmiş olan kimselerdir.

Gerçekten Kureyş, Peygamber ve Kur'an hakkında farklı şeyler söylüyorlardı. Peygamber ve Kur'an hakkında bazısı sahir ve sihir, bazısı şair ve şiir, bazısı da kâhin ve kehanet demişlerdir.

10- قُتِلَ الْخَرَّاصُونَ

Kahrolsun o koyu yalancılar! (Kur'an ve Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem hakkında, çeşit çeşit söyleyenler.)

11- اَلَّذِينَ هُمْ فِى غَمْرَةٍ سَاهُونَ

Onlar, koyu bir cehalet içerisinde kalmış gafillerdir.

12- يَسْئَلُونَ اَيَّانَ يَوْمُ الدِّينِ

İşte bunlar gelirler istihzâ sûretiyle "Ceza günü ne zaman?" diye sorarlar.

13- يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ يُفْتَنُونَ

O gün, onların ateşe sokulacakları gündür.

14- ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ هٰذَا الَّذِى كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ

ذُوقُوا فِتْنَتَكُمْ (O gün onlara;) "Azabımızı tadın. هٰذَا الَّذِى كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ İşte (dünyada) acele gelmesini beklediğiniz şey budur" denir.

Kâfirler dünyada va'dedilen bu azabın kendilerine çarçabuk gelmesini istiyorlardı.

15- اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ

اِنَّ الْمُتَّقِينَ Şüphesiz ki müttekiler, Âllâh'tan korkanlar, فِى جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ Cennetlerde pınar başlarındadırlar.

16- اٰخِذِينَ مَا اٰتٰيهُمْ رَبُّهُمْ اِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذٰلِكَ مُحْسِنِينَ

اٰخِذِينَ مَا اٰتٰيهُمْ رَبُّهُمْ Rablerinin kendilerine verdiklerini se-

vinçle alır, kabûl ederler. اِنَّهُمْ O ehl-i cennet, كَانُوا قَبْلَ ذٰلِكَ cennete girmeden evvel dünyada bile مُحْسِنِينَ iyilerden idiler.

Muhsin lügat mânâsı; iyilik yapanlar. Şeriât mânâsı; Âllâh-û Teâlâ'yı görür gibi ibadet yapanlar.

17- كَانُوا قَلِيلًا مِنَ الَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ

Onlar geceleri pek az uyurlardı. (Kalan saatlerinde de namaz kılar ve ibadet ederlerdi.)

18- وَبِالْاَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

Seher vaktine erdiklerinde de (bu ibadet ve taatta iken sanki bütün gece günâh işlemişler gibi) istiğfar ederlerdi.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e, "Nasıl istiğfar edelim?" diye sorulduğunda efendimiz.

"Âllâhûmmâğfirlenâ verhamnâ ve tûb aleynâ inneke entettevvâbûrrahim" buyurmuşlardır.

19- وَفِى اَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

O ehl-i cennetin dünyada olan mallarında, dilenenlerin ve (iffetleri sebebiyle dilencilik etmeyen) muhtaçların bir hakkı (nasib ve kısmetleri) vardı.

20- وَفِى الْاَرْضِ اٰيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ

Kesin olarak inananlar için yeryüzünde işaretler vardır. Yeryüzünün dağlarında, denizlerinde, ağaçlarında, bitkilerinde, madenlerinde ve canlılarında; Cenâb-ı Hak'kın kudret, irade ve birliğine delâlet eden alâmetler vardır.

21- وَفِىٓ اَنْفُسِكُمْ ۗ اَفَلَا تُبْصِرُونَ

Kendi nefislerinizde de ibretler vardır. Görmüyor musunuz?

22- وَفِى السَّمَٓاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ

Rızkınızda size va'dedilen şeyler de semâdadır. (Yağmur, sevâp, ikab ve amel defterleri hepsi göktedir.)

23- فَوَرَبِّ السَّمَٓاءِ وَالْاَرْضِ اِنَّهُ لَحَقٌّ مِثْلَ مَٓا اَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ ۧ

فَوَرَبِّ السَّمَٓاءِ وَالْاَرْضِ Gökleri ve yerleri halkeden Hâlik'in hakkı için. اِنَّهُ لَحَقٌّ Bu hak ve hakikattir size beyân ediliyor. مِثْلَ مَٓا اَنَّكُمْ تَنْطِقُونَ ۧ Söylediğiniz sözün, kendinizin sözü olduğuna nasıl şüphe etmiyorsanız. Bunda da hiç şüphe yoktur.

Buna göre insan kendi konuşmasının, kendisine ait olmasından nasıl şüphe etmezse, haber verilen şeylerden de öylece şüphe etmemelidir.

24- هَلْ اَتٰىكَ حَدِيثُ ضَيْفِ اِبْرٰهِيمَ الْمُكْرَمِينَ ۘ

Ey Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, İbrahim Aleyhisselâm'ın kerim olan misafirlerinin haberi sana geldi mi? (Bunlar meleklerdi.)

25- اِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا ۖ قَالَ سَلَامٌ ۚ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ

اِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ Bu melekler, İbrahim Aleyhisselâm'ın yanına girdiler. فَقَالُوا سَلَامًا ۖ قَالَ سَلَامٌ ۚ Selâm verdiler. İbrahim Aleyhisselâm da selâmlarını aldı. (Kendi kendine de) قَوْمٌ مُنْكَرُونَ bunlar tanımadığım kimseler demişti.

26- فَرَاغَ اِلٰٓى اَهْلِهٖ فَجَآءَ بِعِجْلٍ سَمِيْنٍ

فَرَاغَ اِلٰٓى اَهْلِهٖ Hemen ailesinin yanına gitti, فَجَآءَ بِعِجْلٍ سَمِيْنٍ semiz bir buzağı(kebabı)getirdi.

27- فَقَرَّبَهٗٓ اِلَيْهِمْ قَالَ اَلَا تَاْكُلُوْنَ

فَقَرَّبَهٗٓ اِلَيْهِمْ Getirdikten sonra misafirlerin önlerine koydu. قَالَ اَلَا تَاْكُلُوْنَ İbrahim Aleyhisselâm, "yemez misiniz"demişti.

28- فَاَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيْفَةً قَالُوْا لَا تَخَفْ وَبَشَّرُوْهُ بِغُلَامٍ عَلِيْمٍ

فَاَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيْفَةً (Yemediklerini görünce) onlardan endişeye düştü, içine bir korku düştü. (Bu hâl, Cebrail Aleyhisselâm'ın hâline aksetti.) قَالُوْا لَا تَخَفْ İbrahim Aleyhisselâm'a, "bizden korkma" dediler. وَبَشَّرُوْهُ بِغُلَامٍ عَلِيْمٍ (Biz, Âllâh-û Teâlâ'nın Rasûlleriyiz) Kendisine, âlîm olan İshak Aleyhisselâmdır, ilm-i kesir olan İsmail Aleyhisselâm ile tebşir ettiler.

Melekler kendilerini tanıtınca, Cebrail Aleyhisselâm kanadı ile kebaba dokunmuş, buzağı dirilerek anasının yanına gitmiş.

29- فَاَقْبَلَتِ امْرَاَتُهٗ فِىْ صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا وَقَالَتْ عَجُوْزٌ عَقِيْمٌ

فَاَقْبَلَتِ امْرَاَتُهٗ فِىْ صَرَّةٍ فَصَكَّتْ وَجْهَهَا İbrahim Aleyhisselâm'ın hanımı Sâre Radıyâllâhû Anhâ, bu haberi işitince seslenerek geldi. (Taaccüp ve hayâsından) yüzünü kapayarak, وَقَالَتْ عَجُوْزٌ عَقِيْمٌ "Ben ihtiyar, çocuk doğurmaz, hasta bir kadınım nasıl olur?" dedi.

30- قَالُوْا كَذٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ اِنَّهٗ هُوَ الْحَكِيْمُ الْعَلِيْمُ

قَالُوا Cebrail Aleyhisselâm dedi; كَذٰلِكِۗ قَالَ رَبُّكِۗ "Rabbin böyle buyurdu. اِنَّهٗ Muhakkak Âllâh'tır, هُوَ الْحَكِيْمُ her şeyi yerli yerine halkeder. الْعَلِيْمُ Mahlûkatın halini bilendir."

İbrahim Aleyhisselâm'ın hanımı Sâre Radıyâllâhû Anhâ, o tarihte rivayete göre kendisi 90, İbrahim Aleyhisselâm ise 120 yaşındaymış. Sârâ Radıyâllâhû Anhâ, çocuk haberini alınca şaşkınlık ve utangaçlığından elini yüzüne vurarak, yaşlılığını ifade etmişti.

31- قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ اَيُّهَا الْمُرْسَلُوْنَ

İbrahim Aleyhisselâm, onların melek olduğunu anlayınca; "Ey Rasûller, sizin hal-û şanınız nedir, (ne için geldiniz?) dedi.

32- قَالُوْٓا اِنَّآ اُرْسِلْنَآ اِلٰى قَوْمٍ مُّجْرِمِيْنَۙ

قَالُوْٓا Cevap verdiler İbrahim Aleyhisselâm'a. اِنَّآ اُرْسِلْنَآ اِلٰى قَوْمٍ مُّجْرِمِيْنَۙ "Âllâh tarafından kâfir, mücrim bir kavme gönderiliyoruz."

33- لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّنْ طِيْنٍۙ

Biz üzerlerine yağdıracağız, عَلَيْهِمْ o kavim üzerine (ateşte pişirilmiş) taşlar atmak üzere geldik.

34- مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِيْنَ

Onlar (her biri) Rabbinin indinde hadd-i tecavüz edenler için işaretlenmiştir.

35- فَاَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيْهَا مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَۚ

فَاَخْرَجْنَا Biz Azimüzşan, Lût kavminin içinden çıkardık, مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ orada bulunan Mü'minleri çıkardık.

36- فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

Fakat Müslümanlardan bir evden gayri, ev halkından başka kimse bulamadık.

37- وَتَرَكْنَا فِيهَا اٰيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْاَلِيمَ

وَتَرَكْنَا فِيهَا اٰيَةً Terk ettik o asarları, اٰيَةً alâmettir Âllâh'ın kuvvet-i kudretine. لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْاَلِيمَ Ve orada elim bir azaptan korkanlar için, orada bir işaret bıraktık.

Bırakılan işaret; atılan taşlar, birbiri üstüne yığılmış kayalar veya simsiyah kokmuş bir sudur.

38- وَفِى مُوسٰٓى اِذْ اَرْسَلْنَاهُ اِلٰى فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ

وَفِى مُوسٰٓى Mûsâ Aleyhisselâm'ın kıssasında da bir ibret vardır. اِذْ اَرْسَلْنَاهُ اِلٰى فِرْعَوْنَ Biz Azimüşşân Mûsâ Aleyhisselâm'ı, Fir'avn'e gönderdik. بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ Kuvvetli delil, açık bir hüccet ile göndermiştik.

39- فَتَوَلّٰى بِرُكْنِهٖ وَقَالَ سَاحِرٌ اَوْ مَجْنُونٌ

فَتَوَلّٰى بِرُكْنِهٖ Fir'avn, bütün kuvvetli ordusuyla beraber imândan yüz çevirdiler. وَقَالَ سَاحِرٌ اَوْ مَجْنُونٌ (Mûsa Aleyhisselâm için) "ya bir büyücü veya mecnundur" dediler.

40- فَاَخَذْنَاهُ وَجُنُودَهُ فَنَبَذْنَاهُمْ فِى الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيمٌ

فَاَخَذْنٰهُ وَجُنُوْدَهٗ Biz Azimüşşân, Fir'avnı askeriyle beraber alıverdik. فَنَبَذْنٰهُمْ فِى الْيَمِّ Hepsini denize döktük, (gark ettik.) وَهُوَ مُلِيْمٌ Bu sırada Fir'avn, (rububiyet davasına kalkıştığı ve peygamberleri tekzib ettiği için duyduğu pişmanlıkla) nefsini kınamakta idi.

41- وَفِى عَادٍ اِذْ اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيحَ الْعَقِيمَ

Âd kavminin helâk edilmesinde de bir ibret vardır. Üzerlerine o kısır rüzgârı göndermiştik. (Onda ne hayır ve ne bereket vardı. Bir helâk rüzgârıydı.)

İmân edenler vardı 4000 kişi, imân etmeyenler ise daha fazlaydı. Rüzgâr gelince imân edenlerin üzerinden gayet hafif geçti. İmân etmeyenleri ise helâk etti.

42- مَا تَذَرُ مِنْ شَىْءٍ اَتَتْ عَلَيْهِ اِلَّا جَعَلَتْهُ كَالرَّمِيمِ

مَا تَذَرُ Bırakmazdı o rüzgâr, öyle kuvvetliydi. مِنْ شَىْءٍ Hiçbir şey bırakmazdı (canlarını, mallarını, hayvanlarını, her şeylerini) اَتَتْ عَلَيْهِ üzerlerinden geçip kül gibi savurdu. اِلَّا جَعَلَتْهُ كَالرَّمِيمِ (Helâk etti,) kül gibi savuruyordu.

43- وَفِى ثَمُودَ اِذْ قِيلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوا حَتّٰى حِينٍ

Semûd kavminin helâk edilmesinde de bir ibret vardır. Onlara "bir süreye kadar faydalanın" denmişti.

44- فَعَتَوْا عَنْ اَمْرِ رَبِّهِمْ فَاَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ

فَعَتَوْا عَنْ اَمْرِ رَبِّهِمْ Rablerinin emrine karşı geldiler. فَاَخَذَتْهُمُ

الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ Bu yüzden kendilerini, göre göre yıldırım çarpmıştı. (Azaba uğratılmışlardı.)

45- فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُنْتَصِرِينَ

فَمَا اسْتَطَاعُوا مِنْ قِيَامٍ Ayağa kalkacak güçleri kalmamış, وَمَا كَانُوا مُنْتَصِرِينَ yardım edenleri de olmamıştı. (Bu yüzden kaçıp kurtulamamışlardı.)

46- وَقَوْمَ نُوحٍ مِنْ قَبْلُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ

Bunlardan önce de Nûh kavmini helâk etmiştik. Çünkü onlar da yoldan çıkmış, (küfür ve isyanla) doğruluktan çıkmış bir kavimdi.

47- وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَاهَا بِأَيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ

Biz göğü, kuvvet ve kudretimizle bina ettik ve hiç şüphesiz onu genişleticiyiz. Gökler, Cenâb-ı Hak'kın kudretiyle kurulmuştur. Âllâh, bunu kurma ve yapma gücüne sahiptir. Yahut o ikisi arasındaki mahlûkatımızın rızkını genişletiriz.

48- وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا فَنِعْمَ الْمَاهِدُونَ

Yerleri de biz döşedik. Bakınız biz, ne güzel döşeyiciyiz.

49- وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

Her şeyden de çift çift yarattık ki düşünüp öğüt alasınız. Cenâb-ı Hak, her cins çifti yaratmıştır. Meselâ erkek ile dişi, yer ile gök, Güneş ile Ay, ova ile dağ, deniz ile kara, yaz ile kış, hayat ile ölüm, tatlı ile acı, aydınlık ile karanlık gibi. Böylece zıtların bir

araya getirilişini düşünen insan, mutlak Bir'e ve mutlak Yaratıcıya inanıp kulluk eder.

50- فَفِرُّوا اِلَى اللّٰهِ اِنِّى لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ

فَفِرُّوا اِلَى اللّٰهِ O hâlde Âllâh'a koşun. (Bunları halkeden Âllâh'tır. Bu kuvvetin üstünde kuvvet yoktur. Şimdiden tevbe istiğfar ediniz.) اِنِّى لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ Ben, sizin için Âllâh'tan gönderilmiş bir peygamberim. Âllâh'ın emrini size beyân ediyorum.

51- وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ اِنِّى لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ

وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللّٰهِ اِلٰهًا اٰخَرَ Âllâh ile beraber başka bir mâbûd edinmeyin. اِنِّى لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ مُبِينٌ Ben, size Âllâh'tan nezir, korkutucu olarak geldim. Emr-i İlâhi budur.

Bu ve benzeri sözlerle Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, insanları Âllâh'a ve tevhide çağırıyor. İsyân ve şirkten sakındırıyor.

52- كَذٰلِكَ مَا اَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ اِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ اَوْ مَجْنُونٌ

كَذٰلِكَ Hâlik-i Kâinat, Habibine teselli olarak beyân ediyor. Sana isyân eden yalnız senin ümmetin değil. مَا اَتَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ رَسُولٍ Senin bu kavminden, Mekkelilerden evvel de nereye gelmişse bir peygamber, اِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ اَوْ مَجْنُونٌ onlara iftira etmişler ve sihirbaz veya mecnûn dediler.

53- اَتَوَاصَوْا بِهٖ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ

Hepsi bunu birbirlerine (yâni evvelkiler, sonrakilere) tavsiye

mi ettiler (ki bu söz üzerinde ittifak eylediler.) Hayır, belki cümle tuğyanda müşterektirler.

54- فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَآ اَنْتَ بِمَلُومٍ

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlardan yüz çevir. فَمَآ اَنْتَ بِمَلُومٍ Bunun için levm olunacak değilsin. Çünkü Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem sürekli olarak hakka dâvet etmiş ve bu yolda her çabayı göstermiştir.

55- وَذَكِّرْ فَاِنَّ الذِّكْرٰى تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ

Va'z-ı nasihatı yap وَذَكِّرْ فَاِنَّ الذِّكْرٰى çünkü va'z-ı nasihatın تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ Mü'minlere faydası olur.

Müslümanlar inkâra kalkmazsa, dinlerse nasihatin faydası olur. Bugün olmazsa yarın olur. Sıkıntı geldiği zaman olur. Nasihat vazifesine lâyık olan kimse, bu âyete nazaran kendini gizlemeden söylemelidir.

56- وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُونِ

Ben, cinni ve insanları ancak bana kulluk, ibadet etsinler diye halkettim.

57- مَآ اُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَآ اُرِيدُ اَنْ يُطْعِمُونِ

مَآ اُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ Ben, onlardan rızık istemiyorum وَمَآ اُرِيدُ اَنْ يُطْعِمُونِ Bana yemek yedirmelerini de istemiyorum.

58- اِنَّ اللّٰهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

اِنَّ اللّٰهَ Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû هُوَ الرَّزَّاقُ ancak kısmetleri

yetiştiren O'dur. ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ Şedit olan kuvvete sahiptir. Rızkı veren ve besleyen Âllâh'tır. Durum böyle olunca Âllâh'ın insanlara ve cinlere ihtiyacı yoktur. Üstelik kendilerinin de başkalarının da rızıklarını, O karşılamaktadır.

59- فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذَنُوبًا مِثْلَ ذَنُوبِ أَصْحَابِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونِ

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا Nefsine zulmeden, bu azaba giriftar olanlar. ذَنُوبًا مِثْلَ ذَنُوبِ أَصْحَابِهِمْ (Onlardan önce helâk olan) arkadaşlarının, evvelkilerin günâhları ne ise o nev'iden günâhları var. Onlara da azap olur. فَلَا يَسْتَعْجِلُونِ "Nerede azap?" diye azabı, acele etmeyiniz.

Mekkeliler gibi küfür ve inkâra saparak Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'i yalanlayanlara, önceden yok edilen kavimlerin başına gelen azap gelecektir. Öncekiler azaptan nasiplerini aldıkları gibi, bunlar da alacaklardır.

60- فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ

فَوَيْلٌ Veyl olsun, azâb-ı elim olsun, yahut veyl cehennemden bir deredir. لِلَّذِينَ كَفَرُوا Onlar ki imân etmiyor, küfürde kalıyorlar. مِنْ يَوْمِهِمُ الَّذِي يُوعَدُونَ Bugün de veyl olsun onların hallerine. O kâfirlere ki cezasını görecekler. (Bu sûre 41 def'a okunursa duâlar kabûl olur. 60 def'a okunursa her müşkülât halledilir.)

سُورَةُ الطُّورِ ﴿٥٢﴾ TÛR SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile 49 âyet, 322 kelime, 1500 harften ibarettir. Tûr, Mûsâ Aleyhisselâm'ın münâcat yeridir. Dünyadaki dağların en kıymetlisi Tûr dağıdır. Çünkü orada Tevrat nâzil olmuş, Mûsa Aleyhisselâm'ın da Mirâç yeridir.

1- وَالطُّورِ ۙ

2- وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ ۙ

3- فِي رَقٍّ مَنْشُورٍ ۙ

Tûr hakkı için. Sahifeye yazılıp neşrolunan Kitap hakkı için.

4- وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ ۙ

Beyt-i Mâmur hakkı için.

5- وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ ۙ

Kaldırılmış tavan (semâ yahut arş) hakkı için.

6- وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ ۙ

Dolu deniz (Bahr-i Muhît) hakkı için.

7- اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ

Rabbinin azabı mutlakâ vukû bulacaktır.

8- مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ

Onu def eder engel olacak bir şey yoktur.

Tûr'dan murad; Mûsâ Aleyhisselâm'ın, Âllâh-û Teâlâ ile söyleştiği Tûr dağıdır.

Tûr; Medyen'de Mûsâ Aleyhisselâm'ın, İlâhi hitaba mazhar olduğu dağdır. Kitap; Tevrat, Kur'an veya Levh-i Mahfuz'dur. Beyt'ül Ma'mur; Kâbe veya semâda meleklerin tavaf ettiği makamdır.

9- يَوْمَ تَمُورُ السَّمَآءُ مَوْرًا

O gün gök sallanıp çalkalanır.

10- وَتَسِيرُ الْجِبَالُ سَيْرًا

Dağlar yürüdükçe yürür (yâni dağlar yerinden koparak, zerreler gibi uçar.)

11- فَوَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Artık o gün (Rasûllerimizi) tekzip edenlerin vay haline!

12- اَلَّذِينَ هُمْ فِى خَوْضٍ يَلْعَبُونَ

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem aleyhinde, Kur'an hakkında, onlar daldıkları bâtıl içinde oynayıp duranlardır, alay edenlerdir.

13- يَوْمَ يُدَعُّونَ اِلٰى نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا

O gün onlar (elleri boyunlarında, yüzleri ayaklarına bağlı) itile kakıla, Cehennem ateşine sevk edilirler.

14- هٰذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ

İşte bu, (dünyada) yalanlayıp durduğunuz ateştir (denilir).

15- اَفَسِحْرٌ هٰذَآ اَمْ اَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ

(Vahye sihir dediğiniz gibi) bu da mı sihir? Yoksa siz mi görmüyorsunuz?

16- اِصْلَوْهَا فَاصْبِرُوٓا اَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَآءٌ عَلَيْكُمْ اِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

اِصْلَوْهَا O halde ateşe girin, sabretseniz de sabretmeseniz de artık sizin için birdir. سَوَآءٌ عَلَيْكُمْ Size müsâvidir. اِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (Size, ondan ebediyen kurtuluş yoktur.) Ancak yaptıklarınızın cezasını çekeceksiniz.

Yine Kur'ân-ı Kerim'in hikmeti veçhile, cehennemden bahsettiğinin akabinde şimdi de cennetten bahsedilecek.

17- اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ

اِنَّ الْمُتَّقِينَ Mütteki olan, Âllâh'tan korkanlar, Âllâh'ın emrine itâat edenler. Onlar ki فِى جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ cennetlerde nimetler içindedirler.

18- فَاكِهِينَ بِمَآ اٰتٰيهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقٰيهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

فَاكِهِينَ بِمَا اٰتٰىهُمْ رَبُّهُمْ Rablerinin kendilerine verdiği nimetlerden mesrûr ve mütelezzizdirler. وَوَقٰىهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ (Zira) Rableri, onları cehennem azabından korumuştur.

19- كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيٓـًٔا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

كُلُوا Ehl-i cennet, cennete girdiği zaman "Yiyiniz, afiyet olsun وَاشْرَبُوا içiniz. هَنِيٓـًٔا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (Dünyada) işlediğiniz sâlih amellere mükâfat olmak üzere afiyet olsun" derler. (Cenâb-ı Hak başa kakmıyor. O'nun verdiği lütf-û keremi, nimetler olduğu halde yaptığınız amellere mükâfat olarak diyor. Böylelikle iltifat ediyor.)

20- مُتَّكِئِينَ عَلٰى سُرُرٍ مَصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ

مُتَّكِئِينَ عَلٰى سُرُرٍ Sıra sıra dizilmiş koltuklara yaslanarak, مَصْفُوفَةٍ وَزَوَّجْنَاهُمْ بِحُورٍ عِينٍ afiyetle yiyin için (denir.) Ayrıca biz, onları ceylân gözlü hurilerle eş kıldık.

21- وَالَّذِينَ اٰمَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِاِيمَانٍ اَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَآ اَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَىْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا İmân eden Mü'minler, وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِاِيمَانٍ zürriyetleri de imânda kendilerine tâbi olanlar. اَلْحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ Biz zürriyetlerini de (cennet dâhilinde) kendilerine ilhak ederiz. وَمَآ اَلَتْنَاهُمْ مِنْ عَمَلِهِمْ مِنْ شَىْءٍ (Ve bu ilhakla) onların amellerinden de bir şey eksiltmedik. كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ Herkes kazandıklarına karşı bir rehindir. (Ameli hayır ise rehinden kurtulur, şer ise kurtulamaz cezâ görür.)

Böylece imânlı baba ve onun imânlı zürriyeti cennete birlikte

girer. Bu Âllâh'ın, ona çocuklarıyla birlikte cennette yaşaması için verdiği bir lütuftur. Ahirette herkes hayır ve şer ne yapmışsa karşılığını alacaktır. Kişi yaptığına ipotek edildiğine göre, iyi amelle gelen ipoteği çözer. Aksini yaparsa cezaya çarptırılır.

22- وَأَمْدَدْنَاهُمْ بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ

Müttekilere İhsan-ı İlâhi'yi, Cenâb-ı Hak beyân ediyor. O müttekilere arzu ettikleri meyveleri ve etleri bol bol veririz. (Yenilen meyve veya bir şey eksilmiyor. Cenâb-ı Hak aynen halkediyor. İştihası ve arzu ettiği ne ise onlara veriliyor. Fakat cennette havas için Cemâl-i İlâhi var, Huzur-u İlâhi var, orada mest olur. Cennet nimetleri o anda hatıra gelmez.)

23- يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَا لَغْوٌ فِيهَا وَلَا تَأْثِيمٌ

Onlar, cennette aralarında dolu kadehleri kapışırlar ama onda ne boş söz ve ne de günâha sokma yoktur.

24- وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ Etrafında tavaf ederler, dolaşırlar. غِلْمَانٌ لَهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَكْنُونٌ Bu gençler sanki hiç el dokunmamış, sedefine gizlenmiş inciler gibi pırıl pırıldırlar.

Bir hadiste; "Cennetlikler içinde mertebesi en aşağı olan o kimselerdir ki hizmetçilerinden birine seslendiği vakit, lebbeyk diye kendisine bin hizmetçi cevap verir."

Âshabtan biri; "Cennetliklerin hizmetçileri bu sıfatta olursa kendileri nasıl olacak?" diye sorulduğunda Rasûl-û Ekrem

Sallâllâhû Aleyhivesellem; "Hizmet olunanların, hizmet edenler üzerine üstünlüğü. Ay'ın on dördünde, Ay'ın, yıldızlar üzerine olan üstünlüğü gibidir" buyurmuşlar.

25- وَاَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ

Ehl-i cennet orada birbirine karşı otururlar, dünyadaki hallerini ve amellerini soruştururlar. Birbirleriyle sohbet ederler.

(Sohbet o kadar kıymetlidir ki eğer ehli olursa sohbetin lezzeti, yemekten içmekten daha fazladır.)

26- قَالُوا اِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِى اَهْلِنَا مُشْفِقِينَ

قَالُوا Derler; اِنَّا "Bizler (ehl-i cennet aralarında diyorlar) كُنَّا bundan evvel dünyada iken قَبْلُ ehlimiz, ailelerimiz içindeyken فِى اَهْلِنَا (Âllâh Teâlâ'ya isyandan ve akıbetimizden) korkardık. مُشْفِقِينَ

27- فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْنَا وَوَقٰينَا عَذَابَ السَّمُومِ

فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْنَا Minnet etti, ihsan etti, Âllâh-û Teâlâ mağfiret ile hatalarımızı affetti. وَوَقٰينَا عَذَابَ السَّمُومِ Bizi vücûdun içine işleyen azaptan korudu."

28- اِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ اِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ

اِنَّا كُنَّا مِنْ قَبْلُ نَدْعُوهُ Yine birbirlerine diyorlar; "Biz dünyadayken hem korkardık hem de yalvarırdık. İbadet eder, tevhid ederdik. اِنَّهُ Çünkü Âllâh, هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ mübalağa ile ihsan sahibidir, çok Rahim'dir.

Cennet ehli birbirlerine durumlarını ve yaptıklarını sorarlar.

Durumlarını anlatırken, dünyada akıbetlerinden korku duyduklarını ve bu duygu içinde yaşadıklarını söylerler. Vücudun içine işleyen sıcak yel anlamına gelen Semûm'dan yani sâmyeli gibi kavurucu cehennem azabından kurtulduklarını ifade ederler. Çünkü bunlar, Âllâh'ı birleyerek ibadetlerine devam eden Mü'minlerdir.

29- فَذَكِّرْ فَمَآ اَنْتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَّلَا مَجْنُوْنٍ

O halde ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, nasihat, va'z ve tezkire devam et. Rabbinin nimetiyle sen ne bir kâhinsin ne de bir mecnun, deli değilsin. (Yâni halkın dedikodusu için vazifeyi terk etmemelidir. Dinde mâlûmatı olan her bir insan, İslâmiyet'i din kardeşlerine bildirmekle mükelleftir.)

30- اَمْ يَقُوْلُوْنَ شَاعِرٌ نَّتَرَبَّصُ بِهٖ رَيْبَ الْمَنُوْنِ

اَمْ يَقُوْلُوْنَ شَاعِرٌ Bazıları da Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem için "O, bir şairdir" diyorlardı. نَتَرَبَّصُ بِهٖ رَيْبَ الْمَنُوْنِ "Biz, O'nun hakkında zamanın O'na getireceği felaketli hadiseleri bekliyoruz mu" diyorlar?

31- قُلْ تَرَبَّصُوْا فَاِنِّىْ مَعَكُمْ مِّنَ الْمُتَرَبِّصِيْنَ

قُلْ تَرَبَّصُوْا De ki; "Siz, benim helâkımı bekleyin. فَاِنِّىْ مَعَكُمْ مِّنَ الْمُتَرَبِّصِيْنَ Ben de sizinle beraber birlikte helâkınızı bekleyenlerdenim."

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in ölümünü bekleyenlerin durumuna işaret edilirken, bunların herhalde felakete çarptırılacakları hatırlatılmıştır.

32- اَمْ تَاْمُرُهُمْ اَحْلَامُهُمْ بِهٰذَآ اَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُوْنَ

اَمْ تَأْمُرُهُمْ اَحْلَامُهُمْ Yahut bunu (bu tenakuzu) onlara akılları mı emrediyor? بِهٰذَآ اَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ Yoksa onlar, azgın bir kavim midirler?

اَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ ۚ بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ۚ-33

اَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُ ۚ Yahut onu, "(O Kur'an'ı) kendisi mi uydurup söyledi?" diyorlar. بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ ۚ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlar birçok iftiralar yapıyorlar. İlm-i İlâhide bunlara imân kısmet olmamıştır. Onlar imân etmezler.

فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِثْلِهٖٓ اِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ۘ-34

فَلْيَأْتُوا Getirsinler! بِحَدِيثٍ مِثْلِهٖٓ Kur'an gibi bir söz, meydana getirsinler. اِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ۚ Eğer iddialarında gerçekseler.

اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ اَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ۘ-35

Bunlar inkâr ediyorlar Cenâb-ı Hak'kın azamet-i kudretini. Yoksa onlar, Yaradansız mı yaratıldılar? Yahud kendi kendilerini mi yarattılar?

اَمْ خَلَقُوا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ۚ بَلْ لَا يُوقِنُونَ ۘ-36

اَمْ خَلَقُوا السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ ۚ Yoksa gökleri ve yeri onlar mı halkettiler? (ki Hâlik'ine ibadet etmezler.) بَلْ لَا يُوقِنُونَ ۚ Hayır! Onlar düşünüp hakikati anlamazlar.

اَمْ عِنْدَهُمْ خَزَآئِنُ رَبِّكَ اَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ ۘ-37

Yahut Rabbinin rızık ve ilim hazineleri onların yanında mıdır?

(Ki istediklerini ulûhiyet ve nübüvvetle ihtiyar etsinler.) Ya da her şeye hâkim olan kendileri midir?

38- اَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ ۚ فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ۖ

اَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ ۚ Yoksa onların yükselecek bir merdivenleri mi var ki onunla (gayb âleminden vahyolunanı ve meleklerin sözlerini) dinliyorlar? فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُمْ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ۖ Öyleyse dinleyenlere açık bir bûrhan getirsinler, (dinlediklerini ispat etsinler.)

İnkârcılara, meleklerin sözlerini ve onlara vahyedileni dinlemek için bir merdivene mi sahip oldukları sorularak, bunun cevabını vermeleri istenmektedir.

39- اَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ۖ

"Melekler, Âllâh'ın kızlarıdır" diyorlar. Oğulları kendileri istiyor. Sevmediği kızları, Âllâh-û Teâlâ'ya isnad ediyor. (İki taraflı küfür, şirk koşmuş oluyorlar.)

40- اَمْ تَسْئَلُهُمْ اَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ۖ

Yoksa (yâ Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem, risaletini tebliğ için) onlardan bir ücret mi istiyorsun da bu borç yüzünden, ağır bir yük altına mı girmişlerdir? (Bunun için mi imândan yüz çeviriyorlar?)

41- اَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ۖ

اَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ Onlar da gayıptan haber mi vardır? فَهُمْ يَكْتُبُونَ ۖ Onlar bunu yazıyorlar, söylerler. Bu haberleri gayıptan mı aldılar? (Hiçbirisi yok, küfr-ü inâdiden başka.)

42- أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا ۖ فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ ۖ

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا ۖ Yoksa sana bir tuzak mı kurmak istiyorlar? فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ ۖ Asıl tuzağa düşecek olanlar, inkâr edenlerdir. (Nitekim Bedir'de kurdukları tuzağa, kendileri düşmüştür.)

43- أَمْ لَهُمْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ

أَمْ لَهُمْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ ۚ Yahut onların, Âllâh-û Teâlâ'dan başka bir İlâhları mı var? سُبْحَانَ اللَّهِ Münezzehtir Âllâh! عَمَّا يُشْرِكُونَ Âllâh-û Teâlâ, müşriklerin bu söylediği sözlerin hepsinden münezzehtir.

44- وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ

وَإِنْ يَرَوْا كِسْفًا مِنَ السَّمَاءِ Şayet üzerlerine gökten bir parça düştüğünü görseler, سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَرْكُومٌ (inatlarından) "Bu birbiri üzerine yığılmış buluttur, bizi sulayacak" derler (de yine imân etmezler.)

İnkârcılar, kendilerine böyle bir parçanın gökten azap için düşmesini istemişlerdi. İsteklerine göre düşse, inatlarından başka türlü yoruma gidecekleri beyân edilmiştir.

45- فَذَرْهُمْ حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ۚ

فَذَرْهُمْ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, mademki onların hâli küfr-ü inâdidir, kendi hâllerine bırak. حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ۚ Artık çarpılacakları günlerine kavuşuncaya kadar, onları kendi hâllerine bırak.

Çarpılacakları gün; ölüm veya birinci sûrun üfürülüşüdür.

46- يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ۚ

يَوْمَ Öyle bir gündür ki لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ yaptıkları hileler, kendilerine hiçbir fayda vermez. شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ Hiçbir taraftan da yardım görmezler.

47- وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذٰلِكَ وَلٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا Muhakkak nefsine zulmeden, küfürde kalanlar için عَذَابًا دُونَ ذٰلِكَ ahiret azabından başka (açlık, kıtlık, Bedir bozgunluğu gibi dünyada, yahut ölümlerinden sonra kabirde de azap var.) وَلٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ Fakat çoğu bunu bilmezler.

48- وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, onların hükmüne (veya onların tekzip ezalarına) sabret. Âllâh imhâl eder, ihmâl etmez. فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا Çünkü sen, gözümüzün önündesin (yâni onların yaptığını gözetiyorum.) وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ **"vesebbih"** Tespih et, tenzih et Cenâb-ı Hak'kı bütün noksanlardan, bütün kemâl sıfatlarıyla muttasıftır. حِينَ تَقُومُ Rabbine (uykudan, oturduğun yerden, yahut namaza) kalkacağın zaman hamd ile tespih et.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, bir meclisten kalkacakları zaman; "**Sübhânekellâhûmme ve bihamdike. Eşhedû en lâ ilâhe illa ente. Estağfiruke ve etûbu ileyke**" derlerdi. Sordular; "Mecliste olana kefarettir" buyurdu.

49- وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ

وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ Gecenin arası, bir kısmında teheccüde kalktığı,

teheccüd olmasa bile uyandığı zaman. "**Sûbhânellah vel hamdûlillah velâ İlâhe İllâllâh**" demelidir. وَاِدْبَارَ النُّجُومِ Yıldızların idbârı ki şafak zamanıdır, yıldızların batışından sonra (fecrin tulûunda) da yine tesbih et.

سُورَةُ النَّجْمِ ﴿٥٣﴾ NECM SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mekke'de nâzil olmuştur. 62 âyet, 360 kelime, 1400 harften ibarettir. Yalnız 32. âyet Medine'de nâzil olmuştur. Nücüm; yıldız demektir.

1- وَالنَّجْمِ اِذَا هَوٰى

Vâv'ı kasemdir. Âllâh-û Teâlâ kasem ediyor. (Bizim aramızdaki kasem birbirimizi inandırmak içindir. Cenâb-ı Hak'kın kasemi inandırmak için değil. Kasem olunan şeyin ehemmiyetine binâen, kıymetli olduğuna işarettir.) Bu âyet-i kerimeye, beş altı mânâ vermişler. وَالنَّجْمِ Kasem ederim yıldızlarla اِذَا هَوٰى sükût ettiği zaman ki kıyâmettir. Yıldızdan murad; "Süreyya (Ülker) Yıldızı'dır. Yahut parça parça nâzil olan Kur'an'dır, denilmiştir. Bu takdirde **"hevâ"** nüzul mânâsına geldiğine göre, nüzul eden Kur'an hakkı için olur.

Sûre-i Celîle, Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'in kırâatını ilk ilân ettiği sûredir. Asıl, bütün kâinata ziyâ veren yıldız O'dur.

Yahut Cibril-i Emin'in, Vahy-i İlâhi'yi getirdiği vakit ile kasem ediliyor.

Yıldızları halkeden Âllâh ki kendi Zât-ı Akdes'i ile kasem ediyor.

Bunların hepsinin hülâsası;

2- مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوٰى

Sâhibiniz (Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem) doğru yoldan sapmadı. Bâtıla da inanmadı.

3- وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوٰى

Ve o hevâsından (arzusuna göre söz) söylemez. (O'nun nutku, Kur'andır.)

4- اِنْ هُوَ اِلَّا وَحْىٌ يُوحٰى

O (Kur'an veya onun din emrindeki sözü) ancak bir vahiydir ki Âllâh-û Teâlâ tarafından vahyedilmiştir.

5- عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوٰى

عَلَّمَهُ Talim ediyor Âllâh, O'na. شَدِيدُ الْقُوٰى Kuvvet sahibi olan Âllâh, bu vahyi ona talim ediyor.

6- ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوٰى

ذُو مِرَّةٍ Kuvvet sâhibi olan Âllâh, vahyini Habibine bildirdikten sonra فَاسْتَوٰى Rasûl-û Ekrem de istikrar etti. Tam, kâmil bir istikrar ile Ahkâm-ı İlâhiye'yi tebliğ etmeye başladı.

7- وَهُوَ بِالْاُفُقِ الْاَعْلٰى

Ozamanüfûkıle'lâ'daidi. İkidefaMiraçhâsılolmuştur. Herikisindede Rasûl-ûEkremSallâllâhûAleyhivesellem,Hâlik'iniaynıvücudvegözlegörmüştür.

Mekke'den, Kudüs'e kadar gidişi inkâr edenler olursa doğrudan doğruya kâfir olur. Kur'an'a karşı geldiğinden. Ondan yukarı olan safhaları, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem hadislerle beyân ediyor. Fıska giriyor, yine cehenneme müstehak olur, tevbe ederse Âllâh CelleCelâlûhû tevbesini kabûl eder.

Bu iki Mirac'ın arasından on sene geçmiştir. Son Miraç hicretten bir süre önce, ilk Miraç ise on sene evveldir. Biz ehl-i sünnetin itikadı, budur. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem iki defa beşer gözler ile Hâlik'ini görmüştür.

8- ثُمَّ دَنَا فَتَدَلّٰى

Ondan sonra Cenâb-ı Hak'ka tekarrub etti. فَتَدَلّٰى yakınlaştı Âllâh'a. "Gel" dedi.

9- فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَدْنٰى

قَابَ Miktar قَوْسَيْنِ yay. (O zamanda Arapların arasında ölçüler muntazam değildi, okun yayını birbirine müsâvi yapıyorlardı, ölçü oluyordu. Hâlik-i Kâinat onların lisanıyla onlara bildiriyor.)

فَكَانَ Var idi قَابَ miktar, Âllâh'a olan kurbiyyeti, Rasûl-û Ekrem'in yakınlığı, قَوْسَيْنِ iki yay kadar اَوْ اَدْنٰى belki daha yakın.

10- فَاَوْحٰى اِلٰى عَبْدِهٖ مَا اَوْحٰى

فَاَوْحٰى اِلٰى عَبْدِهٖ Âllâh CelleCelâlûhû, abdine taltiftir, kendi kuluna orada, مَا اَوْحٰى öyle vahyetti. O vahyi, O bilir. Aşık-ı maşûkun

mülâki olduğu zaman, oradaki cereyan eden hâli kimin haddidir, onu anlasın? (Gözleriyle) gördüğünü, kalbi yalanlamadı.

11- مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَاٰى

O'nun (Aleyhisselat-û Vesselâm'ın) gördüğünü, kalbi tekzib etmedi.

12- اَفَتُمَارُونَهُ عَلٰى مَا يَرٰى

O'nun gördükleri hakkında şimdi kendisiyle tartışacak mısınız, mücâdele mi ediyorsunuz?

13- وَلَقَدْ رَاٰهُ نَزْلَةً اُخْرٰى

İkinci def'a da gördü, bu ikincisidir. Birinci değil ki inkâr ediyorsunuz.

14- عِنْدَ سِدْرَةِ الْمُنْتَهٰى

O'nu bir defa da Sitret'ül Münteha yanında görmüştü.

15- عِنْدَهَا جَنَّةُ الْمَأْوٰى

Cennetü'l Mêvâ da onun yanındadır. Cennetü'l Mêvâ; Melekler ve müttekilerle, şühedâ ruhlarının barındıkları Cennet'dir.

Sidret'ül Müntêha, Tûba ağacıdır. "Nebk Ağacı" olduğunu söyleyenler de vardır. Yedinci kat semânın üstünde, Arş'ın sağındadır. Cennet ırmakları, onun kökünden çıkar. Melekler ona kadar varır, ötesine geçemezler. Meyvesi, Hecr destileri, yaprağı filkulağı gibidir. Bütün mahlukâtın ilim ve amelleri onda nihayet bulur.

16- اِذْ يَغْشَى السِّدْرَةَ مَا يَغْشٰى

O zamanlar ki setretti Tecelliyât-ı İlâhiye sidreyi. Sitret'il Münteha'ya, Âllâh tecelli ederse nasıl olur? Misâl olarak; Güneş tulû ettiği zaman nasıl ki geniş bir sahayı aydınlatıyorsa, ya Tecelliyât-ı İlâhiye zuhur ederse! Arş-ı İlâhi ve sidreyi, hepsini ihâta ediyor. Bu halde iken Rasûl-û Ekrem'in vaziyeti ne olur?

Onu, tavsifi kâbil olmayan şeyler bürümüştü. Veya Nur-u İlâhi kaplamıştı. Yahut orada sayısız melekler ibadet etmekteydiler.

17- مَا زَاغَ الْبَصَرُ وَمَا طَغٰى

مَا زَاغَ الْبَصَرُ Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in gözü meyletmedi. وَمَا طَغٰى Gördüğü şeyden meyl ve sağına soluna tecavüz etmedi. Gözü kaymadı ve kamaşmadı.

O kadar dolmuş idi ki Tecelliyât-ı İlâhi'den, Âllâh'ın sevdiği mahlûklar bile ona yol bulamadı.

18- لَقَدْ رَاٰى مِنْ اٰيَاتِ رَبِّهِ الْكُبْرٰى

Azamet-i İlâhiye'ye delâlet edecek, hiçbir kimsenin görmediği şeyleri, göklerde, Arş-ı İlâhi'de gördü.

19- اَفَرَاَيْتُمُ اللّٰتَ وَالْعُزّٰى

Ey puta tapanlar. (Lât adındaki put, ölmüş olan bir adamın hayatta iken benzeri şekli idi. Uzzâ adındaki put ise bir ağacın şekliydi. Yapmışlar onlara taparlardı.) Gördünüz mü, o Lât ve Uzzâyı?

20- وَمَنٰوةَ الثَّالِثَةَ الْاُخْرٰى

Ve diğer üçüncüsü Menat'ın bir kudreti var mı ki Âllâh-û Teâlâ'yı bırakıp da onlara tapıyorsunuz? (Menât ise bir kaya idi. Hüzeyl ve

Huzaa kabileleri bunun etrafında tavaf eder, kurbanlarını burada boğazlarlardı.)

21- اَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْاُنْثٰى

Kendinize erkekleri tercih edip de kız çocukları, O'na uygun görüyorsunuz.

22- تِلْكَ اِذًا قِسْمَةٌ ضِيْزٰى

Ne fenâ bir taksimdir. Âllâh diyor fakat Âllâh'a istemediğini veriyor, kendine de istediğini alıyor. O hâlde bu insafsızca bir taksim.

23- اِنْ هِيَ اِلَّاۤ اَسْمَآءٌ سَمَّيْتُمُوْهَاۤ اَنْتُمْ وَاٰبَآؤُكُمْ مَّاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ ؕ اِنْ يَّتَّبِعُوْنَ اِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْاَنْفُسُ ۚ وَلَقَدْ جَآءَهُمْ مِّنْ رَّبِّهِمُ الْهُدٰى ؕ

اِنْ هِيَ اِلَّاۤ اَسْمَآءٌ سَمَّيْتُمُوْهَاۤ Bunların hiçbirisinin hak ve hakikati yok. Birtakım isimlerdir. اَنْتُمْ وَاٰبَآؤُكُمْ Sizler ve babalarınızla beraber isim koymuşsunuz. Lât, Uzzâ ve Menât gibi uydurmuşsunuz. مَّاۤ اَنْزَلَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ Âllâh CelleCelâlûhû, onlar hakkında hiçbir delil indirmemiştir. اِنْ يَّتَّبِعُوْنَ اِلَّا الظَّنَّ Ancak kendi zannını, şeytanın telkin ettiği zan, وَمَا تَهْوَى الْاَنْفُسُ bu tamamen nefislerinin arzusudur. وَلَقَدْ جَآءَهُمْ مِّنْ رَّبِّهِمُ الْهُدٰى Hâlbuki kendilerine Rableri tarafından hidâyet (Rasûl ve Kitap) gelmiştir.

24- اَمْ لِلْاِنْسَانِ مَا تَمَنّٰى ۖ

Yoksa insan her temenni ettiğine (ilahlarının şefaatına, istediklerine peygamberlik verebilmeye) nâil olabilir mi?

25- فَلِلّٰهِ الْاٰخِرَةُ وَالْاُوْلٰى ۧ

(Hayır, olamaz.) Dünyada, ahirette Âllâh-û Teâlâ'nındır. Hüküm, iradesine tâbidir.

26- وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِى السَّمٰوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا اِلَّا مِنْ بَعْدِ اَنْ يَأْذَنَ اللّٰهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضٰى

وَكَمْ مِنْ مَلَكٍ فِى السَّمٰوَاتِ Göklerde ne kadar hesapsız melekler var ki لَا تُغْنِى شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا şefaatları hiçbir şeye fayda vermez. اِلَّا مِنْ بَعْدِ اَنْ يَأْذَنَ اللّٰهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضٰى Ancak Cenâb-ı Hak, izin verdikten sonra hoşnut olduğu kimse için. Âllâh'ın izin vermesi dışında, bir işe yaramaz.

27- اِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ لَيُسَمُّونَ الْمَلٰٓئِكَةَ تَسْمِيَةَ الْاُنْثٰى

اِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْاٰخِرَةِ Ahirete imân etmeyen bu müşrikler, لَيُسَمُّونَ الْمَلٰٓئِكَةَ تَسْمِيَةَ الْاُنْثٰى meleklere dişilerin adlarını takıyorlar.

28- وَمَا لَهُمْ بِهٖ مِنْ عِلْمٍ ؕ اِنْ يَتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّ ۚ وَاِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِي مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ۚ

وَمَا لَهُمْ بِهٖ مِنْ عِلْمٍ ؕ اِنْ يَتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّ ۚ Hâlbuki onların bu hususta hiç bilgileri yoktur. Sadece zanna uyuyorlar. وَاِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِى مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا ۚ Zan ise hiç şüphesiz hakikat bakımından bir şey ifâde etmez. Ancak hak ve hakikatle imân edilir.

29- فَاَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلّٰى عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ اِلَّا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ؕ

فَاَعْرِضْ عَنْ مَنْ تَوَلّٰى عَنْ ذِكْرِنَا Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, böyle inadi olan küfür taşıyanlardan i'raz et, va'z-ı nasihat etme. وَلَمْ يُرِدْ اِلَّا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ؕ Onun için sen, zikrimi-

ze iltifat etmeyen ve dünya hayatından başka bir şey istemeyenlerden yüz çevir.

30- ذٰلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ ۚ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهٖ وَهُوَ اَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدٰى

ذٰلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ İşte onların ilimde ulaşabildikleri son had budur. اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهٖ وَهُوَ اَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدٰى **"inne Rabbeke"** Senin Rabbin **"hûve e'lemû"** en iyi bilendir. **"bimen dalle an sebilihi"** (İbadetlerinden bahsederlerdi. "Ben gece teheccüde kalkıyorum, şu ibadeti yapıyorum" diyenler oldu. Onun için Emr-i İlâhi'dir. Kendi yaptığınız, Âllâh ile aranızda kalsın. Yaptığınızı meydana çıkarıp da ucba sebep olmasın. Çünkü ucub, sizin amelinizi iptâl eder.) Şüphe yok ki senin Rabbin, doğru yoldan sapanı, dalalette ısrar edeni daha iyi bilendir. Hidâyeti bulan, doğru yolu tutanı çok iyi bilir.

31- وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ۙ لِيَجْزِىَ الَّذِينَ اَسَٓاؤُا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِىَ الَّذِينَ اَحْسَنُوا بِالْحُسْنٰى ۚ

وَلِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ۙ Göklerde ve yerde ne varsa hepsi, Âllâh-û Teâlâ'nın halk ve mülkündür. لِيَجْزِىَ الَّذِينَ اَسَٓاؤُا (Hepsinin hâllerine ve amellerine vakıftır.) Bu, Âllâh'ın kötülük edenleri yaptıklarıyla cezalandırılması, بِمَا عَمِلُوا yaptığı amellerle. وَيَجْزِىَ الَّذِينَ اَحْسَنُوا بِالْحُسْنٰى ۚ İhsan eyliyen, güzel davrananları da daha güzelleriyle mükâfatlandırması içindir. (Hüsnê; Cennetin ismidir.)

Bunlar kimdir, ne ile bu dereceye varıyor?

32- اَلَّذِيْنَ يَجْتَنِبُوْنَ كَبَآئِرَ الْاِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ اِلَّا اللَّمَمَ ۭ اِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ ۭ هُوَ اَعْلَمُ بِكُمْ اِذْ اَنْشَاَكُمْ مِّنَ الْاَرْضِ وَاِذْ اَنْتُمْ اَجِنَّةٌ فِيْ بُطُوْنِ اُمَّهٰتِكُمْ ۚ فَلَا تُزَكُّوْٓا اَنْفُسَكُمْ ۭ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقٰى ۧ

اَلَّذِيْنَ يَجْتَنِبُوْنَ كَبَآئِرَ الْاِثْمِ Kebâir günâhlardan ictinab eder (Kebâir günâhlar hangileridir? Kur'an-ı Azimüşşân'da men ettikten sonra, bir cezâ tâyin edilmiş. Meselâ hırsızın elinin kesilmesi, zinâ yapanın celd edilmesi, katleden katledilir. Böyle hüküm verilenler kebâirdir. Bir insan kebâirden halis tevbe ederse, Âllâh segâiri de bu arada affeder.) Cennette mükâfatlananlar onlardır ki kebâirden içtinab eder. وَالْفَوَاحِشَ Çirkin olan ahlâktan sakınıyor. اِلَّا اللَّمَمَ Ufak, küçük kusurlar müstesnâ kebâirden vazgeçerse segâiri affeder. اِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ Rabbinin mağfireti her şeyden geniştir. هُوَ اَعْلَمُ بِكُمْ Âllâh CelleCelâlûhû, sizin hâlinize âlimdir. Halkeden bilmez mi? اِذْ اَنْشَاَكُمْ مِّنَ الْاَرْضِ Sizi topraktan halketti. وَاِذْ اَنْتُمْ اَجِنَّةٌ فِيْ بُطُوْنِ اُمَّهٰتِكُمْ ۚ Sizi topraktan halkettiği sırada ve henüz analarınızın karnında birer cenindiniz. فَلَا تُزَكُّوْٓا اَنْفُسَكُمْ ۭ Her hâlinizi en iyi bilen O'dur. Bunun için kendinizi temize çıkarmayın. هُوَ اَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقٰى ۧ Âllâh CelleCelâlûhû, kötülükten sakınanları en iyi bilendir.

Âdem Aleyhisselâm'ın topraktan yaratılışı, insanın ana rahmindeki durumu ve aslındaki zayıflığı ve aczi hatırlatılarak, kendini beğenip kibir ve riyâya kapılmaması istenmiştir.

33- اَفَرَءَيْتَ الَّذِيْ تَوَلّٰى ۙ

Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, gördün mü onu ki تَوَلّٰى i'raz etti, arkasını döndü imândan.

34- وَاَعْطٰى قَلِيلًا وَّاَكْدٰى

(Malından) biraz verip sonra vermemekte direndi. Kalan kısmını vermedi.

35- اَعِنْدَهٗ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرٰى

Gaybın ilmi, onun nezdinde midir ki (dostunun azabını yüklenebileceğini) görebilsin? Gaybın bilgisi kendi yanındadır da o mu görüyor?

Geçen âyetler, Müslüman olduktan sonra müşrikliğe dönen Velid bin Mugire hakkında nâzil olmuştur. Şöyle ki Velid, İslâm'a girince müşriklerden biri onu ayıpladı. Velid, Âllâh'ın azabından korktuğu için İslâm'a girdiğini söyleyince ayıplayan kişi; "Mallarından bir kısmını verirsen, azabını yüklenirim." dedi. Bunun üzerine Velid şirke döndü ve pazarlık ettiği malın birazını verdi. Kalanını vermekten kaçındı. Âyet-i kerime bu durumu açıklamaktadır.

36- اَمْ لَمْ يُنَبَّاْ بِمَا فِىْ صُحُفِ مُوْسٰى

Yoksa kendisine haber verilmedi mi Mûsâ Aleyhisselâm'ın sahifelerinde yazılı olanlar?

37- وَاِبْرٰهِيْمَ الَّذِىْ وَفّٰى

Çok vefâkâr İbrahim Aleyhisselâm'ın sahifelerindekileri, Âllâh'a karşı olan vaadini ifâ eden İbrahim Aleyhisselâm'ın suhuflarını, Mûsâ Aleyhisselâm'ın suhuflarını, onlar okumadılar mı? Hiç kimse,

diğer bir kimsenin cürmünü üzerine alamaz. Herkes kendi cezasını çekecek.

38- اَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ اُخْرٰىۙ

Gerçekten hiçbir günâhkâr, başkasının günâh yükünü yüklenemez.

39- وَاَنْ لَيْسَ لِلْاِنْسَانِ اِلَّا مَا سَعٰىۙ

Bilinsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.

40- وَاَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُرٰىۖ

Ve çalışması (Kıyâmet Günü mizanında) mutlaka görülecektir. (Bu malûmatı, suhuflarda görmediler mi?)

41- ثُمَّ يُجْزٰىهُ الْجَزَآءَ الْاَوْفٰىۙ

Sonra da ona, en değerli mükâfat verilecektir.

42- وَاَنَّ اِلٰى رَبِّكَ الْمُنْتَهٰىۙ

Ve şüphesiz ki bütün halkın (ölümlerinden sonra) imtinâ ve dönüşleri Âllâh-û Teâlâ 'yadır.

43- وَاَنَّهُ هُوَ اَضْحَكَ وَاَبْكٰىۙ

Hakikat güldüren de ağlatan da O'dur. (Dünyada âsi olup da tevbesiz giden kimseleri, ağlatan Âllâh'tır ahirette. Güldürenden murad; feraha yetiştirendir. Mûti olanlar, gülendir.)

44- وَاَنَّهُ هُوَ اَمَاتَ وَاَحْيَاۙ

(Dünyada) öldüren, (ahirette) dirilten de O'dur.

Âyetlerde; insanın başkasının yaptığından bir fayda göremeyeceği çünkü herkesin kendisi için çalıştığı, çalışmasının sonuçlarının kıyâmette görüleceği hatırlatılmıştır.

Vücud topraktan halk olunduğundan yerlidir. Ruh ise bu bedene misafir gelmiştir. Ruhun gıdası Zikrullah'tır. Namaz kılmak, Kur'an okumak, tesbih, tehlil, istiğfar, ibadetler ile kuvvet bulur. Vücudun gıdasını biraz kesince ruh kuvvet bulduğundan, Zikrullah ile ruh, bedene galebe eder, bedene hâkim olur. Fenâlıklar vücut bedenin icâbıdır. Ruhun icâbatı değildir. Katil, zinâ, sirkat, cürüm hepsi vücut, bedenden meydana gelir.

Ruh gıdalanınca yavaş yavaş ahlâk-ı zemime zâil olur. Zâil olunca ruhun ahlâkı galip olur. O insan gitgide melekleşir. Vücut nasıl ki yemekle gıdalanırsa, ruh da **"Lâ ilâhe İllallah"** ile gıdalanır. Evliyaullah'ın çoğu, yirmi dört saatte bir lokma yemişler. Çünkü vücutları da ruh gibi olmuş. Ruh kuvvetlenince (**el-hükmü limen galebe**) hüküm galibindir. Ruh galebe ediyor.

45- وَاَنَّهٗ خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْاُنْثٰىۙ

وَاَنَّهٗ Bilinsin ki Âllâh'tır, خَلَقَ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْاُنْثٰىۙ rahime atıldığında (oluşan) nûtfeden erkek ve dişiyi halkeden.

46- مِنْ نُّطْفَةٍ اِذَا تُمْنٰىۙ

Bir nutfeyi meniden rahme ilka olduktan sonra erkek ve dişiyi halkeden O'dur.

47- وَاَنَّ عَلَيْهِ النَّشْاَةَ الْاُخْرٰىۙ

(Ölümden sonra) yeniden diriltmekte O'na aittir.

48- وَاَنَّهٗ هُوَ اَغْنٰى وَاَقْنٰىۙ

Yine o Âllâh'tır ki zengin eden de varlıklı kılan da O'dur.

49- وَاَنَّهٗ هُوَ رَبُّ الشِّعْرٰى ۙ

Yine o Âllâh'tır ki Şi'râ yıldızının Rabbi de yine O'dur.

Şi'râ; Huzâa kabilesinin taptığı parlak bir yıldızdı.

50- وَاَنَّهٗۤ اَهْلَكَ عَادًا ِۨالْاُوْلٰى ۙ

Yine O Âllâh'tır ki اَهْلَكَ helâk etti rüzgâr ile عَادًا الْاُوْلٰى ۙ birinci Âd kavmini. O helâk etti.

51- وَثَمُوْدَا ۪ فَمَاۤ اَبْقٰى ۙ

(Semud kavmi Salih Aleyhisselâm'ın kavmidir.) Semûd kavmini de (O helâk etti) ve geriye hiçbir şey bırakmadı.

52- وَقَوْمَ نُوْحٍ مِّنْ قَبْلُ ؕ اِنَّهُمْ كَانُوْا هُمْ اَظْلَمَ وَاَطْغٰى ؕ

Daha önce de çok zalim ve pek azgın olan Nûh kavmini de (helâk etmişti.) (Nûh Aleyhisselâm'ın kavmi, Âd ve Semûd kavminden daha zalimdiler.)

53- وَالْمُؤْتَفِكَةَ اَهْوٰى ۙ

Altı üstüne gelen kasabalarını da devirip yıkmıştı. (مُؤْتَفِكَ Lût kavminin köyleridir.)

54- فَغَشّٰىهَا مَا غَشّٰى ۚ

Onlara giydirdi de giydirdi. (Acıklı azabını üstlerine bindirdi.)

55- فَبِاَىِّ اٰلَآءِ رَبِّكَ تَتَمَارٰى

Şimdi, Rabbinin nimetlerinin hangisinde şüpheye düşersin?

56- هٰذَا نَذِيرٌ مِنَ النُّذُرِ الْأُولٰى

هٰذَا Bu Kur'an, نَذِيرٌ مِنَ النُّذُرِ الْأُولٰى işte bu beyân, evvelki inzarlardan bir inzardır, uyarıcıdır.

Evvelki peygamberlerin inzarı cümlesinden veya onlar kabilinden bir inzardır.

57- اَزِفَتِ الْاٰزِفَةُ

Yaklaşan (kıyâmet) yaklaştı.

58- لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَاشِفَةٌ

Onu, Âllâh-û Teâlâ'dan başka açığa çıkaracak yoktur. Hiç kimse keşfe kâdir değildir. Yahut onun ne zaman ve nasıl olacağını keşfederek bilecek kimse yoktur. Kıyâmet yaklaşmıştır. Onu açığa çıkaracak olan da Âllâh'tır.

59- اَفَمِنْ هٰذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ

Şimdi siz, bu söze (Kur'an)a mı taaccüp ediyor, şaşıyorsunuz?

60- وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ

Gülüyorsunuz da (halinizin vehametine) ağlamıyorsunuz. (Kendi halinize ağlamanız lazım gelirken gülüyorsunuz.)

61- وَاَنْتُمْ سَامِدُونَ

Ve siz habersiz oyalanmakta gafillersiniz.

62- فَاسْجُدُوا لِلّٰهِ وَاعْبُدُوا

Haydi, hepiniz Âllâh-û Teâlâ'ya secde edin. Ona kulluk, ibadet eyleyin.

Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem'den; "Vennecmi sûresini okudum, secde etmedim" demiştir. Bu secde-i tilâvetin vacip olmadığına delildir. İmamı Şafii ile Ahmet bin Hanbel'in mezhebleri budur. Bir cemaate göre; okuyana da dinleyene de secde vaciptir. İmamı Âzam'ın kavli budur.

سُورَةُ الْقَمَرِ ﴿٥٤﴾ KAMER SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile; 55 âyet, 342 kelime, 1423 harften ibarettir. Ay'ın yarılması mucizesi bu sûrede anlatılır. Onun için bu adı almıştır. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in mucizelerinden olup Ay'ın ikiye ayrılmasıdır.

Kureyşlilerin müşrik olanları Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in tebliği üzerine imân edenler çoğalmaya başlayınca, kendi aralarında yapılacak bir mücâdelenin fayda vermeyeceğine kanaat getirmeleri üzerine, dışarıdan bir kuvvet celp etmenin daha isabetli olacağına karar verdiler. Şam'ın civarında Habib namında bir kabile reisi vardı, kuvveti de nispeten fazlaydı. Ona bir mektup yazarak heyet gönderiyorlar. Diyorlar ki; "Bizim içimizde biri vardır, dinimizi tahkir ediyor. Başka bir din tebliğ ediyor. Ecdadımızın dininden eser kalmıyor. Biz, buna karşı gelirsek aramıza fitne düşer. Çünkü O'nun da kabilesi var. Sen gel de O'ndan bizi halas et. Biz de sana ne lazımsa yapacağız."

Habib de onların vaadine göre hazırlanmış. Mümkün olan kuvvet ile Mekke-i Mükerreme'ye geliyor.

Habib düşünmüş evvelâ göreyim bu kimdir? Haber gönderip Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'i davet etmiş. Rasûl-û

Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, fütursuz olarak Ebu Bekir Sıddık Radıyallâhû Anh ile beraber Habib'in yanına gelmiş.

Habib, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'i görünce "Bu kişiden yalan muhtemel değildir. Hak ve hakikattir. Hele bir imtihan edelim" diyor.

Habib, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e diyor ki; "Sen peygamberlik iddiasındasın." Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de; "Evet" diyor.

Habib; "Her peygamberin mucizeleri vardır. Senin de mucizelerin var mıdır?" diyor. Rasûl-û Ekrem de; "Evet" diyor.

"Benim iki şartım var. Birini söyleyeyim, diğeri kalbimde olanı, sen anla. Evvel şartım, Ay işaretinle ikiye ayrılsın, bir parçası Hira, diğeri Ebu Kubeys dağında gizlensin. Bir süre sonra da işaret edersin, o parçalar çıkıp birbirine birleşsin."

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, iki rekât namaz kıldıktan sonra duâ etti. Cenâb-ı Hak da Ay'ı emrine müsehhar kıldı. Ay, Habib'in istediği gibi iki parça oldu. Bir süre sonra da mevcut şekil ve yerine geldi.

Habib'in ikinci şart-ı isteği, kalbinde olup da açıklamadığını, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem açıklayarak buyuruyor ki; "Senin bir kızın var. Kızın kemikleri güçlenmemiş, ayakları üzerine duramıyor, eline de bir şey alamıyor. Et yığını misali gitgide büyüyor, konuşuyor. Bütün uğraşmalara doktorlara rağmen hiçbir fayda görülmedi. Şimdi sen, memleketine gidinceye kadar tebşir ediyorum. Cenâb-ı Hak bu kıza sıhhat afiyet verir. Bana imân eder. Eve gittiğinde de seni karşılamaya çıkar."

Habib bunları işitince fevkalâde memnun olur. Ve Kureyşlilere

cevaben; "O'na ben de imân edeceğim, siz kendi halinize çare arayın. Bu kişi yalancı değildir" demiş.

Ve Habib evine avdet ediyor. Habib eve geldiği zaman kızı, O'nu kapıda karşılıyor. Bu durumu gören Habib, pek çok seviniyor. Bu nimete nasıl kavuştuğunu soruyor.

Kız cevaben; "Filan gece, şu vasıflarda gayet güzel bir insan gördüm. Bana "Bu ahirzaman peygamberidir" dediler. "O'na imân et. Ben de O'na imân ettim, elini öptüm. Elini vücuduma sürdü, mesh etti ve hemen Âllâh-û Teâlâ bana şifâ verdi" diyor.

Habib, kızının anlattıklarını işitince, daha ziyâde hayrete gark oldu.

1- اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ Saat (kıyâmet) yaklaştı. وَانْشَقَّ الْقَمَرُ Ay (ikiye) ayrıldı. (Saat-i vahidedir ömrü cihan, saat-i taata sarf eyle heman.)

2- وَاِنْ يَرَوْا اٰيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ

وَاِنْ يَرَوْا اٰيَةً يُعْرِضُوا Onlar bir mucize görecek olsalar (ona imândan) hemen yüz çevirirler. وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ Ve o "eskiden beri devam edegelen bir sihirdir" derler.

3- وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا اَهْوَآءَهُمْ وَكُلُّ اَمْرٍ مُسْتَقِرٌّ

وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا اَهْوَآءَهُمْ (O Rasûl-û veya âyeti) tekzip ettiler (ve şeytanın onlara tezyin ettiği) heveslerine uydular. وَكُلُّ اَمْرٍ مُسْتَقِرٌّ Hâlbuki (hayır ve şer) her emir, (takdir edilmiş kararlıdır. Saadet Mü'minde, şekavet kâfirde) karar bulmuştur.

İçinde imân yoksa mucizeyi gördüğü halde imân etmez. Kalbinde imân varsa mucize o zaman, imânını takviye ediyor.

4- وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ Celâlim hakkı için! Onlara, Kur'an'da geçen ümmetlerin ahvâline veya ahirete müteallik öyle haberler geldi ki مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ onda, nice önleyici önemli haberler, (vazgeçirecek tehdit, sakındıracak öğüt yahut sakınılması lazım gelen acı akıbetler) vardır.

5- حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ

حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ Bu Kur'an va'z-ı nasihattır, nihâyete ulaşmıştır. Nihâyete varmış olan va'z-ı nasihatta ve ıslâhtadır. فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ Fakat peygamberlerin inzarı, uyarısı onlara fayda vermiyor.

6- فَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَى شَيْءٍ نُكُرٍ

Mademki bunların küfrü; küfr-ü inâdidir, cehl-i mürekkep, hasetten ibaretti. Onun için Cenâb-ı Hak, Rasûl-û Ekrem'e emrediyor. فَتَوَلَّ عَنْهُمْ O hâlde onlardan yüz çevir ama (yalnız kıyâmetin hâlini onlara hatırlat.) يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ **"dâi"** İsrafil'dir. Halkı davet eder. إِلَى شَيْءٍ نُكُرٍ Onların inkâr ettiği şey ki kıyâmettir.

7- خُشَّعًا أَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ

خُشَّعًا Zelil, korkularından gözleri hâşi, أَبْصَارُهُمْ gözleri düşkün يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ (nereye gideceklerini şaşıran) öteye beriye dağılmış çekirgeler gibi, hepsi kabirlerinden

çıkarlar. O davetçiye doğru boyunlarını uzatarak (veya bakarak) koşarlar. Kâfirler; "Bu ne çetin gün?" derler.

8- مُهْطِعِينَ اِلَى الدَّاعِ ؕ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هٰذَا يَوْمٌ عَسِرٌ

مُهْطِعِينَ اِلَى الدَّاعِ Kabirlerden çıkarlar, itâat ederler. Çıktığı zaman da يَقُولُ الْكَافِرُونَ هٰذَا يَوْمٌ عَسِرٌ Kâfirler "Bu, çetin bir gündür." derler.

9- كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ Hâlik-i Kâinat, Habibini teselli olarak emrediyor. Onlardan (Kureyşlilerden) evvel Nûh Aleyhisselâm'ın kavmi de tekzip etti. فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا Bizim abdimiz olan Nûh Aleyhisselâm'ı tekzip ettiler. وَقَالُوا O'nun hakkında dediler, مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ yalancı olduğunda ısrar ederek. "O delirdi" dediler ve (Nûh Aleyhisselâm, davetten vazgeçmeye) zorlandı.

10- فَدَعَا رَبَّهٗٓ اَنِّى مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ

Bunun üzerine o, Rabbine; (Ben kavmime mağlup oldum, yardım et.) diyerek yalvardı.

11- فَفَتَحْنَآ اَبْوَابَ السَّمَآءِ بِمَآءٍ مُنْهَمِرٍ ۬

Biz de gök kapılarını açtık. (Yağmurlar yağmaya başladı,) بِمَآءٍ مُنْهَمِرٍ ۬ devamlı olan bir su ile.

12- وَفَجَّرْنَا الْاَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَآءُ عَلٰٓى اَمْرٍ قَدْ قُدِرَ ۚ

وَفَجَّرْنَا الْاَرْضَ Yeryüzünde kaynaklar fışkırttık, عُيُونًا oradan da çeşmeler zuhur etti. فَالْتَقَى الْمَآءُ Yerden fışkıran ile göklerden ya-

ğan sular, birbirine mülâki oldu. عَلٰٓى اَمْرٍ قَدْ قُدِرَۚ Ezelde takdir edilmiş bir emir üzerinde birleşiverdi.

Gökten yağan yağmur ve yerden fışkıran su birleşerek, Nûh Aleyhisselâm'ın inkârcı kavminin helâkını hazırladı.

13- وَحَمَلْنَاهُ عَلٰى ذَاتِ اَلْوَاحٍ وَدُسُرٍۙ

Ve Nûh Aleyhisselâm'ı tahtalardan yapılmış ve mıhlanmış bir gemiye bindirdik.

14- تَجْرِى بِاَعْيُنِنَاۚ جَزَٓاءً لِمَنْ كَانَ كُفِرَ

İnkâr edilmiş olana, (Nûh Aleyhisselâm'a) bir mükâfat olmak üzere, gemi gözlerimizin önünde akıp gidiyordu.

İnkâr edilip nankörlükle karşılaşan Nûh Aleyhisselâm ve ona inananlar, Cenâb-ı Hak'kın nezareti ve himâyesinde, gemide yolculuklarına devam etmişlerdi.

15- وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَٓا اٰيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

Nûh Aleyhisselâm'ın kavmi ve onun hali alâmeti olarak, Azamet-i İlâhiye'ye delâlet olmak üzere bu gemiyi, (Cûdi dağında uzun zaman) bıraktık. Fakat tezekkür edip ibret alan mı var?

Rivayetlere göre; Nûh Aleyhisselâm'ın gemisi, Cûdi dağı üzerinde uzun zaman kalmış ve ilk devir insanları onu görmüştür.

16- فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِى وَنُذُرِ

Benim azabım ve inzarım nasıl oldu (düşünün)?

17- وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ Biz Azimüşşân, Kur'an'ı düşünmek için kolay kıldık. فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ Düşünüp öğüt alan yok mudur?

Bu haliyle Kur'an'ın ezberlenmesi kolaydır. Düşünmek ve ibret almak için nâzil olan bir kitaptır.

18- كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِى وَنُذُرِ

Âd kavmi de Hûd Aleyhisselâm'a isyan ettiler. Onlara azabım ve inzarım nasıl oldu? (Düşünün.)

19- اِنَّآ اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِى يَوْمِ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ

اِنَّآ اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا Biz Azimüşşân, Âd kavmi üzerine rüzgârı gönderdik. صَرْصَرًا Sadalı olan şiddetli savtı vardı. فِى يَوْمِ نَحْسٍ مُسْتَمِرٍّ Şeametli, uğursuzluğu devamlı bir günde dondurucu bir rüzgâr gönderdik. Böylece soğuk ve şiddetli bir fırtınaya maruz kaldılar.

20- تَنْزِعُ النَّاسَ كَاَنَّهُمْ اَعْجَازُ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ

تَنْزِعُ النَّاسَ O rüzgâr, insanları yerinden koparırdı. كَاَنَّهُمْ اَعْجَازُ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ Sanki hurma ağacını kökünden çıkarır gibi yere seriyordu.

21- فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِى وَنُذُرِ

Bakınız benim azabım ne kadar şiddetlidir ve inzarım nasıl oldu? (Düşünün.)

22- وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

Biz Azimüşşân, Kur'an'ı düşünüp öğüt almak için kolay kıldık. Düşünen öğüt alan yok mudur?

23- كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ

Salih Aleyhisselâm'ın kavmi de Salih Aleyhisselâm'ı inkâr ettiler. O inzarları, tekzip ettiler.

24- فَقَالُوٓا اَبَشَرًا مِنَّا وَاحِدًا نَتَّبِعُهٓۥ اِنَّآ اِذًا لَفِى ضَلَالٍ وَسُعُرٍ

فَقَالُوٓا اَبَشَرًا مِنَّا وَاحِدًا نَتَّبِعُهٓۥ "O da bizden bir insan değil mi? O'na mı tâbi olacağız. اِنَّآ اِذًا لَفِى ضَلَالٍ وَسُعُرٍ Bu takdirde biz muhakkak ki bir sapıklık ve çılgınlık etmiş oluruz" dediler.

Âyet-i kerime; Semûd kavminin kendi cinslerinden olan ve taraftarı da bulunmayan Salih Aleyhisselâm'a uymaktan kaçındıklarını haber vermektedir.

25- ءَاُلْقِىَ الذِّكْرُ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ اَشِرٌ

"Zikrullah, nübüvvet, vahiy aramızda (daha layık varken) ona mı verildi? (Biz de ondan daha layık kimseler yok mudur?) بَلْ هُوَ كَذَّابٌ اَشِرٌ Hayır, o yalancı kendini beğenmiş biridir" (dediler.)

26- سَيَعْلَمُونَ غَدًا مَنِ الْكَذَّابُ الْاَشِرُ

(Allâh-û Teâlâ buyurdu.) Onlar, yarın (Kıyâmet günü veya üzerlerine azap indiği zaman) yalancı ve şımarığın kim olduğunu bileceklerdir.

27- اِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ فِتْنَةً لَهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ

اِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ فِتْنَةً لَهُمْ Biz Azimüşşân, gerçekten onları imtihan etmek, fitne için (diledikleri gibi) dişi bir deve gönderiyoruz.

فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ (Hitap, Salih Aleyhisselâm'a.) Sen murakebe et, deveye ne yapacaklar (ezalarına) sabret.

28- وَنَبِّئْهُمْ اَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شِرْبٍ مُحْتَضَرٌ

وَنَبِّئْهُمْ Cenâb-ı Hak, Salih Aleyhisselâm'a emrediyor. Kavmine söyle; اَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ "O su taksim olmuş, onlarla devenin arasında. كُلُّ شِرْبٍ مُحْتَضَرٌ Her içene düşen miktar, hazır kılınmıştır."

İlâhi taksime göre; su bir gün devenin içmesine, bir günde kendi ihtiyaçları için kullanılacaktı, Salih Aleyhisselâm durumu bildirecek, kavmi de buna uyacaktı.

29- فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطٰى فَعَقَرَ

Nihayet arkadaşlarını çağırdılar. O da eline kılıcı aldı deveyi katletti. Deveyi kesen kişinin Kudar bin Sâlih adında kızıl bir zorba olduğu rivayet edilmiştir. Tefsirlerde kılığı kıyafeti ve sanatı anlatılan bu zorba, deveyi boğazlayıp öldürmüştü.

30- فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِى وَنُذُرِ

Bu azgınlara inzarım ve azabım nasıl oldu? (Düşünün.)

31- اِنَّآ اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ

Semûd; Salih Aleyhisselâm'ın kavmidir. Diğer peygamberler gibi Salih Aleyhisselâm da ümmetine tebligat yaptı, imân etmediler. Nihayet dediler ki; "Gözümüzün önünde olan bu taştan bir deve çıkacak, deve de yavru doğuracak, biz bunu gördükten son-

ra imân edeceğiz." Böyle mucize istedikten sonra imân etmezlerse Gazab-ı İlâhi gelir.

اِنَّـا Biz Azimüşşân, اَرْسَـلْنَا عَلَيْهِـمْ صَيْحَـةً وَاحِـدَةً onların üzerine korkunç bir ses gönderdik. فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ Ağıla konan ufak kuru ot gibi yere serildiler, helâk oldular.

İnkâr eden Semûd kavmi, taştan çıkan mucize deveyi gördükleri halde inkârlarına devam ettiler. Eşkâl evvelin, Kudar namındaki zalim, münkir. Deveyi kılıçla vurup öldürdü. Bunun üzerine, üzerlerine Azab-ı İlâhi mukarrar oldu. Azap gelmeden önce Salih Aleyhisselâm, onlara; "Dağa kaçmış olan deve yavrusunu bulursanız, yalvarmak istiğfar etmek sûretiyle Cenâb-ı Hak'kın affı olabilir" dedi. Onlar da bütün aramalara rağmen devenin yavrusunu bulamadılar. Ve Azab-ı İlâhi takarrur etti. Salı günü yüzleri sarardı. Çarşamba günü yüzleri kızardı. Perşembe günü yüzleri karardı. Cuma günü de yere serilip helâk oldular.

32- وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

Biz Azimüşşân, bu Kur'an'ı düşünüp anlamak için kolay kıldık. فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ Var mıdır, bundan ibret alan?

33- كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذُرِ

Lût Aleyhisselâm'ın kavmi de evvelki peygamberlerin kavmi gibi Lût Aleyhisselâm'ı tekzip etti.

34- اِنَّا اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا اِلَّا اٰلَ لُوطٍ نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ

اِنَّـا Biz Azimüşşân اَرْسَـلْنَا gönderdik. عَلَيْهِـمْ Lût kavmi üzerine حَاصِبًـا taş yağdıran bir rüzgârı gönderdik. اِلَّا اٰلَ لُوطٍ نَجَّيْنَاهُـمْ بِسَحَرٍ

Ancak Lût Aleyhisselâm'ın iki kızını bir de hanımını seher vaktinde bir nimet olmak üzere helâk olmaktan kurtardık.

35- نِعْمَةً مِنْ عِنْدِنَا ؕ كَذٰلِكَ نَجْزِى مَنْ شَكَرَ

نِعْمَةً مِنْ عِنْدِنَا (İmân ve itâatle ni'metlerimize) şükredenleri, işte Biz böyle mükâfatlandırırız. كَذٰلِكَ نَجْزِى مَنْ شَكَرَ Her kim ki Cenâb-ı Hak'kın nimetlerine şükredip emrine itâat ederse, Biz onları halas ederiz. Lütfumuz yalnız peygamberlere değil bütün imân edenleredir.

36- وَلَقَدْ اَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ

وَلَقَدْ اَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا Celalim Hakkı için, Lût Aleyhisselâm onları şiddetli azabımızla korkutmuştu. فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ Lût Aleyhisselâm ile mücâdele ettiler. Fakat onlar ikazlar sebebiyle kuşkuya düştüler. "Bu doğru değildir, eskilerin sözleridir, kâhinler gibi söylüyorsun" dediler. Hem de helâk için gelen meleklere tecavüz etmek istediler.

37- وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ ضَيْفِهٖ فَطَمَسْنَآ اَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِى وَنُذُرِ

وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ ضَيْفِهٖ Onlar, Lût Aleyhisselâm'ın misafirlerine karşı kötülük yapmayı kastettiler. (Bunun üzerine, Lût Aleyhisselâm'ın çok üzüldüğünü görünce Cibril-i Emin "üzülme" diyor. Kanatlarını onların gözlerine sürünce hepsi kör olmuşlar.) فَطَمَسْنَآ اَعْيُنَهُمْ Gözlerini tams etti, göz yuvaları tamamen kapandı. فَذُوقُوا عَذَابِى وَنُذُرِ Tadın azabımı ve inzarımı dedik.

Lût'un kavmi, genç erkekler sûretinde Lût Aleyhisselâm'a gelen meleklere tecavüze kalkışmışlardı.

38- وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ بُكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقِرٌّ

Bir sabah kendilerine, yakalarını bir daha bırakmayacak olan bir azap gelip çattı. (Oradan cehenneme kadar olan, müstakırr olan bir azap başladı.)

39- فَذُوقُوا عَذَابِى وَنُذُرِ

Cenâb-ı Hak, melekler lisanıyla "İşte azabım! Onu zevk ediniz, inkârın neticesi budur" denildi.

40- وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

وَلَقَدْ Muhakkak يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ Kur'an'ı kolaylaştırdık. لِلذِّكْرِ Tezekkür, düşünmek için. Okumak, Âllâh'a yalvarmak için. فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ Var mıdır itibar edenler, nasihatlerimi kabûl edenler?

41- وَلَقَدْ جَاءَ اٰلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُ

Celâlim hakkı için! Fir'avn ve kavmine de inzar edici, uyarıcı peygamberler geldi.

42- كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا كُلِّهَا فَاَخَذْنَاهُمْ اَخْذَ عَزِيزٍ مُقْتَدِرٍ

كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا Onlar da âyetlerimizi tekzip ettiler. كُلِّهَا Âyetlerin hepsini (Mûsâ Aleyhisselâm'ın dokuz mucizesi vardı. 1- Âsâ -2 Yed-i Beyza 3- Kaht 4- Tufan 5- Çekirge -6 Kımıl 7- Bit 8- Kurbağa 9- Kan) فَاَخَذْنَاهُمْ Biz Azimüşşân, aldık ahzettik azap ile. اَخْذَ عَزِيزٍ

مُقْتَدِرٍ Her şeye muktedir olan, aziz olan, galibi olmayan bir galip. Çok kuvvetli bir yakalayışla yakaladık.

43- اَكُفَّارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ اُولٰٓئِكُمْ اَمْ لَكُمْ بَرَآءَةٌ فِى الزُّبُرِ ۚ

Ey Mekkeliler, sizden olan kâfirler, bu beyân ettiğimiz kavimlerden daha mı kuvvetlidir? Sizin kâfirleriniz onlardan daha mı hayırlı? اَمْ لَكُمْ بَرَآءَةٌ فِى الزُّبُرِ ۚ Yoksa semâvi kitaplarda sizin için bir berat mı var?

44- اَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرٌ

Yoksa onlar "Biz birbirimizle yardımlaşır bir cemiyetiz, (peygamberden intikam almaya muktediriz) mi?" diyorlar?

Nitekim Ebu Cehil, Bedir günü Peygamber Aleyhisselâm'dan intikam alacaklarını söylerken, birbirlerine yardım edeceklerine inandığı topluluğa dayanmıştı.

45- سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ

O topluluk yakında bozulacak ve onlar arkalarını dönüp kaçacaklardır. (Ve Rasûl-û Ekrem de Bedir'de galip olacaktır.)

46- بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ اَدْهٰى وَاَمَرُّ

Daha doğrusu onların asıl mev'idi, va'dedilen saattir. Ve o saat, (kıyâmet gününün azabı, dünya azabından) daha dehşetli, daha acıdır.

47- اِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِى ضَلَالٍ وَسُعُرٍ

Mücrimler; Âllâh'a, Rasûlûllah'a ve Kur'an'a karşı cephe tutanlar. فِى ضَلَالٍ وَسُعُرٍ Helâk içindedir, cehennem azabındadır.

48- يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِى النَّارِ عَلٰى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ

يَوْمَ O günde يُسْحَبُونَ çekiyorlar onları فِى النَّارِ cehenneme, عَلٰى وُجُوهِهِمْ yüz üstüne cehenneme sürüklenirler. ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ (Onlara) "Tadınız cehennemin zahmetini ki siz dünyada inkâr ediyordunuz."

49- اِنَّا كُلَّ شَىْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ

Hâlik-i Kâinat emrediyor. Biz her şeyi kader ile halkettik (Kader; bir şeyin önceden takdir edilmesi. Zamanı gelince meydana geldiğinde kaza olur.)

50- وَمَا اَمْرُنَآ اِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ

وَمَا اَمْرُنَآ Bizim emrimiz, bir şeyi irade ettiğimiz zaman اِلَّا وَاحِدَةٌ kelime-i vâhidedir. Tek (kelime)dir. (Ol demekten ibarettir.) كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ (Anlatmak için) göz kırpması gibidir. (Az zamanda, süratle vücut bulur.)

51- وَلَقَدْ اَهْلَكْنَآ اَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

Biz Azimüşşân, sizin asi olanlarınızı, küfür ve inkârda benzerlerinizi, hep helâk ettik. فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ Düşünüp ibret alan var mıdır?

52- وَكُلُّ شَىْءٍ فَعَلُوهُ فِى الزُّبُرِ

Onların işledikleri her şey defterlerde kayıtlıdır. (Hafaza meleklerinin yazdıklarında mevcuttur.)

53- وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ

Küçük, büyük her şey satır satır yazılmıştır. Buna göre; melekler, yapılanları amel defterlerine kaydetmektedirler. Tutum ve davranışın, günâh ve sevabın hepsi Levh-i Mahfuz'da kayıtlıdır.

54- اِنَّ الْمُتَّقِينَ فِى جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ

(Kur'an-ı Azimüşşân'ın âdeti üzerine; mücrimlerden bahsedilince müttekilerin de bahsi gelir.) Mütteki olan Âllâh'tan korkanlar, kendilerini azab-ı ebediden muhafaza edenlerdir. Müttekinin mânâsı üçtür. Vekâyet-i vikâyeten. Vikâye; muhafaza edendir. Bir kimse **"Lâ İlâhe illallâh MuhammedûrRasûlûllâhi"** bu kelimeyi kalp ile inanır dil ile söylerse, kendini azab-ı ebediden halas etmiş olur. Azap olunsa da ebedi azap olmaz. Eğer kendini günâhlardan, kebâirden de muhafaza etmişse, kendini azaptan da muhafaza etmiş olur.

Eğer onun da fevkinde Mâsivayı İlâhiyeden kendini muhafaza etmişse artık onun hesabı Âllâh'ın nezdinde olur. Cemal-i Cennet-i İlâhiye ile mütelezziz olur. Bu her üç nevi mütteki de فِى جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ cennetlerde nur içindedirler (yahut ırmakların kenarlarındadırlar.)

55- فِى مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ

Hak meclisinde, (çok güzel ve beğenilen bir mekânda,) kudretine son olmayan bir Melik'in, Âllâh-û Teâlâ'nın Huzur-u Kibriya'sında ve rızasındadırlar.

İbni Ebi Şeybe, Said İbni Müseyyeb'den tahric etmiştir. De-

miştir ki; "Mescide girdim. Sabah oldu zannediyordum meğer uzun bir gece imiş. Benden başka da kimse yoktu. Uyumuşum. Arkamdan bir hareket işittim. Korktum."

"Ey kalbi korku dolan, korkma! **Âllâhûmme inneke melikûn muktedir mâtesâe min emrin yekûn**. (Âllâh'ım. Sen şüphesiz bir Malik-i Muktedirsin) de, sonra da kalbine ne doğarsa iste" dedi.

سُورَةُ الرَّحْمٰنِ ﴿٥٥﴾ RAHMAN SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mekke'de nâzil olmuştur. 78 âyet, 351 kelime, 1630 harften ibarettir. İlk kelime olan "Er Rahman" sûreye ad olmuştur. Bu sûrede Âllâh'ın nimetleri sayılır. Bunlar sayılırken "Şimdi Rabbimizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?" âyeti tekrar edilir.

1- اَلرَّحْمٰنُ

Esma-i Hüsnâdandır. Rahmeti, bütün kâinata şâmildir.

2- عَلَّمَ الْقُرْاٰنَ

Kur'an'ı tâlim eden Rahmân'dır. Kur'an-ı Azimüşşân'ı, isteyene tâlim eden Errahman'dır.

3- خَلَقَ الْاِنْسَانَ

İnsanı halkeden O'dur.

4- عَلَّمَهُ الْبَيَانَ

O'na beyânı, maksadını anlamayı öğretti.

5- اَلشَّمْسُ وَالْقَمَرُ بِحُسْبَانٍ

Güneş de Ay da hesaplıdır. (Burçlar da menziller de mukadder ve malûm olan bir hesapla cereyan eder.)

6- وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ

Necim; gövdesi üzerine durmayan bitkiler (kabak, kavun, karpuz, çilek.) Şecer ise; sapı, gövdesi üzerine duran bitki ve ağaçlar. Bunların hepsi Cenâb-ı Hak'ka secde ederler. Emr-i İlâhi'ye itâat, secde ediyor demektir.

7- وَالسَّمَآءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ

Göğü yükseklere, O kaldırdı. Ve mizanı va'z etti. (Adaleti tesis eyledi veya muvâzene-i âlemi kurdu.)

Kendisine konuşma ve düşünme özelliği verilen insan, diğer canlılardan ayrılmıştır. Ay ve Güneş belirlenen ve bilinen bir ölçüye göre kendi yörüngelerinde akıp gitmektedir. Gök ve yer yaratılmış, aralarında denge ve düzen sağlanmıştır.

8- اَلَّا تَطْغَوْا فِى الْمِيزَانِ

Sakın tartıda haksızlık etmeyin.

9- وَاَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

Tartıyı doğru yapın بِالْقِسْطِ hak üzerine. وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ Terazide eksiklik yapmayın. (Mizandan, muvazene-i akliyede anlaşılır. Cenâb-ı Hak sana akıl vermiştir. Aklınla muvazene yap da halka zulüm yapma. Sen kendine neyi sever istersen, Müslümanlara

da iste. Yine neyi sevmeyip istemiyorsan, Müslümanlara da onu isteme. Bu muvazeneyi kaybetme.)

10- وَالْاَرْضَ وَضَعَهَا لِلْاَنَامِ ۙ

Yeri de bütün mahlûkatın (menfaati) için, O yaydı. (Yer, bütün mahlûkatın hizmetine uygun hale getirilmiştir.)

11- فِيهَا فَاكِهَةٌ ۙ وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْاَكْمَامِ

فِيهَا Yerde halkediyor Âllâh, فَاكِهَةٌ çeşit çeşit lezzetini aldığın وَالنَّخْلُ ذَاتُ الْاَكْمَامِ meyveler ve salkımlı hurma ağaçları vardır.

12- وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ۚ

Yapraklı taneler ve hoş kokulu bitkiler vardır.

13- فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Ey cinn-i ins, Âllâh'ın hangi nimetini tekzip ediyorsunuz?

Bu âyet-i kerime otuz defa tekrar oluyor.

Bir insan yaptığı iyiliği verdiği nimeti başa kakmamalıdır. Bu iyiliği sana yaptım dese, o iyiliğin sevabını kat eder. Fakat üç yerde müstesnâdır. Biri Âllâh'a karşı, diğeri ana-babaya karşı, üçüncüsü de hocasına karşı. Hocası talebeye minneti yapabilir. "Oğlum sana filan kitabı okuttum, şunu bildirdim, niye anlamıyorsun?" diyebilir. Ana baba da "Evladım sana bu kadar iyilikler yaptım, niye düşünmüyorsun?" diyebilir. Âllâh-û Teâlâ da her şeyin sahibi olduğu için "Ey mahlûkum sana bunu da yaptım, verdim. Bunları niye düşünmüyorsun?" demektedir.

14- خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ ۙ

İnsanı halkettik ki Âdem Aleyhisselâm'dır. Pişmiş çamura benzeyen bir çamurdan yarattı.

15- وَخَلَقَ الْجَآنَّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ

جَآنَّ cinleri de halkettik, مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ dumansız olan ateşten (hâlis alevden) yarattı.

16- فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Ey ins-i cin, siz hangi Nimeti İlâhiye'yi tekzip ediyorsunuz?

Anasır-ı Erbaa; Dört unsur var ki bütün mahlûkatta mevcuttur. İnsan da bunların hepsi var, toprak fazladır. İnsanda; a) Toprak b) Rutûbet c) Hava d) Hararet var. Cinlerde bu dört unsurun hepsi var, hava fazladır. Şeytan da ise ateş fazladır. Meleklerde nur fazladır.

17- رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ

Şark ve garp, doğu ile batı ikişerdir. O iki doğunun ve iki bâtının Rabbi'dir. (Yaz ve kış mevsimlerine göre doğu ve bâtının durumlarında değişiklik olduğu için "iki doğu" ve "iki batı" tabiri kullanılmıştır.)

18- فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Ey ins-i cin, Âllâh-û Teâlâ'nın hangi nimetini tekzip ediyorsunuz?

19- مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ

(Biri tatlı, diğeri acı) iki denizi, birbirine kavuşmak üzere salıvermiştir.

20- بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَا يَبْغِيَانِ

İkisinin arasında berzah, perde gibi bir şey var ki birbirine geçip karışmıyorlar. (Yine tatlısı tatlı, acısı acı olarak kalır.)

Mevlâna Celâleddin-i Rumi Kaddesallahû Sırrahûlaziz buyuruyor ki; "Aynı ana ve babadan doğmuş olan iki evlat, birisi salih, mütteki, temiz insan olur. Diğeri de fasık facir olur."

21- فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

O halde, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

22- يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ

Bu iki denizden (büyük ve küçük) inci ve mercan çıkar. Bunlar, her iki denizden küçük ve büyük parçalar hâlinde çıkarlar.

Abdullah bin Mes'ud diyor ki Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Errahman sûresininin bu ayetlerini okurken Âshab-ı Kirama demiş ki; "Ben, bu âyetleri cinler içinde okudum. Sizden daha dikkatli baktılar. Her bir âyetin akabinde, ya Rabbi **Lê nûkezzibû bi âyâtike ehad. Felekel hamdû illâ kâlû velê bişey'in min ni'metike rabbenê nûkezzibû felekel hamd.** (Ey Rabbimiz, nimetlerinden hiçbir şeyi tekzip etmeyiz. Hamdimiz sanadır.) dediler."

23- فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Şimdi, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

24- وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنْشَاٰتُ فِى الْبَحْرِ كَالْاَعْلَامِ

Denizde uzun dağlar gibi yükselen gemiler de O'nundur.

25- فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Öyleyken Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

26- كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ۚ

Öyle ise biliniz ki yeryüzünde her ne varsa ruh sahibi canlı, yok olacak.

27- وَيَبْقٰى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ ۚ

Ancak azamet ve ikram sahibi olan, Rabbinin zâtı bâki kalacak.

28- فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Öyleyse Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?

29- يَسْـَٔلُهٗ مَنْ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَاْنٍ ۚ

Göklerde ve yerde ne varsa hepsi, O'na muhtaçtır. Hacetlerini O'ndan isterler. O, her an yaratma hâlindedir. (Varlıklar dilleri ve hâlleriyle ibadet, rızık, affedilme ve benzeri konularda, Âllâh'tan yardım isterler. Âllâh CelleCelâlûhû diriltmek, öldürmek, değerli, değersiz kılmak, zengin, fakir yapmak, isteyene vermek ve benzeri işlerde her an kâinata tasarruf etmektedir.

30- فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

O halde ey ins-i cin. Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?

31- سَنَفْرُغُ لَكُمْ اَيُّهَ الثَّقَلَانِ ۚ

Ey insan ve cin! Yakında (hesap ve cezanız için) size teveccüh edeceğiz.

32- فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Hâl bu iken Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

33- يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اِنِ اسْتَطَعْتُمْ اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ فَانْفُذُوا ؕ لَا تَنْفُذُوْنَ اِلَّا بِسُلْطَانٍ ۚ

(Ayet-i Kerime, hadise mütenazırdır. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, hadis-i kutside emrediyor. **Menlem yerda bi kazâi, velem yesbir alâ belâî. Fel yahruç tahtesse mê-i, vel yecid Rabben sivâ-i.** Âllâh-û Teâlâ'nın emri; hâkim ale'l ıtlak benim. Dünya, insan, mülk benimdir. İstediğim gibi tasarruf ederim.

Ey kul, senin elinden ne gelir? Sabr-ı tahammül etmezsen ne olur? Benim kaza ve kaderime razı olmayan kimse, verdiğim musibetlere sabr-ı tahammül etmeyen kimse, elinden gelirse benim yüklerimin altından çıksın başka bir yere gitsin. Benden başka bir mâbud bulsun. Mâbud, Rab benim, yerler ve gökler benimdir. Emrim de budur. Eğer sen bunlara razı değilsen. (Bela ve musibete sabr-ı tahammülün yoksa) başka bir mâbud bul, bulabilirsen.)

Âyet-i kerime de bu mealde nâzil olmuştur. يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ Ey Cin ve insan cemaati. اِنِ اسْتَطَعْتُمْ Eğer gücünüz yeterse, اَنْ تَنْفُذُوا مِنْ اَقْطَارِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ göklerin ve yerin çevresinden çıkıp gitmeye gücünüz yeterse فَانْفُذُوا haydi çıkıp gidiniz. لَا تَنْفُذُوْنَ اِلَّا بِسُلْطَانٍ Fakat asla çıkamazsınız. Ancak bir kuvvetle çıkabilirsiniz. (Bu da bir emr-i muhaldir. Böyle bir kuvvetiniz yoktur.)

34- فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Öyleyse Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?

35- يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِنْ نَارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ ۚ

يُرْسَلُ Gönderir Âllâh CelleCelâlûhû, عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ gönderir insan ve cin üzerine مِنْ نَارٍ ateşten alevler وَنُحَاسٌ erimiş bakırlardan. فَلَا تَنْتَصِرَانِ ۚ Kimse size yardım etmez, azaptan kurtulamazsınız.

36- فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Öyleyken Rabbinizin hangi nimetini inkâr ediyorsunuz?

37- فَاِذَا انْشَقَّتِ السَّمَاۤءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ۚ

فَاِذَا انْشَقَّتِ السَّمَاۤءُ Kıyâmet günü gökler parça parça olur, فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ۚ gül renginde kırmızı sahtiyan gibi kızıllaştığı zaman,

38- فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?

39- فَيَوْمَئِذٍ لَا يُسْـَٔلُ عَنْ ذَنْۢبِهٖٓ اِنْسٌ وَلَا جَاۤنٌّ ۚ

Kabirlerinden çıktıkları zaman insan ve cine sual olunmaz tâ ki mahalline gelinceye kadar.

40- فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

41- يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمٰهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْاَقْدَامِ ۚ

Günâhkârlar (siyah yüzleriyle) simâlarından bilinir de perçemlerinden ve ayaklarından yakalanır. (Cehennem'e sürülür, baş aşağı ateşe atılırlar.)

42- فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبٰنِ

Ey ins-i cin Rabbinizin hangi nimetini yalanlıyorsunuz?

43- هٰذِهٖ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ۘ

"İşte bu, günâhkârların tekzip ettiği cehennemdir" denilir.

44- يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ اٰنٍ ۚ

Ehl-i cehennem tavaf ediyorlar. Onlar, o cehennem ateşiyle kaynar su arasında dönüp dolaşırlar.

45- فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبٰنِ ۚ

Şimdi Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

46- وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهٖ جَنَّتَانِ ۚ

(Hesap için) Rabbinin huzurunda durmaktan korkanlar için iki Cennet vardır.

Tefsir olunduğuna göre; Cennetlerin biri itikadı, biri de ameli için verilecektir. Yahut biri itâat işlediği diğeri muhalefetten kaçındığı içindir.

47- فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبٰنِ ۙ

Öyleyken Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlıyorsunuz?

48- ذَوَاتَآ اَفْنَانٍ

İki cennet de çeşit çeşit ağaçlarla doludur.

49- فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Rabbinizin hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?

50- فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ

İkisinde de akıp giden iki kaynak vardır.

51- فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Rabbinizin hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?

52- فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ

Bu iki Cennette her meyveden çift çift vardır.

53- فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Ey ins-i cin, Rabbinizin hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?

54- مُتَّكِئِينَ عَلٰى فُرُشٍ بَطَآئِنُهَا مِنْ اِسْتَبْرَقٍ ۜ وَجَنَا الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ

مُتَّكِئِينَ عَلٰى فُرُشٍ بَطَآئِنُهَا مِنْ اِسْتَبْرَقٍ Onlar, (O Âllâh-û Teâlâ'dan korkanlar!) Orada usturları, örtüleri atlastan döşemelere yaslanırlar. وَجَنَا الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ İki cennetin devşirilecek meyveleri, onlara yakındır.

55- فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

Ey ins-i cin Rabbinizin hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?

فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ۚ 56-

فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ Oralarda, (Cennetin köşk ve saraylarında) gözlerini yalnız eşlerine çevirmiş dilberler var ki لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ onlardan evvel kendilerine ne ins ve ne cin dokunmamış huriler vardır.

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۚ 57-

Ey ins-i cin Rabbinizin hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?

كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ ۚ 58-

(O huriler) sanki her biri yakut ve mercandırlar.

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ 59-

Öyle iken Âllâh-û Teâlâ'nın hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?

هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ ۚ 60-

(Amelde) ihsânın mükâfatı ancak (sevâpla) ihsândır.

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ 61-

Ey ins-i cin Rabbinizin hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?

وَمِنْ دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ۚ 62-

Bu iki cennetten başka iki cennet daha vardır.

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۙ 63-

Âllâh-û Teâlâ'nın hangi nimetini inkâr ediyorsunuz?

مُدْهَامَّتَانِ ۚ-64

(Bu iki cennet siyaha mâil) koyu yeşil renklidir.

فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۚ-65

Ey ins-i cin Rabbinizin hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?

فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ ۚ-66

فِيهِمَا Herkesin iki cenneti var. O cennetlerde عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ ۚ iki pınar, çeşme vardır. Su, yukarıya fıskiye gibi yükseliyor. Hem ferah verir hem ziynet, sürur verir.

فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۚ-67

Ey cinn-i ins, Âllâh'ın bu nimetlerini düşünün. Hangi nimetini inkâr ediyorsunuz?

فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ۚ-68

Yine bu iki cennette yemek, içmek her çeşit meyveler, hurma ve nar vardır. (Hurma hem yemiştir. Zekât için vaciptir, gıda olur. Nar ise iyi bir gıda meyvedir, aynı zamanda devadır.)

فَبِاَيِّ اٰلَاۤءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۚ-69

Öyleyken Rabbinizin hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?

فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ ۚ-70

O cennetlerde hayrat var. Ahlâkları hayırlı, içlerinde güzel huylu, güzel yüzlü huriler vardır.

فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۚ 71-

Rabbinizin hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?

حُورٌ مَقْصُورَاتٌ فِى الْخِيَامِ ۚ 72-

Çadırlar içinde, gözlerini yalnız zevclerine hasretmiş huriler vardır.

فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۚ 73-

Öyleyken Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?

لَمْ يَطْمِثْهُنَّ اِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَآنٌّ ۚ 74-

Bunlara, onlardan önce ne bir insan ne bir cin dokunmamıştır.

فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۚ 75-

Ey ins-i cin Rabbinizin hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?

مُتَّكِـِٔينَ عَلٰى رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ ۚ 76-

مُتَّكِـِٔينَ Dayanıyorlar, عَلٰى رَفْرَفٍ yastıklara dayanıyorlar. عَلٰى رَفْرَفٍ خُضْرٍ Koltuk var, yanında da yumuşak yeşil yastık konulmuş. وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ Güzel (nefis) döşeklere yaslanırlar.

فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ 77-

Öyleyken Rabbinizin hangi nimetlerini inkâr ediyorsunuz?

تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِى الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ 78-

Azamet, saltanat ve ikram sahibi Rabbinin adı çok yücedir, münezzehtir.

Bir hadis-i şerifte **"Yê Zelcelâli vel-ikram'a** devam edin, duânızda çok söyleyin." buyrulmuştur.

Âişe Radıyâllâhû Anhâ, Aleyhisselât-û Vesselâm efendimizin namazdan çıktıktan sonra; **Âllâhûmme entesselâmû ve minkesselâm. Tebârekte yâ zelcelâli vel'ikram**" diyecek kadar oturdukları mervidir.

سُورَةُ الْوَاقِعَةِ ﴿٥٦﴾ VÂKIA SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mekke'de nâzil olmuştur. 96 âyet, 318 kelime, 1703 harften ibarettir. Adını ilk âyetinde geçen kelimeden alır.

Osman Radıyallâhû Anh'ın hilâfeti zamanında, Abdullah bin Mes'ud'un vefatını tekaddüm eden hastalığında, Osman Radıyallâhû Anh ziyaret ediyor ve soruyor; "Hastalığın şikâyetin nedir?" Cevaben; "Şikâyetim günâhlarımdır." Yine soruyor; "Bir ihtiyacın, istediğin nedir?" Cevap veriyor; "Benim istediğim, Rabbimin rahmetidir." Teklif ediyor; "Sana bir doktor getirelim mi?" Cevaben; "Doktor beni hasta etti" diyor. Sonra yine bir teklif yapıyor; "Sana bir ikramda bulunup maaş, ücret bağlayalım." Cevap olarak; "Benim ihtiyacım yoktur" demiş. Tekrar Osman Radıyallâhû Anh buyuruyor; "Senden sonra kızlarına kalır." Bu defa cevaben; "Kızlarıma Vâkı'a sûresini talim edip öğrettim. Her akşam bu sûreyi okuyorlar.

Ben Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'den işittim. Her kim, her akşam Vâkıa Sûresini okumaya devam ederse, dünyada fakr-u zaruret görmeyecek."

1- اِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ

Vâkı'a Kıyâmetin bir ismidir. Cenâb-ı Hak, Habibi Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e "Ey Habibim ümmetine bildir kıyâmetin ahvâlini. Kıyâmet koptuğu zaman,

2- لَيْسَ لِوَقْعَتِهَا كَاذِبَةٌ

Onun oluşunu yalanlayacak hiçbir kimse yoktur. Hak ve hakikattir muhakkak gelecek.

3- خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ

O gün Âllâh-û Teâlâ, adille düşmanlarını esfel-i sâfiline indirir. Evliyasını Âlâ-i İlliyin'e yükseltir.

4- اِذَا رُجَّتِ الْاَرْضُ رَجًّا

Şiddetli bir hareket olur, yer şiddetle sarsılır. Yerin içindeki, dışarıya çıkar.

5- وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا

وَبُسَّتِ Dağlar ufalıyor, parçalanıyor, atılmış pamuk gibi olur.

6- فَكَانَتْ هَبَآءً مُنْبَثًّا

فَكَانَتْ olur o dağlar, dağılıp toz duman haline gelir.

7- وَكُنْتُمْ اَزْوَاجًا ثَلٰثَةً

O gün insanlar üç sınıf olur.

8- فَاَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَآ اَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ

فَاَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ Sağ taraf ehli uğurlular, مَآ اَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ

ne bahtiyardır onlar. اَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ 'ye Cenâb-ı Hak'kın verdiği nimet, ne kadar çok olur.

9- وَاَصْحَابُ الْمَشْئَمَةِ مَا اَصْحَابُ الْمَشْئَمَةِ

وَاَصْحَابُ الْمَشْئَمَةِ Diğerleri, amel defterleri sol ellerine verilen sol taraf ehli, uğursuzluğa uğrayanlar. مَا اَصْحَابُ الْمَشْئَمَةِ Onların hâli o gün ne fenadır.

Meymene; sağ kol, sağ taraf yâhut meymenet, yümnü bereket manâlarına gelir. Meş'eme de; sol kol, sol taraf yahut yümnün zıddı şeamet, uğursuzluk mânâlarına gelir.

10- وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ

Hayrâta, hayırlı işlere sür'atle koşanlar. Peygamberler başta olmak üzere, tefsirin verdiği beyâna göre; Hicrette koşanlar, cennete koşanlardır. İmân ve itâatte koşanlar, cennete, Rıza-i İlâhiye sür'atle koşanlardır. Namazların devamına gayret edenler, cennet nimetlerine sür'atle koşanlardır. Günâhların tevbesine azimle gayret eden, İlâhi kabûle koşanlardır. Önde olanlar, onlar öncüdürler.

11- اُولٰٓئِكَ الْمُقَرَّبُونَ

İşte bunlar, en yüksek derecelere yaklaştırılanlardır.

12- فِى جَنَّاتِ النَّعِيمِ

Naîm cennetlerinde devamlı olur.

13- ثُلَّةٌ مِنَ الْاَوَّلِينَ

Çoğu önceki ümmetlerdendir.

14- وَقَلِيلٌ مِنَ الْاٰخِرِينَ

Birazı da sonrakilerdendir.

15- عَلٰى سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ

Onlar, cennette altından örülmüş (inci, yakut ve zümrütlerle işlenmiş) tahtlar üzerindedir.

16- مُتَّكِـِٔينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ

Karşılıklı olarak serirlerin üzerine yaslanırlar.

Yukarıda geçen âyetlerde; kıyâmet ve ahiret hayatının bir bölümü açıklanmaktadır. Buna göre ahirette insanlar üç sınıfa ayrılacaklardır. Bunların ikisi cennete, biri cehenneme girecektir. Cennete girecek olan sağcılar, amel defterleri sağından verilecek olan bahtiyar Mü'minler demektir. Solcular da kitapları sollarından verilen ve cehenneme girecek olan inkârcı ve günâhkâr kimselerdir. Cennete girecek olan öteki grubun adı da öncüler (sabıklar) dır. Bunlar inanç ve ameliyle hayır yarışında önde olanlardır. Allâh'a en yakın, ruhi tekâmülde en ileri seviyeye ulaşan kimselerdir. Bunların en makbul zümreyi teşkil ettikleri, Kur'an-ı Kerim'de açıklanmıştır. Ayrıca İslâm'a ilk girenler için de aynı terimler kullanılır. "Öncüler"in cennette dereceleri en yüksek kişiler olduklarını ve oradaki hayatlarını, geçen âyetler haber vermektedir.

17- يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ

Çevrelerinde hizmet etmek için hazır bekleyen, ölümsüzlüğe ulaşmış gençler dolaşırlar. (Bunlar buluğdan önce vefat etmiş olan hıristiyanların evlatlarıdır. Bunlar inkâr, günâh yapmadığından

cehenneme gitmiyor. Cennete gider, ameli olmadığından derecesi yok. Ehl-i cennete hizmet ederler.)

18- بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِنْ مَعِينٍ ۙ

Kaynağından doldurulmuş şaraplarla dolu destiler, ibrikler. Ve kadehlerle etraflarında dolaşır, hizmet ederler.

19- لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُونَ ۙ

Cennetin nimetleri, meşrubatı dünyadakilere benzemiyor. Afiyet, huzur verir. Onların o şaraptan (sarhoş olup da) başları ağrımaz, akıllarına da halel gelmez.

20- وَفَاكِهَةٍ مِمَّا يَتَخَيَّرُونَ ۙ

Onların beğendikleri meyvelerin her çeşidinden verilir.

21- وَلَحْمِ طَيْرٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ ۖ

İştiha ettiği, istediği kuş etlerinden verilir.

Rivayete göre; Cennette insanın canı kuş eti isteyecek ve hemen istediği şekilde bir tabak içinde önünde hazır bulunacaktır. Ondan dilediği kadar yedikten sonra kuş yine eski haline dönüp uçacaktır.

22- وَحُورٌ عِينٌ ۙ

23- كَأَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ ۚ

Onlar için cennette mükâfat olmak üzere (el dokunmamış sadefinde) saklı, bir inci gibi, siyah gözlü huriler de vardır.

24- جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

İşledikleri güzel amellerine mükâfat olmak üzere karşılık olarak verilir.

25- لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا تَأْثِيمًا

لَا يَسْمَعُونَ Cennette işitmezler. Dünya sohbeti gibi gıybet yok. Orada boş bir söz ve günâha sokan bir laf işitmezler. Âllâh-û Teâlâ'ya hamd-ü senâ ederler. O hamd-ü sena da onlara ayrı bir nimet verir.

26- اِلَّا قِيلًا سَلَامًا سَلَامًا

Orada duydukları söz, yalnız selâm, selâmdır. (İki defa selâm buyurulması; nasıl ki dünyada karşılıklı iki taraflı selâm verilip alınıyorsa, ahirette de benzeri şekildedir deniyor.)

27- وَاَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا اَصْحَابُ الْيَمِينِ

Onlara Âllâh-û Teâlâ neleri lütfedecek? İstifhamdır. (Ne bahtiyardır onlar?) Sağcılar, ne mutlu o sağcılara! Sabikundan biraz sonra geliyor. Kıyâmet günü amel defterleri sağlarından verilecektir. Âshab-ı Yemin; yemininde sadık, ahdinde vefâkâr, işine sahip bahtiyarlar demek de olabilir.

28- فِى سِدْرٍ مَخْضُودٍ

Dikensiz Arabistan kirazı,

29- وَطَلْحٍ مَنْضُودٍ

Meyveleri tıklım tıklım dizili muz ağaçları altında,

30- وَظِلٍّ مَمْدُودٍ

(Fecirle Güneş'in tulûu arasındaki sabah gölgesi gibi) yayılmış gölgelerde, güneş yok ki gölge değişsin, devamlı gölge var.

31- وَمَآءٍ مَسْكُوبٍ

Çağlayarak akan sular,

32- وَفَاكِهَةٍ كَثِيرَةٍ

Pek çok meyveler arasında,

33- لَا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ

Asla tükenmeyen ve yenilmesi men edilmeyen

34- وَفُرُشٍ مَرْفُوعَةٍ

Ve yükseltilmiş döşekler üzerindedirler.

35- إِنَّآ أَنشَأْنَاهُنَّ إِنشَآءً

Bu hurileri inşâ ediyoruz. Onlar, ana babadan meydana gelmiyorlar. (Gerçekten biz Azimüşşân, Âshab-ı Yemin için hurileri yepyeni bir yaratışla yarattık.)

36- فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا

Onları bakireler kıldık.

37- عُرُبًا أَتْرَابًا

عُرُبًا Efendilerine muhabbet sahibidirler, أَتْرَابًا mesturdurlar. Onların nazarında, efendilerinden daha güzel ve iyi düşünülemez. Eşlerine düşkün ve yaşıttırlar. (Hepsi otuz üçer yaşında olacak,

çocuk doğurmayacak. Hurilerden daha güzel ve kocalarına âşık olacaklar.)

38- لِاَصْحَابِ الْيَمِينِ

Sağcılar içindir, (bunlar) amel defterleri sağ tarafından verilenler içindir.

39- ثُلَّةٌ مِنَ الْاَوَّلِينَ

Bunların birçoğu evvelki ümmetlerdendir.

40- وَثُلَّةٌ مِنَ الْاٰخِرِينَ

Birçoğu da sonrakilerdendir.

(Sağcıların cennetteki hayatları; Cennet ehlinin 30 veya 33 yaşında gençler olarak cennete girecekleri, hurilerin doğum hadisesi olmaksızın yaratılacakları veya dünyadaki yaşlı kadınların, bakire kızlar haline dönüştürülecekleri rivayetlerine yer verilmiştir.)

41- وَاَصْحَابُ الشِّمَالِ مَآ اَصْحَابُ الشِّمَالِ

Solcular, ne yazık o solculara! Ne bedbahttır onlar. Şer ve ihanetlerinden dolayı, onlara ne şiddetli azaplar veriliyor. Bunların hali;

42- فِى سَمُومٍ وَحَمِيمٍ

سَمُومٍ Sam rüzgârı derler. İnsanın kıl dipleri deliklerinden, sam rüzgârı havası girdiği zaman hasta olur. Onlar, ateşin (mesamata nüfus eden) sıcaklığı ve kaynar su içinde,

43- وَظِلٍّ مِنْ يَحْمُومٍ

Kapkara dumandan bir gölge altındadırlar.

44- لَا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ

Bu gölge ne serin ne de faydalı değildir.

45- اِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذٰلِكَ مُتْرَفِينَ

اِنَّهُمْ Bunlar, كَانُوا قَبْلَ ذٰلِكَ bundan evvel dünyada iken مُتْرَفِينَ mütenâ'imine itâat etmezlerdi, varlık içinde safahata dalmışlardı.

46- وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى الْحِنْثِ الْعَظِيمِ

Büyük günâhı işlemekte direnir, ısrar ederdi.

47- وَكَانُوا يَقُولُونَ اَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ

Kıyâmeti inkâr ederlerdi ve derlerdi; اَئِذَا مِتْنَا "Biz öldükten sonra, وَكُنَّا تُرَابًا vücudumuz toprak olduktan sonra, وَعِظَامًا kemik yığını haline geldikten sonra ءَاِنَّا لَمَبْعُوثُونَ tekrar bu vücut, hayat bulup diriltilecek miyiz?

48- اَوَاٰبَاؤُنَا الْاَوَّلُونَ

Ve evvelki babalarımız da mı hayat bulacaklar" diyerek inkâr ediyorlar.

49- قُلْ اِنَّ الْاَوَّلِينَ وَالْاٰخِرِينَ

قُلْ Ey Habibim Ekmelerrusül Sallâllâhû Aleyhivesellem, onla-

rın bu inkârına karşı de ki; اِنَّ الْاَوَّلِيـنَ وَالْاٰخِرِيـنَۙ Muhakkak ki hem evvelkiler hem de sonrakiler,

50- لَمَجْمُوعُونَ اِلٰى مِيقَاتِ يَوْمٍ مَعْلُومٍ

Yevm-i me'lum olan kıyâmet gününde, o mîkat günü belli vaktinde, mutlaka toplanacaklardır.

51- ثُمَّ اِنَّكُمْ اَيُّهَا الضَّآلُّونَ الْمُكَذِّبُونَۙ

Sonra siz ey (doğru yoldan) sapanlar, kıyâmeti inkâr eden insanlar, oradaki hâli düşünün neler oluyor.

52- لَاٰكِلُونَ مِنْ شَجَرٍ مِنْ زَقُّومٍۙ

Elbette bir ağaçtan, Zakkum ağacından yiyeceksiniz.

53- فَمَالِـُٔونَ مِنْهَا الْبُطُونَۚ

Muhakkak ki zakkum ağacından yiyecek, karınlarınızı ondan dolduracaksınız.

54- فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِۚ

Üstüne de kaynar sudan içeceksiniz.

55- فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِۜ

Susamış develerin suya saldırışı gibi içeceksiniz.

Hüyâm; develere arız olan istiskaya benzer bir susuzluk hastalığıdır.

Bizde mûsâfaha, sünnet-i seniyedir. İki Müslüman birbiriyle karşılaştığında mûsâfaha eder salâvât-ı şerifeyi getirirse, duâ

ederse, birbirinden ayrılmadan Cenâb-ı Âllâh, o duâyı kabûl eder. Bunu bizden aldılar, değiştirerek toka yaptılar. Bize tersini satıyorlar.

56- هٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ

Bu ehl-i cehennem, solculara ceza yalnız bu kadar değil. İşte bu (zakkum ve kaynar su,) ceza gününde onlar için bir nüzuldür.

57- نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ

نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ Ey kıyâmeti inkâr eden, sizi biz yarattık. فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ O halde niçin ahirete inanmıyorsunuz? Hiç yoktan sizi halkeden, iâdeye de kadir değil midir?

58- اَفَرَاَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ

Söyleyin öyleyse dökmekte olduğunuz meni nedir?

59- ءَاَنْتُمْ تَخْلُقُونَهٗٓ اَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ

Onu siz mi yaratıyorsunuz? (Siz mi takdir ve tasvir edip insan şekline sokuyorsunuz?) Yoksa yaratan, biz miyiz?

60- نَحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكُمُ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ

نَحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكُمُ الْمَوْتَ Biz Azimüşşân takdir ettik, hükmettik ölümü bütün hayat sahiplerine. وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ Ve biz, önüne geçilebileceklerden değiliz. (Hepiniz ölümü tadacaksınız.)

61- عَلٰٓى اَنْ نُبَدِّلَ اَمْثَالَكُمْ وَنُنْشِئَكُمْ فِى مَا لَا تَعْلَمُونَ

Böylece sizin yerinize benzerlerinizi getirelim ve sizi bilmediğiniz bir yaratılışta tekrar var edelim, diye (ölümü takdir ettik.)

62- وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْاَةَ الْاُولٰى فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ النَّشْاَةَ الْاُولٰى Muhakkak siz **neş'eyi ûlâ** olan ilk yaratılışınızı bildiniz. فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ O halde ne diye ikinci yaratılışınızı düşünmüyorsunuz?

63- اَفَرَاَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ

Şimdi bana ektiğinizi haber verin.

64- ءَاَنْتُمْ تَزْرَعُونَهٗٓ اَمْ نَحْنُ الزّٰرِعُونَ

Onu siz mi bitiriyorsunuz, yoksa bitiren biz miyiz?

65- لَوْ نَشَٓاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ

لَوْ نَشَٓاءُ Eğer biz dilesek, irade etseydik لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا onu danesiz saman çöpü yapardık. فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ Siz o zaman düşünecektiniz, şaşar kalırdınız.

66- اِنَّا لَمُغْرَمُونَ

(Tohumlarımız mahvoldu, helâk olduk. Yaptığımız masraflar boşa gitti.) Her halde çok ziyandayız. Doğrusu borç altına girdik.

67- بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ

Daha doğrusu "umduğumuzdan mahrum kaldık" derdiniz.

68- اَفَرَاَيْتُمُ الْمَٓاءَ الَّذِى تَشْرَبُونَ

Sizin içtiğiniz su nasıl geliyor? Azamet-i İlâhiye'yi niye tasavvur etmiyorsunuz? Ne büyük nimettir. Haber verin bana, içtiğiniz tatlı suyu.

69- ءَاَنْتُمْ اَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ اَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُونَ

Buluttan onu siz mi indirdiniz, yoksa indiren biz miyiz?

70- لَوْ نَشَٓاءُ جَعَلْنَاهُ اُجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ

لَوْ نَشَٓاءُ جَعَلْنَاهُ اُجَاجًا Şayet dileseydik onu, içilmez tuzlu bir acı su yapardık. فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ O halde niçin şükretmiyorsunuz?

71- اَفَرَاَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ

Bana haber verin o ağaçtan yakmakta olduğunuz ateşi.

72- ءَاَنْتُمْ اَنْشَاْتُمْ شَجَرَتَهَٓا اَمْ نَحْنُ الْمُنْشِـُٔونَ

Onun ağacını siz mi yarattınız yoksa yaratan biz miyiz?

73- نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكِرَةً وَمَتَاعًا لِلْمُقْوِينَ

Biz, onu (basiret ehli için) bir ibret ve çöl yolcularına bir menfaat kıldık.

74- فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

O halde Rabbin Teâlâ'yı, o büyük azim ismiyle tesbih ve tenzih et.

Âyet nâzil olduğu zaman Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor; **"İc'alûhâ fi rukû-iküm"** deyiniz.

75- فَلَٓا اُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ

Yıldızların mevkilerine (kavuştukları yere) ehemmiyetine binâen derim ki

76- وَاِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ عَظِيمٌ

Bilirseniz, gerçekten bu büyük bir kasemdir.

77- اِنَّهُ لَقُرْاٰنٌ كَرِيمٌ

اِنَّهُ Şüphesiz bu size okunan kelimat لَقُرْاٰنٌ كَرِيمٌ kerim, kerem sahibi olan (faydalı feyizli) bir Kur'an'dır.

78- فِى كِتَابٍ مَكْنُونٍ

Mâsun bir kitapta (Levh-i Mahfuz'dadır) hatadan mahfuzdur.

79- لَا يَمَسُّهٗٓ اِلَّا الْمُطَهَّرُونَ

O'na ancak temizlenenler dokunabilir. (Cenâb-ı Hak emrediyor; **"innemâl mûşrikûne necesûn"** Müşrik necistir diyor. Farzedelim bu müşrik banyo yaptı, temiz yıkandı. Yeni, temiz elbise de giydiği halde neden necistir? Demek ki bunun necis olması, akidesindedir. Buradaki necaseti akideye verdiğimiz gibi, bu âyetteki tahâreti de akideye vereceğiz) لَا يَمَسُّهٗٓ Kur'an'ı meshetmez yâni anlamaz mânâsındadır. Taharet; kalbi tathir şirkten, münafıklıktan temizlenmedikçe Kur'an'dan kimse anlamaz. لَا يَمَسُّهٗٓ Kur'an'ı kimse anlamaz, meshetmez. اِلَّا الْمُطَهَّرُونَ Ancak tahir, temiz olan, ehl-i sünnet velcemaat akidesine sahip olan, bu dinin aleyhinde olmayan, Kur'an'ı anlar, bilir. Bundan önceki âyette necaseti, itikada verdi. Bu âyetteki tahareti de itikada vereceğiz. Bir feylosof elli sene Avrupa'da okusa, elli sene de gelse bizim medreselerde oku-

sa ve ben Kur'an'ı okuyacağım dese, akidesi bozuk olduğundan Kur'an'ı anlamaz, bilemez, gerçeği anlayamaz. Kur'an'dan kimler anlar ve bilir? Ancak akidesi sağlam olanlar bilir. Çünkü Kur'an nurdur. Nur, nûra gider.

80- تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Rabbil âleminden nâzil olmuştur. (Herkesin kelâmı kendisine göredir. Azamet-i İlâhiye'nin kelâmı da O'nun azametine göredir.)

Kur'an'ın abdestsiz ele alınmayacağına hükmedilmiştir. Kur'an abdestsiz tutulmaz fakat ezbere okunabilir. Cünüp olan kimse ise Kur'an'a el süremediği gibi ezbere de okuyamaz.

81- أَفَبِهٰذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ

Şimdi siz, bu sözü mü küçümsüyorsunuz? Tekzip mi ediyorsunuz?

82- وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ

Âllâh'ın verdiği rızka karşı şükrü, O'nu yalanlamakla mı yapıyorsunuz?

Rivayetlere göre; müşrikler yağmurun yağmasını, şu veya bu yıldızın doğmasına ve batmasına bağladıkları için âyet, rızka şükür yerine böyle bir anlayışa sapmayı kötülemektedir.

83- فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ

Hele can boğaza dayandığı zaman,

84- وَأَنْتُمْ حِينَئِذٍ تَنْظُرُونَ

O vakit siz bakar durursunuz. (Ona bir faydanız olmaz.)

85- وَنَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلٰكِنْ لَا تُبْصِرُونَ

(O anda) biz, ona sizden daha yakınız fakat siz (yakınlığımızı) idrak edemez, göremezsiniz.

86- فَلَوْلَآ اِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ۙ

Mademki ceza görmeyecekmişsiniz.

87- تَرْجِعُونَهَآ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

O ruhu niçin geri çevirmiyorsunuz? Şâyet iddianızda doğru iseniz.

88- فَاَمَّآ اِنْ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ ۙ

Fakat ölen kişiye gelince eğer o rahmete yaklaştırılanlardan ise;

89- فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتُ نَعِيمٍ

Ona rahatlık, güzel rızık ve Naîm cenneti var.

90- وَاَمَّآ اِنْ كَانَ مِنْ اَصْحَابِ الْيَمِينِ ۙ

Eğer (vefat eden) sağ taraf, ashâb-ı yeminden ise;

91- فَسَلَامٌ لَكَ مِنْ اَصْحَابِ الْيَمِينِ

(İhtizar hâlinde veya kabirde yahut sıratta) Ashâb-ı Yemin, sağcılardan sana gönderilmiş bir nice selât-ü selâm vardır.

Bu selâm, ona cennet ehlinden olduğuna müjdedir.

92- وَاَمَّآ اِنْ كَانَ مِنَ الْمُكَذِّبِينَ الضَّآلِّينَ ۙ

Şayet (vefat eden) tekzip edenlerden, sapıklardansa yani solculardan ise;

93- فَنُزُلٌ مِنْ حَمِيمٍ ۙ

İşte ona, kaynar sudan bir ziyâfet vardır ve cehenneme atılır.

94- وَتَصْلِيَةُ جَحِيمٍ ۙ

Ve onun sonu cehenneme atılmaktır.

95- اِنَّ هٰذَا لَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ ۚ

Bu (sûrede zikrolunanlar) şüphesiz hak, kesin bir gerçektir.

96- فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

Öyleyse Rabbini o büyük ismiyle tesbih ve tenzih et.

Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem; "İki kelime vardır ki dile hafif, terazide ağırdır. **Sübhânellâhi vebihamdihi, sübhanellâhil azîm**." buyurmuştur.

"Kim her gece Vâkıa sûresini okursa ona hiçbir vakit fakirlik, yoksulluk isabet etmez" buyurulmuştur. Diğer bir hadiste de "Vâkıa Suresi gınâ sûresidir. Onu çocuklarınıza belletiniz" buyurulmuştur.

سُورَةُ الْحَدِيدِ ﴿٥٧﴾ HADİD SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Demirin faydalarına işaret eden ve o yüzden bu adı alan sûre Medine'de nâzil olmuştur. 29 âyet, 543 kelime, 2476 harften ibarettir.

1- سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ۚ Göklerde ve yerde ne varsa hepsi (O'nun zat ve sıfatına lâyık olmayan her şeyden) O'nu tesbih ve tenzih etmektedir. وَهُوَ Ancak O'dur Âllâh الْعَزِيزُ mülkünde galip, mağlup olmayan galip O'dur. الْحَكِيمُ Her şeyi yerli yerine halkeder.

2- لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ۚ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ۚ Göklerin ve yerin mülkü O'nundur. يُحْيِي وَيُمِيتُ ۚ (Onda dilediği gibi tasarruf eder.) O, diriltir ve öldürür. وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ O, her şeye gücü yetendir.

3- هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

هُوَ الْاَوَّلُ Evvel O'dur. وَالْاٰخِرُ Ahir, son O'dur. Her şey biter, yine

O vardır. (Dünya, bu âlem yok iken Âllâh vardı. Var iken Âllâh var. Yok olur, yine Âllâh var. Çünkü Âllâh ezeli ve ebedidir.) وَالظَّاهِرُ Zahirdir. Her zerre, yaprak bile Cenab-ı Hak'kın azametine delâlet eder. وَالْبَاطِنُ Bâtın O'dur. وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ O, her şeyi hakkıyla bilendir.

(Âllâh ilktir, her şeyden öncedir, başlangıcı yoktur. Varlıkları O yaratmıştır. Sonsuzdur, varlıkarın yok oluşundan sonra da O bâkî-dir. Zahirdir, varlığı birçok delilerle gün gibi açıktır. Bâtındır, zâtının hakikatı duyulur ve akıllarla idrak edilemez.)

4- هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ ؕ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَآءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ؕ وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ ؕ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ Bu yerleri ve gökleri bir lahzada **kün feyekün** ile halkedebilir. Ol dediği zaman olur. ثُمَّ Gökleri ve yeri, aralarındakini, altı günde halkettikten sonra اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ Arş'ın üzerine istiva eden O'dur. يَعْلَمُ مَا يَلِجُ Yerin içine ne girerse İlm-i İlâhi dâhilindedir. فِي الْاَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا Yerden çıkan (madenler, bitkiler) وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَآءِ gökten ineni (rahmet, azap, melekler) وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ؕ ve oraya (göklere) yükseleni bilir. وَهُوَ مَعَكُمْ اَيْنَ مَا كُنْتُمْ ؕ Nerede olursanız olun, Âllâh CelleCelâlûhû sizinle beraberdir. (Ve her nerede olursanız olun, ilim ve kudreti sizinledir. Hayır ve şer bütün yaptıklarınızı görür.) وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ Âllâh yaptıklarınızı görür.

Derhemecê bêhemekes derhemekâr.

Güşeyi çeşmi bidih câni biyâl.

Nerede olursan ol. Kiminle beraber olursan ol. Hangi işte olursan ol. Hakiki dost olan Âllâh'a bak. O'nu idrak tefekkür et.

5- لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ ؕ وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُوْرُ

Göklerin ve yerin aralarındakilerin mülk ve tasarrufu O'nundur. Bütün işler ancak O'na döndürülür.

6- يُوْلِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُوْلِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ ؕ وَهُوَ عَلِيْمٌ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ

يُوْلِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ Geceyi gündüze katar. وَيُوْلِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِ Gündüzü de geceye katar. وَهُوَ عَلِيْمٌ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ Bütün kalplere geleni (imân ve küfrü) O bilir.

(Böylece gündüz uzar, gece kısalır. Gece uzar gündüz kısalır.)

7- اٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَاَنْفِقُوْا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُّسْتَخْلَفِيْنَ فِيْهِ ؕ فَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مِنْكُمْ وَاَنْفَقُوْا لَهُمْ اَجْرٌ كَبِيْرٌ

اٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ (Evvelki âyetlerde Hâlik-i Kâinat; Tevhid-i İlâhi için, Azamet-i İlâhi için beyân buyurduğu ayetlerdir. Bundan sonra ise imân, infak, iyi ahlâk ile emrediyor.) Ey Mü'minler Âllâh'a ve Resûlüne imân ediniz. İkinci mânâ ise; Îsâ ve Mûsâ Aleyhisselâm'a imân edenler, siz de Âllâh ve Rasûlü Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'e de imân ediniz. Bu iki mânâyı da alıyor. İmândan sonra وَاَنْفِقُوْا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُّسْتَخْلَفِيْنَ فِيْهِ infak ediniz, veriniz, nafakalandırınız fukarayı. Bu zekâta müteallik olması kuvvetlidir. Fakat umuma teşmilinden dolayı zekât olduğu gibi sadaka da dâhildir. İnfak olunca zekât ile sadaka da dâhil olmaktadır. Ey

Mü'minler, Âllâh'a Rasûlüne imân ettikten sonra, malınızı Âllâh yolunda infak ediniz. Âllâh sizi bu malda halef yapmış. Sizi, kendisine halife kılıp sarf yetkisi verdiği şeylerden harcayın. Mal, Cenâb-ı Hak'kındır. Hâlik O'dur. Halefsiniz. Halef olduğu malda insan tamah etmez, buhletmez. فَالَّذِينَ اٰمَنُوا مِنكُمْ وَاَنفَقُوا لَهُمْ اَجْرٌ كَبِيرٌ Sizden imân edip de (mallarını Âllâh yoluna, O'nun rızası için) infak eden harcayan kimselere büyük ecir, mükâfat vardır.

Mevlâna Celâleddin-i Rûmi Kaddasâllâhû Sırrahûlaziz, bir kelime ile mânâsını farklı olarak izah ediyor. Cenâb-ı Hak **enfikû** diyor. İnfak et. İnfak ne zaman olur? Mal olduktan sonra olur. Mal nasıl olur? Çalışıp kazandıktan sonra olur. Öyle ise Cenâb-ı Hak, bu âyetin zımmında bize diyor ki **Eksibû sümme enfikû**. Kesbetmeden infak olmaz. Malı kazan sonra infak et.

Âyet; Tebük seferi ile ilgili olarak nâzil olmuştur. Bu seferde büyük mâli fedakârlıklarda bulunun Osman Radıyallâhû Anh'a işaret edilmiştir. Ayrıca öncekilerden intikal eden malın, gerçekte Âllâh'ın olduğu hatırlatılarak Âllâh'ın verdiği mala, iyi vekâlet etmek istenmiştir.

8- وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ ۚ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ اَخَذَ مِيثَاقَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ ۚ وَالرَّسُولُ Nedir size? Âllâh ve Rasulüne imân etmeye size mâni olan nedir? يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ Rasûlüllah Sallâllâhû Aleyhivesellem, sizi davet ediyor. Çağırdığı halde niçin Âllâh'a inanmıyorsunuz? وَقَدْ اَخَذَ مِيثَاقَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ Hâlbuki Âllâh-û Teâlâ, sizden bu hususta (**elestü birabbüküm bez-**

minde) misak, kesin söz almıştı. Eğer gerçek imân edecekseniz (hemen inanın.) (Âllâh'ın aldığı kesin söz, ruhlar âleminde varlıklardan alınan sözdür veya delilleri inceleyen akıl ve zekâ gibi insana verilmiş güçlerdir.)

9- هُوَ الَّذِى يُنَزِّلُ عَلٰى عَبْدِهٖٓ اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ ۭ وَاِنَّ اللّٰهَ بِكُمْ لَرَءُوْفٌ رَحِيْمٌ

هُوَ الَّذِى O Âllâh'tır ki يُنَزِّلُ عَلٰى عَبْدِهٖٓ Abdi Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'e, sizi (küfür) karanlıklarından, (imân) aydınlığına çıkarsın diye kuluna, apaçık âyetler inzâl ediyor. لِيُخْرِجَكُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ ۭ Sizi zulmetten nura, imâna eriştirmek için gönderildi. وَاِنَّ اللّٰهَ بِكُمْ لَرَءُوْفٌ رَحِيْمٌ Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû, size karşı mübalağa ile şefkatli, çok merhametlidir. Rahmeti re'fet sahibidir. Size olan lütfundandır.

10- وَمَا لَكُمْ اَلَّا تُنْفِقُوا فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَلِلّٰهِ مِيْرَاثُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ لَا يَسْتَوِىْ مِنْكُمْ مَّنْ اَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ ۭ اُولٰۗىِٕكَ اَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ الَّذِيْنَ اَنْفَقُوْا مِنْۢ بَعْدُ وَقَاتَلُوْا ۭ وَكُلًّا وَّعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنٰى ۭ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ۧ

وَمَا لَكُمْ اَلَّا تُنْفِقُوا فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَلِلّٰهِ Yine Cenâb-ı Hak emrediyor. Murad olan; zekât, hac, cihat ve fi sebilillah olanlardır. Halis Âllâh için yapılanlar. Ne oluyor size ki Âllâh yolunda harcamıyorsunuz? وَلِلّٰهِ مِيْرَاثُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۭ Hâlbuki göklerin ve yerin mirası Allâh-û Teâlâ'nındır. لَا يَسْتَوِىْ Müsâvi değildir مِنْكُمْ sizlerden, مَّنْ اَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ Mekke'nin fethinden önce infak eden ve وَقَاتَلَ ۭ kıtal, savaşanlar. اُولٰۗىِٕكَ اَعْظَمُ دَرَجَةً Dereceleri daha büyüktür onların. مِنَ

الَّذِينَ اَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا Daha sonra infak edip fetihten sonra infak ve kıtal edenlerden savaşanlarla bir değildir. Onların derecesi daha büyüktür. وَكُلًّا وَعَدَ اللهُ الْحُسْنٰى Bütün Âshab-ı Kiram'ın hepsine Âllâh-û Teâlâ, hüsnâyı (Cenneti) vaat etmiştir. وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ Âllâh CelleCelâlûhû, yaptığınız amellerden haberdardır.

(Buna göre; Mekke fethinden önce harcayan ve savaşanlar, fetihten sonra savaşanlar ve harcayanlardan daha faziletlidirler. Fâni malı, bâki olan ahiret için harcamanın ehemmiyeti hatırlatılırken Ebu Bekir Sıddık Radıyallâhû Anh'a işarette bulunulmuştur. Çünkü o, imânıyla, infâkıyla ve cihadıyla ilklerdendir.)

11- مَنْ ذَا الَّذِى يُقْرِضُ اللهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ اَجْرٌ كَرِيمٌ

مَنْ ذَا الَّذِى يُقْرِضُ اللهَ قَرْضًا حَسَنًا Kimdir o ki (malından) gönül hoşluğu (ve ihlas) ile Âllâh-û Teâlâ'ya ödünç verir. (Yani o muhtaç, fakire verdiği parayı sanki Âllâh'a ödünç vermiştir.) فَيُضَاعِفَهُ لَهُ وَلَهُ اَجْرٌ كَرِيمٌ Âllâh da onun karşılığını kat kat verir. Ve ayrıca ona çok değerli mükâfatı vardır.

(Âllâh'a ödünç vermekten maksat, sırf yardım maksadıyla ve Âllâh rızası için maddi sıkıntı içinde bulunanlara borç vermek ve bu borcun tahsilinde kolaylık göstermektir.)

12- يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ يَسْعٰى نُورُهُمْ بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ بُشْرٰيكُمُ الْيَوْمَ جَنَّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

يَوْمَ Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, Mü'minlere beyân et ki ibret alsınlar o günü ki تَرَى görüyorlar.

الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ Erkek, kadın imân ettikten sonra onlar haşirde sırat köprüsünün üzerine giderken, يَسْعَىٰ نُورُهُمْ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ (tevhid) nurları önlerinde ve sağlarında koşar. Mü'min-i kâmil kadın ve erkek, sırat köprüsünü geçerken nurlar içinde gidiyor. Cehennem onlara diyor; "Ey Mü'min bir an evvel geç. Senin nurun, benim nârımı söndürüyor." بُشْرَاكُمُ الْيَوْمَ (Melekler onlara;) "Bugün müjdeler olsun size, جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ içlerinde dâim kalmak üzere (ağaçları) altından ırmaklar akan cennetlere gireceksiniz" derler. خَالِدِينَ فِيهَا ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ İşte bu tebşirat, nur ve cennete dâhil olmak, fevz-i azîm budur. Büyük kurtuluştur. Bundan daha büyük nimet olmaz.

İbni Mes'ûd Radıyallâhû Anh'ın beyânına göre; "O gün herkesin nuru, ameli nispetinde olacaktır. Kiminin nuru hurma ağacı gibi, kiminin adam boyu, en aşağı hâllinin nuru başparmağında olacak bazen parlayıp bazen sönecektir.

Mü'minlerden bahsedilince münâfıklardan da bahsediliyor.

13- يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انْظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا ۖ فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ O gün münâfık erkekler ile münâfık kadınlar, imân edenlere derler ki; لِلَّذِينَ آمَنُوا انْظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُورِكُمْ "Bizi bekleyin, nurunuzdan bir parça ışık alalım, ziyâlanalım" diyecekler.

(Bu âyetten ehl-i manâ diyorlar ki; "Mü'min-i Kâmil, Evliyâûllâh'ın nazar bakışından nur iktibas ediliyor. Nazar edenin kalbine

intikâl eder. Tasavvuf lisânında rabıtayı örnek gösteriyorlar. Bu vasıftaki bir Evliyâûllâh'a bağlı olduktan sonra, onun yüzüne baktıktan sonra o Evliyâûllâh'ın nurundan iktibas eder" diyorlar. Bu hâl, iktibas dünya hayatında da vâki olur. Bu da yerinde, ehline, adamına olur.)

Diyorlar ki قِيلَ ارْجِعُوا وَرَآءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا onlara, derler ki; "Nur kesbetmek, iktisap etmek, iktibas etmek dünyada olur. Ahirette amel yok. Orada ancak huzur, sürur var. Öyle ise siz dünyada vaktinizi beyhûde geçirdiniz. ارْجِعُوا وَرَآءَكُمْ فَالْتَمِسُوا نُورًا Yüzünüzü arkaya çevirin de dünyada ne yaptınız, düşünün" derler. Böyle konuşurken فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُورٍ لَهُ بَابٌ aralarında bir a'raf suru hazır olur. Aralarına kapısı olan bir duvar çekilecek. بَاطِنُهُ فِيهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهُ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ Arkanıza dönün de bir ışık arayın denilir. Nihayet onların arasına, içinde rahmet dışında azap olan bir sur çekilir. Onun iç tarafından (Mü'minlerin olduğu yerde) rahmet. Dış tarafında da münâfıklardan yana azap vardır.

14- يُنَادُونَهُمْ اَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ قَالُوا بَلٰى وَلٰكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ اَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ الْاَمَانِيُّ حَتّٰى جَاءَ اَمْرُ اللّٰهِ وَغَرَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُورُ

يُنَادُونَهُمْ Onlar birbiri ile konuşuyorlar. (Duvarın dışında karanlıkta kalan münâfıklar,) Mü'minlere nidâ edecekler. اَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ Biz (dünyada) sizinle beraber değil miydik? قَالُوا بَلٰى Mü'minler, evet diyecekler. (Ama fikrimiz, amelimiz bir değildi.) وَلٰكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ اَنْفُسَكُمْ Fakat siz nefsinizi helâk ettiniz. Nifak, şirk, küfür ile isyan, şehavet ile. وَتَرَبَّصْتُمْ Siz, Mü'minlerin helâk olmasını intizar ederdiniz. وَارْتَبْتُمْ İslâm dini hakkında şüpheye düştünüz. وَغَرَّتْكُمُ الْاَمَانِيُّ Tul-û emel, mal-û servet sizi mağrur etmişti. حَتّٰى جَاءَ

اَمْـرُ اللهِ Emr-i İlâhi (ölüm) gelinceye kadar, kuruntular sizi aldattı. وَغَرَّكُـمْ بِـاللهِ الْغَـرُورُ Garur; şeytanın lâkabıdır, dünyada ıtlâk edilir. Mağrur edici şeytan bazen, Âllâh'ın rahmetini insana gösteriyor fakat onunla sevkediyor. "Ne yaparsan zararı yok. Âllâh, Ğafur'ur Rahim'dir yine tevbe edersin, gider" diyor. Şeytan böyle, Âllâh ile gurur veriyor. O çok aldatan (şeytan) sizi, Âllâh hakkında bile aldattı. Nihayet Âllâh'ın emri gelip çattı.

Azaba çarptırılan münâfıklar, dünyada görünüşte Müslümanlar gibi davranırlar ama kalben inanmadıkları için Mü'minlerin felaketini gözlerler. İslâm hakkında şüphe beslerler, ihtirasların peşinde koşarlar, şeytanın türlü telkin ve aldatmalarına kapılırlar.

15- فَالْيَـوْمَ لَا يُؤْخَـذُ مِنْكُـمْ فِدْيَـةٌ وَلَا مِـنَ الَّذِيـنَ كَفَـرُوا ۚ مَأْوٰيكُـمُ النَّـارُ ۖ هِـيَ مَوْلٰيكُـمْ ۖ وَبِئْـسَ الْمَصِـيرُ

فَالْيَـوْمَ لَا يُؤْخَـذُ مِنْكُـمْ فِدْيَـةٌ وَلَا مِـنَ الَّذِيـنَ كَفَـرُوا Ey münâfıklar! Bugün ne sizden ve ne kâfirlerden (azaptan halas için) bir fidye alınmaz. Cezânızı çekeceksiniz, مَأْوٰيكُـمُ النَّـارُ varacağınız yer cehennemdir. هِـيَ مَوْلٰيكُـمْ Size layık olan da odur. وَبِئْـسَ الْمَصِـيرُ Ne kötü bir dönüş yeridir.

16- اَلَـمْ يَـأْنِ لِلَّذِيـنَ اٰمَنُـوا اَنْ تَخْشَـعَ قُلُوبُهُـمْ لِذِكْـرِ اللهِ وَمَـا نَـزَلَ مِـنَ الْحَـقِّ ۙ وَلَا يَكُونُـوا كَالَّذِيـنَ اُوتُـوا الْكِتَـابَ مِـنْ قَبْـلُ فَطَـالَ عَلَيْهِـمُ الْاَمَدُ فَقَسَـتْ قُلُوبُهُـمْ ۖ وَكَثِـيرٌ مِنْهُـمْ فَاسِـقُونَ

اَنْ تَخْشَـعَ Yakın olmadı mı لِلَّذِيـنَ اٰمَنُـوا imân edenlere اَلَـمْ يَـأْنِ قُلُوبُهُـمْ لِذِكْـرِ اللهِ onların kalplerine havf ve haşyet gelsin de Âllâh-û Teâlâ'nın ismi zikredildiği zaman bütün zerreleri ürperir, kendine

mâlik olamayacak bir hâle geldiğinde Âllâh Âllâh diye zikredenin zamanı, gelmedi mi?

Evliyâûllâh'ın büyüklerinden Fudeyl Bin İyâd, kendine hâl gelmeden önce bir kısım arkadaşlarıyla gündüzleri belirledikleri evlere gecenin bir vaktinde girerek hırsızlık yapıyorlarmış. Yine bir günün gecesinde bir eve giriyor. Pencereye karşı çıkacağı vakit bakıyor ki bir sadâ geliyor. اَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ اٰمَنُوا اَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللهِ Yakın olmadı mı Mü'minlere, kalbinde Âllâh korkusundan huşûya gelsin de düşünsün Azamet-i İlâhiye'yi. Bakıyor, hayret içinde kalıyor. Birkaç defa aynı sadâ duyuluyor. Etrafta kimse yok. Görünürde kimse olmayınca **"Belâ kad'âne yâ Rabbi"** diyor. Evet, şimdi geldi. Kalbe intikal etti diyor. Ve tevbe istiğfar ediyor arkadaşlarıyla beraber.

وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ Âllâh'tan nâzil olan Kur'an-ı Azimüşşân'ı dinlemesinden itibar etsin, kalbe insin. وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ Evvelce ehl-i kitap olan yahudi ve hıristiyanlar gibi onlar da imân ettiler. Fakat nihâyet imândan sonra, فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْاَمَدُ peygamberleri gittikten sonra, zaman mesafe uzun oldu. فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ Kalpleri katılaştı, dinlerini bozdular. (Böyleleri gibi olmamak lâzım gelir. Bir insanı seversin, bu sevgi aynı derece nispette devam etmez. Yâ yavaş yavaş sevgi artar, yahutta yavaş yavaş azalır. Bunlar da peygamberlerine imân ettiler. Peygamberlerinden sonra çok zaman geçti, muhabbet kesildi. Kalplere katılık hâsıl oldu, dinlerini değiştirdiler.) وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ Pek çoğu yoldan çıkmış, fasık oldular. (Böyle olmaması lâzım gelir.) O da ne ile olur? Kalbiniz huşû ile Âllâh-û Teâlâ'nın zikri ve Âllâh'tan nâzil

olan Kur'an-ı Azimüşşânın zikriyle kalbe huşû girmekle olur. Bu da tasavvur, tefekkür ile olur. İnsan her ne işte olursa olsun, bilsin ki Âllâh hazırdır. Bu tefekkür, onu yukarı çıkarır. Alıştırmalı ki dâima olsun. Böyle devam edince, sekerat zamanında şeytan yaklaşamaz. İmânını selâmetle götürür.

اِعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ؕ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ **17-**

اِعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ Biliniz ey Mü'minler! Biliniz ki Âllâh يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ؕ yerleri diriltiyor öldükten sonra. (Bir kalp, zikrullah ile meşgul olmazsa o ölü bir kalptir. Bir kalp, Âllâh ile meşgul olursa o hayat sahibidir. Cenâb-ı Hak emrediyor; "Kuru olan, ölü olan yerleri ihyâ ediyorum, yeşillikler hâsıl oluyor. Bu zâhiri olan mânâsıdır. Ben ölü olan yerleri ihyâ ediyorum. Zikrullah ile alâkası olmayan, kalbine Âllâh Lafza-i Celâle girmeyen insanların kalbine, Lafza-i Celâle Âllâh girerse, o kalbi ihyâ ederim" buyuruyor.) قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ Biz Azimüşşân, size izah ettik, beyân ettik, tam alâmetleri verdik ki Âllâh'tır kalpleri ihyâ eden. Ve bu da Zikrullah ile olur. Aklınız ersin diye, gerçekten size âyetleri açıkladık.

اِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَالْمُصَّدِّقَاتِ وَاَقْرَضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعَفُ لَهُمْ وَلَهُمْ اَجْرٌ كَرِيمٌ **18-**

اِنَّ الْمُصَّدِّقِينَ وَالْمُصَّدِّقَاتِ Sadaka veren erkekler ve sadaka veren kadınlar yahut Âllâh ve Rasûlünü tasdik edenler, وَاَقْرَضُوا اللّٰهَ قَرْضًا Âllâh-û Teâlâ'ya gönül hoşluğu ile ödünç verenler. يُضَاعَفُ حَسَنًا

لَهُمْ وَلَهُمْ Âllâh CelleCelâlûhû, onun malını kat kat arttırır, bereketlendirir. وَلَهُمْ اَجْرٌ كَرِيمٌ Onlara, kerim bir ecir verilir ki Cennet'tir.

19- وَالَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖٓ اُولٰٓئِكَ هُمُ الصِّدِّيقُونَ ۖ وَالشُّهَدَآءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ ۗ لَهُمْ اَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَآ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ ۧ

وَالَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖٓ Onlar ki Âllâh'a imân etmişler ve peygamberlerine imân edenler. (Evet) işte onlar, اُولٰٓئِكَ هُمُ الصِّدِّيقُونَ Rableri yanında sözü özü gerçek olanlar, tasdikte mübalağa sahipleri bunlardır. وَالشُّهَدَآءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ Rabbinin nezdinde, kıyâmette diğer ümmetlerin üzerine de şahit olurlar. لَهُمْ اَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ Onlar için ecir ve nur vardır. وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَآ İnkâr edip de âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْجَحِيمِ onlar da cehennemin ehlidir. Orada ebedi kalacaklardır.

20- اِعْلَمُوٓا اَنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِى الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ ۭ كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهٗ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرٰىهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا ۭ وَفِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۙ وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٌ ۭ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ

اِعْلَمُوٓا اَنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهْوٌ Bilin ki dünya hayatı ancak bir oyun, eğlencedir. İnsanı Cenâb-ı Hak'tan meşgul eder, uzaklaştırır. وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ Bir süstür, وَتَفَاخُرٌ övünme vesilesidir, وَتَكَاثُرٌ فِى الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ daha çok mal ve evlât sahibi olma isteğinden ibarettir. Hâlbuki bunların hiçbirisi ona mal değildir ancak oyalanmak içindir. كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ الْكُفَّارَ Bir yağmur gibidir ki bitirdiği

nebat, ekincilerin hoşuna gider. نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيجُ فَتَرٰيهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا Fakat sonra o kurur, sen onu sararmış sonra da bir saman çöpüne dönmüş görürsün. (İşte dünya hayatı budur, süratle zeval bulur.) وَفِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ (Dünya hayatı ve zinetiyle iftihar ve onu ihtiyar edenler için) ahirette şiddetli bir azap vardır. وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٌ (Dünya hayatı ve zinetini terk edip ahireti ihtiyar edenlere ise) Âllâh-û Teâlâ'nın mağfiret ve rızası vardır. وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ Nihâyet dünyanın hayatı, aldatıcı bir geçinmeden başka bir şey değildir.

Dünya ve ahiret hayatının mukayesesinin yapıldığı bu âyette; aslında dünya kötülenmemiş, dünyanın kötü tarafları izah edilmiş, onlardan kaçınılması tavsiye edilmiştir. Çünkü dünya ve dünyadakilerin boş yere yaratılmadıkları muhtelif âyetlerde açıklanmıştır. Dünya hayatı kötü değildir. Kötü olan onu Âllâh'a ve peygamberlere itâate yöneltmemek, ahireti, insanlığı unutup sırf dünyaya ve dünyanın fenâlıklarına tapmaktır.

21- سَابِقُوٓا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ اُعِدَّتْ لِلَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

سَابِقُوٓا Ey Mü'minler, âmâl-i saliha sahipleri! Koşun, müsâbaka ediniz Mağfiret-i İlâhiye'ye vesile olan amellere koşunuz. O günün selâmeti için müsâbaka ediniz. اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ Rabbinizin mağfiretine sebep olan, amele koşunuz وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ Genişliği, gök ve yerin genişliği kadar olan cennete koşun, yarışın. اُعِدَّتْ Bu cennet nimetleriyle beraber, Rıza-i İlâhi

de dâhil ihzar edilmiş. لِلَّذِينَ اٰمَنُوا بِاللهِ وَرُسُلِهٖ Âllâh-û Rasûlûllah'a imân edenler için hazır edilmiştir. (Cennete girmek için imân yeterlidir. Günâhlar ne kadar büyük günâh olursa olsun şirk ve küfre girmedikten sonra, doğrudan doğruya cehenneme girmeye vesile değildir. Günâhları ne kadar çok olursa olsun tevbe ile gider, af istiğfar ile gider, musibetle gider, haşırda bulunduğu zamanlarda gider. Bütün bunlar ona kefaret olur, tertemiz götürür. Fakat imânını küfür ile karıştırdı mı, yine Mü'min olduğu hâlde cehenneme girecek, orada tasfiye için azap görecektir. Bu da nereden oluyor? Küfrün âdetlerini sevmek, âdetlerine kalbi bir muhabbet bağlamakla oluyor. Küfürle alışveriş olur, 'merhaba' deriz. Bunlar engel değildir. Ancak küfre muhabbet! Küfrün âdetlerini sevmek, "Bu âdet, Müslümanın âdetinden daha iyidir" demek. Bunlar ufak, basitmiş gibi görünüyor fakat ebedi değil, cehennem azabına girmeye vesiledir.) ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ Bu cennetin Mü'minlere hazır edilmesi, Fazl-ı İlâhi'dir يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاۤءُ Onu, dilediğine verir. وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ Âllâh CelleCelâlûhû, büyük bir fazl, lütûf sahibidir.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem haber vermiş. "Çok insanlar zaman gelir Mümin olarak evinden çıkar, kâfir olarak evine döner." Bir Mümin işlediği günâhlardan dolayı inkâr etmedikten sonra kâfir olmaz. Fakat Kur'an-ı Azimüşşân'a karşı, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem ve Hâlik-i Kâinat'a karşı tek kelime, küfürdür. Ebedi cehennemde kalmasına sebep olur.

Bu âyet; Âllâh'ın lütuf ve ihsânı olmadıkça kimsenin cennete giremeyeceğine delâlet etmektedir.

مَآ اَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِى الْاَرْضِ وَلَا فِىٓ اَنْفُسِكُمْ اِلَّا فِى كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَبْرَاَهَا ۚ اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ ۚ 22-

Cenâb-ı Hak beyân ediyor. Musibetlere fazla üzülmeyin. (Çünkü siz dünyaya gelmeden evvel, Ben onu takdir etmiştim. Emrime itâat ediniz. İyiliklere de mağrur olup da yoldan çıkmayınız. **Men âmene bil kader emine minel keder.** Kader-i kazaya imânı olanlar, fazla üzülmez.)

مَآ اَصَابَ İnsana isabet etmedi مِنْ مُصِيبَةٍ bir musibet, فِى الْاَرْضِ yeryüzünde وَلَا فِىٓ اَنْفُسِكُمْ sizin başınıza, nefsinize; (hastalık, yoksulluk, ölüm gibi.) اِلَّا فِى كِتَابٍ Ancak o mektuptur Levh-i Mahfuz'a yazılmıştır. مِنْ قَبْلِ اَنْ نَبْرَاَهَا ۚ Herhangi bir musibet yoktur ki biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın. اِنَّ ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ ۚ Şüphesiz ki bu Âllâh-û Teâlâ'ya kolaydır.

لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلٰى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَآ اٰتٰيكُمْ ۗ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ۙ 23-

لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلٰى مَا فَاتَكُمْ Böylece dünyada elinizden çıkan mal ve servetlere, başınıza gelen musibetlere fazla müteessir olmayın. وَلَا تَفْرَحُوا بِمَآ اٰتٰيكُمْ ۗ O'nun size verdiği nimetlere tekebbürle sevinmeyin, şımarmayın. وَاللّٰهُ Âllâh CelleCelâlûhû, لَا يُحِبُّ sevmez كُلَّ مُخْتَالٍ mal-û servetine tekebbür eder de فَخُورٍ ۙ kibr-i azametle yürüyor, fukaraya azametini gösteriyor. Âllâh-û Teâlâ (dünya nimeti ile) kendilerini beğenen, övünenleri sevmez.

اَلَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ ۗ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ 24-

اَلَّذِيـنَ يَبْخَلُـونَ Onlar ki cimrilik ederler, ne zekât, ne sadaka, ne de fukarayı düşünmezler. وَيَأْمُـرُونَ النَّـاسَ بِالْبُخْـلِ İnsanlara da cimriliği emrederler. وَمَـنْ يَتَـوَلَّ فَـاِنَّ اللّٰهَ هُـوَ الْغَنِـيُّ الْحَمِيـدُ Kim (malını, müstehakına infaktan) yüz çevirirse şüphe yok ki Âllâh-û Teâlâ, (ondan ve onun infakından) zengindir, hem de lâyıktır. (Âllâh-û Teâlâ'nın ne kimsenin malına ne de kimsenin ibadetine ihtiyacı yoktur. Ancak kullarının ihtiyacı olduğu için emrediyor.)

Burada; cimrilik eden ve gerekli yerlere harcamaktan kaçanlara sorumlulukları hatırlatılmıştır.

25- لَقَـدْ اَرْسَـلْنَا رُسُـلَنَا بِالْبَيِّنَـاتِ وَاَنْزَلْنَـا مَعَهُـمُ الْكِتَـابَ وَالْمِـيزَانَ لِيَقُـومَ النَّـاسُ بِالْقِسْـطِ ۚ وَاَنْزَلْنَـا الْحَدِيـدَ فِيـهِ بَأْسٌ شَـدِيدٌ وَمَنَافِـعُ لِلنَّـاسِ وَلِيَعْلَمَ اللّٰهُ مَـنْ يَنْصُـرُهُ وَرُسُـلَهُ بِالْغَيْـبِ ۚ اِنَّ اللّٰهَ قَـوِيٌّ عَزِيـزٌ ۚ

لَقَـدْ اَرْسَـلْنَا رُسُـلَنَا بِالْبَيِّنَـاتِ Emrediyor Cenâb-ı Hak. Biz Azimüşşân, peygamberlerimizi açık deliller, mucizelerle gönderdik وَاَنْزَلْنَـا مَعَهُـمُ الْكِتَـابَ وَالْمِـيزَانَ ve insanların adâleti yerine getirmeleri için beraberlerinde kitâbı ve nizâmı indirdik. لِيَقُـومَ النَّـاسُ بِالْقِسْـطِ ۚ Tâ ki insanlar adâleti aralarında sağlam olarak ayakta tutsunlar. Çünkü adalet ancak Kur'an ile olur. İnsanlar arasında hiçbir sûretle Kur'an'sız adâlet olmaz. وَاَنْزَلْنَـا الْحَدِيـدَ فِيـهِ بَـأْسٌ شَـدِيدٌ Sizin menfâatınız için demiri halkedip gönderdik. Hiçbir sanat yoktur ki demire muhtaç olmasın. وَمَنَافِـعُ لِلنَّـاسِ Onda hem şedit bir sertlik ve hem insanlar için nice menfâatler vardır. وَلِيَعْلَـمَ اللّٰهُ مَـنْ يَنْصُـرُهُ وَرُسُـلَهُ بِالْغَيْـبِ Tâ ki Âllâh-û Teâlâ kendine (dinine) ve peygamberlerine, gıyabında yardım edenleri belli etsin. Âllâh-û Rasûlullah'a yardım, Âllâh'ın dinine yardımdır. Âllâh ve Rasûlûllâh'ın dinine

yardım eden, hiçbir zaman mağlup olmaz. اِنَّ اللّٰهَ قَوِىٌّ عَزِيزٌ Şüphe yok ki Âllâh CelleCelâlûhû, kuvvetlidir ve dâima üstündür.

Adaletin ayakta tutulması için kaideler konmuş, bunun hemen ardından da çeşitli özellikleriyle demirin indirildiğinden bahsedilmiştir. Buna göre, İlâhi kitaplardaki kanunları ve adaleti tatbik etmek, kuvvete ve kudret sahibi bir idareye de bağlı bulunmaktadır. Demir faydası yalnız savaşta değil her iş ve her sanatta görülen zaruri bir nesnedir.

26- وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوحًا وَاِبْرٰهِيمَ وَجَعَلْنَا فِى ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ ۚ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوحًا Biz Azimüşşân ikinci ebûl beşer olan Nûh Aleyhisselâm'ı gönderdik. وَاِبْرٰهِيمَ İbrahim Aleyhisselâm'ı gönderdik. وَجَعَلْنَا فِى ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ Peygamberliği ve Kitab'ı da onların soyuna verdik. فَمِنْهُمْ مُهْتَدٍ ۚ Onların bir kısmı imân ettiler. وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ İçlerinden birçoğu da yoldan çıkmışlardır.

27- ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ بِرُسُلِنَا وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَاٰتَيْنَاهُ الْاِنْجِيلَ وَجَعَلْنَا فِى قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ۟ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ اِلَّا ابْتِغَاۤءَ رِضْوَانِ اللّٰهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا ۚ فَاٰتَيْنَا الَّذِينَ اٰمَنُوا مِنْهُمْ اَجْرَهُمْ ۚ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ بِرُسُلِنَا Sonra bunların izinden, art arda peygamberlerimizi gönderdik. وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ Arkalarından da Meryem oğlu Îsâ'yı gönderdik. وَاٰتَيْنَاهُ الْاِنْجِيلَ Ve Îsâ Aleyhisselâm'a İncil'i verdik. وَجَعَلْنَا فِى قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً Kendisine tâbi olan Mü'minlerin kalplerine (birbirlerine karşı) şef-

kat ve merhamet koyduk. وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا (Bir bid'at olarak) ihdas ettikleri ruhbanlığa gelince, onu biz üzerlerine farz kılmamıştık. عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللهِ Fakat kendileri, Âllâh'ın rızasını kazanmak için yaptılar. فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا Ama buna da hakkı ile riâyet etmediler. فَآتَيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ Biz Azimüşşân, onlardan (gerçek) imân edenlere ecirlerini verdik. وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ Fakat ekserisi fâsıklardır, yoldan çıkmışlardır.

Ruhbanlık, hıristiyanların ihdas ettiği bir yaşayış ve anlayış tarzıdır. Rivayete göre; Îsâ Aleyhisselâm'dan sonra Mü'minler, inkârcı zorbalarca yok edilmeye çalışılmış. Girişilen üç savaşta Mü'minler ağır kayıplar vermişler. Sağ kalan imân ehli kendilerinin de ölümü hâlinde, dine davet edecek kimsenin kalmayacağı gerekçesiyle savaş yapmama kararı almış. Sadece ibadetle meşgul olmaya başlamışlar. İşte bu sûretle fitneden kaçarak, dinlerinde ihlâs ve samimiyet gösteren bu insanlar; dünyanın bütün zevklerinden, fazla yiyip içmekten ve evlenmekten vazgeçmişler. Dağlar, mağaralar, oyuklar ve hücrelerde ibadetle meşgul olmuşlardır. Ama birçoğu buna riâyet etmeyerek, Îsâ Aleyhisselâm'ın tebliğ ettiği dini inkâr etmişler. Hükümdarlarının dinine girdiler, teslis akidesini ortaya attılar. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem Efendimizi inkâr ettiler ve benzeri sapıklıklara düştüler.

28- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا Ey Îsâ Aleyhisselâm'a imân edenler. اتَّقُوا اللهَ Âllâh-û Teâlâ'dan korkunuz. وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ O'nun Rasûl-û olan Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'e imân ediniz. يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ

مِنْ رَحْمَتِهٖ Tâ ki Âllâh-û Teâlâ, size rahmetinden iki nasip, iki kat versin. (İlki, siz Îsâ Aleyhisselâm'a imân etmişsiniz, diğeri ikincisi de Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'e imân ediyorsunuz. Ecriniz iki kat olur.) وَيَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهٖ وَيَغْفِرْ لَكُمْ Size, Cenâb-ı Hak nur halkeder, Rasûl-û Ekrem'in bereketiyle sırat köprüsünden geçersiniz. Kusurlarınızı mağfiret eder. وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû, mübalağa ile mağfiret sahibidir.

29- لِئَلَّا يَعْلَمَ اَهْلُ الْكِتَابِ اَلَّا يَقْدِرُونَ عَلٰى شَيْءٍ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

لِئَلَّا يَعْلَمَ اَهْلُ الْكِتَابِ اَلَّا يَقْدِرُونَ عَلٰى شَيْءٍ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ Bilsinler ehl-i kitap olanlar, Âllâh-û Teâlâ'nın fazl-ı keremine hiçbir kimse kadir ve nâil olamaz. Âllâh-û Teâlâ'nın fazl-ı lütfû bütünüyle elinde, kudretindedir. وَاَنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللّٰهِ Fadl, Cenâb-ı Hak'kın elindedir. يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ Onu dilediğine verir. وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ Âllâh CelleCelâlûhû, büyük lütûf sahibidir.

Bu âyette; ehl-i kitabın peygamberliği yalnız kendilerine has kılma ve Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'i tanımama anlayışlarının yersizliği ifade edilmiştir.

سُورَةُ الْمُجَادَلَةِ ﴿٥٨﴾ MÜCÂDELE SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Medine'de nâzil olmuştur. 22 âyet, 372 kelime, 1772 harften ibarettir. Adını ilk âyetteki mücâdele kelimesinden alır.

1- قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللّٰهِ ۖ وَاللّٰهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا ۚ إِنَّ اللّٰهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا Semi'a; kulağa gelen kelimedir. Diğeri de semi'a; kabûl mânâsınadır. Semi'a yâni kabûl etti. **Semi'âllâhûlimen hamide**; Âllâh CelleCelâlûhû kabûl eder, hamd edenlerin hamdini. Semi'a kelimesi; hem işitme hem de kabûl mânâsınadır.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'den birisi sormuş. "Şiir nasıldır, helal mi, haram mıdır?" Buyurmuş ki; "Kelimeler, şiir olmadan önce iyi ise şiir olduktan sonra da iyi olur. Eğer kelimeler şiir olmadan önce fenâ ise o zaman fenâdır." Konuşmalardaki kelimeler de aynen böyledir. Buna kıyâsen radyo televizyon da böyledir.

قَدْ سَمِعَ اللّٰهُ Âllâh kabûl etti, işitti. Kabûl etti o hanımın yalvarması, sözleri ki تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا efendisi hakkında senâ, "Ben

ne yapayım?" diyordu. Âllâh CelleCelâlûhû, kabûl etti o hanımın ilticalarını. وَتَشْتَكِي اِلَى اللهِ Sen izin vermedikten sonra oda Âllâh'a niyazda bulundu. Onun yalvarmasını Cenâb-ı Hak kabûl etti. وَاللهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا Âllâh CelleCelâlûhû, sizin aranızda geçen konuşmaları işitiyor. Gafur'ur Rahim'dir, kabûl etti. اِنَّ اللهَ Muhakkak Âllâh CelleCelâlûhû, سَمِيعٌ muzdarip olan kimselerin şikâyetini işitiyor. Nitekim bu hanımın şikâyetini kabûl etti, بَصِيرٌ halini görür.

Araplar arasında "zihar" denen bir âdet vardı. Şöyle ki bir adam karısına "Sen anamın sırtı gibisin" dedi mi kadın o erkeğe haram sayılır ve ebediyyen kocası tarafından terkedilmiş olurdu. Ashabdan Evs Bin Sabit de karısına kızıp bu sözü söylemişti. Karısı Havle, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e gelip genç yaşında kocasına hizmetler ettiğini, çocukları olduğunu, şimdi bu ihtiyarlık zamanında kocasının o sözü söyleyerek kendisini perişan duruma düşürdüğünü anlattı. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'den tekrar kocasına varması için hüküm istedi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de "Sen, ona haramsın" dedi. Kadın; küçük çocuklarına üzüldüğünü söylüyor, lehinde bir hüküm vermesini Âllâh Rasûlünden tekrar tekrar istiyordu. Nihayet Âllâh Rasûlünde vahiy hâli belirdi ve bu âyetler nâzil oldu. Böylece Âllâh CelleCelâlûhû, o eski geleneğin yanlış bir zandan ibaret olduğunu, böyle sözle kadının kocasının anası olmayacağını bildirdi. Ancak böyle bir söz söyleyene de fakirlerin lehine olmak üzere bir ceza koydu. Konan cezalar aşağıdaki âyetlerde belirtilmiştir.

2- اَلَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُمْ مِنْ نِسَائِهِمْ مَا هُنَّ اُمَّهَاتِهِمْ اِنْ اُمَّهَاتُهُمْ اِلَّا الّٰئِي وَلَدْنَهُمْ وَاِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَاِنَّ اللهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ

اَلَّذِيـنَ O kimseler ki يُظَاهِـرُونَ مِنْكُـمْ مِـنْ نِسَـآئِهِمْ zevcelerine karşı zihar yapıyorlar. (Yâni hanımına, sen anam gibisin diyorlar. Sen, bana anamın sırtı gibisin, Sen, bana anamın karnı veya uyluğu gibisin derse zihar yapmış olur. Başka bir uvzuna benzetmekle zıhar yapmış olmaz. (Sen bana anam gibisin) diyerek bununla hürmet ve ikram kasdederse zıhar olmaz. Nikâhı haram olan kız kardeşi, halası, teyzesi gibi bir akrabasına benzetirse zıhar yapmış olur.) Zıharın hükmü, kefaret verinceye kadar karısı ile yakınlığı haram olmasıdır.

Bu kimseler hakkında; مَا هُـنَّ اُمَّهَاتِهِـمْ hanımına sen bana anam gibisin diyor, اِنْ اُمَّهَاتُهُـمْ اِلَّا الّٰـِٔى وَلَدْنَهُـمْ sen benim anam gibisin demekle ana olmaz. Onların anaları ancak kendilerini doğuran kadınlardır. وَاِنَّهُـمْ Bu zıharı yapanlar, لَيَقُولُـونَ مُنْكَـرًا مِـنَ الْقَـوْلِ وَزُورًا şüphesiz onlar çirkin ve yalan bir lâf söylüyorlar. وَاِنَّ اللّٰهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ Allâh CelleCelâlûhû, mübalağa ile affedici ve mağfiret edicidir.

3- وَالَّذِيـنَ يُظَاهِـرُونَ مِـنْ نِسَـآئِهِمْ ثُـمَّ يَعُـودُونَ لِمَـا قَالُـوا فَتَحْرِيـرُ رَقَبَـةٍ مِـنْ قَبْـلِ اَنْ يَتَمَآسَّـا ذٰلِكُـمْ تُوعَظُـونَ بِـهٖ وَاللّٰهُ بِمَـا تَعْمَلُـونَ خَبِيرٌ

وَالَّذِيـنَ يُظَاهِـرُونَ مِـنْ نِسَـآئِهِمْ Onlar ki hanımlarına karşı zıhar yapmışlar. (Yâni vücudun bana, anamın vücudu gibidir, demiş.) ثُـمَّ يَعُـودُونَ Ondan sonra pişman olup geliyor. Onların cezası; لِمَـا قَالُـوا فَتَحْرِيـرُ رَقَبَـةٍ Bu sözlerinden dönecek olanlar için vacip olan, birbiriyle temas etmeden önce, bir köle âzat etmektir. مِـنْ قَبْـلِ اَنْ يَتَمَآسَّـا Daha hanıma yanaşmadan bir köleyi azat eder. ذٰلِكُـمْ تُوعَظُـونَ بِـهٖ Bu hüküm (bir daha böyle çirkin bir söz telaffuz etme-

meniz için) bir öğüttür. وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ Âllâh CelleCelâlûhû, bütün yaptıklarınızdan haberdardır.

4- فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَتَمَاسَّا ۚ فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَاِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ۗ ذٰلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهٖ ۗ وَتِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ ۗ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ اَلِيمٌ

فَمَنْ لَمْ يَجِدْ Kim köle bulamaz (veya köle azadına muktedir olmaz)sa فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ temas etmeden önce, aralıksız iki ay oruç tutmalıdır. مِنْ قَبْلِ اَنْ يَتَمَاسَّا Daha hanıma yakın olmadan evvel, فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَاِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا buna da güç yetmeyen, altmış fakiri doyurur. ذٰلِكَ Bu takdir cezâdan gaye olan Murad-ı İlâhi, لِتُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهٖ bu (hafifletme,) Âllâh'a ve Rasûlüne imânınızdan dolayıdır. وَتِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ Bu, Âllâh'ın koyduğu hudutlardır. Buna tecavüz etmemelidir. وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ اَلِيمٌ Kâfir, mütekebbir, Ahkâm-ı İlâhiye'ye inanmayanlara azab-ı elim vardır.

5- اِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهٗ كُبِتُوا كَمَا كُبِتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ ۚ وَقَدْ اَنْزَلْنَا اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ ۗ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ

(Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e karşı hizipler, yahudilerin teşvikiyle toplandılar.) Bunlar diyor ki; اِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهٗ Onlar, Âllâh'a muhalefet ederler ve Rasûlüne karşı gelirler. كُبِتُوا Helâk olacaklar! كَمَا كُبِتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ Nasıl ki onlardan evvel peygamberlere muhalefet edenler zelil olup mahvoldularsa, onlar da aynı hale gelecekler. وَقَدْ اَنْزَلْنَا اٰيَاتٍ بَيِّنَاتٍ Biz Azîmüşşan, onların ıslâhı için beyyin, açık olarak âyetler gönderdik. وَلِلْكَافِرِينَ

عَذَابٌ مُهِينٌ Âyetler ve peygamber geldikten sonra kâfirlere, mühin olan şedid azaplar var.

6- يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا ؕ اَحْصٰىهُ اللّٰهُ وَنَسُوْهُ ؕ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ شَهِيْدٌ ۚ

يَوْمَ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara bildir o günü ki يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ Âllâh, onları kabirlerden kaldırır. جَمِيعًا Hepsi Huzur-u İlâhi'de hesap vermek için gidiyorlar. فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا ؕ Âllâh, onlara bildirir dünyada yaptığı kabahatlerin cezasını. اَحْصٰىهُ اللّٰهُ وَنَسُوْهُ ؕ Onlar unutmuşlarsa da Âllâh-û Teâlâ, onların yaptıklarını bir bir saymıştır. وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ شَهِيْدٌ ۚ Âllâh CelleCelâlûhû, her şeyi görür. Her şeyi bilir, ondan hiçbir şey kaybolmaz.

7- اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ؕ مَا يَكُوْنُ مِنْ نَّجْوٰى ثَلٰثَةٍ اِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ اِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَاۤ اَدْنٰى مِنْ ذٰلِكَ وَلَاۤ اَكْثَرَ اِلَّا هُوَ مَعَهُمْ اَيْنَ مَا كَانُوْا ۚ ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوْا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيْمٌ

اَلَمْ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, görmez misin ki Âllâh-û Teâlâ göklerde ve yerde ne varsa hepsini bilir. مَا يَكُوْنُ مِنْ نَّجْوٰى Yok gizli bir sır ve söz, ثَلٰثَةٍ اِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ üç kişinin gizli konuştuğu yerde, dördüncüsü mutlaka O'dur. وَلَا خَمْسَةٍ اِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ Beş kişinin gizli konuştuğu yerde, altıncısı mutlaka O'dur. وَلَاۤ اَدْنٰى مِنْ ذٰلِكَ وَلَاۤ اَكْثَرَ اِلَّا هُوَ مَعَهُمْ اَيْنَ مَا كَانُوْا ۚ Bunlardan az veya çok olsunlar ve nerede bulunurlarsa bulunsunlar mutlaka O, onlarla beraberdir. (Âllâh CelleCelâlûhû,

şah damarından daha yakın olduktan sonra her şeye yakındır.) ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ Eğer onlar, bu gizli görüşme fesatlarını terketmezlerse Âllâh CelleCelâlûhû, kıyâmette onların cezâsını verecek. اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû her şeye âlimdir. Âllâh'tan hiçbir şey gizli değildir.

8- اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوٰى ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ ۖ وَاِذَا جَاۤؤُكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللّٰهُ ۙ وَيَقُولُونَ فِۤى اَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللّٰهُ بِمَا نَقُولُ ۭ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ ۚ يَصْلَوْنَهَا ۚ فَبِئْسَ الْمَصِيرُ

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوٰى Gördün mü ey Habibim, onların birbirleriyle gizli söz söylemekten men edildiği halde, ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ ondan sonra gizli fesat konuşmaları inkâr edip "bir şeyden haberimiz yok" diyorlar. وَيَتَنَاجَوْنَ بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ Birbirleriyle gizli konuşmaktan nehyolunduktan sonra o nehyolunduklarına avdet edip, yine gizli gizli düşmanlığı ve Rasûlûllah'a isyânı konuşurlar. وَاِذَا جَاۤؤُكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللّٰهُ Onlar sana geldikleri zaman seni, Âllâh'ın selâmlamadığı bir tarzda selâmlıyorlar. وَيَقُولُونَ فِۤى اَنْفُسِهِمْ Böyle söyledikten sonra sen, onları affediyorsun. Onlar ise içlerinden "Bunu, selâmımızı anlamadı" diyorlar. "Bilseydi elbette bu sözü yüzümüze vururdu. لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللّٰهُ بِمَا نَقُولُ Bu söylediklerimiz yüzünden Âllâh'ın bize azap etmesi gerekmez miydi?" derler. حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ ۚ Onlara cezâ olarak cehennem kâfidir, يَصْلَوْنَهَا ۚ zamanı geldiğinde cehenneme idhal ederler. فَبِئْسَ الْمَصِيرُ Ne fenâ bir yerdir orası, onlar için.

Bunlar yahudiler ve münâfıklardı. Müslümanların yanında işa-

retlerle gizli gizli konuşurlar, Mü'minlerin içlerine şüphe sokmaya çalışırlar, savaşta mücahitlerin mağlup oldukları geride kalanların da öldürüldükleri hissini uyandırmaya çalışırlardı. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, onları bu ahlaksızlıktan men etmişti. Yahudilerin bir başka ahlaksızlığı da Rasûl-û Ekrem'le karşılaştıklarında (sana ölüm olsun) anlamına gelen, (es-sâmü aleyk) şeklinde selâm vermeleriydi. Rasûl-û Ekrem, onların bu saygısız ve kaba ifadelerine, (size olsun) anlamıyla (aleyküm) şeklinde karşılık verir, nazik ve mülâyim tavrını değiştirmezdi.

9- يَـا اَيُّهَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا اِذَا تَنَاجَيْتُـمْ فَـلَا تَتَنَاجَـوْا بِالْاِثْـمِ وَالْعُـدْوَانِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُـولِ وَتَنَاجَـوْا بِالْـبِرِّ وَالتَّقْـوٰىۖ وَاتَّقُـوا اللّٰهَ الَّـذِى اِلَيْهِ تُحْشَـرُونَ

يَـا اَيُّهَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا Ey Âllâh-û Rasûlûllaha imân edenler, اِذَا تَنَاجَيْتُـمْ siz aranızda konuşmaya görüşmeye başladığınız zaman فَـلَا تَتَنَاجَـوْا بِالْاِثْـمِ وَالْعُـدْوَانِ meclislerinizde; günâh, hata, isyân, gıybet ile düşmanlığa ait kelimeler olmasın. وَمَعْصِيَـتِ الرَّسُـولِ Rasûl-û Ekrem'in rahatsız olduğu kelimeler olmasın. Ey Müslümanlar bir yerde oturduğunuzda sohbet ettiniz, sohbetinizde günâh, hata olmasın. Bugün de caridir. Bir münâfık gelir de birkaç Müslümanın arasında bozuk, aleyhte konuşmaya başladığında o münafığı susturmak, mümkün değilse oradan uzaklaşmak lazım gelir. وَتَنَاجَـوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوٰىۖ Aranızda oturduğunuz zaman hayır, taat ve takvâdan bahsedin. وَاتَّقُـوا اللّٰهَ Âllâh'tan korkunuz الَّـذِى اِلَيْـهِ تُحْشَـرُونَ nihâyet O'nun emrine haşrolursunuz.

Hitap edilenlerin Mü'minler mi yoksa zâhirde inanmış gözüken münâfıklar mı olduğu hususunda ihtilaf edilmiş, her iki topluluğa göre mânâ verilmiştir.

10- اِنَّمَا النَّجْوٰى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزُنَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَلَيْسَ بِضَآرِّهِمْ شَيْـًٔا اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ ۗ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ

اِنَّمَا النَّجْوٰى مِنَ الشَّيْطَانِ Gizli konuşmalar (fiskos) sırf şeytandandır. لِيَحْزُنَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا İmân edenleri üzmek içindir. وَلَيْسَ بِضَآرِّهِمْ شَيْـًٔا Hâlbuki o, Âllâh-û Teâlâ'nın izni olmadıkça Mü'minlere hiç bir zarar vermez. اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ Ancak İzn-i İlâhi ile olur. وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ Artık (Mü'minler) Âllâh-û Teâlâ'ya tevekkül etsinler.

11- يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِذَا قِيْلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوْا فِى الْمَجٰلِسِ فَافْسَحُوْا يَفْسَحِ اللّٰهُ لَكُمْ ۚ وَاِذَا قِيْلَ انْشُزُوْا فَانْشُزُوْا يَرْفَعِ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مِنْكُمْ ۙ وَالَّذِيْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ دَرَجٰتٍ ۗ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا Ey Âllâh-û Rasûlûllah'a, Kur'ân'a imân edenler. اِذَا قِيْلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوْا فِى الْمَجٰلِسِ فَافْسَحُوْا Size bir mecliste (namaz, zikir, tilâvet meclislerinde) yer açın denildiği zaman, yer açın. يَفْسَحِ اللّٰهُ لَكُمْ Yer verin ki Âllahû Teâlâ'da (karşılığında) size, (rızkınıza kâbirde, cennette yerinize ve kâlbinize) genişlik versin. وَاِذَا قِيْلَ انْشُزُوْا Eğer zaman geldi de size dediler. "Sohbet bitti, herkes kalksın gitsin." O zaman da mukâbele etmeyiniz, فَانْشُزُوْا dağılınız. يَرْفَعِ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مِنْكُمْ Âllâh-û Teâlâ, içinizden imân ve itâatta olanların derecelerini yükseltir. وَالَّذِيْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ دَرَجٰتٍ Ve bilhassa kendilerine ilim verilenlerin, (ilimleriyle âmil olan âlimlerin) derecelerini arttırır. وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ Âllâh CelleCelâlûhû yaptıklarınızdan haberi olandır.

Adâb-ı muâşeret kâidelerinden birini öğreten bu âyette; mecliste yer açmak, gelenlere yer vererek kalkmak, çeşitli maddi ve

manevi faydalar sağlamaktadır. Zirâ imân ve ilimle tamamlanan ahlâk kâidelerini yaşayanlar, dünya ve ahirette yüksek derecelere erişirler.

12- يَـا اَيُّهَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا اِذَا نَاجَيْتُـمُ الرَّسُـولَ فَقَدِّمُـوا بَـيْنَ يَـدَىْ نَجْوٰيكُـمْ صَدَقَـةً ذٰلِـكَ خَـيْرٌ لَكُـمْ وَاَطْهَـرُ فَـاِنْ لَـمْ تَجِـدُوا فَـاِنَّ اللهَ غَفُـورٌ رَحِيـمٌ

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ Ey imân edenler! Siz, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem ile gizli bir şey konuşmak istediğiniz zaman. فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَىْ نَجْوٰيكُمْ صَدَقَةً Bu konuşmanızdan önce (fakirlere) sadaka veriniz. ذٰلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ وَاَطْهَرُ Bu, sizin için daha hayırlı ve daha temizdir. فَاِنْ لَمْ تَجِدُوا Şayet tasadduk edecek bir şey bulamazsanız. فَاِنَّ اللهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ Âllâh Gafûr ve Rahim'dir yine geliniz, size günâh, hata yok.

İbni Abbas Radıyallâhû Anh; "Bazı kimseler, Rasûlûllah'ın meclisinde kendilerini göstermek için Fahr-i Kâinat'a lüzumlu lüzumsuz, üstelik hususi olarak bir şeyler arzetmeye kalkıyor. Ve bu gittikçe çoğalıyordu. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de lütuf ederek hiçbirini reddetmiyordu." Âyet-i kerimenin bu sebeple nâzil olduğunu bildirmektedir.

Kâtade de; "Zenginler Huzûr-u Nebeviye geliyorlar, sık sık münâcaatta bulunarak mecliste fakirlere galebe ediyorlardı. Aleyhisselât-ü vesselâm ise bunların çok oturmalarından ve fısıldaşmaya kalkışmalarından sıkılıyordu. Bu âyet nâzil oldu." diyor.

Bu hüküm aşağıdaki âyetle neshedilmiştir.

13- ءَاَشْـفَقْتُمْ اَنْ تُقَدِّمُـوا بَـيْنَ يَـدَىْ نَجْوٰيكُـمْ صَدَقَـاتٍ فَـاِذْ لَـمْ تَفْعَلُـوا وَتَـابَ

اللّٰهُ عَلَيْكُمْ فَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَطِيعُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُۥ وَاللّٰهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

ءَاَشْفَقْتُمْ Korkuyor musunuz? اَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَىْ نَجْوٰيكُمْ صَدَقَاتٍ Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in huzuruna geldiğiniz zaman, gizli (özel) bir şey konuşmanızdan önce, sadaka vermekten korktunuz da mı yerine getirmediniz? فَاِذْ لَمْ تَفْعَلُوا Mademki yapmadınız. وَتَابَ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ Âllâh, tevbenizi kabûl ediyor. Bununla beraber yine o kadar çok oturmakla rahatsızlık yapmayınız. فَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَطِيعُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُۥ Şu halde namazınızı kılın, zekâtı verin. Âllâh'a ve Rasûlûllah'a itâat ediniz. وَاللّٰهُ خَبِيرٌۢ بِمَا تَعْمَلُونَ Âllâh CelleCelâlûhû, yaptıklarınızdan haberi olandır.

Sadaka emrolunduktan sonra gizlice konuşmak hevesinde olanlar pek azalmıştı. Hele hasis olanlar artık bir şey soramaz olmuşlardı. Rivâyete göre; âyetin hükmü ancak on gün devam etmiştir.

Bu âyet; önceki âyetin hükmünü neshederek sadaka teklifini hafifletmiş, verilmediği zaman muaheze edilmeyeceklerini bildirmiştir.

14- اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ Ey Habibim Ekmelerrasül Sallâllâhû Aleyhivesellem, onların halini görüyorsun. Âllâh'ın gazabına uğrayan bir kavmi, (yahudileri) dost edinenlere bakmaz mısın? (Âyet-i kerime münâfıklar hakkındadır.) مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ Onlar ne sizdendir, ne de onlardan. وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ Bunlar bile bile (Müslümanız diye) yalan yere yemin

ediyorlar. Hâlik-i Kâinât, o zamanın münâfıklarını, Habibine bildiriyor. Bu münâfıklar, Müslüman olmadığından sizden değildir. Ne de yahudidir, yahudinin içinden çıkmamış. Bunlar, Gazâb-ı İlâhiye'ye müstehak olan Yahudilerle ahbab olmuşlar. Bu münâfıklar, yemin ediyorlar "sizdeniz" diyerek hâlbuki yalan söylüyorlar. Tefsirin beyânına göre; bugünün münâfıklarıda bu hâldedir. Küfrü meth-ü senâ eder fakat "ben kâfirim" demez. Müslümanlığı zemm-i tahkir eder, yeri geldiğinde Müslümanım diyor. İşi ve ismi Müslüman görünür hâlbuki kâlbinde İslâmiyet'e karşı buğz-u nifak vardır. İşte bunlar, eski zamandaki münâfıkların hâlidir. Bugünkü zamanımızdaki münâfıklarda da var.

15- اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۖ اِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۖ Âllâh CelleCelâlûhû, bu nev'i münâfıklara şiddetli bir azap hazırlamıştır. اِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ Gerçekten onların yaptığı ameller ne kötüdür. (Ne Müslüman ne de kâfirdir, ikisinin arasındadır.)

16- اِتَّخَذُوا اَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ

اِتَّخَذُوا اَيْمَانَهُمْ جُنَّةً Onların yalancı olan yeminlerini siper yapıyorlar. فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ (Halkı) Âllâh'ın yolundan men ettiler. فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ Onlar için (ahirette) zelil edici azap vardır.

17- لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَآ اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا ۖ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ ۚ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ

لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ اَمْوَالُهُمْ وَلَآ اَوْلَادُهُمْ مِنَ اللّٰهِ شَيْئًا ۖ Onların dünyada

kazandıkları mâl-û evlât, Âllâh'ın azabından onları muhafaza edemez. اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ ۚ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ İşte onlar, ehl-i cehennemdir. Orada ebedi kalacaklardır.

18- يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ اَنَّهُمْ عَلٰى شَىْءٍ ۗ اَلَآ اِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ جَمِيعًا Ey Habibim, o günleri ümmetine bildir. O günleri ki Âllâh, cemian hepsini kabirlerinden mahşerde hesap için çıkarır, hazır eder. فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ Nasıl ki münâfıklar bugün size yemin ediyorlar, "ben Müslümanım" diyor. Mâhşerde de aldatmak istiyorlar, "biz inkâr, küfür etmedik" derler. وَيَحْسَبُونَ اَنَّهُمْ عَلٰى شَىْءٍ Bu yeminleriyle bir şey kazanırız, bir fayda sağlarız sanırlar. اَلَآ اِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ İyi bilin ki onlar, gerçekten yalancıdır.

Âllâh'ın huzurunda Müslüman olduklarına yemin etmeleri de kendilerine bir fayda sağlamaz.

19- اِسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَاَنْسٰيهُمْ ذِكْرَ اللّٰهِ ۚ اُولٰٓئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ ۗ اَلَآ اِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ

اِسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ Şeytan galebe etmiş, şeytan onları istilâ etmiş. فَاَنْسٰيهُمْ ذِكْرَ اللّٰهِ Şeytan onlara, Âllah'ın zikrini unutturmuştur. (Şeytan-ı cinni kâlbine şüphe, evham, vesvese getirir. Şeytan-ı insi yanında söyler. Her ikisi birleşir, Âllâh-û Teâlâ'nın zikrini unutturur. Eğer o kişi, **Euzûbillâhimineşşeytanirracim** derse şeytan ondan uzaklaşır. Eğer insan; Âllâh, Lâfzâ-i Celâle **Lâ ilâhe illêllâh**'e devam ederse, oradan uzaklaşır.) اُولٰٓئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ İşte bunlar, dünyada

şeytanın hizbi (taraftarıdır.) اَلَآ اِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ İyi bilin ki şeytanın hizbi muhakkak hüsrana düşenlerdir.

اِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللهَ وَرَسُولَهٗٓ اُولٰٓئِكَ فِى الْاَذَلِّينَ -20

اِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللهَ وَرَسُولَهٗٓ O kimseler ki Âllâh'ın ve Rasûlünün emrine muhalefet (düşmanlık) ederler. Biliniz ki onlar, اُولٰٓئِكَ فِى الْاَذَلِّينَ en ziyâde zillete uğrayanlar içinde, (Âllâh-û Teâlâ'nın zelil ettiği) en aşağı derekelerindedirler.

كَتَبَ اللهُ لَاَغْلِبَنَّ اَنَا۠ وَرُسُلِىٓ اِنَّ اللهَ قَوِىٌّ عَزِيزٌ -21

كَتَبَ اللهُ Levh-i Mahfuz'da yazılmış, لَاَغْلِبَنَّ اَنَا۠ وَرُسُلِىٓ Ben ve benim peygamberlerim her yerde, zamanda galip olacaktır; (hüccet, delil ve harp ile.) اِنَّ اللهَ قَوِىٌّ عَزِيزٌ Âllâh kuvvet sahibidir, enbiyâ ve evliyâsına yardım eder. Aziz'dir, galiptir.

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ يُوَآدُّونَ مَنْ حَآدَّ اللهَ وَرَسُولَهٗ -22
وَلَوْ كَانُوٓا اٰبَآءَهُمْ اَوْ اَبْنَآءَهُمْ اَوْ اِخْوَانَهُمْ اَوْ عَشِيرَتَهُمْ اُولٰٓئِكَ كَتَبَ فِى
قُلُوبِهِمُ الْاِيمَانَ وَاَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ مِنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا
الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِىَ اللهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ اُولٰٓئِكَ حِزْبُ اللهِ اَلَآ
اِنَّ حِزْبَ اللهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

لَا تَجِدُ Bulmazsın قَوْمًا bir kavmi, يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ hakiki olarak Âllâh'a, Rasûlûllâh'a, kıyâmet gününe imân ettikten sonra, يُوَآدُّونَ مَنْ حَآدَّ اللهَ Âllâh'ın düşmanlarına dost olması mümkün değildir. وَرَسُولَهٗ Rasûlûllah'ın düşmanlarına dost olamaz. وَلَوْ

كَانُوا اٰبَآءَهُمْ Velevki babaları olsa (o kâfir babası da olsa muhabbet bağlamaz.) اَوْ اَبْنَآءَهُمْ Yahut evlâdı bile olsa اَوْ اِخْوَانَهُمْ yahut kardeşi olsa bile yine muhabbet bağlamaz. اَوْ عَشِيرَتَهُمْ Yahut akrabâ, aşiretlerinden de olsa, dostluk eder bulamazsın. اُولٰٓئِكَ كَتَبَ فِى قُلُوبِهِمُ الْاِيمَانَ وَاَيَّدَهُمْ بِرُوحٍ Onların kâlbinde imân sâbit olmuştur. مِنْهُ (Ruh; nur demektir.) Kâlplerinde ruh, nur ile onları desteklemiştir. وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا Ve onları, (ağaçları) altından ırmaklar akan cennetlere, orada ebediyen kalmak üzere idhal eyleyecektir. رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُمْ Âllâh, onlardan razıdır ki imânını tekmil etmiş, küfre kat'iyen meyli ve muhabbeti yoktur. وَرَضُوا عَنْهُ Onlar da Âllâh-û Teâlâ'nın bu nimetlerine râzı olmuşlar.) اُولٰٓئِكَ حِزْبُ اللّٰهِ İşte onlar, Âllâh-û Teâlâ'nın hizbi (askerleri ve dininin yardımcılarıdır.) اَلَآ اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ İyi bilin ki Âllâh'ın hizbi, felâh bulanlardır. (Dünyada ve ahirette) hayır ve murâda erenler ancak onlardır.

Gâye olan; Âllâh için sevmek, Âllâh için sevmemek. Bir Mü'min ki Âllâh ile arası iyidir, onu Âllâh için sevmeli. Bir kimse ki Âllâh ile arası bozulmuştur, onu da sevmemelidir. Hakiki Âllâh'ın dostu olanı eğer düşmanlar, onun derisini yüzseler dostun düşmanına, dost olmaz.

Ashâb-ı Kiram, Âllâh ve Rasûlüne dostluğun, onların düşmanlarına düşmanlığın en güzel örneklerini vermişlerdir. Meselâ Ebû Ubeyde Radıyallâhû Anh, babası Cerrah'ı öldürmüş. Ebûbekir Radıyallâhû Anh, oğlu Abdurrahman'a karşı çıkmak istemiş. Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem izin vermemiş. Mûs'âb bin Umeyr Radıyallâhû Anh, kardeşi Ubeyde bin Umeyr'i öldürmüştü. Aynı şekilde Ömer bin Hattab Radıyallâhû Anh, dayısı Âs bin Hişam'ı. İmam-ı Ali Radıyallâhû Anh, Hamza Radıyallâhû Anh ve Ebû Ubeyde bin Haris Radıyallâhû Anh amcazâdeleri Utbe, Şeybe ve Velid bin Utbe'yi öldürmüşlerdi.

سُورَةُ الْحَشْرِ ﴿٥٩﴾ HAŞR SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Medine'de nâzil olmuştur, 24 âyettir. 2.den 6.ya kadar âyetlerinde, yahudi kabilelerinden Nadiroğullarının sürülmeleri hakkında bilgi verildiği için bu adı almıştır.

1- سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

سَبَّحَ لِلّٰهِ Âllâh'ın tesbihi ile meşguldür. مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ۚ Göklerde ve yerde olan bütün mahlûkat, Âllâh'ın tazimi ile meşguldür. وَهُوَ Âllâh CelleCelâlûhû, الْعَزِيزُ galiptir, mağlup olmayan bir galiptir. الْحَكِيمُ Her şeyi yerli yerinde halkeder.

Âllâh'ın Rasûlü Medine'ye geldiği zaman, yahudilerden Nadiroğulları ile tarafsız kalmaları esaslarını taşıyan bir andlaşma yapmıştı. Bedir Savaşı'nda Müslümanlar gâlip gelince yahudiler (Bu Tevrat'ta kendisine zâfer va'dedilen peygamberdir) dediler. Fakat Uhud savaşından sonra tamamen değiştiler ve andlaşmayı bozdular. Bunların lideri Kâ'b bin Eşref, kırk süvari ile Mekke'ye gidip Müslümanların âleyhine Ebu Süfyan'la ittifak yaptı. Bunun üzerine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Kâb'ın sütkardeşi Muhammed bin Mesleme'ye emir vererek, bir gece onu evin-

de öldürttü. Bundan sonra Âllâh'ın Rasûlü bir kıta asker ile Nadiroğullarının köylerini kuşattı. Yurtlarını bırakıp gitmelerini emretti. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem ile anlaşma yapmak istemeleri üzerine kuşatma kaldırıldı. Çokları Şam'a, Eriha'ya, Ezreât'a, Hira'ya, birkaç ev de Hayber'e gittiler. İşte sûrenin başından, 6. âyetin sonuna kadar olan kısmın sebeb-i nüzulü budur.

2- هُوَ الَّذِى اَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِاَوَّلِ الْحَشْرِ ؕ مَا ظَنَنْتُمْ اَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا اَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللهِ فَاَتٰيهُمُ اللهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِى قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِاَيْدِيهِمْ وَاَيْدِى الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا اُولِى الْاَبْصَارِ

هُوَ الَّذِى اَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِاَوَّلِ الْحَشْرِ Kitap ehlinden inkâr edenleri, ilk haşir için sürgünleri yurtlarından çıkaran, O'dur مَا ظَنَنْتُمْ اَنْ يَخْرُجُوا (Ey Mü'minler) siz, onların diyarlarından çıkacaklarını zannetmemiştiniz وَظَنُّوا Onlar da zannederlerdi ki! اَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ Onlar da kalelerinin kendilerini, Âllâh'tan koruyacağını sanmışlardı. مِنَ اللهِ فَاَتٰيهُمُ اللهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا Fakat Âllâh (Âllâh'ın emir ve azabı,) onlara ummadıkları bir yerden geldi. وَقَذَفَ فِى قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ Ve kâlplerine korku ilka etti, (sürgünü kabûl ettiler.) Hatta o hâle geldi ki يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِاَيْدِيهِمْ وَاَيْدِى الْمُؤْمِنِينَ evlerini elleriyle ve Mü'minlerin eliyle harap ediyorlardı. فَاعْتَبِرُوا يَا اُولِى الْاَبْصَارِ Ey aklı başında olan kimseler, ey basiret sahipleri ibret alın.

Nadiroğullarının Arap yarımadasında uğradıkları ilk sürgün buydu. Burada daha önce bir zillete düşmüşlerdir. İlk sürgünün, Medine'den Şam'a olan sürgün olduğu açıklanmıştır. Reisleri Kâb bin Eşref'in öldürülmesinden korkuya düşen yahudiler, sürgüne

giderken eşya ve mallarını beraberlerinde nakletmeye çalıştılar. Kalan mal ve ağaçlarını da Müslümanların faydalanmaması için tahrip ettiler.

3- وَلَوْلَآ اَنْ كَتَبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَآءَ لَعَذَّبَهُمْ فِى الدُّنْيَا ۖ وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ

وَلَوْلَآ اَنْ كَتَبَ اللّٰهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَآءَ لَعَذَّبَهُمْ فِى الدُّنْيَا ۖ Eğer Âllâh, onlara sürgünü yazmamış olsaydı elbette onları, dünyada başka şekilde cezâlandıracaktı. وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ Ahirette de onlar için ateş azabı vardır.

4- ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ شَآقُّوا اللّٰهَ وَرَسُولَهٗ ۚ وَمَنْ يُّشَآقِّ اللّٰهَ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ شَآقُّوا اللّٰهَ وَرَسُولَهٗ ۚ Onlara bu azap, Âllâh-û Teâlâ'ya ve Rasûlüne muhalefet (ve düşmanlık) etmeleri sebebiyledir. Her kim ki Âllâh-û Rasûlûllah'a muhalefet ederse elbette başına gelen felâketler vardır. وَمَنْ يُّشَآقِّ اللّٰهَ Her kim ki Âllâh'a muhalefet ederse فَاِنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ bilsin ki Âllâh'ın azâb-ı ikâbı gayet şedittir.

5- مَا قَطَعْتُمْ مِّنْ لِّينَةٍ اَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَآئِمَةً عَلٰٓى اُصُولِهَا فَبِاِذْنِ اللّٰهِ وَلِيُخْزِىَ الْفَاسِقِينَ

مَا قَطَعْتُمْ مِّنْ لِّينَةٍ Sizin kesmiş olduğunuz hurma ağaçları, اَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَآئِمَةً عَلٰٓى اُصُولِهَا hurma ağaçlarından kestiğiniz de kesmediğiniz de فَبِاِذْنِ اللّٰهِ Âllâh'ın izniyle olmuştur. Âllâh sizi affetmiştir. وَلِيُخْزِىَ الْفَاسِقِينَ Bu izin, yoldan çıkan fasıkları rezil etmek içindir.

Âyet; yahudilerin hurmalarından bir kısmını kesmeleri üzerine,

Müslümanların ortaya çıkan sıkıntılı durumlarını gidermek için nâzil olmuştur.

6- وَمَا أَفَاءَ اللهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلٰكِنَّ اللهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

وَمَا أَفَاءَ اللهُ عَلَى رَسُولِهِ Âllâh-û Teâlâ tarafından harpsiz, zahmetsiz gelen mallar. مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلٰكِنَّ اللهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Âllâh-û Teâlâ'nın peygamberine verdiği fey için, siz ne at oynattınız ve ne de deve sürdünüz. Fakat Âllâh-û Teâlâ, peygamberlerini dilediği kimselerin üzerine üstün kılar. Âllâh-û Teâlâ her şeye kâdirdir.

Fey; harpsiz, meşakkatsiz elde edilen maldır. Harple alınan mallara (ganimet) denir.

Medine'ye iki mil uzaklıkta bulunan Nadiroğullarına karşı, yaya olarak sefere çıkılmış ve zorlukla karşılaşmadan ganimet elde edilmiştir. İşte bu ganimeti Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, kendi takdirine göre Muhacir'lere taksim etmiş, Ensâr'dan üç fakire de hisse ayırmıştır.

7- مَا أَفَاءَ اللهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلّٰهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَيكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهيكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللّٰهَ إِنَّ اللهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

مَا أَفَاءَ اللهُ عَلَى رَسُولِهِ Âllâh-û Teâlâ tarafından zahmetsiz, harpsiz olarak gelen mallar. مِنْ أَهْلِ الْقُرَى O memleketlerden, فَلِلّٰهِ وَلِلرَّسُولِ Âllâh-û Rasûllûllah'ın emrine aittir. Bunu taksim ediyor;

Dörtte biri وَلِذِى الْقُرْبٰى ehli beyte وَالْيَتَامٰى yetim olanlara, Müslüman olanların babasız kalan çocuklarına. وَالْمَسَاكِينِ Fakir, muhtaç olanlara. وَابْنِ السَّبِيلِ Yolculukta parasız kalmış olanlara verilir. كَىْ لَا يَكُونَ دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ Bu mallar, (fakirlerin hakkı olan) fey, içinizden zenginler arasında elden ele dolaşmasın. وَمَآ اٰتٰيكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ Ey Müslümanlar, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in size vermiş olduğu nimet, malları alınız. وَمَا نَهٰيكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ Size ne yasakladıysa ondan da sakının. Sizi nehyettiklerinden vazgeçiniz. Size emrettiği şeyleri de alınız. Âllâh'a muhalefetten korkunuz çünkü Âllâh CelleCelâlûhû'nün azâbı şiddetlidir.

Düşmandan alınan ve fey adı verilen ganimet, haraç, cizye vb. vergilerden alınanlar, âyette belirtildiği gibi taksim edilir.

8- لِلْفُقَرَآءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ اُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَاَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ اُولٰٓئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ

لِلْفُقَرَآءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ اُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ O (fey,) yurtlarından ve mallarından çıkarılan Muhacirin'in fakirleri içindir ki وَاَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانًا malını, evlâdını ve memleketini bırakmışlar. Onlar ancak Âllâh-û Teâlâ'nın fazlını, rızasını aramışlar. وَيَنْصُرُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ Medine'ye geldikten sonra da Âllâh'ın dinine, peygamberine yardımda ileri gelenlerdir. اُولٰٓئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ İşte hakiki sadık olanlar, halis olanlar bunlardır.

9- وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْاِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ اِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِى صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِمَّآ اُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

وَالَّذِينَ تَبَوَّؤُ الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ Onlardan önce (Medine'yi) yurt ve imân evi edinen kimseler, (Ensâr.) يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ Kendilerine göç edip gelenleri severler. وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً Muhacirlerine verilen şeylere karşı, kâlplerinde haset ve gıpta duymazlar. مِمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ Kendilerinin muhtaç oldukları şeyi dahi, onlara tercih ederler. وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ Kim kendisini (mal) hırsından, (kıskançlıktan) ve hasislikten korursa, فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ işte dünya ve ahirette felâh ve necat bulanlardır.

Ensârın Muhacirlere karşı tutum ve davranışı, aynen âyette belirtilen çerçeve içinde cereyân etmiş, kendileri muhtaç iken başkalarının ihtiyacını giderme hasleti olan Ensâr'da doruk noktasına ulaşmıştır.

10- وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ Bunlardan sonra gelenler, (Tabiin ve bütün Mü'minler,) onların hakkı da budur. يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ Ey Rabbimiz! Bizleri ve bizden önce imân eden din kardeşlerimizi mağfiret buyur. وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا Yâ Rabbi, onlara karşı kalbimizde kin ve haset bırakma. رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ Yâ Rabbi, şüphesiz ki sen Rauf'sun mübalağa ile merhametlisin.

Muhacir ve Ensar'ın arkasından gelenler, kıyâmete kadar gelmiş ve gelecek olan Mü'minlerdir. Ashâb-ı Kiram'ı hayırla yadet-

mek, onlara dil uzatmamak, kin beslememek, âyêtin işaret ettiği hususlardır.

11- اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ نَافَقُوا يَقُوْلُوْنَ لِاِخْوَانِهِمُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ لَئِنْ اُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيْعُ فِيْكُمْ اَحَدًا اَبَدًا ۙ وَّاِنْ قُوْتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ ؕ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّهُمْ لَكٰذِبُوْنَ

اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ نَافَقُوا Ey Habibim Ekmelerrussûl (Sallâllâhû Aleyhivesellem,) münâfıkların halini beyân et. يَقُوْلُوْنَ لِاِخْوَانِهِمُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ اَهْلِ الْكِتٰبِ Kendi dostları olan yahudilere diyorlar. Ehl-i kitap olan yahudilere diyorlar ki; لَئِنْ اُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ "Eğer siz yurdunuzdan çıkarılırsanız mutlaka biz de sizinle beraber çıkarız. وَلَا نُطِيْعُ فِيْكُمْ اَحَدًا اَبَدًا ۙ Sizin aleyhinizde kimseye aslâ itâat etmeyiz. وَاِنْ قُوْتِلْتُمْ Ve eğer sizinle harp olunursa لَنَنْصُرَنَّكُمْ ؕ mutlaka yardım ederiz." وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّهُمْ لَكٰذِبُوْنَ Âllâh-û Teâlâ, şehâdet eder ki o münâfıklar, gerçekten yalancıdır.

12- لَئِنْ اُخْرِجُوْا لَا يَخْرُجُوْنَ مَعَهُمْ ۚ وَلَئِنْ قُوْتِلُوْا لَا يَنْصُرُوْنَهُمْ ۚ وَلَئِنْ نَّصَرُوْهُمْ لَيُوَلُّنَّ الْاَدْبَارَ ۫ ثُمَّ لَا يُنْصَرُوْنَ

لَئِنْ اُخْرِجُوْا لَا يَخْرُجُوْنَ مَعَهُمْ ۚ Celâlim hakkı için şayet çıkarılırlarsa (bu münâfıklar,) onlarla beraber çıkmazlar. وَلَئِنْ قُوْتِلُوْا Savaşa tutuşmuş olsalar, لَا يَنْصُرُوْنَهُمْ ۚ onlara yardım etmezler. وَلَئِنْ نَّصَرُوْهُمْ Yardım etseler bile arkalarını dönüp kaçarlar, sonra da kendileri yardım görmezler. لَيُوَلُّنَّ الْاَدْبَارَ ۫ ثُمَّ لَا يُنْصَرُوْنَ

13- لَاَنْتُمْ اَشَدُّ رَهْبَةً فِىْ صُدُوْرِهِمْ مِّنَ اللّٰهِ ؕ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُوْنَ

لَاَنْتُمْ اَشَدُّ رَهْبَةً فِىْ صُدُوْرِهِمْ مِّنَ اللّٰهِ Âllâh CelleCelâlûhû emredi-

yor, Habibine. Halik-i Kâinat, onların kâlplerinde sizden korkuları, Âllâh-û Teâlâ'ya olan korkularından daha şiddetlidir. ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ Bunun sebebi, malûmatı olmadığından. Âllâh'ın azametini anlamıyor, onun için Âllâh'tan korkmuyor.

Münâfıkların Âllâh'tan çok, Mü'minlerden korkmaları; Âllâh'ın, onlara karşı azabını tehir etmesinden ileri gelmektedir.

14- لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا اِلَّا فِى قُرًى مُحَصَّنَةٍ اَوْ مِنْ وَرَآءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتّٰى ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ

لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا Onlar (yahudiler ve münâfıklar) toplu olarak sizinle mükatele edemezler. اِلَّا فِى قُرًى مُحَصَّنَةٍ Meğer ki müstahkem mevki şehirlerde اَوْ مِنْ وَرَآءِ جُدُرٍ veya duvarlar arkasında bulunsunlar. بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ Kendi aralarında savaşları ise şiddetlidir. تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا Onları toplu zannedersin hâlbuki öyle değil. وَقُلُوبُهُمْ شَتّٰى Hâlbuki kalpleri dağınık, darmadağınıktır. ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ Şu sebeple ki (haklarında elverişli olan şeyi) akıl etmezler.

15- كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ اَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ اَمْرِهِمْ Onların hâli, kendilerinden az önce geçenler (Bedir'dekiler veya Kaynuka) gibidir ki ettikleri küfür ve isyânın kötü akıbetini (dünyada) tattılar. وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ (Ahirette de) onlar için elim bir azap vardır.

16- كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ اِذْ قَالَ لِلْاِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ اِنِّى بَرِىٓءٌ مِنْكَ اِنِّى اَخَافُ اللّٰهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ

كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ اِذْ قَالَ لِلْاِنْسَانِ اكْفُرْ (Yahudileri kıtale teşvik eden münâfıkların) hâli de şeytanın hâli gibidir. فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ اِنِّي بَرِيٓءٌ مِنْكَ اِنِّي اَخَافُ اللّٰهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ Çünkü şeytan insana "inkâr et" der. İnsan inkâr edince de "ben senden uzağım çünkü ben, âlemlerin Rabbi olan Âllâh'tan korkarım" der.

Bazılarına göre; küfreden insandan murâd Ebû Cehil'dir. Bedir harbinde iblis ona; "Bugün size kimse galebe çalamaz. Çünkü yardımcınız benim" demiş. Fakat Cebrâil Aleyhisselâm'ı, Rasûlûllâh (Sallâllâhû Aleyhivesellem) ile birlikte görünce, ondan korkup küffardan ayrılmış ve kâfirler bozguna uğramıştır.

İnsandan murâd; Râhip Bersisâ'dır diyenler de vardır. Bersisa'ya okumak için bir kadın getirmişler. İblisin vesvesesi ile Bersisâ ona zinâ etmiş, gebeliği meydana çıkınca yine İblisin vesvesesi ile kadını öldürüp defnetmiş. İblis bu sefer, mâcerayı kadının ailesine haber vermiş. Mesele anlaşılıp Bersisâ'nın asılmasına karar verilince İblis ona gelip; "Bana secde edersen, seni kurtarırım" demiş. Bersisâ ona secde edip kâfir olunca İblis; "Ben, Âllâh'tan korkarım" diyerek oradan kaybolmuş.

17- فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَآ اَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدَيْنِ فِيهَا ۭ وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الظّٰلِمِينَ ۚ

فَكَانَ عَاقِبَتَهُمَآ اَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدَيْنِ فِيهَا ۭ Nihayet ikisinin de sonu, içinde ebedi kalacakları ateş olacaktır. وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الظّٰلِمِينَ ۚ İşte (küfür ve nifakta nefislerine) zulmeden zalimlerin cezâsı budur.

Burada; azanla azdıran veya kâfirle şeytanın akıbeti açıklanmıştır.

18- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۖ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlûllah'a imân edenler. اتَّقُوا اللّٰهَ Âllâh'tan korkunuz, Âllâh'ın emrine muhalefet yapmayınız. وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ لِغَدٍ ۚ Her nefis yarına (Kıyâmet gününe) ne hazırladığına baksın. وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۖ Âllâh'tan korkunuz, اِنَّ اللّٰهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ Âllâh-û Teâlâ bütün yaptıklarınızdan haberi olandır.

19- وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللّٰهَ فَاَنْسٰيهُمْ اَنْفُسَهُمْ ۚ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللّٰهَ Âllâh'ı unutup da Âllâh'ın da فَاَنْسٰيهُمْ اَنْفُسَهُمْ ۚ kendilerini unuttuğu kimseler gibi olmayın. اُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ (Kendilerine fayda verecek şeyleri işitmez, onları halâs edecek hayır ve hasenâtı düşünmez, azaptan koruyacak amelleri işlemez oldular.) Onlar fâsık olanların tâ kendileridirler.

20- لَا يَسْتَوِٓي اَصْحَابُ النَّارِ وَاَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۚ اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَٓائِزُونَ

لَا يَسْتَوِٓي اَصْحَابُ النَّارِ وَاَصْحَابُ الْجَنَّةِ ۚ Cennet ehli ile cehennem ehlini müsâvi mi zannedersiniz? Elbette müsâvi değildir. اَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَٓائِزُونَ Cennet ehli, fâiz olanlardır, nimet sahipleri olanlardır. Dünya ve ahiretin nimetleri onlara veriliyor.

21- لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ لَرَاَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ ۚ وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

لَوْ اَنْزَلْنَا هٰذَا الْقُرْاٰنَ عَلٰى جَبَلٍ Biz Azimüşşân, eğer bu Kur'ân'ı

büyük bir dağın üzerine gönderseydik, Kur'an ona nâzil olsaydı. لَرَاَيْتَهٗ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ Ey Habibim görecektin o dağı, Âllâh-û Teâlâ'nın korkusundan o dağ baş eğerek, parça parça olmuş görürdün. وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُوْنَ Bu misâlleri insanlara düşünsünler diye veriyoruz.

22- هُوَ اللّٰهُ الَّذِىْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ۚ هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ

هُوَ اللّٰهُ الَّذِىْ Âllâh CelleCelâlûhû, لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ O'ndan başka bir mâbûd yok, O'ndan başka bir maksut yok. عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ۚ Hem gaybı, görülmeyeni bilir hem de şehâdeti, görüleni bilendir.هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّحِيْمُ Rahman, dünya ve âhirette O'dur. Rahman dünya umuruna ait Sıfat-ı İlâhiyedir. Dünya bir Sofrayı İlâhiye'dir. Dost, düşman, Mü'min, kâfir, münâfık hepsi ondan yiyor. Rahim ise hastır, ahiret nimetleri kıymetli olduğu için imân sahiplerine veriliyor.

23- هُوَ اللّٰهُ الَّذِىْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ اَلْمَلِكُ الْقُدُّوْسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ الْعَزِيْزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ ۚ سُبْحَانَ اللّٰهِ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ

هُوَ اللّٰهُ الَّذِىْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۚ Yine mâbudum bil hak, maksût O'dur, mâbud O'dur. اَلْمَلِكُ Melik hükümdardır, mülkünde tasarruf eder. الْقُدُّوْسُ Tefekkürün fevkinde yüksektir. Fikrimiz, hayalimiz O'nun azametini anlayamıyor. السَّلَامُ Selâmet verici, teslim edicidir. Dostlarını selâmete erdiricidir, الْمُؤْمِنُ dostlarını emniyete kavuşturandır. الْمُهَيْمِنُ Muhafaza edicidir, dostlarını azaptan muhafaza ediyor. الْعَزِيْزُ Kavidir galiptir. Galibin galibidir. الْجَبَّارُ İstediğini zorla yaptırandır. İstediğini yapar, kimse O'nu mecbur edemez. الْمُتَكَبِّرُ

Azamet sahibidir, lâyık olmayan şeylerden münezzehtir. سُبْحَانَ اللهِ Âllâh-û Azimüşşân! Müşriklerin, puta tapanların ortak koştukları şeylerden münezzehtir. عَمَّا يُشْرِكُونَ

24- هُوَ اللهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنٰى ۚ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

هُوَ اللهُ O'dur Âllâh الْخَالِقُ yoktan var edici, الْبَارِئُ vücut şekil verici. الْمُصَوِّرُ Ana rahminde çocuğa sûret veren, insan şekline koyucu. لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنٰى Esma-ü hüsnê O'nundur. En güzel isimler O'nundur. (Cenâb-ı Hak'kın 99 Esma-i Hüsna'sını okuyan, devam eden, sayana Cenâb-ı Hak birçok iltifatlar, ihsanlar yapar, şühedâ zümresine girer.) يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ Göklerde ve yerde ne varsa hepsi, O'nu tesbih ve tenzih eder. وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ Âllâh CelleCelâlûhû; Azizdir, galibin galibidir. Hakîmdir, her şeyi hikmeti uyarınca yapandır.

Haşr sûresinin bu son üç âyetinin fazileti hakkında Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem efendimiz şöyle buyurmuştur; Her kim sabahleyin üç def'a **"Eüzû billahissemiil alimi mineşşeytânirracim"** dedikten sonra, Haşr sûresinin sonundaki üç âyeti okursa; Âllâh, onu akşama kadar bağışlamasını dileyecek yetmiş bin melek görevlendirir. O kimse o gün ölürse şehit olarak ölür. Akşamleyin ölürse yine böyledir.

سُورَةُ الْمُمْتَحِنَةِ ﴿٦٠﴾ MÜMTEHİNE SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Adını (imtihan edilen kadın) anlamına gelen kelimeden alan bu sûre, Medine'de nâzil olmuştur. 13 âyet, 328 kelime, 1510 harften ibarettir.

1- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّى وَعَدُوَّكُمْ اَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَاِيَّاكُمْ اَنْ تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ رَبِّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِى سَبِيلِى وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِى تُسِرُّونَ اِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَاَنَا اَعْلَمُ بِمَا اَخْفَيْتُمْ وَمَا اَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّى وَعَدُوَّكُمْ اَوْلِيَاءَ Ey imân edenler, Benim de düşmanım sizin de düşmanınız olanları, dost edinmeyin. Ayrıca nefsinize de dost olmayınız çünkü nefis, sizin düşmanınızdır. تُلْقُونَ اِلَيْهِمْ Onlara yetiştiriyorsunuz بِالْمَوَدَّةِ muhabbet, muhabbete vesile olan mektuptur. Mektubu vermek istiyorsunuz, وَقَدْ كَفَرُوا bunu yapmayınız. Bunların hâli; بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ Onlar, size gelen Kur'an-ı Azimüşşân'ı inkâr ediyorlar. يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ

وَاِيَّاكُمْ Hâlbuki onlar, Rabbiniz olan Âllâh'a inandığınızdan dolayı peygamberi ve sizi yurdunuzdan çıkarıyorlar.اَنْ تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ رَبِّكُمْ Onlara göre cürmünüz, Âllâh'a ve Rasûlûllah'a imânınızdır.

اِنْ Eğer كُنْتُمْ sizler خَرَجْتُمْ Mekke'den çıkmışsınız جِهَادًا mücahede için, فِى سَبِيلِى Âllâh yolunda وَابْتِغَآءَ مَرْضَاتِى rızamızı kazanmak için çıkmışsanız. Böyle düşmanlara nasıl sevgi gösterirsiniz? Size lâzım olan, onlara olan muhabbetinizi terk etmektir. بِالْمَوَدَّةِ تُسِرُّونَ Onlara karşı bir sevgi gösteriyorsunuz. وَاَنَا اَعْلَمُ بِمَآ اَخْفَيْتُمْ Oysa ben, sizin gizlediğinizi de açığa vurduğunuzu da bilirim. وَمَآ اَعْلَنْتُمْ Bundan sonra düşmanlara karşı bu muhabbeti gösterirse, وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ doğru yolu kaybetmiş, فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِيلِ doğru yoldan sapmış olur.

Âyet-i kerimenin sebeb-i nüzulü; Hatib bin Beltea adlı sahabe, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in gizli tuttuğu Mekke fethi teşebbüsünü, Sâre adındaki şarkıcı kâfir bir kadına verdiği mektupla Mekke'ye bildirmek istemişti. Hâtib, Mekke'de kalan evlât ve ailesine tehlikeyi haber vermek maksadıyla böyle bir işe girişmişti. Cenâb-ı Hak, durumu Rasûl-û Ekrem'e bildirdi. Rasûlûllah, Mekke'ye dönmekte olan kadını takip için Ali, Zübeyr ve Mikdat Radıyallâhû Anhûm'ü çağırdı ve yola çıkardı ve kadını Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in söylediği yerde buldular. Sıkıştırılan kadın sakladığı mektubu saçlarının arasından çıkardı ve serbest bırakıldı. Mektup Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e teslim edildi. Hâtib çağırıldı ve hareketinin sebebi soruldu. Ömer Radıyallâhû Anh hiddet gösterdi ancak Rasûl-û Ekrem, Hâtib'i affetti. Böylece Hâtib'in şahsında bütün Müslümanlar, düşmanlara karşı uyarılmış oldu.

2- اِنْ يَثْقَفُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ اَعْدَآءً وَيَبْسُطُوٓا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ وَاَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوٓءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ

اِنْ يَثْقَفُوكُمْ Dostluk yaptığınız düşmanlar galip olurlarsa يَكُونُوا لَكُمْ اَعْدَآءً sizin bu iyiliğinizi düşünmezler. Size düşman kesilecekler. وَيَبْسُطُوٓا اِلَيْكُمْ اَيْدِيَهُمْ Size ellerini ve dillerini kötülükle uzatacaklardır. (Mektup yazmış, iltifat etmişsin fakat fırsat geldi mi o düşmanlığını meydana çıkarır.) وَاَلْسِنَتَهُمْ بِالسُّوٓءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ (Darp ve katille) ellerini, (kötü sözlerle) dillerini uzatırlar. Zâten inkâr edivermenizi istemektedirler.

3- لَنْ تَنْفَعَكُمْ اَرْحَامُكُمْ وَلَآ اَوْلَادُكُمْ ۚ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۚ يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ ۭ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

لَنْ تَنْفَعَكُمْ اَرْحَامُكُمْ Kıyâmet günü akraba ve evlâtlarınızın size hiç faydaları olmaz. وَلَآ اَوْلَادُكُمْ ۚ Evlâdınız da fayda vermez يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۚ kıyâmet gününde. يَفْصِلُ بَيْنَكُمْ ۭ Allâh, Kıyâmet gününde aranızı fasledecek. وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ Allâh CelleCelâlûhû, bütün yaptıklarınızı görür.

4- قَدْ كَانَتْ لَكُمْ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِيْٓ اِبْرٰهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهٗ ۚ اِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ اِنَّا بُرَءٰٓؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَآءُ اَبَدًا حَتّٰى تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ وَحْدَهٗٓ اِلَّا قَوْلَ اِبْرٰهِيمَ لِاَبِيهِ لَاَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَآ اَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍ ۭ رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَاِلَيْكَ اَنَبْنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيرُ

قَدْ كَانَتْ لَكُمْ اُسْوَةٌ Hâlik-i Kâinat emrediyor, size iyi bir örnek. Üsve; iktida hasen, güzel. Dosta dost, düşmana düşman olarak

حَسَنَةٌ فِي اِبْرٰهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُۚ İbrahim Aleyhisselâm'a, kavlen ve fiilen tâbi olunuz ve onunla beraber Müminlere de tâbi olunuz. اِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ Onlar söylediler, İbrahim Aleyhisselâm'a tâbi olanlar da; اِنَّا بُرَءٰٓؤُا مِنْكُمْ "Bizler, sizden beriyiz. وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ Biz, sizden ve sizin Âllâh'tan başka taptıklarınızdan uzağız, sizi tanımıyoruz. كَفَرْنَا بِكُمْ Sizi ve ilâhlarınızı da inkâr ediyoruz. وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ اَبَدًا حَتّٰى تُؤْمِنُوا بِاللّٰهِ Siz bir tek Âllâh'a inanıncaya kadar, sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke belirmiştir. Ne vakit imân ettinizse o vakit bizimle beraber olursunuz. وَحْدَهُٓ اِلَّا قَوْلَ اِبْرٰهِيمَ Ancak bir yerde İbrahim Aleyhisselâm'a, o sözüne iktida etmeyin. لِاَبِيهِ لَاَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ Âzer amcasına dedi, لَاَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ (mağfiret ricâsından nehyolunmazdan önce.) "Ben, senin mağfiretini talep edeceğim." Yâni küfür üzerine gidenlerin imânını, Cenâb-ı Hak'tan istemeyiniz. Çünkü Âllâh, şirki affetmez. وَمَٓا اَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْءٍۜ Fakat "Âllâh'tan sana gelecek herhangi bir şeyi önlemeye gücüm yetmez" demişti. رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا Ey Rabbimiz, bizi yoktan var eden, yetiştiren. وَاِلَيْكَ اَنَبْنَا Ancak sana tevekkül ve (itâatle) sana teveccüh ettik. وَاِلَيْكَ الْمَصِيرُ Hatalarımdan sana rücû ediyorum. Sonunda dönüş merciimiz sanadır.

İbrahim Aleyhisselâm imân etmemiş olan Azer amcasına, kendisi için istiğfar edeceğini söylemiş, imânı için mühlet vermişti daha sonra da istiğfardan men edilmişti. Çünkü kâfirler için istiğfar câiz değildir.

5- رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَاۚ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا Ey Rabbimiz. Bizi, kâfirler için bir fitne kılma. (Fitne nasıl olur? Eğer kâfirler galip olurlarsa, küfründe devam edecekler. O zaman biz, onlara fitne oluyoruz. Öyle ise bize galebe ihsan et ki onların fitnesi ortadan kalksın. Biz fitneye sebep olmayalım.) وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَا Yâ Rabbi kusurlarımızı affet. إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ Mülkünde yegâne galip ve hikmet sahibi ancak sensin. Her şeyi yerli yerinde halketmişsin.

6- لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ ۚ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ Sizin için ey Müslümanlar! İbrahim Aleyhisselâm'a tâbi olmak, O'nun ümmetine söylediklerini bildirmek, أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ güzel bir örnektir. لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ Allâh'ın lütfunu, sevabını talep eden ve kıyâmet gününe imân edenler, İbrahim Aleyhisselâm'a tâbi olsunlar. Âllâh'ın dostunu dost, düşmanını düşman bilsinler. وَمَن يَتَوَلَّ Kim yüz çevirirse, (Âllâh'ın düşmanına dost olursa, Âllâh'a karşı ne yapabilir? Yine Âllâh'ın iradesi zuhur edecek.) فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ Bilsin ki Âllâh muhakkak zengindir, hem de lâyık olandır.

7- عَسَى اللَّهُ أَن يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُم مِّنْهُم مَّوَدَّةً ۚ وَاللَّهُ قَدِيرٌ ۚ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

عَسَى اللَّهُ أَن يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ Yakındır Cenâb-ı Hak. Sizin ve düşmanlarınız olan (Mekke ehli ile aranızda Cenâb-ı Âllâh, bir muhabbet,) yakında bir dostluk meydana getirir. (Yâni Mekke fethedilecek, onlar Müslüman olacaklar.) Akrabalarınızla muhab-

bet, dostluk olur. مِنْهُمْ مَوَدَّةً Aranızda muhabbet hâsıl olur. وَاللّٰهُ قَدِيرٌ Âllâh CelleCelâlûhû, her şeye gücü yetendir. وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû, mağfiret sahibidir. Geçmişteki olanları affetmiştir, itâat eyleyenlere Rahim'dir.

Bu âyette; Âllâh, düşmanlıkta aşırı gidilmemesini. Düşman bir toplumun, bir gün dost olabileceğini bildirmiştir. Nitekim Rasûl-û Ekrem'in ve Müslümanların can düşmanı olan Mekke ve çevresi müşriklerinin çoğu, sonradan İslâm'a girmişler. Onların çocukları, Âllâh yolunda cihâd eden Mü'minler olmuşlardır. Böylece âyette belirtilen Va'd-ı İlâhi tahakkuk etmiştir.

8- لَا يَنْهٰيكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِيْنَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِى الدِّيْنِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ اَنْ تَبَرُّوْهُمْ وَتُقْسِطُوا اِلَيْهِمْ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِيْنَ

لَا يَنْهٰيكُمُ اللّٰهُ Âllâh nehyetmiyor sizi. عَنِ الَّذِيْنَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ Sizinle mukâtele, harp etmeyen فِى الدِّيْنِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ اَنْ تَبَرُّوْهُمْ وَتُقْسِطُوا اِلَيْهِمْ sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara, iyilik yapmanızı ve âdil davranmanızı yasaklamaz. اَنْ تَبَرُّوْهُمْ Size bir ziyân yok, eğer onlara ikram ederseniz, وَتُقْسِطُوا اِلَيْهِمْ onlara adaletle muamele ederseniz. Mademki sizinle muharabe etmemişler, size bir zararları olmamış, bugün de kapınıza gelmişler. Onlarla görüşmekte sizin için bir zarar yoktur. اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِيْنَ Çünkü Âllâh CelleCelâlûhû, adaletli olanları sever.

Âyet-i Celilenin Kuteyle binti Abdil Uzza hakkında nâzil olduğu mervidir. Kuteyle, Ebû Bekir Radıyallâhû Anh'ın câhiliyet devrinde zevcesi idi. Bilâhare kendisini tatlik etmiştir. Esma binti Ebû Bekir Radıyallâhû Anh'ın annesi idi. Hûdeybiye musalahasından son-

ra birçok hediyelerle Medine'ye, kızına gelmiş ve fakat Esma, ne hediyeleri ve de müşrik olduğu için annesini evine kabûl etmemişti.

9- اِنَّمَا يَنْهٰيكُمُ اللّٰهُ عَنِ الَّذِيْنَ قَاتَلُوْكُمْ فِى الدِّيْنِ وَاَخْرَجُوْكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوْا عَلٰٓى اِخْرَاجِكُمْ اَنْ تَوَلَّوْهُمْ ۚ وَمَنْ يَّتَوَلَّهُمْ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ

اِنَّمَا يَنْهٰيكُمُ اللّٰهُ Âllâh sizi men ediyor. Kimlerle dostluk, muhabbet yapılamaz? عَنِ الَّذِيْنَ قَاتَلُوْكُمْ فِى الدِّيْنِ Dinde sizinle muharebe eden, Müslüman olduğunuzdan sizinle muharebe edenlerdir. وَاَخْرَجُوْكُمْ مِّنْ دِيَارِكُمْ Sizi memleketinizden çıkaranlardır. وَظَاهَرُوْا عَلٰٓى اِخْرَاجِكُمْ Veyâ çıkarılmanıza yardım etmişlerdir. Cenâb-ı Hak'kın muhabbet etmenizi istemediği onlardır. (Bizim için de dinimizin aleyhinde söz söyleyen, dinin imhâsı ve zayıflaması için çalışanlar, bize halis düşmandırlar) اَنْ تَوَلَّوْهُمْ ۚ وَمَنْ يَّتَوَلَّهُمْ Her kim, bunlara muhabbet bağlarsa فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ işte onlar, nefislerine zulmedenlerdir.

Âllâh-û Teâlâ, sizi ancak sizinle dinde kıtal eden, sizi yerlerinizden çıkaran veya çıkarılmanıza yardım eden kimselerle dostluk etmekten men eder. Kim onlarla dostluk, muhabbet ederse (dostluklarını, yerine sarf etmedikleri için nefislerine) zulmedicilerdir.

10- يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِذَا جَآءَكُمُ الْمُؤْمِنٰتُ مُهٰجِرٰتٍ فَامْتَحِنُوْهُنَّ ۭ اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِاِيْمَانِهِنَّ ۚ فَاِنْ عَلِمْتُمُوْهُنَّ مُؤْمِنٰتٍ فَلَا تَرْجِعُوْهُنَّ اِلَى الْكُفَّارِ ۭ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّوْنَ لَهُنَّ ۣ وَاٰتُوْهُمْ مَّآ اَنْفَقُوْا ۭ وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ اَنْ تَنْكِحُوْهُنَّ اِذَآ اٰتَيْتُمُوْهُنَّ اُجُوْرَهُنَّ ۭ وَلَا تُمْسِكُوْا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ

وَسْـَٔلُوا مَـا اَنْفَقْتُـمْ وَلْيَسْـَٔلُوا مَا اَنْفَقُـوا ۭ ذٰلِكُمْ حُكْـمُ اللّٰهِ ۭ يَحْكُمُ بَيْنَكُـمْ ۭ وَاللّٰهُ عَلِيْـمٌ حَكِيْـمٌ

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا Ey Âllâh-û Rasûlûllah'a, Kur'an'a imân edenler. اِذَا جَاۗءَكُمُ الْمُؤْمِنٰتُ Size, hanımlar Mü'min olarak geldiği zaman مُهٰجِرٰتٍ hicret ederek, (Mekke'den kalkmış Medine'ye size gelmiş.) فَامْتَحِنُوْهُنَّ ۭ İmtihan ediniz o hanımları. (İmtihan nasıl olacak? Diyecek ki; "Mekke'deki efendimin buğzundan, şiddetinden değil. Medine'de talep ettiğim bir efendiyi talep etmekten değil. Halis Müslüman, imân etmek niyetiyle geldiğimi taahhüt ediyorum" diyecek. Böyle dedikten sonra kabûl edilir. Mekke'ye iâde edilmez.) اَللّٰهُ اَعْلَمُ بِاِيْمَانِهِنَّ ۚ Kelime-i Şehâdeti söyledi, ifâde etti ise acaba kalbinde var mı, yok mu araştırılmaz. Âllâh-û Teâlâ, onların imânlarını en iyi bilendir. فَاِنْ عَلِمْتُمُوْهُنَّ مُؤْمِنٰتٍ Böyle Kelime-i Şehâdeti getirdi, anladın ki Müslümandır. فَلَا تَرْجِعُوْهُنَّ اِلَى الْكُفَّارِ ۭ Onları, Mekke'ye kâfirlere geri göndermeyin. لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّوْنَ لَهُنَّ ۭ Bunlar, onlara helâl değildir. Onlar da bunlara helâl olmazlar. (Ne bu hanım onlara olur ne de onlar bu hanıma olur.) Onlar küfürde kaldılar, bu hanım ise Mü'mindir. وَاٰتُوْهُمْ مَّآ اَنْفَقُوْا ۭ Onların (kocalarının) sarfettiklerini, (mehirleri) geri verin. وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ Size günâh yoktur. اَنْ تَنْكِحُوْهُنَّ Böyle bir hanımı nikâh etmenizde günâh yok. (Çünkü küfür evvelki adamın nikâhını iptâl etmiştir.) اِذَآ اٰتَيْتُمُوْهُنَّ اُجُوْرَهُنَّ Onların mehrini verdikten sonra, onları nikâh edebilirsiniz. وَلَا تُمْسِكُوْا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ Onlar, bir kâfirin hanımıdır diye onları muallakta bırakmayın. وَسْـَٔلُوْا مَـآ اَنْفَقْتُـمْ وَلْيَسْـَٔلُوْا مَـآ اَنْفَقُـوْا Sarfettiğinizi isteyin, onlar da sarfettiklerini istesinler. Eğer sizden de böyle bir vak'â olursa siz de mehri talep ediniz. ذٰلِكُمْ

حُكْمُ اللّٰهِ Âllâh'ın hükmü budur. يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ Aranızda O hükmeder وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ Âllâh âlimdir, her şeyi bilir. Hâkîmdir, her şeyi yerli yerinde halketmiştir.

Hûdeybiye Anlaşmasıyla ortaya çıkan durumu tanzim eden bu âyete göre; Müslümanlara sığınan Mü'min kadınlar, kâfirlere iâde edilmeyecek, kendilerine âyette belirtilen esaslar uygulanacaktır. Hûdeybiye Anlaşmasına göre kâfirlerden gelen Mü'minler, tekrar onlara iâde edilecekti. Âyet, iâde edilecek olanların sadece Mü'min erkekler olduğunu, Mü'min hanımların kâfirlerin nikâhında kalamayacaklarını, anlaşma şumûlüne girmeyeceklerini açıklamaktadır.

11- وَاِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ اِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَاٰتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ اَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا اَنْفَقُوا ؕ وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِى اَنْتُمْ بِهٖ مُؤْمِنُونَ

وَاِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ اِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقَبْتُمْ فَاٰتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ اَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا اَنْفَقُوا (Size muhacir gelmiş bir hanım. Aklı almıyor, imân kalbine kadar girmemiş, pişman oldu Mekke'ye döndü ise.) Eğer bu muhacir olarak gelen eşlerinizden biri, irtidad etti, sizden kâfirlere kaçar da siz de savaşta galip durumda olursanız, eşleri gitmiş olanlara ganimetten harcadıkları kadar verin. وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِى اَنْتُمْ بِهٖ مُؤْمِنُونَ İmân ettiğiniz Âllâh-ü Teâlâ'dan korkunuz, O'na karşı gelmekten sakının.

12- يَا اَيُّهَا النَّبِيُّ اِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلٰى اَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللّٰهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ اَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِبُهْتَانٍ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ اَيْدِيهِنَّ وَاَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِينَكَ فِى مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللّٰهَ ؕ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

يَـا اَيُّهَـا النَّبِـىُّ اِذَا جَـاءَكَ الْمُؤْمِنَـاتُ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, Mü'min hanımlar sana geldikleri zaman يُبَايِعْنَـكَ biat ederler. عَلٰى اَنْ لَا يُشْـرِكْنَ بِـاللّٰهِ شَيْـًٔا Geldikleri zaman onlardan; Âllâh-û Teâlâ'ya hiçbir şeyi ortak koşmamak, وَلَا يَسْرِقْنَ hırsızlık yapmamak, وَلَا يَقْتُلْنَ اَوْلَادَهُنَّ zinâ etmemek, وَلَا يَزْنِيـنَ (yoksulluk korkusuyla kız) evlâtlarını öldürmemek. (Burada hırsızlığın, şirkten sonra bildirilmesi yalnız çalmakla kalmıyor, kendine helâl biliyor. Helâl bildiğinden küfre giriyor.) وَلَا يَأْتِيـنَ بِبُهْتَـانٍ يَفْتَرِينَـهُ بَيْـنَ اَيْدِيهِـنَّ وَاَرْجُلِهِـنَّ Elleri ve ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemek (Bulduğu bir çocuğu, "Bu sendendir" diyerek zevcine nisbet etmemek) وَلَا يَعْصِينَـكَ فِـى مَعْـرُوفٍ ve hiçbir iyi işi işlemekte sana karşı gelmemek فَبَايِعْهُـنَّ وَاسْـتَغْفِرْ لَهُـنَّ اللّٰهَ ve sana hiçbir ma'rufta isyân etmemek şartıyla biat etmeye geldikleri zaman Biâtlarını kabûl et ve onlar için Âllâh-û Teâlâ'dan mağfiret dile. اِنَّ اللّٰهَ غَفُـورٌ رَحِيـمٌ Âllâh, mübalağa ile mağfiret ve rahmet sahibidir.

Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem, kendisine biat edilirken hiçbir kadınla müsafaha yapmamıştır. Âişe Radıyâllâhû Anhâ demiştir ki; "Peygamberimiz Sallâllâhû Aleyhivesellem'in kadınlarla biat akdi sözle idi." Yoksa O'nun eli, hiçbir yabancı kadının eline değmemiştir meğerki kendi nikâhındakiler müstesnâ.

(Biât şartları arasında sayılan, "elleriyle ayakları arasında iftira uydurmama tâbiri" gayr-i meşrû bir çocuk dünyaya getirip onu, kocasına nisbet ederek iftira etmeme anlamına gelmektedir.)

13- يَـا اَيُّهَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا لَا تَتَوَلَّـوْا قَوْمًـا غَضِـبَ اللّٰهُ عَلَيْهِـمْ قَـدْ يَئِسُـوا مِـنَ الْاٰخِـرَةِ كَمَـا يَئِـسَ الْكُفَّـارُ مِـنْ اَصْحَـابِ الْقُبُـورِ

يَـٰٓاَيُّهَا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a, Kur'an'a imân eden kimseler, imânınızın icâbı olarak لَا تَتَوَلَّـوْا قَوْمًـا غَضِـبَ اللّٰهُ عَلَيْهِـمْ Âllâh-û Teâlâ'nın üzerlerine gazap ettiği kimselerle dostluk etmeyin. (Yahudi gibi. Onu, tepeye koyup yüksek memuriyetlerde kullanma.) قَـدْ يَئِسُـوا مِـنَ الْاٰخِـرَةِ كَمَـا يَئِـسَ الْكُفَّـارُ مِـنْ اَصْحَـابِ الْقُبُـورِ Onlar âhiretten meyûs olmuşlar nasıl ki mezarlarda yatan kâfirler ümitsiz iseler, onlar da öylece ahiretten ümitsizdirler.

سُورَةُ الصَّفِّ ﴿٦١﴾ SAFF SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Adını, Âllâh yolunda saf tutarak savaşan Mü'minlerden alan bu sûre, Medine'de nâzil olmuştur. 14 âyet, 220 kelime, 900 harften ibarettir.

1- سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

سَبَّحَ Tesbih ediyor, tâzim ediyor لِلّٰهِ Âllâh için. مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ ۚ Göklerde ve yerde ne varsa Âllâh-û Teâlâ'yı tesbih ve tenzih eder. وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ Aziz O'dur, mülkünde galip. Hâkîm O'dur. Her şeyi yerli yerinde halkeder.

2- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a, Kur'an'a imân eden Mü'minler. لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz?

3- كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللّٰهِ اَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ

Yapmayacağınızı söylemek, Âllâh katında şiddetli bir buğza sebep olur.

Bazı âshab; "Amellerin Âllâh katında makbul olanını bilseydik malımızla, canımızla onu yapmaya çalışırdık" demişlerdi. Fakat cihadın faziletini müteaddit âyetlerle pekâlâ bildikleri halde Uhud gazvesinde dağılıvermişlerdi. Bazı gençlerin, muharebe meydanında yapmadıklarını yapmış gibi söylemiş olmaları üzerine yahut Mü'minlere yardım edeceklerini va'dettikleri hâlde sözlerini tutmayan münâfıklar hakkında nâzil olduğu da rivâyet edilir.

4- اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِى سَبِيلِهِ صَفًّا كَاَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ

اِنَّ اللّٰهَ Âllâh CelleCelâlûhû يُحِبُّ seviyor. الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِى سَبِيلِهِ O'nun yolunda harbe iştirak edenler, صَفًّا birbirlerine saf olsunlar. كَاَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ (Yekpare) müstahkem bir bina gibi saf olup sebatla mükâtele edenleri sever.

5- وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهٖ يَا قَوْمِ لِمَ تُؤْذُونَنِي وَقَدْ تَعْلَمُونَ اَنِّى رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا اَزَاغَ اللّٰهُ قُلُوبَهُمْ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, Mûsâ Aleyhisselâm'ın ahvâlini onlara beyân et. وَاِذْ قَالَ مُوسٰى Bir zaman Mûsâ Aleyhisselâm kavmine dedi; يَا قَوْمِ "Ey benim kâvmim, لِمَ تُؤْذُونَنِ niye bana zahmet veriyorsunuz? وَقَدْ تَعْلَمُونَ اَنِّى رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ Benim Âllâh'ın Rasûlü olduğumu bilirken niçin bana ezâ ediyorsunuz?" فَلَمَّا زَاغُوا اَزَاغَ اللّٰهُ قُلُوبَهُمْ Onlar haktan döndüler. Âllâh-û Teâlâ da

onların kâlplerini (hakkı kabûlden) döndürdü. وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ Âllâh CelleCelâlûhû, fâsık olan kavme hidâyet etmez.

6- وَاِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي اِسْرَاءِيلَ اِنِّى رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَىَّ مِنَ التَّوْرٰيةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِى مِنْ بَعْدِى اسْمُهُ اَحْمَدُ فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ مُبِينٌ

وَاِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ Ey Habibim, ümmetine Îsâ Aleyhisselâm'ın sözlerini bildir. يَا بَنِي اِسْرَاءِيلَ اِنِّى رَسُولُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ "Ey İsrâiloğulları! Ben, size Âllâh'ın Rasûlüyüm. مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَىَّ مِنَ التَّوْرٰيةِ Benden önce nâzil olan Tevrât'ı tasdik ediyorum. وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِى مِنْ بَعْدِى اسْمُهُ اَحْمَدُ Tebşir ediyorum size, benden sonra da bir peygamber gelecek, O'nun ismi Ahmed'dir. فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ Ne zaman ki o peygamber mucize ile zuhur edecek ve onu müjdeleyici olarak geldim" demişti. Fakat o, kendilerine açık deliller getirince قَالُوا هٰذَا سِحْرٌ مُبِينٌ "Bu apaşikâr bir sihirdir" dediler.

7- وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعٰى اِلَى الْاِسْلَامِ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ Kimdir daha zâlim yâni ondan daha zâlim yoktur. Âllâh'a iftira eder. وَهُوَ يُدْعٰى اِلَى الْاِسْلَامِ Âllâh CelleCelâlûhû, onları peygamberler vasıtasıyla imâna davet ediyor. Onlar ise Âllâh'a iftira ediyorlar. وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ (Rasûlünü tekzip ve âyetlerine sihirdir diyerek) iftira edenden daha zâlim kim olabilir? Âllâh, zâlimler topluluğunu doğru yola getirmez.

Âllâh'a karşı yalan uydurma; O'na şirk koşmak, evlât isnat etmek, âyetlerini sihir olarak vasıflandırmaktır.

8- يُرِيدُونَ لِيُطْفِؤُا نُورَ اللهِ بِاَفْوَاهِهِمْ وَاللهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ

يُرِيدُونَ Onlar istiyorlar لِيُطْفِؤُا نُورَ اللهِ Âllâh'ın nurunu itfâ; söndürmek istiyorlar. Ağızlarıyla Âllâh'ın nurunu söndürmek istiyorlar. بِاَفْوَاهِهِمْ وَاللهُ مُتِمُّ نُورِهِ Hâlbuki kâfirler istemeseler de Âllâh nûrunu tamamlayacaktır. وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ Hâlbuki kâfirler ikrâh eder, hilekârlık yaparlar. Fakat ikrahlarının bir kıymeti olmuyor. Âllâh'ın dini yücelecektir.

9- هُوَ الَّذِى اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدٰى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

هُوَ الَّذِى Öyle bir Âllâh'tır ki اَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدٰى Rasûl-ü Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'i, hidâyet, Kur'an ile mucize ile göndermiştir. وَدِينِ الْحَقِّ Hak din ile gönderilmiştir. لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ Bütün dinlerin üzerine üstün yapacaktır. وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ Velevki müşrikler kerih görse istemeseler bile Âllâh'ın dini yücelecektir.

10- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا هَلْ اَدُلُّكُمْ عَلٰى تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ

Ey Âllâh-û Rasûlûllah'a, Kur'ân'a imân edenler. هَلْ اَدُلُّكُمْ عَلٰى تِجَارَةٍ Sizi acı bir azaptan kurtaracak ticâreti, size göstereyim mi?

11- تُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللهِ بِاَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهٖ وَتُجَاهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ Âllâh'a ve Rasûlüne inanır, mallarınızla ve canlarınızla Âllâh yolunda savaşırsanız. ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ Eğer bilirseniz ki bu sizin için daha hayırlıdır.

12- يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِى جَنَّاتِ عَدْنٍ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ Siz böyle yaparsanız, Âllâh CelleCelâlûhû yaptığınız hataları affeder. وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ Sizi (ağaçları) altından ırmaklar akan cennetlere dâhil eder. وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً Güzel, tertemiz mesken, konaklar, فِى جَنَّاتِ عَدْنٍ And cennetlerindeki meskenlere koyar. ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ İşte en büyük kurtuluş budur.

13- وَاُخْرٰى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللّٰهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ

وَاُخْرٰى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِنَ اللّٰهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ (Yalnız ahiret nimetleri değil, bundan başka) sizin sevdiğiniz birçok fütuhatları ihsan eder. İran ve Rum memleketleri ile diğerleri, silâhınız kuvvetiniz olmasa bile Âllâh'tan bir yardım hâsıl olur. وَفَتْحٌ قَرِيبٌ Muaccel, yakın bir fetih hâsıl olur. وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, Mü'minleri bunlarla müjdele.

Yakın bir fetih ile; Mekke'nin Müslümanlar tarafından fethedilmesine, Kureyş'e karşı galibiyete, İran ve Doğu Roma'nın fethine işaret edilmiştir.

14- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا كُونُوا اَنْصَارَ اللّٰهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ

لِلْحَوَارِيّـِنَ مَـنْ اَنْصَـارِىٓ اِلَى اللّٰهِ ۖ قَـالَ الْحَوَارِيُّـونَ نَحْـنُ اَنْصَـارُ اللّٰهِ فَاٰمَنَـتْ طَّآئِفَـةٌ مِـنْ بَـنِٓي اِسْـرَٓاءِيلَ وَكَفَـرَتْ طَّآئِفَـةٌ فَاَيَّدْنَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا عَـلٰى عَدُوِّهِـمْ فَاَصْبَحُـوا ظَاهِرِيـنَ

يَـٓا اَيُّهَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا Ey Âllâh-û Rasûlûllah'a imân edenler, كُونُـوٓا اَنْصَـارَ اللّٰهِ Âllâh'ın yardımcıları olun. (Âllâh'a yardımcı, Âllâh'ın dinine yardımcı olun demektir.) كَمَـا قَـالَ عِيسَـى ابْـنُ مَرْيَـمَ لِلْحَوَارِيّـِنَ Nasıl ki Îsâ Aleyhisselâm, zamanında Havârilere dedi. مَـنْ اَنْصَـارِىٓ اِلَـى اللّٰهِ "Kimdir Âllâh'ın dini için bana yardım eder?" Onlar, Havariler (12 kişi idi) dediler. "Biz Ensârullah'ız, senin dinine yardım ederiz" demişlerdi. قَـالَ الْحَوَارِيُّـونَ نَحْـنُ اَنْصَـارُ اللّٰهِ فَاٰمَنَـتْ طَّآئِفَـةٌ مِـنْ Havariler de "Âllâh yolunun yardımcıları biziz" demişlerdi. İsrâiloğullarından bir zümre inanmış, bir zümre de inkâr etmişti. بَـنِٓي اِسْـرَٓاءِيلَ وَكَفَـرَتْ طَّآئِفَـةٌ فَاَيَّدْنَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا عَـلٰى عَدُوِّهِـمْ فَاَصْبَحُـوا ظَاهِرِيـنَ Nihâyet biz inananları, düşmanlarına karşı destekledik. Böylece üstün geldiler.

Havariler; Îsâ Aleyhisselâm'a herkesten önce inanan on iki hâlis ve temiz insana verilen isimdir. Îsâ Aleyhisselâm'a inananlar; "O'nun Âllâh'ın kulu ve peygamberi olduğunu tasdik ederek göğe yükseltildiğine inananlardır." Îsâ Aleyhisselâm'ı inkâr edenler ise; "O'nun Âllâh'ın oğlu ve üçün üçüncüsü olduğunu söyleyenlerdir."

سُورَةُ الْجُمُعَةِ ﴿٦٢﴾ CÛM'A SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Cumâ hakkında Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor. En hayırlı gün Cumâ günüdür. Cumâ günü, kandil günü gecelerinin başında gelir. Cumâ gününde Âdem Aleyhisselâm halkolmuş, Cumâ gününde Âdem Aleyhisselâm cennete girmiş, Cumâ gününde Âdem Aleyhisselâm cennetten çıkmış. Kıyâmet günü de Cumâ gününde olur.

Bu sûre-i celile 11 âyet, 180 kelime, 720 harften ibarettir

1- يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِى السَّمٰوَاتِ وَمَا فِى الْاَرْضِ Âllâh CelleCelâlûhû bütün noksanlardan münezzehtir. Bütün kemâl sıfatlarla muttasıftır. Göklerde ve yerlerdeki mahlûkat Tesbihat-ı İlâhiye ile meşguldür. Göklerde ve yerdeki her varlık Âllâh-û Teâlâ'yı tesbih ve tenzih eder. الْمَلِكِ Öyle Âllâh ki hüküm sahibi, her şeyin Mâlikidir, hakimidir. الْقُدُّوسِ Cenâb-ı Hak bütün noksanlardan münezzehtir. الْعَزِيزِ Galiptir mülkünde, mağlup olmayan galiptir. الْحَكِيمِ Her şeyi yerli yerinde halketmiştir.

2- هُوَ الَّذِی بَعَثَ فِی الْاُمِّیّٖنَ رَسُولًا مِنْهُمْ یَتْلُوا عَلَیْهِمْ اٰیَاتِهٖ وَیُزَكِّیهِمْ وَیُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَاِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِی ضَلَالٍ مُبِینٍ

هُوَ الَّذِی Öyle bir Âllâh'tır ki بَعَثَ فِی الْاُمِّیّٖنَ رَسُولًا ümmilerin arasından gönderdik رَسُولًا bir peygamber, مِنْهُمْ onların cinsinden (kureyşi.) یَتْلُوا عَلَیْهِمْ اٰیَاتِهٖ Kurân'ı Azimüşşân'ın âyetlerini okuyor. وَیُزَكِّیهِمْ Onları küfürden, habis olan ahvâllerden tezkiye ediyor, temizletiyor. وَیُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ Talim ediyor onlara, Kur'an ve şeriat hükümlerini. وَاِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِی ضَلَالٍ مُبِینٍ Onlar, Kur'an gelmeden evvel açık olan bir dalâlet içindeydiler.

3- وَاٰخَرِینَ مِنْهُمْ لَمَّا یَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِیزُ الْحَكِیمُ

وَاٰخَرِینَ Bu peygamber Mü'minlerden (âshab'a yetişemeyenlere ve sonradan dünyaya geleceklere de) مِنْهُمْ yine Müslümanlardan لَمَّا یَلْحَقُوا بِهِمْ henüz onlara lâhık olamadılar, onların derecesine varamazlar. وَهُوَ الْعَزِیزُ الْحَكِیمُ Aziz O'dur, mülkünde istediğini yapar galiptir. Hâkim O'dur, her şeyi yerli yerine halkeder.

4- ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ یُؤْتِیهِ مَنْ یَشَاۤءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیمِ

ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ یُؤْتِیهِ مَنْ یَشَاۤءُ Bu nübüvvet Âllâh'ın fazlıdır ki onu dilediğine verir. وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِیمِ Âllâh-û Azimüşşân, pek büyük fazl-ı azim, lütuf sahibidir.

5- مَثَلُ الَّذِینَ حُمِّلُوا التَّوْرٰیةَ ثُمَّ لَمْ یَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ یَحْمِلُ اَسْفَارًا ؕ بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِینَ كَذَّبُوا بِاٰیَاتِ اللّٰهِ ؕ وَاللّٰهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الظّٰلِمِینَ

مَثَلُ الَّذِینَ حُمِّلُوا التَّوْرٰیةَ Onlar ki Tevrat'ı yüklenip "Tevrat bizim kitabımızdır" diyorlar. ثُمَّ لَمْ یَحْمِلُوهَا Sonra da onu taşımayanların

durumu; (hükümleriyle amel etmeyenler, ondan faydalanmıyanlar) كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ اَسْفَارًا koca koca kitaplar taşıyan merkebin durumu gibidir. (Merkep o kitapları yüklenmekle yorgunluk ve meşâkkat görür ama kendisine bir faydası yoktur.) بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِ اللّٰهِ Âllâh-û Teâlâ'nın âyât-ı beyyinatını tekzip edenlerin misâli de budur. وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ Âllâh CelleCelâlûhû, ilminde kâfir olan kavmi hidâyete getirmez.

Tevrat'ı yüklenip taşıyan fakat onunla amel etmeyen yahudiler, kitap taşıyan merkebe benzetilmektedir. Bu teşbihten anlaşıldığı gibi kitap, insanlara amel edilmesi için gönderilmiştir. Aksi halde yük olmaktan öte bir fayda sağlamayacaktır.

6- قُلْ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا اِنْ زَعَمْتُمْ اَنَّكُمْ اَوْلِيَاءُ لِلّٰهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

قُلْ يَا اَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا اِنْ زَعَمْتُمْ اَنَّكُمْ اَوْلِيَاءُ لِلّٰهِ Yahudilere de ki; "Bütün insanları bir yana bırakarak yalnız kendinizin, Âllâh'ın dostları olduğunuzu sanıyorsanız. Bu iddiada samimi iseniz. مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ اِنْ Haydi, ölümü temenni edin (bakalım.) كُنْتُمْ صَادِقِينَ Eğer davanızda doğru, sadıklardansanız."

7- وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ اَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيهِمْ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ

وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ اَبَدًا بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيهِمْ Ama onlar, yaptıklarından dolayı ölümü aslâ temenni etmezler. وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ Âllâh-û Teâlâ, zalimlerin hallerini çok iyi bilendir. Çünkü zalimlerin işleri inkâr ve isyân olmuştur. Bunları irtikab edenler, ölümü isteyemezler.

8- قُلْ اِنَّ الْمَوْتَ الَّذِى تَفِرُّونَ مِنْهُ فَاِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ اِلٰى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

قُلْ اِنَّ الْمَوْتَ الَّذِى تَفِرُّونَ مِنْهُ Ey Habibim, ölüm hakkında ümmetine beyân et, de ki; "Sizin kendisinden kaçtığınız ölüm فَاِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ muhakkak size erişecek. ثُمَّ تُرَدُّونَ اِلٰى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ Sonra da görüleni ve görülmeyeni bilen Âllâh'a döndürüleceksiniz. فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ O size bütün yaptıklarınızı haber verecektir."

9- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اِذَا نُودِىَ لِلصَّلٰوةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا اِلٰى ذِكْرِ اللّٰهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a, Kur'an'a imân eden Mü'minler. اِذَا نُودِىَ لِلصَّلٰوةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا اِلٰى ذِكْرِ اللّٰهِ Ne zamanki Cumâ günü namaza çağrıldığı, (ezân okunduğu) zaman hemen Âllâh-û Teâlâ'nın zikrine, O'nu anmaya koşun وَذَرُوا الْبَيْعَ ve alışverişi bırakın. ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ Eğer siz, gerçeği anlayan kimseler iseniz elbette bu sizin için daha hayırlıdır.

Zikrinden murâd; Cum'a hutbesini dinlemek ve Cum'a namazını edâ etmektir. Koşmaktan maksat da; Ezânı işitir işitmez, meşgul olduğu işi hemen bırakarak, vakit geçirmeksizin hutbeye yetişmeye çalışmaktır. Fakat bu, telaşla koşarak değil bilâkis sekinet ve vakarla yürüyerek gitmektir.

10- فَاِذَا قُضِيَتِ الصَّلٰوةُ فَانْتَشِرُوا فِى الْاَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

فَاِذَا قُضِيَتِ الصَّلٰوةُ Namaz edâ edildikten sonra فَانْتَشِرُوا فِى الْاَرْضِ yeryüzüne dağılın. وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ Âllâh'ın fazl-ı keremini talep

ediniz. وَاذْكُرُوا اللهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ Âllâh-û Teâlâ'yı çok zikredin, umulur ki kurtuluşa erersiniz.

Namaz kılınınca alışveriş, ilim, hasta ziyâreti ve iâde-i ziyaret gibi vazifeler yapılır. Ayrıca Âllâh'ı zikir, yalnız Cum'a vaktinde inhisar edilmemeli, bütün zaman ve mekânı kaplayacak şekilde diğer zamanlara da yayılmalıdır.

11- وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ وَاللهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا Onlar bir ticaret yahut oyun, eğlence gördükleri zaman seni ayakta (hutbede) bırakır, o ticaret veya oyuna yönelir dağılırlar. قُلْ مَا عِنْدَ اللهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التِّجَارَةِ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara de ki; يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ "Âllâh-û Teâlâ'nın katında (sevâp,) oyun ve ticaretten daha hayırlıdır. وَاللهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ Zira Âllâh, rızık verenlerin en hayırlısıdır.

Rivâyet olunduğuna göre; Rasûlûllâh Sallâllâhû Aleyhivesellem bir Cum'a hutbesini irât ederken, bu sırada Medine'de kıtlık hüküm sürmekteydi, bir yiyecek kervanı geldi. Dışarıda âdet vechile kervanın geldiğini haber vermek için davul çalınmaya başlandı. Cemâat, hutbeyi bırakarak davul sesine koştu, dağılıverdi. Mescitte on iki kişi kaldı. Âyet-i kerime bunun üzerine nâzil olmuştur.

سُورَةُ الْمُنَافِقُونَ ﴿٦٣﴾ MÜNÂFİKUN SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Medine'de nâzil olmuştur, 11 âyet'tir. Münâfıkların davranışlarından söz ettiğinden bu adı almıştır.

1- اِذَا جَآءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ اِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ ۘ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ اِنَّكَ لَرَسُولُهٗ ؕ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ۚ

اِذَا جَآءَكَ الْمُنَافِقُونَ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, münâfıklar senin huzuruna geldiklerinde قَالُوا diyorlar; نَشْهَدُ اِنَّكَ لَرَسُولُ اللّٰهِ ۘ "Biz şehâdet ediyoruz ki sen, Âllâh'ın hak peygamberisin. وَاللّٰهُ يَعْلَمُ اِنَّكَ لَرَسُولُهٗ ؕ وَاللّٰهُ Âllâh da bilir ki sen elbette kendisinin, peygamberisin." يَشْهَدُ اِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ۚ Âllâh-û Teâlâ, hiç şüphesiz münâfıkların yalancı olduklarına şahitlik eder.

2- اِتَّخَذُوا اَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ ؕ اِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

اِتَّخَذُوا اَيْمَانَهُمْ جُنَّةً Çünkü onlar, yeminlerini kendilerine siper edinirler. فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ ؕ Âllâh'ın yolundan (imân ve cihaddan) men ederler. اِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ Gerçekten onların yaptıkları ne kötüdür.

3- ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ اٰمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ

Bunun sebebi; onların önce imân edip sonra inkâr etmeleridir. Bu yüzden kalpleri mühürlenmiştir. Artık onlar hiç anlamaz oldular.

4- وَاِذَا رَاَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ اَجْسَامُهُمْ ؕ وَاِنْ يَّقُوْلُوْا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ ؕ كَاَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ ؕ يَحْسَبُوْنَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ ؕ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ ؕ قٰتَلَهُمُ اللّٰهُ ۚ اَنّٰى يُؤْفَكُوْنَ

وَاِذَا رَاَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ اَجْسَامُهُمْ ؕ Onları gördüğün zaman kalıpları hoşuna gider. وَاِنْ يَّقُوْلُوْا تَسْمَعْ لِقَوْلِهِمْ ؕ (Fasih konuşurlar,) konuşurlarsa sözlerini dinlersin. كَاَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسَنَّدَةٌ ؕ Onlar sanki elbise giydirilmiş, duvara dayatılmış kalın kerestelerdir. (İçleri boş ve bozuktur. Hiçbir işe yaramazlar.) يَحْسَبُوْنَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ ؕ هُمُ الْعَدُوُّ Her gürültüyü kendi aleyhine sanırlar. Onlar düşmandır, فَاحْذَرْهُمْ ؕ onlardan sakının. قٰتَلَهُمُ اللّٰهُ ۚ Allâh onları kahretsin. اَنّٰى يُؤْفَكُوْنَ Nasıl olup da (haktan) döndürülüyorlar!

Rivâyete göre; Abdullah bin Übeyy münâfıkların ileri gelenlerindendi. İri vücutlu, fasif bir adam olup kendisi gibi bir cemâatla Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem'in meclisine gelir, orada sözü dinlenirdi.

5- وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُوْلُ اللّٰهِ لَوَّوْا رُءُوْسَهُمْ وَرَاَيْتَهُمْ يَصُدُّوْنَ وَهُمْ مُّسْتَكْبِرُوْنَ

وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُوْلُ اللّٰهِ لَوَّوْا رُءُوْسَهُمْ Onlara; "Gelin, Allâh'ın peygamberi sizin için mağfiret dilesin" denildiği zaman başlarını çevirirler. وَرَاَيْتَهُمْ يَصُدُّوْنَ وَهُمْ مُّسْتَكْبِرُوْنَ Ve bundan sonra sen, onların büyüklük taslayarak uzaklaştıklarını görürsün.

6- سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ اَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ اَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ ؕ لَنْ يَّغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ

سَوَآءٌ عَلَيْهِمْ اَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ اَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ Onlar için istiğfar etsen de etmesen de müsâvidir. اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَاسِقِيْنَ Âllâh-û Teâlâ, onları asla mağfiret etmez. Âllâh-û Azimüşşân, fasık olanlara hidâyet eylemez.

7- هُمُ الَّذِيْنَ يَقُوْلُوْنَ لَا تُنْفِقُوْا عَلٰى مَنْ عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ حَتّٰى يَنْفَضُّوْا وَلِلّٰهِ خَزَآئِنُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلٰكِنَّ الْمُنَافِقِيْنَ لَا يَفْقَهُوْنَ

هُمُ الَّذِيْنَ يَقُوْلُوْنَ لَا تُنْفِقُوْا عَلٰى مَنْ عِنْدَ رَسُوْلِ اللّٰهِ حَتّٰى يَنْفَضُّوْا (Ensar'a,) "Rasûlûllâh'ın yanında bulunanlara, (muhacirin fakirlerine) infak etmeyin ki dağılıp gitsinler" diyenlerdir. وَلِلّٰهِ خَزَآئِنُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلٰكِنَّ الْمُنَافِقِيْنَ لَا يَفْقَهُوْنَ Oysa göklerin ve yerlerin hazineleri Âllâh'ındır. Fakat münâfıklar bunu anlamazlar.

8- يَقُوْلُوْنَ لَئِنْ رَّجَعْنَآ اِلَى الْمَدِيْنَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْاَعَزُّ مِنْهَا الْاَذَلَّ وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُوْلِهٖ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ وَلٰكِنَّ الْمُنَافِقِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ

يَقُوْلُوْنَ لَئِنْ رَّجَعْنَآ اِلَى الْمَدِيْنَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْاَعَزُّ مِنْهَا الْاَذَلَّ Onlar, (o münâfıklar;) "Medine'ye döndüğümüz zaman en üstün olan, en alçak olanı aradan mutlaka çıkaracaktır" diyorlardı. وَلِلّٰهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُوْلِهٖ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ وَلٰكِنَّ الْمُنَافِقِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ Hâlbuki üstünlük ancak Âllâh'ın ve Peygamberinin ve Mü'minlerindir. Fakat münâfıklar bunu bilmezler.

Münâfıklar kendilerini üstün ve şerefli, Rasûlû Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'i aşağı ve hakir görüyorlar. Ben-i Mustâlik dönüşünde "O'nu, Medine'den çıkaracaklarını" söylüyorlardı.

9- يَـا اَيُّهَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا لَا تُلْهِكُـمْ اَمْوَالُكُـمْ وَلَآ اَوْلَادُكُـمْ عَـنْ ذِكْـرِ اللّٰهِ ۚ وَمَـنْ يَفْعَـلْ ذٰلِـكَ فَاُولٰٓئِـكَ هُـمُ الْخَاسِـرُونَ

يَـا اَيُّهَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا لَا تُلْهِكُـمْ اَمْوَالُكُـمْ وَلَآ اَوْلَادُكُـمْ عَنْ ذِكْـرِ اللّٰهِ ۚ Ey imân edenler, mallarınız ve evlâtlarınız sizi, Âllâh'ı zikretmekten alıkoymasın. وَمَـنْ يَفْعَـلْ ذٰلِـكَ فَاُولٰٓئِـكَ هُـمُ الْخَاسِـرُونَ Kim bunu yaparsa işte onlar ziyâna uğrayanlardır.

10- وَاَنْفِقُـوا مِمَّـا رَزَقْنَاكُـمْ مِـنْ قَبْـلِ اَنْ يَّاْتِـىَ اَحَدَكُـمُ الْمَـوْتُ فَيَقُـولَ رَبِّ لَـوْلَآ اَخَّرْتَنِـىٓ اِلٰٓى اَجَـلٍ قَرِيـبٍ ۙ فَاَصَّـدَّقَ وَاَكُـنْ مِـنَ الصَّالِحِـينَ

وَاَنْفِقُـوا مِمَّـا رَزَقْنَاكُـمْ مِـنْ قَبْـلِ اَنْ يَّاْتِـىَ اَحَدَكُـمُ الْمَـوْتُ فَيَقُـولَ رَبِّ لَـوْلَآ اَخَّرْتَنِـىٓ اِلٰٓى اَجَـلٍ قَرِيـبٍ ۙ Herhangi birinize ölüm gelip de "Rabbim, beni yakın bir süreye kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam" demesinden önce فَاَصَّـدَّقَ وَاَكُـنْ مِـنَ الصَّالِحِـينَ "Tasadduk etsem, salihlerden olsam" der.

11- وَلَـنْ يُّؤَخِّـرَ اللّٰهُ نَفْسًـا اِذَا جَـآءَ اَجَلُهَـا ۭ وَاللّٰهُ خَبِيـرٌ بِمَـا تَعْمَلُـونَ

وَلَـنْ يُّؤَخِّـرَ اللّٰهُ نَفْسًـا اِذَا جَـآءَ اَجَلُهَـا ۭ Hâlbuki Âllâh-û Teâlâ, eceli geldiğinde hiçbir nefsin asla ölümünü tehir etmez. وَاللّٰهُ خَبِيـرٌ بِمَـا تَعْمَلُـونَ Âllâh CelleCelâlûhû, (hayır ve şer) bütün yaptıklarınızdan haberdardır.

İbni Abbas Radıyallâhû Anh; "Ölüm gelmezden önce tasadduk edin. O gelince ne tevbe kabûl edilir ne amel fayda verir" demişler.

Bu âyetin; zekât vermeyenler hakkında indiği söylenir. Zekâtını vermeyen, Hacca gitmeyen kimse, o zaman dünyaya dönmeyi diler. Ölüm anında üzüntü ve pişmanlık içinde hayata dönmeyi isteyecekleri rivâyet edilmiştir.

سُورَةُ التَّغَابُنِ ﴿٦٤﴾ TEĞÂBÛN SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Medine'de nâzil olmuştur. 18 âyet, 241 kelime, 1070 harften ibarettir. Tegâbün; alışverişte aldatmak ve aldanmak anlamındadır. Bu sûre-i celilenin de içinde kâfirlerin kıyâmette hâlini gördüğü zaman, "İmân etseydin işte cennet, burada olacaktın. İmân etmediğinden yerin cehennemdir" denilecek. Kâfirler de "Nasıl oldu da aldanmışım?" diyor. İmân edenlere de cennetteki yerini gösterirler. O Müslüman da "Pişman olur ne kadar az amelle bu nimetlere kavuştum. Keşke daha fazla yapsaydım, amel etseydim" diyecek. İmân ve inkâr edenler de aldandık diyerek pişman olacaklar. Pişmanlıklar çoğaldığından Yevm'il Tegâbün günü diyorlar. Aldanmaların zuhur ettiği bir gün.

1- يُسَبِّحُ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۚ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ۖ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

يُسَبِّحُ Tesbih eder, tenzih eder. لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۚ Göklerde ve yerde ne varsa hepsi, Âllâh-û Teâlâ'yı tesbih ve tenzih eder. لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ ۖ Mülk O'na mahsustur, hamd O'nadır. وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Ve O, her şeye hakkıyla kadirdir.

هُوَ الَّذِى خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ-2

هُوَ الَّذِى خَلَقَكُمْ Sizi yoktan halkeden O'dur. Halkettikten sonra فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ imtihan âlemidir bu dünya. Bazılarına küfür istidâdı vermiş, bazılarına da imân istidâdını vermiş. Bununla beraber kulun ihtiyari akabinde tahakkuk ediyor. İhtiyar olmayınca imtihan olmaz. Bir kimsenin elini ayağını bağlayınca bir şey yapamaz. Eli, ayağı, dili açık olduğunda imtihan edilir.

Mevlâna Celâledin-i Rumi Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz buyuruyor; Toprağın kıymeti yoktur. Halkeden Âllâh'tır. Fakat toprağa ekim yapıldıktan sonra Âllâh-û Teâlâ, o tohumu yetiştiriyor. وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ Âllâh CelleCelâlûhû yaptıklarınızı görüyor. Yaptıklarınızın neticesine göre karşılığını veriyor.

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْ ۚ وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ-3

خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّ Zira gökleri ve yeri hak ve hakikatle halketmiş, abes değildir. (Kötülerin yağtığı kötülüklerin cezası görülmezse, iyilerin de yapmış olduğu iyiliklerin mükâfatı görülmezse, bu dünyanın abes halkolması lâzım gelir.) وَصَوَّرَكُمْ فَاَحْسَنَ صُوَرَكُمْ ۚ Sizi şekillendirdi ve şekillerinizi de güzel kıldı. وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ Nihayet dönüş ancak O'nadır.

Âyetlerden anlaşıldığına göre; Âllâh, insanları her yönüyle üstün meziyetleri haiz olarak yaratmış. Böyle iken bir kısım, yaradılıştaki kabiliyetinin aksine olarak kendi iradesiyle küfrü seçmiştir. İnsanların bir bölümü de yine kendi iradesiyle yaratılışının

gereği olan imânı seçmiştir. İnsan şekli bütün şekillerin en güzelidir. Âllâh, insanları kâinattaki varlıkların en güzeli olarak yaratmış ve ona görünen ve görünmeyen meziyet ve kabiliyetler vermiştir.

4- يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ ۗ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

يَعْلَمُ مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ Âllâh-û Teâlâ, göklerde ve yerde ne varsa hepsini bilir. وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ Gizlediklerinizi de aşikâr kıldıklarınızı da bilir. وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ Âllâh-û Teâlâ, bütün kâlplerde olanı bilendir.

5- اَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ اَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

Cenâb-ı Hak buyuruyor; اَلَمْ يَأْتِكُمْ Gelmedi mi size yâni geldi. نَبَؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ Bundan önce geçen kâfirlerin haberi, size gelmedi mi? فَذَاقُوا وَبَالَ اَمْرِهِمْ Çünkü onlar, dünyada günahlarının cezasını çektiler. وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ Bununla beraber (ahirette) onlar için, elim bir azap da vardır. (Bunlara dünyada verilen azap, ebedi ahiret azabının bir benzeri, başlangıcıdır.)

Bunlar; Nûh, Hûd, Sâlih ve Lût peygamberlerin küfürde ısrar eden kavimleridir. İnkârlarının cezasını dünyada çekmiş olan bu kavimlerle, Mekke kâfirleri uyarılmıştır.

6- ذٰلِكَ بِاَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا اَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَى اللّٰهُ ۗ وَاللّٰهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

ذٰلِكَ بِاَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ O azabın sebebi şu ki; On-

lara, peygamberi apaçık deliller getirmişlerdi. فَقَالُوا اَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا Fakat onlar "Bir insan mı bizi doğru yola götürecekmiş?" dediler. (Beşerin risâletini inkâr ediyor, eliyle yaptığı putu inkâr etmiyor. فَكَفَرُوا İnkâr ettiler, imândan arkayı çevirdiler. وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَى اللّٰهُ Âllâh da hiçbir şeye muhtaç olmadığını gösterdi. (Ve onların imân ve tâatından) müstağni olduğunu izhar eyledi. وَاللّٰهُ غَنِيٌّ Âllâh CelleCelâlûhû, ganidir mahlûkâtın ibadetinden, hiç kimsenin ibadetine ihtiyacı yok. حَمِيدٌ (Her fiilinde) hamd olunmaya lâyıktır.

Kâfirler, insan olarak gönderilen peygamberi inkâr etmişler fakat taşlara tapmayı ihmâl etmemişlerdi. Ama Âllâh, onların tümünü yok ederek hak ettikleri cezaya çarptırmıştır.

7- زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا اَنْ لَنْ يُبْعَثُوا ؕ قُلْ بَلٰى وَرَبِّى لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ ؕ وَذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ

زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا **Zeam;** yalanın lâkabıdır. Kâfir olanlar zannettikler ki اَنْ لَنْ يُبْعَثُوا (kıyâmette) asla diriltilmeyeceklerini sandılar. قُلْ بَلٰى وَرَبِّى لَتُبْعَثُنَّ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara de ki; "Hayır, Rabbim hakkı için muhakkak diriltileceksiniz. ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ Sonra da işlediğiniz ameller size haber verilecek (cezanızı göreceksiniz.) وَذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ يَسِيرٌ Bu, Âllâh-û Teâlâ'ya göre kolaydır.

8- فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهٖ وَالنُّورِ الَّذِى اَنْزَلْنَا ؕ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

فَاٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهٖ وَالنُّورِ الَّذِى اَنْزَلْنَا Öyle ise Âllâh-û Teâlâ'ya ve

Rasûlüne ve ona inzal ettiğimiz Kur'ân'a imân edin (ki o sizi zulmetten nura çıkarır.) Kur'an-ı Azimüşşân ile amel eden, zulmetten nura çıkar. وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ Âllâh CelleCelâlûhû, yaptığınızdan haberdardır.

9- يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ ۗ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا ۗ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذٰلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, ümmetine bildir o günü. O toplanma günü için hepinizi bir araya getirecek, o gün aldanma günüdür. وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا Kim Âllâh'a inanır, salih amel işlerse يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ Âllâh-û Teâlâ, onun günahlarını affeder. وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا Onu (ağaçları) altından ırmaklar akan cennetlere idhal eder, orada ebediyen kalırlar. (Cennete girmek bir nimet, orada ebedi kalmak daha büyük nimettir.) ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ İşte en büyük kurtuluş budur.

Kıyâmet günü herkes bir araya getirilip toplanacak ve yaptıklarının hesabı sorulacaktır. O gün kâfirler aldanacak, Mü'minler haklı çıkacaktır. İnkârın cezasını cehenneme girerek çekecekler. Dolayısıyla aldananlardan olacaklardır.

10- وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا ۗ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا İnkâr eden ve âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا onlar da ehl-i ce-

hennemdir. Orada ebedi kalacaklardır. وَبِئْسَ الْمَصِيرُ Ne kötü gidilecek yerdir orası.

11- مَا اَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ يَهْدِ قَلْبَهُ وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

مَا اَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ İsâbet eden her musibet اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ ancak Âllâh-û Teâlâ'nın takdir ve iradesiyledir. Âllâh'ın izni olmaksızın hiçbir musibet isâbet etmez. وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ Her kim ki bu musibetler Âllâh-û Teâlâ'dandır diyerek imân ederse يَهْدِ قَلْبَهُ Âllâh, onun kalbine hidâyet verir. (Sabır ve sebat ihsan eder. Bir musibete uğradığı zaman İnnê lillâhi ve innê ileyhi râciûn demeye muvaffak kılar.) Kalp ziyâdar olunca evvel-i ahiri görür. وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ Âllâh Celle Celâlûhû, her şeye âlimdir. Hatta kâlbin ahvâline ve görünüşüne de âlimdir.

Yâni Âllâh'ın ilmi, iradesi ve takdiri olmadan insana hiçbir musibet gelmez. Fakirlik, hastalık, ölüm ve üzüntü gibi sıkıntıların Âllâh'ın takdiriyle olduğuna inanan kimse, bu kötülüklerden sarsılmadan kurtulur. Çünkü kâlbi sabır ve metanetle ferahlar.

12- وَاَطِيعُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاِنَّمَا عَلٰى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ

وَاَطِيعُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ Âllâh-û Teâlâ'ya ve Rasûlüne itâat edin. (Âllâh'a itâat, Rasûlûllâh'a itâattir. Rasûlûllâh'a itâat, Âllâh'a itâattir. Çünkü Rasûlûllâh Sallâllâhû Aleyhivesellem, Âllâh'ın emrinden başka bir şey söylemiyor. Burada اَطِيعُوا اللّٰهَ kelimesinin irâdesi; tâzim içindir. Biz Âllâh'ı görmedik. Âllâh'ı, Rasûlûllah'tan

anlıyoruz. Öyle ise biz Rasûl-û Ekrem'e itâat edince, Âllâh'a itâat etmiş oluruz.) فَاِنَّ Eğer تَوَلَّيْتُمْ siz dinlemediniz, Rasûl-û Ekrem'den yüz çevirirseniz. فَاِنَّمَا عَلٰى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ Rasûlümüze vacib olan ancak aşikâr bir tebliğdir. (O da bunu edâ etmiştir. Sen, onun sözünü dinlemediğin zaman O'na hiçbir ziyân yok, zarar sana avdet eder.)

13- اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۜ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ۜ Mevcut Âllâh'tır, vardır, birdir. لَآ اِلٰهَ Yok bir mevcut اِلَّا هُوَ ۜ ancak O'dur. Yok bir mâbûd ibadete müstehak ancak Âllâh'tır. İkinci mânâ; **lê ilâhe** yok bir mâksut ancak mâksut Âllâh'tır. Üçüncü mânâ; **lâ mevcûda illellâh**, Âllâh'tan başka mevcut yok. Eğer bu mevcutların kıymeti olsaydı elbette devamlı olurdu. وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ Öyle ise mademki mevcut O'dur! Emir O'nundur. Rasûl, O'nun emrini tebliğ ediyor. Mü'minler de Âllâh'a tevekkül etsinler her hâlinde yalnız musibet zamanında değil. Hiçbir musibet, Âllâh'tan onu meşgul etmesin.

14- يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ وَاَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ ۚ وَاِنْ تَعْفُوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a, Kur'an'a imân edenler. اِنَّ مِنْ اَزْوَاجِكُمْ Muhakkak hanımlarınızdan (Min kelimesi; bazıları mânâsınadır.) Yâni hanımların bazıları, وَاَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ ۚ evlâtların bazıları, onların içinden size düşman olanlar var. Sizi tâat ve ibadetten meşgul ederler, size düşmanlık yaparlar. Hazer ediniz, kendinizi muhafaza edin, sakının. وَاِنْ تَعْفُوا Eğer

onları affeder, وَتَصْفَحُوا kusurlarını başlarına kakmaz, hoşgörür ve bağışlarsanız. وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ Şüphe yok ki Âllâh-û Teâlâ, Gafür'dur Rahim'dir.

15- إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ ۚ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ Doğrusu mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihandır. (Eğer Âllâh-û Teâlâ'nın emrine, zevce ve çocuklarınızın arzu isteğini tercih ederseniz. O zaman imtihanı kaybetmiş olur. Onların arzu isteğine değil de Âllâh'ın emrine uyarsa imtihanı kazanmış olur. Böyle bir durumla karşılaşır, zevce ve çocukları, onu yanıltmak isterlerse kavga etmesin, sözlerini de dinlemesin. وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ Büyük mükâfat ise Âllâh'ın yanındadır.

Rivâyet edildiğine göre; Mekke'den hicret arzusunda bulunan bazı Müslümanların eş ve çocukları, kendilerinin perişan duruma düşeceklerini öne sürerek babalarını hicretten alıkoymak istediler. Fakat hicretle kazanılan yüksek mertebeleri öğrenen Müslümanlar, eş ve çocuklarını cezalandırmak isteyince, bu âyet inerek onların affedilmesini ve kusurlarından vazgeçilmesini emretti. Buna rağmen mal ve çocukların beklenmedik yer ve durumlarda kişiyi günaha sokup, ahiret hazırlığından alıkoyabileceğine işaret edilmiştir.

16- فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَاسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ ۗ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ Ey Mü'minler gücünüzün yettiği kadar Âllâh-û Teâlâ'dan korkun ve (emirlerini nehiylerini, öğütlerini) din-

leyin, itâat edin. Âllâh'ın emri, eş ve çocuklarınızın arzu istekleri üzerinde olsun. وَاسْمَعُوا Simâ-i kabûl ile dinleyin, وَاَطِيعُوا Âllâh'ın emrine itâat edin. وَاَنْفِقُوا Malınızı, Cenâb-ı Hak'kın yolunda harcayın. خَيْرًا لِاَنْفُسِكُمْ Kim nefislerinin cimriliğinden korunur hayır işlerse, وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهٖ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ kim nefsinin hırs cimriliğinden korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir.

17- اِنْ تُقْرِضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا يُضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللّٰهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ

Karz; borç vermek demektir. Borç vermek, sadaka vermekten daha sevâptır. اِنْ تُقْرِضُوا اللّٰهَ Eğer siz Âllâh'a ikraz ederseniz. (Zekât, sadaka dâhil. Malı, Âllâh'ın emri ile sarfederseniz.) قَرْضًا حَسَنًا İçten gelen istekle verirseniz يُضَاعِفْهُ لَكُمْ Âllâh-û Teâlâ, onun ecrini size kat kat ihsan eder. (Bire karşı on, yetmiş, yedi yüz veya ziyâdesini verir.) Hem de وَيَغْفِرْ لَكُمْ günahlarınızı mağfiret eder. وَاللّٰهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû, mübalağa ile şekûr'dur. Tâate, ibadete, iyiliğe mukabil ihsan eder. Halîm'dir, mâsiyete karşı birdenbire ceza vermiyor, isyân edenlere acele ile muamele etmeyendir.

18- عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ Gizliyi de aşikâr olanı da bilendir. Kâlbe geleni, görüleni bilir. الْعَزِيزُ Mülkünde galip O'dur, emir O'nundur. الْحَكِيمُ Her şeyi hikmetle yerli yerine halkedicidir.

سُورَةُ الطَّلَاقِ ﴿٦٥﴾ TALÂK SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Medine de nâzil olmuştur. 12 âyet, 249 kelime, 1060 harften ibarettir. Adını boşanma anlamına gelen "Talâk" kelimesinden almıştır.

Nikâhta bir akit var, zevciyet bu akitle tahakkuk ediyor. Akit ediyor alıyor, diğeri de kabûl ediyor. Böylece akit oluyor. Bu akdi, şeriâtın ruhsatı ile kaldırmaya talâk derler. Talâk, lügatta bırakmak demektir.

Talâk dinimizde helâldır fakat sevilmeyen helâldir.

Niye bu ruhsatı erkeğin eline vermiş? Eğer hırsız bilirse birinin elinde silah var yahut orada hazırdır. O kişiye tecavüz etmez. Bilseki bir kimsenin elinde hiçbir şey yoktur, o zaman tecavüz etmek için cesaret eder. Hanım da akd-i nikâh erkeğin elindedir bildiğine göre, benim bu hâlim erkeğin reyindedir, beni istediği zaman bırakabilir. Öyle ise ben, ona itâat edeyim emrinden çıkmayayayım ki bu beraberlik devam etsin. Erkek de hanımın itâatini gördüğünde başka bir şey istemez. Talâk'ın erkeğin eline bırakılmasının hikmeti budur.

On bir, on iki dereceden geçtikten sonra talâka sıra gelir. Hanımın her ne kusuru olursa olsun iffetsizlik hariç, onlar şâyân-ı afivdir. "Onları affediniz, güzelce geçininiz" deniyor.

İkinci derece, onların geçimsizliğine tahammül ediniz çok def'a olur ki sizin hoşunuza gitmeyen hâllerden hayır zuhur eder.

Üçüncüsü kadınların serkeşliğinden müteessir olduğunuz takdirde, onlara güzel sözlerle nasihat ediniz. Eğer bu da fayda vermedi ise;

Dördüncüsü hakem sûreti ile hanımın akrabalarından babası, kardeşi birisi gelir. Ayrıca erkeğin tarafı da gelir. Beraberce sohbet yaparlar. Aralarındaki münazaa nedendir, tetkik ederler. Bakarlar ki tefehhümden hâsıl olmuş. Aralarında karar verirler, onlar da itâat ederler. Eğer bu hakemler halis ise Cenâb-ı Hak muvaffak eder.

Beşinci derece. Yukarıdaki derecelerde hanım ıslâh olmadı yine serkeşliğe başladı ise bu def'a yataklarını ayıracak. Sen mademki yola gelmiyor isyan ediyorsun, yataklarımız ayrı olsun. Hanım bu hâlde de ıslâh olmadı ise;

Altıncısı odaları ayırırlar. Bununla da hanım ıslâh olmadı ise;

Yedincisi; Âllâh CelleCelâlûhû, senin elbise ve nafakanı farz etmiştir. Muti olmak şartı iledir. Sen mademki isyânda devam ediyorsun ben de bundan sonra elbiseni kesiyorum. Tâ ki isyândan vaz geçinceye kadar. Eğer hanım bundan da ders almazsa;

Sekizincisi; ben, senin nafakanı da kesiyorum diyecek. Nihâyet bu sekiz şart, dereceden bir fayda olmazsa hanım yola gelmediği takdirde.

Dokuzuncusu; Hayız zamanı geçtikten sonra hanımına diyecek ki; "Bu kadar tatbikat yaptığım halde sen yola gelmiyorsun,

seni bir talâk ile bırakıyorum" der. Buna talâk-ı rec'iye derler. Talâk-i rec'iye bir ve iki talâk olsun, ne zaman onlar barıştılar sulh ettiler ise ne hocaya ne de şahide ihtiyaç yoktur. Hanımını yanına alır. Talâk tekemmül eder.

Misâl olarak bir talâk ile temizlik zamanında bırakmış. O tahur temizliğin akabinde bir hayız gelir. O hayız da bittikten sonra ikinci tahur temizlikte eğer hanım serkeşliğe devam ederse, erkek hanımına diyecek ki "Bak sen, ıslâh olmadın ikinci talâk ile seni bırakıyorum." Hanım eğer ıslâh olursa o talâk kendi kendine tekemmül eder.

Eğer hanım ıslâh olmadı ise ikinci tahur temizlik biter, erkek isterse kabûl eder, istemezse bırakır. Hanım pişman olmuşsa hanımını yanına alır. Eğer hanım pişman olmamışsa, işine gelmezse o vakit bırakır tamamen boş olmuş olur.

İşte bu dereceleri geçtikten sonra talâk meşru olur. Helâldir ama sevilmeyen bir helâldir. Boşanma gerektiğinde hayız biter, tahur temizlik başladığında bırakırsınız. Tahur temizlik şartı, elbise için de nafaka için de lâzımdır.

1- يَـا اَيُّهَـا النَّـبِيُّ اِذَا طَلَّقْتُـمُ النِّسَـاءَ فَطَلِّقُوهُـنَّ لِعِدَّتِهِـنَّ وَاَحْصُـوا الْعِـدَّةَ ۚ وَاتَّقُـوا اللّٰهَ رَبَّكُـمْ ۚ لَا تُخْرِجُوهُـنَّ مِـنْ بُيُوتِهِـنَّ وَلَا يَخْرُجْـنَ اِلَّآ اَنْ يَّأْتِـيْنَ بِفَاحِشَـةٍ مُّبَيِّنَـةٍ ۗ وَتِلْـكَ حُـدُودُ اللّٰهِ ۚ وَمَـنْ يَّتَعَـدَّ حُـدُودَ اللّٰهِ فَقَـدْ ظَلَـمَ نَفْسَـهُ ۚ لَا تَـدْرِى لَعَـلَّ اللّٰهَ يُحْـدِثُ بَعْـدَ ذٰلِـكَ اَمْـرًا

يَـا اَيُّهَـا النَّـبِيُّ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem (ümmetine de ki) اِذَا طَلَّقْتُـمُ النِّسَـاءَ Kadınlarınızı boşamak istediğiniz zaman فَطَلِّقُوهُـنَّ لِعِدَّتِهِـنَّ وَاَحْصُـوا الْعِـدَّةَ iddetlerini gözeterek, (temizlikten sonra ve kendileriyle temas etmeksizin) boşayın, iddeti de sayın.

وَاتَّقُوا اللّٰهَ رَبَّكُمْ Rabbiniz Âllâh-û Teâlâ'dan korkun ey Müslümanlar, emrini yerine getirin. لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ Talâk yaptığınız zaman iddet zamanında, üçüncü talâka kadar kendi ailesidir. Nafakası ve elbisesi de erkeğe vaciptir. Ne zaman bitti üçüncü talâk geldi, o vakitte Âllâh emrediyor. **"lâ tûhricûhûnne min bûyûtihinne"** Yine onları, hayâsızlık yapmaları bir yana, evlerinden çıkarmayın. وَلَا يَخْرُجْنَ اِلَّا اَنْ يَأْتِينَ بِفَاحِشَةٍ مُبَيِّنَةٍ Onlar da çıkmasınlar meğerki ev halkına ezâ, fuhuş ve sefâhat gibi aşikâr bir hayâsızlık etmiş olmasınlar. وَتِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ Bu hükümler Âllâh'ın sınırlarıdır. وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللّٰهِ Her kim ki Cenâb-ı Hak'kın farz ettiği hududu tecâvüz ederse, فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ şüphesiz kendine zulmetmiş olur. Nefsini Azâb-ı İlâhiye'ye arz ediyor. لَا تَدْرِى لَعَلَّ اللّٰهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذٰلِكَ اَمْرًا Bilmezsin, olur ki Âllâh-û Teâlâ, bundan sonra başka bir şey ihdas eder. (Aralarındaki kırgınlığı, sevgiye tebdil ve pişmanlığa sevk eyler. Tekrar barışır, birleşirler.)

Onun için talâkları ayrı ayrı zamanlarda yapmak müstehabtır. Zirâ üç talâkı birden yaparsa, bir daha kadına müracâata (dönmeye) imkân kalmaz.

İddetleri gözeterek boşanmaktan murad; hayızdan temizlendikten sonra cinsi münasebette bulunmadan boşanmaktır. Buna sünn-i talâk denir. Hayız ve nifas hâlinde boşanmaya ise bid'i talâk adı verilir. Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem, Ömer bin Hattab Radıyallâhû Anh'a; "Oğlun Abdullah'a emret, karısına dönsün. Kadın temizlenip tekrar hayız gördükten sonra isterse boşasın, isterse nikâhı altında tutsun. İşte Âllâh'ın emrettiği budur" buyurmuştur.

Karısına dönmesini emir buyurması gösteriyor ki; bid'i talâk da geçerlidir ancak haramdır.

2- فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَيْ عَدْلٍ مِنْكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۙ

فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ Ecel vakt-i muayyen yâni üçüncü def'a talâk'a gelince. Bu üçüncü talâk'tır. فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ (Boşanan) kadınların iddetlerinin bitmesine yakın (muhayyersiniz.) Ya (tekrar nikâhlamak sûretiyle) güzellikle tutun yahut (kendilerine bir zarar vermeksizin) güzellikle ayrılın.وَأَشْهِدُوا ذَوَيْ عَدْلٍ İçinizden adalet sahibi iki kişiyi şahit tutun. وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ Şehâdetinizi de Âllâh için (doğrulukla) edâ edin. ذَٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ İşte bununla Âllâh-û Teâlâ'ya ve âhiret gününe imân eden kimselere, böyle vaaz ediyor Cenâb-ı Hak. Bıraktığınız zaman iyilikle bırakınız, aldığınız zaman da iyilikle alınız. وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ Her kim ki Âllâh-û Tealâ'dan korkarsa, Âllâh'ın emrini yerine getirirse يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا Âllâh CelleCelâlûhû, her sıkıntı da bir çıkış yolu ihsan eder. Dünyanın hatta ahiretin sıkıntısından da halâs eder.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, çok zaman bu âyet-i kerimeyi tekrar ederlerdi. وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا Kim Âllâh'tan korkarsa Âllâh-û Teâlâ, onu sıkıntılardan halâs eder.

Âyet-i kerimenin, bu cümlenin sebeb-i nüzulü; Avf bin Malik Radıyâllâhû Anh, adında bir Sahabe-i Kiram vardı. İhtiyar hanımı ile bir de oğlu vardı. Oğlu muharebeye iştirak edince esir düş-

tü. Bu oğlan çalışır, ana ve babasını da yedirirdi. Geldi Huzur-u Saadete, dedi; "Ya Rasûlûllah, hâlimi biliyorsun. Oğlum da esir oldu ne yapayım?" Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de sen eve git. **"Lâ havle velâ kuvvete illê billâhil aliyyil azim. Ve men yettekıllehe yec'al lehü mah'racen"**e devam et, hanımın da devam etsin. O sahabe, hanımı ile beraber devam etmişler. İkinci günün akşamında geceleyin kapı çalınıyor. Bakıyorlar ki oğlu gelmiş, beraberinde yüz deve var. "Ne oldu böyle diyerek?" sorduklarında oğlan diyor ki; "Bizi esir ettiler, onların içinde serbest dolaşıyordum. Baktım ki hepsi gaflete dalmışlar, şarhoş olup uykuya dalmışlar. Develer de oradaydı, aldım develeri getirdim" diyor.

İstiğfara da devam eden kimseyi Cenâb-ı Âllâh, sıkıntılardan kurtarır. Rızkını da ümit etmediği yerden verir.

3- وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۚ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۚ اِنَّ اللهَ بَالِغُ اَمْرِهٖ ۚ قَدْ جَعَلَ اللهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا

وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ۚ Ve ona beklemediği, ümit etmediği yerden rızık verir. (Ümit etmediği yerden gelince daha ziyâde memnuniyete sebep oluyor.) وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۚ Her kim ki Âllâh'a tevekkül eder ve O'nu vekil ederse, umurunu Âllâh'a bırakırsa Âllâh CelleCelâlûhû, bütün insanların kısmetine tekeffül etmiştir. اِنَّ اللهَ بَالِغُ اَمْرِهٖ ۚ Âllâh CelleCelâlûhû emrini infaz ediyor, emrini yerine getirendir. قَدْ جَعَلَ اللهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا Âllâh-û Teâlâ, her şey için bir ölçü koymuştur. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor; "Ben bir âyet bilirim ki insanlar onu ele alsalar, onlara yeterdi." Ve bu âyet-i celileyi okumuştur.

4- وَالّٰٓـِٔي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ اِنِ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلٰثَةُ اَشْهُرٍ ۙ وَالّٰٓـِٔي لَمْ يَحِضْنَ ۚ وَاُولَاتُ الْاَحْمَالِ اَجَلُهُنَّ اَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ۚ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ اَمْرِهٖ يُسْرًا

وَالّٰٓـِٔي يَئِسْنَ مِنَ الْمَحِيضِ O hanımlar ki hayızdan kesilmişler. مِنْ نِسَائِكُمْ Hanımlarınızdan اِنِ ارْتَبْتُمْ eğer siz, onun iddetleri için şüphe ederseniz, فَعِدَّتُهُنَّ ثَلٰثَةُ اَشْهُرٍ onların bekleme süresi üç aydır. Hayızdan kesilmiş bir hanım talâk edilirse bekleme süresi üç aydır. وَالّٰٓـِٔي لَمْ يَحِضْنَ hayıza düşmeyen (meselâ sekiz dokuz yaşlarında nikâh olunmuş bu gibi)lerin de bekleme süresi üç aydır.

Vefat eden erkeğin hanımı, dört ay on gün bekleyecek. Hayızdan kesilen hanım üç ay bekleyecek. Eğer beraber bulunmamışsa bu hanımın bekleme süresi yoktur. وَاُولَاتُ الْاَحْمَالِ Gebe olan hanımların bekleme süresi, اَجَلُهُنَّ اَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ onların iddeti ise yüklerini bırakmaları, doğum yapmalarıdır.

Bu iddet bekleme süresinden maksat, nesebi muhafazadır. Hanım, çocuğunu doğurdu mu artık temizdir. Evvelki efendisi ile alâkası kalmamıştır. وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ Her kim ki Âllâh'tan korkar, O'nun emirlerini ifâ eder, nehyettiklerinden vazgeçerse يَجْعَلْ لَهُ مِنْ اَمْرِهٖ يُسْرًا Âllâh-û Teâlâ, onun (dünyevi ve uhrevi) her işini kolaylaştırır. Âllâh'ın emri yolunda hareket ederseniz, akıbeti hayırlı olur.

5- ذٰلِكَ اَمْرُ اللّٰهِ اَنْزَلَهٗٓ اِلَيْكُمْ ۚ وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّاٰتِهٖ وَيُعْظِمْ لَهٗٓ اَجْرًا

ذٰلِكَ اَمْرُ اللّٰهِ اَنْزَلَهٗٓ اِلَيْكُمْ İşte bu (zikrolunan hükümler,) Âllâh-û Teâlâ'nın size (Levh-i Mahfuz'dan) inzâl edilen emridir. وَمَنْ يَتَّقِ اللّٰهَ

يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّـَٔاتِهٖ Her kim ki Âllâh'tan korkar. Âllâh'ın emrini yerine getirirse Âllâh CelleCelâlûhû, onun hatasını affeder. وَيُعْظِمْ لَهٗٓ اَجْرًا Onun ecrini de büyütür, fazlalaştırır.

6- اَسْكِنُوْهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِّنْ وُّجْدِكُمْ وَلَا تُضَاۤرُّوْهُنَّ لِتُضَيِّقُوْا عَلَيْهِنَّ ۗ وَاِنْ كُنَّ اُولَاتِ حَمْلٍ فَاَنْفِقُوْا عَلَيْهِنَّ حَتّٰى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ۚ فَاِنْ اَرْضَعْنَ لَكُمْ فَاٰتُوْهُنَّ اُجُوْرَهُنَّ ۚ وَاْتَمِرُوْا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوْفٍ ۚ وَاِنْ تَعَاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهٗٓ اُخْرٰى ۘ

اَسْكِنُوْهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ (Boşadığınız o kadınları, iddetleri müddetince) gücünüz yettiği kadar, oturduğunuz yerin bir kısmında iskân edin. مِّنْ وُّجْدِكُمْ وَلَا تُضَاۤرُّوْهُنَّ لِتُضَيِّقُوْا عَلَيْهِنَّ (Çıkmaya mecbur etmek için) onları tazyik ederek êzâ etmeyin. وَاِنْ كُنَّ اُولَاتِ حَمْلٍ فَاَنْفِقُوْا عَلَيْهِنَّ حَتّٰى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ ۚ Eğer hamile iseler, doğum yapıncaya kadar nafakalarını verin. فَاِنْ اَرْضَعْنَ لَكُمْ فَاٰتُوْهُنَّ اُجُوْرَهُنَّ ۚ Sonra çocuklarınızı, sizin hesabınıza emzirirlerse emzirme ücretini verin. وَاْتَمِرُوْا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوْفٍ ۚ Aranızda uygun bir şekilde anlaşın. (Ne hanımın istediği gibi çok fazla ne de sizin istediğiniz gibi çok az olmamak şartı ile verin.) وَاِنْ تَعَاسَرْتُمْ فَسَتُرْضِعُ لَهٗٓ اُخْرٰى ۘ (Baba emzirme ücretini vermekten, kadın çocuğu emzirmekten imtinâ eylerse) bu taktirde çocuğu, baba hesabına başka bir kadın emzirir.

Kadın, çocuğu emzirmesi için mecbur edilemez.

7- لِيُنْفِقْ ذُوْ سَعَةٍ مِّنْ سَعَتِهٖ ۭ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهٗ فَلْيُنْفِقْ مِمَّآ اٰتٰىهُ اللّٰهُ ۭ لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا مَآ اٰتٰىهَا ۭ سَيَجْعَلُ اللّٰهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُّسْرًا ۧ

لِيُنْفِقْ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهٖ Zenginler, varlığına göre nafaka versin. Eli dar olan kimse de Âllâh'ın kendisine verdiği nispette infâk etsin. وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهٗ فَلْيُنْفِقْ مِمَّآ اٰتٰىهُ اللّٰهُ Nafakası az olan bir kişinin, Âllâh-û Teâlâ'nın verdiği az nisbette olsun. لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا مَآ اٰتٰىهَا Âllâh-û Teâlâ, hiç kimseye gücünün yettiğinden başkasını yüklemez, teklif etmez. سَيَجْعَلُ اللّٰهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا Âllâh-û Teâlâ'nın emrini dinlerseniz, güçlük arkasından kolaylık ihsan eder.

Bu âyet-i kerimede beş adet ahkâm geçiyor.

Birincisi; Boşanan hanımın bekleme süresine kadar nafakası erkeğe aittir.

İkincisi; Hanım hamile ise doğum yapıncaya kadar nafakası yine erkeğe aittir.

Üçüncüsü; Doğum yapan hanım çocuğu emzirmek isterse tercih edilir ve ücretini baba verir.

Dördüncüsü; Hanım, erkeğe müşkûlât gösterirse, o müşkülâta meydan vermeden çocuğunu emzirtmek için başkasına verebilir.

Beşincisi; İnfâk-ı ücret, babanın malı ve servetine mütenasip olur.

8- وَكَاَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ اَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهٖ فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُكْرًا

وَكَاَيِّنْ Ne kadar çok. Ey insanlar, düşününüz Âllâh'ın gazabı her zaman muhtemeldir. Her şey, bütün varlıklar Âllâh'ın emrindedir. مِنْ قَرْيَةٍ Ne kadar çok memleketlerin halkı var ki sizden evvel gelmişler. Peygamberleri de onlara, Emr-i İlâhiyi tebliğ ettikleri halde dinlemeyip kabûl etmemişler. Daha dünyada iken azaba

uğramışlar, ebedi ahiret azabına müstehak olmuşlar. عَتَتْ عَنْ اَمْرِ رَبِّهَا Onun ehli, Âllâh'a isyân etmişler. İsyânın akabinde Cenâb-ı Hak, onlara musibetler göndermiştir. وَرُسُلِهٖ Peygamberine de isyân etmişler. فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا Biz Azimüşşân, onları şiddetli bir azap ile azaplandırdık. وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا نُكْرًا Biz, onları çetin bir hesaba çekmiş ve onları şaşkınlık verecek azaba çarptırmışızdır.

Bu azabın ahirette; hesap ve cezâ. Dünyada; açlık, kıtlık, mağlubiyet ve çeşitli belâlar olduğu açıklanmıştır.

9- فَذَاقَتْ وَبَالَ اَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ اَمْرِهَا خُسْرًا

فَذَاقَتْ وَبَالَ اَمْرِهَا O kavimler ki peygamberini dinlememişler. Dinlemediklerinin cezâsını da görmüşler. وَكَانَ عَاقِبَةُ اَمْرِهَا خُسْرًا İşlerinin sonu tam bir hüsran olmuştur.

10- اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللّٰهَ يٰٓا اُولِي الْاَلْبَابِ ۚ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا قَدْ اَنْزَلَ اللّٰهُ اِلَيْكُمْ ذِكْرًا ۙ

اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا Ölümden sonra Âllâh, onlara şiddetli bir azap hazırlamıştır. فَاتَّقُوا اللّٰهَ يٰٓا اُولِي الْاَلْبَابِ ۚ Ey inanan akıl sahipleri, Kudret-i İlâhiye'yi böyle tasavvur ettikten sonra Âllâh'tan korkmalısınız. الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا ۚ Âllâh-û Rasûlûllâh'a imân edenler. قَدْ اَنْزَلَ اللّٰهُ اِلَيْكُمْ ذِكْرًا ۙ Âllâh CelleCelâlûhû, size zikir olan Kur'an-ı Azimüşşân'ı gönderdi.

11- رَسُوْلًا يَتْلُوْا عَلَيْكُمْ اٰيٰتِ اللّٰهِ مُبَيِّنٰتٍ لِيُخْرِجَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ ۭ وَمَنْ يُّؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُّدْخِلْهُ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَآ اَبَدًا ۭ قَدْ اَحْسَنَ اللّٰهُ لَهٗ رِزْقًا

رَسُولًا Rasûlü ki göndermiştir Muhammed Sallâllâhû Aleyhi-vesellem'i. يَتْلُوا عَلَيْكُمْ اٰيَاتِ اللّٰهِ Kur'an-ı Azimüşşânın âyetlerini size okuyor ve izah ediyor. مُبَيِّنَاتٍ Size, Âllâh'ın âyetlerini apaçık okuyan bir peygamber göndermiştir. لِيُخْرِجَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ Tâ ki imân edip de salih ameller işleyenleri; karanlıktan nura, (dalâletten hidâyete, küfürden imâna veya cehilden ilme yahut şekten yakine) çıkarsın. وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللّٰهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا Kim Âllâh'a inanır ve faydalı işler yaparsa Âllâh, onu altından ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetlere koyar. قَدْ اَحْسَنَ اللّٰهُ لَهُ رِزْقًا Âllâh-û Teâlâ, orada ona gerçekten güzel bir rızık (ve sevâp) ihsan etmiştir.

12- اَللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْاَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ وَاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًا

اَللّٰهُ الَّذِى خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ وَمِنَ الْاَرْضِ مِثْلَهُنَّ O Âllâh-û Teâlâ ki yedi kat göğü ve yerden de onun mislini halketmiştir. يَتَنَزَّلُ الْاَمْرُ بَيْنَهُنَّ Emir ve Vahy-i İlâhi, her gök ve yer arasında melekler vasıtası ile nâzil ve câri olur. لِتَعْلَمُوا اَنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ Şunu bilmeniz için ki Âllâh-û Teâlâ, her şeye kâdirdir. وَاَنَّ اللّٰهَ قَدْ اَحَاطَ بِكُلِّ شَىْءٍ عِلْمًا Bir zerre dahi, İlm-i İlâhi'nin haricinde değildir. Her şey ilmi, İlm-i İlâhi dâhilinde. Ve ilmi, her şeyi ihâta etmiştir.

سُورَةُ التَّحْرِيمِ ﴿٦٦﴾ TAHRİM SÛRESİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in, bazı yiyecekleri kendine haram kıldığını anlatan Tahrim âyetinden adını alır. Medine'de nâzil olmuştur. 12 âyet, 249 kelime, 1060 harften ibârettir. Âyet'in işaret ettiği hâdise; Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, zevcelerinden Zeynep Binti Cahş'ın evinde bal şerbeti içmiş ve bu yüzden onun yanında biraz fazla kalmıştı. Bu durumu gören iki zevcesi Âişe ve Hafsa aralarında kararlaştırıp Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in yanlarına vardığında, kendisinden megâfir kokusu geldiğini söylediler. Megâfir yemediğini söyledi. Demek ki balı yapan arı megâfir yalamış dedi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, bir daha bal şerbeti içmemeye yemin etti. Sûrenin bu münasebetle indiği rivâyet edilmiştir.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, zevcelerinden birine bir sır tevdi etmiş fakat o, bunu tamamen gizlememiş, zevcelerinden bir başkasına anlatmıştır. Bundan haberdar olan Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, sırrı gizlemediğinden dolayı zevcesine serzenişte bulunmuştur. Fakat bu sefer ikisi, birbirine arka

çıkarak dünya refah ve zinetine müteallik bazı dilekler arzetmişler, diğer zevceleri de ilgilendiren bir durum meydana gelmiştir.

Bunun üzerine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, dünya hayatının nazarlarında ehemmiyetsizliğini anlatmak ve zevcelerine bir ders vermek, rızalarını yoklamak üzere kendilerine helâli haram eden bir yeminle mutâd olan yaşayışından ve zevcelerinden çekilmişler. Meşrebe denilen selâmlık odasında, bir ay uzleti ihtiyar etmişlerdir.

İtikâf sünnet-i seniye olduğu için, ilk anda bu uzletin mahiyeti fark edilmemiş. Fakat bir müddet sonra zevcelerinin Rasûlullah'ı gücendirmiş olmaları endişesiyle mahzun gözyaşları dökmekte oldukları işitilmiş ve müteâkiben Peygamber, bütün zevcelerini tatlik etti sözü duyulmuştur.

Nihâyet yirmi dokuz gün sonra (o ay yirmi dokuz çekmiş olduğundan) Efendimiz Sallâllâhû Aleyhivesellem, uzletgâhdan hane-i saadetlerinden avdet etmişlerdir.

Bu sûre, bu Tahrim hadisesi sebebiyle nâzil olmuştur.

Ahzap sûresinde Cenâb-ı Hak buyuruyor, (Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem zevcelerine de ki; "Şayet dünya hayatı ve zinetini istiyorsanız, gelin size talâk hakkınızı vereyim. Ve sizi güzellikle bırakayım.")

Yukarıda zikredilen hususlardan başka da rivâyetler vardır.

Bunlardan biri de Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem, Hafsa Radıyâllâhû Anhâ'nın odasında cariyesi ile bir arada bulunmuş. Hafsa Radıyâllâhû Anhâ'nın yokluğunda, bunu haber alınca çok müteessir olmuş ve ağlamış. Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem, "O benim cariyemdir. Âllâh-û Teâlâ onunla beraber bulunmayı

helâl kılmıştır. Ağlama ve bunu zevcelerden kimseye söyleme. O şimdiden sonra bana haram olsun" demiş.

Bu haram kılma, O'nun bir zellesi idi. Onun için âyette buna tenbih buyurulmuş, mamâfih affolunduğuna işâret edilmiştir.

Aişe Radıyâllâhû Anhâ da şöyle demiştir; "Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem, Zeynep binti Cahş'ın yanında bal şerbeti içer ve bir müddet hücresinde kalırdı. Ben ve Hafsa Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem hangimize gelirse, (Megâfir mi yedin?) Sen de megâfir kokusu duyuyorum) diyelim" dedik. "Hayır! Fakat Zeynep binti Cahş'ın yanında bal şerbeti içtim, öyle ise bir daha içmem. İşte yemin ettim. Bunu kimseye söyleme" buyurdu.

Urfut; Arabistan'da talh denilen dikenli meşe veya mugaylan nev'inden bir ağacın ismidir. Sızıntı hâlinde tatlı fakat fenâ kokulu bir zamk çıkarır ki buna megâfir denir.

Yukarıda işaret edildiği gibi bu hususta daha birçok rivâyetler vardır.

1- يَـا اَيُّهَـا النَّبِيُّ لِـمَ تُحَـرِّمُ مَـا اَحَـلَّ اللّٰهُ لَـكَ تَبْتَغِـى مَرْضَـاتَ اَزْوَاجِـكَ وَاللّٰهُ غَفُـورٌ رَحِيـمٌ

يَـا اَيُّهَـا النَّبِـىُّ Nebi elif lâmsız olursa, her peygambere nebi denir. Fakat elif lâm ile olursa muayyen nebi ki Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'dir. Nebi; haberdar, haber sahibi. Farisede peygamber; peygam haber, peygamber, haberdar. Ey benim, muayyen nebim, peygamberim, Habibim. لِـمَ Niçin تُحَـرِّمُ haram ediyorsun, nefsine haram etmek istiyorsun? مَـا اَحَـلَّ اللّٰهُ لَـكَ Allâh-û Teâlâ'nın sana helâl ettiği Mariye'yi, nefsine niye haram ediyorsun, Emr-i İlâhi olmadan? تَبْتَغِـى مَرْضَـاتَ اَزْوَاجِـكَ Hanımları rızası

için bunu yapıyorsun, hâlbuki onlar senin rızanı almak için çalışsınlar. Helâl olanı Âllâh helâl ediyor, haramı da Âllâh haram ediyor. وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ Âllâh CelleCelâlûhû, mübalağa ile mağfiret edicidir ve mübalağa ile rahmet sahibidir. Bu haram etmenin bir kıymeti yoktur.

2- قَدْ فَرَضَ اللّٰهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ اَيْمَانِكُمْ ۚ وَاللّٰهُ مَوْلٰيكُمْ ۚ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

قَدْ فَرَضَ اللّٰهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ اَيْمَانِكُمْ ۚ Âllâh-û Teâlâ, size (kefaretle) yeminlerin açılmasını meşru kılmıştır. (Yemin niyetle yapılırsa yemin olur, niyetle yemin ise Vêllâhi, Billâhi ve Tellâhi kelimeleri ile olur. Yemin kefareti de on kişiyi doyurmakla olur.) وَاللّٰهُ مَوْلٰيكُمْ ۚ Mevlânız, yardımcınız umurunuzu tevdi eden Âllâh'tır. وَهُوَ الْعَلِيمُ Âllâh'tır âlim, size ne lâyık olduğunu bilir. الْحَكِيمُ Hakîmdir, her şeyi yerli yerinde halkeder.

3- وَاِذْ اَسَرَّ النَّبِيُّ اِلٰى بَعْضِ اَزْوَاجِهٖ حَدِيثًا ۚ فَلَمَّا نَبَّاَتْ بِهٖ وَاَظْهَرَهُ اللّٰهُ عَلَيْهِ عَرَّفَ بَعْضَهُ وَاَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ ۚ فَلَمَّا نَبَّاَهَا بِهٖ قَالَتْ مَنْ اَنْبَاَكَ هٰذَا ۖ قَالَ نَبَّاَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ

وَاِذْ اَسَرَّ النَّبِيُّ اِلٰى بَعْضِ اَزْوَاجِهٖ حَدِيثًا ۚ O zaman ki Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Ezvac-ı Tahirat'tan bazılarına sır olarak bir şeyi söylemişti ki Hafsa Radıyâllâhû Anhâ idi. O'na dedi; "Benim bu söyleme dediğimi kimseye söyleme." فَلَمَّا نَبَّاَتْ بِهٖ Ne zaman ki Hafsa Radıyâllâhû Anhâ, Aişe Radıyâllâhû Anhâ'ya o sözü söyledi. Söylememesi icap eden o sözü Aişe Radıyâllâhû Anhâ'ya haber verdi. وَاَظْهَرَهُ اللّٰهُ عَلَيْهِ Âllâh da Cibril-i Emin vasıtası ile Habibine haber verdi. عَرَّفَ بَعْضَهُ وَاَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ ۚ Sözler iki idi, biri

Mâriye'nin ahvâlini söylememek, diğeri de O'ndan sonra Ebû Bekir ve Ömer Radıyallâhû Anhüm'ün halife olacağı idi. Hilâfet bahsini söylemedi lâkin Mâriye bahsini söyledi. فَلَمَّا نَبَّاَهَا بِهٖ Ne zamanki Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Hafsa Radıyallâhû Anha'ya "Ben sana bir söz emanet ettim, o sözü niye söyledin." قَالَتْ مَنْ اَنْبَاَكَ هٰذَا "Bunu sana kim söyledi" dedi. (Hafsa Radıyâllâhû Anhâ gelip Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e demiş.) قَالَ نَبَّاَنِىَ الْعَلِيْمُ الْخَبِيْرُ Eşi (Hafsa Radıyâllâhû Anhâ) "Bunu sana kim söyledi?" dedi. O da "Onu, bana her şeyi bilen, her şeyden haberdar olan Âllâh-û Teâlâ haber verdi" dedi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in gizlice söylediği sözün İrtihâlinden sonra hilâfete sırasıyla Ebu Bekir ve Ömer Radıyallâhû Anhüm'ün geçecekleri hususunu Hafsa Radıyâllâhû Anhâ'ya, Aişe Radıyâllâhû Anhâ'ya söylemedi. İfşa ettiği ise Mariye Radıyâllâhû Anhâ hakkındaki "Benim sırrımı niçin gizlemedin?" demişti.

Aişe Radıyâllâhû Anhâ'ya bildirdiği kısım Mariye Radıyâllâhû Anhâ hakkında olan, bildirmediği ise hilâfet meselesi idi.

Hafsa Radıyâllâhû Anhâ, Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem'in bu sırrını Aişe'ye söyleyince, durum vahiy ile Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e bildirilmiş ve âyette zikredilen konuşma cereyân etmiştir.

4- اِنْ تَتُوْبَآ اِلَى اللّٰهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوْبُكُمَا ۚ وَاِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ مَوْلٰيهُ وَجِبْرِيْلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِيْنَ ۚ وَالْمَلٰٓئِكَةُ بَعْدَ ذٰلِكَ ظَهِيْرٌ

اِنْ Eğer تَتُوْبَآ ikiniz "Hafsa ile Aişe Radıyâllâhû Anhâ" اِلَى اللّٰهِ فَقَدْ Âllâh-û Teâlâ'ya tevbe ve rücû ederseniz, (Tevbeniz kabûl olunur.) İkinizin de kâlbi صَغَتْ قُلُوْبُكُمَا "Mariye Radıyâllâhû Anhâ'nın haram

edildiğini şâyi etmek, anlatmaya meylediyor. Rasûl-û Ekrem'in buna meyli yoktur. Eğer siz, bu meylinizden tevbe ve rücû ederseniz, Âllâh CelleCelâlûhû sizin tevbenizi kabûl eder." وَاِنْ تَظَاهَرَا Ve eğer Peygambere karşı birbirinize arka verirseniz, bu meselenin üzerine düşerseniz. عَلَيْهِ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ مَوْلٰيهُ Şüphesiz ki O'nun dostu ve yardımcısı Mevlâ'sıdır. وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ Cebrail Aleyhisselâm ve Mü'minlerin sülehası, iyileridir. وَالْمَلٰٓئِكَةُ بَعْدَ ذٰلِكَ ظَهِيرٌ Ve bunların ardından bütün melekler de O'na yardımcıdır.

Âyette Aişe ve Hafsa Radıyâllâhû Anhâ'ya hitap edilmiş, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in gönlünü almaları istenmiş. Kıskançlık, sır yayma ve onun hoşlanmayacağı aşırılıklardan kaçınmaları konusunda uyarılmışlardır.

عَسٰى رَبُّهٰٓ اِنْ طَلَّقَكُنَّ اَنْ يُبْدِلَهٰٓ اَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ **5-** قَانِتَاتٍ تَٰٓائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَٰٓائِحَاتٍ ثَيِّبَاتٍ وَاَبْكَارًا

عَسٰى Ne zaman ki (yakin) رَبُّهٰٓ Rasûl-û Ekrem'in Rabbi. اِنْ اَنْ يُبْدِلَهٰٓ طَلَّقَكُنَّ (İsyanınız yüzünden) sizi tatlik eder, boşarsa; اَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكُنَّ Rabbi, O'na sizden daha hayırlısını ihsan eder. مُسْلِمَاتٍ مُؤْمِنَاتٍ Dindar, muhlis namaz kılan, قَانِتَاتٍ mu'ti olanlar, (itâatla sebat gösteren,) تَٰٓائِبَاتٍ dâima tevbe ile meşgul olanlar, عَابِدَاتٍ tevbe ile vaktini geçirenler, سَٰٓائِحَاتٍ ثَيِّبَاتٍ وَاَبْكَارًا ibadet eden (veya Rasûl-û Ekrem'in emirlerine boyun eğen) oruç tutan dul ve bekâr, Sizden daha hayırlı zevceler verir.

Âyet, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in hiçbir zevcesini boşamadığının delilidir. Bu âyet nâzil olduktan sonra

"Tehyir" âyeti nâzil oldu. Muhayyer bırakmak. Bu tehyir âyeti, Sûre-i Ahzap'tadır.

Cenâb-ı Hak emrediyor hanımlara; Ey hanımlar! Siz, ümmetin hanımları gibi değilsiniz. Eğer takvâ sahibi olurda Âllâh-û Rasûlûllâh'a itâatınız olunca sizin ecr-i ücretiniz, ümmetin hanımları gibi değil. Ecr-i ücretiniz kat kat olur.

Sûre-i Ahzap'ta Cenâb-ı Hak buyuruyor. Hanım zevcelerine bu âyeti bildir. "Eğer siz Âllâh-û Rasûlûllâh'ı intihap ederseniz, her şeyin fevkinde tutarsanız. Eğer dünya ve zinetlerine meyliniz varsa Rasûl-û Ekrem'e meyliniz olmaz. Ya dünya ve zinetlerini yahut Rasûl-û Ekrem'i tercih edersiniz. Tam dünyaya yapışmışsanız geliniz, size istediğiniz malı veririm, mehri de veririm, tatlik ederim. Eğer siz Âllâh-û Rasûlûllâh'ı, kıyâmet gününü isterseniz, Âllâh Celle Celâlûhû ecr-i azimi size va'detmiş, verecektir."

Bu âyet nâzil olduğunda Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, ilk evvel Aişe Radıyâllâhû Anhâ'dan başlamış, demiş. "Ey Aişe, âyet nâzil oldu. Ben, sana söylüyorum, cevabını hemen verme. Git baban ve anan ile istişare et, ondan sonra cevabını ver. Âyet budur; "Eğer siz dünyayı severseniz, ben size dünyalığı verir ayrılırsınız. Eğer ahireti sever isterseniz, Cenâb-ı Hak va'detmiş ahiret nimetlerini ihsan edecek."

Aişe demiş; "Efendim, ben bunun için mi gidip ana ve babamdan istişâre edeceğim. Ben, yüz bin dünyayı senin için fedâ ederim. İstişâreye lüzum yoktur." Bunun üzerine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, memnun oldu. Diğer Ezvâc-ı Tahirat da aynı yolu takip ettiler. Bu vak'alar böylece ortadan kalkmış oldu.

6- يَـا اَيُّهَـا الَّذِيـنَ اٰمَنُـوا قُـوا اَنْفُسَـكُمْ وَاَهْلِيكُمْ نَـارًا وَقُودُهَـا النَّـاسُ وَالْحِجَارَةُ

عَلَيْهَا مَلٰٓئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللّٰهَ مَآ اَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا Ey Âllâh-û Rasûlûllâh'a Kur'an'a imân edenler. قُوٓا Muhafaza ediniz (vekâyet-i vikayeden) taat ve ibadet ile. اَنْفُسَكُمْ Evvelâ nefsinizi cehennemden muhafaza etmeye çalışınız. وَاَهْلِيكُمْ Evlât ve ailelerinizi وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ نَارًا bir ateşe ki onun tutuşturucu yakıtı taşlar, taş yürekli insanlardır. عَلَيْهَا مَلٰٓئِكَةٌ Ona me'mur çok haşin ve şedid melekler vardır. غِلَاظٌ شِدَادٌ İri gövdeli, sert tabiatlı azap melekleridir. لَا يَعْصُونَ اللّٰهَ مَآ اَمَرَهُمْ Allâh-û Teâlâ'nın emirlerine isyân etmezler.

(Bir hadiste Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor. Besmelenin harfleri on dokuzdur. Bu vazifeli azap melekleri de on dokuzdur. Eğer bir kimse halis niyetle Bismillâhirrahmênirrahim'e devam ederse, bu azap meleklerinden muhafaza edilir.) وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ Allâh'ın emrini dâimâ yerine getirirler. Ey Mü'minler nefsinizi ve ehlinizi, işte böyle bir cehennemden muhafaza ediniz.

7- يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ ۖ اِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ

يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ ۖ Ey Kâfirler! Bugün itiraz, özür dilemeyin. (Amel günü dünyada idi, bugün ise hesap günüdür. Özür kabûl olunmaz.) اِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۚ Size olan cezâ, sizin dünyada iken yaptığınız (kötü amellerinizin cezâsıdır.)

8- يَآ اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا تُوبُوٓا اِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَصُوحًا ۭ عَسٰى رَبُّكُمْ اَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّاٰتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ ۙ يَوْمَ لَا

يُخْزِى اللّٰهُ النَّبِيَّ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ ۚ نُوْرُهُمْ يَسْعٰى بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَآ اَتْمِمْ لَنَا نُوْرَنَا وَاغْفِرْ لَنَا ۚ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ

يَآ اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا Ey Âllâh-û Rasûlûllah'a, Kur'an'a imân edenler. تُوْبُوْٓا اِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَصُوْحًا Âllâh-û Teâlâ'ya (günâhlarınızdan) rücû, tevbe ediniz. (Tevbe nedamet, pişmanlıktan ibarettir. Meselâ içki kullanıyordu, "keşke içmeseydim der" pişman olur. Diğeri de o âlet-i edevatı ortadan kaldırmak. Üçüncüsü de hayatın sonuna kadar bir daha kullanmamak.)

Nasuh bir tevbe, nefis galebe edince hatırına gelir, ben tevbe etmiştim, yâni nasihat edici. عَسٰى Yakındır, Kur'an-ı Azimüşşân vâki demektir. Âllâh CelleCelâlûhû, رَبُّكُمْ اَنْ يُّكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّاٰتِكُمْ umulur ki tevbeden sonra sizin kötülüklerinizi affeder. وَيُدْخِلَكُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِىْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ Peygamberi ve onunla birlikte imân edenleri utandırmayacağı günde, Âllâh sizi içlerinden ırmaklar akan cennetlere koyar. يَوْمَ Öyle bir gündür ki لَا يُخْزِى اللّٰهُ النَّبِيَّ Âllâh CelleCelâlûhû, Habibini mahzun bırakmaz, onun dostlarını cehenneme koymaz, O'na tâbi olanları cehennemden muhafaza eder. وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ Onunla beraber olanları, Mü'minleri cehenneme koymaz. Ateş ve karanlıklar göstererek onları utandırmaz, üzmez.

İmânı, küfürle karıştırmayan. **"velem yelbisû imânehûm bi zulmin bi küfrin"** Ümidimiz budur, kefaretlerle gider. Dünyanın musibetleri ile gider, af ile gider. Hatta şefaatlarla gider. Âllâh da affeder. Cenâb-ı Hak, Habibinin kâlbini kırmaz.

İmânını, küfürle karıştıranlar. İmân var, Kelime-i Şehadeti

getirmiş fakat yılbaşı ile onların âdetlerini yapmış, küfrü tercih etmiş. Dinini tahfif ederek "onların daha iyidir" şeklindeki söz ve uygulamaların cezâsı, Âllâh'ın katında çok ağırdır. Bunların durumu, içine yabancı maden karışmış olan altına benzer. Tasfiye için kuyumcuya götürüldüğü gibi, bu kimseler de imânına küfür karıştırdığından, cehennemde yanarak tasfiye olacaktır. نُورُهُمْ يَسْعٰى بَيْنَ اَيْدِيهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ Çünkü onların nûrları, önlerinden ve yanlarından nurlar içinde gidiyorlar. (Hatta cehennem lisana gelir. "Ey Mü'min, bir an evvel geç. Senin nurun, benim ateşimi söndürüyor. Bir an evvel üzerimden geç" diyor.)

يَقُولُونَ رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا "Yâ Rabbi, nurumuzu sönmekten koru, (tamamla ve bâki kıl ve bizi mağfiret eyle.) اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ Sen yâ Rabbi, şüphesiz her şeye kâdirsin gücün yeter" derler.

9- يَا اَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

يَا اَيُّهَا النَّبِىُّ Ey Âllâh'a, Rasûlûne, Kur'an'a imân eden Mü'minler. جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ Kâfirlere karşı (kılıçla) münâfıklara karşı (söz, fikir, rahmet, vaidle) cihat edin. Kâfirler, Müslüman hudud-u arazisi, evine mülküne girdiğinde, bütün Müslümanlar için cihad farz olur. وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ Onlara karşı sert, şiddetle muamele ediniz. وَمَأْوٰيهُمْ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ Onların me'vâsı cehennemdir. O gidicek yer, ne de kötüdür.

Âyette; kâfirlere kılıç kullanarak, münâfıklara da deliller

getirerek savaş emredilmiş. Yumuşak davranmak fayda vermediği zamanda, sert tutum istenmiştir.

10- ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا لِّلَّذِيْنَ كَفَرُوا امْرَاَتَ نُوحٍ وَّامْرَاَتَ لُوطٍ ؕ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا وَّقِيْلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدّٰخِلِيْنَ

ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا لِّلَّذِيْنَ كَفَرُوا Âllâh CelleCelâlûhû bir misâl beyân ediyor, لِّلَّذِيْنَ كَفَرُوا küfürde kalanlar için. Eğer iyilerle temas etse bile, peygamberlerle temas etse bile yine esas olan imândır. O küfür zâil olmaz, ebedi azaba müstehak olur. Misâl nedir?

امْرَاَتَ نُوحٍ وَّامْرَاَتَ لُوطٍ Nûh Aleyhisselâm'ın karısı ile Lût Aleyhisselâm'ın karısını bir misâl kıldı. كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا Bu ikisi, kullarımızdan iki sâlih kişinin nikâhında iken onlara hâinlik ettiler. صَالِحَيْنِ Böyle sâlih peygamberlerin evinde idi. فَخَانَتَاهُمَا İki kadın da her iki peygambere hıyânet ettiler. فَلَمْ يُغْنِيَا İgnâ etmedi, savamadı, Nûh ile Lût Aleyhisselâm kâfi gelmedi. عَنْهُمَا O iki hanımdan مِنَ اللّٰهِ Âllâh'ın azabına karşı. Âllâh'ın azabından zevçleri, o kaddınları bir vechile kurtaramadı. وَّقِيْلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدّٰخِلِيْنَ Onlara "Haydi ateşe girenlerle beraber, siz de girin" denilecek. Nûh Aleyhisselâm'ın karısı Vâile, Nûh Aleyhisselâm'a "mecnundur" derdi. Lût Aleyhisselâm'ın karısı Vâhile de gelen misâfirleri gece ateş yakarak, gündüz duman tüttürerek kavmine haber verirdi. Bu hıyânetleri sebebiyle cezâlandılar. Zevcelerinin salâh ve nübüvveti, onları gark ve ateş azabından kurtaramadı.

11- وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوا امْرَاَتَ فِرْعَوْنَ اِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِيْ عِنْدَكَ بَيْتًا فِى الْجَنَّةِ وَنَجِّنِيْ مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهٖ وَنَجِّنِيْ مِنَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ

وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا Yine Cenâb-ı Hak bir misâl ile bildiriyor. لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوا Âllâh-û Teâlâ'ya imân edenlere de امْرَاَتَ فِرْعَوْنَ Fir'avn'ın hanımını misâl gösterdi. اِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِيْ عِنْدَكَ بَيْتًا فِى الْجَنَّةِ O "Yâ Rabbim, benim için cennette, nezdinde bir ev yap! وَنَجِّنِيْ مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهٖ Beni, Fir'avn'dan ve onun (kötü) amelinden kurtar. وَنَجِّنِيْ مِنَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ Ve beni zalimler güruhu topluluğundan kurtar" demişti.

Fir'avn'ın hanımı Âsiye, Mûsâ Aleyhisselâm'a imân etmişti. Bundan dolayı kocası Fir'avn onu ellerinden ve ayaklarından dört kazığa bağlamış, göğsüne kocaman bir taş koymuş. Öylece yakıcı güneşe bırakmıştı. İşkence zamanında, zikredilen duâyı yaparken ruhu kabzedilmiştir.

12- وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرٰنَ الَّتِيْٓ اَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيْهِ مِنْ رُّوْحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمٰتِ رَبِّهَا وَكُتُبِهٖ وَكَانَتْ مِنَ الْقٰنِتِيْنَ

وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرٰنَ الَّتِىْٓ اَحْصَنَتْ فَرْجَهَا İmran'ın kızı Meryem'i de misâl getir. O ırzını (iffetini) korumuştu. فَنَفَخْنَا فِيْهِ مِنْ رُّوْحِنَا Biz, O'na halkettiğimiz ruhtan üfledik. (Halkeden Âllâh'tır. Cebrail Aleyhisselâm ise Meryem Radıyâllâhû Anhâ'ya, ruhu üfürdü. Aynı gün, aynı saatte Îsâ Aleyhisselâm'ın va'z-ı hamli, doğumu olmuştur.) وَصَدَّقَتْ بِكَلِمٰتِ رَبِّهَا Ve o, Rabbinin kelimelerini ve kitaplarını tasdik etti. وَكُتُبِهٖ Ve kitaplarını. وَكَانَتْ مِنَ الْقٰنِتِيْنَ O, Emr-i İlâhi'ye gönülden itâat edenlerdendi.

Bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur. "Erkeklerden çok kim-

seler kemâle ermiştir. Kadınlardan ise yalnız dört kişi kemâle ermiştir. Bunlar; Fir'avn'ın hanımı Âsiye binti Müzâhim, Meryem binti İmran, Hatice binti Hûveylid ve Fatıma binti Muhammed'dir. Radıyâllahû anhüm.

Mevlâna Celâleddín-i Rûmi Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz buyuruyor; "Âllâh-û Teâlâ'nın nazarı, insanın kâlbinedir.

Bir hadis-i kutside buyuruluyor; "Yerlere ve göklere, biz Azimüşşân yerleşmiyorum. Ancak Mû'min-i Kâmil'in kâlbine yerleşiyorum."

Bir insanın kâlbinde Zikrullâh ziyâde ise, Masivâ-i İlâhi Âllâh'ın düşmanları içine girmemişse, o kimsenin kâlbi Nazargâh-ı İlâhi'dir.

Eğer Âllâh'ın düşmanları bir kâlpte yer bulmuşsa Âllâh Celle-Celâlûhû, nazarını o kâlpten çeviriyor.

سُورَةُ الْمُلْكِ ﴿٦٧﴾ MÜLK SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre Mekke'de nâzil olmuştur. 30 âyet, 330 kelime, 1330 harften ibarettir. Adını birinci âyetinde geçen "El-Mülk" kelimesinden almıştır. Ayrıca Tebâreke, Münciye, Mücâdele, Mâni'a, Vakiye adları ile de anılır. Bu sûreyi her gece okuyan, pek büyük sevâba nâil olacağına ve sûrenin faziletlerine dâir hadisler vardır.

Sûre-i "Vafiye" derler. Okuyan sahibini, kabir azabından vikaye eder. Mücâdele derler. Onu okuyan sahibini, kabirde gelen azap meleklerine karşı mücâdele eder. Sûre-i Mâni'a demişler çünkü sahibini, kabir azabından men ediyor. Yine Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyurmuş ki; "Ben, ümmetimin kâlbi ve hıfzında ezber bulunmasını istiyorum."

1- تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

تَبَارَكَ Hayır ve bereketlendi. Münâfıkların, kâfirlerin sözlerinden mukaddes ve yüksektir Âllâh. Yâni **tevâzene bi celâlihi ve cemâlihi an evsâfil mahlûkine**. Tebâreke, teâzame buyuruyor. Âllâh, Celâli ve Cemâli itibariyle mahlûkatın iltifatından, bütün kemâl sıfatlarla muttasıftır.

الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ O Âllâh ki mülk, kudret elindedir. Melekût; göklere derler. Mülk; yerlere derler. Mülk-ü Meleküt, Cenâb-ı Hak'kındır. Bu mülk, Âllâh'ın halkettiği bir mahlûktur, Âllâh'ın malıdır. O Âllâh ki mülk elindedir. Elinde demek, mecazdır yâni hükmündedir. Bütün kâinatın tasarrufu Kudret-i İlâhiye'dedir. Böyle olduktan sonra وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ her şeye muktedirdir. İsterse in'am eder, isterse intikam eder. O'nun her şeye gücü yeter.

2- الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ Öyle Âllâh ki **hâleka kaddere** halketmiş takdir etmiş. Ölümü ve hayatı yaratan O'dur. Ehl-i mânânın verdiği mânâ ise bir kâlp ki Zikrullâh'tan uzaktır, o kâlp ölü demektir. Bir kâlp de ise Zikrullah vardır, o kâlp hayat sahibidir. Öyle Âllâh ki istediğinin kâlbine Zikrullah'ı idhal eder, Zikrullah'a meyleder, meyledince Zikrullah'ı alır, kâlbi Zikrullah ile dolar. Bir kâlpte de Zikrullah olmayınca o kâlp ölü gibidir. Vilâyet derecesine ulaşan insanları, alışveriş (yapmak,) görüşmek, Zikrullah'tan uzaklaştırmıyor. Niçin? Konuşuyor ama kâlbi yine zikir yapıyor. Gâye âhiret olur, o zaman dünyada onun peşinden gelir.

لِيَبْلُوَكُمْ Âllâh, sizi imtihan ediyor. أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا Hanginiz daha güzel amelde bulunacağını sınamak için. Cenâb-ı Hak, hepimizin nasıl amel edeceğini bilir. Ne zaman zuhur eder, meydana çıkarsa o zaman hükme medar olur. وَهُوَ الْعَزِيزُ Âllâh CelleCelâlûhû azizdir, âsilere intikamını yapar. Aziz, galibin galibidir. الْغَفُورُ Tevbe

edenlerin mübalağa ile tevbesini kabûl edicidir. Tevbe edenin tevbesini kabûl eder. Asilerden de intikamını alır.

3- اَلَّذِی خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ طِبَاقًا ؕ مَا تَرٰی فِی خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِنْ تَفَاوُتٍ ؕ فَارْجِعِ الْبَصَرَ ۙ هَلْ تَرٰی مِنْ فُطُورٍ

اَلَّذِی Öyle Âllâh ki خَلَقَ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ طِبَاقًا ؕ yedi göğü tabaka tabaka, O halketmiştir. Yedi kat göklerden sonra Kürsi-i İlâhi, dokuzuncu da Arş-ı İlâhidir. Arş-ı İlâhi, Kürsi-i İlâhi ile beraber yedi kat gökleri de ihâta etmiştir. مَا تَرٰی فِی خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِنْ تَفَاوُتٍ ؕ Çok merhametli olan Âllâh'ın yaratışında, hiçbir uygunsuzluk göremezsin. (Her şey birbirine uygundur, noksanı yoktur.) فَارْجِعِ الْبَصَرَ ۙ هَلْ تَرٰی مِنْ فُطُورٍ Ey muhatap, gözlerini çevir göğe bir bak, bir bozukluk noksanlık görebilir misin?

4- ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ اِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ

ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ (Aksaklık görebilmek için bir değil,) birçok def'a gözünü çevirip bak. يَنْقَلِبْ اِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ Göz (aradığı bozukluğu bulmaktan) âciz kalır, bitkin yorgun bir hâlde sana dönecektir.

5- وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَاَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ Biz Azimüşşân, dünyaya en yakın olan göğü yıldızlarla donattık. وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ Bunları

şeytanlara atılacak şeyler kıldık. وَاَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ Ve onlar için alevli ateş azabı hazırladık.

Şeytanlar sır çalmak için birinci semâya çıkınca taşlanırlar. Onlara atılan taşlar yıldızların kendileri değil, yıldızlardan gök taşlarıdır. Yıldızlar yerinden değişmezler.

Bu ifâdenin zâhiri, bütün yıldızların en yakın gökte olmasıdır. Onun için buyuruluyor ki; inatçı, itâate yanaşmaz, her bir şeytandan koruduk. Onlar, yüce melekler topluluğunu dinleyemezler. O cisimlere ait süsleri, zâhiri nurları geriden görürler. Fakat daha yüksek heyetleri, en yüce cemiyetleri yâni melekleri dinleyip işitemezler. Peygamber gibi vahiy alamazlar, miraca çıkamazlar, o sınırlarda duramazlar. Kovulmak için her taraftan ateş edilirler. En yakın göğün de sınırlarında böyle def edici, geri püskürtücü kuvvet vardır. Dinsiz şeytanların yüksek topluluğu dinleyip, peygamberlik taslamamaları için bekler ve onları kovarlar. Bir de o şeytanlara devamlı bir azap vardır ki o da ahirettedir. Ancak bir çalıp kapmaca yapan olur. Bir kulak hırsızlığı ile yüksek topluluk haberlerinden, vahiy ve ilham gelişlerinden çalıp kaçan bulunur, onu da yakıcı bir ateş, gökten yere doğru delip geçen alev takip eder. Şihablar; en yakın göğün sabit süsü olan, bilinen yıldızlar gibi büyük olmamakla beraber yine yıldızlar cinsinden sayılabilecek, küçük ve küme küme dolaşan gök cisimlerindendir. Havaya teması ile parladığı sırada, bir fişek gibi kaymasıyla süs hizmetinden de uzak kalmaz. Bununla beraber şeytanlara atılan şihabdan maksadın, ruhani bir şihab olması da pek muhtemeldir. Asıl mesele; aşağıdan göğe karşı saldırmak isteyenlerin durumlarını göstererek, İlâhi olan ilhamlardan bir kulak hırsızlığına ait şeytanlıklarla pey-

gambere karşı rekabete kalkışan, dinler uydurmağa çalışan dinsizlerin, maddi ve manevi yenilgi ve perişanlıklarını anlatmaktır.

6- وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ Rablerini inkâr edenler için (şeytanlara da insanlara da cehennem azabı vardır. Mevzu burada şeytanlar geçiyor.) عَذَابُ جَهَنَّمَ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ Cehennem azabı vardır. O, ne kötü dönüştür.

7- إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ۙ

Onlar cehenneme atıldıkları zaman, onun kaynar hâldeki çirkin ve korkunç sesini işitirler.

8- تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ ۖ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ

تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ Yakındır ki yâni cehennemden zuhur eden bu uğultu sesleri o kadar korkunçtur ki neredeyse cehennem, öfkesinden çatlayacak gibi olur. كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ Her ne zaman oraya bir topluluk atılsa سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ onun vazifeli meleği, bekçileri onlara "Size (bu azap ile) korkutucu bir peygamber gelmemiş miydi?" diye sorarlar.

9- قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ۚ

قَالُوا Diyorlar, بَلَىٰ hüsran içinde ağlayarak diyorlar. قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ "Bizi (bu azap ile) korkutan bir peygamber gelmişti fakat فَكَذَّبْنَا biz, onları tekzip ettik. وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ ۚ Ve Allâh-ü

Teâlâ, hiçbir şey inzâl etmemiş, gönderdiği yok demiştik." اِنْ اَنْتُمْ اِلَّا فِى ضَلَالٍ كَبِيرٍ Biz, onlara "Siz olsa olsa büyük bir sapıklık içindesiniz." demiştik.

10- وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ اَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِى اَصْحَابِ السَّعِيرِ

وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ اَوْ نَعْقِلُ **"ve kalû"** Ve yine diyorlar, cehenneme müvekkel olan meleğe diyorlar. "Eğer biz dünyada نَسْمَعُ kabûl etmek sûretiyle kulak vermiş olsaydık yahut onların söylediklerine, aklımızı kullanmış olsaydık. Elbette bu belâ başımıza gelmezdi. مَا كُنَّا فِى اَصْحَابِ السَّعِيرِ (Şimdi) şu alevli cehennemin mahkûmları arasında olmazdık" diye ilâve ederler.

11- فَاعْتَرَفُوا بِذَنْبِهِمْ ۚ فَسُحْقًا لِاَصْحَابِ السَّعِيرِ

فَاعْتَرَفُوا بِذَنْبِهِمْ ۚ Böylece günâhlarını itiraf ederler. فَسُحْقًا لِاَصْحَابِ السَّعِيرِ (Fakat o andaki itirafları asla kendilerine fayda vermez.) Cehennemlikler, Âllâh'ın rahmetinden uzak olsun.

12- اِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَاَجْرٌ كَبِيرٌ

اِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَيْبِ Onlar ki Rablerini görmedikleri hâlde, O'ndan korkar da günâhlarından ictinab ederler (Bizim, Âllâh'a gayb olarak imân etmemiz lâzım gelir, bununla mükellefiz. O kişi gideceği yerini görüyor, halini biliyor, gördükten sonra inanıyor. Daha önce peygamberinin tebliğinden inanmıyor. Böyle bir imân, imânın bil gayb olmadığından kabûl olmuyor. Nitekim Fir'avn da suda boğulurken gideceği ebedi azabı görünce **"Lâ ilâhe illellezi**

amenet bihi ben-i isrâile" dedi, imân etti fakat imânı kabûl olmadı. Çünkü imânı yeis, pişmanlık imânıdır. Şâyân-ı kabûl değil.

لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَاَجْرٌ كَبِيرٌ Onlara, Cenâb-ı Hak'tan mağfiret var, kusurlarını affeder ve ecr-i kebir var ki cennetle nimetlendirir. Demek ki cennet sebebi, Âllâh korkusudur.

Onun için Mevlânâ Celâleddin-i Rumí Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz buyuruyor; "Âllâh korkusu, kâlbinde olanlara müjdeler olsun. Bu dünyada Âllâh'tan korkanlara, ahirette ahiret korkusu yoktur. Dünyada Âllâh'tan korkmayanlara, ahirette korku var."

13- وَاَسِرُّوا قَوْلَكُمْ اَوِ اجْهَرُوا بِهٖ ؕ اِنَّهٗ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

Ey insanlar (Rasûlûllâh hakkında) ister gizli söyleyin ister aşikâr söyleyin. Âllâh için aşikâr ile gizlinin bir farkı yoktur. Çünkü اِنَّهٗ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ O, gizli ve aşikâr olanı bildiği gibi sinelerin özüne, kâlbe geleni de bilmektedir.

Müşriklerin birbirlerine; "Sözünüzü gizleyin ki Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'in İlâhı işitmesin" derlerdi. Âyet-i Celile bu sebeple nâzil olmuştur.

14- اَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ ؕ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ؕ

اَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ ؕ Hiç halkeden bilmez mi? وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ؕ O Âllâh ki âlimdir, lûtuf sahibidir. Habir'dir, her şeyden haberdardır. Âllâh-û Teâlâ, bütün ahvâlimize müttalidir.

15- هُوَ الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِى مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهٖ ؕ وَاِلَيْهِ النُّشُورُ

هُوَ الَّذِی جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ ذَلُولًا O Âllâh-û Teâlâ ki yeryüzünü size boyun eğdiren O'dur. Yerler emrine itâat eder. Ekersen tohum intaç eder. Fidan dikersen ağaç oluşur. Yaparsen yol olur, ev olur. Âllâh CelleCelâlûhû, yerleri ihtiyacınıza muvafık olarak halketti. فَامْشُوا فِی مَنَاكِبِهَا Şu hâlde yerin sırtlarında dolaşır, seyr-i sefer edersiniz. وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهٖ O yerlerin hâsılatından olan ve Âllâh'ın rızkından yiyin. وَاِلَيْهِ النُّشُورُ Nihâyet hepiniz, kabirden avdetiniz Âllâh'ın emrinedir. Bu Azamet-i İlâhiyeyi göz önüne niye getirmiyorsunuz?

16- ءَاَمِنْتُمْ مَنْ فِی السَّمَآءِ اَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْاَرْضَ فَاِذَا هِیَ تَمُورُ

Ey âsiler, Âllâh'ın azabını düşünmeyenler. Bu âlemin tedbirine müvekkel gökteki meleklerden veya emir ve kazası gökte olan Âllâh-û Teâlâ'dan, Kârun'a yaptığı gibi sizi yere geçirivermesinden emin mi oldunuz? O zaman görürsünüz ki, arz hareket etmektedir.

17- اَمْ اَمِنْتُمْ مَنْ فِی السَّمَآءِ اَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ

اَمْ اَمِنْتُمْ مَنْ فِی السَّمَآءِ اَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا Yahut gökteki meleklerin, yahut emir ve kazası gökte olan Âllâh-û Teâlâ'nın, Lût kavmine ettiği gibi üzerinize taş yağdırıcı rüzgâr göndermesinden emin mi oldunuz? فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ (Azabımı gördüğünüz zaman) tehdidimin ne demek olduğunu, yakında bileceksiniz.

18- وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ

وَلَقَدْ كَذَّبَ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem muhakkak الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ onlardan önceki ümmetler de (Hûd ve Nûh Aleyhisselâm gibi peygamberlerini) tekzib etmişlerdi. فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ Düşün, benim onlara intikamlarımdan sebep akibetleri nasıl oldu?

19- اَوَلَمْ يَرَوْا اِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ ۛ مَا يُمْسِكُهُنَّ اِلَّا الرَّحْمٰنُ ۛ اِنَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ بَصِيرٌ

اَوَلَمْ يَرَوْا اِلَى الطَّيْرِ Âllâh'ın azametini anlamak için uçuşan kuşları görmediler mi? فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ ۛ Kanatlarını açıp kapayarak uçan kuşları, مَا يُمْسِكُهُنَّ اِلَّا الرَّحْمٰنُ ۛ onları (havada) Rahman olan Âllâh'tan başkası tutmuyor. اِنَّهُ بِكُلِّ شَىْءٍ بَصِيرٌ Âllâh Celle-Celâlûhû, her şeyi görür. Hikmetine göre tesirini halkeder.

Gökyüzünde uçmak sadece kanada ve harekete bağlı değildir. Havanında bulunması gerekir. Gökte uçan cisimler, hava boşluğuna geldiği zaman düşmektedir. İşte âyette buna işaret edilmektedir.

20- اَمَّنْ هٰذَا الَّذِى هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمٰنِ ۛ اِنِ الْكَافِرُونَ اِلَّا فِى غُرُورٍ ۚ

اَمَّنْ هٰذَا الَّذِى هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمٰنِ ۛ Azâb-ı İlâhi geldikten sonra, Rahman olan Âllâh-û Teâlâ'ya karşı size yardım edecek, (azabından kurtaracak) askerleriniz, hani kimlerdir? اِنِ الْكَافِرُونَ اِلَّا فِى غُرُورٍ ۚ İnkârcı kâfirler ancak derin bir gaflet, gurur içinde bulunmaktadırlar.

21- اَمَّنْ هٰذَا الَّذِی یَرْزُقُکُمْ اِنْ اَمْسَکَ رِزْقَهٗ بَلْ لَّجُّوا فِی عُتُوٍّ وَّنُفُوْرٍ

اَمَّنْ هٰذَا الَّذِی یَرْزُقُکُمْ اِنْ اَمْسَکَ رِزْقَهٗ Âllâh size verdiği rızkı kesiverse, size rızık verebilecek olan kimdir? بَلْ لَّجُّوا فِی عُتُوٍّ وَّنُفُوْرٍ Hayır, onlar tekebbür ve inatlarından dolayı nefretle direnip ısrar etmektedirler.

22- اَفَمَنْ یَّمْشِیْ مُکِبًّا عَلٰی وَجْهِهٖۤ اَهْدٰۤی اَمَّنْ یَّمْشِیْ سَوِیًّا عَلٰی صِرَاطٍ مُّسْتَقِیْمٍ

Şimdi (düşünün bakalım!) Her an yüzüstü kapanarak yürüyen mi doğru yolu bulucudur, yoksa doğru yolda dimdik yürüyen mi? Bu misâl, müşrik ile Mü'min hakkındadır.

23- قُلْ هُوَ الَّذِیْۤ اَنْشَاَکُمْ وَجَعَلَ لَکُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْـِٕدَةَ ؕ قَلِیْلًا مَّا تَشْکُرُوْنَ

قُلْ هُوَ الَّذِیْۤ اَنْشَاَکُمْ Ey Habibim, onlara söyle Nimet-i İlâhiye'yi tefekkür ve tezekkür etsinler. Âllâh sizi yoktan halketmiştir, وَجَعَلَ لَکُمُ السَّمْعَ size kulak ile duyma hassası vermiş, وَالْاَبْصَارَ göz ile görme hassası vermiştir. وَالْاَفْـِٕدَةَ Kalpler veren O'dur. Akıl, anlayış vermiş. Bu nimetleri Âllâh size ihsan etmiş. قَلِیْلًا مَّا تَشْکُرُوْنَ Bununla beraber pek az şükrediyorsunuz. Şükür nedir? Âllâh-û Teâlâ'nın verdiği şeyi ne için halketmişse onu, orada kullanmak.

24- قُلْ هُوَ الَّذِیْ ذَرَاَکُمْ فِی الْاَرْضِ وَاِلَیْهِ تُحْشَرُوْنَ

قُلْ هُوَ الَّذِیْ ذَرَاَکُمْ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlara Emr-i İlâhiyi böyle tebliğ et. Âllâh'tır sizi yeryüzünde halketmiş, çoğaltan ve dağıtan O'dur. فِی الْاَرْضِ وَاِلَیْهِ تُحْشَرُوْنَ Nihâyet

(ölümünüzden sonra hesap ve cezâ için) O'nun huzuruna gelip toplanacaksınız.

25- وَيَقُولُونَ مَتٰى هٰذَا الْوَعْدُ اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

Küfürde olanlar azab âyetleri geldiğinde, istihza tarikiyle Mü'minlere "Şâyet sözünüzde sadıklarsanız, doğru sözlü iseniz. (Söyleyin) bu tehdit, hani va'dettiğiniz (haşir) ne zaman?" derlerdi.

26- قُلْ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ وَاِنَّمَا اَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ

قُلْ اِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللّٰهِ Ey Habibim, onların bu itirazına cevap; "Ben Peygamberim, sizi inzar, size bildirmek için geldim. Size kıyâmetin olacağını ve herkesin amellerine göre muamele olunacağını bildiriyorum. وَاِنَّمَا اَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ Ben ise sadece aşikâr bir nezirim, apaçık sizi uyarıyorum.

27- فَلَمَّا رَاَوْهُ زُلْفَةً سِيئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هٰذَا الَّذِى كُنْتُمْ بِهِ تَدَّعُونَ

فَلَمَّا رَاَوْهُ زُلْفَةً Ne zamanki va'dolunan azabı yakın olarak gördüler. سِيئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا O kâfirlerin yüzleri çirkinleşir, kararacak ve (kendilerine) وَقِيلَ هٰذَا الَّذِى كُنْتُمْ بِهِ تَدَّعُونَ "İşte sizin arayıp durduğunuz, istediğiniz (azap) budur." denilecektir.

28- قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَهْلَكَنِيَ اللّٰهُ وَمَنْ مَعِيَ اَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ

قُلْ اَرَاَيْتُمْ "Söyleyiniz bana. اِنْ اَهْلَكَنِيَ اللّٰهُ Eğer Âllâh-û Teâlâ,

beni ve benimle beraber olan Mü'minleri helâk etse ecelim gelir de ölürsem zaten öleceğim. وَمَنْ مَعِىَ Benimle beraber olanlar da ölürse size bir faydası var mı? Cehennem azabından halas olabilir misiniz? Öyle ise benim ölümüm ile size azaptan kurtulma faydası var mı? Tabii yoktur.

اَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ اَلِيمٍ Veya rahmetiyle ecellerimizi tehir eylese her iki hâlde de söyleyin bakalım. Siz kâfirleri, o elim azaptan kurtaracak kimdir? Ölsek de kalsak da sizi azaptan kurtaracak yoktur. Ölümünüzü beklemeniz, size bir fayda temin etmez. Sizi azaptan kurtaracak ancak imân ve tevhiddir."

29- قُلْ هُوَ الرَّحْمٰنُ اٰمَنَّا بِهٖ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِى ضَلَالٍ مُبِينٍ

قُلْ هُوَ الرَّحْمٰنُ De ki; (Sizi imâna davet ettiğimiz,) Rahmaniyetle mevsuf Âllâh-û Teâlâ'dır. اٰمَنَّا بِهٖ Biz O'na imân ve tevekkül ettik. وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا Bizim tevekkülümüz de O'nadır فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِى ضَلَالٍ مُبِينٍ Yakında (azâbını gördüğünüz zaman) siz de bileceksiniz, kimin apaçık bir sapıklık, dalâlet içinde olduğunu öğreneceksiniz."

30- قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ

قُلْ اَرَاَيْتُمْ اِنْ اَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا En ziyâde sebebi maişet olan suyunuz. Eğer sabahleyin kalktığınız zaman yerin dibine batmış olsa! (Nitekim böyle bir durum olmuştur. Sâvâ namında bir deniz vardı. İran'ın Kum şehri ile Hemedan arasında tatlı bir su olup etrafında beş altı vilâyet vardı. Bir göl hâlinde, halkı da putperest idi. Rasûl-û

Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, dünyaya geldiği zaman birdenbire içi delinmiş, deniz gibi olan bu gölde su kalmamış, tamamen kurumuştur.) İşte bunun gibi siz sabah kalktığınız zaman, Cenâb-ı Hak bütün sularınızı içeriye alırsa ne yapabilirsiniz? فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ Söyleyin bakalım, size akar suyu kim getirebilir?

Bütün iyilikler sanki hepsi bir odadadır. Anahtarı ise Rasûl-û Ekrem'e tâbi olmaktır. Tâbi olmadığı takdirde velevki ibadet şeklinde olsa da bir kıymeti yoktur. (Misal olarak; Hindular oruç tutuyor, ibadetler yapıyorlar fakat bir kıymeti, olmadığı gibidir. Tâbi olmak öyledir ki yabancıyı aynı cüzden yapar. Selmân-ı Farisi, bir ateşperest'in oğlu idi. Geldi Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e, tam mânâsı ile tâbi oldu. Sahabi olduktan sonra ehl-i beyt derecesine ulaştı. Tâbi olmadıktan sonra en yakını bile olsa ayrılıyor. Nûh Aleyhisselâm'ın oğlu imân etmediğinden küfür üzerine gitti. Evlâdı olduğu hâlde, tâbi olmadığından hiçbir kıymeti olmamıştır.

Tâbi olmak iki kısımdır. Zâhiri olan namaz kılıyor, oruç tutuyoruz, tâbi olmaktır. Diğeri ise manevidir. Rasûl-û Ekrem'in ahlâk-ı hasenesi, yaptığı işleri, ahlâkı ile ahlâklanmak ki noksanlığımızdan bizim, ibadetler üzerinde gevşek görünüyoruz.

İlmi ile amel etmeyen bir âlim, putpereslerle azap görür. O ilmi Âllâh vermiş ki halkı hidâyete getirsin. O ise para toplamakta, bir şeyler yapmaya çalışıyor. Büyüklüğü arama, bir şeyhi ara. Şeyhliği kendinde arama. Bir şeyhin arkasından gitmek ister.

Senin iyi bir zamanın olursa insanın kâlbinde genişlik olur. Temiz insanların kâlbinde bir bâst, genişlik bir hâl olur, ferahlanır. Böyle bir hâl geldiğinde, o hâle başka bir şey karıştırma. Başka bir şey üzerine getirme ki o devam etsin. Eğer kabız, sıkıntı geldi

ise o da bir fenâlıktan gelmiştir, istiğfara devam et, diyor. Kâlbe İlâhi bir titreme geldiğinde, onu muhafaza et. Hazine gibi gizli tut ki dışarıya çıkarma. Sonra zâhiri şekle aldanma, çok insanların içi dışına benzemiyor, dışı içine benzemiyor. Her gördüğünü bu Ehlûllah'tır, Veliyullah diye peşinden dolaşma. Pir; akıl cihetinden olan kimselerdir. Baş ve sakalın beyazlaması ile pir olmaz. İyidir, sünneti ifâ etmiştir fenâ değil fakat pir değildir. Bu dünyada çok insanlar var ki sakalları simsiyah, genç. Hâlbuki hakiki pir haline gelmiştir. Sûrete aldanma, hakikate bak. Ayât-ı beyyinat, hadis ile mâlûmatı olan kimse, ses çıkarmasa bile etrafında olanlar hissedebilir. Onun şekline aldanma, aklı tamam olan hakikati görendir. Nur-u İlâhi, ona dâima yardımcı olur.

Yarım akıl ise bilir kendisinde bir şey yok, dâima bilen tam akıl sahiplerinin peşinden gidiyor.

Ahmak olan da odur ki benim diyor. Hiç birşey olmadığı halde.

Mevlanâ Celâleddin-i Rumi Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz buyuruyor. Akıl, akl-i kâmil sahibi imân meş'alesiyle yürüyor. Diğer kişilerin kâlbi ise onlara meylediyor. Kendi kâlbinde de imân var, imânını muhafaza ediyor. O kafilenin delili ve peşivası olur. Böyle akl-i kâmil sahibi olan elbette delil ve rehber olur. Ey muhatap sa'y et, çalış ki ihtiyâr olasın, din ihtiyârı, akıl ihtiyârı olasın. Akl-ı kül gibi bâtını göresin. Malûm olduğu vechile göz, önünü görüyor. Basiret ise evvel-i âhiri görüyor. Çalış ki kâlbin gözü açılsın.

İkincisi de yarım adam, yarım akıl. Âkil olanı gördüğü zaman gözleri gibi sever ve ona tâbi olur. Kör olan kişi nasıl ki gören kişinin elini ve eteğini tutarak gidiyor. Bunun misali temiz olan Evliyâullah'ı gördüğünüzde, onun peşinden gidiniz.

Bir adam ki arpa kadar aklı yok, merkeptir o kişi. Kendinde akıl yok. Âkıl olana da tâbi olmuyor. Mahrum olur gider. Yolu

bilmez ne azı ne çok, ar hayâ ediyor da âkîl bir kişinin peşinden gitmez. İşte ahmak olan da budur. Aklı yok ki temiz insanlar gibi söz söylesin. Yarım aklı da yok ki kendini ölü göstersin de akıl sahibinin peşinden gitsin. Böyle insanın hâli de mahvolmaktır.

Ey muhatap, mademki senin aklın kemâlde değildir. Kendini ölü göster. Aklı başında olan penahinin peşinden git. Bu şekilde ancak onunla halas olursun. En iyi hoca, âlim kimdir? İnsanın yüzünü mümkün olduğu kadar Âllâh'a çevirendir. Fakat yüzünü dünyaya çevirdi mi, halk ondan dünya işlerini daha iyi biliyor.

De ki; "Haber verin bana. Eğer suyunuz yere batıp gitse, (büsbütün çekiliverse) size kim akar su getirebilir?"

Buâyet-icelileninsonunda"Âllâh-ûRabbûlÂlemin"diyecevapvermek müstehaptır.

Bu âyet-i kerime, zalimlerden birinin yanında okunmuş da "Onu balta ve kazmalar getirir." demiş. Bunun üzerine gözünün suyu çekilerek, kör olmuş.

Âllâh-û Teâlâ'ya ve âyetlerine karşı gelmekten, Âllâh'a sığınırız.

Sûre-i celilenin fazileti hakkında müteaddit hâdis-i şerife mevcuttur.

"Kur'an'dan otuz âyetlik bir sûre, bir adama şefaat etti. Nihayet ona mağfiret olundu. Bu sûre "Tebârekellezi biyedihil mülk sûresidir." (Tirmizi, Ebû Dâvut, İmam Ahmed, Nesei, Hâkim, ibni Mâce, Ebu Hureyre Radıyallâhû Anhüm)

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem "Elif lam mim tenziyl" ve "Tebêrakellezi biyedihil mülk" sûrelerini okumadan uyumazlardı. (Tirmizi, Câbir Radıyallâhû Anh.) Sayfa; 414 Secde sûresi (elif lam mim tenzilel kitâbi.)

سُورَةُ الْقَلَمِ ﴿٦٨﴾ KALEM SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mekke'de nâzil olmuş. 52 âyet, 300 kelime, 1256 harften ibarettir. "Nûn" kelimesi ile başladığından, Nûn Sûresi diye de anılır. Adını ilk âyetindeki "Kalem" kelimesinden alır. Celâleyn Tefsiri; " نٓ harfi, evvelce geçtiği gibi bir şifre gibidir, Muhib ile Mahbub'un arasında. Âllâh-û Teâlâ, Habibine söylemiştir. Maksadı onlar bilirler. Biz buna reyimizi karıştırmayalım" demişler. **Âllâhû e'lemû bi-muradihi bizêlike** demek sûretiyle iktifa etmişler. Müteehhırin olan müfessirler ise; Yâ Nâsır, ey Nâsir, Nûn isimlerini vermişler. Nûn, Lisan-ı Arap'ta, balığa derler. Balık, ismi semek, Hûd ve Nûn. Ufak olursa semek, biraz büyük olursa Nûn olur, daha büyük olursa Hûd olur.

1- نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ۙ

وَالْ Vâv-ı kasemdir. Kalem ile kalemin satırları. (Kalem ehlinin yazdıkları şeyler hakkı için.) Kur'an-ı Azimüşşân'ın birçok yerlerinde böyle kasem geçiyor. Fakat buradaki kasem, bizim birbirimize yaptığımız yemin şeklinde değil. Biz birbirimizi teyit, inandırmak için yemin ediyoruz. Âllâh-û Teâlâ'nın ise kaseme ihtiyacı yok,

kasem olunan şeyin kıymetli olduğuna, ehemmiyetine binâen işaret oluyor. Kur'an-ı Kerim de varid olan kasemler, kasem edilen şey'in kıymetini bildirmek içindir, deniyor.

Âllâh CelleCelâlûhû, kalemi halkettikten sonra Levh-i Mahfûz'u halketti. Kaleme, yaz emrini verdi. Kalem "Ne yazayım?" dediğinde, Emr-i İlâhi; "Yaz, Lâ ilâhe illallâh, MuhammedûrRasûlûllah. İlk evvel Levh-i Mahfûz'a kâlemin yazdığı bu kelime-i tevhittir. Sonra kalem diyor ki; "Yâ Rabbim, ben biliyorum Hâlik-i Kâinat sensin fakat o Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem kimdir, senin isminle beraber yazılı?" O vakit diyor ki; "**Kâle ûktûp lâ ilâhe illâ ene ol Muhammed kâsibi emri mine. Lâ ilâhe illâ ene**, Benim Mâbûd. Muhammed de Sallâllâhû Aleyhivesellem, benim emrimin kâsibi ve hak peygamberidir. Eğer O Muhammed olmasaydı, ne Levh, ne Arş ne de ferşi halketmezdim." Âllâh CelleCelâlûhû kaleme diyor; "Seni de cenneti de cehennemi de Levhi de Arşı da hepsini, O'nun için halkettim. O olmasaydı hiç birisini halketmezdim." Cenâb-ı Hak kaleme buyurdu, Levh-i Mahfuz'da. Hilkatından, nihâyetine kadar vukua gelecek şeyleri emretmiş. Kalem de Levh-i Mahfuz'a yazmıştır. Cenâb-ı Hak için evveli ile sonu, bir demektir. Âllâh için zaman yoktur, onun için İrade-i İlâhiye'de ne varsa kaleme emrediyor. Levh-i Mavfuz'da kayıda geçiyor.

نٓ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ Nûn. (Muradın ne olduğunu Âllâh bilir.) Kalem ve kalem ehlinin yazdıkları şeyler hakkı için. Bu ikisinin hakkı için.

2- مَآ اَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ

Ey Ekmelerrusûl Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, müşrik olanlar senin hakkında iftira ediyorlar. Rabbinin nimeti ile sen, bir

mecnûn değilsin. Nimet-i İlâhiye, sana dâimi olarak zuhur ediyor. Ve sen de O'na daimi olarak hamd-i senâda bulunuyorsun. Onların söyledikleri yalan ve iftiradır.

Müşriklerin ilk önceleri Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'i deli divâne diye nitelendirmesine cevap teşkil eden âyette; Rasûl-û Ekrem'in, Âllâh'ın nimeti ile peygamberlik mertebesine eriştiği belirtilmekte ve zaten her türlü olgunluk alâmetleri kendinde zahir olan Rasûl-û Ekrem'e karşı, bu ithamda bulunan müşriklerin yalancılıkları, yüzlerine vurulmaktadır.

3- وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ

Ey Habibim, bu nûbüvvetin tebligatında halktan çektiğin elem ve üzüntülerden dolayı karşılaştığın zahmete mükâfat olarak, senin için bitip tükenmeyen bir mükâfat vardır. Kıyâmete kadar bu ümmetin yapmış olduğu amellerin sevâbı ne kadar ise, onun bir mislini de Cenâb-ı Hak, Rasûl-û Ekrem'e ihsan eder.

Ahirette, âlem-i berzahta, dünyadan daha ziyâde sevâp var. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in, bugün beşerî vûcûdû Medine-i Tahire'de, Ravza'dadır. Ruhû da İnde Melikil Muktedir. Fakat O vücût ve ruh mütemadiyen Âllâh'ın huzurunda, ibâdetinde olduğundan Cenâb-ı Hak, daimâ mükâfat ihsan eder, dünyada olandan çok fazladır. Hele ahiret zamanı geldiğinde, harman zamanıdır.

Orada da buyuruyor ki; وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ Âllâh Celle-Celâlûhû, kıyâmette sana çok in'am ve ihsan yapacak ki seni razı edecek kadar. Âyet nâzil olduğunda buyurmuş ki; "Mademki Va'd-i İlâhi var. Ümmetimden birisi cehennemde yanarsa elbette ben razı olmuyorum, hepsinin affını istiyorum." demiştir. Rasûl-û Ekrem'in

dünyada iken nübüvvetin tebliğinde çekmiş olduğu zahmetlere mukabil olan sevâpları ki bütün ümmetinin sevâbına muâdildir. Onu ihsan ettikten sonra, Âlem-i Berzah'ta da yine ondan ziyade sevâp veriyor. Hele kıyâmette ise razı oluncaya kadar sevâp verilecek. Bunları verdikten sonra, senâ ediyor Cenâb-ı Hak, Habibini. Bir insanı ki Âllâh sena ederse, ne kadar çok kıymetlidir?

4- وَإِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيمٍ

وَإِنَّكَ Muhakkak sen ey Habibim. لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيمٍ Sen, pek büyük bir ahlâk üzerindesin.

Âshab-ı Kiram'dan Sa'ad bin Hişâm namında bir sahabe, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in vefâtından sonra bir gün, Aişe Radıyâllâhû Anhâ'dan sordum. (Aişe Radıyâllâhû Anhâ Ümmühât'ül Mü'minin. Müft'il Ümme, ümmetin müftüsüdür. 60.000 hadis nakletmiştir. Aişe, âlim bir hanım idi. Bütün dünya hanımlarının başında Fatımat'üz Zehra geliyor. Çünkü Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in vücüdundan bir zerre, onun vücudunda dâhildir. Bu nedenle bütün hanımların başındadır. Ondan sonra Hatice-i Kübra geliyor. Ondan sonra Aişe geliyor. Aişe bu tertipte üçüncü görünüyor fakat ilm-i mâlûmatta hepsinin fevkinde idi.)

Hişam Radıyallâhû Anh diyor ki ben, Aişe Radıyâllâhû Anhâ'dan sordum, dedim ki; **"Ehbirni an ahlâki Rasûlillâhi Sallâllâhû Aleyhivesellem'e**. Rasûl-û Ekrem'e, sen herkesten daha ziyade yakın idin, hepsindende daha ziyade âlim idin. Rasûl-û Ekrem'in ahvâlini söyle de dinleyip istifâde edeyim. Belki de kendim için tatbik etmeye çalışırım. Aişe bana dedi. **"Fekalet emâ takraul Kur'ane"** demiş. Ey Hişam, sen Kur'an'ı okumuyor musun? Hişam

Radıyallâhû Anh. **"Kutlu belâ"** Evet Kur'an'ı okuyorum. Aişe buyurdu. **"Kâlet kâne hulûki Rasûlûllahi Sallâllâhû Aleyhivesellem el Kur'ânı."** Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in ahlâkı, baştanbaşa Kur'an idi, Kur'an'dan ibâret idi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor ki; **"Eddebeni Rabbi fe ahsene te'dibi"** Benim ahlâkımı, Âllâh talim etmiş. Benim ahlâkım baştanbaşa Kur'an idi.

Âllâh CelleCelâlûhû, Habibine ahlâkları nasıl zerk etmiş, bildirmiş. **"Ve inemâ eddebenû Kur'ânû"** Kur'an-ı Azimüşşân'ın, Rasûl-û Ekrem'in ahlâkı hakkında buyurduğu âyetler. Buyuruyor ki Âllâh CelleCelâlûhû, خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَاَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ Bu âyette, üç nasihat var.

خُذِ الْعَفْوَ Ey Habibim, af ve mağfireti ahlâkın önünde tut. Senin ahlâkında afüv galip olsun. Sonra وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ Emirlerin urf-i adet dâiresinde olsun. Kimseye zarar vermiyecek, kimseyi üzmeyecek, kâlp kırmayacak, kâlbe sûrur verecek böyle bir ahlâk ile ahlâklan. Üçüncü buyuruyor ki وَاَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ Seni bilmeyen, kadr-i kıymetini anlamayan, kendi aklına göre hakkında bir şey söylerse ona da mukabeleye lüzum yok, ondan i'raz et. Bu âyette üç ahlâkı Habibine, Âllâh talim etti. Üç ahlâkı buradan aldı.

Ve Kavlih-i Teâlâ yine Cenâb-ı Hak'ın emri. Rasûl-û Ekrem'in ahlâkı ile ilgili âyet-i kerime. اِنَّ اللهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ Âllâh emrediyor. Adil olmak, adalet üzerine hareket etmek, sonra وَالْاِحْسَانِ Âllâh, ihsanı emretti. İhsan sahibi olmak sonra yine Âllâh emrediyor. وَاِيتَآئِ ذِى الْقُرْبٰى Akrabalarına yardım et, Rasûl-û Ekrem de kendine ahlâk yapmıştır. Hakikaten akrabalarına ziyâde merhametli, şefkati vardı. وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ Âllâh yine Ha-

bibine ahlâkı talim ediyor. Fahşa olan fenâ sözleri söylemekten, fenâ fiillerden vazgeçilmesini emrediyor Cenâb-ı Hak. Âllâh CelleCelâlûhû, bu emirleri Habibine söyledi. Rasûl-û Ekrem de ahlâk kabûl etti.

وَالْمُنْكَرِ Münker olan, lâyık olmayan sözleri söylememek. Cenâb-ı Âllâh emretti. O da kendine ahlâk yaptı. وَالْبَغْيِ Zulümden vazgeçmek, hiç kimseye zulüm etmemeli. Âllâh emretti, Habibine. Habibi de bunu kendine ahlâk yaptı.

وَاصْبِرْ عَلٰى مَآ اَصَابَكَ **Vasbir,** Ey Habibim, sabr-ı tahammül et. عَلٰى مَآ اَصَابَكَ Sana isabet eden, talimat ve tebligatında sana karşı üzüntü yapanlara, sabr-ı tahammül et. İşte Âllâh böyle emrettiği için, Rasûl-û Ekrem de kendine âdet ve ahlâk yaptı. Hatta o derece sabır ki Tâif'e gittiği zaman, Taifliler taşladılar. Ayaklarına isabet eden taşlar, ayaklarından kan akmasına sebep oldu. Oradaki dağlar emrine müsâhhar oldu. Cibril-i Emin geldi ve dedi; "Halik-i Kâinat, emrine müsâhhar etmiş bu iki dağı, istediğin takdirde bu iki dağ onları ihata ederler." dedi: Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem. "Hayır istemem, ümit ederim ki arkalarında imân edenler zuhur edecek." **"yâ Rabbi ihdi kavmi feinnehü lê ye'lemü."** Ya Rabbi, bunları hidâyete getir. Çünkü bunlar bilmezler, cehalet zamanı olduğundan haberleri yoktur, diyerek sabr-ı tahammül etmiştir.

Yine Âllâh-û Teâlâ, Habibine ahlâk-ı haseneyi zerk etmek, ahlâklandırmak için diyor. وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ Cennet kimedir? Sabreden ve halkın kusurunu affedenleredir.

Yine Cenâb-ı Hak buyuruyor; فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ Onları affet ey Habibim, Âllâh muhsin olan, iyileri sever.

Emr-i İlâhi böyle olunca, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de bu Ahlâk-i İlâhi'leri kendine kabûl etti.

Ve yine Cenâb-ı Hak buyuruyor ki; اِدْفَعْ بِالَّتِى هِىَ اَحْسَنُ السَّيِّئَةَ Size karşı bir fenâlık zuhur ettiğinde ahsen ile iyilikle mukabele et.

Ve yine Cenâb-ı Hak ahlâk-ı haseneyi Habibine; وَالْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ **Ve kâzıminel gayza** cennet kimedir? Gayzını kezmeder, hiddetini yutar. **Vel âfine aninnêsi** Halkı affedenleredir. Âllâh bunu emrettikten sonra, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem bunu kendine ahlâk yapmıştır.

Ve yine Cenâb-ı Hak buyuruyor; اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِنَ الظَّنِّ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ Halkın hakkında da sû-i zanda bulunmayın. Çünkü çok sû-i zan, isabet etmez zamanlar olur. Sizin için büyük günâha müncer olur. Öyle ise filân bunu yapmıştır diyerek söylemeyin. Zan ve tahmin üzerinde olanlar çok def'a yanılırlar.وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا tecessüs, casusluk yapmayın, onun sözünü oraya, bunun sözünü buraya gıybet yapmayın. Bunu Âllâh kendisine emrediyor. Rasûl-û Ekrem de kendine itiyat etti. Hiçbir zaman gıybet etmez. Hiçbir zaman kimseye tecessüs yapmazdı. Böyle bir ahlâk ile Hâlik-i Kâinat, Habibini ahlâklandırdı. O'nun ahlâkını kemâle yetiştirdi.

Ondan sonra **esnâ aleyhi.** Habibini senâ ediyor, diyor ki; وَاِنَّكَ لَعَلٰى خُلُقٍ عَظِيمٍ Ve sen elbette ahlâk-ı azime sahibisin. Bütün Peygamberân-ı İzam'ın fevkine çıktı hem ahlâkında hem de güzelliğinde. Beşeri olan vücudu, ondan daha güzel bir insan

yoktu. Diğer peygamberler ilm-i keremde, Rasûl-û Ekrem'e yakın bile olmamışlardır.

5- فَسَتُبْصِرُ وَيُبْصِرُونَ

Bu âyet-i kerime hem vaad hem de vaiddir. Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, müşriklerin yapmış olduğu zahmetlerden müteessir olma. Kıyâmette göreceksin, Âllâh-û Teâlâ'nın sana verdiği nimetleri. Onların iftira ettiği mecnûn değilsin. وَيُبْصِرُونَ Bu Rasûl-û Ekrem'e vaad, onlara da vaiddir. Sana karşı gelen, inkâr edenleri göreceksin. Cenâb-ı Hak, onlara ne azaplar verecektir.

6- بِاَيِّكُمُ الْمَفْتُونُ

Hanginizin aklından zoru olduğunu yakında sen de göreceksin, onlar da görecekler.

7- اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهٖ وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

اِنَّ رَبَّكَ Ey Habibim, muhakkak senin Rabbin هُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ bilir. Âlimdir Cenâb-ı Hak, dalâlette kimin olduğunu bilendir. (Eğer âsinin cezâsını vermezse, itâat edenin de mükâfatını vermezse bu dünya abes halkedilmiş gibi olur. Hâlbuki Cenâb-ı Hak, abes halketmekten münezzehtir.) وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ Hidâyete erenleri de çok iyi bilendir. (Bilir yâni mükâfatını verir. Dalâlette olanı da bilir, cezâsını verir.)

8- فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ

Ey Habibim Ekmelerrusül Sallâllâhû Aleyhivesellem, onlar ya-

lancıdır, yalan söylüyorlar. O hâlde (hakikati) yalan sayanlara boyun eğme.

9- وَدُّوا لَوْ تُدْهِنُ فَيُدْهِنُونَ

Onlar isterler ki sen yumuşak davranasın da onlar da sana yumuşak davransınlar. Müşriklerin, Rasûlûllah'tan tevhid mücâdelesinde tâvizkâr davranması yönündeki isteklerine işaret olunmaktadır.

10- وَلَا تُطِعْ كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ

وَلَا تُطِعْ İnanma, itâat etme. كُلَّ حَلَّافٍ مَهِينٍ Mübalağa ile kesirulhâl, bâtıl üzerine çok yemin eden, düşkün, (haysiyetsiz,) aşağılık, daimâ kusur arayıp kınayan insanlardır. Onların yalanlarına inanma.

11- هَمَّازٍ مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ

هَمَّازٍ Ayıp edici, halka işaret ederek ayıplayanlar. مَشَّاءٍ بِنَمِيمٍ Aralarında nemmamlık yapanlar, birbirlerine söz götürenler, halkı birbirine kapıştıranlar.

12- مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ

مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ Hayrı engeller, men ederler. Hayır maldır. Malı, hak sahiplerinden men ederler. Malı helâlde sarfetmezler. Zekât, sadaka vermezler. مُعْتَدٍ أَثِيمٍ Mütecaviz zalimdirler. Halka zâlim, nefsine de günâhkâr insanlardır.

13- عُتُلٍّ بَعْدَ ذٰلِكَ زَنِيمٍ

عُتُلٍّ Galizdirler, kâlpleri kâsi taş gibidir. بَعْدَ ذٰلِكَ زَنِيمٍ **"zenimin"** zinâ evlâdı, babasından doğma değil, başkasından olmuştur da babasına isnad ediyorlar. Velid bin Mugire bunlardan birisiydi fakat kimse bilmiyordu. Bu durumu öğrendikten sonra kılıcını alıp anasına gidiyor. Diyor ki; "Muhammad Sallâllâhû Aleyhivesellem'in iddiası, Kur'an'da Âllâh O'na bildirmiş. Benim hakkımda sekiz sıfatı bildiriyor. Ben, o sıfatların hepsini biliyorum bu sıfatlar bende vardır. Fakat benim zina evlâdı olduğumdan haberim yok. Şimdi söylüyor. O da yalan söylemez. Bana gerçeği bildir yoksa seni öldürürüm." O vakit annesi gerçeği söylüyor. Annesi diyor ki; "Babanın malı çoktu, kendisinin racüliyeti; hanıma yakınlığı yoktu. Bu mâl-ı servet elimizden çıkıp başkasına gitmemesi için ben, onun rızasını almak sûretiyle bir çoban ile temas ettim. Sen o çobanın oğlusun."

14- اَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ

Soysuzlukla damgalanmış kimselerden hiçbirine, mal ve oğulları vardır diye sakın ilgi duyma! (Velid bin Mugire ve diğer ekseri böyle olan zenginler, mâl-u servet sahibi olduktan sonra bu bozukluklara varıyorlar.) Mevlâna Celâleddin-i Rumí Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz diyor ki; "Fakir bir Fir'avn'ı kimse görmemiştir. Fir'avn gibi olmak için büyük bir servete sahip olmak lâzım gelir. İnsan fazla aşırı zengin oldu mu çoğunlukla tuğyana gider. İnsan aşırı zengin oldu mu, evvelâ başta evini beğenmez. Sonra hanımını beğenmez. Ondan sonra semtini beğenmez, ondan sonra dostlarını beğenmez, sonra da kimsenin sözünü dinlemez, benim diyor.

Ulûhiyete karşı geliyor. Ziyâde mal ve evlât sahibi olduğundan Velid bin Mugire, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e karşı geldi, hilekârlık ve iftiralara başladı.

Velid, on sekiz yaşına vardığında Mugire; "O benim oğlumdur" diye iddia etmiştir. İbni Abbas Radıyallâhû Anh; "Âllâh Teâlâ'nın bu kadar kötü vasıflarla andığı başka bir kimse bilmiyoruz. Ona ebediyyen arınamayacağı ayıplarını bildirmiştir." demiştir.

15- اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا قَالَ اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ

اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا Ne zamanki ona âyetlerimiz okunduğu zaman قَالَ اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ "Bunlar, öncekilerin masalları" demiştir.

Cenâb-ı Hak, bir insana nimet verdiği zaman eğer o insan, isyanda devam ederse bilsin ki istidraçtır. Cenâb-ı Hak, bu istidraçla onu tutuyor. Eğer ahlâkını değiştirir de temiz olur şükrederse o zaman nimet olur.

16- سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ

Biz Azimüşşân, alâmetlendiririz onun hortumu üzerine (hortum, asıl buruna derler.) Yakında biz, onun hortumunu dağlayacağız, (burnunu kıracağız.) Gerçekten Bedir harbinde kılıçla burnu kesilmiş, belâsını bulmuştur. Bazıları derler ki; Cehenneme gidenlerin **"yevme tûblesserâir"** sırları meydana çıkar, onların bu pislikleri de başlarında görünür. Meselâ zâninin zina alâmetleri, içki içenlerin alâmetleri zuhur eder, sırlar meydana çıkar.

17- اِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا اَصْحَابَ الْجَنَّةِ اِذْ اَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ

اِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا اَصْحَابَ الْجَنَّةِ Hâlik-i Kâinat beyân ediyor Habibine. Mekke müşriklerinin yaptığı zulümlerden müteessir

olma. Biz Azimüşşân, onların sana karşı yaptığı hileleri başlarına getirdik. Nasıl ki Âshab'ül Cenne, bahçe sahibinin başına getirdiğimiz gibi. (Bahçe sahibi kimdir? Yemen'de, Darvan namında bir köy varmış. San'a şehri, Yemen'in merkezi dağlık kısımlarından olup her çeşit nimetler mevcut, havası da çok güzel lâtif bir yer. Onun halkı da Rasûl-û Ekrem'in duâsına nail olmuş, hiç muharebe etmeden imânlarını izhar etmişlerdir. Duâya nâil olmuşlardır. Son zamana kadar da Avrupa'dan uzak olduğu için Avrupa'nın muzaffârâtı, tamamı ile oraya gitmemiştir. Sâfiyet üzerine kalmışlardır. Hem imân hem de lisan cihetinden. Yemen'in Arapçası, diğer memleketlerin Arapçasından daha fasih kalmıştır.

Temiz, hayır sahibi bir adamın San'a şehrine yakın, iki fersah (yani iki saat) uzaklıkta bir sahra vardı. Darvan adında bir köy, orada kendine bahçe yapmış. O bahçeye mahsulün başlangıcından bitimine kadar gelen fakirlere, isteyenlere bahçe mahsulünden veriyordu. Evlâtlarına da diyordu. "Bakın Cenâb-ı Hak, bize bu nimetleri vermiştir. Sakın ola ki benden sonra fakirlerin nimetini kesmeyin. Şimdiki gibi vermeye devam ettiğimiz gibi verin. Âllâh da bereketini ziyadeleştiriyor." Böyle evlâtlarına nasihat ederdi.

Bu çocuklar babası vefat ettikten sonra düşünmüşler demişler ki "Fukaraya verilenler büyük bir servettir. Bu serveti niye halka verelim? Fakirler gelmeye alışmışlar. Biz geceleyin, sabah erken gider mahsulün hepsini toplarız, hiç kimseye bir şey vermeyiz" demişler. Böyle bir hileyi düşünüp tatbike koyacakları zaman, onlar daha bahçeye gitmeden Âllâh CelleCelâlûhû bir rüzgâr musallat ediyor. O bahçenin ağaçları ile mahsulün tamamı perişan oluyor. Çocuklar bahçeye gidip bakıyorlar ki bahçe kömür gibi olmuş. Neticede pişman olurlar. Fakat iş işten geçmiş olur.

Mevlânâ Celâleddin-i Rumi Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz buyuruyor. "Kaza-i İlâhi, kazançtan başını kaldırdığı zaman, çoğu zaman insan sağır olur. Kaza geldiğinde gözü kör, kulağı sağır eder. Kaza başını çarktan çıkardığı zaman akıllı kişiler hem kör hem de sağır olur. Hakikatı görmez, işitmez, yapar. Yaptıktan sonra pişman olur. Balığın başına kaza geldiği zaman, deniz suyunun üstüne çıkar. Koşucu olan bütün sahra kuşlarının gezmeye istidadı var. Fakat kaza geldi mi, çoçuğun kurduğu tuzağa girer, yakalanır."

Yemen'de San'a şehri yakınında, Davran adındaki köy bahçesinde, bahçe sahibi evlâtlarının yaptığı hileyi biliyorsun. Bunu öğrendikten sonra onların düşündükleri hilenin nasıl olduğunu okumuşsun. Bunu bildikten sonra bilmeli ki hile fayda vermez. İnsanın birilerine yaptığı hile, kendi başına gelir. Kimseye zarar düşünmeyin. Çünkü o zarar, sizin başınıza gelecek. Siz, Âshab-ı Davran'ın kıssasını Kur'an'da okumuşsunuz. Niçin hile yapmak istiyorsunuz? O temiz, hayır sahibi adamın çocukları düşündüler. Fukaranın kısmetini kesmek istediler. Babamızın aklı yok idi, servetimizi halka dağıtıyordu. Biz kimseye bir şey vermeyeceğiz. Kimsenin haberi olmadan erken gideceğiz. Bağ bahçemizde olanları toplar, fukaralar da hiçbir şey olmadığını görünce onlardan kurtuluruz" diyorlardı.

İn'âmı Âllâh'tan talep et, hazineden değil, maldan değil. Hazine sahibi niceleri var ki bir lokmayı yiyemiyor. O hazinenin ne kıymeti var? Yardımı da Âllâh'tan talep etmeli. Akıbet bu işlerden, bu maldan uzak kalacaksın. Sekerat, ölüm zamanları gelir. Sekerat, ölüm zamanında kime yalvaracaksın, kimi isteyeceksen bugün bu saatte onu iste. Sıkıntıya uğradığı zaman, küfürde olanlar bile Âllâh diyor. Son sıkıntı zamanı neyi söyleyeceksen, şimdi de onu söyle. Dünya dostları herhalde ayrılacaklardır. Bugün dünya

dostları sana zıt olurlarsa, hiç müteessir olma. Eğer düşmanlık da yapsa üzülme, kendini teselli et. Öyle bir dost intihab et ki senin ölümünden sonra da yine senin dostundur. Sana duâ eder, rahmet okur, lâzım gelen hayratı yapar, seni hayır ile zikreder. Âllâh yolunda olmayan, dostun dostluğu devam etmiyor. Dünya dostları herhalde ayrılacaklardır. Onların ayrılığından hiç müteessir olma. Eğer düşmanlık, husumet de yapsa üzülme, kendini teselli et.

Cenâb-ı Hak buyuruyor; "Darvan'da bulunan bahçe sahibini imtihan ettiğimiz gibi, Mekkelileri de imtihan ettik. اِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَآ اَصْحَابَ الْجَنَّةِ Âshab-ı Cenneti, Davran'daki bahçe sahibini imtihan ettiğimiz gibi, Mekkelileri de imtihan ettik. اِذْ اَقْسَمُوا Yemin ettiler bu üç evlât لَيَصْرِمُنَّهَا kat edecekler, meyvelerini bahçeden toplayacaklar. مُصْبِحِينَ Sabahleyin (kimse görmeden) onun mahsüllerini devşireceklerine yemin etmişlerdi.

18- وَلَا يَسْتَثْنُونَ

İnşâllâh demediler. (Evlâtlar Müslümandılar, böyle niyetle başladılar. Sonra da Cenâb-ı Hak tevbelerini kabûl etti. İstisnê, İnşallâh mânâsınadır.

19- فَطَافَ عَلَيْهَا طَآئِفٌ مِنْ رَبِّكَ وَهُمْ نَآئِمُونَ

فَطَافَ Tavaf etti عَلَيْهَا bahçe üzerinde, طَآئِفٌ gezici rüzgâr. مِنْ رَبِّكَ Rabbin tarafından bir rüzgâr geldi, bahçeyi yaktı. وَهُمْ نَآئِمُونَ Onlar uyuyorlardı. Daha onlar uykudan uyanmadan Âllâh-û Teâlâ, bu musibeti bahçeye verdi.

20- فَاَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ

(Bahçe) koyu karanlık bir gece gibi oldu. Bahçe kapkara kesildi.

21- فَتَنَادَوْا مُصْبِحِينَ

Sabaha yakın (bahçe sahipleri) birbirine seslendiler.

22- اَنِ اغْدُوا عَلٰى حَرْثِكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ

"Madem devşireceksiniz, hadi erkenden mahsülünüzün başına gidin" diye birbirine seslendiler.

23- فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَافَتُونَ

فَانْطَلَقُوا Üç kardeş kalkıp bahçeye gittiler. وَهُمْ يَتَخَافَتُونَ Birbirleriyle fısıldaşıyorlardı.

24- اَنْ لَا يَدْخُلَنَّهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مِسْكِينٌ

Bugün orada "hiçbir yoksul yanımıza sokulmasın" diyorlardı.

25- وَغَدَوْا عَلٰى حَرْدٍ قَادِرِينَ

وَغَدَوْا Sabahlandılar عَلٰى حَرْدٍ bu men üzerine, fukaraya kısmetini vermemek için. قَادِرِينَ Zannettiler ki muktedir olacaklar. (Böyle sözlerle) erkenden yola düştüler.

26- فَلَمَّا رَاَوْهَا قَالُوا اِنَّا لَضَالُّونَ

فَلَمَّا رَاَوْهَا Ne zamanki gördüler bahçe kömür gibi (yanmış harâb olmuş.) قَالُوا اِنَّا لَضَالُّونَ Dediler; "Hakikaten biz kaybetmi-

şiz." Bahçeyi gördüklerinde; "Mutlaka yolumuzu şaşırmış olmalıyız." dediler.

27- بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ

(Yanlış yere gelmediklerini anlayınca da şöyle dediler.) "Hayır hayır, doğrusu biz mahrum bırakılmışız. (Zira fakirleri men'e kasdettik) ve inşâallah demedik" dediler.

28- قَالَ اَوْسَطُهُمْ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ

قَالَ اَوْسَطُهُمْ Üç kardeşten ortancası, buna razı değildi. اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُونَ "Ben size demedim mi, niçin Âllâh'ı tesbih etmiyorsunuz, tezekkür ve Âllâh'a rücû etmiyorsunuz? (Sübhanellah inşallâh demeliydiniz.) Demedim miydi?" Dedi; "(Siz zulmettiniz. Zulmün cezâsı budur.)

29- قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا اِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ

Artık üç kardeş birden başladılar tevbe ve istiğfara, pişmanlığın son derecesine. "Ey Rabbimiz, seni tenzih ve tesbih ederiz. Doğrusu biz (kendi kendimize) yazık etmişiz" dediler.

30- فَاَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ يَتَلَاوَمُونَ

(Zulümlerini itiraf ettiler.) Sonra döndüler birbirlerine levmetmeye, kabahatı kendilerine yüklemeye başladılar. Biz niçin bunu yaptık, kusur kabahat işledik. Fukaranın kısmetini kestik ve başımıza bu hâl geldi" dediler. Tevbe istiğfara başladılar.

31- قَالُوا يَا وَيْلَنَا اِنَّا كُنَّا طَاغِينَ

(Nihâyet) şöyle dediler; "Yazıklar olsun bize! Gerçekten biz azgın kimselermişiz. Biz tuğyan ettik fakat Âllâh'ın rahmetinden ümit varız."

32- عَسٰى رَبُّنَآ اَنْ يُّبْدِلَنَا خَيْرًا مِّنْهَآ اِنَّآ اِلٰى رَبِّنَا رَاغِبُوْنَ

عَسٰى رَبُّنَآ اَنْ يُّبْدِلَنَا خَيْرًا مِّنْهَآ Biz tevbe ve istiğfar edersek Rabbimiz, ona bedel daha hayırlısını verecektir. اِنَّآ اِلٰى رَبِّنَا رَاغِبُوْنَ Biz, Rabbimize yüzümüzü çevirelim. Çünkü biz (artık) Rabbimizin hoşnutluğunu arzuluyoruz.

İbni Mes'ud'dan rivâyet olunduğuna göre; "Sıdk ve ihlâsları sebebiyle Âllâh-û Teâlâ, onlara evvelkinden daha hayırlı bir bahçe vermiştir."

33- كَذٰلِكَ الْعَذَابُ ۭ وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُ ۘ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ ۧ

كَذٰلِكَ الْعَذَابُ Onların dünyadaki azabı işte böyle oldu. (Bedir'e gelenlerin azabı ise orada telef oldular.) Bunların ise azabı, mahsûlleri telef olmak sûretiyle olmuştur. Bunlar dünyadaki azap zâhirde olandır. Dünya dâr'ûl cezâ değil, cezâ ahirettedir. Ahiretteki cezânın örneği, bazen dünyada zuhur eder. وَلَعَذَابُ الْاٰخِرَةِ اَكْبَرُ ۘ لَوْ كَانُوْا يَعْلَمُوْنَ ۧ Ahiret azabı ise elbette daha büyüktür. Keşke bilselerdi.

Bu mevzu tamamlandı. Kur'ân-ı Kerim'in âdeti üzerine; âsiler, münâfık ve kâfirlerden bahsettikten sonra müttekilerden bahseder ki insan dâimâ havf ve recâ üzerinde bulunsun.

34- اِنَّ لِلْمُتَّقِيْنَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ

اِنَّ Muhakkak لِلْمُتَّقِيْنَ şirkten, isyândan korunan, Âllâh'tan

korkanlar için. عِنْدَ رَبِّهِمْ Rableri nezdinde ahirette جَنَّاتِ النَّعِيمِ nimetleri bol cennetler var.

35- اَفَنَجْعَلُ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ

Adâlet-i İlâhiye vardır. Mücrim gibi hiç olur mu Müslüman? Müslümanın nimetleri vardır, emre itâat etmiştir. Mücrimin azabı vardır çünkü isyân etmiştir. Biz, (ahirette) Müslümanları suçlular gibi tutar mıyız?

36- مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ

Ne oldu size böyle ahmakça bir muhakeme ediyorsunuz? Ne biçim hüküm veriyorsunuz?

37- اَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ

اَمْ لَكُمْ كِتَابٌ Size semâvattan kitap mı nâzil oldu da onu okuyor da istediğinizi size verecekler? (Dünyada zengin olduğu gibi ahirette de vereceklermiş.) Bu bâtıl inanışları onda mı okuyorsunuz?

38- اِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا تَخَيَّرُونَ

O kitapta beğendiğiniz her şey sizin için mutlaka vardır, (diye mi yazılı?)

39- اَمْ لَكُمْ اَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَالِغَةٌ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ اِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ

Yahut sizin için (her ne hükmederseniz, o muhakkak öyle olacaktır, diye) sizin lehinize olarak tarafımızdan verilmiş, kıyâmet gününe kadar geçerli kesin sözler mi var?

40- سَلْهُمْ اَيُّهُمْ بِذٰلِكَ زَعِيمٌ

Sor onlara, bu hükme onlardan hangisinin kefil olduğunu, kendilerinden sor.

41- اَمْ لَهُمْ شُرَكَآءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَآئِهِمْ اِنْ كَانُوا صَادِقِينَ

Yoksa onların birçok ortak şerikleri mi var? Sözlerinde doğru iseler, hadi getirsinler ortaklarını. (Bunların hiç birisi de yoktur.)

42- يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ اِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ

يَوْمَ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, ümmetine beyân et o günü ki يُكْشَفُ keşfedilir, açılır عَنْ سَاقٍ sâkıl arş. Arş'ın karşı tarafından, açıldığında ziyâ zuhur eder. وَيُدْعَوْنَ اِلَى السُّجُودِ Herkes secdeye davet edilir. فَلَا يَسْتَطِيعُونَ Dünyada secde etmeyenlerin, o günde secde etmeye gücü yetmez.

43- خَاشِعَةً اَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ اِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ

خَاشِعَةً اَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ Âllâh-û Teâlâ'ya secdeye davet olunurlar. Gözleri düşük bir hâlde, yüzlerini zillet bürür. وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ اِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ Hâlbuki onlar, sapasağlam iken de secdeye dâvet ediliyorlar (fakat yine secde etmiyorlar)dı. (Dünya-da) sıhhat ve selâmette iken davet olunmuşlardı.

44- فَذَرْنِى وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهٰذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ

فَذَرْنِى Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, onların cezâlarını bana bırak, onların cezâları verilecektir. Sen nübüvvetinin tebliğine devam et. وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهٰذَا الْحَدِيثِ (Hadis, Kur'an'dır.) Kur'an-ı Azimüşşân'ı tekzib edenlerin, cezâsını bana bırak. سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ

حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ Biz, onları bilemeyecekleri cihetten istidrac sûretiyle tutacağız, yavaş yavaş azaba yaklaştırırız. (Onlar isyân ettikçe biz mal veririz, memuriyet veririz, evlât veririz. Bunlar kendilerine bir ni'met zannederler. Hâlbuki nimet değil istidraçtır. Cenâb-ı Hak, onları böyle meşgul ediyor. Bir kimse isyânda olduğu hâlde, dünya nimetinin ziyâdeleştiğini görürse muhakkak bilsin ki istidraçtır.) Bu istidrâç, onlara mühlet verip nimetlerini çoğaltmak sûreti ile olur. Onlar, bunun istidrâç olduğunu bilmezler. Kendilerinin Mü'minlerden olduğunu sanırlar. Hâlbuki uzun ömür ve nimete karşı şükür gerekir. Şükrü bırakıp küfrü ihtiyar edenler, azaba müstehak olur. Artık bu nimet, onlara bir istidraçtır.

45- وَاُمْلِي لَهُمْ ۚ اِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ

وَاُمْلِي لَهُمْ Ey Habibim, onlara mühlet veriyorum. اِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ Zira benim mekrim, fendim çok sağlamdır. (Ukûbetim muhkemdir.)

46- اَمْ تَسْـَٔلُهُمْ اَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ۚ

اَمْ تَسْـَٔلُهُمْ اَجْرًا Niye imân etmiyorlar? Ey Habibim, bu risâletin tebligâtı üzerine ücret mi istiyorsun? فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ۚ Bu yüzden onlar, ağır bir borç altında mı kalıyorlar?

47- اَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ

Yahut gaybın bilgisi (Levh-i Mahfuz.) Onların yanında da onlar mı (istedikleri gibi) yazıyorlar? Öyleyse sabret.

48- فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ ۘ اِذْ نَادٰى وَهُوَ مَكْظُومٌ ۚ

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ Sabret ey Habibim, onların hâllerine. Sen, Rabbinin hükmünü sabırla bekle. وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ Balık sahibi (Yûnus Aleyhisselâm) gibi olma, sabırsızlık gösterme.

(Yûnus Aleyhisselâm, Musul'un Neynevâ kasabasında. Kabri, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in hadisi ile bildirilmiştir. **"men zêra ehi Yûnus'a fi Neynevê fekeennemê kad zêrani"** Kardeşim Yûnus'u, Neynevê'da ziyâret eden, beni ziyâret etmiş gibidir.

Yûnus Aleyhisselâm, kavminin imân etmeleri için bir hayli zaman mücâdele etti. Hiç birisi imâna gelmedi. Üzüldü, beddûaya başladı. Dedi; "Yâ Rabbi, bu kadar zaman emrini tebliğ ettim, bir türlü imâna gelmediler. Bunlara bir kahr-ı gazap ver. Peygamberdir, Âllâh duâsını kabûl ediyor. Baktı ki havada simsiyah bulutlar toplanmaya başladı. Bu durumdan içtihat etti; gazap bulutlarıdır. "Ben, gazaba giriftar olanların arasında olmamalıyım" diye aralarından çıkıp Dicle nehri kenarına geliyor ve gemiye biniyor. Bir müddet sonra gemi duruyor. Gemici diyor ki; "Benim tecrübem var, her ne zamanki efendisinden kaçmış bir köle, bir insan gemiye binerse gemi bu hâli kesbeder, aksi hâlde biz boğuluruz. O kimse kim ise meydana çıksın. Yûnus Aleyhisselâm bunu işitince derhal kâlbine geldi. Ben gelirken Cenâb-ı Hak'tan izin almadım, "O kişi benim" diyor.

Yûnus Aleyhisselâm'ın şekl-i kıyafetine bakıyorlar. "Sen değilsin" diyorlar. Bunun üzerine üç defa kur'a atarlar, üç kur'a da Yûnus Aleyhisselâm'a düşer. Neticede Yûnus Aleyhisselâm'ı Dicle nehrine bırakırlar. Hâlik-i Kâinat bu balığa emrediyor: Yûnus sana misafirdir. Senin kısmetin değildir. Onu üzme, hava nefes alması

için, başını sudan dışarıya çıkar. Yûnus Aleyhisselâm'ı Dicle'ye bıraktıklarında balık, Yûnus Aleyhisselâm'ı yutar.

Peygamber olduğu için yine zikir ve fikir ile meşguldür. لَآ اِلٰـهَ اِلَّا اَنْـتَ سُـبْحَانَكَ اِنِّـى كُنْـتُ مِـنَ الظّٰالِمِيـنَۚ Tesbihatına devam eder. Bu duâ müstecap olur. Bir insan, sıkıntı zamanında buna devam etmelidir. Değil ki yalnız sıkıntı zamanı, diğer zamanlarda da devam etmelidir. Tefsirin bildirdiğine göre **"ve ente erhamürrahimin verhamni"** ilâve ederek zikretmelidir.

Neynevâ halkına Yûnus Aleyhisselâm, "Size belâ gelecektir" demişti. Bulutlar bir araya toplandı. Görülmeyen simsiyah bir hâl aldı. Anladılar ki Gazâb-ı İlâhi geliyor. Bütün halk evlerinden çıkıp çoluk çocuk sahraya gidip âh-û figan ediyorlar. Bu halk, iki gün devamlı âh-û figan edip ağlıyor, pişman oluyorlar. Bu ağlamanın tesiri ile Âllâh-û Teâlâ'nın rahmeti cûş-û hurûşa gelir. Âllâh-û Teâlâ, onları affetti. O bulutlar dağılıp gitti. Hiçbir kavme gazap geldikten sonra iâde olmamıştır. Yalnız Yûnus Aleyhisselâm'ın kavmi müstesnâdır.

Yûnus Aleyhisselâm, karanlıkta nidâ etti. Üç karanlık; biri suyun zulmeti, ikinci balığın içindeki karanlık zulmeti, üçüncüsü vücudunun karanlığıdır.

Bir âyet-i kerimede buyuruluyor ki; فَلَوْلَآ اَنَّـهُ كَانَ مِـنَ الْمُسَبِّحِيـنَۙ لَلَبِـثَ فِـى بَطْنِـهٖٓ اِلٰـى يَـوْمِ يُبْعَثُـونَ Eğer Yûnus Aleyhisselâm balığın karnında tesbihat edenlerden olmasaydı, kıyâmete kadar balığın karnında kalırdı. Biz de eğer tesbihat ile meşgul olursak, Yûnus Aleyhisselâm'ın balığın karnından halas olduğu gibi, biz de halas olurduk.

Mevlâna Celâleddin-i Rûmi Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz buyu-

ruyor; "O kalbin hanesi ki ziyâsız kalmış. Bir kâlpte **Âllâhû Lâ İlâhe İllellâh** tekerrür ederse o kâlp, ziyâdar olur. Sonra vücuda da sirâyet eder. Bir kâlpte bu zikirler olmazsa, dünyanın meşkalesi girer içeriye, daha ziyâde karanlık olur. Bir kâlp Zikrullâh'tan ziyâsız kalırsa, yahudinin canı gibi dar ve sıkıntılı olur. Yahudi ne kadar zengin olursa olsun, kâlbinde bir sıkıntı vardır. Bir Müslümanın da kâlbinde zikir fikir olmazsa, o sıkıntı ona da sirayet eder. Vedûd olan Âllâh'ın zevk-i iltifatından mahrum kalır."

Ey muhatap diyor; "Senin de bir Yûnus'un var, balığın ve denizin var. Fakat sen ehemmiyet vermiyorsun. Senin Yûnus'un, balığın karnında pişmeye başlamış Yûnus'unu halas etmek için tesbihattan başka çare yoktur, çaresi Zikrullah'tır. Eğer Yûnus Aleyhisselâm tesbihatla meşgul olmasaydı, balığın karnında kıyâmete kadar, onun hapsi olurdu. Tesbih ile Yûnus Aleyhisselâm, balığın karnından halas oldu, karanlıktan dışarı çıktı. Orada ne vardı? Deniz vardı, denizin içinde balık vardı, balığın içinde Yûnus Aleyhisselâm vardı. Burada dünya senin denizin, senin vücudun da balıktır. Senin kâlbinde Yunus'tur. Nasıl ki Yûnus Aleyhisselâm, tesbihatla balığın karnından halas oldu. Senin Yunus'un da tesbih, Zikrullah ile halas bulur. Dünya denize benzer, balık vücuduna benzer, ruhun Yûnus'a benzer. Senin Yunus'un Zikrullah'tan, nurdan mahcuptur. Eğer Yunus'un, vücudun tesbihata başlarsa, Zikrullah yaparsa balıktan kurtulur. Eğer Yunus'un sessiz sedasız orada görüp de malın peşinden, hesabını oraya sokarsa mahvolur gider.

Sen, Rabbinin hükmünü sabırla bekle. Balık sahibi (Yûnus) gibi olma. اِذْ نَادٰى وَهُوَ مَكْظُومٌ Hatırla ki o gamla dolu olarak Rabbine niyaz etmişti.

49- لَوْلَآ اَنْ تَدَارَكَهُ نِعْمَةٌ مِنْ رَبِّهٖ لَنُبِذَ بِالْعَرَآءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ

Şayet ona, Rabbinin nimeti erişmemiş olsaydı. O mutlaka çırılçıplak, kınanacak bir hâlde oraya atılacaktı.

50- فَاجْتَبٰيهُ رَبُّهٗ فَجَعَلَهٗ مِنَ الصّٰلِحِينَ

Fakat ardından Rabbi, onu seçti (vahiy verdi) ve onu sâlihlerden kıldı.

51- وَاِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِاَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ اِنَّهٗ لَمَجْنُونٌ

Bu âyet-i kerimenin sebebi nüzulü; isabet-i ayn. Lisânımızda göz değmesi hakkındadır.

Göz (nazar) hakkında Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor. **"el aynû hakkun"** Îsâbet-i ayn haktır, sabittir, doğrudur. Diğer bir hadiste **"el aynûn tûdhilûl cemelel kıdre veracûlûl kabre"** Gözün tesiri o kadar çoktur ki sağ olan bir deveyi öldürür, çömleğe koyar. Sağ olan bir insanın da ölümüne sebeb olur, kabre girer.

Bu göz değmesi, nazar herkeste yoktur. Bu bir hastalık gibidir. Cenâb-ı Hak, bazı insanlarda halkeder. Rivâyete göre; Kâfirler, Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem'e nazar değdirmek istemişler. Şam'dan getirdikleri yahudilerin içinde, şiddetle nazarı değen bir adam varmış. Bu adam üç gün bir şey yemez, sonra çadırının bir tarafını kaldırıp oradan geçen deve veya koyuna bakar. "Bunun gibi deve" veya "bunun gibi koyun hiç görmedim" der. Az sonra o hayvanların birkaçı birden yere düşermiş. Küffâr, o adamı bulup

bu tertibi yaptırmışlar ve Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem'i nazarla öldürmek istemişler. Fakat Cenâb-ı Hak, O'nu nazardan koruyarak bu âyeti indirmiştir.

وَاِنْ يَكَادُ الَّذِيْنَ كَفَرُوا İn; muhaffaftır müsekkalden. Yâni imân etmeyenler yakın idi ki لَيُزْلِقُونَكَ بِاَبْصَارِهِمْ gözleri ile sana bakıyorlardı. لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ Kur'an-ı Azimüşşân'ı işittikleri zaman وَيَقُولُونَ اِنَّهُ لَمَجْنُونٌ aralarında da halkın nefretini çekmek için "Bu mecnundur" diyorlardı.

O inkâr edenler, zikri (Kur'an'ı) işittikleri zaman neredeyse seni gözleriyle devireceklerdi. Hâlâ da (kin ve hasetlerinden.) "Hiç şüphe yok, o bir delidir" derler.

52- وَمَا هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ

وَمَا هُوَ Değil bu Kur'an. اِلَّا ذِكْرٌ Zikir'dir, mev'izadır. لِلْعَالَمِينَ Bütün âleme, cin ve insanlara terbiye kitabıdır. Onların dedikleri; Ne sihirdir ne de şiir kitabı değildir! Hâlbuki Kur'an Azimüşşân, âlemler için ancak bir öğüttür.

سُورَةُ الْحَاقَّةِ ﴿٦٩﴾ HÂKKA SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuş. 52 âyet, 220 kelime, 1064 harften ibarettir. Adını ilk âyetindeki "El Hâkka" kelimesinden almıştır. "Hâkka"ya değişik mânâlar verilmiştir. "Hak" kökünden geldiği için, hepsinde hak ve hakikat mânâsı vardır. Daha çok "kıyâmet" mânâsı verilmektedir.

1- اَلْحَاقَّةُ

Tefsir; el-kıyâmeti diyor. Hâkka, yahıkku, ihkak edilen. Kıyâmet öyle bir gündür ki bazıları cennete, bazıları da cehennemi hak eder, herkes hak ettiği yere gider.

2- مَا الْحَاقَّةُ

Ne azim bir gündür, o kıyâmet günü.

3- وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا الْحَاقَّةُ

Ey Habibim, kim bildirir sana kıyâmet gününü? Kıyâmeti ancak Âllâh bilir ve bildirir.

Kur'an'ın belâgatını ve özlü ifâde üslubunu, başka dile ayniyle aktarmanın imkânsızlığını, bu mucizeyi, İlâhi kelâmın tamamı için

söz konusu olmakla beraber, buradaki âyetlerde ve benzerlerinde, daha büyük zorluklarla karşılaşılmaktadır.

Bu âyetlerde; vukûu kaçınılmaz olan kıyâmet gününün dehşeti ve önemi vurgulanmakta. Aynı noktayı kuvvetlendirmek için Rasûl-û Ekrem'e, o günün dehşet ve fecaatını bilemeyeceği söylenmektedir.

4- كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارِعَةِ

كَذَّبَتْ Tekzip etti, kıyâmete inanmadı ثَمُودُ Semûd kavmi. Peygamberi, Sâlih Aleyhisselâmdır. Yerleşim yerleri Şam ile Medine-i Tâhire arasındadır. وَعَادٌ Âd kavmi, Hûd Aleyhisselâm'ın kavmidir. Bunların da yerleri Yemen'de, Aden ile Hazramut arasındadır. Bunlar iki kavim, kıyâmeti tekzip ettiler. Hâlik-i Kâinat, onlara kâfi olan yeterince cezâsını verdi. Kıyâmet azapları ise dâimidir.

5- فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ

فَأَمَّا ثَمُودُ Sâlih Aleyhisselâm'ın kavmi, فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ haddi aşan bir vâkıa ile (korkunç bir sayha ile yâhût tuğyanları yüzünden) helâk edildiler.

6- وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ

وَأَمَّا عَادٌ Âd kavmi ise فَأُهْلِكُوا helâk oldular بِرِيحٍ rüzgâr ile. صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ Sâdalı rüzgâr, şiddetli bir rüzgâr. Şiddetli, sâdalı bir rüzgâr geldi mahvedildiler.

7- سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَىٰ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ

سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ اَيَّامٍ Bu rüzgâr yedi gece, sekiz gün devam etti. (Üç günü Şubat'tan dört günü Mart ayındandır. Berd'ül Acüz Arapça ifade ile. Lisânımızda da Kocakarı Soğukları derler.) حُسُومًا Kat ederdi. Köklerinden kopup yere serilen kof hurma kütükleri gibi, orada yere serilmiş hâlde görürdün. فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعٰى Görürsün eğer orada olsaydın. O rüzgârdan yere düşmüş, parçalanmış bir hâlde. كَاَنَّهُمْ Sanki اَعْجَازُ نَخْلٍ (Nahil; hurma ağacı. E'câz; kökü) خَاوِيَةٍ düşmüş, yere düşmüş hurma kökü benzeri. İnkâr edenler, yere düştüler.

8- فَهَلْ تَرٰى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ

Şimdi onlardan hiç geri kalan (birini) görüyor musun? Tuğyanın sonu budur.

Bu din, kıyâmete kadar bâkidir. Dünya baştanbaşa Fir'avn olsa, bu dini kaldıramaz. Fakat bazı mevzii hâller zuhur eder, onlar da zaman içinde gelir geçer.

Kocakarı fırtına ve soğukları denmesinin sebebi; O günlerde bir kocakarı, yer altı kanalına gizlenmiş. Fakat rüzgâr sekizinci gün, onu da bularak helâk etmiş. Ondan sonra azâb kesilmiş.

9- وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ

وَجَاءَ فِرْعَوْنُ Fir'avn da geldi. وَمَنْ قَبْلَهُ Fir'avn'dan evvel (Hûd ve Âd kavimleri) وَالْمُؤْتَفِكَاتُ Alt üst olan ki Lût kavmidir. بِالْخَاطِئَةِ Onlar da geldiler inkâr ettiler, isyân ve şirkte bulundular.

10- فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَاَخَذَهُمْ اَخْذَةً رَابِيَةً

فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ Rabbin, Hâlik'in Rasûlüne isyân ettiler, imân etmediler. فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً Âllâh CelleCelâlûhû, onları şiddetli bir azap ile yakalayıverdi.

11- إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ

Cenâb-ı Hak insanlara hatırlatıyor, Nûh Aleyhisselâm'ın hâli. Tuğyan başladığı zaman, her tarafı su bastığı vakit, sizi gemide biz taşıdık. Câriye; geminin ismidir. Cerayan ediyor. Kızlara câriye derler çünkü evin içinde çok dolaşıyor.

12- لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَا أُذُنٌ وَاعِيَةٌ

Onu, sizin için bir ibret ve öğüt yapalım ve kulağınıza küpe olsun. Belleyici kulaklar, onu bellesin diye.

Nûh Aleyhisselâm'ın tufanına ve Nûh Aleyhisselâm'ın gemisine işaret olunmaktadır. "Sizi taşıdık." Sizin atalarınızı kurtardık. Onları kurtarmasaydık, sizler de hayat bulamayacaktınız, mânâsınadır.

13- فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ

فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ Ne zamanki sûr'a ilk nefha üfürüldüğü zaman, yer ve dağlar (üzerindeki şeylerle) yerlerinden kaldırılır. Birinci nefha Sûr üfürüldüğünde; hayatta olanlar hepsi ruhunu teslim ederler. İkinci nefha sûr üfürüldüğünde; vefat edenler hayat bulurlar. İki nefha'nın arasında kırk buyuruluyor. (40 ay, 40 sene olduğu tafsil edilmiyor.)

14- وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً

وَحُمِلَتِ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ Hamlediliyor, kaldırılıyor yerle dağlar. فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً Dekke; vurmak demektir. Bir def'a bir çarpılış çarpıldı mı darmadağın, hebâ olur. İşte o gün, olacak olur. O vâkıa, kıyâmet vukû bulur.

15- فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ

فَيَوْمَئِذٍ İşte o günde vâkıa, kıyâmet o gün kalkıyor. Arsa-i hesap muhakeme günüdür.

16- وَانْشَقَّتِ السَّمَآءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ

وَانْشَقَّتِ السَّمَآءُ Gökler şiddetden parçalanıyor. فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ Artık o gün kuvvetten düşer, çökmeye yüz tutar.

17- وَالْمَلَكُ عَلٰٓى اَرْجَآئِهَا ۚ وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ

وَالْمَلَكُ عَلٰٓى اَرْجَآئِهَا Öyle ki melekler göğün etrafındadırlar. وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ O günde Ay, Güneş kalmaz. Ziyâ veren Arş-ı İlâhidir. Arş-ı İlâhi'nin bugün de hamili olan melekler; Cebrail, Mikâil, Azrail ve İsrafil'dir. O gün Hikmet-i İlâhiye'ye binâen, dört melek daha yanlarına gelir. Böylece o gün, Rabbinin arşını sekiz melek yüklenir.

18- يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفٰى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ

يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ O gün, o zaman hesap için arz olunursunuz. لَا تَخْفٰى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ Size ait hiçbir sır, gizli kalmaz. (**Yevme tübles-serâir**) Sırlar meydana çıkar

19- فَاَمَّا مَنْ اُوْتِيَ كِتَابَهٗ بِيَمِينِهٖ فَيَقُولُ هَآؤُمُ اقْرَءُوا كِتَابِيَهْ ۚ

فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ İşte o vakit kitabı sağ elinden, sağ tarafından verilenler, Mû'min olanlardır. (Sevincinden) "alın kitabımı okuyun." Sürur olmak üzere halka da gösterirler. فَيَقُولُ هَاؤُمُ اقْرَؤُا كِتَابِيَهْ (Kur'an-ı Azimüşşân yedi ibâre üzerine nâzil olduğu için **hê-ü mükra-ü.** Yalnız burada Kıraât-ı Âsım rivâyeti, Hafıs'dandır. Hafıs ve Âsım rivâyet ettiği için diğer rivâyetler pek nâdir kalmıştır. Âsım da her rivayetten, kıraattan bir yerde bir kelimeyi almış. İnkâr etmiyor "işte ben de kabûl ediyorum" demektir. Yoksa **hê-ü mükra-ü** değil, **hüzû kitêbiyeh** diyecekti.) **Hê-ü mükra-ü, hê-ü hüzû** yâni. Tutunuz **"kitâbiyeh"** benim kitabımı. **Hê** zamirdir. Sekte için lâhık olmuştur. Mânâ itibâriyle değildir. Bizim kıraatımızda, rivayetimizde **hê'**yi vakıfta da vasılda da okumamız lâzım gelir. Çünkü imam öyle okumuştur. Görünüz **kitêbiyeh** benim kitabımı. Elhamdûlillah. Cenâb-ı Hak ne lütfetmiş. İşte görün kitâbımı.

20- إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَهْ

إِنِّي ظَنَنْتُ Ben zannederdim, yakın ederdim dünyada iken أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَهْ ben hesabıma kavuşacağım. Dünyada iken imânım vardı, biliyordum ki bir hesap günü olur. Ben bu hesaba kavuşacağım. Onun için dünyada Cenâb-ı Hak'kın nehyettiklerinden çekinirdim, emrettiklerini yapardım. İşte görünüz benim kitabımı.

21- فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ

Onlar o zaman, razı olan râzıye ve merzıyye.

(Nefis evvelâ emaredir, daimâ şerre emrediyor.

Birâz ıslâh olursa levvâme olur, fenâlığı yaptığı zaman kendine levmediyor. Ben bu hatayı niçin yaptım?

Ondan sonra mülhime olur. Hayır ilham ediyor, ekseriyetle hayırlı olan işlere, amellere gider.

Ondan sonra mutmeinne olur. İtminan hâsıl olur.

O vakitte de onun iki sıfatı var Râzıye ve Merzıyye olur. Âllâh'tan razı, Âllâh da ondan razı olur. Ne büyük bir nimet, onun fevkinde bir şey yoktur. يَـا اَيَّتُهَـا النَّفْـسُ الْمُطْمَئِنَّـةُ اِرْجِعِـى اِلٰـى رَبِّـكِ رَاضِيَـةً مَّرْضِيَّـةً İşte o nefisler; razıyedir, merziyyedir. Âllâh'tan razı, Âllâh da ondan razıdır.

22- فِى جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

Âli olan yüce cennetlerde.

23- قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ

Öyle bir cennet ki meyveleri yakın, meyveleri sarkmış yüce bir cennettedir.

24- كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيٓـًٔا بِمَآ اَسْلَفْتُمْ فِى الْاَيَّامِ الْخَالِيَةِ

كُلُوا O zaman melekler tarafından ehl-i cennete derler ki; "Yeyiniz, وَاشْرَبُوا içiniz. Cennet bugün sizindir. هَنِيٓـًٔا Afiyet olsun size. بِمَآ اَسْلَفْتُمْ فِى الْاَيَّامِ الْخَالِيَةِ Hâli olan dünyada iken, boş yerlerde, tenhada Âllâh'tan korkar, Âllâh'a isyan etmez. (Dünyada işlediğimiz sâlih amellere ve sıcak günlerde tuttuğumuz oruca) karşılık afiyetle yiyin, için." denilir.

25- وَاَمَّا مَنْ اُوتِىَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِى لَمْ اُوتَ كِتَابِيَهْ

وَاَمَّا مَنْ اُوتِیَ كِتَابَهٗ بِشِمَالِهٖ Kitabı sol tarafından verilen kâfirler. Onlar, bunu gördüğü zaman; فَیَقُوْلُ یٰلَیْتَنِیْ لَمْ اُوْتَ كِتَابِیَهْۚ "Keşke bana kitabım verilmeseydi de hesabımın ne olduğunu bilmeseydim.

26- وَلَمْ اَدْرِ مَا حِسَابِیَهْۚ

Ben yaptığımı görmeseydim." Teessûr, hüzün ediyor fakat ne fayda! Geçmiş oldu.

27- یٰلَیْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِیَةَۚ

Keşke onunla, (ölümle) her iş olup bitseydi. Ölüm, hayatıma nihâyet verseydi.

28- مَاۤ اَغْنٰی عَنِّیْ مَالِیَهْۚ

Malım bana hiç faydalı olmadı.

29- هَلَكَ عَنِّیْ سُلْطَانِیَهْۚ

Saltanatım da benden koptu, yok olup gitti.

Burada insanlara tasallut için masiyet yolunda kullandığım gücüm, kuvvetim artık kalmadı. Anlaşılabildiği gibi tefsirlerde; "Dünyada iken kullandığım hüccetler (deliller) artık yok olup gitti." Mânâsına da yer verilmektedir.

Böyle kimse hakkında görevlilere, (Cehennemin bekçilerine) şu İlâhi buyrukla hitap edilir.

30- خُذُوْهُ فَغُلُّوْهُۙ

"Onu tutun, ellerini boynuna bağlayın.

31- ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ

Sonra alevli ateşe atın onu.

32- ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ

Sonra da onu yetmiş arşın uzunluğunda bir zincire katın, (sarın.)

33- إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ

Çünkü o, Âllâh-û Azimüşşân'a imân etmezdi.

34- وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ

Yoksulu doyurmaya (kendi yanaşmadığı gibi, başkalarını da) teşvik etmezdi.

Bu âyetle yoksulun gözetilmemesi ve onun hâline hiç aldırış edilmemesi, Âllâh'a imân etmemenin hemen akabinden, en büyük günah olarak zikredilmektedir. Gerçekten İslâm ahkâmı içinde yêr alan mükellefiyetler iyi incelendiğinde, bunların iki noktada merkezileştiği görülür. 1- Âllâh'ın emrini büyük tanımak. 2- Âllâh'ın yarattıklarına şefkât göstermek.

35- فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَٰهُنَا حَمِيمٌ

فَلَيْسَ لَهُ Yoktur ona. الْيَوْمَ Bugün, هَٰهُنَا burada bir dost yoktur. Bu sebeple bugün burada, onun herhangi bir candan dostu yoktur.

36- وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ

Onun yiyeceği de ancak gıslin'dir. Gısline iki mânâ veriyorlar.

"Biri cehennemde ağaçtır, ziyâde acıdır. Diğeri de cehennemliklerin kanlı irinleridir." diyorlar.

37- لَا يَأْكُلُهٗٓ اِلَّا الْخَاطِـُٔوْنَ

Bu gıslini yiyecek ancak kâfir olanlardan başkası değildir.

38- فَلَآ اُقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُوْنَ

39- وَمَا لَا تُبْصِرُوْنَ

Cenâb-ı Hak'kın kasemi inandırmak için değildir. Başka bir hikmeti içindir. Sizin gördüğünüz ve görmediğiniz mahlûkat ile kasem ediyorum.

Demek ki (işin gerçeği müşriklerin zannettiği gibi) değil. Görebildikleriniz ve göremedikleriniz üzerine yemin ederim ki

40- اِنَّهٗ لَقَوْلُ رَسُوْلٍ كَرِيْمٍ

Hiç şüphesiz o (Kur'an!) Çok şerefli, kerim bir Rasûlün getirdiği sözdür.

41- وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ ؕ قَلِيْلًا مَا تُؤْمِنُوْنَ

وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ Sizin zannettiğiniz gibi Kur'an, bir şâir sözü değildir. قَلِيْلًا مَا تُؤْمِنُوْنَ Ne de az imân ediyorsunuz.

42- وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ ؕ قَلِيْلًا مَا تَذَكَّرُوْنَ

وَلَا بِقَوْلِ كَاهِنٍ Bir kâhin sözü de değildir. قَلِيْلًا مَا تَذَكَّرُوْنَ Ne kadar az düşünüyorsunuz.

43- تَنْزِيْلٌ مِّنْ رَّبِّ الْعٰلَمِيْنَ

Rabb'il Âlemin'den nâzil olmuştur.

Cenâb-ı Hak, burada emrediyor. Benim emrime muhalefet edecek velevki peygamber de olsa cezâ vereceğim.

44- وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْاَقَاوِيلِ

وَلَوْ Eğer تَقَوَّلَ söylerse bir peygamber عَلَيْنَا بَعْضَ الْاَقَاوِيلِ bir takım sözleri. Söylemediklerimizi söylerse. Eğer peygamber bize atfen bazı sözleri uydurmuş olsaydı.

45- لَاَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ

Elbette onu kuvvetle yakalardık.

46- ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ

Eğer bir peygamber de olsa onun can damarını koparırdık. (Onu yaşatmazdık,) helâk ederdik.

47- فَمَا مِنْكُمْ مِنْ اَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ

فَمَا مِنْكُمْ Yoktur sizlerden مِنْ اَحَدٍ hiçbir insan. عَنْهُ حَاجِزِينَ Benim azabım geldiğinde, hiç kimse onu def edemez.

48- وَاِنَّهُ لَتَذْكِرَةٌ لِلْمُتَّقِينَ

وَاِنَّهُ Bu Kur'an-ı Azimüşşân, لَتَذْكِرَةٌ لِلْمُتَّقِينَ mütteki olan, Allâh'tan korkanlara bir nasihat, vaizdir. Sakınanlar için bir öğüttür. Bütün insanlara nâzil olmuştur. Ondan istifâde eden, mütteki olanlardır.

49- وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنكُم مُّكَذِّبِينَ

وَإِنَّا Biz Azimüşşân لَنَعْلَمُ biliyoruz ki أَنَّ مِنكُم مُّكَذِّبِينَ sizlerin içinde tekzip eden, Kur'an'a inanmayanlar vardır. Onları biliyoruz, onların cezâsını da vereceğiz.

50- وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ

وَإِنَّهُ Bu Kur'an-ı Azimüşşân, لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ kıyâmette kâfirlere hasret olur. Müminlerin güçlendiğini, Kur'an'ın yayıldığını görünce içleri yanacak ya da Müminlerin eriştikleri sevâbı gördükçe hasretle çırpınacaklardır.

51- وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ

Bu Kur'an-ı Azimüşşân, hakk'ul yakîndir. Yakini hak ve hakikâttir. Yakinler üçtür.

1- İlmen yakîn; bu hâlde olanları, şeytanın yoldan çıkarması kolaydır.

2- Ayn'el yakîn; bu imânda olanların imânı kuvvetlenir.

3- Hakk'ul yakîn; böyle bir imâna sahip olanların kendilerine şeytan temas edemez.

52- فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ

Ey Habibim Ekmelerrusül Sallâllâhû Aleyhivesellem, Rabbinin ismini tâzim ile zikret, vazifene devam et. Ben, inkâr edenlerden intikamı alırım.

Âyet nâzil olduğunda Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyurmuş. **İc'alûhê fi salâtûkûm-ic'alûhe fi rukûeküm sûbhane Rabbiyel azim**, diyoruz. Bu âyete imtisâlen, Rasûl-û Ekrem emretmiş.

سُورَةُ الْمَعَارِجِ ﴿٧٠﴾ MEÂRİC SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mekke'de nâzil olan bu sûre; 44 âyet, 216 kelime, 1061 harften ibarettir. Adını üçüncü âyetindeki (El-Meâric) kelimesinden almıştır. Meâric "Mâ'recin" çoğulu olup yükselme dereceleri demektir.

Meâric sûresi, "Se'de", "Mevâkı" isimleri ile de anılır.

Bunun sebeb-i nüzulü; Nadr bin Hâris namında birisi vardı, kendi kendine bir kıymet veriyordu. Rasûl-û Ekrem'in huzuruna geldi. Devesini bağladı, içeriye geldi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, ondan evvel bir hadisle beyân buyurmuştu, demiş ki; **"men küntü mevlâhû fe Aliyy'ül mevlâ"** Ben kime mevlâ isem, Ben kime efendi isem, Ali de onun efendisidir. Yâni Ali Radıyallâhû Anh'ın kıymetini biliniz. Beni seven, Ali'yi sevsin." Böyle bir hadis-i şerif vardır.

Bu hadis-i şerif beyân buyurulduğunda Nadr bin Hâris, haset ederek Huzur-u Saadet'e geldi. Dedi; "Yâ Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem. İmânı emrettin, biz Kelime-i Şehadeti getirdik. Namaz, oruç, haccı da emrettin, bunları da taahhüt ettik. Sen şimdi amcanın oğlunu, hepimizin üstüne koymak istiyorsun. Acaba kendinden mi söylüyorsun yahut Âllâh mı diyor?"

Rasûl-û Ekrem buyuruyor ki; "Kasem ederim O Âllâh'â ki benim ruhum, O'nun kudret elindedir. Âllâh'tan almadan, ben bir kelime söylemem size. Âllâh'ın emrettiğidir size söylediklerim. Bu söz, Nâdr bin Hâris'in hoşuna gitmedi, dışarı çıktı." "Eğer bu söz hak ise söylediği senin tarafındansa başıma taş yağdır." Gidiyor devesine binmeye, devenin yanına gelince Kudret-i İlâhiye ile bir taş gelir. Başına isabet eder ve orada ölür.

1- سَاَلَ سَآئِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ

سَاَلَ Sual etti سَآئِلٌ isteyen biri. بِعَذَابٍ وَاقِعٍ Olacak bir azabı istedi.

2- لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ

Bir azabın ahvâlini Rasûl-û Ekrem'den talep etti ki, o kâfirlere mahsustur ki, onlardan onu def edecek yoktur.

3- مِنَ اللهِ ذِى الْمَعَارِجِ

Yükselme derecelerinin sahibi olan Âllâh katından gelmektedir. O kişi azaptan bahsetti ve azaba sebep oldu ve helâk oldu.

4- تَعْرُجُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ اِلَيْهِ فِى يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ

تَعْرُجُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ (Semavatla yedi, Arşı Kürsi üzerine girerse dokuz olur. Melaikeyi kiram vazifeyle oradan inerler çıkarlar.) Melekler Cibrili Emin ile beraber Emri İlahi ile inerler çıkarlar فِى يَوْمٍ bir gündeki كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ ellibin senedir.

5- فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا

فَاصْبِرْ Ey Habibim Ekmelerrusül Sallâllâhû Aleyhivesellem,

sabret onların zahmetine, صَبْرًا جَمِيلًا sabr-ı cemil ile. Sabr-ı cemil hangisidir? İçinde cezâ ve şekva olmayan, musibet geldiğinde ağlamak ve sızlanma yapmadan; "Âllâh'ın iradesi budur, hakkımda hayırlısı budur" dil ile söyleyip kalp ile mut'main olmak, sabr-ı cemil olur. Sabr-ı cemil olduğu zaman mükâfatı ziyâde olur.

Elli bin sene kâfire nisbetledir. Mü'mine nisbetle ise dünyada kıldığı bir namaz miktarından bile hafiftir. Nitekim hadiste beyân olunmuştur. Bazılarına göre bu sûreden murâd; O günde kulların hesabını Âllâh'tan başkası görmüş olsa, elli bin yılda ancak bitirebilirdi. Ama Âllâh-û Teâlâ, onu dünya günlerinden yarım günde bitirir, demektir.

6- اِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا

اِنَّهُمْ Onlar, يَرَوْنَهُ بَعِيدًا doğrusu onlar, cehennemi, azabı ihtimalden uzak görüyorlar. (Aralarında istihza için "Nerede o cehennem?" diyorlardı.)

7- وَنَرٰيهُ قَرِيبًا

Biz ise onu, yakın görmekteyiz.

8- يَوْمَ تَكُونُ السَّمَآءُ كَالْمُهْلِ

O gün gökyüzü, erimiş maden gibi olur.

9- وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ

Dağlar da atılmış (renkli) yün gibi (parça parça) olur.

10- وَلَا يَسْـَٔلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا

Hiçbir dost, dostun yakını, birbirlerine gösterildikleri hâlde, hâllerini soramaz olur. Herkes kendi hâli ile meşguldür.

11- يُبَصَّرُونَهُمْ ۚ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ ۙ

يُبَصَّرُونَهُمْ Birbirlerine gösterilirler (fakat herkes kendi derdindedir.) يَوَدُّ الْمُجْرِمُ Günâhkâr, mücrim ister talep ediyor. لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِئِذٍ بِبَنِيهِ O günün azabından kurtuluş için; oğullarını,

12- وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ ۙ

Karısını ve kardeşini,

13- وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُئْوِيهِ ۙ

Kendisini koruyup barındıran sülâlesini,

14- وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ۙ

Yeryüzünde kim varsa hepsini fidye olarak vermek istiyor fakat mümkün değildir.

15- كَلَّا ۖ إِنَّهَا لَظَىٰ ۙ

كَلَّا Fakat ne mümkün bu temenniden vazgeçsinler. إِنَّهَا لَظَىٰ ۙ Bilmeli ki o cehennem, alevlenen (ve yakalayıveren) bir ateştir.

16- نَزَّاعَةً لِلشَّوَىٰ ۚ

Başın derisini koparıcıdır. Derileri kavurup soyar.

17- تَدْعُوا مَنْ أَدْبَرَ وَتَوَلَّىٰ ۙ

تَدْعُوا Talep ediyor cehennem. مَنْ أَدْبَرَ Dünyada iken arkasını

çeviren, وَتَوَلّٰى itiraz eden. (Kur'an'a itiraz eden, "Kur'an kâfi değildir" diyenleri cehennem çağırıyor.)

18- وَجَمَعَ فَاَوْعٰى

(İmândan) yüz çeviren, (tâattan) dönen, (servet toplayıp da kabına saklayan kimseleri, kendine cezbeder. Âllâh'ın emrettiği yere sarfetmemiş.

19- اِنَّ الْاِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا

Emrediyor Cenâb-ı Hak, insanlar fıtratında هَلُوع olarak halkolmuş, pek hırslı (ve dar gönüllü) yaratılmıştır.

20- اِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا

Kendine şer, fenâlık dokunduğu zaman sızlanır, feryat eder.

21- وَاِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا

Bir hayır isâbet ederse pek hasisleşir. (Vermez, kıskanır.)

22- اِلَّا الْمُصَلِّينَ

Müminler, imân edenler müstesnâdır.

23- اَلَّذِينَ هُمْ عَلٰى صَلَاتِهِمْ دَآئِمُونَ

O imân edenler ki namazlarına devam ederler.

24- وَالَّذِينَ فِى اَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ

O Müslümanlar ki onların mallarında mâlûm bir hak, zekât var.

25- لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

Mallarında isteyene ve (istemediği için) mahrum kalmışa, belli bir hak tanıyanlar.

26- وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ

O Müslümanlar ki kıyâmet, cezâ gününün doğruluğuna inanırlar.

27- وَالَّذِينَ هُمْ مِنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُشْفِقُونَ ۚ

O Müslümanlar ki Rabbinin azabı korkusu üzerinde bulunur.

28- اِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ۚ

O Müslümanlar ki dâima havf ve recâ üzerindedir. Azâb-ı İlâhi'den emin olunmaz. Âllâh'tan korkuyor, Âllâh'a isyan etmez.

29- وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ۙ

O Müslümanlar ki utanacak mahrem yerlerini, haramdan muhafaza ediyorlar.

30- اِلَّا عَلٰٓى اَزْوَاجِهِمْ اَوْ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُهُمْ فَاِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۚ

Ancak eşlerine ve cariyelerine karşı müstesnâ çünkü onlara bir şey denemez.

31- فَمَنِ ابْتَغٰى وَرَآءَ ذٰلِكَ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ۚ

فَمَنِ ابْتَغٰى وَرَآءَ ذٰلِكَ Eğer kendi ailesinden başkasına tecavüz ederse. فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ۚ İşte onlar, hadd-i tecavüz etmişler. Onların cezâsını Âllâh verir.

32- وَالَّذِينَ هُمْ لِاَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ

Onlar ki emanetlerine ve ahitlerine riâyet ederler.

33- وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَآئِمُونَ

Onlar ki şahitliklerini (dosdoğru) edâ ederler. Şehâdet kendisi ve dostunun aleyhinde ise de gizlemez söyler.

34- وَالَّذِينَ هُمْ عَلٰى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

Onlar ki namazlarına devam eden, koruyanlar.

35- أُولٰٓئِكَ فِى جَنَّاتٍ مُكْرَمُونَ

İşte bunlar, cennetlerde ikramlara mazhar kılınırlar.

36- فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبَلَكَ مُهْطِعِينَ

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in karşısına, imân etmeyen kâfirler sûr'atle gelip bölük bölük sağını solunu sarıp istihzâ ederlerdi.

37- عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ

Sağına ve soluna toplanırlar da konuşuyorlar.

38- اَيَطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ اَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ

Onlardan her biri, (Mü'minler gibi) Naim cennetine gireceğini mi ümit ediyor?

39- كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ

كَلَّا Hayır, (hiç ummasınlar.) إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ Onlar cennete lâyık insanlar değil. Şüphesiz biz, onları kendilerinin de bildikleri şeyden yarattık. (Fakat ibret almadılar, imâna gelmediler.)

40- فَلَآ اُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ اِنَّا لَقَادِرُونَ

41- عَلٰٓى اَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ

Şu halde (işin gerçeği) öyle (umdukları gibi) değil. Doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim ki onların yerine daha iyilerini getirmeye bizim gücümüz şüphesiz yeter. Ve kimse bizim önümüze geçemez.

42- فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتّٰى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِى يُوعَدُونَ

Artık onları bırak, (azapla) vaad olundukları günlerine kavuşuncaya kadar bâtıllarında meşgul olsunlar. (Dünyalarında oynasınlar.)

43- يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْاَجْدَاثِ سِرَاعًا كَاَنَّهُمْ اِلٰى نُصُبٍ يُوفِضُونَ

44- خَاشِعَةً اَبْصَارُهُمْ تَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ ذٰلِكَ الْيَوْمُ الَّذِى كَانُوا يُوعَدُونَ

O gün onlar, sanki dikili bir şeye koşuyorlar gibi gözleri horluktan aşağı düşmüş ve kendileri zillete bürünmüş bir hâlde, kabirlerinden fırlaya fırlaya çıkarlar. İşte bu, onların tehdit edile geldikleri gündür. (Kıyâmet günü.)

"Dikili şey, tapmak için dikilen putlar ya da herhangi bir hedef olarak tefsir edilmektedir."

سُورَةُ نُوحٍ ﴿٧١﴾ NÛH SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Nûh sûresi, Nûh Aleyhisselâm'ın kıssasını müştemildir.

Nûh Aleyhisselâm, 40 yaşında peygamber oldu. 950 sene kavminin içinde kaldı, vâiz nasihat etti. Tufandan sonra da 200 veya 250 sene yaşadı yâni 1200 sene kadar yaşamıştır. Hiçbir peygamber, insan bu kadar yaşamamıştır. İlk evvel şirki, Lisan-ı İlâhi ile men edendir. O'ndan evvel başka bir mâbûda ibadet edilmiyordu. Nûh Aleyhisselâm'ın ismi Abdülgaffar'dır. Babası Müteveşşih, dedesi Lemek olup İdris Aleyhisselâm'ın oğludur. İdris Aleyhisselâm da Âdem Aleyhisselâm'ın oğludur.

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuş, 28 âyet, 224 kelime, 939 harften ibarettir.

1- اِنَّآ اَرْسَلْنَا نُوحًا اِلٰى قَوْمِهٖٓ اَنْ اَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ اَنْ يَّأْتِيَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ

Ene; Ben. **İnnâ;** Bizler. Âllâh-û Teâlâ'nın azametine göre, **innâ** ile buyurmuştur.

اِنَّـآ Biz Azimüşşân اَرْسَـلْنَا gönderdik نُوحًـا Nûh Aleyhisselâm'ı, اِلٰـى قَوْمِـهٖٓ kavmine. Nûh Aleyhisselâm ikinci Ebûl Beşer'dir. Nasıl ki

Âdem Aleyhisselâm bütün insanların babasıdır, oraya yetişiyor. Tufandan evvelki mahvoldular. Tufandan sonra da herkes Nûh Aleyhisselâm'a yetişiyor. اَنْ اَنْذِرْ قَوْمَكَ İnzar, nasihat, tehdit, kavmini korkut bir azâb-ı elimden. مِنْ قَبْلِ اَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ Daha azâb-ı elim gelmeden evvel, onları azap ile korkut ki Âllâh-û Teâlâ'nın emrine itâat etsinler.

2- قَالَ يَا قَوْمِ اِنِّى لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ

Nûh Aleyhisselâm, kavmine nasihat etmeye başladı. Dedi; "Ey benim kavmim. Ben, Âllâh'tan gönderilmiş bir peygamberim. نَذِيرٌ مُبِينٌ İnzar edici, korkutucu. Mübin; beyyin, zâhir, açık olarak Âllâh-û Teâlâ'nın kahr-ı gazabını, size bildiren peygamber olarak geldim.

3- اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ وَاتَّقُوهُ وَاَطِيعُونِ

اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ Âllâh'a kulluk ediniz, ibadete müstehak ancak O'dur. وَاتَّقُوهُ Âllâh'tan korkunuz, gayrıyı ona şerik etmekten sakının. وَاَطِيعُونِ Ey kavmim bana da itâat ediniz. Çünkü ben, kendimden söylemiyorum. Söylediğim Âllâh'tandır."

Âyet-i kerimede üç şeyi emrediyor. Evvelâ ibadeti, Âllâh'a tahsis edin. İkincisi, Âllâh'tan korkmak. Üçüncüsü de bana itâat etmek. Çünkü bana itâat etmek, Âllâh'a itâat etmektir. Kavmine diyor; "Eğer siz bunu yaparsanız.

4- يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى اِنَّ اَجَلَ اللّٰهِ اِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ Mağfiret eder sizin hatalarınızı. وَيُؤَخِّرْكُمْ

اِلٰٓى اَجَلٍ مُّسَمًّىۜ Ve sizi (sıhhat ve rızık genişliği ile) müsemmâ bir ecele kadar tehir eylesin, (hayatta bıraksın.) Muhakkak ki Âllâh-û Teâlâ'nın, takdir ettiği vakit eriştiği zaman eceliniz tehir olunmaz. Eğer bilseydiniz (imân ederdiniz.) اِنَّ اَجَلَ اللّٰهِ اِذَا جَآءَ لَا يُؤَخَّرُ Âllâh-û Teâlâ'nın tayin ettiği ecel geldiği zaman tehir edilmez. لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ Keşke bilseydiniz."

5- قَالَ رَبِّ اِنِّى دَعَوْتُ قَوْمِى لَيْلًا وَنَهَارًاۙ

قَالَ رَبِّ Sonra Nûh Aleyhisselâm dedi ki; "Yâ Rabbi! اِنِّى دَعَوْتُ قَوْمِى لَيْلًا وَنَهَارًاۙ Ey beni terbiye eden, yetiştiren Rabbim! Ben gece gündüz kavmimi davet ettim, senin imân ve itâatına.

6- فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَآءِىٓ اِلَّا فِرَارًا

Fakat benim davetim, onları ancak (imân ve itâattan) kaçmalarını artırdı."

7- وَاِنِّى كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوٓا اَصَابِعَهُمْ فِٓى اٰذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَاَصَرُّوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًاۚ

وَاِنِّى Ben كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ ne zamanki bunları imâna davet ettim. لِتَغْفِرَ لَهُمْ Tâ ki onların kusurlarını affedersin diye, davet ettim. جَعَلُوٓا اَصَابِعَهُمْ فِٓى اٰذَانِهِمْ Parmaklarını kulaklarına tıkadılar, (beni görmemek için) ikrah ederlerdi. Sonra onunla da kalmıyor. وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ Yüzünü görmemek için de elbiselerine büründüler. وَاَصَرُّوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًاۚ Küfürde ısrar ettiler, ayak dirediler, kibirlendikçe kibirlendiler. Fakat onların parmaklarını kulaklarına

tıkamaları, beni görmemek için yüzlerini örtmeleri beni ümütsizliğe sevketmedi, yine onları imâna davet ettim.

8- ثُمَّ اِنِّى دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا

Sonra ben, kendilerine yüksek sedâ ile haykırarak dâvette bulundum.

9- ثُمَّ اِنِّى اَعْلَنْتُ لَهُمْ وَاَسْرَرْتُ لَهُمْ اِسْرَارًا

Ondan sonra ilân ettim orta bir sedâ ile. Hem açıktan açığa hem de gizli gizli konuştum.

10- فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ اِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا

فَقُلْتُ Ben, onlara söyledim. اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ "Rabbinizden mağfiret talep ediniz, şirkten vazgeçiniz, Âllâh sizi affeder. اِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا Çünkü Âllâh-û Teâlâ, mübalağa ile mağfiret edicidir.

11- يُرْسِلِ السَّمَآءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا

(Mağfiret dileyin ki) üzerinize gökten bol bol yağmur indirsin.

12- وَيُمْدِدْكُمْ بِاَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ اَنْهَارًا

وَيُمْدِدْكُمْ بِاَمْوَالٍ وَبَنِينَ Âllâh-û Teâlâ, mallarınızı ve oğullarınızı da çoğaltsın. (Eğer istiğfar eder, şirkten vazgeçerseniz.) وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ Size (meyveli) bostanlar, bahçeler ihsan etsin. وَيَجْعَلْ لَكُمْ اَنْهَارًا Sizin için ırmaklar akıtsın."

Tefsirde diyor ki Evliyâullah'tan birisine gelenlerden bir kişi demiş ki; "Efendim memleketimizde çok kuraklık var, yağmurlar yağmıyor ne yapalım?" Ona da "İstiğfar edin" demiş. O zat buyur-

muş ki; "Bir kişi istiğfara devam ederse, Âllâh-û Teâlâ sıkıntıları def eder."

Diğer birisi sormuş; "Topraklarımızda bereket kalmadı ne yapalım? Demiş ki; "Cenâb-ı Hak'ka istiğfar edin."

Başka birisi yine o zata sormuş; "Evlâtlarımız doğmuyor ne yapalım?" Ona da cevap olarak; "İstiğfar edin" demiş.

Yine başka birisi gelmiş soruyor; "Efendim pahalılık arttı, fakr-u zarûret var." Ona da "İstiğfar edin" demiş.

Bu defa da orada hazır olanlardan birisi demiş; "Efendim, ayrı ayrı dört kişi geldi. Herbiri ayrı ayrı bir şeyler için çâre aradı. Hepsine de aynı cevâbı verdiniz.

O da evet diyor: İşte Kur'an-ı Azimüşşân'da Âllâh ne diyor? "İstiğfar ediniz. Ben hem yağmur hem evlât hem mal hem de bağ-bağçeler veririm" diyor, cevâbını vermiş.

13- مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلّٰهِ وَقَارًا

مَا لَكُمْ Size ne oluyor ey insanlar! تَرْجُونَ لِلّٰهِ وَقَارًا Âllâh-û Teâlâ'nın azametine itikat (ve O'nun ihsanını ricâ) etmiyor, azabından korkmuyorsunuz?

14- وَقَدْ خَلَقَكُمْ اَطْوَارًا

Hâlbuki sizi türlü merhalelerden geçirerek, O yaratmıştır.

İnsanoğlunun değişik merhalelerden geçirerek yaratıldığına, bunda büyük ibretler bulunduğuna işaret edilmektedir: Önce unsurlar, sonra insanlara besin olacak terkipler, (dört ana madde.) Sonra nutfeler, sonra kan pıhtıları, sonra birer çiğnem etler, sonra kemikler, sonra tam bünyeye sahip insanlar.

15- اَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللّٰهُ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ طِبَاقًا

Görmediniz mi Âllâh-û Teâlâ, yedi göğü birbiriyle ahenktar olarak nasıl yaratmış?

16- وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا

وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا Onların içinde Ay'ı, bir nur, ışık kılmış. وَجَعَلَ الشَّمْسَ سِرَاجًا Güneş'i de bir çerağ, ziyâ vermek için halketmiştir. Bunları düşünün de Âllâh'tan başka kim yapabilir? Öyle ise ibadete müstehak ancak odur.

17- وَاللّٰهُ اَنْبَتَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ نَبَاتًا ۙ

Ve Âllâh, sizi yerden bir ot (bitirir) gibi bitirmiştir.

18- ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ اِخْرَاجًا

ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا Sonra da ölüm geldiğinde sizi, o toprağa döndürerek, iade eder. وَيُخْرِجُكُمْ اِخْرَاجًا Bu sefer o zerreleri toplar, (kıyâmet günü için) sizi tekrar ondan çıkaracaktır.

19- وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ بِسَاطًا ۙ

Âllâh-û Teâlâ, sizin için yeryüzünü düz bast olarak halketti ki gezersiniz, eker biçersiniz, bina tesisler yaparsınız. Yer halim halkolmuş, kabûl ediyor sizin menfaatiniz için.

20- لِتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا ۚ

Gezip dolaşırsınız o toprağın üzerinde, yeryüzünü sizin için sergi yapmıştır.

21- قَالَ نُوحٌ رَبِّ اِنَّهُمْ عَصَوْنِى وَاتَّبَعُوا مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهٗٓ اِلَّا خَسَارًا ۚ

قَالَ نُوحٌ رَبِّ اِنَّهُمْ عَصَوْنِى (Öğütlerinin fayda vermemesi üzerine) Nûh Aleyhisselâm dedi ki; "Yâ Rabbi kavmim (Tevhid emrimde) bana isyân ettiler. وَاتَّبَعُوا Tâbi olmuşlar zenginlere, ahmaklara. مَنْ لَمْ يَزِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ اِلَّا خَسَارًا O kimseler ki malı ve çocuğu kendi ziyânını arttırmaktan başka işe yaramayan kimseye uydular. (Nûh Aleyhisselâm, kavminin malı, şânı ve evlâdı ile gururlanan kişilerin süfli yollarına uymalarından şikâyet ediyordu.)

22- وَمَكَرُوا مَكْرًا كُبَّارًا

O başkanları, mal ve evlât sahipleri. Büyük hileler, büyük desiseler kurdular.

23- وَقَالُوا لَا تَذَرُنَّ اٰلِهَتَكُمْ وَلَا تَذَرُنَّ وَدًّا وَلَا سُوَاعًا ۙ وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا

Sakın ilâhlarınıza ibadeti bırakmayın. Bilhassa "Vedden, Sü'vâ'dan, Yegus'tan, Ye'ûk'tan ve Nesr'den" asla vazgeçmeyiniz. Bu beş tane putu bırakmayın" dediler.

24- وَقَدْ اَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظّٰلِمِينَ اِلَّا ضَلَالًا

وَقَدْ اَضَلُّوا كَثِيرًا (Böylece) onlar, çok insanları azdırdı, sapıttılar. وَلَا تَزِدِ الظّٰلِمِينَ اِلَّا ضَلَالًا Diyor ki Nûh Aleyhisselâm, "Yâ Rabbim, sen de bu zalimlerin helâklarından başka bir şey arttırma."

Nûh Aleyhisselâm, imân edenlerden başkasının artık kesinlikle yola gelmeyecekleri, kendisine vahyedildikten sonra böyle dilemiştir. Bundan sonra Emr-i İlâhi zuhur etti. Gemiyi yaptı, dalâlete girenler tufanda gark oldular.

25- مِمَّا خَطِيٰٓـَٔاتِهِمْ اُغْرِقُوا فَاُدْخِلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ اَنْصَارًا

مِمَّا خَطِيٰٓـتِهِمْ اُغْرِقُوا Nûh Aleyhisselâm'a karşı olan hatalarından dolayı, tufan ile suda gark oldular. Sudan cehenneme gittiler.

Mevlânâ Celâleddin-i Rumi Kaddesâllâhü Sırrahülaziz buyuruyor; "Cenâb-ı Hak, İbrahim Aleyhisselâm'a ateşi gülistan yapıyor. Bazılarına da suyun içinde cehennem ateşine götürüyor."

فَاُدْخِلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللهِ اَنْصَارًا Ardından da ateşe sokuldular ve kendilerine Âllâh-û Teâlâ'dan gayri bir yardımcı da bulamadılar.

26- وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْاَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا

Nûh Aleyhisselâm demişti ki; "Yâ Rabbi, kâfirlerden yeryüzünde gezip dolaşan bir kimse bırakma.

27- اِنَّكَ اِنْ تَذَرْهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا اِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا

اِنَّكَ اِنْ تَذَرْهُمْ Yâ Rabbi, sen onları bırakırsan. يُضِلُّوا عِبَادَكَ Senin temiz insanlarını da idlâl ederler.وَلَا يَلِدُوا اِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا Şâyet bırakırsan kullarını saptırır. Yalnız ahlâksız, nankör (insanlar) doğururlar (ve yetiştirirler.)

28- رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ اِلَّا تَبَارًا

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ Yâ Rabbi, evvelâ kendi mağfiretimi istiyorum. Anne babama da istiyorum. İmân etmiş olarak evime (mescidime veya gemime) girenleri ve (kıyâmete değin gelecek) erkek ve kadın Mü'minleri mağfiret buyur. وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ اِلَّا تَبَارًا Zalimlerin helâklarından başka bir şeyini de artırma!"

سُورَةُ الْجِنِّ ﴿٧٢﴾ CİN SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mekke'de nâzil olmuştur. 28 âyet, 285 kelime, 870 harften ibarettir. Cinlerin, Kur'an dinleyip hidâyete geldikleri anlaşıldığından sûre bu ismi almıştır.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, amcası Ebû Tâlip ve eşi Hatice Radıyâllâhû Anhâ'yı kaybettikten sonra Tâif'e gitmiş, orada çirkin davranışlarla karşılaşmıştı. Bu sıralarda Kureyş müşrikleri de Müslümanlara karşı düşmanlıklarını iyice artırmış bulunuyorlardı. İşte Tâif dönüşünde nâzil olarak, Rasûl-û Ekrem'e teselli veren bu sûre, yalnız insanların değil, cinlerin de Kur'an'a tâbi olduklarını bildiriyor. İslâm'ın muzafferiyetini müjdeliyordu.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, insanlara ve cinlere peygamber olduğu gibi, meleklere de peygamberdir. İnsanlara olduğu gibi cinlere de tebligat yapmıştır. Cinlerde de insanlar gibi imân edenler olduğu gibi, imân etmeyenler de var. Cinlerde imân edenler daha azdır. İmân etmeyenler daha çoktur. İnsanlar da ise imân edenler daha çoktur.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Abdullah bin Mes'ud ile Cebel-i Nur'a cinlere tebligat için gitti. Abdullah bin Mesud'un

etrafına, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem dâire çizdi. Orada bulunduğu yerden dâire dışına çıkmaması bildirildi. "Neler görüp neler işitsen bile, dâirenin dışına çıkma" dedi.

"Dâire çizgisinin dışına çıkmayınca sana hiçbir zarar gelmez. Ben gelinceye kadar olduğun yerde bekle" dedi.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, mağaranın içine teşrif ettiler. Birçok kalabalık geldiğini hissediyor, seslerini duyuyor, konuştuklarını anlamıyordum. Şafakta sesler ve gelenler fazlalaştı, sonra yavaş yavaş dağılmaya başladılar. Dağılma ve iş bittikten sonra Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem teşrif ettiler. Bana dedi; "Yâ Abdullah korktun mu?" "Hayır efendim, sözünüze itimat edip dâireden dışarıya çıkmadım, ama sabahleyin daha ziyâde gürültü işittim. Dâireden çıkıp yanınıza geleyim istedim fakat emrinize itâat ettim" diyor.

Bu âyet-i kerime, cinler hakkında ikinci seferdir. Taif ile Mekke arasında Batn-ı Nahle'de Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, bir gün sabah erken oraya gitmiş, sabah namazını kıldırmış. Namazda Er-Rahman sûresini okumuş. Nusaybin cinlerinden yedi veya dokuz kişi imişler, Rahman sûresini sonuna kadar dinlemişler, namazdan sonra imân etmişler. Ondan sonra kavmine gidip bu hâli beyân etmişler. Kavmine beyân ettiklerini de Cenâb-ı Hak, Habibine bildiriyor. Mevzu budur.

Anasır'erbaa (dört tane unsur). Bütün mahlûkat ondan halkolmuş a-Toprak b-Hava c-Hararet d- Burudet. İnsanda toprak fazladır, cinlerde hava fazladır, meleklerde nur fazladır, şeytanda ateş fazladır.

Cinler çoğunlukla havadan halkolduğundan Kudret-i İlâhiye ile muhtelif şekillere girebiliyorlar. Hem iyi hem de fenâ şekillere

giriyorlar. Fenâ şekle giren cinniyi, bir insan öldürürse katil lâzım gelmez, onlar da tecavüz edemezler. Cinler ekseri yılan şekline girerler. Yılan şekline giren cinniyi bir insan öldürse, hiçbir şey lâzım gelmez. Cürüm yok, cezâ da lâzım gelmez.

Melekler ise nurdan halkedilmişlerdir. İyi sûretlere girer, fenâ sûretlere giremezler.

Cinlerin içinden en ziyâde tuğyana başlayanlar, şeytana mülhak olur. Cinlerin içlerinde imân edenler, Âdem Aleyhisselâm'a mülhak olurlar. Cinden alâkası kesilir, cennete girerler. Pis cinler de şeytana mülhak olur. Böylece tafsil etmişler. Fakat biz bunların hepsine bu şekilde imân etmeye mükellef değiliz. Yalnız cinlerin mevcudiyetine, mademki Kur'an'da cinlerin ahvâli var, bu kadar imânın icâbıdır.

Tâif dönüşünde nâzil olan, Rasûl-û Ekrem'e teselli veren bu sûre, yalnız insanların değil, cinlerin de Kur'ân'a tâbi olduklarını bildiriyor. İslâmın zaferini müjdeliyor.

1- قُلْ اُوحِيَ اِلَيَّ اَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ فَقَالُوا اِنَّا سَمِعْنَا قُرْاٰنًا عَجَبًا

قُلْ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, peygamberliğini inkâr edenlere, âhireti inkâr edenlere söyle; اُوحِيَ اِلَيَّ Vahyoldu bana. اَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ Vahyolundu Âllâh'tan bana, cinlerden bir tâife (Ben Kur'an okurken) dinlemiş فَقَالُوا ve (kavimlerine gittikleri zaman) demişler ki; اِنَّا سَمِعْنَا قُرْاٰنًا عَجَبًا Biz işittik bir Kur'an, kitap. "Gerçekten bizi doğru yola ileten, harikulâde güzel bir Kur'an dinledik." (Nazmı güzel, mânâsı ince ve derin, bedii insan sözüne benzemiyor.)

2- يَهْدِي اِلَى الرُّشْدِ فَاٰمَنَّا بِهٖ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا اَحَدًا

يَهْدِىٓ اِلَى الرُّشْدِ فَاٰمَنَّا بِهٖ Biz de ona imân ettik. Bundan böyle Rabbimize, asla bir şeyi şerik etmeyiz. وَلَنْ نُّشْرِكَ بِرَبِّنَآ اَحَدًا Bundan sonra Rabbimize hiçbir şeyi ortak koşmayacağız.

3- وَاَنَّهٗ تَعَالٰى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَّلَا وَلَدًا

وَاَنَّهٗ Yine vahyolundu bana. تَعَالٰى جَدُّ رَبِّنَا Hakikat şu ki Rabbimizin şânı, çok yücedir. مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَّلَا وَلَدًا Hâşâ O! Ne eş ne de çocuk edinmemiştir. (Âllâh münezzehtir, aile ve evlât sahibi olmaktan.)

4- وَاَنَّهٗ كَانَ يَقُوْلُ سَفِيْهُنَا عَلَى اللّٰهِ شَطَطًا

Hâlbuki bizim sefihimiz, beyinsiz olanımız (iblis veya azgın cinler,) Âllâh-û Teâlâ'ya (zevc ve evlât isnadiyle) pek aşırı yalanlar uyduruyordu.

5- وَّاَنَّا ظَنَنَّآ اَنْ لَّنْ تَقُوْلَ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا

Hâlbuki biz gerek insanlar gerekse cinler, Âllâh-û Teâlâ hakkında asla yalan söyleyemezler zannetmiştik.

6- وَّاَنَّهٗ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْاِنْسِ يَعُوْذُوْنَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوْهُمْ رَهَقًا

(Korkulu yerlerde) insanlardan bazı kimseler, cinlerden bazılarına sığınıyorlardı. Bu sebeple onların kibirlerini, cesaret ve azgınlıklarını arttırıyorlardı.

Rivâyete göre zaman-ı câhiliyette Araplardan bir kimse, ıssız ve tehlikeli bir yerde kalsa "Buradaki cinlerin sefihlerinden büyüklerine sığınırım" der ve kendisini emniyette zannederdi. Hâlbuki

bu sözleri işiten cinler kibirlenir ve öğünürler ve kendilerine sığınıldığı için azgınlıklarını artırırlardı.

وَاَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ اَنْ لَنْ يَبْعَثَ اللّٰهُ اَحَدًا ۙ 7-

Cinler de sizin gibi, sizin sandığınız gibi Âllâh-û Teâlâ'nın ölümden sonra kimseyi tekrar diriltmeyeceğini zannetmişlerdi.

Yahut "Ey cinler, sizin zannınız gibi insanların kâfirleri de Âllâh-û Teâlâ'nın ölümden sonra kimseyi tekrar diriltmeyeceğini sanmışlardı."

وَاَنَّا لَمَسْنَا السَّمَآءَ فَوَجَدْنٰهَا مُلِئَتْ حَرَسًا شَدِيْدًا وَّشُهُبًا ۙ 8-

(Kulak hırsızlığı yapmak için) biz cinler, göğe erişmeye çalıştık fakat onu sert bekçiler, meleklerden kuvvetli muhafızlar, alevler ve meş'alelerle doldurulmuş bulduk.

وَاَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ ؕ فَمَنْ يَّسْتَمِعِ الْاٰنَ يَجِدْ لَهٗ شِهَابًا رَّصَدًا ۙ 9-

وَاَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ Hâlbuki daha önce biz, (Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in bisetinden evvel, meleklerin sözlerini) dinlemek, haber almak için orada oturacak bazı yerler buluyorduk. فَمَنْ يَّسْتَمِعِ الْاٰنَ يَجِدْ لَهٗ شِهَابًا رَّصَدًا ۙ Fakat şimdi, kim dinlemek isterse, kendisini gözetleyen bir ateş şulesi (şihab) buluyor. (Biz, bugün bunu anladık, imân ettik diyerek cin kavmine beyân ediyorlar.)

وَاَنَّا لَا نَدْرِىْٓ اَشَرٌّ اُرِيْدَ بِمَنْ فِى الْاَرْضِ اَمْ اَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ۙ 10-

Ve biz bilmiyoruz, (göğün muhafaza edilmiş olmasıyla yerdeki insanlara) şer, kötülük mü murad edildi? Yoksa Âllâh-û Teâlâ,

onlar için hayır mı diledi? (Biz bunu bilmiyoruz, Cenâb-ı Hak'kın hikmetidir.)

11- وَاَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذٰلِكَ ؕ كُنَّا طَرَآئِقَ قِدَدًا ۙ

وَاَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذٰلِكَ ؕ Bizden salih olanlar var ki imân etmişler. Sâlih olmayanlar da var ki imân etmemişler. كُنَّا طَرَآئِقَ قِدَدًا ۙ (Muhtelif fırkalara ayrılmış,) türlü türlü yollar tutmuştuk.

12- وَاَنَّا ظَنَنَّآ اَنْ لَّنْ نُّعْجِزَ اللّٰهَ فِى الْاَرْضِ وَلَنْ نُّعْجِزَهٗ هَرَبًا ۙ

(Artık) şu gerçeği şüphesiz anladık ki yeryüzünde bulunsak da Âllâh'ı âciz bırakamayız. (Başka yere) kaçsak da O'nu âciz kılmaya kâdir değiliz.

13- وَاَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدٰٓى اٰمَنَّا بِهٖ ؕ فَمَنْ يُّؤْمِنْ بِرَبِّهٖ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَّلَا رَهَقًا ۙ

وَاَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدٰٓى اٰمَنَّا بِهٖ ؕ Doğrusu biz, o hidayet rehberini, (Kur'an'ı) işitince ona imân ettik. فَمَنْ يُّؤْمِنْ بِرَبِّهٖ Her kim ki Âllâh'a imân ederse فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَّلَا رَهَقًا ۙ korkmasın onlar, ne noksandan ne de azaptan. Kim Rabbinin vahdaniyetine imân ederse, o ne ecrinin eksileceğinden ve ne de haksızlığa uğrayacağından korkmaz.

14- وَاَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ ؕ فَمَنْ اَسْلَمَ فَاُولٰٓئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا ۙ

وَاَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ ؕ İçimizde (Âllâh'a) teslimiyet gösterenler de var, hak yoldan sapanlar da var. فَمَنْ Her kim ki اَسْلَمَ imân ederse فَاُولٰٓئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا ۙ işte onlar, doğru yolu arayanlar (ve ona lâyık olanlar)dır.

وَاَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ۙ-15

وَاَمَّا الْقَاسِطُونَ **Kasitûn** olan. Kast; yoldan çıkmaktır. İmân etmeyenler, فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ۙ onlar da cehennemin tutuşturucusu, yakıtı olacaklardır.

Cinlerin bu sözlerini, Rasûlüne haber verdikten sonra Âllâh-û Teâlâ şöyle buyuruyor;

وَاَنْ لَوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَاَسْقَيْنَاهُمْ مَاۤءً غَدَقًا ۙ-16

وَاَنْ Eğer لَوِ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ şayet bu cin ve insanlar hak yolda (ve imânda) istikamet etselerdi. (Rasûl-û Ekrem'in izhar ettiği tarikat ki dindir, şeri'at ve Kur'an'dır, hepsi dâhildir. Bunun üzerine devam ederlerse) لَاَسْقَيْنَاهُمْ مَاۤءً غَدَقًا ۙ Biz Azimüşşân, onlara bol su içirir, (bolluk verir, maişetlerini genişletir)dik.

لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ؕ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهٖ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ۙ-17

لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ؕ Tâ ki onları, (şükrü nasıl edâ edeceklerini) tecrübe etmek içindir. وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهٖ Her kim Rabbinin zikri ki (Kur'an'dan) yüz çevirirse, يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ۙ onu tâkat getiremeyeceği çok ağır bir azaba uğratır.

وَاَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلّٰهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللّٰهِ اَحَدًا ۙ-18

وَاَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلّٰهِ Yeryüzündeki mescidler Âllâh-û Teâlâ'ya mahsustur. فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللّٰهِ اَحَدًا ۙ O hâlde Âllâh ile birlikte kimseye yalvarmayın. (Gayriye ibadet etmeyin ve kulluk etmeyin.)

Âyette "mescitler" kelimesi şu şekilde tefsir edilmiştir.

1- Namaz kılmak için bina edilmiş yerler;

2- Namaz ve ibadet yalnız camilere ve belli yerlere hasredilmiş olmadığından bütün yeryüzü.

3- Bütün mescidlerin kıblesi olduğundan "Mescid-i Haram"

4- Secdeye temas eden uzuvlar.

Bu âyette, hıristiyanların kiliselerine ve yahudilerin havralarına girdikleri zaman yaptıkları gibi, Âllâh-û Teâlâ'ya eş tutulmaması ihtar edilmektedir.

19- وَاَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللّٰهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا ۬ۧ

Âllâh'ın kulu, (Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem Batn-ı Nahle'de) Âllâh-û Teâlâ'ya ibadete kalktığı zaman, O'na yalvarmaya namaza kalkınca, onun etrafında kesif bir izdiham teşkil ediyorlardı.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem namaza kalkınca, cinler Kur'an'ı dinlemek iştiyakiyle âdeta birbirine yapışık vaziyette onun etrafında toplanırlardı.

Bu âyet için; putperest insanların ve cinlerin Rasûl-û Ekrem'in dinini iptâl gayesiyle birbirlerine kenetlendikleri tefsirde yapılmıştır.

20- قُلْ اِنَّمَا اَدْعُوا رَبِّى وَلَآ اُشْرِكُ بِهٖٓ اَحَدًا

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, ümmetine tebliğ et. "Ben ancak Rabbime ibadet ederim ve hiç kimseyi O'na şerik koşmam."

21- قُلْ اِنِّى لَآ اَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا

De ki ümmetin de bilsin ki; "Ben, Hâlik değilim. Size bir zararı vermek veya iyiliği, fayda sağlama gücüne sahip değilim. Mahlû-

kum, emirle memurum. Ne zarar benim elimdedir ne de hidâyet benim elimdedir."

22- قُلْ اِنِّی لَنْ یُجِیرَنِی مِنَ اللّٰهِ اَحَدٌ وَلَنْ اَجِدَ مِنْ دُونِهٖ مُلْتَحَدًا

قُلْ اِنِّی لَنْ یُجِیرَنِی مِنَ اللّٰهِ اَحَدٌ De ki; "Şâyet ben, Âllâh-û Teâlâ'ya isyan edersem. Beni, O'nun azabından kimse kurtaramaz. وَلَنْ اَجِدَ مِنْ دُونِهٖ مُلْتَحَدًا Ve ben, O'ndan gayri sığınacak kimse de bulamam."

23- اِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللّٰهِ وَرِسَالَاتِهٖ وَمَنْ یَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهٗ فَاِنَّ لَهٗ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِینَ فِیهَا اَبَدًا

اِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللّٰهِ وَرِسَالَاتِهٖ (Benim yaptığım) ancak Âllâh-û Teâlâ tarafından memur olduğum risâlât-ı tebliğdir. وَمَنْ یَعْصِ اللّٰهَ وَرَسُولَهٗ Kim (Kur'an ve Tevhid emrinde) Âllâh-û Teâlâ ve Rasûlüne isyan ederse, فَاِنَّ لَهٗ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِینَ فِیهَا اَبَدًا onun için cehennem ateşi vardır. Dâimi orada kalır, (ebediyyen çıkmaz.)

24- حَتّٰٓی اِذَا رَاَوْا مَا یُوعَدُونَ فَسَیَعْلَمُونَ مَنْ اَضْعَفُ نَاصِرًا وَاَقَلُّ عَدَدًا

Sonunda tehdit edilip durdukları (azâbı, kıyâmeti) gördükleri zaman, kim yardımcı olma bakımından daha güçsüz ve sayıca daha az imiş bileceklerdir.

25- قُلْ اِنْ اَدْرِی اَقَرِیبٌ مَا تُوعَدُونَ اَمْ یَجْعَلُ لَهٗ رَبِّی اَمَدًا

Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivesellem de ki; "Tehdit edile geldiğiniz (azap) yakın mıdır? Yoksa Rabbin, onun için uzun bir süre mi koyar? Ben bilemem."

26- عَالِمُ الْغَیْبِ فَلَا یُظْهِرُ عَلٰی غَیْبِهٖٓ اَحَدًا

عَالِمُ الْغَيْبِ Gaybı bilen Âllâh'tır. فَلَا يُظْهِرُ عَلٰى غَيْبِهٖٓ اَحَدًاۙ O'nun gaybı sırlarına, kimseyi muttali kılmaz. Âllâh'ın dilediği peygambere gayb bildirilirken, koruyucu melekler görevlendirilerek onların kulak hırsızlığı yapmalarının ve gönderilen bilgileri karıştırmalarının önlendiği anlatılmaktadır.

27- اِلَّا مَنِ ارْتَضٰى مِنْ رَسُوْلٍ فَاِنَّهٗ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهٖ رَصَدًاۙ

اِلَّا مَنِ ارْتَضٰى مِنْ رَسُوْلٍ (İlmi O'na mahsus olan) ancak (bildirmeyi) dilediği peygamber bunun dışındadır. فَاِنَّهٗ يَسْلُكُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهٖ رَصَدًاۙ Zira O, Rasûlün önünde ve arkasında dizilmiş gözleyici melekler bulundurur. O Peygamberi, cinden ve küfürden de muhafaza ettikten sonra söyler.

28- لِيَعْلَمَ اَنْ قَدْ اَبْلَغُوْا رِسٰلٰتِ رَبِّهِمْ وَاَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَاَحْصٰى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا

لِيَعْلَمَ اَنْ قَدْ اَبْلَغُوْا رِسٰلٰتِ رَبِّهِمْ Şunun için ki; Böylece (peygamberin,) Rablerinin gönderdiklerini hakkıyla tebliğ ettiklerini bilsinler. وَاَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَاَحْصٰى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا Âllâh-û Teâlâ onları, nezdindeki (ilmi ile) ihâta etmiştir. Ve halkettikleri şeyleri zapt ve ihsa eylemiştir, (âdetini bilir.)

سُورَةُ الْمُزَّمِّلِ ﴿٧٣﴾ MÜZZEMMİL SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile, Mekke'de nâzil olmuştur. 10-11. ve 20. âyetlerinin Medine'de nâzil olduğu rivâyet edilmiştir. 20 âyet, 283 kelime, 838 harften ibarettir. Müzzemmil-Müddessir, Arap lisanında örtülmüş demektir. Yorganını üzerine örttü yahut Arap usulü üzerine abâsı ile örtülüyor veyahut nübüvvet ile örtülmüş oluyor.

Bu âyet-i kerimenin sebeb-i nüzulü; Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem bulûğ çağından sonra yavaş yavaş insanlardan uzaklaşarak tenha yerleri tercih etmeye başladı. Nihayet Gâr-ı Harâ'daki mağarayı kendine münasip gördü. Orada üç gün, dört gün bazen haftalarca kaldığı olurdu. Ne zaman ki vakit geldi 40 yaşına bâliğ oldu. Nübüvvet verildi yâni Kur'an-ı Azimüşşân'ın nüzulü, nâzil olmaya başladı. Ama risâlet değil. Rasûl tebliğe memur olur, nebi tebliğe memur olmayan. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem kırk yaşında iken Kur'an-ı Azimüşşân nâzil olmaya başladığında Nebi oldu. Üç sene sonra da risâlet geldi, tebliğe memur oldu.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem Gâr-ı Harâ'da yâni Cebel-i Nur'da iken, Cibril-i Emin nâzil oluyor. İlk evvel Kur'ân-ı Azimüşşân orada nâzil olmuş. İkra sûresinin ilk beş âyeti nâzil

olduğu zaman, elbette insan bir büyüğün yanında bulunursa heyecanlanır. Bunun milyonlarca misli ile karşılaştığında, ne yapacağım heyecanı ile titremek hâsıl oldu. Oradan ayrılıp kendi devlet hanelerine geldiler. Hatice Radıyâllâhû Anhâ'ya diyor ki; **"zemmilinû"** ört beni, bende titreme ve korku hâsıl oldu. Bu korku da "Nübüvveti hakkı ile tamamı ile ifâde edebilecek miyim? Bir noksan olursa hâlim ne olur?" diye düşündüğünden titreme hâsıl oluyordu. Hatice Radıyâllâhû Anhâ da yatağa uzanmış olan Rasûl-û Ekrem'i, yorgan ile örttü.

1- يَآ اَيُّهَا الْمُزَّمِّلُ Ey örtünüp bürünen (Rasûlüm.) Ey nübüvvete hâmil olan Habibim, bu bâr-i nübüvvete ancak sen lâyıksın, senden başkası bunu alamıyor.

Beş vakit namaz farz olmadan evvel teheccüd sünneti, farz idi. Ne zaman ki beş vakit namaz farz oldu, o zaman teheccüd namazı sünnete münkalib oldu. Sünnet oldu ümmete yine Rasûl-û Ekrem için farzdır. Bazı şeyler var ki Hususat-ı Peygamberiye'dendir. Bize sünnettir, O'na farz. Hatta kurban da öyledir.

2- قُمِ الَّيْلَ اِلَّا قَلِيلًا

İbadet için gece kalk (namaz kıl) tamamını değil, birazı müstesnâ.

3- نِصْفَهٗٓ اَوِ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا

نِصْفَهٗٓ Gecenin yarısı اَوِ انْقُصْ مِنْهُ yahut yarısından biraz noksan et, üçte birisi. قَلِيلًا Biraz eksilt.

4- اَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْتِيلًا

اَوْ زِدْ عَلَيْهِ Yahut artır yâni gecenin üçte biri ya üçte ikisi ya-

hut yarısı. Üç şekilde; **a**) Gecenin yarısından az olan üçte biri **b**) Yarısından fazla olan ki üçte ikisi **c**) yahut da gecenin yarısı. Yâni muhtardır Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem. Ümmet de öyle. وَرَتِّلِ الْقُرْاٰنَ تَرْتِيلًا Kur'an-ı Azimüşşân'ı, o zamanlarda tertil ile sükûnet ile okuyun. Ağır ağır, tane tane, harfleri belli ede ede oku.

5- اِنَّا سَنُلْقِى عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا

اِنَّا Biz Azimüşşân سَنُلْقِى ilkâ ederiz, inzal eder göndeririz عَلَيْكَ sana. قَوْلًا Bir kavli ki Kur'ân-ı Azimüşşân'dır. ثَقِيلًا Ağır geliyor; yataktan kalkıp uykuyu bölerek namaz kılmak. Ağır geliyor; onun için de İlâhi teklifler var, onları ifâ etmek. Ağır geliyor, telkini ağır olur; melekten almaya ve alışmaya ağır olur. Yahut mizanda, terazide ağır çeker.

Kur'ân-ı Azimüşşân'ın ibâresini okumak hatta ibâresine bakmak da ibâdettir.

6- اِنَّ نَاشِئَةَ الَّيْلِ هِىَ اَشَدُّ وَطْئًا وَاَقْوَمُ قِيلًا

اِنَّ نَاشِئَةَ الَّيْلِ Gecenin vakitleri, saatleri, هِىَ اَشَدُّ وَطْئًا gece kalkışı (kalp ve uzuvlar arasında) meşakkatli ise de kıra'atçe daha sağlamdır, وَاَقْوَمُ قِيلًا ihlâsa daha yakındır. Zira gündüzleri uzun bir meşguliyetin var.

7- اِنَّ لَكَ فِى النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا

اِنَّ لَكَ Muhakkak var sana ey Habibim, فِى النَّهَارِ gündüzde سَبْحًا طَوِيلًا uzun bir meşguliyetin var.

8. وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ اِلَيْهِ تَبْتِيلًا

وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ Rabbinin ismini an, zikret. Başında zikret yâni Bismillâhirrahmânirrahim'i söyle. Kalktı, abdest aldı, namazını kıldı, ibadetine başlayacak "Bismillâhirrahmânirrahim" diyecek. وَتَبَتَّلْ اِلَيْهِ تَبْتِيلًا Mutlak ihlâs ile O'na teveccüh eyle.

Zikrullah; Tesbih, tehlil, tahmid, namaz, Kur'an okumak, ilim tedrisi ve tahsili gibi her şeye şâmildir.

9. رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا

رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ Doğu ve batının Rabbi, O Âllâh-û Teâlâ'dır. Yoktan var eden Halik, O'dur. لَآ Yoktur اِلٰهَ bir mabud, bir maksud, bir mevcud اِلَّا هُوَ ancak O'dur. فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا Bütün işlerinde de O'nu vekil yap, umurunu O'na bırak, fazla düşünme kısmetini veren O'dur.

10. وَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا

(Buraya kadar Cenâb-ı Hakk'ın bahsini yaptı. Evvelâ gece namaz ve ibadetlerine, Kur'an okumasına devam et. Âllâh'ın ismini zikret. Bunlar Âllâh'a ait. Şimdi kendi keyfiyetinin, halk ile olan muamele.)

وَاصْبِرْ عَلٰى مَا يَقُولُونَ Ey Habibim senin hakkında, din hakkında (müşriklerin) söylediklerine üzülme, sabret. (Bu ayet-i kerime, kıtal emrinden önce nâzil olmuştur. Muharebeye emir olunmamıştı. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem Mekke-i Mükerreme'de iken hiçbir suretle Cenâb-ı Hak, muharebeye izin vermedi. Hikmet-i İlâhiye budur. Medine-i Tahire'ye hicretinden sonra

ikinci senede, harp ayet-i kerimesi nâzil oldu.) Bunlar muharebe ayetinden evvel olduğundan sabır ile tavsiye ediliyor. Gündüz insanlar dünya umuru ile meşguldür. Geceleri ise ibadet ile meşgul olmalıdır. وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا Hicret et, uzaklaş halktan. (Muharebe ile değildir teselli ile. Senin düşmanlarına ben kâfiyim, diyor. Sen müteessir olma.) Onları güzel bir şekilde terk et.

11- وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا

وَذَرْنِي Bana bırak yâni şefaat etme. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem bahr-i muhabbet idi. Kalbi rahmetle doluydu, beddûa etmezdi. Hatta bir musibet geldiğinde "Yâ Rabbi bunları ıslâh et" diye duâ ederdi. وَالْمُكَذِّبِينَ Seni tekzib eden, yalanlayanları, أُولِي النَّعْمَةِ o nimettir onları mağrur etmiş, وَمَهِّلْهُمْ mühlet ver. Zaman gelir, قَلِيلًا az bir zaman mühlet ver, Mekke'den huruç edinceye kadar.

12- إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا

Biz Azimüşşân bu inkâr eden, tekzip edenlere; onlar için cehennemi ihzar ettik. Cehennem azabı ameller ile mütenasiptir. Cehennem küfrün karşılığıdır fakat cehennem azabı fenâ ameller ile mütenasiptir. Cehenneme giden bir kâfir vardır, dünyada birçok iyilikleri mevcuttur. Onun devamlı olan azabı, diğer zalimlere göre hafiftir. Bir de dünyada çok fenâlık yapmış küfürle beraber, bunun azabı daha şiddetlidir.

13- وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا

وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ Yiyecekleri gussa; boğaza girmez dikenli acı bir yiyecektir. وَعَذَابًا اَلِيمًا Onlara elem verici bir azap vardır.

Bu yiyecek hakkında tefsirlerde daha çok şu açıklamalar yapılmaktadır. Zehirli diken, zakkum ateşten diken, kan ve irin.

14- يَوْمَ تَرْجُفُ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلًا

يَوْمَ تَرْجُفُ الْاَرْضُ O gün (kıyâmet günü) yerler titremeye başlar. وَالْجِبَالُ Dağlar titrer, atılmış pamuk gibi olur. وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَهِيلًا Dağlar çöküntü (ile) ufak kum gibi akıp gider.

15- اِنَّآ اَرْسَلْنَآ اِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَآ اَرْسَلْنَآ اِلٰى فِرْعَوْنَ رَسُولًا

Halik-i Kâinat, Lisân-ı Peygamberiyle onlara bildiriyor. Siz yahudi ve hıristiyanlara peygamber gönderdiğimizi duymuştunuz. Onlar nasıl peygamberlerine tâbi olmuşlar. Size de aynen Biz Azimüşşân, peygamber gönderdik. Yâni peygamber gelmesi sizce meçhul bir şey değildir. Bir peygamber gönderdik ki Muhammed'dir Sallâllâhû Aleyhivesellem. شَاهِدًا Kıyâmet gününde ef'âlimize şehadet eder. İşitmişsiniz nasıl ki Fir'avn'e, peygamber gönderdik ki Mûsâ Aleyhisselâm'dır. Size de peygamber gönderdik.

16- فَعَصٰى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَاَخَذْنَاهُ اَخْذًا وَبِيلًا

فَعَصٰى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ Fir'avn ve ona tâbi olanlar peygambere isyân ettiler. فَاَخَذْنَاهُ اَخْذًا وَبِيلًا Biz de onu şiddetle yakalayıverdik (helâk eyledik.)

17- فَكَيْفَ تَتَّقُونَ اِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا

فَكَيْفَ Nasıl تَتَّقُونَ kendinizi Azab-ı İlâhi'den muhafaza edersiniz اِنْ كَفَرْتُمْ eğer küfrederseniz? Küfrünüz bâki kalırsa Azab-ı İlâhi'den kendinizi nasıl muhafaza edeceksiniz? يَوْمًا Öyle bir gündür ki يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا çocukların saçları ağarır, (onları ihtiyara çevirir.) Kinâyedir, üzüntüsünün çokluğundan.

18- اَلسَّمَآءُ مُنْفَطِرٌ بِهٖ ؕ كَانَ وَعْدُهٗ مَفْعُوْلًا

اَلسَّمَآءُ مُنْفَطِرٌ بِهٖ Gökyüzü bile onunla (o günün dehşetiyle) yarılacaktır. كَانَ وَعْدُهٗ مَفْعُوْلًا Âllâh-ü Teâlâ'nın va'detmiş olduğu bu azaplar behemehal zuhur edecektir.

19- اِنَّ هٰذِهٖ تَذْكِرَةٌ ۚ فَمَنْ شَآءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهٖ سَبِيْلًا ۧ

اِنَّ هٰذِهٖ Bu âyetler, (anlatılanlar) تَذْكِرَةٌ sizin için bir vaaz-ı nasihattir, dinleyesiniz. فَمَنْ شَآءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهٖ سَبِيْلًا Artık kim dilerse Rabbine yol edinir. (Takvâ-i sülukle Âllâh-ü Teâlâ'ya varan bir yol tutar.)

20- اِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ اَنَّكَ تَقُوْمُ اَدْنٰى مِنْ ثُلُثَيِ الَّيْلِ وَنِصْفَهٗ وَثُلُثَهٗ وَطَآئِفَةٌ مِّنَ الَّذِيْنَ مَعَكَ ؕ وَاللّٰهُ يُقَدِّرُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ ؕ عَلِمَ اَنْ لَّنْ تُحْصُوْهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ ۖ فَاقْرَءُوْا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْاٰنِ ؕ عَلِمَ اَنْ سَيَكُوْنُ مِنْكُمْ مَّرْضٰى ۙ وَاٰخَرُوْنَ يَضْرِبُوْنَ فِى الْاَرْضِ يَبْتَغُوْنَ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ ۙ وَاٰخَرُوْنَ يُقَاتِلُوْنَ فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ۖ فَاقْرَءُوْا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ ۙ وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَاَقْرِضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا ؕ وَمَا تُقَدِّمُوْا لِاَنْفُسِكُمْ مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوْهُ عِنْدَ اللّٰهِ هُوَ خَيْرًا وَّاَعْظَمَ اَجْرًا ؕ وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ ؕ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

اِنَّ رَبَّكَ Senin Rabbin Ey Habibim, يَعْلَمُ bilir senin hâlini. اَنَّكَ

Bu âyet nâzil olduğu gibi (sana emretti üçte bir, üçte iki ve yarım. Bilir ki sen Emr-i İlâhiye itâat eder,) تَقُومُ اَدْنٰى مِنْ ثُلُثَيِ الَّيْلِ وَنِصْفَهُ Üçte biri, üçte ikisi ve yarısı kadar devam edersin. وَطَائِفَةٌ مِنَ الَّذِيْنَ مَعَكَ Seninle beraber olan âshabın da bir kısmı seni aynen takip eder. (Böyle yaptığını) Rabbin elbette biliyor. وَاللّٰهُ يُقَدِّرُ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ Gece ve gündüz (içinde olup bitenleri iyiden iyiye) ölçüp biçen ancak Âllâh'tır. عَلِمَ Bildi Âllâh. اَنْ لَنْ تُحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ O, sizin bunu sayamayacağınızı bildiği için sizi bağışladı. (Tevbe, rücû demektir. Filân kişi tevbe etti yâni hatalarından rücû etti. Burada hatadan rücû değildir. Bu yükün ağırlığından Cenâb-ı Hak hafifletmeye rücû ediyor, azaltıyor.) Ne kadar azaltıyor? فَاقْرَؤُا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْاٰنِ Mümkün olduğu kadar, gecenin onda biri de kalksanız iki veya dört rekât kolayınıza geldiği kadar gece namazı kılın. Kur'an'dan size kolay geleni okuyun. عَلِمَ اَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضٰى Âllâh bilmektedir ki içinizden hasta (olan)lar olacak. وَاٰخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِى الْاَرْضِ Diğer bir kısmınız (ticaret veya ilim tahsili için) Âllâh-û Teâlâ'nın fazlından nasibini ümid ederek yolculuk edeceklerdir. يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ Âllâh'ın lütfundan (rızık) aramak için yeryüzünde yol tepecekler. وَاٰخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ Başka bir kısmınız da Âllâh yolunda cihad edeceklerdir فَاقْرَؤُا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ O hâlde (bundan böyle) Kur'an'dan size kolay geleni okuyun.

وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ Namazınızı ikâme edin, kılın. (Kur'an'da seksen yerde namaz bahsi geçiyor. Cenâb-ı Âllâh hepsinde ikâme diyor. **Ef'alüssalâte** demiyor yâni âdâb-ı erkân ile. Kıyam, rukû ve secdeleri tamam olmadan değil azaların sükûnû ile yerine getirmek. Rukû tamam olmadan secdeye gitmek, secde tamam olmadan

ikinci secdeye gitmek, bunlar en fenâ şeylerdir. Hatta Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem en fenâ hırsız, namazından çalan kimsedir buyurmuş.

وَاَقْرِضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا Mal da وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ Zekâtınızı veriniz yalnız zekât değil karz-ı hasen, gönül hoşluğu ile ödünç verin, hayır yolunda ihlâsla infak edin. (Karz-ı hasen birçok yerlerde sadakadan hayırlıdır.) Sizin zekâtı ve karz-ı haseni vermenizden zannetmeyin ki malınız noksan olacak, asıl malınız odur, diyor. وَمَا تُقَدِّمُوا لِاَنْفُسِكُمْ Nefsinize kendiniz için (dünyada iken) مِنْ خَيْرٍ her ne hayır takdim ederseniz, Âllâh için verdiğinizi, تَجِدُوهُ عِنْدَ اللّٰهِ onu mahfuz bulursunuz. هُوَ خَيْرًا O daha hayırlıdır, geri kalan maldan. وَاَعْظَمَ اَجْرًا Hayır ve ecri daha büyük olarak bulursunuz. وَاسْتَغْفِرُوا اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ Ve Âllâh-û Teâlâ'dan günâhlarınızın mağfiretini dileyin. Âllâh-û Azimüşşân (tevbe edene) mübalağa ile mağfiret edici ve Mü'minlere merhamet edicidir.

İstiğfar için birçok hadisler var. Sıkıntıya düşen insan istiğfara devam etsin. Ne saadet o kişiye ki defter-i âmâlinde birçok istiğfar bulunur. İstiğfar her kelime ile olur, en ziyâde Seyyid'il İstiğfarı daha mûraccah görmüşler. Lâkin her istiğfarında mânâsı yaptığı hatadan pişman olmak, bir daha o hatayı yapmamaya azmetmek, Âllâh'tan mağfiret talep etmektir.

سُورَةُ الْمُدَّثِّرِ ﴿٧٤﴾ MÜDDESSİR SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 56 âyet, 255 kelime, 1020 harften ibârettir. Adını ilk âyetinde ki "El Müddessir" kelimesinden almıştır. Müddessir; örtüsüne bürünen, sarınan demektir.

1- يَا اَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ

Müddessir; örtülmüş risalet ile Maarif-i İlâhiye ile örtülmüş. Ey Habibim,

2- قُمْ فَاَنْذِرْ

Kalk! Artık (insanları) korkut (uyar,) halkı davet et. Bu risaletten sonra oluyor.

3- وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ

Sadece Rabbini büyüklükle zikret. (Tekbir getir, Âllâhû Ekber de.) Bütün noksanlardan tenzih et. Âllâh-û Teâlâ hiçbir noksan yok bütün kemâl sıfatları mevcuttur,

4- وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ

Elbiseni tertemiz tut.

5- وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ

Her kim ki İslâmiyet'in hilâfındadır, o putperestliğe girer. Kötü şeyleri terk et.

6- وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْثِرُ

Yaptığın iyiliği çok görerek başa kakma. (Ufak bir hediye götürür bir yere fakat maksadı hediye değildir. Onun mukabilini fazla almak.)

7- وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ

Rabbin için müşriklerin ezâ ve cefasına sabret. Onların cezası gelecek.

Rivâyete göre âyetin sebeb-i nüzulü; Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. "Mekke'ye yakın Hirâ dağında idim. Bir ses geldi. Sağa sola bakındım, bir şey göremedim. Yukarı bakınca gördüm ki bana seslenen bir melektir. Yerle gök arasında havada bir kürsü üzerinde oturur. Ondan korktum. Zevcem Hatice'ye gelerek "Beni örtün!" Dedim. Çarşafla örttüler. Bunun üzerine Cebrail Aleyhisselâm gelip bana bu şekilde seslendi.

Bazılarına göre; Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem, Kureyş'ten fazla eziyet gördüğü zaman evine gelip bir elbiseye büründü ve o elbise içinde uyurken bu âyetler nâzil oldu.

8- فَإِذَا نُقِرَ فِي النَّاقُورِ

فَإِذَا Ne zaman ki نُقِرَ فِي النَّاقُورِ sedâ vermiş. **Nêkur**'dan misâldir. Sûr'a üfürüldüğü zaman bütün ruhlu olanların tamamı ölmüş bulunuyor.

İkinci sûr üfürüldüğünde ise ruhlu olan her canlı hayat buluyor.

فَذٰلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ 9-

İşte o gün sûr üfürüldüğünde, يَوْمٌ عَسِيرٌ zorlu şiddetli bir gündür.

عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ 10-

Kâfirler için (hiç de) kolay değildir. (Mü'minler için kolaydır.)

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا 11-

ذَرْنِي Halik-i Kâinat, Habibine buyuruyor. Şefaat etme. Ben, onun azabını takdir ederim. وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا Kendisini tek başına (yapayalnız) yarattığım kimseyi bana bırak.

وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا 12-

Ona çok geniş bir servet verdim, gözünün önünde duran. (Halk arasında itibarlı toplantılarda dâima babalarının yanında hazır, her zaman reylerine bilgilerine başvurulur) oğullar bahşettim. (Velid bin Muğire'nin on oğlu vardı. Hepsi de büyük, yetişmiş. Meclislere girer, Kureyşilerin arasında fikir erbabı.)

وَبَنِينَ شُهُودًا 13-

Bilgilerine başvurulur oğullar verdim.

وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا 14-

(Sebeplerini ihzar ederek) yaşayışını, (mevki ve ikbâlini) yaydım. (Bununla beraber imân etmiyor.)

15- ثُمَّ يَطْمَعُ اَنْ اَزِيدَ

Üstelik o (nimetlerimi) daha da artırmamı istiyor.

(Âyetlerin nüzul sebebi olarak gösterilen Velid bin Mugire, Kureyş içinde fevkalâde itibarı olan çok zengin, ticaret ve benzeri işler için uzaklara yollama ihtiyacı duymaksızın sürekli yanında bulundarabildiği oğullara sahip bir kimse idi. Kavmi arasında tek adam mânâsında "Velid" lâkabıyla anılırdı. On oğlundan üçü; Halid, Ammar ve Hişam Radıyallâhû Anhüm imân ile müşerref olmuşlardır.)

16- كَلَّا ۖ اِنَّهُ كَانَ لِاٰيَاتِنَا عَنِيدًا ۖ

كَلَّا Vazgeçsin bundan (asla ummasın.)اِنَّهُ كَانَ لِاٰيَاتِنَا عَنِيدًا ۖ Çünkü o bizim âyetlerimize karşı alabildiğine inatçıdır. (Bilerek inat ediyor)

Bu âyetten sonra fakir oldu, her gün mâlı azalmaya başladı. Fakirleşti, çıplak ayakla gezerdi. Mekke yollarında gezerken ayağına ok girdi, o yaraya hiçbir çare bulamadılar ve ölümüne sebep oldu.

17- سَاُرْهِقُهُ صَعُودًا ۖ

Ben, onu çok ağır bir azaba uğratacağım.

18- اِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ

Zira o (işittiği Kur'ân'ı ta'n etmek için) düşündü taşındı, ölçtü biçti.

19- فَقُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ

Kahrolası! Nasıl, ne biçim ölçtü biçti? (Hem takdir hem de inkâr ediyor.)

20- ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ

Tekittir. Yine kahrolsun, tekrar (ölçtü biçti.) Nasıl ölçtü biçtiyse!

21- ثُمَّ نَظَرَ

Sonra (Kur'an'a yahut kavminin yüzlerine) baktı.

22- ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ

Sonra da kaşlarını çattı, yüzünü buruşturdu, ekşitti.

23- ثُمَّ اَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ

En sonunda, kibrini yenemeyerek sırt çevirdi.

24- فَقَالَ اِنْ هٰذَآ اِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُ

"Bu (Kur'an) dedi, olsa olsa (sihirbazlardan öğrenilip) nakledilen bir sihirdir.

25- اِنْ هٰذَآ اِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ

"Bu insan sözünden başka bir şey değildir" dedi.

Rivâyete göre; Bir gün Velid bin Mugire, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in 'Hâ mim-Secde' sûresini okuduğunu işitti. Sonra müşriklerin toplu olduğu yere gelip "Andolsun ki ben Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellemden öyle bir kelam işittim ki bu ne insanların ne de cinlerin sözüne benziyor. Çok tatlı, çok güzel bir kelâm. Tepesi bol yemişli, dibi çok sulak. (Sürekli meyve vere-

cek bir ağaç.) Şüphesiz O, her şeye galebe çalacak, kendisi aslâ mağlubiyete uğramayacaktır" dedi. Kureyş müşrikleri dediler; "Eyvah! Velid dininden dönmüş. Artık ona bakarak bütün Kureyş dininden dönecektir." Bunun üzerine kardeşi Ebu Cehil "Ben, onun hakkından gelirim" dedi ve kalkıp Velid'in evine gitti. Kibrine yediremeyeceği sözlerle Velid'i ikna etti. Sonra birlikte müşriklerin yanına geldiler. Velid onlara Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'e "mecnun, kâhin, şâir ve yalancı" lâkaplarıyla hitap etmenin tutarlı olamayacağını anlattı. Nihayet uzun uzadıya düşünüp taşındıktan sonra "Olsa olsa bir sihirbazdır" dediler.

26- سَاُصْلِيهِ سَقَرَ

Ben, onu Sekar'a (cehenneme) atacağım.

27- وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا سَقَرُ۟

Sen biliyor musun? Sekar (cehennem) nedir, biliyor musun?

28- لَا تُبْقِى وَلَا تَذَرُ۟

لَا تُبْقِى Cehennem ehlini, cehennemden bırakmaz. وَلَا تَذَرُ۟ Hem (eski hale getirip tekrar azap etmekten) vazgeçmez.

29- لَوَّاحَةٌ لِلْبَشَرِ۟

İnsanın derisini kavurur.

30- عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ۟

Üzerinde on dokuz (muhafız melek) vardır.

31- وَمَا جَعَلْنَآ اَصْحَابَ النَّارِ اِلَّا مَلٰٓئِكَةً۟ وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ اِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ

كَفَرُوا لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَٰذَا مَثَلًا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ ۗ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ ۚ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْبَشَرِ ۚ

وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً Biz, cehennem bekçilerini meleklerden tayin ettik. وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا Onların sayısını da inkârcılar için sadece fitne (imtihan) vesilesi kıldık. لِيَسْتَيْقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ Böylelikle kendilerine kitap verilenler, iyiden iyiye inansın. وَيَزْدَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا İmân edenlerin de imânları artsın. يمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ Ehl-i kitap şüphe etmez çünkü onların kitabında da vazifeli on dokuz melek olduğu bildiriliyor. وَالْمُؤْمِنُونَ Mü'minler şüphe etmez çünkü Cenâb-ı Hak'kın emridir. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem tebliğ ediyor. وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ Kâlplerinde şek ve nifak hastalığı olan münâfık kâfirler. وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَٰذَا مَثَلًا Kâfirler de "(Âllâh-û Teâlâ bu misâlden) ne murâd etmiştir ki" desinler. كَذَٰلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ Böylece Âllâh idlâl eder. مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ İşte böyle Âllâh-û Teâlâ dilediğini şaşırtır, sapıklıkta bırakır ve dilediğini de doğru yola eriştirir. وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ Rabbin Celle Şânûhü'nün askerini, ordularını sâdece kendisi bilir. وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْبَشَرِ Bu ise insanlık için bir öğütten ibarettir.

كَلَّا وَالْقَمَرِ ۙ **32-**

Niçinböyledemektenvazgeçsinler,(öğütalmazlar.)Ay'aandolsunki

33- وَالَّيْلِ اِذْ اَدْبَرَ ۙ

Dönüp gitmekte olan geceye and olsun ki

34- وَالصُّبْحِ اِذَآ اَسْفَرَ ۙ

Âlemi aydın kılan sabah hakkı için! Sabahlarda Cenâb-ı Hak, kuluna sûri ve manevi ihsânlarda bulunuyor.

35- اِنَّهَا لَاِحْدَى الْكُبَرِ ۙ

Bu cehennem sizin için pek büyük beliyyelerden. Aklınızı başınıza getiriniz, cehenneme hazır olmayınız.

36- نَذِيرًا لِّلْبَشَرِ ۙ

Cehennemin bahsi insanlar için bir korkutma, inzardır. Âllâh kulunu yakmak istemiyor. Halketmiş ki isyân etmesinler. Bir inzar, nasihattir.

37- لِمَنْ شَآءَ مِنْكُمْ اَنْ يَّتَقَدَّمَ اَوْ يَتَاَخَّرَ ؕ

Cehennemin bahsi, size nezir nasihattir. İnsanlar için ileri gitmek ya da geri kalmak isteyenlere gerçekten pek büyük uyarıcıdır.

38- كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِيْنَةٌ ۙ

Her nefis, kazandığına karşılık bir rehindir.

39- اِلَّآ اَصْحَابَ الْيَمِيْنِ ؕ

Ancak (hesap defteri) sağ yanından verilenler müstesnâdır.

40- فِىْ جَنّٰتٍ ؕ يَتَسَآءَلُوْنَ ۙ

41- عَنِ الْمُجْرِمِينَ

Onlar cennetlerdedirler. Günâhkârların hâllerini soruşurlar. Müşriklere, "Sizi cehennem ateşine atan nedir?" derler.

42- مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرَ

"Nedir sizi cehenneme dâhil eden?"

43- قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ

قَالُوا Derler ki لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ (günâhkârlar da;) "Biz namaz kılanlardan değildik.

44- وَلَمْ نَكُ نُطْعِمُ الْمِسْكِينَ

Biz yoksulu doyurmaz yedirmezdik. Zekât, sadaka vermezdik.

45- وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ

وَكُنَّا Bizler نَخُوضُ bâtıla girerdik, مَعَ الْخَائِضِينَ bâtıla dalanlarla birlikte dalıyorduk.

46- وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوْمِ الدِّينِ

Cezâ gününü de yalan sayar, inkâr ediyorduk.

47- حَتَّىٰ أَتَانَا الْيَقِينُ

Nihâyet bize o yakin (ölüm) gelinceye kadar, (bu hâlde kaldık.)"

48- فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ

(Şefaat haktır, vardır. Enbiya ve evliyâ, sûlehâ hepsi de şefaat

ederler fakat imân esastır. İmân olmadıktan sonra şefaat yok.) Artık şefaatçıların şefaatı, onlara fayda vermez.

49- فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ

Böyle iken bunlara ne oluyor ki i'raz ediyorlar, Kur'an'dan kaçıyorlar?

50- كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَنْفِرَةٌ

كَأَنَّهُمْ Sanki âdeta حُمُرٌ vahşi olan bir merkep gibi مُسْتَنْفِرَةٌ nefret ediyorlar.

51- فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ

Aslandan ürküp kaçan gibi.

52- بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ اَنْ يُؤْتٰى صُحُفًا مُنَشَّرَةً

Belki onlardan her biri kendisine, (gökten Peygambere tâbi olunmasını bildiren) önünde açılmış sahifeler, (İlâhi vahiy) verilmesini istiyor.

53- كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْاٰخِرَةَ

كَلَّا Vazgeçsinler bu küfürden. بَلْ لَا يَخَافُونَ الْاٰخِرَةَ Aslında onlar ahiretten korkmuyorlar, (ahirete imân olmadığından korkusuzdur.)

54- كَلَّا اِنَّهُ تَذْكِرَةٌ

Vazgeçsinler bu fikirden, bu Kur'ân-ı Azimüşşân tezkiredir, vaizdir, nasihattir.

55- فَمَنْ شَآءَ ذَكَرَهُ

Kim dilerse bu Kur'an'ı tezekkür eder, düşünür kabûl eder, onunla amel eder.

56- وَمَا يَذْكُرُونَ اِلَّآ اَنْ يَشَآءَ اللّٰهُ هُوَ اَهْلُ التَّقْوٰى وَاَهْلُ الْمَغْفِرَةِ

وَمَا يَذْكُرُونَ اِلَّآ اَنْ يَشَآءَ اللّٰهُ Bununla beraber, Âllâh-û Teâlâ dilemezse onlar öğüt alamazlar. هُوَ اَهْلُ التَّقْوٰى وَاَهْلُ الْمَغْفِرَةِ İşte o kimseler ki Âllâh-û Teâlâ'ya muhalefetten ittikaya ve mağfirete şayan ve ehildir. Kendisinden sakınılmak, kendisine bağışlamak yaraşan O'dur.

سُورَةُ الْقِيٰمَةِ ﴿٧٥﴾ KIYÂMET SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mekke'de nâzil olmuştur. 40 âyet, 197 kelime, 652 harften ibarettir. Adını ilk âyetinde geçen "El Kıyâme" kelimesinden almıştır.

Sûre-i celilenin sebeb-i nuzülü; Kıyâmetin ispatı için. Âhireti inkâr eden Ahnes ibni Şûraykın damadı Adıyy ibni Ebi Rebia, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in komşusu idi. Ve bu ikisi hakkında Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem. "Âllâh'ım kötü komşumun hakkından gel" derdi.

Bir gün Adiyy, Rasûlûllâh'a "Yâ Muhammed, Âllâh-û Teâlâ'nın kıyâmet gününden haber ver, o ne zaman ve nasıl olacak?" demişti. Rasûlûllâh'ta anlatmıştı. Bunun üzerine Adiyy "Ben, onu gözümle görsem de tasdik etmem ve sana inanmam. Âllâh, o kemikleri mi toplayacak?" dedi. Ebû Cehil de "Muhammed, Âllâh-û Teâlâ'nın bu kemikleri çürüyüp dağıttıktan sonra toplayıp yeni bir halkla iâde edeceğini mi zannediyor?" demişti.

1- لَآ أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيٰمَةِ ۙ

لَآ Öyle değildir, kıyâmet var. Cenâb-ı Hak'kın kasemi inandır-

mak için değil, kasem edilen şeyin kıymetli olduğunu bildirmek içindir. Cenâb-ı Âllâh, "Kıyâmet gününe yemin ederim" diyor.

2- وَلَآ اُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ

Kendini kınayan (haddini bilen, nedamet çeken) nefse yemin ederim ki (Levvâme nefis.)

Kendi kendine, başlı başına olursa emmaredir. Hayra değil, dâimâ şerre götürüyor. İnsan kendine düstur etse, nefis neyi istiyorsa nefsin istediğini yapmazsa daha hayırlıdır. Nefis dâima fenâlığı, Âllâh'ın emrine muhalif olan hareketi ister. Çünkü nefs-i emmaredir. Ve pişman da olmaz. Birinci derecede terbiye görülmeyen, nasıl ki hayvanlar terbiye görmemiş bir halde terbiye nedir bilmez, insanların nefsi de hakiki bir terbiye görmezse nefs-i emmâredir. Daima fenâlığı emreder ve fenâlığı da iyi bilir.

Ondan sonra Cenâb-ı Hak lütfeder, terakkiye doğru açılırsa nefs-i levvâme olur. Levvâme mübalağa ile levmediyor. Sen Âllâh'ın emri haricine çıktın diye levm ediyor. Nefis levvâme olursa hayır başlamıştır.

Bir sehiv yapacağı zaman, eğer Âllâh'ın emrine muhalif ise levmediyor. "Niçin yaptın bunu, nasıl yaptın bunu, Âllâh'tan utanmadın mı?" der hale gelir.

Daha yükselirse Mülhime olur. Hayrı ilham eder. Nasıl ki nefs-i emmâre sahibi düşündüğü zaman, dâima fenâlığı düşünüyor. Nefs-i mülhime sahibi de hayrı düşünüyor.

Dördüncü derece Mutmainne olur. Hayrı düşünüyor ve hayrın üzerine itminan devam eder. Nefs-i mutmainne sahibi olunca Cenâb-ı Hak da o nefsin sahibinden razı olur. O nefsin sahibi de

Âllâh'tan razı olur. İşte kâmile olan budur. Yedi derecedir. Emmare, Levvâme, Mülhime, Mutmeinne, Râziyye, Merziyye ve Kâmiledir.

Muhakkak bir gün gelir kabrinden kalkar hayat bulur. Arsayı hesaba mahşer yerine gider. Herkesin hesabını vereceği gün gelir.

3- اَيَحْسَبُ الْاِنْسَانُ اَلَّنْ نَجْمَعَ عِظَامَهٗ

Kâfir olan insan zanneder mi? اَلَّنْ نَجْمَعَ عِظَامَهٗ Biz Azimüşşân, onların kemiklerini toplamaya muktedir değiliz öyle mi zannediyorlar? Düşünmüyor ki hayatın her safhasını halkeden yine Âllâh'tır. Toprak olduktan sonra da halketmeğe gücü yetecek olan, yine Cenâb-ı Âllâh'tır.

4- بَلٰى قَادِرِيْنَ عَلٰٓى اَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهٗ

Evet, bizim onun parmak uçlarını bile aynen eski hâline getirmeye gücümüz yeter. (Bunların parmak ucu kemiklerini söylemelerinden maksatları, ahireti inkâr etmektir.)

5- بَلْ يُرِيْدُ الْاِنْسَانُ لِيَفْجُرَ اَمَامَهٗ ۚ

Fakat insan önündeki (ahiret hesabını) tekzip etmek ister. Ve kıyâmet günü ne zaman olacak? Diye sorar.

6- يَسْـَٔلُ اَيَّانَ يَوْمُ الْقِيٰمَةِ ۗ

Kıyâmet günü ne zamanmış diye sorar. (Maksadı anlamak öğrenmek için değil, gayesi kıyâmeti inkâr etmek ve istihzâ içindir.)

7- فَاِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ ۙ

Kıyâmetin hâli gözleri kamaştırır.

8- وَخَسَفَ الْقَمَرُ

Ay tutulur, ziyâsı yok olur.

9- وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ

Güneş ile Ay'ın toplandığı zaman. İşte o gün insan, "Nereye kaçıp gideriz?" der. (Ve orada karanlıkta kalmazlar, Arş-ı İlâhi'nin ziyâsı her tarafı aydınlatır. Orada gece gündüz mefhumu yoktur.)

10- يَقُولُ الْاِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ اَيْنَ الْمَفَرُّ

Kâfir olanlar o gün, "Nereye firar edelim, kaçalım?" diyecektir.

11- كَلَّا لَا وَزَرَ

كَلَّا Emrediyor Âllâh, firar etmeyi talep etmesinler çünkü o gün لَا وَزَرَ (kaçıp) sığınılacak yer yoktur.

12- اِلٰى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ

Bütün kâinâtın o gün müstekarı, istikrar yeri, Rabbinin huzurudur.

13- يُنَبَّؤُا الْاِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَاَخَّرَ

يُنَبَّؤُا الْاِنْسَانُ O gün insana haber verilir. يَوْمَئِذٍ O günde Kirâmen Kâtibinin tesbit ettiği ahvâlimizi, herkesin eline veriyorlar. Cennet ve cehennem hazır oluyor. Haberdar oluyor insan بِمَا قَدَّمَ وَاَخَّرَ ileri götürdüğü ve geri bıraktığı ne varsa bildirilir.

14- بَلِ الْاِنْسَانُ عَلٰى نَفْسِهٖ بَصِيرَةٌ

İnsan o gün nefsi üzerine basiret sahibidir. Artık insan kendi kendinin şahididir. Ahvâlini görür.

15- وَلَوْ اَلْقٰى مَعَاذِيرَهٗ

İsterse özürlerini sayıp döksün. ("Şeytan bizi yoldan çıkardı. Bir dünya halket de biz imân ve itâat edeceğiz" derler. Bu mazeretlerin hiçbiri şayan-ı kabûl değildir.)

16- لَا تُحَرِّكْ بِهٖ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهٖ

Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, lisanınla hareketlendirme. Kur'ân-ı Vahyi çabuk almak için (tamamlanmadan) dilini kımıldatma. Acele edersin ki ben belki bir şeyi unuturum düşüncesiyle.

Rasûl-û Ekrem, gelen vahyi unutmamak için henüz kendisine okunup bitirilmeden acele ile tekrarlamaya çalışıyordu. Âyette buna işaret edilmektedir.

17- اِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهٗ وَقُرْاٰنَهٗ

اِنَّ Muhakkak عَلَيْنَا (Benim üzerimedir.) Ben, bu Kur'an'ı sana tebliğ ediyorum. جَمْعَهٗ Onu senin kalbinde toplamak, وَقُرْاٰنَهٗ senin lisanın ve kalbine yerleştirmek ve okutmak bize aittir.

18- فَاِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْاٰنَهٗ

Bu Kur'ân-ı Azimüşşân'ı, Cibril'in lisanı ile sana okuduk. فَاتَّبِعْ قُرْاٰنَهٗ Sen, onun okunuşunu takip et. Kur'ân'ı kıraat ettiğimizde onun kıraatına tâbi ol, (dinle.)

19- ثُمَّ اِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهٗ

Sonra şüphen olmasın ki onu açıklamak da bize aittir.

Bu âyet-i kerime nâzil olduktan sonra ne zaman Cebrâil Aleyhisselâm vâhiy getirse, Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem başını eğerek dinler, o gittikten sonra okurmuş. Bu gösterir ki beyânın hitâb vaktinden sonraya gecikmesi câizdir. Acele etmek, kötü bir iştir. Dinen aslında böyle olunca, sâir yerlerde böyle olması öncelikte kalır.

20- كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ۙ

21- وَتَذَرُونَ الْاٰخِرَةَ ۭ

Gerçek şu ki siz, çarçabuk geçen (dünya hayâtını ve nimetlerini seviyor. Ahireti terk ediyorsunuz. Dünyaya lâzım olanları yapıyor. Ahirete ait olanı bırakıyorsunuz.

22- وُجُوْهٌ يَّوْمَىِٕذٍ نَّاضِرَةٌ ۙ

23- اِلٰى رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ۚ

O gün, (kıyâmet günü) nice yüzler ışıl ışıl parıldayacaktır. (Onlar) Rablerine bakacaklar, (O'nu görecekler) dir. Rablerine nazar kılarlar.

24- وَوُجُوْهٌ يَّوْمَىِٕذٍ بَّاسِرَةٌ ۙ

Nice yüzler de vardır ki surat asmış, o gün buruşacaktır.

25- تَظُنُّ اَنْ يُّفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ۭ

Kendilerinin, bel kemiklerini kıran felâkete uğratılacağını sezeceklerdir.

26- كَلَّٓا اِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِىَۙ

كَلَّٓا Hayır öyle değil, artık gözünüzü açın! اِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِىَۙ Ne zaman ki ruh, köprücük kemiğine dayanır. (Ruh, bedenden çıkmağa başladığı zaman evvelâ ayaktan başlıyor. Ruhun şekli, insanın aynen vucûdunun şeklidir. Ruh çıkmağa başlayınca, ayaklardan çekilmeye devam eder. Boğaza gelince artık ümit kalmıyor.)

27- وَقِيلَ مَنْۜ رَاقٍۙ

Hazır olanlara, "Bir doktor yok mu? denilir. "Tedavi edebilecek kimdir?" denir.

28- وَظَنَّ اَنَّهُ الْفِرَاقُۙ

(Can çekişen) hasta, bunun gerçek dünyadan ayrılma zamanı yaklaştığını anlar.

29- وَالْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِۙ

Ve bacakları birbirine dolaşır.

30- اِلٰى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ ۨالْمَسَاقُؕ ع

İşte o gün sevkedilecek yer, sadece Rabbinin huzurudur.

Âyette hastanın etrafındakilerin yahut meleklerin, son bir çarenin bulunup bulunmadığını araştıranlara, işaret edilmektedir. Can çekişen kimsenin kımıldanamayacak bir hale gelişi ya da dünyadan ayrılış derdiyle âhirete yöneliş acısının birbiriyle çarpışması anlatılmaktadır.

31- فَلَا صَدَّقَ وَلَا صَلّٰىۙ

İşte o, (Peygamberin getirdiğini) doğru kabûl etmemiş, namaz da kılmamıştı.

32- وَلٰكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلّٰى

Kur'ân-ı Azimüşşân'ı tekzib etmek. وَتَوَلّٰى İmân'dan iraz ettiler. Yalan saymış ve yüz çevirmişti.

33- ثُمَّ ذَهَبَ اِلٰٓى اَهْلِهٖ يَتَمَطّٰى

Sonra da çalım sata sata yürüyerek kendi ehline, (taraftarlarına) gitmişti.

34- اَوْلٰى لَكَ فَاَوْلٰى

Ey insan lâyıktır (o azap) sana, lâyık.

35- ثُمَّ اَوْلٰى لَكَ فَاَوْلٰى

İmân ağır gelir, imânın icâbatı olan namaz ağır gelir. Hâlbuki Âllâh sana bunu evlâ yapmıştır. Senin hayrın bundadır. Eğer nefsine ağır gelirse de evet, lâyıktır sana (o azab) lâyık.

36- اَيَحْسَبُ الْاِنْسَانُ اَنْ يُّتْرَكَ سُدًى

اَيَحْسَبُ الْاِنْسَانُ Zanneder mi? Bir insan اَنْ يُّتْرَكَ سُدًى kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır? Bir insan dünyaya gelmiş ve her türlü fesadı yapmış. Öldükten sonra da hiçbir azap görmesin. Böyle mi zanneder? İnsan kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır? Öyle olursa dünya da abes halkolmuş olur. Âllâh-û Teâlâ abes halketmekten münezzehtir. İnsan niye inanmıyor, Cenâb-ı Hak'kın

kabirden kaldırıp hesaba çekeceğine? Önceki yoktan gelişini inkâr etmiyor, sonraki âhiret hayatını niye kabûl etmiyor?

37- اَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنٰى

İnsan kendi sermayesine baksın. Nereden halkolmuş, rahme dökülen meniden bir katre değil miydi?

38- ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوّٰى

Sonra Âllâh-û Teâlâ, onu yarattı. Kan pıhtısı olmuş derken onu (insan biçiminde) yaratıp şekillendirmişti.

39- فَجَعَلَ مِنْهُ الزَّوْجَيْنِ الذَّكَرَ وَالْاُنْثٰى

Ondan da iki eşi yâni erkek ve dişiyi var etmişti.

40- اَلَيْسَ ذٰلِكَ بِقَادِرٍ عَلٰٓى اَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتٰى

Bunları yapan, yaratan Âllâh! Ölüleri tekrar diriltmeye gücü yetmez mi?

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, âyeti okurken "Belâ" buyuruyordu.

سُورَةُ الْاِنْسَانِ ﴿٧٦﴾ İNSÂN SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile; 31 âyet, 240 kelime, 1051 harften ibarettir. Gerek Mekke'de gerekse Medine'de nâzil olduğuna dâir rivayetler bulunan bu sûre, adını ilk âyetinde geçen "El-İnsan" kelimesinden almıştır.

Bu sûrede diğer sûreler gibi kıyâmeti münkirlere bildirmeği anlatmaktır.

1- هَلْ اَتٰى عَلَى الْاِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا

هَلْ Kad mânâsınadır. اَتٰى عَلَى الْاِنْسَانِ İnsana (murad edilen Âdem Aleyhisselâmdır.) حِينٌ bir zaman geldi ki! مِنَ الدَّهْرِ Zamanlarda, لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا henüz kendisinin anılacak bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?

İnsanın üzerinden geçen "devir"den murâd; Âdem Aleyhisselâm'a ruh verilmezden önce, balçıktan bir ceset hâlinde iken Mekke ile Taif arasında geçen kırk yıldır. Yâhut "insan"dan murad; Âdemoğulları kasdedilmiştir ki vakti ile her biri birer nutfeden ibarettir.

Âdem Aleyhisselâm'ın topraktan vücudu yerde, dünyada

halkolduktan sonra cennete alınıyor. Âdem Aleyhisselâm rivâyete göre; çamur, topraktan insan şekline getiriliyor. Hatta şeytan yanına gidiyor. Ağız burun deliklerini görünce, "Ben, evlâtlarını kolaylıkla yoldan çıkarabilirim" diyor.

2- اِنَّا خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ اَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا

Gerçekten biz, insanı katışık bir nutfeden (erkek ve kadın dölünden) yaratmışızdır. (Eğer erkeğin sebkat ederse çocuk erkek olur. Hanımın sebkat ederse kız olur. Her ikisi müsavi olursa ünsâ olur. نَبْتَلِيهِ Böyle halkettik, ondan sonra akıl fikir veriyoruz. İptilâ, tecrübe ediyoruz imtihan edeceğiz. İmtihan etmek içinde bir kuvvet ister. فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا Bu sebebledir ki kendisine işiten kulak, gören göz veriyoruz. Kuvvet veriyoruz. (Bir insanın elini ayağını bağlayarak soruşturmak imtihan değildir. Vücut azaları açık serbest olunca; "İşte hidâyet yolu, dalâlet yolu budur, sen hangisini seçersen seç" denir.) Yâ şâkir olur, Âllâh'ın nimetlerine imân eder. Yahut da kefûr olur da inkâr eder.

3- اِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ اِمَّا شَاكِرًا وَاِمَّا كَفُورًا

Biz Azimüşşân, burada hidayet, dalâlet mânâsınadır. Hidayet iki mânâya da gelir. Biri hidâyete vâsıl, diğeri de hidâyeti göstermek. اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ Yâ Rabbi bizi yetiştir, daha hidayete gelmemiş.

اِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ Biz Azimüşşân, hak yolunu peygamberler vasıtasıyla onlara gösterdik. اِمَّا شَاكِرًا Ondan sonra onlar, yâ şâkir, imân sahibi olur, imânını hıfzeder de ehl-i cennet olur. وَاِمَّا كَفُورًا Yahut da inkâr eder, cehennem ehli olur.

(Bu âyetin hülâsası; Bize nasihat ediyor, nasihâtı ister tutsun, isterse tutmasın. Zira biz doğru yolu gösteren peygamberler göndermek sûretiyle haber verdik.) **"Lâ ikrâhe fiddini kad tebeyyenerruşdü minel gayyi"** Dinde ikrah yoktur. Âllâh-û Teâlâ tâyin etmiştir, yol işte budur. Peygamber ve ahkâm gönderdim. Ahvâli beyân ettim, isterse hidâyet, isterse dalâlet senin irâdene verdim, buyuruyor.

4- إِنَّآ أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَا۠ وَأَغْلَٰلًا وَسَعِيرًا

Âllâh emrediyor. Biz hâzır ettik. Hazır ettikten sonra anlaşılıyor ki cennet mevcuttur. Cehennem içinde aynen buyuruluyor. Cennet mevcut Arş-ı İlâhi'nin üstündedir. Arş-ı İlâhi'nin altı ile yedi kat göklerin üstündedir.

إِنَّآ أَعْتَدْنَا Biz Azimüşşân hâzır ettik, لِلْكَافِرِينَ imân etmeyen kâfirlere سَلَاسِلَا۠ وَأَغْلَٰلًا وَسَعِيرًا Ayaklarına zincirler, boyunlarına demir halkalar ve alevli bir ateş hazırladık.

Ona mukabil ehl-i cennetin ise;

5- إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِن كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا

إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ Ebrar olanlar, imânlı olanlar, imânının gereğini yerine getirenlere de emrediyor Cenâb-ı Hak, onların nimetlerini. يَشْرَبُونَ İçiyorlar مِن كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا cennette; acıkmak yok, susuzluk yok. Açlık ve susuzluk bir hastalık gibidir. Fakat bu nimetler ne oluyor? Tefekküh kabilinden lezzet duymak, almak olarak yer ve içerler. Çünkü açlık ve susuzluk zahmettir. Zahmet de cennette yoktur. Ebrar olanlar, iyi insanlar içiyorlar kâselerden. كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا Kâfûr katılmış bir kadehten (cennet şarabını) içerler.

6- عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا

عَيْنًا O kâfûr, bir pınar çeşmedir. يَشْرَبُ بِهَا Âllâh'ın has kulları ondan içerler. عِبَادُ اللهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا Tefcir, yerden akıyor çıkıyor ve onu diledikleri yere kolaylıkla akıtırlar.

7- يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا

يُوفُونَ بِالنَّذْرِ O kullar verdikleri sözü yerine getirirler, nezirlerine vefâ ederlerdi. وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا Mihnet ve şiddeti aşikâr olan bir günden korkarlardı.

8- وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا

Ve Âllâh-û Teâlâ'ya sevgilerinden, yiyecekleri az ve ona ihtiyaçları varken, fakirleri, yetimleri ve esirleri doyururlardı.

9- إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللهِ Biz Azimüşşân, size verdiğimiz bu yiyecekleri Âllâh rızası için yediriyoruz. لَا نُرِيدُ İstemiyoruz مِنْكُمْ جَزَاءً sizden ne bir karşılık, وَلَا شُكُورًا ne de bir teşekkür beklemiyoruz.

10- إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا

إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا Biz Rabbimizden korkuyoruz, (O'nun azabına uğramaktan) korkarız. يَوْمًا Bir gün ki عَبُوسًا yüzlerini asık ve çatık kılacak. قَمْطَرِيرًا Karanlık, kerih gün, azap gününden korkuyoruz. Ölüm gelinceye kadar insan, havf ve recâ üzerine olmalıdır. Ölüm yakın gelinceye kadar Âllâh'a ibadet ediniz. وَاعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, kendisine getirilen harp esirlerini bazı âshaba verir ve "ona ihsan et" buyururlardı.

Âyet-i celilenin Ali Radıyallâhû Anh Kerramellâhû Vechehû ile zevceleri Fâtıma Radıyâllâhû Anhûmâ ve câriyeleri Fıdda Radıyâllâhû Anhûmâ hakkında nâzil olduğu mervidir. Bütün yiyeceklerini oruçlu olmalarına rağmen, üç gün sıra ile bir fâkir, bir yetim ve bir esire tasadduk etmişlerdi.

فَوَقٰىهُمُ اللّٰهُ شَرَّ ذٰلِكَ الْيَوْمِ وَلَقّٰىهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ۚ **11-**

فَوَقٰىهُمُ اللّٰهُ شَرَّ ذٰلِكَ الْيَوْمِ Onlar dünyada yaşadıkları sürece, Âllâh-û Teâlâ'nın korkusunu kâlplerinde devam ettirmişler. Cenâb-ı Âllâh'ta onları, bu sebeple, o günün şer (ve şiddetinden) korur. Korkanların sonu Vikâyeyi İlâhiye'dir. وَلَقّٰىهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ۚ Onlara vermiş, ihsan etmiş ve نَضْرَةً güzellik (parlaklık) yüzlerine. Sürûr ihsan eyler.

وَجَزٰىهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا ۙ **12-**

وَجَزٰىهُمْ O kimseleri, dünyada Âllâh'tan korkanları cezâlandırmış Âllâh بِمَا صَبَرُوا sabırlarından dolayı جَنَّةً وَحَرِيرًا ۙ cennet ile ve cennetin nimetleri ipekli elbiselerle cezalandırmış.

مُتَّكِـِٔينَ فِيهَا عَلَى الْاَرَآئِكِ ۚ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ۚ **13-**

Orada serirler, koltuklara yaslanırlar. (Hava mutedildir,) ne güneş sıcağı ve ne (kendilerine ezâ veren) şiddetli soğuk görmezler.

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا **14-**

وَدَانِيَةً Yakındır عَلَيْهِمْ onların üzerine ظِلَالُهَا gölgeler. (Arş-ı İlâ-

hi'nin gölgesindedirler.) وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا Cennet meyvelerinin dalları (zelildir, üzerlerine) sarkar, baş aşağıdır. تَذْلِيلًا Tâmmen, istifâdelerine sunulur.

15- وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِاٰنِيَةٍ مِنْ فِضَّةٍ وَاَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَا

16- قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا

Yanlarında gümüş kaplar ve billür kâselerle gümüşi beyazlıkta, (billür gibi) şeffaf kaplarla dolaşılır ki (Cennet sâkinleri, bunlara dolduracakları cennet şarabını, cennetteki insanların iştahları) ölçüsünce tayin ve takdir ederler.

Mûfessirler; Cennet kablarının, kupalarının ve kâselerinin gümüş ve billürla tanıtılmasının, sadece bilinmiyeni bilinenle anlamak maksadıyla yapılmış bir teşbih olduğunu belirtirler. Nitekim Abdullah bin Abbas "Cennetteki nimetlerle dünyadakiler arasında isimlerinden başka bir benzerlik yoktur" denilmiştir.

17- وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا

Onlara, (Cennetteki insanlara) orada bir kâseden (doldurulan cennet şaraplarından) içilir ki (bu şarabın) karışımında zencefil vardır.

18- عَيْنًا فِيهَا تُسَمّٰى سَلْسَبِيلًا

(Bu şarap) orada bir pınardandır ki adına selsebil denir.

19- وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ اِذَا رَاَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنْثُورًا

وَيَطُوفُ Tavaf eder عَلَيْهِمْ ehl-i cennetin etrafına. وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ

Ölümsüz, ebedi genç olan çocuklar, nedimler dolaşır ki اِذَا رَاَيْتَهُمْ onların güzelliğini gördüğün zaman حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنْثُورًا kendilerini, etrafa saçılıp dağılmış inciler sanırsın.

20- وَاِذَا رَاَيْتَ ثَمَّ رَاَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا

وَاِذَا رَاَيْتَ Ne zamanki onları gördün. ثَمَّ رَاَيْتَ نَعِيمًا Tarif edilemez yığınla nimet, وَمُلْكًا كَبِيرًا büyük, geniş bir mülk (ve saltanat) görürsün.

21- عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُنْدُسٍ خُضْرٌ وَاِسْتَبْرَقٌ وَحُلُّوا اَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقٰيهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا

عَالِيَهُمْ ثِيَابُ سُنْدُسٍ خُضْرٌ وَاِسْتَبْرَقٌ Üzerlerinde yeşil ipekten ince ve kalın elbiseler vardır وَحُلُّوا اَسَاوِرَ مِنْ فِضَّةٍ ve gümüş bilezikler takınırlar وَسَقٰيهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا ve Rableri, onlara tertemiz bir içki içirir.

22- اِنَّ هٰذَا كَانَ لَكُمْ جَزَآءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا

(Onlara şöyle denir.) "Bu sizin için bir mükâfattır. Sizin gayretiniz karşılığını bulmuştur."

23- اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْاٰنَ تَنْزِيلًا

اِنَّا Biz Azimüşşân, Âllâh emrediyor. نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْاٰنَ تَنْزِيلًا Ey Habibim. Biz, sana Kur'ân'ı peyder pey, sûre sûre, âyet âyet tenzil ettik, indirdik. (İnzâl ile tenzilin arasında fark var. Tevrat, İncil, Zebur ve suhuflar şekl-i muciz olmadığı için, toptan nâzil

olmuşlar. Fakat Kur'an-ı Azimüşşân hem şekli hem de ibaresi Âllâh'tan olduğu gibi, mânâ da oradan. Eğer toptan onlar gibi nâzil olsaydı hem mânâsında halk müşkülât çekerdi hem de hıfz edilmesinde müşkülât olurdu. Diğer İlâhi kitapları hıfzeden olmamış. Tevrat'ı yalnız Üzeyir Aleyhisselâm hıfzetmiş, başka hıfz edebilen yoktur. Kur'an-ı Azimüşşân'ın böyle tenzil ile. (Parça parça demektir, âyet âyet, kısım kısım) beyyinat nâzil oldu.

Evvelâ Kur'an-ı Azimüşşân, İlm-i İlâhi'den doğrudan doğruya Levh-i Mahfuza nakşedilmiş, Cibril-i Emin zaman ve mekân itibariyle gidiyor Levh-i Mahfuz'dan, gördüğü şekilde o âyetleri alır Rasûl-û Ekrem'e getirir, tevdi ederdi. Kur'an-ı Azimüşşân eğer böyle parça parça gelmeseydi, hiç kimse hıfz edemezdi. Mânâsında müşkülât çekilirdi. Çünkü sebeb-i nüzul, tefsir edilmesine yardım ediyor. Sonra her geliş-i inzâlinde Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e ayrıca bir İltifât-ı İlâhi'dir. Meselâ Cibril-i Emin geliyor, o âyeti getiriyor, Âllâh'ın selâmını bildiriyor. Böyle olmayıp da bir def'ada toptan nâzil olsaydı, bunlar olmazdı.

Kur'ân'ın nüzul şekli elimizde mevcut olan sırasına göre olmadığından, Cibril-i Emin her Ramazan'da gelirdi. O sene nâzil olan âyetleri, Rasûl-û Ekrem'le beraber sıra ile yerine koyarlardı. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in vefâtı zamanı senesinde, iki def'a gelmiştir. İşte o zaman, Kur'an-ı Azimüşşân bugün elimizde ne ise Levh-i Mahfuz'da da odur. Fakat inzâl, tenzil ayrı zamanlarda nâzil olmuş, sebepler üzerine gelmiştir.

Biz Azimüşşân, Kur'ân'ı âyet âyet, peyderpey nâzil ettik. Münkirlerin dediği gibi ne sihirdir ne şiirdir. Sen, onların sözlerine üzülme.

24- فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ اٰثِمًا اَوْ كَفُورًا ۚ

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ O halde Rabbinin hükmüne sabr-ı tahammül et. وَلَا تُطِعْ مِنْهُمْ اٰثِمًا اَوْ كَفُورًا Onlardan bir günâhkâra veya bir nanköre itâat etme. Küfür sahiplerinin sözlerine üzülme. Cenâb-ı Hak yakında onlardan intikam alacağım diyor.

25- وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَاَصِيلًا

Rabbinin isminin zikredilmesine devam et. بُكْرَةً وَاَصِيلًا Sabah ve akşam adını an.

26- وَمِنَ الَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا

Ve gecenin bir kısmında O'na secde et. Gecenin uzun bir kısmında da O'nu tesbih ve tenzih eyle.

(25. âyette sabah, öğle ve ikindi namazlarına, 26. âyetin ilk cümlesinde ise akşam ve yatsı namazlarına, ikinci cümlesinde ise peygamber efendimize farz olan, teheccûd namazına işaret edilmiştir.)

27- اِنَّ هٰٓؤُلَآءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَآءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا

اِنَّ هٰٓؤُلَآءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ Onlar acele geçeni, (dünyayı) severler. وَيَذَرُونَ وَرَآءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا Ve (önlerinde gelecek) ağır, (şiddetli) bir günü (düşünmezler de) arkaya bırakırlar.

28- نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَآ اَسْرَهُمْ وَاِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَآ اَمْثَالَهُمْ تَبْدِيلًا

نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ Düşünmüyorlar, onları yoktan var eden, zayıf iken halkeden benim. Biz, onları halkettik وَشَدَدْنَآ اَسْرَهُمْ sonra kuvvet verdik. وَاِذَا شِئْنَا Ne zaman irade edersek بَدَّلْنَآ اَمْثَالَهُمْ

بَدَّلْنَا" تَبْدِيلًا" Biz Azimüşşân, emsâllerini tebdil ederiz. Dilersek (onları yok eder,) yerlerine benzerlerini getiririz.

29- اِنَّ هٰذِهٖ تَذْكِرَةٌ ۚ فَمَنْ شَآءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهٖ سَبِيلًا

اِنَّ هٰذِهٖ تَذْكِرَةٌ ۚ Hiç şüphe yok, bu (sûre) bir öğüttür düşünenler için, bir nasihattır. فَمَنْ شَآءَ Kim ister, dilerse اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهٖ سَبِيلًا Rabbine yol tutar, (hayır ve taatta Rabbine yakınlaşır.) Yâni Kur'ân'ın gösterdiği yolu, kendine yol ittihaz eder.

30- وَمَا تَشَآءُوْنَ اِلَّآ اَنْ يَّشَآءَ اللّٰهُ ۭ اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا ۚ

وَمَا تَشَآءُوْنَ اِلَّآ اَنْ يَّشَآءَ اللّٰهُ Her şey Meşiyet-i İlâhiye ile olur. Âllâh irâde etmezse nasıl olabilir? O, dilediğini rahmetine dâhil eder. اِنَّ اللّٰهَ كَانَ عَلِيْمًا حَكِيْمًا Zira hiç şüphe yok ki Âllâh-û Azimüşşân, Âlimdir, Hakîmdir. Âlimdir mahlûkatın ahvâline. Hakîmdir, her şeyi yerli yerine halketmiş.

31- يُدْخِلُ مَنْ يَّشَآءُ فِىْ رَحْمَتِهٖ ۭ وَالظّٰلِمِيْنَ اَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا

يُدْخِلُ Girdirir, idhal eder Âllâh-û Teâlâ. مَنْ يَّشَآءُ Kimi isterse ki Mü'minlerdir. فِىْ رَحْمَتِهٖ ۭ Rahmetine, cennetine idhal eder. Âllâh CelleCelâlûhû, bu Kur'ân'ın delâletiyle istediğini, rahmetine dâhil eder. وَالظّٰلِمِيْنَ اَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا Zalimlere, küfredenlere de Cenâb-ı Hak, azâb-ı elimi hazırlamıştır. Amelde bir noksan olursa, merhamet ümidi var. Lâkin akidede bozukluk olursa, ümit yoktur.

سُورَةُ الْمُرْسَلَاتِ ﴿٧٧﴾ MÜRSELÂT SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mürselât, Gâr-ı Harâ Cebel-i Nur'un yanında bir gar'dır. Gâr'ul Mürselât derler ve bugün de mevcuttur. Rasûl-û Ekrem Sallâl-lâhû Aleyhivesellem, cinlere tebligat yaptığı zaman Gâr-i Hara'ya gitmiş, orası da cinlerle dolmuştur. Hâlik-i Kâinat'ın vav-ı kasem, yemin ile başlayan âyetleri, o işlerin hayırlı olduğuna işarettir.

Bu sûre-i celile 50 âyet, 81 kelime, 816 harften ibarettir. Bu sûrenin sebeb-i nüzulü de müşrikler kendi aralarında "Nerede kıyâmet, ne oldu kıyâmet?" derler, istihzâ ederlerdi. Sûre, onların bu istihzalarına cevap olarak gelmiştir. Cenâb-ı Âllâh, kıyâmetin hak ve hakikat olduğunu beyân ediyor.

1- وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا

Mürsel; gönderilmiş. Âllâh tarafından iyilik için birbiri peşinden gönderilenlere. Melekler göklerden yere gelirler Emr-i İlâhi ile. Bazı peygamberlere vahiy getirirler, devamlı Emr-i İlâhiye itâat ederler. Bunlarla kasem ediyor çünkü melekler Emr-i İlâhiye isyan etmezler.

2- فَالْعَاصِفَاتِ عَصْفًا

Şiddetle eserek, sert rüzgârlar gibi (zararlıları) savurup atan, koşanlara. Âllâh'ın düşmanlarını mahvettiği, helâk ettiğinden kıymetlidir.

3- وَالنَّاشِرَاتِ نَشْرًا

(Hakikat, şeriat hükümlerini) lâyıkiyle neşredenlere, yaydıkça yayanlara.

4- فَالْفَارِقَاتِ فَرْقًا

Kur'an-ı Azimüşşân'ın âyetleri hak ile bâtılı tefrik eder, helâli haramı tefrik edenler hakkı için.

5- فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا

Zikr-i İlâhiyi, Embiya'ya telkin eden. Kitabullah'ı gönderip, Embiya'ya telkin eden hak için.

6- عُذْرًا اَوْ نُذْرًا

Nüzr; kıyâmetin azabı ile korkutmak. Uzr ise; özrünü izâle etmek. Eğer peygamber, Kur'ân gelmeseydi müşrikler diyeceklerdi; "Yâ Rabbi sen, bir peygamber, ahkâm gönderseydin biz de itâat ederdik, kâfir olmazdık." Bu özrü beyân edeceklerdi. Sakındırmak için, öğütler telkin edenler için.

7- اِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٌ

Size va'd olunan kıyâmet, muhakkak gerçekleşecektir. Hakla bâtılı birbirinden ayıran Kur'ân âyetlerine, (haklıları) mâzur görmek ve (haksızları) uyarmak için peygamberlere, vâhiy indiren

meleklere yemin ederim ki size va'd olunanlar muhakkak vukû bulacaktır, ey Mekke kâfirleri!

8- فَإِذَا النُّجُومُ طُمِسَتْ

"Yıldızların ışıkları söndürüldüğü zaman,

9- وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ

Gök kubbenin yarıldığı zaman,

10- وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ

Dağlar ufalanıp savrulduğu sert ve belâlı bir günde, Rabbimizden (O'nun azabına uğramaktan) korkarız. (Derler)

11- وَإِذَا الرُّسُلُ أُقِّتَتْ

O zamanda Peygamberân-ı İzam da ümmetiyle beraber hazır olurlar. Huzûr-u İlâhide şefaat etmek için veyahut onlara şehâdet etmek için hazır olurlar.

12- لِأَيِّ يَوْمٍ أُجِّلَتْ

(Bu alâmetler) ne vakte ertelenmiştir? (Tecil edilen gün, kıyâmet günüdür.)

13- لِيَوْمِ الْفَصْلِ

Fasıl günü, ayırım günü (iyilerle kötülerin birbirinden ayrı tutulduğu, hakların ödendiği ve herkes hakkında neye lâyık ise ona göre hüküm verildiği gün) Faslolur oradaki mahlûkat. Kur'an-ı Azimüşşân cennette de okunur ibadet-i telezzüz için. Orada, Kur'an-ı Azimüşşân'ı okuduğunda mânâsını da anlar, İltifât-ı İlâhiye zu-

hur eder. Cennetin nimetlerinden çok, fazla nimetlere nâil olurlar. Kur'an-ı Azimüşşân hem dünyada hem kabir hem arsa-i hesapta hem de cennette bizim için bir nimettir.

14- وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ

Ey Habibim fasıl günü, kıyâmet günü nedir bilir misin? O günü, Âllâh bildirir.

15- وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Veyl o güne (peygamberi ve âhireti) yalanlayanların vay haline.

Bu âyet-i kerime on def'a tekrar ediliyor, yerine göre mânâsı değişiyor.

16- اَلَمْ نُهْلِكِ الْاَوَّلِينَ

Biz (bunlar gibi inkârcı olan) öncekileri helâk etmedik mi?

17- ثُمَّ نُتْبِعُهُمُ الْاٰخِرِينَ

Sonra gelenleri de peşlerine katarız. O gün, yalanlayanların vay haline.

18- كَذٰلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ

كَذٰلِكَ Böylecedir mücrimler için bizim hükmümüz. İşte biz, suçlulara böyle yaparız.

19- وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Ayât-ı İlâhiye'yi tekzib edenlere veyl olsun, yazıklar olsun.

20- اَلَمْ نَخْلُقْكُمْ مِنْ مَّاءٍ مَهِينٍ ۙ

(Ey insanlar!) Biz, sizi hâkir bir sudan yaratmadık mı?

21- فَجَعَلْنَاهُ فِى قَرَارٍ مَكِينٍ ۙ

Onu, muayyen bir müddete değin sağlam bir yerde tuttuk.

22- اِلٰى قَدَرٍ مَعْلُومٍ ۙ

Kader-i mâlum ki onu, biz takdir ettik.

23- فَقَدَرْنَا ۟ فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ

Biz buna güç yetiştirmişizdir. Biz, ne mükemmel bir kudret sahibiyiz.

24- وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

O gün, yalanlayanların vay hâline.

25- اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ كِفَاتًا ۙ

Biz yeryüzünü size kâfi, yeterli olarak halk etmedik mi? (Yeryüzünde oturur, gezer, hâsılat elde eder, yer içersiniz.)

26- اَحْيَآءً وَّاَمْوَاتًا ۙ

Biz yeryüzünü dirilere, altını ölülere, toplanma yeri yapmadık mı?

27- وَّجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِىَ شَامِخَاتٍ وَّاَسْقَيْنَاكُمْ مَّآءً فُرَاتًا ۭ

وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِىَ شَامِخَاتٍ Yeryüzünde haşmetli dağlar yarattık. وَاَسْقَيْنَاكُمْ مَّآءً فُرَاتًا ۭ Sizlere tatlı sular içirdik.

28- وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Veyl o gün, (bu nimetleri tekzib eyleyen, yalanlayanlara.)

29- اِنْطَلِقُوا اِلٰى مَا كُنْتُمْ بِهٖ تُكَذِّبُونَ ۚ

Kıyâmeti inkâr edenlere, melekler lisânı ile Âllâh-û Teâlâ diyor ki; "Haydi (dünyada) tekzib ettiğiniz azaba gidin."

30- اِنْطَلِقُوا اِلٰى ظِلٍّ ذِى ثَلٰثِ شُعَبٍ ۙ

Üç kola ayrılmış gölgeye, (cehennem dumanının gölgesine) gidin.

31- لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ ؕ

O ne gölgelendirir ne de alevden korur. (Alevin tesirinden muhafaza etmez.)

32- اِنَّهَا تَرْمِى بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ ۚ

اِنَّهَا Cehennem تَرْمِى atıyor, بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ ۚ kıvılcımları saçıyor, bir saray, binalar gibi.

33- كَاَنَّهٗ جِمَالَتٌ صُفْرٌ ؕ

Onun kıvılcımı sanki kızıl deve gibidir.

34- وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Veyl o gün, (bunu) tekzib eyleyenlere.

35- هٰذَا يَوْمُ لَا يَنْطِقُونَ ۙ

Bugün nutukların tutulacağı gündür. O gün, (kâfirlerin konuşamayacağı gündür.)

36- وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ

Onlara izin bile verilmez ki (sözde) mazeretlerini beyân etsinler.

37- وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

O gün, yalanlayanlara yazıklar olsun.

38- هٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ ۚ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ

هٰذَا يَوْمُ الْفَصْلِ ۚ (O zaman şöyle denir.) Bugün fasıl günü, (hak ile bâtılın ayrıldığı gün)dür. جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ Sizi ve sizden öncekileri bir araya tamamen topladık.

39- فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُونِ

Şayet (azaptan kurtulmak için) bir hileniz varsa hemen bunu yapın da kurtulun, gösterin hilenizi.

40- وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ۚ

Veyl olsun o gün kıyâmeti inkâr eden, yalanlayanlara.

41- إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ ۙ

(O gün) takvâ sahipleri gerçekten gölgelerde ve pınar başlarında bulunurlar. (Gölgeler, Arş-ı İlâhi'nin gölgesidir. Pınarlar; sudur, baldır, levendir bunların hepsi akıyor. Cennette öyle nimetler

var ki hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği, hiçbir kâlbin tasavvur etmediği Nimet-i İlâhiye var.)

42- وَفَوَاكِهَ مِمَّا يَشْتَهُونَ

İştiha ettiği, canlarının çektiğinden çeşit çeşit meyvelerle nimetler içindedirler.

43- كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Ehl-i cennete, Lisân-ı İlâhi ile melekler derler. كُلُوا "Yiyiniz Nimet-i İlâhiyeyi, وَاشْرَبُوا içiniz هَنِيئًا afiyet olsun size. بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ Sizin yaptığınız, (dünyada) işlediğiniz (sâlih) amellerin mükâfatı olarak verilmiştir."

Cennet, Cenâb-ı Hâk'kın lütf-û keremiyledir, amêl ile değildir. Fakat cennetin nimetleri, amêl ile mütenasiptir. Yine hepsini veren Cenâb-ı Âllâh'tır. Lâkin minnet koymak olmasın için, sizin dünyada yaptığınız amellerin mükâfatıdır, diyor.

44- إِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ

Biz Azimüşşân muhsin olanları, iyi olanları böyle mükâfatlandırırız.

45- وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Veyl olsun o günde ahireti, cehennemi inkâr edenlere.

46- كُلُوا وَتَمَتَّعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ

كُلُوا (Ey kâfirler) dünya nimetlerini yiyiniz. Menfaatınız budur,

yiyiniz dünyadaki mal-û servet ile faydalanınız. قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ Az bir zaman devam edecek. Gerçek şu ki sizler suçlusunuz.

47- وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Veyl olsun o gün (ebedi nimeti) tekzib eyleyenlere! (Ki kendilerini elim ve dâimi bir azaba attılar.)

48- وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ ارْكَعُوا Onlara (imân edin de) rukü edin, namaz kılınız denildiği zaman لَا يَرْكَعُونَ ruküya gitmez, eğilmezler.

49- وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ

Veyl olsun, yazıklar olsun (imân etmeyip de) yalanlayan, tekzib edenlere.

Bu âyet, Sakif kabilesi hakkında nâzil olmuştur. Zirâ; "Biz namazda eğilmeyiz, bu bizim için zillettir." demişler. Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem de "Rükû ve sûcûdu olmayan namazda hayır yoktur" buyurmuştur.

50- فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ

Ey münkirler Kur'an-ı Azimüşşân'ın fesahat ve belâgatı, gayıptan bahsettiği, dünyanın öncesinden ve sonuna kadar bahsettiği. O size geldikten sonra, Kur'an'dan sonra, onlar hangi söze inanacaklar? (Bu âyeti okuyunca Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem "Amennê billah" diyordu. Bize de sünnettir.

سُورَةُ النَّبَإِ ﴿٧٨﴾ NEBE' SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Meâric'den sonra inen ilk Mekki sûrelerden olup 40 âyet, 173 kelime, 770 harften ibarettir. Nebe', haber demektir. Kıyâmet haberlerini ihtiva ettiği için, bu ad verilmiştir.

Bu sûre ile en mühim olarak bildirilen; şirki kaldırmak, Vahdaniyet-i İlâhiyeyi bildirmektir. Kelime-i Şehâdet budur. Kur'an-ı Azimüşşân'da bin âyet buna aittir. Müşrikler aralarında kıyâmetin inkârını konuşurlardı. Ve yine birbirleri ile alay yolu ile Peygamberimiz Sallâllâhû Aleyhivesellem'e dirilmeyi sorarlardı.

Bu inkâr konuşmaları, Rasûl-û Ekrem'e intikâl ettiği zaman üzülüyordu. Onun için, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in kâlbini rahatlatmak için, taltifen, Hâlik-i Kâinat emrediyor. "Müşriklerin bu inkârlarından üzülme, ey Habibim!"

1- عَمَّ يَتَسَآءَلُونَ ۚ

عَمَّ Neden, يَتَسَآءَلُونَ ۚ birbirlerine hangi şeyden soruyorlar? Alay olarak, birbirinden kıyâmeti inkâr olarak, neyi soruyorsunuz?

2- عَنِ النَّبَإِ الْعَظِيمِ ۙ

Nebe'-i Azim'den mi? Nebe'; haber. Nebi; haberdar. Azim olan haberden mi ki kıyâmettir?

3- اَلَّذِی هُمْ فِیهِ مُخْتَلِفُونَ

Ki onlar, onda ayrılığa düşmüşlerdir. (Kimi ona inanmış, kimi de inanmamıştır.)

4- كَلَّا سَيَعْلَمُونَ

Tehdittir Cenâb-ı Hak'tan! Vazgeçsinler, hayır (ihtilâfa, soruşturmaya ne hacet) yakında anlayacaksınız bu tekzibin cezasını. Öldükleri zaman, sekerattan sonra bu tekzibin cezasını görecekler.

5- ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ

(İhtilâf ettikleri haktır.) Muhakkak ve muhakkak yakında (hakikatı) anlayacaklar. Biri kabir ve haşir, diğeri de cehennem içindir.

6- اَلَمْ نَجْعَلِ الْاَرْضَ مِهَادًا

7- وَالْجِبَالَ اَوْتَادًا

Biz yeryüzünü (size karargâh olmak için) yayılmış bir döşek ve dağları (yeri tutan) birer destek yapmadık mı?

8- وَخَلَقْنَاكُمْ اَزْوَاجًا

(Sizi dâima çift halketmedik mi?) Evet, sizi çift çift yarattık. Yer-gök, dişi-erkek, nur-zulmet gibi.

9- وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا

Uykunuzu, (yorgunluğunuzu gidermek için bir dinlenme kıldık.)

وَجَعَلْنَا الَّيْلَ لِبَاسًا ۙ-10

Geceyi bir örtü eyledik.

وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ۖ-11

Gündüzü de (yaşamanız için) kazanma zamanı yaptık.

وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ۙ-12

Üstünüzde yedi kat muhkem, sağlam gökyüzü bina ettik.

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا ۖ-13

Ve orada pek parlak bir çırağ, parlak kandiller halk eyledik.

وَاَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَآءً ثَجَّاجًا ۙ-14

وَاَنْزَلْنَا Biz Azimüşşân gönderdik. مِنَ الْمُعْصِرَاتِ Mu'sırat; bulutlar demektir. Üst üste yığılıp sıkışan bulutlar, مَآءً ثَجَّاجًا ۙ bol bol sular indirdik.

لِنُخْرِجَ بِهٖ حَبًّا وَنَبَاتًا ۙ-15

وَجَنّٰتٍ اَلْفَافًا ؕ-16

Size tohumlar, bitkiler, ağaçlar, sarmaş dolaş olmuş bağlar, bahçeleri bu su ile topraktan çıkarıyoruz.

Hepsi de insanların menfaati içindir.

اِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ۙ-17

Muhakkak kıyâmet günü (herkes hakkında) adaletle hüküm verme, belirlenmiş bir zamandır.

18- يَوْمَ يُنْفَخُ فِى الصُّورِ فَتَأْتُونَ اَفْوَاجًا

Öyle bir gün ki ikinci nefh-i sûr'u 40 demiş, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem. 40 ay mı, 40 yıl mıdır? İkisi de olarak فَتَأْتُونَ اَفْوَاجًا sûra üflendiği gün, bölük bölük (kâbirlerinizden kalkıp mahşere) geleceksiniz.

19- وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ اَبْوَابًا

O gün gökyüzü açılır ve orada pek çok kapılar oluşur. Gökyüzündeki melekler de gelir aşağı inerler.

20- وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا

Dağlar, havada zerreler gibi uçurulmuş bir serap hâline gelir.

21- اِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا

22- لِلطَّاغِينَ مَاٰبًا

Muhakkak ki cehennem bir uğraktır. Azgınların dönüp dolaşıp gidecekleri yerdir.

23- لَابِثِينَ فِيهَآ اَحْقَابًا

"Hukub, seksen bin seneden ibârettir" diyorlar. Onlar cehennemde ebedi kalırlar. Fakat her seksen bin, bir hukub. Ehkâb cem'idir, hiç olmazsa üç tane olur. Üç defa olunca üç, seksen bin; iki yüz kırk bin olur. Bunlar cehennemin her derece azabından bunu çeker, tekrar avdet eder. Daima azap içinde, çeşitli azaplar görür. Azgınlar orada, çağlar boyu kalırlar.

24- لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا

لَا يَذُوقُونَ Zevk etmezler, içmezler فِيهَا cehennemde. Ne بَرْدًا وَلَا شَرَابًا orada bir serinlik ya da bir içimlik meşrubat tatmazlar.

25- إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا

Ancak dünyada yaptıklarına uygun, karşılık olarak kaynar bir su ve irin tadarlar.

26- جَزَاءً وِفَاقًا

Onlara muvafık bir ceza verilir. Çünkü onlar dünyada en büyük günah olan şirki intihab etmişler.

27- إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا

Çünkü onlar bir hesap günü olduğunu ummuyorlar, (korkmuyor)lardı. Hesap günü azabını, inkâr ederlerdi.

28- وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَّابًا

وَكَذَّبُوا Tekzib ederlerdi, بِآيَاتِنَا Kur'an-ı Azimüşşân'ın âyetlerini. **"Kizzâbân tekziben şediden"** Şiddetle Kur'ân'ı tekzib ederler.

29- وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا

وَكُلَّ شَيْءٍ Onların bütün amellerini **"ehsâynâhû zabehnâhû"** zaptettik. Mektuptur. Kiramen Kâtibin dünyada bütün ahvâlleri, buluğdan sonra tespit ediyorlar.

30- فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا

Melekler, lisan ile onlara derler; "Ey ehl-i cehennem mademki siz, dünyada Kur'ân'ı inkâr ederdiniz, Âllâh'a inanmadınız. Öyle

ise فَذُوقُوا zevk ediniz, tadınız. فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا Artık size azabınızı artırmaktan başka bir şey yapacak değiliz" (denilecek.)

Kur'an-ı Azimüşşân'da bu âyetten daha şiddetli bir âyet yoktur. Kâfirlerden bahsettikten sonra şimdi sıra, Mü'minlere geliyor.

31- إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا

Muhakkak müttekiler için, kendini şirkten, küfürden muhafaza edenler için مَفَازًا sahra, genişlik, büyüklük, mekân. Öyle mekânlar ki;

32- حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا

Hadika; bahçeye derler. (Meyveli ağaçlarla dolu) bahçeler.

33- وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا

Genç olan hepsi aynı yaşta kızlar.

34- وَكَأْسًا دِهَاقًا

İçi meşrubat dolu kadehler vardır.

35- لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَّابًا

لَا يَسْمَعُونَ İşitmezler cennet ehli ,cennette لَغْوًا bâtıl sözler. وَلَا كِذَّابًا Birbirlerine karşı yalan işitmezler.

36- جَزَاءً مِنْ رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا

جَزَاءً مِنْ رَبِّكَ Senin Rabbinden ey Habibim bir mükâfattır.عَطَاءً

حِسَابًا Rabbinden bir mükâfat, (fazl-ı kereminden) yeterli bir bahşiştir.

37- رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمٰنِ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا

رَبِّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا Rabbin yerlerin ve göklerin Hâlikidir. Yerlerin ve göklerin içindeki mahlûkâtı yoktan var eden ve yetiştiren O'dur الرَّحْمٰنِ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا Hiç kimse O'nun huzurunda izni olmadan konuşmaya yetkili olmaz, şefaat edemez.

38- يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلٰٓئِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ اِلَّا مَنْ اَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَقَالَ صَوَابًا

يَوْمَ Öyle bir gündür ki يَقُومُ الرُّوحُ Ruh; Cibril-i Emin'in ismidir. Çünkü vücûda ruh verir gibi. Cibril-i Emin meleklerle beraber, saf saf Huzur-u İlâhiye gelirler. Ehl-i mahşer hazır olduğu gibi, o gün لَا يَتَكَلَّمُونَ اِلَّا مَنْ اَذِنَ لَهُ الرَّحْمٰنُ وَقَالَ صَوَابًا Rahman'nın izin verdiklerinden başka, orada bulunanlar hiç konuşmazlar. Konuşan da doğruyu söyler.

39- ذٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ فَمَنْ شَآءَ اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهٖ مَاٰبًا

ذٰلِكَ الْيَوْمُ الْحَقُّ İşte o, hak gündür. فَمَنْ شَآءَ Her kim ki isterse ittihaze ile. اتَّخَذَ اِلٰى رَبِّهٖ مَاٰبًا İttihaze; alır kendine, Rabbine karşı bir meâb-ı merci. Bundan sonra dileyen, Rabbine varan bir yola gider.

40- اِنَّآ اَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يٰلَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا

اِنَّآ اَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا Biz Azimüşşân (hitap Mekke müşriklerinedir, ondan sonra umumileşiyor) sizi, cehennem, azap ile yakında gelecek bir azap ile korkutuyoruz. يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ Kıyâmet öyle bir gündür ki insanlar bakıyorlar. يَدَاهُ Eliyle (ondan önce hayır ve şer ne yapmış olduğuna) bakacak. Göreceği bir gün için hazırlansın. وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِى كُنْتُ تُرَابًا O gün kâfir! "Keşke (insan olacağıma) toprak olsaydım" der.

Mukatil demiştir ki kıyâmet gününde, (Âllâh-û Teâlâ, vahşi hayvanları, böcekleri ve kuşları toplayıp davalarına bakacak, boynuzsuzun hakkını boynuzludan alacak. Sonra O'nun emri ile hepsi toprak olacak.) kâfir bunu görünce; "Ne olaydı, dünyada hayvan suretinde bulunup bugün toprak olaydım!" diyecek.

سُورَةُ النَّازِعَاتِ ﴿٧٩﴾ NÂZİAT SÛRESİ

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Nebe' sûresinden sonra Mekke'de nâzil olmuş. 46 âyet, 170 kelime, 730 harften ibarettir. Adını söküp çıkaran yahut çekip çıkaran mânâsına gelen, Nâziat kelimesinden alır. Anafikir olarak kıyâmet konu edilir.

1- وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا

(Kâfirlerin canlarını) şiddetle alan melekler hakkı için. Şiddetle çekip çıkaranlara,

2- وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا

(Mü'minlerin canlarını) kolaylıkla ve tatlılıkla çıkaran melekler hakkı için. Usulcacık yavaşça çekenlere,

3- وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا

(Havada) yüzen melekler hakkı için. Yüzüp yüzüp gidenlere,

4- فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا

Memur oldukları işte birbirini geçen melekler hakkı için. Yarışıp geçenlere,

5- فَالْمُدَبِّرَاتِ اَمْرًا

(Dünyanın) işini tedbir eden melekler hakkı için, (hesap ve ceza göreceksiniz.) Bir iş çevirenlere kasem olsun ki (kıyâmet var.)

6- يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ

O gün sarsan sarsacak, yerlerin titrediği gün. O gün, deprem sarsar.

7- تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ

Titremeden sonra râdife gelir. Râdif; arkadan gelen. Onu ikinci bir sarsıntı izler. Bu da ikinci nefh-i sûr'dur. İkinci nefh-i sûr ile insanların hepsi kâbirlerinden çıkar.

8- قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ

قُلُوبٌ Bir kısım kâlpler, insanlar يَوْمَئِذٍ o günde, وَاجِفَةٌ korkudan o gün yûrekler yerinden oynayacak. Titriyor, korkuyor.

9- اَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ

Onu gören gözler alçalır, (yere iner.) Gözleri zilletle eğilecek.

10- يَقُولُونَ ءَاِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِى الْحَافِرَةِ

يَقُولُونَ Haşrı inkâr edenler böyle söylüyorlar, ءَاِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِى الْحَافِرَةِ (istihzâ ederek.) "Biz ölümümüzden sonra eski hâle (hayata) döndürülür müyüz?"

11- ءَاِذَا كُنَّا عِظَامًا نَخِرَةً

Özellikle "şu çürümüş kemikler dirilecek mi?" derler.

12- قَالُوا تِلْكَ اِذًا كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ

Bu münkirler "O halde bizim yeniden dirilmemiz, bizim için hüsran olur" dediler. (Bunu, alay olsun diye söylediler.)

13- فَاِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ

(Ey münkirler) yeniden dirilmeyi zor sanmayın! O ancak son nefha, sert bir haykırıştan ibarettir. Bir tek nârâ ve sayhadır.

14- فَاِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ

İşte o sayhadan sonra birdenbire insanlar, kendilerini yeryüzünde buluverirler.

Hâlik-i Kâinât, Habibine teselli için buyuruyor ki; "Ey Habibim, bunların inkârlarından üzülme. Bunlardan evvel gelen ümmetleri ibret alsınlar."

15- هَلْ اَتٰيكَ حَدِيثُ مُوسٰى

(Habibim) sana, Mûsâ Aleyhisselâm'ın haberi geldi mi?

16- اِذْ نَادٰيهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى

اِذْ O zamanlar ki نَادٰيهُ رَبُّهُ Mûsâ'nın Rabbi, Mûsâ'ya nidâ, seslenmişti. بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى Mukaddes Tûr'daki kutsal vâdide, Rabbi ona seslenmişti.

17- اِذْهَبْ اِلٰى فِرْعَوْنَ اِنَّهُ طَغٰى

(Mûsâ Aleyhisselâm, Şuayip Aleyhisselâm'ın yanında Med-

yen'de damadı olarak on sene hizmetinde bulundu, on sene tamamladı. Zaman geldi, Mısır'a gidecek ailesini aldı yola koyuldu. Kış mevsimi idi. Yağmurlu, soğuk bir gecede Mûsâ Aleyhisselâm yolu şaşırdı. Hanımı da hamile idi. Baktılar, uzaktan bir ateş görünüyor. Mûsâ Aleyhisselâm, hanımı Safura'ya "Ben ateşin yanındaki insanlardan yolu sorar biraz da ateş getiririm" dedi. Mûsâ Aleyhisselâm ateş görünen yere geldiğinde, baktığında görünen ateş değildir. Ateş görünen ağaçtır, tamamı nur görünüyor. İşte sesleniş bu ağaçtan zuhur etti. Cenâb-ı Hak'kın kelâmına muhatap oldu. Şuayip Aleyhisselâm da aldığı vahiy üzerine geldi, kızını alıp götürdü. Mûsâ Aleyhisselâm Emr-i İlâhiyi alınca, buradan vazifeye başladı. اِذْهَبْ اِلٰى فِرْعَوْنَ Ey Mûsâ, Fir'avn'a git. اِنَّهٗ طَغٰى Çünkü o tuğyan etmiş, hadd-i tecavüz etmiştir.

18- فَقُلْ هَلْ لَكَ اِلٰٓى اَنْ تَزَكّٰى

فَقُلْ Söyle Fir'avn'a هَلْ لَكَ اِلٰٓى اَنْ تَزَكّٰى (Âllâh-û Teâlâ'nın vahdaniyetini ikrarla şirk ve isyandan) temizlenmeye meyil (ve rağbet)in var mı?

19- وَاَهْدِيَكَ اِلٰى رَبِّكَ فَتَخْشٰى

"Seni, Rabbine (O'nu tanımaya) irşad edeyim de (azabından) korkasın" demişti.

Mûsâ Aleyhisselâm Fir'avn'a diyor. Sen bir şeyi, benden kabûl et ki bu imândır, Lâ ilâhe İllâllah'tır. Ondan sonra dört nimet sana verilecek. Mesnevi'nin dördüncü cildinde bunu izah ediyor. Cenâb-ı Hak'kın vereceği bu dört nimette, ilki. Senin vücûdunda dâimi bir sıhhat olacak, ölünceye kadar bir hastalık görmeyecek-

sin. İkinci nimet, Cenâb-ı Hak sana uzun bir ömür verir. Üçüncü nimet de senin bugün saltanat mülkün ne ise Cenâb-ı Hak, bir katını daha ilâve edecektir. Dördüncü nimet ise ömrün sonuna kadar da genç kalacaksın.

Mûsâ Aleyhisselâm, Fir'avn'a bunları deyince Fir'avn tereddüte düştü. Evvelâ zevci Âsiye Radıyâllâhû Anhâ gitti. Âsiye'ye dediği zaman, Âsiye Mü'min bir hanım idi. Dedi; "Ey kalbi siyah olan adam! Bu nimet sana gelmişken, nasıl oldu da Mûsâ'nın ayağına kapanmadın, neden imân etmedin." Böyle teklif etti.

Fir'avn dedi; "Hayır, ben sözünü dinlemem. Vezirin, başvekilin reyini almak lâzım. Hamân benim vezirimdir. Bu hususu onunla müşavere edeceğim. Ondan sonra ne icap ederse yapacağım.

Fir'avn gitti veziri Hâmân'a, Mûsâ Aleyhisselâm'ın teklifini söyledi. Mûsâ böyle teklif ediyor, ne yapayım?

Hâmân bu sözü duyunca diyor; "Ey âli padişahım, keşke bu söz kulağıma gelmeseydi. Ey hükümdar evvelâ benim boynumu vur. Benim yüzüm o zilleti görmesin. Evvelâ beni öldür sonra onun sözünü dinle. Bugüne kadar halka ilân ettik, halkın mâbûdusun diye. Şimdi ise kölenin kölesi olmak, gözüm görmesin evvelâ beni öldür."

Anlaşılan odur ki hükümdarı yoldan çıkaran veziridir. Vezir olmasaydı, Fir'avn'ın imân etmeye niyeti vardı.

20- فَاَرٰيهُ الْاٰيَةَ الْكُبْرٰى

Mûsâ Aleyhisselâm, ona, o büyük mûcizeyi (âsâ ve el mucizesini) gösterdi.

21- فَكَذَّبَ وَعَصٰى

Fakat Fir'avn yalanladı, karşı geldi.

22- ثُمَّ اَدْبَرَ يَسْعٰى

Sonra tuzak kurmaya çalışarak geri döndü.

23- فَحَشَرَ فَنَادٰى

Derhal adamlarını topladı ve onlara bağırdı.

24- فَقَالَ اَنَا رَبُّكُمُ الْاَعْلٰى

(Ben, sizin en yüce Rabbinizim) dedi.

25- فَاَخَذَهُ اللّٰهُ نَكَالَ الْاٰخِرَةِ وَالْاُوْلٰى

Âllâh, onu herkese ibret olarak, dünya ve âhirette azabıyla cezalandırdı. (Dünya azabı denizde boğulmak, âhiret azabı cehenneme gitmektir)

26- اِنَّ فِىْ ذٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَنْ يَّخْشٰى

Şüphesiz ki bunda, Âllâh-û Teâlâ'dan korkanlar için bir ibret vardır.

27- ءَاَنْتُمْ اَشَدُّ خَلْقًا اَمِ السَّمَآءُ بَنٰيهَا

ءَاَنْتُمْ اَشَدُّ خَلْقًا (Ey dirilmeyi inkâr edenler! Düşünün) yaratma bakımından sizce, yeniden sizi diriltmek mi daha güçtür اَمِ السَّمَآءُ بَنٰيهَا yoksa (uçsuz bucaksız) gökyüzünü yaratmak mı güçtür?

28- رَفَعَ سَمْكَهَا فَسَوّٰيهَا

Onu, Âllâh bina etti. Onu, direksiz yükseltti ve onu, kusursuz işleyen bir sisteme bağladı.

29- وَاَغْطَشَ لَيْلَهَا وَاَخْرَجَ ضُحٰيهَا

Gecesini karartti, gündüzünü (güneşin ışığı ile) aydınlattı.

30- وَالْاَرْضَ بَعْدَ ذٰلِكَ دَحٰيهَا

Ondan sonra yerküreyi (sükûnet için) yayıp döşedi.

31- اَخْرَجَ مِنْهَا مَآءَهَا وَمَرْعٰيهَا

اَخْرَجَ Allâh, kudretiyle çıkardı مِنْهَا yerlerden مَآءَهَا suyunu. وَمَرْعٰيهَا Oradan da mer'âları, otlakları yarattı.

32- وَالْجِبَالَ اَرْسٰيهَا

Dağları sağlam bir şekilde çaktı.

33- مَتَاعًا لَكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ

Bunlar, hep sizin hayvanlarınız ve kendiniz için faydalanma ve beslenmedir.

34- فَاِذَا جَآءَتِ الطَّآمَّةُ الْكُبْرٰى

Her şeyi altüst eden o büyük, dâhiye felâket (**tâmmetül kübra**; kıyâmet) geldiği vakit.

35- يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْاِنْسَانُ مَا سَعٰى

O gün insan, yaptıklarını (görüp) anlar.

36- وَبُرِّزَتِ الْجَحِيمُ لِمَنْ يَرٰى

Cehennem de her ateşe girmeyi hak etmiş olanlara, açık bir şekilde gösterilir.

37- فَاَمَّا مَنْ طَغٰى

Âllâh'ın emrine inanmayıp küfürde kalanlar.

38- وَاٰثَرَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا

Dünya hayatını, âhirete tercih edenlere gelince,

39- فَاِنَّ الْجَحِيمَ هِىَ الْمَأْوٰى

Şüphesiz cehennem onların barınağı, karargâhıdır.

40- وَاَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهٖ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوٰى

O kimseler ki Rabbinin makamına varmaktan korkmuş, huzurunda (suçlu) durmaktan korkup da nefsini süfli heveslerden alıkoymuşsa böylelerin mükâfatı;

41- فَاِنَّ الْجَنَّةَ هِىَ الْمَأْوٰى

Şüphesiz onların barınağı ancak cennettir.

42- يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ اَيَّانَ مُرْسٰيهَا

Ey Habibim Ekmelerrusül Sallâllâhû Aleyhivesellem, يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ sana kıyâmeti, onun ne zaman olacağını soruyorlar. اَيَّانَ مُرْسٰيهَا "Ne zaman kopacak?" Diye. (Onların bu sualleri, istihzâ niyetiyledir. Yoksa öğrenmek niyetiyle değildir.)

43- فِيمَ اَنْتَ مِنْ ذِكْرٰيهَا

Sen nerde, onu anlatmak nerde! (Cenâb-ı Hak, kıyâmetin ne zaman kopacağını Habibine bildirmiş ancak onu bildirmeğe memur olmamıştır.)

44- اِلٰى رَبِّكَ مُنْتَهٰيهَاۗ

En son vaktine kadar onun ilmi, Rabbine aittir.

45- اِنَّمَآ اَنْتَ مُنْذِرُ مَنْ يَّخْشٰيهَاۗ

اِنَّمَآ اَنْتَ Sen ey Habibim, مُنْذِرُ korkutuyorsun cehennem azabı ile. مَنْ يَّخْشٰيهَاۗ Sen ancak ondan korkacak olanları uyarıcısın.

46- كَاَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوْٓا اِلَّا عَشِيَّةً اَوْ ضُحٰيهَا

كَاَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا Onlar kıyâmet gününü gördükleri zaman, لَمْ يَلْبَثُوْٓا اِلَّا عَشِيَّةً اَوْ ضُحٰيهَا dünyada geçirdikleri ömür bir akşam vakti ya da kuşluk zamanı kadar gelir.

(Bu sûrede ölüm, kabir hayatı, kabirden kalkış, kıyâmet günü ve verilecek hesap sonunda varılacak yerler hakkında tasviri bilgi verilmiştir.)

سُورَةُ عَبَسَ ﴿٨٠﴾ ABESE SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 42 âyet, 133 kelime, 533 harften ibarettir.

Sûre-i celile, rivayet edildiğine göre Abdullah bin Ümmü Mektüm Radıyallâhû Anh hakkında nâzil olmuştur. Bir gün Utbe ibni Rebia, Ebu Cehil ibni Hişam, Ümeyye ibni Halef, Abbas ibni Abdülmuttalip, Velid ibni Mugire gibi Kureyşin ileri gelenleri, Nezd-i Nebevi'de toplanmışlardı. Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem Efendimiz, kendilerine dini telkinlerde bulunuyor ve İslâm'ı kabûl etmeleri için gayret sarfediyordu.

Bu sırada Abdullah bin Ümmü Mektûm içeriye girdi. Gözleri görmediği için Fahr-i Kâinat'ın meşguliyetinin farkında değildi. Tekrar tekrar "Yâ Rasûlûllah! Âllâh'ın sana öğrettiklerinden bana da öğret" diye hitap etti.

O esnada Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem cevap vermez. Çünkü Kureyşin bu ileri gelen kimseleri zaten kendilerine özel muamele edilmesini istiyorlardı. Efendimiz onları gücendirmek istemedi. Abdullah tekrar seslenince elinde olmayarak yüz hatları değişti.

Bu esnada onlar kalkıp gittiler. Biraz sonra bu âyetler geldi.

Rasûlûllah'ın bazı davranışlarını tenkit ve onu ikaz mahiyetinde bu ve benzeri âyetler, onun hak peygamber olduğuna en büyük delildir. Zira hiç kimse kendisini bu şekilde tenkit etmez. Bundan sonra her gelişinde Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, İbni Ümmü Mektûm'a tatyib eder "Ey hakkında, Rabbimin bana it'ab ettiği zât merhabâ" buyurur ve ridâsını altına yayardı.

1- عَبَسَ وَتَوَلّٰٓى

Yüzünü ekşitti ve döndü.

2- اَنْ جَآءَهُ الْاَعْمٰى ؕ

(Kendisine o â'mâ geldi diye) yüzünü ekşitti ve geri döndü. (İşte bu durum gayretullaha dokundu, it'âbe sebep oldu.

3- وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكّٰٓى

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem. Ne bilirsin, belki temizlenecek. O belki (senden öğreneceği şeylerle günâhlarından) temizlenecek.

4- اَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرٰى ؕ

Yahut öğüt alacak da öğüt ona fayda verecek, ondan istifâde edecek. (Onun için â'mâdır vâz-ı nasihate müstehak olan.) Yahut başkalarına va'z-ı nasihat eder de nasihati tesir eder.

5- اَمَّا مَنِ اسْتَغْنٰى ۙ

Ama buna ihtiyaç hissetmeyene gelince, (imândan istiğnâ edenlerdir.)

6- فَاَنْتَ لَهُ تَصَدّٰى ؕ

İşte sen temizlensin diye ona yöneliyorsun. (Anlamak için, â'mâdır sana meylediyor.)

7- وَمَا عَلَيْكَ اَلَّا يَزَّكّٰى

Ey Habibim sen, halkı zorla imâna getirmeye memur değilsin. (Senin vazifen ancak tebliğdir. Onun temizlenip arınmasından sen sorumlu değilsin.)

8- وَاَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعٰى

Ve fakat (hayır isteği ile) sana koşarak gelen.

9- وَهُوَ يَخْشٰى

Âllâh'tan korkarak gelmişken, (Âllâh'tan korkan odur.)

10- فَاَنْتَ عَنْهُ تَلَهّٰى

Sen onunla ilgilenmiyorsun. Anlamamazlıktan gelir, aldırmıyor, ihtiyaç hissetmeyenle uğraşmak gibi, buna göre boş ve yararsız demek olan, bir işe dalıyorsun.

11- كَلَّآ اِنَّهَا تَذْكِرَةٌ

كَلَّآ Ey Habibim bundan vazgeç, اِنَّهَا تَذْكِرَةٌ bir daha böyle yapma. Zira Kur'an âyetleri bir öğüttür. Sen, onu tebliğ edeceksin. İsteyen imâna gelir, istemeyen de imân etmez.

12- فَمَنْ شَاءَ ذَكَرَهُ

Kim dilerse bunu hıfzeder, (öğütlenir.) Onunla amel eder, ehl-i cennet olur.

Mesnevi erbab elinde olursa, âyete mütealik olan beyitleri tet-

kik ederse, tam bir tefsir olur. Hadisleri tetkik etseler, tam hadis kitabı olur.

Ey Ahmed bu dünyada, mal fayda vermez. Bir kâlp ister ki derdi aşk ile dolu olsun. Budur fayda veren. Senin karşına gelen zengin, onun zenginliği sana fayda vermez. Senin karşına aşk ve muhabbetle yanan gelirse, işte odur sana faydalı olan. Bu â'mâ olan, Nezd-i İlâhide yüzlerce kayserler, vezirlerden daha değerlidir. Zahmet çektin onlara vaz-ı nasihat etmekle, hâlbuki onlarda bir fayda yok. Bu fırsat, Kureyşilerin ileri gelenlerinin toplanıp da sana gelmesi, nâdir olur. Â'mâ olan Abdullah'a diyordun, sen arkadaşımsın vaktin geniştir. (Kâlben ona diyordun) Sonra gel, sana bildiririm lâkin bunların buraya gelmeleri nadir olur da ben onlara fırsat gelmişken tebliğ yapayım. Ey Habibim birkaç kişi, bu Kureyşilerin ileri gelen münkirleri, seni inkâr ederlerse, onların inkârlarından sana ne zarar olur? Onların inkâr sözleri sana ziyan, noksanlık vermez. Kâlbi açık olan â'mâ geldi. Kapıyı ona kapatma, yüzünü ondan çevirme. Nasihat onun hakkıdır. Kalbi, aşk-ı muhabbetle doludur. Ey Habibim hırsın var, ileri gelenlerin, zenginlerin imân etmeleri için. Ondan dolayı bu â'mâdan yüzünü çevirdin. Bu â'mâ Âllâh'a taliptir. O, â'mâ ve fakir olduğu için kâlbini kırmak doğru değil. Kureyşin ileri gelen münkirlerinde öyle bir hastalık var ki, bu inatları onların derdini ziyadeleştiriyor, tedavi olmuyor, inkâra gidiyorlar.

Ey nefesi güzel olan Habibim, talip olana söyle. Onlarda va'z-ı nasihat yolu kapanmıştır. İraz et, arkayı çevir onlara.

13- فِي صُحُفٍ مُكَرَّمَةٍ

Bu Kur'an-ı Azimüşşân değerli, mükerrem suhuflardan nâzil

olmuştur. (İlm-i İlâhiden Levh-i Mahfuza, Levh-i Mahfuz'dan da Cebrâil Aleyhisselâm alıp sana getiriyor, ey Habibim.)

14- مَرْفُوعَةٍ مُطَهَّرَةٍ

Merfûdur, kıymeti Nezd-i İlâhide yüksektir. مُطَهَّرَةٍ şeytanların ve insanların mesih edilmesinden münezzehtir. (1400 seneden beri münâfıklar, münkirler Kur'ân'ı mesih etmek, değiştirmek için bütün kuvvetlerini seferber ettikleri halde, değiştirme imkânı olmamıştır.)

15- بِاَيْدِى سَفَرَةٍ

16- كِرَامٍ بَرَرَةٍ

Yazıcıların, kâtiplerin ellerindedir. Değerli, mû'ti kâtiplerin elleriyle (Levh-i Mahfuz'dan) istinsâh edilmiştir. Onun için bunu dileyen öğüt alsın, dileyen düşünsün, bellesin, amel etsin.

17- قُتِلَ الْاِنْسَانُ مَآ اَكْفَرَهُ

Kahrolası kâfir insan! O, ne nankördür. (Kâfir insandan murâd Utbe bin Ebi Leheb'dir.)

18- مِنْ اَىِّ شَىْءٍ خَلَقَهُ

(Düşünmez mi ki) Âllâh-û Teâlâ, onu hangi şeyden halketti?

19- مِنْ نُطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ

Bir nutfeden halketti de (ana rahminde) ona biçim verip, hayat takdir etti.

20- ثُمَّ السَّبِيلَ يَسَّرَهُۥ

Sonra ona yolu kolaylaştırdı, dünyaya getirdi.

21- ثُمَّ اَمَاتَهُ فَاَقْبَرَهُۥ

Sonra onu öldürdü de kabre koydurdu.

22- ثُمَّ اِذَا شَآءَ اَنْشَرَهُۥ

Sonra dilediği vakit, onu tekrar diriltir.

23- كَلَّا لَمَّا يَقْضِ مَآ اَمَرَهُۥ

كَلَّا Vazgeçsin bu küfürden, kıyâmeti inkârdan. لَمَّا يَقْضِ مَآ اَمَرَهُۥ Doğrusu o, hiç Âllâh'ın emrini tam yerine getirmedi.

24- فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ اِلٰى طَعَامِهِۦ

O insan bir def'a yediğine baksın. (Âllâh-û Teâlâ, onu nasıl takdir ve tedbir buyurmuş, hayatına sebep kılmıştır.)

25- اَنَّا صَبَبْنَا الْمَآءَ صَبًّا

Biz Azimüşşân, suyu (gökten) bol bol nasıl dökmekteyiz?

26- ثُمَّ شَقَقْنَا الْاَرْضَ شَقًّا

Sonra (nebatat için) toprağı bir yarışla nasıl yarmaktayız?

27- فَاَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا

Bu sûretle orada (buğday, arpa ve benzeri gibi) hububat, ekinler bitirdik.

28- وَعِنَبًا وَقَضْبًا

Üzüm bağları ve yoncaları,

29- وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا

Zeytinlikler ve hurmalıklar,

30- وَحَدَآئِقَ غُلْبًا

İri ve sık ağaçlı bahçeler,

31- وَفَاكِهَةً وَاَبًّا

Meyveler ve çayırlar bitirdik.

32- مَتَاعًا لَكُمْ وَلِاَنْعَامِكُمْ

Bütün bunları sizin ve hayvanlarınızın geçimi, faydalansın diye halkettik.

33- فَاِذَا جَآءَتِ الصَّآخَّةُ

Sahha; kıyâmetin ismidir. Sayha mânâsınadır. Yani (ikinci nefha) geldiği zaman, kulakları sağır eden o ses geldiğinde,

34- يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ اَخِيهِ

O gün kişi, kaçar kardeşinden. (Görmek görüşmek istemez.)

35- وَاُمِّهِ وَاَبِيهِ

Anasından ve babasından kaçar, yüzünü çevirir.

36- وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ

Eşinden ve evlâdı çocuklarından firar eder. (Ne için kaçıyor? Ya çok meşguldür vakti yoktur görüşmeye yahutta davacı olmalarından korkup kaçıyor.)

37- لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ ۟

O gün, onlardan her birinin başından aşacak işi (ve derdi) vardır.

38- وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌ ۙ

O gün birtakım yüzleri görürsün sevinçli, güleç ve müjdelidir.

39- ضَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ ۚ

Güler ve sevinir.

40- وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ۙ

Nice yüzleri de o gün, toz toprak, (ıstırab) bürümüştür.

41- تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ ۟

Onları karanlık bürümüş.

42- أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَفَرَةُ الْفَجَرَةُ ۝

İşte bunlar kâfir olanlar, haktan sapan fâcir olanlardır.

سُورَةُ التَّكْوِيرِ ﴿٨١﴾ TEKVİR SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 29 âyet, 104 kelime, 432 harften ibarettir. Sûrenin başında güneşin dürülmesinden söz edilmiş ve adını da buradan almıştır.

1- اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ ۪

Güneş katlanıp dürüldüğünde, dürülüp tortop olduğu (kararıtıldığı, ziyası zail olduğu) zaman,

2- وَاِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ ۪

Yıldızlar (kararıp yağmur gibi) döküldüğü zaman,

3- وَاِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ۪

Dağlar yerlerinden koparılıp yürütüldüğü zaman,

4- وَاِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ ۪

Gebe develer kendi başlarına bırakıldığı zaman,

5- وَاِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ ۪

Vahşi hayvanlar bir araya toplandığı (birbirlerine tecavüz ve zarar mecalleri kalmadığı) zaman,

6- وَاِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ ۪

Denizler birbirine karışıp kaynadığı (veya ateşlendiği) zaman,

7- وَاِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ ۪

Nefisler eşleştirildiği, çiftlendiği. Ruhlar, bedenlerle birleştirildiği zaman,

8- وَاِذَا الْمَوْءٗدَةُ سُئِلَتْ ۙ

Diri diri toprağa gömülen kızlardan, "ne günâhla katlolundum" diye sorulduğu zaman,

9- بِاَیِّ ذَنْۢبٍ قُتِلَتْ ۚ

"Hangi günâhtan dolayı öldürüldüm" diye sorulduğunda,

10- وَاِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ ۪

(Amel yazılı) defterler getirilip açıldığı zaman,

11- وَاِذَا السَّمَآءُ كُشِطَتْ ۪

Gök sıyrılıp açıldığı, yerlerinden koparıldığı zaman,

12- وَاِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ ۪

Cehennem kızıştırıldığı, tutuşturulduğu zaman,

13- وَاِذَا الْجَنَّةُ اُزْلِفَتْ ۪

Ve cennet (cennetliklere) yaklaştırıldığı zaman,

14- عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّآ اَحْضَرَتْ

Her kişi, nefis sahibi (hayır ve şerden) neler yapıp getirdiğini bilecektir.

15- فَلَآ اُقْسِمُ بِالْخُنَّسِ

Yörüngesinde akıp giderken bazen kaybolup bazen de etrafı aydınlatan yıldızlara,

16- اَلْجَوَارِ الْكُنَّسِ

O akıp akıp yuvasına gizlenen yıldızlara,

(Bunlar beş tane yıldızdır. **1.** Zûhal **2.** Mûşteri **3.** Merih **4.** Zûhre **5.** Utârit) Bunlar bazen görünür bazen de kapanır. Beşinin de kendilerine göre bir seyri var.

17- وَالَّيْلِ اِذَا عَسْعَسَ

Kararmağa yüz tuttuğu anda geceye,

18- وَالصُّبْحِ اِذَا تَنَفَّسَ

Aydınlığını etrafa yaymağa başladığı zaman sabaha, yemin ederim ki!

19- اِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ

اِنَّـهُ Bu Kur'an-ı Azimüşşân, لَقَـوْلُ رَسُـولٍ كَرِيـمٍ Allâh'ın nezdinde kerim olan Rasûl ki (burada Cibril-i Emin'dir.) Allâh tarafından getirilip okunduğu sözdür.

20- ذِى قُوَّةٍ عِنْدَ ذِى الْعَرْشِ مَكِينٍ

İşte o elçi, Arşın sahibi Âllâh'ın katında güçlü ve itibarlıdır.

21- مُطَاعٍ ثَمَّ اَمِينٍ

مُطَاعٍ Melekler ona itâat ediyor (Âllâh-û Teâlâ'nın tebliği, vahyi ve risaletine) emindir. (Kerim elçi, Cebrail Aleyhisselâm'dır. Ve çok kuvvetlidir. Lût Aleyhisselâm kavminin köylerini kanadı ile altüst etmiş, İblisi bir nefhada Filistin'den Hindistan'a atmış, Semûd kavmini bir nârada tamamen helâk etmiştir. Göz kırpacak kadardan az bir vakitte yerden göğe çıkar, gökten de yere o kadar zamanda iner.)

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Cibril-i Emin'den sormuş, demiş ki; "Benim Rahmeten Lilâlemin olduğumu Âllâh emrediyor, âyet-i kerime getirdin. Benim rahmeten lilâlemin olduğumdan senin ne istifâden var?"

Cibril-i Emin demiş ki; "Efendim istifâdem herkesten çok fazladır. Ben âyetlerin hepsini Âllâh'tan alır, iltifatına nâil olurum. Huzuruna geldiğimde senden de iltifat alıyorum. Fakat bundan ziyade sen gelmeden evvel, âyetler nâzil olmadan önce, Azâzil şeytanı bilirdim. Altmış bin sene meleklerin içinde ibadet etti. Sonra dalâlete giriftar olduğundan, kâlbime dehşet vermişti. Acaba akıbet böyle olacak mı emin değildim. Ne zaman ki âyet nâzil oldu, مُطَاعٍ ثَمَّ اَمِينٍ o vakit emin oldum. İşte bu senin 'Rahmeten Lilâlemin' vasfından bana isabet eden, budur.

22- وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ

O halde (sizin yakinen tanıdığınız,) sahibiniz (Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem) mecnun değildir.

23- وَلَقَدْ رَاٰهُ بِالْاُفُقِ الْمُبِيْنِ ۚ

Ve andolsun ki o elçiyi, (Cebrail'i) ufukta görmüştür.

24- وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِيْنٍ ۚ

Sahibiniz, gizli olan vahyi tebliğde de cimri değildir.

25- وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيْمٍ ۚ

Ve Kur'ân! Kovulmuş, lânetlenmiş bir şeytanın sözü de değildir.

26- فَاَيْنَ تَذْهَبُوْنَ ۗ

O halde (kâlplere şifa veren Kur'ân'dan yüz çevirip de) nereye gidiyorsunuz?

27- اِنْ هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِيْنَ ۙ

Bu Kur'ân, âlemler için öğütten başka bir şey değildir.

28- لِمَنْ شَآءَ مِنْكُمْ اَنْ يَّسْتَقِيْمَ

İçinizden doğru, müstekim olmak isteyenler için bir mev'ızadır.

29- وَمَا تَشَآؤُنَ اِلَّآ اَنْ يَّشَآءَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِيْنَ

Âlemlerin Rabbi! Âllâh'ın murad etmesi müstesnâ, siz hiçbir şeyi murâd edemezsiniz, (olmasını dahi isteyemezsiniz.)

سُورَةُ الْاِنْفِطَارِ ﴿۸۲﴾ İNFİTAR SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuş. 19 âyet, 80 kelime, 327 harften ibarettir. Mânâsı yarılmaktır. Göğün yarılmasını anarak başladığı için bu adı almıştır. Konusu âhiret âlemidir.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem emrediyor, kıyâmet ahvâlini göz önüne getirmek icap ederse, sürenin başındaki âyet-i kerimeleri göz önüne getirin ki kıyâmette nelerin zuhur edeceği bilinsin.

1- اِذَا السَّمَآءُ انْفَطَرَتْ

Gökyüzü çatladığı, yarıldığı zaman,

2- وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ

Yıldızlar dökülüp dağıldığı zaman,

3- وَاِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ

Denizlerin yarılıp birbirine katıldığı zaman,

4- وَاِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ

Ve kabirler (in toprağı) alt üst edildiği, (ölüler dışarı çıkarıldığı) zaman,

5- عَلِمَتْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ وَاَخَّرَتْ

Her nefis (hayır ve masiyetten) takdim ve (amel ve tevbeden) yapıp gönderdiklerini ve yapmayıp geri bıraktıklarını bir bir anlar.

6- يَا اَيُّهَا الْاِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ

Ey insan! Seni mağrur eden nedir? O kerim Rabbine ki seni (yoktan) halk ve (âzânı) tesviye edendir. Neye güvenip de Âllâh'a isyan ediyorsun? Nedir seni mağrur etmiş?

7- اَلَّذِى خَلَقَكَ فَسَوّٰيكَ فَعَدَلَكَ

O Âllâh ki seni yarattı, seni düzgün yapılı kılıp ölçülü bir biçim verdi.

8- فِى اَىِّ صُورَةٍ مَا شَآءَ رَكَّبَكَ

Seni dilediği herhangi bir şekilde parçalardan oluşturdu. Seni dilediği en güzel şekilde ve biçimde terkip eden, ihsanı bol Rabbine karşı seni aldatan nedir? Seni dilediği vechile terkip eyleyen O'dur.

Âllâh Ğafûrurrahim diyen. Evet, Âllâh Ğafûrurrahim'dir ama azabı da elimdir. Ğafurrahim diyor telkin ediyor. Mağfiretine dayan da günâh yap, bu şeytanın telkinatıdır. "Yap da Âllâh affeder" şeytandandır. İnsan yalnız Kerem-i İlâhiyi düşünmez. Kerem-i İlâhiyi düşündüğü zaman, Kahr-ı İlâhiyi de hatıra getirecek ki havf-û reca arasında bulunsun. Eğer yalnız Kerem-i İlâhi olursa azabını inkâr etmiş, inkâr etmekte kalır.

9- كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالدِّينِ

كَلَّا Vazgeçiniz bu iftiradan, kıyâmetin inkârından. بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالدِّينِ Böyle yapanlar dini, dinin esası olan Kur'ân'ı tekzib etmektedir. (Siz, Âllâh-û Teâlâ'nın keremine mağrur olmuyorsunuz) belki (dirilmeye inanmadığınız için) dini, (hesap ve cezayı tekzip ediyorsunuz.)

10- وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ

Biliniz ki üzerinizde muvazzaf memur olan muhafızlar var. Âllâh-û Teâlâ'nın tayin ettiği iki melek, biri sağda biri solda sizin yaptığınız amelleri yazıyorlar, tespit ediyorlar.

11- كِرَامًا كَاتِبِينَ

Üzerinizdeki bu melekler Nezd-i İlâhi'de makbuldur. İsyân etmez, Âllâh'ın emrini yerine getiriyorlar. Amellerinizi tespit ediyorlar.

12- يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ

Onlar (melekler) yapmakta olduklarınızı bilir ve yazar. (Yazdıklarını muhafaza eder. Kıyâmette ellerine verirler.)

13- إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ

Ebrar; Mü'minler, sâlih ve mutiler muhakkak cennet içinde olurlar. Sadık olan kimselerin elbette makamları, لَفِي نَعِيمٍ cennetin nimetleri içinde olurlar.

14- وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ

Füccar, ebrarın mukabilidir. Ebrar; hayrat sahibi. Füccar; küfür ve günâh sahibi. Kötüler de cehennemdedirler.

15- يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ

Ceza, hesap günü, kıyâmet gününde oraya girecekler.

16- وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَآئِبِينَ

وَمَا هُمْ Değil onlar, عَنْهَا cehennemden بِغَآئِبِينَ gayb olacak değildirler. Yâni ebedi olarak cehennemde kalacaklardır. Cehenneme gitmek küfür mukabilidir. Fakat ebedi kalmak daha azim bir elemdir. Cennete girmek imân mukabilidir. Fakat orada ebedi kalmak sonsuz nimet memnuniyettir.

17- وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ

Ey Habibim kıyâmet günü ne hâldedir? Ancak Âllâh bildirir sana. Cezâ gününün ne olduğunu, sen bilir misin?

18- ثُمَّ مَآ اَدْرٰيكَ مَا يَوْمُ الدِّينِ

Evet, bilir misin nedir acaba o cezâ günü?

19- يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْـًٔا وَالْاَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلّٰهِ

O gün hiç kimsenin başkası için hiçbir şeye sahip olamadığı gündür. O gün emir ve hüküm yalnız Âllâh-û Teâlâ'nındır. Hiçbir kimse birisine iyilik yapmaya, hiçbir kimse de birisine fenâlık yapmaya mâlik değil. Şefaat ise İzn-i İlâhi ile olur.

Son âyette geçen ("Herkesin işi Âllâh'a kalmıştır." (yerine) "O gün emir Âllâh'ındır, yalnız Âllâh emreder.") şeklinde tercüme etmek de mümkündür.

سُورَةُ الْمُطَفِّفِينَ ﴿٨٣﴾ MUTAFFİFİN SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mekke'de nâzil olmuştur. 36 âyet, 199 kelime, 734 harften ibarettir. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Medine-i Tahire'ye teşrif etmeden evvel oradaki insanların çoğu yahudi olduğundan, yahudi de fıtraten hilekâr olduğundan, aralarında tartı ve ölçülerde çok hilekârlık oluyordu. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem oraya teşrif ettikten sonra, âyet-i kerimeler emri gereğince gitgide ölçü ve tartılarını Müslümanlar iyileştirdiler.

Ölçü ve tartılarında hile yapanları kötüleyerek başladığı için bu adı almıştır.

1- وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ

وَيْلٌ Veyl olsun! Veyl; azap kelimesidir. Cehennemde bir derenin adıdır. لِلْمُطَفِّفِينَ Mutaffifin kimdir. Ya ölçüde ya da tartıda noksan yapanlar.

Eksik ölçüp tartanların vay haline!

2- اَلَّذِينَ اِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ

اَلَّذِينَ O mutaffifler, noksan verenler. اِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ

يَسْتَوْفُونَ Ne zamanki halktan kendilerine bir şey aldıkları zaman tam ölçerler.

3- وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ

Kendileri, başkalarına bir şey ölçtükleri veya tarttıkları zaman eksik ölçer ve tartarlar. Noksan yapan hilekârlara yazıklar olsun.

Bir hadis-i şerifte; "Şu beş kötü haslete, beş türlü cezâ vardır.

a) Ahdini bozan kavme Âllâh-û Teâlâ, düşmanlarını musallat eder.

b) Âllâh-û Teâlâ'nın inzal ettiğinin gayriyle hükmedenlerin aralarında fakirlik yayılır.

c) İçlerinde hayâsızlık zahir olan kavim arasında ölüm yayılır.

d) Eksik ölçen, tartanları kıtlık yakalar.

e) Zekât vermeyenlerin ve halkı zekât vermekten men edenlerin de yağmurları kesilir" buyurulmuştur.

4- أَلَا يَظُنُّ أُولَٰئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ

أَلَا يَظُنُّ Zannetmezler mi, yakın etmezler mi أُولَٰئِكَ bu noksan ölçen, tartanlar. أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ Büyük bir günde hesap vermek için diriltilecekler. Onlar tekrar diriltileceklerini zannetmiyorlar mı?

5- لِيَوْمٍ عَظِيمٍ

Büyük bir gün için, azim bir günün cezâsını görecekler.

6- يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

Öyle bir gün ki insanlar o gün, Rablerinin huzurunda divan duracaklar.

(İbni Ömer bu sûreyi okurken altıncı âyete gelince hüngür hüngür ağlamıştır.

Bir bedevi, Abdullah bin Mervan'a "Âllâh'ın ölçü ve tartıda hileye sapanlar hakkında ne söylediğini bildiğin hâlde, Müslümanların malını ölçüsüz, tartısız zahmetsiz almakta devam ediyorsun" demiştir.

Bir hadiste "Bir kimse, sattığı kusurlu malının kusurunu gizlerse, Âllâh'ın azabı ve meleklerin lâneti o kimsenin üzerine yağmaya devam eder" buyurulmuştur.

7- كَلَّآ اِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِى سِجِّينٍ

كَلَّآ Gerçek şu ki اِنَّ كِتَابَ الْفُجَّارِ لَفِى سِجِّينٍ Kötülük edenlerin yazısı, kaderi muhakkak siccin denen cehennemdedir.

8- وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا سِجِّينٌ

Siccinin ne olduğu sana anlatıldı mı?

9- كِتَابٌ مَرْقُومٌ

O, amellerin sayılıp yazıldığı bir kitaptır.

10- وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِىٰ

Vay hâline! Dünyada iken mağrur olmuştur. Kıyâmeti inkâr edenlerin hâline, veyl olsun.

11- اَلَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ

Onlar, hesap ve cezâ gününü tekzib edenler, yalan sayanlardır.

12- وَمَا يُكَذِّبُ بِهٖٓ اِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ اَثِيمٍ

Hâlbuki o gün ancak haddi aşan, günâhlarında ısrar eden kimse tekzib eder.

Bir insanda mal, malı ziyâdeleştirir. İlim, ilmi ziyâdeleştirir. Fısk-ı fücur da fücur isyânı ziyâdeleştirir.

13- اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا قَالَ اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ

اِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِ اٰيَاتُنَا Ne zamanki âyat-i beyyinatımız, Kur'an-ı Azimüşşân'ın âyetleri, onlara okunduğu zaman. قَالَ اَسَاطِيرُ الْاَوَّلِينَ "Evvelkilerin masalları" derler.

14- كَلَّا بَلْ رَانَ عَلٰى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

Hayır, öyle değil bilâkis onların kazanmakta oldukları kötülükler, kâlplerini paslandırmıştır. Hakla bâtılı temyiz edemez olmuşlardır.

Bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmuştur. "Kul bir günâh işlediği vakit, kâlbinde siyah bir nokta hâsıl olur. Günâh arttıkça o siyahlıkta artar. Nihâyet siyahlığı bütün kâlbini kaplar."

15- كَلَّآ اِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ

Evet, onlar şüphesiz o gün, Rablerini görmekten mahrumdurlar. Hicapta kalacaklardır. (O'nu görmekten yahut kurtuluşdan uzak, mahrumdurlar.

İmâmı Şâfii; "Bu âyet-i celile, Mü'minlerin Cemâl-i İlâhi'yi müşahede edeceklerine bir delildir. Zira böyle olmamış olsaydı, tahsisi bir şey ifade etmezdi" demiştir.

16- ثُمَّ اِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ

Sonra onlar muhakkak cehenneme girecekler.

17- ثُمَّ يُقَالُ هٰذَا الَّذِى كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ

Sonra da onlara; "İşte bu yalanlayıp durduğunuz azab budur" denilecek.

18- كَلَّآ اِنَّ كِتَابَ الْاَبْرَارِ لَفِى عِلِّيِّينَ

Hayır! Andolsun salihlerin kitabı (amel defterleri) illiyyûndadır. İlliyyin; bu kelime hakkında yedinci gök denilmiş. Göğün üstünde, Arş'ın sağ ayağı denilmiş. Sidre-i Müntehâ denilmiş. Yerlerin en yükseği denilmiştir.

19- وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا عِلِّيُّونَ

İlliyyûn'un ne olduğunu sana söyleyen oldu mu? Bildin mi sen, illiyyûn nedir? Yahut "Ne illiyyûn! Ne yaman illiyyun!"

20- كِتَابٌ مَرْقُومٌ

O amellerin sayılıp yazıldığı bir kitaptır. Yazılmış, mühürlenmiş bir kitap.

21- يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ

O kitabı, Âllâh'a yakın olanlar görür. Ona, Âllâh'a yaklaştırılmış melekler şahit olurlar.

22- اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ

Kuşkusuz iyiler bir nimet içinde cennettedirler.

عَلَى الْاَرَآئِكِ يَنْظُرُونَ ۙ 23-

Onlar orada koltuklar, divanlar üzerinde etrafa bakacaklar. Cennetin diledikleri manzaralarına, diledikleri gibi bakacaklar.

تَعْرِفُ فِى وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ۚ 24-

Onların yüzünde o nimetin parıltısını, o nimet ve mutluluk neşesinin parlaklığını yüzlerinde tanırsın. Yâni her gören tanır, neşeli ve mutlu oldukları, İyi kullar oldukları yüzlerinden belli olur.

يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ ۙ 25-

Kendilerine mühürlü, damgalı hâlis bir içki sunulur. "Neşesi ve lezzeti çok, sersemlik ve baş ağrıtma özelliği olmayan."

خِتَامُهُ مِسْكٌ ۚ وَفِى ذٰلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ۖ 26-

Sonu misk; bitimi, kesimi misk. İçildiği zaman sonu bir misk kokar. İçilirken tat alma lezzetinin mükemmelliğini gidermemek için, misk kokusu içimin sonunda duyulmaya başlar.

Bu dünyada nefis şeyler elde etme yarışı yapıp imrenecek olanlar. Çünkü bu misk olan sonuç bu sonsuz neşe, öyle enfes öyle yüksekliktir ki asıl yarışı yapılacak şey odur.

Haset eden olgunluk ve kemâle düşmandır. Haset ettiği kimsenin zarar görmesinden, nimetinin yok olmasından memnun kalır. Burada sözü edilen yarışçı ise olgunluğa âşıktır. O, karşısındakinin aşağı düşmesini değil, kendisinin daha ileri gitmesini ister.

وَمِزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ ۙ 27-

Tesnim; Cennet çeşmelerinden bir çeşmenin adıdır. Havada yükseltilmiş olarak akıp kablarına yeteri kadar dökülür. Onu derecesi yüksek olanlar içer, içenleri yükseltir.

28- عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ

Bir pınar, bir çeşme ki o Tesnim. Âllâh'a yaklaştırılmış olanlar içer yâni aynen içerler, sade o Tesnim'i içerler. İçme işlerini onunla yaparlar. Tesnimin, o mühürlü saf şaraptan daha üstün ve güzel olduğu anlaşılır.

29- اِنَّ الَّذِينَ اَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ اٰمَنُوا يَضْحَكُونَ

Gerçek o, suç işleyenler yâni o haddi aşmış olan günâhkâr yalancılar, imân edenlere gülüyorlardı. Mekke'de; Ebû Cehil, Velid bin Mugire, Âs bin Vâil ve benzeri Kureyş müşrikleri. Ammar, Süheyb, Habbab ve Bilâl gibi fakir Mü'minlerle alay ediyorlardı. Âyetin sebeb-i nüzulünün bu olduğu rivayet edilmiştir.

30- وَاِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ

Müminler, o günâhkârların veya o günâhkârlar Mü'minlerin yanlarından geçtiklerinde, günâhkârlar birbirlerine kaş göz hareketleri ile alay ederlerdi.

31- وَاِذَا انْقَلَبُوا اِلٰى اَهْلِهِمُ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ

O günâhkâr (müşrik)ler, bulundukları yerlerden evlerine, ailelerine döndükleri zaman da zevklenerek Mü'minlere yaptıklarını birbirlerine söyleyip, eğlenerek gülüşe gülüşe giderlerdi.

32- وَاِذَا رَاَوْهُمْ قَالُوا اِنَّ هٰٓؤُلَٓاءِ لَضَٓالُّونَ

Kâfirler, Mü'minleri gördüklerinde o günâhkâr suçlular قَالُوا derlerdi; إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُّونَ "Cidden bunlar kuşkusuz sapıklık içindeler. Göz önünde hazır dünya nimetine bakmıyorlar da aslı var mı yok mu belli olmayan âhiret sevâbına inanarak akılsızlık ediyor" diye bütün Mü'minleri şaşkın ve sapık olduklarına hükmediyorlardı.

33- وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ

Oysa böyle diyen (kâfir) günâhkâr suçlular, o Mü'minlerin üzerine Âllâh tarafından muhafız gönderilmemişlerdir. Kendileri sonunu düşünmeyerek günâh içinde yuvarlanırken, onlara acıyorlarmış gibi hakemlik etmeye hakları yoktu.

34- فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ

Bugün de yâni o kâfirlerin inanmadıkları bu öldükten sonra dirilme, kalkış, cezâ gününde. İmân edenler, kâfirlere gülecekler.

35- عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ

O Mü'minler divan, koltuklar üzerinde bakacaklar. (O kâfirlerin, o kibir ve gururdan, o zevk ve eğlenceden sonra cezâlarını çekmek üzere cehenneme girdiklerini, İlliyyun cennet koltuklarından seyrederek) gülecekler.

36- هَلْ ثُوِّبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

Nasıl? Kâfirlere ettiklerinin karşılığı verildi mi? Evet, hep ettiklerini buldular, cezâlarını çektiler. Mü'minlerin o gün kâfirlere gülmesi, kâfirlerin önce onlara gülmelerinin karşılığıdır.

سُورَةُ الْاِنْشِقَاقِ ﴿٨٤﴾ İNŞİKAK SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mekke'de nâzil olmuş. 25 âyet, 107 kelime, 440 harften ibarettir. Göğün yarılmasından söz ettiği için bu adı almıştır.

1- اِذَا السَّمَآءُ انْشَقَّتْ ۙ

Gök yarıldığı (veya parçalandığı vakit. Göğün inşikâkı; bu âlemin değişmesi için yukarı tarafından gelen İlâhi emrin, inmek ve gerçekleşmek üzere gökte ortaya çıkışıdır.

2- وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ۙ

وَاَذِنَتْ İtaat ediyor لِرَبِّهَا Rabbinin emrine, وَحُقَّتْ ۙ Hak'kın emrine itâat eder. O'na yaraşır şekilde boyun eğdiği zaman, "hak oldu" da. "el-Hakka"dan olup büyük olayların ve felâketlerin olacağı kıyâmet gününün gerçekleşmesi.

3- وَاِذَا الْاَرْضُ مُدَّتْ ۙ

Yer uzatılıp düzlendiği ve yerküre uzatılıp genişletildiği zaman, dağları ve dereleri yerle bir edilip düzlendiği,

4- وَاَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ ۙ

İçinde ne varsa attığı ve tamamen boşaldığı. Ölüleri, kâbirlerinden fırlattığı. Yer, ağırlıklarını çıkardığında, define ve madenlerini döktüğü vakit.

5- وَاَذِنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ

Ve Rabbini dinleyip, kendisine yaraşır şekilde boyun eğdiği vakit. (İnsanoğlu yaptıkları ile karşılaşır.) O zaman neler neler olacak. Şimdi açıklanacak gibi değil, demek olur. İki âyet aynı benziyor, mükerrer değil. Yukarıdaki âyet gökler hakkında, bu da yerler hakkındadır.

6- يَا اَيُّهَا الْاِنْسَانُ اِنَّكَ كَادِحٌ اِلٰى رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهِ

Ey insan! Şüphe yok ki sen Rabbine doğru çaba göstermeksizin ve O'na varacaksın. Yâni bütün hayatında ölüm ve ondan sonra Rabbi'nin acı veya tatlı ereceğin emrine doğru, didinir çabalarsın. Nihâyet ona kavuşursun.

7- فَاَمَّا مَنْ اُوتِىَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ

O vakit kitabı sağ eline verilen amel defteri veya mahkeme sonucunu bildirir belge, sağ eliyle veya sağ eline verilen, hemen bir kolay hesap ile hesaba çekilir, geçer.

8- فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا

Kitâbı sağ eline verilen (Mü'min)in kolaylıkla hesabı görülecek. Hesâb-ı Yesir; hiç tartışılmayan kolay bir hesap ki Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem bunu; "arz" ve "sâde kitaba bakılıp geçiştirilmekle" tefsir etmiştir.

Ey Âllâh'ın Rasûlü, dedim. (Aişe Radıyâllâhû Anhâ) "Kolay he-

sab nedir?" Buyurdu ki; "Kitabına bakılıp da geçiştirilivermesi yâni günâhlarının af olunuvermesidir."

9- وَيَنْقَلِبُ اِلٰٓى اَهْلِهٖ مَسْرُوْرًا ؕ

Hesabı kolay geçer ve sevinçli olarak ehline döner. Sevinerek "alın, okuyun kitabımı" der. Ehli; Mü'minlerden olan dostları ve yakınları ile yüce Âllâh'ın cennette özel olarak onun için hazırladığı hûriler ve hizmetçilerdir.

10- وَاَمَّا مَنْ اُوْتِىَ كِتٰبَهٗ وَرَآءَ ظَهْرِهٖ ۙ

Şer ehli olanlar, kitâbı arkasından sollarına verilenler. Kuşkusuz kendi yüklerini ve o yüklerle beraber daha birçok yükleri yüklenecekdir.

11- فَسَوْفَ يَدْعُوْ ثُبُوْرًا ۙ

Sübûr; helâk demektir. Yâni "Yâ sûbûra! Ey helâk! Neredesin gel yetiş imdadıma. Helâk olayım da bu dertten kurtulayım" diye feryad ederler.

12- وَيَصْلٰى سَعِيْرًا ؕ

O alevli ateşe (cehenneme) girer.

13- اِنَّهٗ كَانَ فِىْٓ اَهْلِهٖ مَسْرُوْرًا

Çünkü o, ehli içinde sevinçli idi. Dünyada, evinde, ailesi, kavmi içinde, keyfi yerinde, zevk ve sefasında idi. Ahireti ve işin sonunu düşünmez, gam ve keder içinde sıkıntı çekenlere acımaz, dünyanın uğrayacağı değişiklikleri hesaba katmazdı.

14- اِنَّهٗ ظَنَّ اَنْ لَّنْ يَّحُوْرَ ۚ

Çünkü o zannetmişti ki asla dönmeyecek, değişikliğe uğramayacak; neşesi kedere çevrilmeyecek, ölmeyecek, hiç azap çekmeyecek ve sorumlu olmayacak sanmıştır.

15- بَلٰى ۚ اِنَّ رَبَّهٗ كَانَ بِهٖ بَصِيْرًا ۘ

بَلٰى ۚ Hayır, onun zannettiği gibi değil. İş, onun keyfine kalmayacak. Değişime uğrayacak, Rabbine dönecektir. اِنَّ رَبَّهٗ كَانَ بِهٖ بَصِيْرًا ۘ Çünkü Rabbi, onu görmektedir. Bütün yaptıklarını görüp gözetip duruyor. Her ne olursa olsun onu çevirecek, hesabını görüp cezâsını verecektir.

16- فَلَآ اُقْسِمُ بِالشَّفَقِ ۙ

فَلَآ اُقْسِمُ Şimdi yemin olsun بِالشَّفَقِ ۙ şafağa. (Akşam güneş kavuştuktan sonra ufukta görünen kırmızılığın adıdır.) Türkçe'de şafak; fecir yâni sabahın tanı mânâsında yaygın olmuştur.

Burada maksat; dünya hayâtı ile sevinenlere karşı, her günün sonunda bir akşamın gelmesi şeklinde, hâlden hâle geçmekte olan âlemin değişimindeki manzaraların farklılığını duyurmak olduğu için, önce akşamın kırmızı şafağına, geceye ve onda basan karanlığa.

17- وَالَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ۙ

وَالَّيْلِ Geceye وَمَا وَسَقَ ۙ ve onun kapsadığı şeylere, gecenin derleyip topladığı kapsadığı şeyler. Derli toplu, düzgün ve intizamlı olmak.

18- وَالْقَمَرِ اِذَا اتَّسَقَۙ

Derlenip toplanarak düzgün bir dolunay olduğu zaman Ay'a. Şafağın, gecenin ve kapladığı şeylerin ve Ay'ın hâlden hâle geçmesi gibi, siz de hâlden hâle geçerek Rabbinize gideceksiniz.

19- لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍۜ

Elbette siz kattan kata bineceksiniz. Tabaka tabaka veya nesilden nesile uyum sağlayan birbirinden üstün değişmeler binecek, hâlden hâle geçersiniz.

20- فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَۙ

O hâlde bu insanlara ne oluyorda imân etmiyorlar? İmân edip de o güzel sonuca ulaşmak için, güzel ameller işlemezler.

21- وَاِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْاٰنُ لَا يَسْجُدُونَۜ

Karşılarında Kur'ân okunduğu vakit secde etmezler, boyun eğmezler, gerçeği kabûl etmezler, Âllâh'ın emir ve yasaklarına itâat edip uymazlar, secde etmeleri gerekirken secde etmezler.

22- بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكَذِّبُونَۙ

Hatta inkâr edenler yalanlıyorlar da Kur'ân'a ve ahirete yalan diyorlar.

23- وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَۙ

Hâlbuki Âllâh-û Teâlâ, onların içlerinde, kâlplerinde ne gizlediğini (küfür ve kinlerini) pekiyi bilir.

24- فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ اَلِيمٍۙ

Ey Habibim, onun için kâfirleri elem verici bir azap ile müjdele.

25- اِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰلِحَاتِ لَهُمْ اَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

Ancak imân edip de sâlih ameller işleyenler müstesnâ! Onlar için kesilmez, tükenmez bir ecir vardır. Onlar için yâni imân edip de iyi ameller yapanlar için, kendi kazançları olması itibariyle minnetsiz yahut kesilmez sonsuz bir mükâfat vardır.

سُورَةُ الْبُرُوجِ ﴿٨٥﴾ BÛRUC SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Şems sûresinden sonra Mekke'de nâzil olmuştur. 22 âyet, 109 kelime, 458 harften ibarettir. Bürûc, burç kelimesinin çoğuludur. Sûrede burçlara, kıyâmet gününe, Cum'a ve arefe günlerine yemin edildikten sonra Yemen'de geçmiş bir olaya temas edilir. Yahudi Zûnuvas ve adamları, yahudiliği kabûl etmeyen Necran hıristiyanlarını, hendekte yakılmış bir ateşe atarak yakarlar ve yanmakta olan insanları temâşa ederler. Bu şekilde işkence ile yakılıp öldürülen kimseler, inançları uğrunda ölmüşlerdir. Bu sûrede eline fırsat geçen yahudinin, ne kadar kötü davrandığı anlatılır.

1- وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ۙ

Burçlar sahibi gökyüzü hakkı için (Göklerde on iki burç var.) ذَاتِ الْبُرُوجِ ۙ Burçlu yâni burçlarla süslenmiş semâ demektir. On iki burç; Koç, Öküz, İkizler, Yengeç, Aslan, Başak, Terazi, Akrep, Yay, Oğlak, Kova ve Balık'tır.

2- وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ۙ

O vaad olunan güne yemin olsun ki bu Mü'minlere vaad olunan kâfirlerin de tehdit edildiği kıyâmet günü, cezâ günüdür.

3- وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ

Şahit Muhammed Mustafa'dır Sallâllâhû Aleyhivesellem. Şehadet edene ve edilene yemin olsun. Elbette nefsini temizlemekle parlatan kurtulmuştur.

4- قُتِلَ اَصْحَابُ الْاُخْدُودِ

Kahroldu o hendeğin sahipleri. Burada "kutile"nin hakiki mânâda yâni "öldürüldü" mânâsında olması câiz görülmüş ise de manevi ölümü de kaplamış olmak üzere lânetlenmek. Yâni İlâhi rahmetten kovulmak sûreti ile ezilmek ve başkasına ibret olacak şekilde cezâlandırılmak mânâsınadır.

قُتِلَ اَصْحَابُ الْاُخْدُودِ Kahrolsun bu hendeğin sahipleri. Uhdûd ve Hadd; yerde olan uzun hendek veya yarığa, bir de kamçı ile dövülen kimselerin bedenlerinde yol yol kan oturarak moraran, kamçı yerlerine denir.

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmi Kaddesâllâhû Sırrahûlaziz'in, Mesnevi'nin birinci cildinin, birinci hikâyesinden sonra iki hikâye var ki yahudiler hakkındadır.

Yahûdi bir hükümdar, (Roma devletinin sonunda, zayıf düştüğü bir zamanda tahmin ediliyor.) Romalılar sûkût edince, yahûdiler meydana çıktılar. Fenâ, fesat bir kavim, yapacaklarını yaptılar.

Yahûdi hûkümdarın bir sihirbaz adamı vardı. (Sihir işleri eskiden helâl idi, sonra haram oldu. Sihir vardır, mevcuttur, inkârı kabil değildir. Kur'ân'da da bahsi geçiyor. Haramdır, bilerek ya-

parsa kâfir olur. Onun için Müslümanlarca kıymeti yoktur. Eskiden sâhirlerin ehemmiyeti vardı.)

Bu yahûdi hükümdarın bir sâhiri vardı. Ayrı bir yerde istihdam ettiriyor, icap eden sihirleri ona yaptırıyordu. Zaman geldi sâhir ihtiyarladı. Hükümdara haber gönderiyor; "Ben ihtiyarladım, aklı başında bir gencin benim yanıma gönderilmesiyle yavaş yavaş ona sihri öğreteyim. Benden sonra bu vazife devamlı olsun." Genç bir çocuğu seçip yanına göndermiş.

Genç devamlı sâhirin yanına gidiyor, akşamları evine geliyor. Sâhirin yanına devam ederken geçtiği yolun üzerinde bir yerde, zahid bir rahip varmış. Bu rahip, ruhbaniyet üzerine ibadetine devam ediyor. Dinimizde bunun yerine halka, emr-i bil ma'ruf nehy-i anil münker vardır. Halka, Âllâh-û Teâlâ'nın bir kelâmını, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in bir hadisini bildirmek, ondan çok faydalıdır. Çünkü Ruhban'ın ibadeti ne kadar çok fazla çalışırsa kendine aittir. Fakat âyeti, hadisi, emr-i bil mârufu, şeriatın emrettiğini söylemek söylettirmek, ondan daha kıymetli olduğundan, dinimizde onun yerinde emr-i bil mâruf nehy-i anil münker vardır.

Çocuk sâhire gidip gelirken uğradığı yolun üzerinde bulunan rahibin hâli, sâhirden çok güzel. Ona meylediyor. Sâhire her gittiğinde rahibin yanına da uğruyor, vaktin çoğunu rahibin yanında geçiriyordu.

Günün birinde sâhire giderken, halkın toplandığını görmüş, kaçıyorlar. Büyük bir ejderha zuhur etmiş, yolu kapatmış hiç kimse yoldan geçemiyorlar. Çocuk eline bir taşı alıyor ve diyor ki; "Yâ Rabbi, eğer rahibin hâli senin katında daha makbul ise rahibin hürmetine, benim bu taşımla bu hayvanı öldür." Çocuk taşı attığı zaman, Takdirat-ı İlâhiye, çocuğun attığı taş, hakikaten o hayva-

nı öldürür. Ve bir iki gün sonra bu durumu Rahib'e söyler. Rahip de çocuğa der ki; "Öyleyse oğlum bak, sen son dereceye vardın. Benim kadar bu ilme sahip oldun. Hatta bende hiçbir şey sana vermeye kalmadı. Âllâh, sana bu ilmi ihsan etti fakat yakında bir belâya giriftar olursun. Belâya giriftar olduğun zaman beni ele verme." "Peki efendim" diyor, geçip gidiyor.

Bundan sonra çocuk hastalara bakıyor. Hastalara okuduğu zaman, hastalar derhal şifâ buluyor. Gözleri kapalı âmâ olanlara elini sürüyor duâ ediyor, hastalar şifa buluyor. Her gelen hastaya imân telkin ediyor. İmândan sonra şifâ için duâ ediyor. Memlekette böyle şöhret buluyor. Bu şöhretin sonunda, hükümdarın veziri bu genci duyuyor. Vezir doğruca bu gence geliyor ve gözlerinin açılmasını talep ediyor. Genç de; "Bu şifâ, imândan sonra olur. Eğer imân edersen gözlerin açılır, şifâ bulursun" diyor. Vezir imân eder, Mü'min olur. Genç de lâzım gelen duâları yapıyor, vezirin gözleri açılıyor. Hükümdar bakıyor; "Bu vezir şimdiye kadar kördü, şimdi ise gözleri açılmış, bu nasıl oldu?" Soruyor kendisine, vezir de söylüyor; "Filân yerde bir genç vardır. Ben, ona gittim. Okuyunca gözlerim açıldı" diyor.

Yahûdi hükümdar şartları nedir diyor? Şartları budur; "Ben imân ettim, Âllâh-û Teâlâ'ya" diyor. Hükümdar; "Benden başka bir mâbûdunuz var mıdır?" Vezir; "Evet, mabûdûmuz yalnız Âllâh'tır" diyor. Yahûdi hükümdar gadaplanıyor, vezir mecbur oluyor genci söylüyor ve genci getiriyorlar. Gence ya imândan vazgeçersin yahut idam olacaksın diyorlar. Vezir imândan vazgeçmiyor. İdamına razı oluyor ve orada veziri idâm ediyorlar, şehid oluyor. Ondan sonra çocuğa sıra gelir. Hükümdar çocuğa diyor, "Sen imânından, bu işten vazgeçip bize döneceksin yahutta seni öldüreceğiz." Ço-

cuk da cevap veriyor: "Hayır hiçbir sûrette imândan inkâra dönmeye imkân yoktur" diyor.

Hükümdar birkaç adamını çağırıyor, diyor; "Bunu alıp kaleye götürün, kaleden uçurum aşağı atında parçalansın gitsin. Evvelâ teklif edin, dininden vazgeçerse bırakın. Dininden vazgeçmezse kaleden aşağı atın."

Çocuk da diyor; "Yâ Rabbi, bildiğin şekilde bunlardan beni muhafaza et." Gencin duâsı kabûl olur. Bir zelzele olur, gelen adamlar yerin dibine göçerler. Gence bir şey olmaz, yine hükümdarın yanına gelir. Hükümdar da; "Ne oldu arkadaşların?" diyerek soruyor. Genç de; "Benim Âllâh'ım kuvvetlidir, beni götürdüler, onlar düşüp öldüler" diyor.

Bu defa hükümdar, sandalcı gemicileri çağırıyor onlara diyor; "Alın bu genci, götürün denizin ortasına. Orada teklif edin. Dininden vazgeçerse kabûl edin, vazgeçmezse denize atın." Denizciler, genci alıp götürüyorlar. Denizde açıldıktan sonra bir rüzgâr, fırtına gelir. Götürenler denizde alabora olup kaybolur. Genç de bir tahta üzerinde sahile çıkıp kurtulur. Genç, yine hükümdarın yanına geliyor. Yine yahudi hükümdar soruyor nasıl olduğunu. Genç cevaben; "Cenâb-ı Hak, imân edenlerin sahibidir. Onlar, denizde gark oldu, ben kurtuldum" diyor.

Genç, yahûdi hükümdara diyor; "Sen hiçbir sûrette beni öldüremezsin. Meğer benim sözümü dinlersen, o zaman öldürebilirsin. Beni alır idâma mahkûm edersin. Ve beni idâm için sehpaya götürürler. Sonra benim oklarım var. Emredersin oklarımı birisi alır. Oku attığı zaman Kelime-i Şehadeti söyler. **"Yâ Rabbi, Bi-ismi Rabbilgulâmi;** Gulâm'ın Rabbi ismiyle muvaffak et bizi." Diyerek oku atarsa, o zaman beni öldürebilir."

Yahûdi hükümdar, genci idâma mahkûm eder. Halk toplanır, genci idâm mahâlline getirirler. Gencin bildirdiği oku, kendisine atmak sûretiyle ok isabet eder ve genç şehit olur. Genç şehit olur ama bu defa onu gören halkın hepsi imân eder. Bunun üzerine yahudi hükümdar "Ne yapalım?" diyerek istişare ediliyor. "İmân edenleri tamamen ortadan kaldırmak lâzım gelir." Hükümdar emretmiş bir çukur kazmışlar, uzun bir çukur, çukuru ateşle doldurmuşlar. Oraya da bir putu koymuşlar. Gelenlere de müsâade etmişler, baksınlar Mü'minler nasıl yanacaklar. Nihayet imân edenleri getirirler, orada uzun bir çukur olan ateşin içine atarlar. İlk evvel bir hanım geliyor, çocuk da kucağında. Çocuğu, hanımın elinden alıp doğru ateşin içine atıyorlar. Fakat kuvvet-i kudret Cenâb-ı Hak'kındır. Ateş yakıcıdır Âllâh irade ederse. İbrahim Aleyhisselâma olduğu gibi. Ondan sonra sıra anasına gelmiş. Anası çocuğun oraya atıldığını görünce, kadın geri dönmeye niyetlendi. Çocuk oradan sesleniyor diyor; "Ana korkma! Cenâb-ı Hak burada ateşin sıfatını terk etmiş, ateş bağ bahçe gibi olmuştur. Seni ateşe atsınlar, gel bakayım." Bunu işitince anası gidiyor. Başkalarına da bakıyor, orada olanlar ateşin içinde rahat, istirahatteler. Bütün imân etmiş olan cemâat, kendilerini ateşe atıyorlar. Hiçbirisi ateşten zarar görmez, Yahûdi hükümdar, bu şekilde rezil rüsva olur.

Yahûdi hükümdar bu sefer ateşe hitap ediyor; "Senin sıfatın yakıcılıktır, bu sıfat nasıl zâil oldu?" Ateşten bir sedâ geliyor; "Evet, ben senin de bildiğin ateşim. İstersen gel de tecrübe et. Fakat ben, Âllâh'ın emri ile yakıyorum." Ondan sonra oradaki ateş, kırk arşın yukarıya çıkıyor, hükümdarla birlikte orada bulunan imân etmeyenleri yakıyor. İşte Âshab'ûl Ûhdud budur.

Mesnevi'nin birinci cildin, ikinci hikâyesidir. Buyuruyor ki; O köpek yahudiye bak, neleri düşündü. Ateşin yanına bir putu koy-

du. Ve dedi ki "Kim bu puta ibadet ederse ki onun putudur, o halas, kurtuluş bulur. Aksi hâlde puta secde etmeyen, ateşin içinde olur." Bir hanımı çocuğu ile beraber getirdiler, ateşe atacaklar. Çocuğu, hanımdan alıp ateşe attılar. Anası korktu, kâlbinden imândan ayrılmaya niyet etti. İstedi ki puta secde edip halas olsun. Çocuk ateşin içinden sadâ etti; "Ana ben ölmedim, gel benim yanıma rahat et. Eğer ki sûrette siz, öyle görüyor ateşin içindeyim fakat ben burada rahatım, ateş yakıcı değildir." O köpeğin kudretini gördün uzun bir çukur içinde ateş dolu. Bir de gel de burada Âllâh'ın kuvvet-i kudretini gör, çocuk ateşin içinden haykırıyor. "Ey Müslümanlar, imân edenler hepiniz gelin. Dinden başka her şey azaptır. Dindir asıl tatlı olan. İşte buraya gelin Âllâh'ın sıfatını görün." Orada bulunan cemâatlar çocuğun bu sadâsından sonra kendilerinden geçerek kadın, erkek hepsi kendini ateşe attılar. O yahudi hükümdarın yüzü siyah, mahçup oldu. Cemaatına karşı kalbi perişan, hasta oldu. Yüzünü ateşe çevirdi; "Ey sert olan ateş, senin tabii olan hararetin nerede? Niçin tabiatının icabını yapmadın?" "Ben her zaman bildiğin gibi yakıcı ateşim, gel de bakalım kendini tecrübe et. Benim tabiatım değişmemiştir. Lâkin ben destur ile Âllâh'ın izniyle yapıyorum. O ateş kırk arşın yükseldi, hükümdarla birlikte orada bulunan imân etmeyenleri de yaktı. İşte kutile, Eshab'ûl Ühdûd budur.

Sûrenin akışı; kâfirlerin eziyetlerine karşı, Mü'minlerin imânda sabit tutulması ve Mü'minlere eziyet edenlerin neticede "Âshab-ı Uhdûd" gibi lânetlenip kahredildikleridir. Asıl cevâbın mânâsı şöyle olur. Müminler, kâfirlerden görecekleri sıkıntı ve eziyetlere karşı imânlarında sabır ve sebat etmelidirler. Çünkü Mü'minlere eziyet edenler, neticede ezilip kahredileceklerdir.

5- اَلنَّارِ ذَاتِ الْوَقُودِ

O ateş ki çıralı, tutuşturacak odunu. Çırası çok yâni. O alevli ateşi kaplayan "Ühdûd'un ateşi" kâlplerindeki imânı bu şekilde yakmağa çalışanlar, başarılı olamamıştır.

6- اِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ

Hani o ateşin başına oturmuşlardı yâni etrafına toplanmışlar karşısından seyrediyorlardı.

7- وَهُمْ عَلٰى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ

Onlar, Mü'minlere yaptıklarına karşı şahit de oluyorlardı. Öyle katı yürekli kâfirler idi ki hem Mü'minleri ateşe atıyorlar hem de o feci durum karşısında oturup seyretmekten zevk alıyorlardı.

8- وَمَا نَقَمُوا مِنْهُمْ اِلَّا اَنْ يُؤْمِنُوا بِاللهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ

Acaba o Mü'minler ne yapmışlar? Onları bu derece intikama sevk edecek neler yapmışlar da kızmışlardı, denirse. وَمَا نَقَمُوا Onlardan kızdıkları şey de başka değil. اِلَّا اَنْ يُؤْمِنُوا بِاللهِ Ancak Âllâh'a imân etmeleri idi. O Âllâh ki الْعَزِيزِ bütün kuvvet onun, kimse onun kuvvetine karşı gelemez. الْحَمِيدِ Bütün hamd onun, kimse onun karşısında hamd ve saygıya lâyık olamaz.

İmânsız olanların nazarında, imânlı olanların cürmü imânlarıdır.

9- اَلَّذِى لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاللهُ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ

اَلَّذِى O Âllâh ki لَهُ مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ Bütün göklerin ve yerin

mülk ve saltanatı hep O'nundur. Hepsinde dilediği gibi işini yürütür. İmânda devam etmek istedikleri için o Ashâbı Uhdûd (Hendek sahipleri) onlara kızıyor ve yaptıklarını yapıyorlardı. وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ شَهِيدٌ Âllâh CelleCelâlûhû her şeyi görür müşahade eder.

10- اِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ

اِنَّ الَّذِينَ O kimseler ki yâni haberiniz olsun o kimseler ki! فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ Mü'min erkek ve kadınlara fitne yapmışlar, imânlarından çevirmek için onlara belâ olmuş, sıkıntı ve eziyet vermişler. ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا Sonra da tevbe etmemişlerdir. فَلَهُمْ Bundan dolayı onlara muhakkak عَذَابُ جَهَنَّمَ Cehennem azabı vardır. Bu küfürlerinin, inkâr etmelerinin karşılığı olan azaptır. وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ Ve onlara yangın azabı vardır. Bu da gittikçe yayılması itibâriyle bir yangına benzeyen, fitnelerden dolayı kendilerini sarsacak olan diğer bir ateş azabıdır.

11- اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ

وَعَمِلُوا اٰمَنُوا اِنَّ الَّذِينَ Âllâh-û Rasûlûllah'a Kur'ân'a imân eden ve الصَّالِحَاتِ bu imânı âmâl-i saliha ile takviye ve tezyin eden. لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ Onlara mahsus cennetler var ki ağaçları, köşkleri altından ırmaklar akan cennetler vardır. (Bu nehirler, Cennet sahiplerinin emrindedir.) Kur'an-ı Azimüşşân bizim için dünyada olduğu gibi, ahirette de ahkâmdır. Cennette de Kur'ân

var. Fakat Cennette amel yok, telezzûz için okunuyor. ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ İşte en büyük fevz (ve necat) kurtuluş budur.

12- اِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ

Ey Habibim Ekmelerrusül Sallâllâhû Aleyhivesellem, halka tebliğ et ki şüphesiz Âllâh-û Teâlâ'nın kuvveti, yakalaması çok şiddetlidir.

13- اِنَّهُ هُوَ يُبْدِئُ وَيُعِيدُ

Zira ilk yaratan ve sonra da tekrar yaratacak olan ancak O'dur. İlk yaratmayı da yeniden hayat vermeyi de O yapar.

14- وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ

Bununla beraber çok bağışlayandır, çok sevendir. وَهُوَ الْغَفُورُ Son derece bağışlayıcıdır. الْوَدُودُ Çok sevendir, çok sevgili veya sevimlidir.

15- ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ

Arş'ın sahibidir, yücedir. Arş'ın sahibi, mâliki yahut bütün evrenin mülk ve saltanatın sahibidir. الْمَجِيدُ Zat ve sıfatında büyük şanı yücedir.

16- فَعَّالٌ لِمَا يُرِيدُ

Dilediğini, murad ettiği şeyleri mutlaka yapar. İrâdesi hiç şaşmaz, kurtuluşa erdirmek istediklerini de kesinlikle kurtuluşa erdirir.

17- هَلْ اَتٰيكَ حَدِيثُ الْجُنُودِۙ

Ey Ekmelerrasûl, Mü'minlere asker sevketmek isteyenlerin. (Sana, Fir'avn ve Semûd ordularının kıssaları erişti mi?)

18- فِرْعَوْنَ وَثَمُودَۜ

Fir'avn ve Semûd kavmi gibiler ki bunların kıssaları. Âllâh'a ve Rasûllerine karşı inkâr ve taşkınlıkları ve Âllâh'ın, onları ordularına ve kuvvetlerine rağmen nasıl tutuverip de yok ve azap ettiği, Kur'ân'ın birçok yerinde anlatılmıştır. İmânı olanlar, bundan ibret alırlar.

19- بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِى تَكْذِيبٍۙ

Fakat inkâr edenler, bir yalanlama içinde bocalayıp durmaktadırlar. O büyük kurtuluşa ermek istemiyorlar da "Bunlar yalandır, asılsızdır" diye yalanlama içine girmiş, sonlarını düşünmüyorlar.

20- وَاللّٰهُ مِنْ وَرَآئِهِمْ مُحِيطٌۜ

Hâlbuki Âllâh-û Teâlâ (ilim ve kudretiyle) onları kuşatmıştır. Kitaplarını arkalarından verecek, kurtulmalarına imkân yoktur.

21- بَلْ هُوَ قُرْاٰنٌ مَجِيدٌۙ

Hayır, öyle değil. O, yüksek şanlı bir Kur'ân'dır. Kâfirler yalanlıyorlar ama O, yâni bunları anlatan kitap, amel edilmesi gereken kitaptır.

22- فِى لَوْحٍ مَحْفُوظٍ

Aslı Levh-i Mahfuz'da bulunan şerefli Kur'ân'dır. Biz, her şeyi apaçık bir kütükte saymışızdır. Her şeyin yazıldığı varlık sahifesidir. Bunun da aslı Ümm'ül Kitap (Kitabın Anası) olan, Âllâh'ın ilmidir.

سُورَةُ الطَّارِقِ ﴿٨٦﴾ TARIK SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuş. 17 âyet, 72 kelime, 271 harften ibarettir. Adını parlak bir yıldız olan Târık'tan alır. Târık; geceleyin gelen, şiddetlice vuran meselâ kapı çalan demektir. Sûrede geçen Târık ise gece fazla ışık saçan yıldıza denir ki bu sabah yıldızıdır. Mecazi olarak da ünlü kişiye denir. Bir ebedi san'at olarak câhiliyet devri geceye, o devirde gelen Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem geceyi aydınlatan ve sabahı müjdeleyen sabahyıldızına benzetilmiş olabilir.

1- وَالسَّمَآءِ وَالطَّارِقِ

Gökyüzüne ve sabahyıldızına (Târık'a) yemin ederim. Yeminin faydası, yemin edilen şeyin önemine dikkat çekilerek verilen haberi desteklemektir. Birisi gök, birisi de Târık'tır. Târık, aslında "tark" kökünden ism-i fâildir. Tark; bir ses işitilecek şekilde şiddetle vurmaktır.

2- وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا الطَّارِقُ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, yıldızların hâlinin ne olduğu sana söylendi mi? Bildin mi sen Târık nedir?

3- اَلنَّجْمُ الثَّاقِبُ

O karanlığı delen, yaran yıldızdır. Üzerine yemin edilen o Târık, delen yıldızdır. Etrafı aydınlatan sabahyıldızıdır.

4- اِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ

اِنْ كُلُّ نَفْسٍ Hiçbir nefis (insan) yoktur ki لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ illâ üzerinde bir hafız koruyucu, bir denetleyici bulunmasın. (Oysa üzerinde muhakkak gözcü melekler var. Her ne yaparsanız bilirler.)

5- فَلْيَنْظُرِ الْاِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ

Onun için insan baksın neden, hangi şeyden yaratıldı? "İnsan baksın" emrinden, ilk evvel insanın bedenden ibaret değil, bakan yâni düşünen şey demek olduğu anlaşılır.

6- خُلِقَ مِنْ مَاءٍ دَافِقٍ

O (rahm-i mâderde) dökülmüş bir sudan yaratılmıştır. Difk fiili; dökmek, atmak gibi geçişli olduğu için suyun niteliği "atılan" veya "dökülen" olması gerekirken "atan" denilmesi şüphesiz çok dikkat çekicidir.

7- يَخْرُجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ

O su (erkeğin) bel kemiği ile (kadının) göğüs kemikleri arasından çıkar. Erkeğin sülbünden ve kadının göğüs kemiklerinden yahut ikisinin de sulb ve göğüs kemikleri arasından çıkan iki suyun toplamına işaret olunmaktadır.

8- اِنَّهُ عَلٰى رَجْعِهٖ لَقَادِرٌ

İşte başlangıçta bu şekilde yaratılan insanı, Âllâh tekrar yaratıp geri getirmeye kâdirdir. İnsanı başlangıçta yaratanın tekrar geri döndürmeye gücü yettiği, onu ölümle çevirip yeniden dirilterek huzuruna getirmeye ve o sûrette kendisini tanıtmaya kâdir olduğu anlaşılır.

9- يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ۙ

O gün bütün sırlar âşikâr olur. Bütün sırların yoklanacağı, imtihan meydanına çıkarılıp bildirileceği gün ki bu, arz ve hesap günüdür.

10- فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ۝

Kıyâmeti inkâr edenlere, o vakit insan için ne bir kuvvet vardır ne de bir yardımcı. Sırlarını meydana döktürmemek için o gün, insanın kendinde bir gücü olmadığı gibi, yardımcı da yoktur.

İbni Ömer Radıyallâhû Anh, "Kıyâmet gününde Âllâh, her sırrı meydana çıkaracak, güzel sır sâhibinin yüzünde zinet, çirkin sır ise leke olacak" demiştir.

11- وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ۙ

O dönüşlü göğe, yağmur yağdıran semâ hakkı için. وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الرَّجْعِ ۙ Dönümlü gök veya döndürümlü gök demek olabilir.

12- وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ ۙ

(Nebat ve kaynaklar için) yarılan yer hakkı için, nebat bitiren yere yemin olsun ki,

13- إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ ۙ

Kur'an, hak ile bâtılı ayıran bir sözdür. Hak ile bâtılı ayıran kesin bir söz, keskin bir hükümdür.

14- وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ

Ciddi bir sözdür. O, asla bir oyun (edebi hikâye-şaka) değildir.

15- اِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا

Gerçekten onlar, Kur'ân'ı iptâl ve nurunu söndürmek için olanca hileleriyle hile, tuzak kuruyorlar.

16- وَاَكِيدُ كَيْدًا

Ben de onlara karşı istidraç suretiyle mal, evlât veriyorum. Sonları ebedi olan cehennemde yanmaktır. Ben de hilelerine karşı hile kuruyorum.

17- فَمَهِّلِ الْكَافِرِينَ اَمْهِلْهُمْ رُوَيْدًا

Ey Habibim kâfirlere mühlet ver, onları biraz hâllerine bırak (Pek yakında desteğimiz sana gelecek. Emhil, mehhil'den bedeldir. رُوَيْدًا Mühlet mânâsına. "Bir mühletçik ver" demek gibidir. Yâni az bir mühlet demektir.

سُورَةُ الْاَعْلٰى ﴿٨٧﴾ A'LÂ SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile 19 âyet, 72 kelime, 214 harften ibârettir. Âllâh'ın yüce adıyla başladığı için "el-A'lâ" denilen sûre, Mekke'de nâzil olan ilk sûrelerdendir. Cenâb-ı Hak bu sûrede; kâinatın esrarını, oluşunu, işleyişini kendine has üslubuyla ifâde etmiştir. Kâinatta câri bütün kanunları, Âllâh bu satırlara sığdırmıştır. Bu sûreyi dikkatle okumak gerekir. Buna benzer bilgilerin, diğer semavi kitaplarda da gönderildiği bu sûrede açıklanmıştır.

1- سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْاَعْلَى

سَبِّحِ Sebbih et, tâzim et. اسْمَ رَبِّكَ Rabbinin ismini tâzim et. (Âyet nâzil olduğu zaman Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyurmuş ki; "Bunu secdenizde okuyun. **Sübhane Rabbiyel e'la** denildiği gibi; A'la olan Rabbini, tesbih et. Rabbinin yüce ismini tesbih ederek, onu noksan sıfatlardan uzak tut.

2- اَلَّذِى خَلَقَ فَسَوّٰى

O Âllâh ki halketti, yoktan var etti. O her şeyin yaratıcısıdır. İlmi, varlıkların bütün inceliklerini kuşatmıştır. O yaratan, düzene koyandır.

3- وَالَّذِی قَدَّرَ فَهَدٰی ۪ۙ

Cennet-i Cehennem yolunu halketti. İnsanda meydana gelince, her iki yolu da gösterdi. Takdir edip hidâyet buyuran O'dur. Yarattığı her şeye bir kader verdi.

4- وَالَّذِیْٓ اَخْرَجَ الْمَرْعٰی ۪ۙ

Topraktan yeşil otu, otlağı çıkaran O'dur. Yaylalar, çiftlikler, bahçeler, ormanlardaki türlü bitkiler, ağaçlar ve meyveleri ilâhi kudreti ile taptaze yetiştirip çıkardı.

5- فَجَعَلَهٗ غُثَآءً اَحْوٰی ؕ

Sonra da onu kapkara bir sel köpüğüne çevirdi. Gübre ve kömür hâline getirdi ki bunların en belirgin kabiliyetleri yanıp tutuşarak ateşe hizmet etmektir.

6- سَنُقْرِئُكَ فَلَا تَنْسٰٓی ۙ

Ey Habibim bu Kur'ân-ı Kerimi, senin kalbinde cem ederim. Bundan böyle sana, Kur'ânı okutacağız da unutmayacaksın.

Âyet-i kerime nâzil olduğunda Cibril'i emin söylerken, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem acele ederdi. Nâzil olan âyeti unutmayayım diye, hemen âyeti söylerdi. Cenâb-ı Âllâh emretti; "Sabret ey Habibim, Cibril-i Emin okumasını bitirsin. Sonra sen tekrar edersin. Çünkü Ben Azimüşşân, Kur'ân'ın muhafızıyım.

7- اِلَّا مَا شَآءَ اللّٰهُ ؕ اِنَّهٗ یَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا یَخْفٰی ؕ

Meğerki Âllâh-û Teâlâ, (bazı âyetleri nesh ile onun tilâvetini

unutmanı) dilemiş olsun. Âllâh-û Teâlâ, âşikârı da gizliyi de bilir. Hattâ kâlbe geleni de bilir.

Bazılarına göre burada istisnâdan murâd; nâdiren vukû bulan şeylerdir. Zirâ rivâyete göre; Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem, bir namazda bir âyeti okumamış. Übey bin Kaab Radıyallâhû Anh; "Nesholundu zannederek sorduğunda. "Onu unutmuşum." buyurmuştur.

8- وَنُيَسِّرُكَ لِلْيُسْرٰى

Ve seni, kolay olana muvaffak kılacağız. Her hususta en kolay yola veya gayeye erdireceğiz.

9- فَذَكِّرْ اِنْ نَفَعَتِ الذِّكْرٰى

فَذَكِّرْ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem. Sen, Kur'ân'ı va'z-ı nasihatle söyle. Onun ihtiva ettiği hükümleri ve bilgileri insanlara ulaştırıp öğreterek, vaaz ve nasihat et, düşündür. Eğer vaaz ve hatırlatma fayda verirse ki herkes için olmasa bile, muhakkak az çok faydası olur. Çünkü va'z-ı nasihat, Mü'minlere fayda verir.

10- سَيَذَّكَّرُ مَنْ يَخْشٰى

Âllâh-û Teâlâ'dan korkan, saygı duyan kimse dinleyecek ve öğüt alacak, düşünecektir. Âllâh korkusu olan bir kimse, Kur'ân'ın her kelimesinden istifâde eder.

11- وَيَتَجَنَّبُهَا الْاَشْقَى

الْاَشْقَى Şaki olan, kâfir olan, en behbaht olan da onun öğütlerinden kaçacak.

12- اَلَّذِی یَصْلَی النَّارَ الْکُبْرٰی

En büyük ateşe girecek olan kötü kimse ise öğütten kaçacak. O bedbaht ki en büyük ateşe yâni ahirette ebedi olan cehennem ateşine yaslanacak.

13- ثُمَّ لَا یَمُوتُ فِیهَا وَلَا یَحْیٰی

Sonra orada ne ölecek ne de hayat bulacaktır. Ölmez ki dünya azabından kurtulduğu gibi kurtulsun. Hayat yâni zevk ve faydası olan bir hayatta bulunmaz ki çektiği azabı, ona vesile sayarak sabır edip dayansın.

Bunlardan murâd; "Velid bin Muğira ile ona tâbi olanlardır" denilmiştir.

14- قَدْ اَفْلَحَ مَنْ تَزَکّٰی

قَدْ اَفْلَحَ Muhakkak felâh buldu, kendini fenâlıklardan kurtarıp murada erdi. مَنْ تَزَکّٰی Temizlenen, imânla küfürden kendini temiz edenler, o gün felâh buldular.

15- وَذَکَرَ اسْمَ رَبِّهٖ فَصَلّٰی

وَذَکَرَ اسْمَ رَبِّهٖ Ve Rabbinin ismini anıp, onun huzuruna varacağını düşünerek "Âllâh-û Ekber" diye tekbir alıp فَصَلّٰی da namaz kılan. Beş vakit namaz ve özellikle gelen rivayete göre bayram namazı kılan kimseler. (Bayram namazına gitmezden evvel başının zekâtı olan fitir sadakasını veren, sonra da tekbir ile bayram namazını kılan) demişlerdir.

16- بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَیٰوةَ الدُّنْیَا

بَلْ تُؤْثِرُونَ الْ Dünya hayatını tercih ediyorsunuz. Fakat siz (ey insanlar!) Âhiret daha hayırlı ve daha devamlı olduğu hâlde, dünya hayatını tercih ediyorsunuz. Onun süsünü, eğlencesini, yemesini, içmesini, kadınlarını lezzetlerini öne alıyor, öncelik tanıyorsunuz.

17- وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ وَّاَبْقٰى

Oysa ahiret daha hayırlı ve daha devamlıdır. Onlar için gâye dünya hayatında kalmak değil, onun elemlerinden kurtulup Allâh'ın rızasına kavuşmaktır.

18- اِنَّ هٰذَا لَفِى الصُّحُفِ الْاُوْلٰى

اِنَّ هٰذَا Haberiniz olsun ki bu öğüt yâni âhiretin, dünyadan hayırlı ve devamlı olduğunun hatırlatılması, لَفِى الصُّحُفِ الْاُوْلٰى ilk sahifelerde vardır. Önceki peygamberlere verilmiş olan sahifelerde, kitaplarda zikredilmiş, vaad edilmiştir.

19- صُحُفِ اِبْرٰهِيمَ وَمُوسٰى

İbrahim ve Mûsâ Aleyhisselâm'a gelen sahife ve kitaplarda vardır.

Mûsâ Aleyhisselâm'a gelen kitap sahifelerinden bir ibret dersi; Şaşarım öleceğini yakinen bildiği hâlde sevinene. Ateşin olduğu kesin olarak bilip de gülene. Dünyayı ve onun üzerinde bulunan kimselere karşı durmadan değiştiğini görüp de dünyaya gönül bağlayana. Kadere yakinen inanıp da öfkelenene. Hesaba inanıp da amel etmeyene.

سُورَةُ الْغَاشِيَةِ ﴿٨٨﴾ GÂŞİYE SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuş. 26 âyet, 92 kelime, 321 harften ibarettir. Bu sûrede kıyâmet ve âhirete âit haberler vardır. Ayrıca Âllâh'ın varlığını anlamaya yardım edecek, bazı kevni deliller serdedilmiştir. Hayatın bir plân ve program içinde akıp gittiği, bu akışın sonunda Âllâh'a varılacağı ve O'nun katında hesap verileceği anlatılır. Gâşiye; her şeyi saran kaplayan, dehşeti her şeye ulaşan kıyâmet günüdür.

1- هَلْ اَتٰيكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, o her şeyi kuşatacak olan kıyâmetin haberi sana geldi mi?

2- وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ

Birtakım yüzler var ki o gün eğilmiş, zillete düşmüştür. Nice kimseler, o gâşiye sardığı gün eğilmiştir. Daha önce hakkı saymazken, o gün korku ve saygıyla boynunu bükmüştür.

3- عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ

Yâni bugün işe yarayacak şekilde Âllâh için hak, doğru yolda

iyi amellere çalışmamışlar. Bâtıl din, bozuk fikir ve inanç ile küfre saparak çalışmışlar. Boşuna zahmet ve sıkıntı çekmişler. Şimdi de onun cezâsını çekiyorlar.

4- تَصْلٰى نَارًا حَامِيَةً

"Kızgın ateşe girerler." Hâmiye'ye yâni ısı derecesi yüksek, şiddetli, kızgın bir ateşe gerilip yaslanırlar.

5- تُسْقٰى مِنْ عَيْنٍ اٰنِيَةٍ

Kaynar bir pınardan su içirilirler. Kızgın su denilen, son derece sıcak, kaynar, gayet kızgın, ateş gibi pınardır.

6- لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ اِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ

Zehirli ve dikenli bir bitkiden başka yiyecekleri yoktur.

Dari; "Şibrik"ın kurusudur. Şibrik bir tür dikendir ki yaş iken onu deve yer, kuruyunca kaçınır. Zehiri öldürücüdür.

7- لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ

Ne besler, ne de açlıktan kurtarır. Bunlar ne besler, ne de açlığa faydaları olur. Sadece inletir ve sızlatır.

8- وُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ

Birtakım yüzler de o gün hoş, nimet içinde mutlu. Yüzlerinde nimetin neşesini tanırsın.

9- لِسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ

Yaptıkları gayretlerden razı, çalıştıklarından dolayı hoşnutturlar. Zira boşuna çalışmamışlar.

10- فِى جَنَّةٍ عَالِيَةٍ

Yüksek bir cennettedirler. Yüksek bağlar ve bahçeler içinde oturmuşlardır.

11- لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً

Orada hoşa gitmeyen boş bir söz dahi işitmezler. "Lêgıye söz" diye özellikle hata ve sövme gibi fahiş söze denir. Cennette bunlar işitilmez.

12- فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ

Cennette cari olan çeşme, pınarlar var. Hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği, hiçbir insanın aklına gelmeyen şeyler var.

13- فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ

O cennette akan pınar civarında yükseltilmiş tahtlar vardır. Yükseltilmiş denilmesinin sebebi de zeminden yüksekliği veya şerefi itibariyledir.

14- وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ

Ve küpler vardır, kulpu olmayan. Küp, sürahi, bardak gibi içecek kapları, yakınlarına konmuş.

15- وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ

Sıra sıra dizilmiş yastıklar, dayanmak için konulan koltuk yastığı demektir.

16- وَزَرَابِىُّ مَبْثُوثَةٌ

Serilmiş (yahut yer yer yayılmış) döşemeler vardır. Nefis ve kıymetli döşemeler demektir.

17- اَفَلَا يَنْظُرُونَ اِلَى الْاِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ

Bakmıyorlar mı o develere nasıl yaratılmış? Deve uzak beldelere yük götürür, vücûtca büyük olduğu yükü almak için yere çöker, sonra yine kalkar. Yedekleyicisine tâbi olur. Her nebatı yer. On günden fazla susuzluğa sabreder. Bütün bunlar, onu yaratanın kemâl-i kudretine ve tedbirine delâlet eder.

18- وَاِلَى السَّمَآءِ كَيْفَ رُفِعَتْ

Göğe bakmıyorlar mı nasıl yükseltilmiş? Gece gündüz görüp durdukları hayret verici göğe, yukarı doğru yükselen hava boşluğu, sayısız cisim ve yıldızlarıyla nasıl bir yükseklik verilmiş?

19- وَاِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ

Bakmıyorlar mı dağlara nasıl dikilmiş? Nasıl yerlere konulup yerleştirilmiş?

20- وَاِلَى الْاَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ

Yere bakmıyorlar mı nasıl yayılmış? O dağlar, vadilerle beraber ovalar, denizler gibi düzlüklerden nasıl bir yüzey ile kaplanıp üzerinde yaşanabilecek, gezi ve yolculuk yapılabilecek şekilde düzlenmiş, döşenmiş?

21- فَذَكِّرْ اِنَّمَا اَنْتَ مُذَكِّرٌ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, Kur'ân ile onları va'z-ı nasihat et. Senin vazifen va'z-ı nasihattır.

22- لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيْطِرٍ

Onların üzerinde bir zorba değilsin. Her istediğin şeyi yaptıracak, kâlplerine hükmedip dilediğin gibi imân etmelerini sağlayacak değilsin.

23- اِلَّا مَنْ تَوَلّٰى وَكَفَرَ

Ancak kim imândan yüz çevirir küfründe ısrar ederse, öğüt ve hatırlatmayı dinlemez ve bu irşada karşı nankörlük ederek küfürde ısrar ederse;

24- فَيُعَذِّبُهُ اللّٰهُ الْعَذَابَ الْاَكْبَرَ

Bundan dolayı Âllâh, onu en büyük azap ile cezâlandıracaktır ki en büyük azap, ahiret azabıdır.

25- اِنَّ اِلَيْنَآ اِيَابَهُمْ

Şüphesiz onların dönüşü bizedir. Ne kadar yüz çevirseler ne kadar kaçmaya çalışsalar, neticede dönüp bize geleceklerdir.

26- ثُمَّ اِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ

Sonra da hesaplarını görmek muhakkak bize aittir. Dolayısıyla en büyük azaptan kurtulmalarına imkân ve ihtimal yoktur.

سُورَةُ الْفَجْرِ ﴿٨٩﴾ FECR SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Mekke'de nâzil olmuştur. 30 âyet, 138 kelime, 597 harften ibârettir. Bu sûrede eski kavimlere ait kıssalar hatırlatılır. İnsanoğlunun kötülüğe yönelmekte olduğu, bunun kötü sonucu, dünya hayatından sonraki hayat ve oradaki durumlar özetle anlatılır.

1- وَالْفَجْرِ ۙ

Fecr; bilindiği gibi gece karanlığının çatladığı, sabahın ilk beyazıdır. "Şafak atması, tan sökmesi" şeklinde ifâde edilir.

2- وَلَيَالٍ عَشْرٍ ۙ

Ve on geceye yemin olsun, on gece hakkı için. Herhangi bir kayıt koymadan "on" denilince, Zilhicce'nin on günü yâni birinden, bayram günü olan onuncu gününe kadar olan bu on gece demektir. İhtimâl ki Muharremin onudur, birçok vak'alar olmuş. İhtimal ki Ramazan ayının son on günleridir, af ve mağfirete vesiledir.

3- وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ۙ

Çift ve tek olan hakkı için, bu tâbir bütün eşyayı kaplar. Çünkü eşya kesinlikle ya çift ya da tektir. Âllâh tektir, teki sever veya

zıddı vardır. Küfür-imân, saadet-bedbahtlık, hidâyet-sapıklık, gece-gündüz, gök-yer, deniz-kara, cin-insan, ruh-cisim hep çifttir.

4- وَالَّيْلِ اِذَا يَسْرِۚ

Her şeyi karanlığın örttüğü dem, gece hakkı için. Geceden maksat; karanlık olduğuna ve karanlığın yok olmaya yüz tuttuğu ân'a işaret olması, diğeri de gecenin gam ve elemle ilgili olduğuna ve o gam elemin geçmek üzere bulunduğu ân'a işaret olunması.

5- هَلْ فِى ذٰلِكَ قَسَمٌ لِذِى حِجْرٍۗ

Bunda, bu yeminlerde (veya bu zikredilen şeylerde) aklı kendisini kötülükten alıkoyacak bir akıl sahibi için, büyük bir yemin (veya yemin edilir bir şey) var değil mi?

Hıcr; men etmek, alıkoymak mânâsından alınarak akıl mânâsınadır. Zira sahibini kötülükten men eder. Kötülüklerden alıkoyması itibariyle de "hıcr" ismi verilir. Dolayısıyla "Zi hıcr" tam akıl sahibi demek olur.

6- اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍۙ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, sana vâsıl oldu bildin. Görmedin mi? Bu görmekten maksat kâlp ile görmek yâni ilimdir. Görmez misin, Rabbin nasıl yaptı Âd kavmine? Nasıl azap ile yok etti!

Hûd Aleyhisselâm'ın kavmi, Âd kavmidir. Âd-i Ülâ; Hûd Aleyhisselâm'ın. Âd-i Sani ise; Semûd kavmidir, peygamberi de Sâlih Aleyhisselâmdır. Âd kavmi, Yemen civarı Ahkaf'ta bulunuyorlardı. Hûd Aleyhisselâm'ın sülâlesinden Âd bin Avs bin İrem'in vefatında iki oğlu vardı, Şeddat ile Şedit. İki oğlu arasında muhalefet hâsıl

oldu. Şeddat, Şedid'i öldürdü. Bütün dünyanın hükümdarlığı âdeta Şeddat'a kaldı.

Bu zamana kadar bütün dünyanın hükümdarlığı dört kişinin hükmüne geçmiştir. İkisi Mü'min; İskender Zülkarneyn diğeri Süleyman Aleyhisselâm. Kâfirlerden biri Şeddat, diğeri de Buhtunnasır'dır.

Şeddat eski kitapları okuyordu. Cennetin bahsini öğrenmiş, çokta zengin olmuş, cennet yapmayı hayâl etmiş. Araştırmış oralarda güzel bir yer bulmuş. Cennete benzetmek için lâzım gelen köşk, binaları yapmaya başlamış. Ağaçlandırma ve bağ, bahçeler meydana getirmiş. Otuz sene içinde bir cennet misâli olmuş. Otuz sene sonunda yalancı cennete girecek. Yalancı cennetin kapısına yaklaşmadan, Azrail Aleyhisselâm ruhunu kabzeder. Böylece yalancı cenneti göremez.

Abdullah bin Kılâbe adında bir zat, devesini kaybetmişti arıyor. Devesini aramak için sahralara giderken, arama esnasında birdenbire kendini yalancı cennette görüyor. Oradaki mücevherlerden heybesine istediği kadar doldurmuş. Çıktıktan sonra cennet kaybolmuş. Yemen'e gidiyor, heybesindeki paralardan alıyor. Bakıyorlar, çok eski bir para olduğu anlaşılıyor. Kıymeti nedir araştırmasıyla haber, Muâviye Radıyallâhû Anh'a gidiyor. Onun halifeliği zamanı, çağırıyor yanına. O zamanda da Kâab bin Ahbar namında bir âlim vardı. Rasûl-û Ekrem'den sonra, O'nu görmeden imân etmiş, çok malûmatlı bir insan. Çağırmış onu. Muâviye Radıyallâhû Anh, kendisine sormuş; "Demiş ki bir kişi var, böyle iddia ediyor. Şeddad'ın cennetine girdiğini iddia ediyor. Ne dersin?" Demiş ki; "Efendim, bendeki malûmat budur. Şeddat'ın cennetini göreni görmedim. Bu şahıs kısa boylu olacak, yüzü kırmızı olacak, yüzü

ve vücudunun muhtelif yerleri benli olacak, gözleri de mavi olacak.

Getirmişler Abdullah bin Kılâbe'yi, aynen tarif edildiği gibi olduğunu görmüşler.

7- إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ

إِرَمَ Yalancı cennetin ismi; ذَاتِ الْعِمَادِ "sütunlu" direkli demek. Sütunlar sahibi İrem. İrem cenneti, bu dünyada gerçekleşme ihtimali olmayan, hayal ürünü bir gaye olmak üzere anlatılmış. Kuvvet ve şiddet misâli olan Şeddad'ın, böyle bir gâye kurarak yıllarca onu gerçekleştirmek için çalışmış olduğu hâlde, içine girmeyi başaramadan yok olup gitmiş.

8- الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ

Öyle Zêtil-imad veya "Öyle imâd' yahud "Öyle İrem ki" ülkeler içinde benzeri yaratılmamıştı. Bu vasıflar, İrem'in benzersiz ve eşsiz bir belde olduğunu açıkça gösterir. O kavmin kuvvet ve boyda eşi yaratılmamıştı. Olma ihtimali varsa da ilk akla gelen şehir olmasıdır. Benzeri yaratılmamış olması da o zamana kadar demek olmalıdır.

9- وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ

Semûd kavmi, Sâlih Aleyhisselâm'ın kavmidir. Vâdide kayaları yontan Semûd kavmi. Dağlardan kayalardan evler, havuzlar ve istedikleri gibi binalar yaparlardı. Yerleri vâdi, "Vad'il-Kura'dır" denilmiştir.

10- وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ

Ve o kazıkların sahibi وَفِرْعَوْنَ nasıl yaptı bilmez misin? Kazık; kuvvetli ve sabit olma vasıtalarından olduğu için ذِى الْاَوْتَادِ yâni kazıklar sahibi vasfı da kuvvetli ve sabit olmayı ifâde eder.

Dünyaya kazık kakmak istediklerini gösteren piramitlere sahip bulunduğunu, Fir'avnlığın temsilcisi olarak söz konusu ediliyor.

11- اَلَّذِينَ طَغَوْا فِى الْبِلَادِ

İşte Âd kavmi sütunları, Semud kavmi kayaları ve Fir'avnın piramit kazıkları ile dünyaya kazık kakmak isteyen şiddetli, kuvvetli, uzun emelli kimselerdir. Onlar ki beldelerde tuğyan, taşkınlık etmişlerdi. Herbiri kuvvetlerine aldanmış. Halkın, Hâlik'in haklarını çiğnemişlerdi.

12- فَاَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ

Oralarda içten ve dıştan fesadı çoğaltmışlardı. Zulüm, israf, zevk ve eğlenceye aşırı düşkünlük. Çok fesat çıkarmış, düzeni, ahlâkı ve fikirleri bozmuşlardı.

13- فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ

Bu yüzden Rabbin, onların üstüne azap kamçısı yağdırdı. Birbirine karışmış türlü azabın darbeleri, kamçıya benzetilerek peşpeşe indirilmesi de şiddetle döğmek ve yağdırmak gibi.

14- اِنَّ رَبَّكَ لَبِالْمِرْصَادِ

Şüphe yok ki Rabbin, (her hâl ve durumda) gözetlemededir. Âllâh'ın azabından kaçıp kurtulacaklarını sanmasınlar.

15- فَاَمَّا الْاِنْسَانُ اِذَا مَا ابْتَلٰيهُ رَبُّهُ فَاَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّى اَكْرَمَنِ

Kâfir olan insan, ne zamanki imtihan oldu. Rabbi, onu imtihan etti. İkramda bulunur ve bol nimet zenginlik verirse, bununla mütelezziz mağrur olur. (Kendisinin bu ikrama ve nimete lâyık olduğunu düşünür.)

16- وَاَمَّآ اِذَا مَا ابْتَلٰيهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّىٓ اَهَانَنِ ۚ

Fakat vaktâki onu (yoksullukla) dener de rızkını daraltırsa "Rabbim bana ihânet etti" der. (Kendisinin buna lâyık olmadığını sanır.) İkisi de birer imtihandır. Hüküm; imtihandaki başarıya göre netice de belli olacaktır. Belki ikram sanılan, kötülüğe götüren bir başarı ile neticede zelillik, horlanma sanılanda bir koruma ile netice de ikram çıkacaktır.

17- كَلَّا بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ۙ

كَلَّا Emrediyor Cenâb-ı Âllâh! Bu fikir, düşünceden vazgeçsinler çünkü ikram ve zenginlik Âllâh'ın nimeti değildir eğer isyanda ise. Fakirlik de Âllâh'ın nikmeti değildir eğer doğru yolunda ise. Ancak Cenâb-ı Hak'kın lütf-u keremi, taat iledir. Kahr-ı gazabı da masiyet iledir. بَلْ لَا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ۙ Hayır, (bunların hiçbiri doğru değil.) Zengin olduğu hâlde siz, yetime ikram etmiyorsunuz. Yoksulu yedirmeye birbirinizi teşvik de etmiyorsunuz. Yetime iyilik yapıp ihsanda bulunmak sûretiyle ikram etmeniz gerekirken, bunu yapmıyorsunuz. Nasıl olur da siz, Rabbinizin katında ikrâma lâyık olursunuz?

18- وَلَا تَحٰٓضُّونَ عَلٰى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ۙ

Birbirinizi yoksulu yedirmeye teşvik etmiyorsunuz. Bu hususta

birbirinizle yarışmanız gerekirken, siz aksine ondan kaçınıyor, birbirinize bunu yapmaktan nefret ediyorsunuz.

19- وَتَأْكُلُونَ التُّرَاثَ اَكْلًا لَّمًّا

Oysa mirası öyle bir yiyorsunuz ki haram-helâl gözetmeden. Öyle bir yiyiş yiyorsunuz ki oburcasına. (Çünkü onlar, mirastan kadınlara, çocuklara ve yetimlere pay vermezlerdi.)

20- وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا

Malı öyle ki mübalağa ile seviyorsunuz. Öyle bir seviş ki çok yığmacasına. Bütün bunlar, ahireti düşünmemek ve yüce Âllâh'ın gözetlemede bulunduğunu hesaba katmamaktan kaynaklanır.

21- كَلَّآ اِذَا دُكَّتِ الْاَرْضُ دَكًّا دَكًّا

كَلَّآ Emrediyor Cenâb-ı Hak, bu dünya muhabbetinden vazgeçiniz. اِذَا دُكَّتِ الْاَرْضُ دَكًّا دَكًّا O zamanlar ki yer, birbiri ardınca sarsılıp dümdüz olduğu zaman. Yerler çarpılıp yıkıldığında, peş peşe gelen çarpmalarla. Art arda gelen sarsıntı, çarpmalarla toz duman hâline çevrildiğinde.

22- وَجَآءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا

Rabbinin emri gelip melekler sıra sıra dizildiği zaman, (her şey ortaya çıkacaktır.) Muhasebe meydanı açık oluyor. Âllâh'ın emridir, herkes hesabını görecek.

23- وَجِآىءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْاِنْسَانُ وَاَنّٰى لَهُ الذِّكْرٰى

وَجِآىءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ O gün cehennem de getirilmiştir. (O gün cennet de cehennem de hazır olur.) يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْاِنْسَانُ O gün, o

insan anlar. Gafil insan daha önce dünyada anlamadığı hakikatı, o gün anlar. Tutmak istemediği öğüdü, tutmak ister. وَاَنّٰى لَهُ الذِّكْرٰى Fakat bu anlamanın, ona ne yararı var? Bu anlamanın hükmü; Azap ve zararın şiddetini duymak, hasret ve pişmanlıkla inlemekten ibaret olur.

24- يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي

يَقُولُ Kendi kendine diyor, يَا لَيْتَنِى قَدَّمْتُ لِحَيَاتِى işte o zaman insan. "Keşke hayatım için bir şeyler yapıp gönderseydim" der. "Ben dünyada iken imânı ve hayrı takdim edeydim. Ebedi hayatım için dünyada bir şeyler yapıp gönderseydim" der.

25- فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ اَحَدٌ

O gün, Âllâh'ın edeceği azabı hiç kimse edemez, onun vurduğu bağı kimse vuramaz.

26- وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ اَحَدٌ

O'nun bağladığı gibi hiç kimse bağlayamaz. Çünkü bugün bu azap ve bağ, ona sırf kendi inkârının ve kötü amellerinin cezâsı olduğundan, kendi kendine etmiş demektir.

Kur'an-ı Azimüşşân'ın âdeti; Küfürden bahsettikten sonra imândan da bahseder. Yâni Mü'minlerin hâli, nefis kendi kendine kalırsa dâima fenâlığı emreder. اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ Nefis, mübalağa ile fenâlığı emreder. Bir insan yaptığı hatadan pişman olmazsa, o insan nefs-i emmarededdir. Ne zamanki yaptığı hata-

dan sonra bir pişmanlık hâsıl oldu, "Keşke yapmasaydım" dediğin de nefs-i levvâme olmuş, nefsine levmediyor. Eğer Âllâh ihsan eder de bir derece daha yükselirse, Mülhime olur. İlham edilir, hayrı gösteriyor. Hayır, nerede ise onu gözüne güzel gösteriyor. Eğer daha ziyâde Lûtf-i İlâhi zuhur ederse Mutmeinne olur. Hayrın üzerine itminan hâsıl olur. Onun gayri zihnine bile girmez. Böyle nasip sahibi de kıyâmette Razi ve Merziyye olur. Âllâh razı olur, o da Âllâh'tan razı olur.

27- يَا اَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ

Ey nefs-i mutmeinne sahibi. (Huzura ermiş nefis, hayrın üzerine kararlaştırılmış.) Hayrın gayrı olan bir şey zihnine gelmiyor ve takip etmiyor. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e sahabeden soran olmuş. Efendim demiş; "İnsanın kâlbine dine muhalif bir hâl zuhur ediyor. Ne yapayım?" diyor. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyurmuş ki; "Eğer muhalif bir hâl geldiğinde, kâlbinde bir korku hâsıl olursa bundan dolayı, imânına bir zarar olur diyerek. O kâlbe muhalif geleni kavlen ve fiilen takip etmez. İşte imân budur." İmânı var ki bunu söylemiyor ve takip etmiyor. Fakat bunun akabinde (âmentü billah ve birasûlillah vebimê cêe min indillâhi ve bi min indi Rasûlillah) Âllâh'a imân ettim, Rasûlûllah'a imân ettim, Kur'an-ı Azimüşşân'a imân ettim, hak budur. Mutmainne sahibi yâni insandır kalbe bir şey gelir. Hemen akabinde tevbe eder. Kalbin de temizlenmesi tevbe ve istiğfarla olur.

28- اِرْجِعِى اِلٰى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً

Rabbinin emrine dönünüz, hem razı olmuş hem de kendisin-

den razı olunmuş olarak. (Siz Âllâh'tan razı, Âllâh da sizden razı olarak Emr-i İlâhiye dönünüz.

29- فَادْخُلِي فِي عِبَادِي

Ey nefs-i mutmeinne sahibi. Benim has kullarım, sâlih kullarım. عِبَادِي Kendine izâfi ediyor kıymetli olduğu için. Benim kullarımın zümresine gir.

30- وَادْخُلِي جَنَّتِي

Ey nefs-i mutmeinne sahibi. Benim kullarımın arasına giriniz. Sâlih kimselerle beraber olunuz, onlarla beraber cennete girersiniz.

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmi Kaddesâllâhü Sırrahülaziz buyuruyor; Sâlih kulların kâlbine giriniz. Onlar ehl-i cennettir, siz de onlarla beraber cennete girersiniz.

Ey Rabbim! Sana dönüp cennetinle cemâline eren, samimi kulların zümresine kat. Âllâh'ım, senden sana kavuşacağına inanan, senin kazana razı olan ve senin lütfettiğine kanaat eden, bir nefs-i mutmeinne istiyorum.

سُورَةُ الْبَلَدِ ﴿٩٠﴾ BELED SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuş. 20 âyet, 82 kelime, 320 harften ibarettir. Adını ilk âyette geçen Mekke şehrini anlatan ve "şehir" anlamına gelen "Beled" kelimesinden almıştır.

Bu sûrede; insanın yaradılışından, onun bazı davranışlarından, insana verilen üstün vasıflardan, o vasıfları iyiye kullanmayanın kötü akıbetinden, sağ ve sol görüşten, bunlardan birinin iyiyi, meleği ve cenneti diğerinin ise kötüyü şeytanı ve cehennemi temsil ettiğinden söz edilir.

1- لَآ أُقْسِمُ بِهٰذَا الْبَلَدِ ۙ

Ey Habibim! Ben, kasem ediyorum bu beled ki Mekke şehri ile. Mekke, ilk vahyin zuhur ettiği yerdir, nâzil olduğu yerdir. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in doğduğu yerdir. Bütün insanların Kâbe'sinin bulunduğu yerdir. Orada avlanmak hürmeten haram edilmiştir. Beyt'ül Mamur'un tam karşısındadır. Kâbe'yi ilk evvel bina eden meleklerdir. Bunun için Mekke'nin kıymeti vardır. Bir de Ümm'ül Kura, Ümm'ül Bilâd; bütün dünyanın ana makamındadır.

Bu beldeye, (Mekke'ye yemin ederim ki,

2- وَاَنْتَ حِلٌّ بِهٰذَا الْبَلَدِ

Ey Habibim, sen bu beldede oturmaktasın. (Fetih zamanında oraya taarruzun, gündüzün bir saatinde istediğin her şeyi yapman, sana helâl kılınmıştır.)

3- وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ

Vêlid; Âdem Aleyhisselâm'dır. Bütün insanların babası. وَمَا وَلَدَ Bütün insanlar, onun evlâtlarıdır. Babaya ve ondan gelen çocuğa yemin olsun.

4- لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِى كَبَدٍ

Biz Azimüşşân, insanı birtakım zorluklar, zahmetler ve sıkıntılar içinde yarattık. Dünyada rahat yok, mutlaka üzüntü içinde olur. Rahat kimdir? Âllâh'a kâlbini bağlamış insandır. Bir de çok ahmak olur da hiçbir şey bilmez, o da rahattır.

5- أَ اَيَحْسَبُ اَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ اَحَدٌ

(Âyetin sebeb-i nüzulü, Velid bin Mugire ve emsalleriydi. Bir araya geldiklerinde; "Ben Rasûl-û Ekrem'e karşı muharebede bu kadar para mal sarfettim." diyerek iftihar ederlerdi. Sen sarfettin ama Âllâh'ın emri haricinde, Âllâh'ın Rasûlüne karşı sarfettin.) O insan, acaba hiç kimsenin kendisine güç yetiremeyeceğini mi sanıyor? Zanneder mi insan, Âllâh bunun cezâsını veremez!

6- يَقُولُ اَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا

O (gösteriş ve övünmek için yahut Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e düşmanlık ve ezâ için) pek çok mal telef ettim

diyor. Yâni bunu kıyâmet günü söyleyecektir. Çünkü o yaptığı harcamaların kendisine fayda vermediğini, o gün cezâsını çekerken anlayacaktır.

7- اَيَحْسَبُ اَنْ لَمْ يَرَهٗٓ اَحَدٌ

Onu hiçbir gören olmadı mı zannediyor? Harcayıp yok ettiyse! O tek olan, yüce Âllâh görmüştür.

Bazı kimseler kazanıp elde ettiği servetin, gerçekten kendisinin olduğunu zanneder. Oysa ki onu, kendine veren Âllâh'tır. Dilediğinde, bir anda gelir alır.

8- اَلَمْ نَجْعَلْ لَّهٗ عَيْنَيْنِۙ

Biz, ona iki göz vermedik mi? Baksın, göreceklerini görsün diye. Bu iki gözden maksat; görünen iki göz olabileceği gibi, bir gördüğümüz göz, biri de kâlp gözü olma ihtimâli vardır.

9- وَلِسَانًا وَّشَفَتَيْنِۙ

Biz, ona (insana) bir dil ve iki dudak vermedik mi? O hâlde onları hayırlı şeylere açmak, zararlı şeylere yakışık olmayan sözlere kapamak gerekmez mi?

10- وَهَدَيْنٰهُ النَّجْدَيْنِۚ

Necid; Etraf ve civarından yüksek olan tepeye denilir. Yâni hidâyet ve dalâleti halkettik. İki yol (hayır ve şer, küfür ve imân) yollarını gösterdik.

11- فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَۗ

Akabe; Engin bir vadiden, yüksek bir dağa doğru çıkan sarp

yokuş demektir. Fakat o, sarp yokuşu geçip hedefe varamadı. Yüksek gâyeye ermek için çıkılması gereken o sarp ve çetin yokuşa, göğüs verip de onun zorluklarını yenmek üzere, ona kendini atacak bir kahramanlık gösteremedi. Bundan anlaşılıyor ki iki yoldan olumlu, asıl yükseklik, sarp yokuş birindedir ki; o hayır yoludur.

12- وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا الْعَقَبَةُ

Ey Habibim, akabe nedir biliyor musun? O göğüs gerilmesi büyük bir kahramanlık olan, zor yüksek iş, o sarp yokuş nedir?

13- فَكُّ رَقَبَةٍ

Bir kul, köle azat etmek veya pis bir kişinin eline düşmüş bir borçluya sıkıntı veriyor, o borçluyu o kişinin elinden kurtarırsa, ne kadar kıymetlidir. Borçluyu borcundan kurtarmak, sadakadan daha sevâptır.

14- اَوْ اِطْعَامٌ فِى يَوْمٍ ذِى مَسْغَبَةٍ

Veya salgın yâni genel bir açlık gününde yetimi doyurmak, yemek yedirmek.

15- يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ

Sıkıntılı bir günde akraba olan yetimi doyurmak. Bundan anlaşılan nesep yakınlığıdır.

16- اَوْ مِسْكِينًا ذَا مَتْرَبَةٍ

Yahut toprak üzerinde yatıp kalkan bir miskin, hiçbir şeyi olmayan yoksula bakmaktır. Uzak yakın böyle çaresize yemek yedi-

rebilmek, şüphesiz ki aşılması büyük kâlp kuvveti ile bir gayrete bağlı olan, sarp bir yokuştur.

17- ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ

Sonra da imân edip de birbirlerine sabır tavsiye eden, merhamet tavsiye eyleyen, sabırlı merhametli Mü'minlerden olmalı.

Nasihatın dinimizde ne kadar büyük kıymeti var. Hatta Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem buyuruyor. **"Eddînü ennâsiha"** diyerek, üç def'a tekrar ediyor.

Yâni akabe; güçlüğü çok olan yola derler. Dağlara çıkılan sarp yola derler. Sonra nefsin arzu etmediği şeyler. Cennete girmek istiyor fakat yolunda akabe var.

18- اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ

İşte bu sayılan sıfatlara hâiz, imân edenler, aralarında birbirine sabır tavsiye edenler, merhameti tavsiye edenler, mutluluk sahipleri, kitapları sağ taraflarından verilecek kişiler, kendilerine ve başkalarına uğurlu kimselerdir.

19- وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِنَا هُمْ اَصْحَابُ الْمَشْئَمَةِ

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِاٰيَاتِنَا Bizim âyetlerimize küfreden, inanmayarak nankörlük eden kâfirler ise ki o mağrur kişi de bunlardandır. هُمْ اَصْحَابُ الْمَشْئَمَةِ Onlar, uğursuz kişilerdir. Uğursuzluktan kurtulamayan, kitapları sol tarafından verilecek olan, kendilerine de başkalarına da uğursuz olan kimselerdir.

20- عَلَيْهِمْ نَارٌ مُؤْصَدَةٌ

Onların üzerine, depo edilmiş bir ateş bastırılıp kapanacaktır.

"Mü'sadeh" "Kapıyı kapadım, sımsıkı kilitledim" mânâsına üzerlerine ateşin yakılıp fırın gibi kapısının kapanması, ateşin şiddetli olmasını gerektireceğinden, bu onların cehennemdeki azaplarının şiddetli ve sonsuzluğundan kinayedir.

سُورَةُ الشَّمْسِ ﴿٩١﴾ ŞEMS SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuş. 15 âyet, 54 kelime, 247 harften ibarettir. Adını sûrenin ilk kelimesi olan ve Güneş anlamına gelen "Şems"den alır. Bu sûrede insanın yaradılışından var olan iki özellik ele alınır. İyilik ve kötülük. İnsan karakterinde iyi olmak da kötü olmak da kabiliyet olarak vardır. Bu cihete dikkat edilmesi gerekir.

1- وَالشَّمْسِ وَضُحٰيهَا ۙ

Kasem ederim Güneş'e ve kuşluk vaktindeki aydınlığa.

2- وَالْقَمَرِ اِذَا تَلٰيهَا ۙ

Güneş'in ardından gelen Ay'a da Cenâb-ı Hak kasem ediyor.

3- وَالنَّهَارِ اِذَا جَلّٰيهَا ۙ

Güneşi tam görünen, parlaklık veren gündüz hakkı için.

4- وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰيهَا ۙ

Aydınlığı, Güneş'i örten gece hakkı için. (Gece ibâdet zamanıdır.)

5- وَالسَّمَآءِ وَمَا بَنٰيهَا ۛ

Gökyüzüne ve onu binâ eden hakkı için.

6- وَالْاَرْضِ وَمَا طَحٰيهَا ۛ

Ve (özellikle onun içinde yaşadığınız) yere, onu döşeyen ve düzlük yapana.

7- وَنَفْسٍ وَمَا سَوّٰيهَا ۛ

Bir nefse ve onu düzeltene yemin olsun. Yani düzene koyan Âllâh'a yahut onu düzene koymasına yemin olsun.

8- فَاَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوٰيهَا ۛ

Sonra ona kötülük duygusunu da sakınıp iyi olmayı da birlikte ilham edene yemin olsun. Onu düzeltti ve ona kötülüğünü ve takvâsını ilham etti.

9- قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكّٰيهَا ۛ

Nefsini kötülüklerden arındıran, pak eden muhakkak felâh bulmuştur. Nefsini tevbe ile tezkiye eden elbette Âllâh-û Teâlâ'nın çeşitli nimetlerine kavuşur.

10- وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسّٰيهَا ۜ

Onu korumayıp günâh, kötülüklerle alçaltarak gömen hileci kimseler ziyân etmiştir. Gerçekten zarar edip hüsrana uğradı.

Ehl-i Sünnet'e göre; Âllâh'ın hidâyete erdirdiği kurtulur. Sapıklığa yönelttiği de ziyân eder. Kul fiilinin kâsibidir.

11- كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوٰيهَا ۛ

Semûd kavmi azgınlığı yüzünden (peygamberini) tekzib etti, yalanladılar. Âllâh, onlara Sâlih Aleyhisselâm'ı peygamber olarak göndermişti. Azgınlıklarından peygamberlerine inanmayıp yalanladılar.

12- اِذِ انْبَعَثَ اَشْقٰيهَا

Çünkü onların en azgını atılıp ortaya çıktığı zaman, içlerinden en azgın bedbahtları olan birisi ki Kudar bin Sâlih diye meşhurdur.

13- فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللّٰهِ نَاقَةَ اللّٰهِ وَسُقْيٰهَا

O vakit Allâh'ın Rasûlü, onlara; "Âllâh'ın devesini ve onun su nöbetini gözetin" demişti. "Âllâh'ın dişi devesini bırakın, su içmesine dokunmayın" demişti.

14- فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوّٰيهَا

فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا Bu mucizeler göz önünde aşikâr olduğu hâlde, Sâlih Aleyhisselâm'ı yalanladılar ve deveyi kestiler. فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذَنْبِهِمْ فَسَوّٰيهَا Bunun üzerine Rableri, günâhları sebebiyle o beldeyi başlarına geçirdi ve her tarafı dümdüz etti. Hepsini düpedüz kökünden yok etti. Yahut yeri üzerlerine geçirip düzleyiverdi. Bu tesviye (düzleme) de önceki tesviyenin bir karşılığı demektir.

15- وَلَا يَخَافُ عُقْبٰيهَا

Ve O, onun akibetinden korkmaz. Yani Âllâh, verdiği cezânın sonunda acaba sonunda bir zarar veya sorumluluk gelir mi diye, endişe edecek değildir.

O Rasûl, bu cezânın sonucundan korkmaz. Zira O, onları sa-

kındırmış, peygamberlik görevini yapmış olduğu için ona korku ve sorumluluk yoktur.

Hâlbuki o azılı kişi, işlediği suçun cezâsından korkmuyordu, demek olur.

Âllâh, Semûd kavmine Sâlih Aleyhisselâm'ı göndermişti. Kendisinden mucize istediler. Âllâh, ona gayet güzel dişi bir deve gönderdi. Bu devenin otlaklarda serbestçe dolaşması, belli bir günde sulanması, deveye kimsenin kötülük etmemesi emredildi. Kudar bin Sâlih adında birisi, Sâlih Aleyhisselâm'ı yalanladı. Sonra deveyi kestiler. Âllâh, onların memleketlerini başlarına yıktı ve onları helâk etti.

سُورَةُ اللَّيْلِ ﴿٩٢﴾ LEYL SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Leyl sûresi Mekke'de nâzil olmuş. 21 âyet, 71 kelime, 310 harften ibarettir. Geceye yeminle başladığından "Leyl" denilmiştir. Bu sûrede insanoğlunun iki zıt davranışından; cömertlik ve cimrilikten bahsedilir. İmânlı olmakla cömertlik, imânsızlıkla cimrilik adeta eşlendirilmiştir. Kurtuluş Âllâh-û Teâlâ'nın rızasını gözetenlerindir.

Bu sûre-i celilelinin sebeb-i nüzulü; Ebu Bekir Sıddık Radıyallâhû Anh ile Ümeyye bin Halef ve onun cimriliği ve küfrü hakkında nâzil olmuştur. Ebu Bekir Sıddık Radıyallâhû Anh sahavette nihayete yetişmiş, Ümeyye bin Halef de rezalette nihayete yetişmiş bir adamdı.

1- وَالَّيْلِ اِذَا يَغْشٰىۙ

(Yemin edilen şeyin, Cenâb-ı Hak tarafından beyân edilenin, inandırmak için değil, yemin edilen şeyin ehemiyetine binâen bildirilmesidir.) Karanlığı ile etrafı örttüğü zaman gece hakkı için,

2- وَالنَّهَارِ اِذَا تَجَلّٰىۙ

Açılıp ağardığı, (gecenin karanlığı) âleme ışık verdiği dem,

gündüz hakkı için. Bunda hak; Güneşin vahdetle aydınlanıp İslâm'ın ortaya çıkışına işaret vardır.

3- وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْاُنْثٰىۙ

Ve erkeği, dişiyi yaratan o büyük kudret sahibi yaratıcıya. Erkek ve dişiyi halkeden hakkı için.

4- اِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتّٰىؕ

Ey insanlar sizin çalışmanız, işiniz birbirinden farklıdır. Kimi imân, itâat ve iyilikler gibi hayır ve hidâyet. Kimi küfür, isyân ve kötülükler gibi şer ve sapıklıktır. Hayra koşan, şerre koşandan ayrılır.

5- فَاَمَّا مَنْ اَعْطٰى وَاتَّقٰىۙ

Fakat her kim malından Âllâh'ın emri zekâtı vermiş, darlık gününde yoksullara yedirmek, Müslümanları düşmanlara karşı savunmak ve desteklemek için hayır yollarına sarfedip harcamış ve korunmuş, takvâ yolunu tutmuş, Âllâh'tan korkup itâat yolunu tutarak kendini dağınıklıktan, fenâlıktan, yasaklanmış şeylerden sakındırmış, Âllâh'ın korumasına girmiş.

6- وَصَدَّقَ بِالْحُسْنٰىۙ

Sözün en güzelini (Kelime-i Tevhid'i veya Cenneti, yahut infak ettiği malın mukabili Va'di İlâhiyi) tasdik ederse.

7- فَسَنُيَسِّرُهٗ لِلْيُسْرٰىؕ

Biz, onu en kolay yola muvaffak, başarılı kılacağız. Beled sûresinde geçtiği üzere başkaları için aşılmaz, zor, sarp bir yokuş olan hayır yolu, onun için en kolay yol olacak. O, bu zorlukları kolaylık-

la aşacak. Hayır işler yapmaya kolaylıkla muvaffak olup rahat ve mutluluğa erecektir.

8- وَاَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنٰىۙ

Fakat cimrilik etmiş, malını kıskanıp da farz olan zekâtı vermedi. وَاسْتَغْنٰى İstiğnâ etti imândan, imâna yanaşmadı, sevâbını aramadı yâni Âllâh'tan korkmadı.

9- وَكَذَّبَ بِالْحُسْنٰىۙ

En güzel kelimeyi yalanlarsa; ihsan sahibi kişileri bekleyen akıbetin daha güzel olacağı hakikatına yalan demiş, ihsanın korunmanın faydası yoktur diyerek, sonuç hakkında kötümser olmuş ise.

10- فَسَنُيَسِّرُهٗ لِلْعُسْرٰىؕ

Biz de onu, en zor yola hazırlayacağız. Ateşe girmek gibi en zor ve en güç akıbete götüren yola hazır kılacağız. O zorluğu yenemeyecek zorluklar, onun tepesine binecektir.

11- وَمَا يُغْنِيْ عَنْهُ مَالُهٗٓ اِذَا تَرَدّٰىؕ

Öylesi çukura yuvarlandığı zaman, malı kandisine hiç fayda vermez. Mal, onu kabre yuvarlanmaktan, helâk olarak aşağıların aşağısına gitmekten kurtaracak değil, aksine azap ve zararını arttıracaktır.

12- اِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدٰىۙ

Doğru yolu göstermek muhakkak bize aittir. Âllâh'ın hidâyeti olmayınca siz, kendiliğinizden onu yapamazsınız. O'na göre hidâ-

yeti kabûl ettirip de hak ve hayır yoluna girmek de sizin dilemenize bırakılmıştır.

13- وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَىٰ

Şüphesiz ahiret de dünya da bize âittir. O ne dilerse öyle olacaktır. Hidâyet O'nun hidâyeti, asıl irâde O'nun irâdesi, hüküm O'nun hükmüdür. O'nun iradesi, hidâyeti, hükmü aksine hareket etmek isteyen ârzu, dilekleriniz, hükümleriniz hep sapıklıktır.

14- فَأَنذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّىٰ

(Ey insanlar) işte size bir uyarı yaptım. Bir ateş haber verdim ki alevlendikçe alevlenir, köpürdükçe köpürür. İşte o Âllâh-û Teâlâ'ya isyân edenlerin cezâsıdır.

15- لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى

Ancak o cehenneme atılacaklar, "Eşkâ" olan imân etmeyenlerdir. En bedbaht olanlar yaslanır.

16- الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ

O ateşe ancak yalanlayıp yüz çeviren kötüler girer. Doğruya yalan demiş, iltifat etmemiştir ki işte bu kâfirdir.

17- وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى

En takvâlı olan; Âllâh-û Teâlâ'dan korkan yâni hem küfürden hem de günâhtan korunan. En mütteki ise o ateşten uzaklaştıkça uzaklaştırılacak, çok uzaklaştırılacaktır. Çünkü o, ona yaslanıp kalmak şöyle dursun asla girmeyecek, üzerinden kolaylıkla geçip cennete girecektir.

18- اَلَّذِی یُؤْتِی مَالَهُ یَتَزَکّٰی

O müttakiler ki malını veriyor ve onunla günâhlardan temizleniyor. Feyz alır, kurtuluşa erer. Âllâh katında temizlenip artmak üzere malını verir.

(Bu âyet-i kerime, Ebu Bekir Sıddık Radıyallâhû Anh hakkında nâzil olmuştur. Bir yahudi (Übey bin Halef) Bilâl-i Habeşi Radıyallâhû Anh'ı kölemdir diye zaptetmişti. Çalıştırır, zahmet verirdi. Bilâl Radıyallâhû Anh'ın ise kâlbinde aşk ve muhabbet vardı. Biliyordu ahirzaman peygamberi gelmiş, gidip görüşmek istiyor. Yahudi ise onu bırakmazdı. Azaplandırır, dayak atardı. Ebu Bekir Radıyallâhû Anh'ın da yolu oradan geçiyor. Bir aşıkın sedâsını işitiyor. "Ehad Ahmed" diyordu. Yahudi ise kızıyordu.

Bunun üzerine Ebu Bekir Sıddık Radıyallâhû Anh, nasihat ediyor Bilâl Habeşi'ye. "Sen biraz sabret, kendini gösterme, seni alırız" diyordu. Fakat nasihatin faydası olmuyor. Bilâl-i Habeşi'ye aşk ve muhabbet galebe edince, o yine "Ehâd Ahmed" diyordu.

Ebu Bekir Sıddık gitti, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in huzurunda O'na arz etti, dedi. "Efendim size âşık olan Bilâl adında birisi var. Ehad Ahmed diyor, yahudi ise ona dayak atıyor." Bunun üzerine Ebu Bekir Sıddık'a diyor; "yahudiye git, onunla pazarlık yap. Benim mevcudum yetmezse kalan miktarı sen üzerine koy."

Ebu Bekir Sıddık, yahudiye gidiyor. "Sen niye buna zahmet veriyorsun?" O da demiş ki; "Sana ne, niye karışıyorsun? Öyle ise "satmaz mısın" deyince, yahudi de "satarım" diyor ve ilâve ediyor. "Senin Âmir adında bir kölen var. (Âmir, o zaman henüz imân etmemişti.) Onu bana ver, ben de bunu sana vereyim" diyor. Ebu Bekir Sıddık Radıyallâhû Anh da "peki verdim" diyor. Yahudi ciddi müşteri olduğunu anlayınca ilâve ediyor. Bu kadar da mal vereceksin deyince, Ebu Bekir Radıyallâhû Anh ona da razı oluyor.

Ebu Bekir Radıyallâhû Anh, Bilâl-i Habeşi'nin elinden tutup giderken yahudi elini çarparak sevinç gösterisinde bulunuyor. "Bir in-

san aldanır ama bu kadar da nasıl aldanır?" diyor. Ebu Bekir Sıddık Radıyallâhû Anh da "Sen ahmak bir yahudiymişsin. Eğer bilseydin ne mücevver olduğunu ne kadar çok kıymetli olduğunu, biz hepimizin neyi varsa onu verecektik. Sen aldandın da istemedin." diyor.

Bilâl-i Habeşi Radıyallâhû Anh, Rasûl-û Ekrem'in huzuruna gelip oturuyor. Artık Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in kâlbinden, Bilâl-i Habeşi'nin kalbine ne geldiğini, biz onu ne tarif edebiliriz ne de anlayabiliriz.

19- وَمَا لِاَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزٰى

Onların iftira ettiği gibi, hiç kimsenin elinde bir ni'met yok ki karşılığı, mükâfatı verilecek olsun. Yâni hiç kimseye borçlu ve minnet altında kalmış değildir ki verirken ona karşılık olarak versin. Yahut herhangi bir kimseye verdiği vergiyi, ondan bir karşılık, bir mükâfat bekleyerek vermez.

20- اِلَّا ابْتِغَآءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْاَعْلٰى

Onu ancak yüce Rabbinin rızasını aramak için verir, işin bu yönünü gözetir.

21- وَلَسَوْفَ يَرْضٰى

Yemin olsun ki o muhakkak hoşnut olacaktır. Gelecekte gerçekleşeceğini bildirmek içindir. Rabbi de ondan razı olacak, rızasına erdirip onu razı ettiği kullarından kılacaktır.

Ve seyûcennebûhê'den itibaren sûre sonuna kadar olan âyet-i kerimenin, Ebu Bekir Sıddık Radıyallâhû Anh hakkında nâzil olduğu mervidir. Müşriklerin elinde ezâ gören köleleri satın alır, azâd ederdi.

سُورَةُ الضُّحٰى ﴿٩٣﴾ DUHÂ SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile 11 âyet, 40 kelime, 170 harften ibârettir. Duhâ; kuşluk vakti demektir. Adını bu kelimeden alır.

Sûrede âhirzaman peygamberinin hususiyetlerinden biri yâni yetim oluşu ele alınır ve kendisi teselli edilir. Yetimlikle henüz hidayete girmemiş olmak arasında bir bağ kurulur. Esas olan şükürdür, anlayış, hoşgörü ve cömertliktir.

1- وَالضُّحٰى

2- وَالَّيْلِ اِذَا سَجٰى

Burada Müfessirin-i İzam'ın verdiği mânâ yine kasem yemindir. Fakat duha zamanı ile kasemdir. Duhâ; Güneşin en kuvvetli zamanı meselâ güneş doğduktan sonra harareti biraz zayıf sarı olur. Ondan sonra işrak zamanı, güneşin kuvvetli zamanıdır. وَالَّيْلِ اِذَا سَجٰى Kararıp sakinleştiği zaman gece hakkı için.

Ehl-i mânâ olan Mevlâna Celâleddin-i Rumi Kaddesâllâhü Sırrahülaziz buyurmuş ki; "Burada **Vedduha**'dan murâd, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in kâlbidir. Cenâb-ı Âllâh, onunla yemin ediyor. **Velleyli**'den murâd olan, onun vücududur. Öyle ise

bu âyette Hâlik-i Kâinat, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in mübarek kâlbi ve onun mübarek vücudu ile yemin ediyor."

Diğer mânâ ise; "**Vedduhâ** doğrudan doğruya Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in mübarek yüzüdür. **Velleyli izê secâ** ise onun saçlarıdır."

3- مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلٰى

Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı.

Bir ara vahyin gelişi gecikti. Müşrikler "Rabbi O'nu terk etti, O'na darıldı" dediler. Bu konuşmalar ve sataşmalar Efendimize ağır geliyordu. Bu husus âyetlerle izah edilmiştir.

4- وَلَلْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْاُولٰى

Elbette âhiret sana dünyadan (yahut işlerinin sonu, başlangıcından) hayırlıdır. Yâni sen böyle hâlden hâle, hayırdan daha hayırlısına durmadan yükselip gideceksin.

5- وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضٰى

Pek yakında Rabbin, sana o kadar çok ihsan edecek فَتَرْضٰى razı oluncaya kadar. Rabbin, sana razı oluncaya kadar in'am ve ihsan eder. Bu âyet nâzil olduğu zaman Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, "Öyle ise benim ümmetimin cehennemde yanmasına razı değilim." İmam-ı Ali Radıyallâhû Anh'ın naklettiğine göre; "Ben, Rabbim bana razı oldun mu Ey Muhammed?" deyinceye kadar ümmetime şefaat edeceğim. O vakit, "Evet, ey Rabbim! Razı oldum" diyeceğim.

6- اَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَاٰوٰى

Ey Habibim, hiçbir zaman sevgi muhabbetim azalmamıştır. Seni yetim olarak bulmadım mı? Seni yetim bulup barındırmadım mı?

Asıl yetim küçükken babadan öksüz kalan demek olup, bunda tek başına yalnız kalmış olmak mânâsı vardır.

وَوَجَدَكَ ضَآلًّا فَهَدٰى ۟ 7-

Seni yolunu kaybetmiş bulup da doğru yola götürdük.

(Âyetin sebeb-i nüzulü; Server-i Âlem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e daha nübüvvet gelmemişti. Risâlet gelmeden evvel bütün Kureyşiler O'nu severdi. Hased, nübüvvet geldikten sonra başladı.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem yolu nasıl kaybetti? Cibril-i Emin, O'na nasıl buldurdu? Server-i Âlem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e daha nübüvvet gelmeden önce yirmi yaşında iken, ahlâk-ı hasene sahibi olduğu her taraftan biliniyordu. Hatice-i Kübra, Mekke-i Mükerreme'nin en zenginlerinden idi, aynı zamanda çok güzel idi. Çevredeki hükümdarlar çok talip oldular, kimseye tenezzül etmemiştir. Onun develeri vardı, Meysere adında bir de kölesi vardı. Bütün Kureyşiler olduğu gibi o da ticaretle meşgul idi. Kış mevsiminde Yemen'e, yaz mevsiminde Şam'a giderlerdi.

Rasûl-û Ekrem'in bu ahvâlini işitince kâlbinde bir arzu istek olmuş. Yaş da epey fark var, nasıl yapacağını düşündü. Bir de bu haberler doğru mudur, değil mi diye araştıracak.

Sefer zamanı idi, Ebu Talib'e haber gönderiyor. Diyor ki kervanımız Şam'a gidiyor, çalıştırmak niyeti ile değil benim kölem vardır, başka adamlarım da var. Eğer münasip görürsen Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem, kervanla beraber Şam'a kadar gidip gelsin. Yalnız kervana nezaret edecek, işi çalışmak değildir. Ebu Talip de Rasûl-û Ekrem'e söylüyor. O da teklifi kabûl ediyor.

Güzel bir deveyi hazır ediyorlar. Ertesi gün Rasûl-û Ekrem

Sallâllâhû Aleyhivesellem, kafile ile Şam'a müteveccihen hareket ediyor. Şam'a yakın Kadem adında bir köye gelinceye kadar Meysere, ne lâzımsa satacağını satmış ve alacağını da almış ve çok da kâr etmiş. Âdet üzerine kervanın dönüşünü beklemeden haber gönderdi Hatice-i Kübrâ'ya kim gidecek haber vermeye dediğinde, Rasûl-û Ekrem de buyurmuş, "ben gideceğim" demiş. O kafile, kervanda bulunan Ebû Cehil demiş ki; "Ey Meysere bu çocuk, genç yolu bilmez. Nasıl olur da sen, onu haber için gönderiyorsun? Meysere de cevaben; "O, yolu senden benden de iyi bilir" demiş.

Hazır eder güzel bir deve. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, haberci olarak deve ile Mekke'ye hareket eder. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, peygamber olmadan evvel de kalbi daimâ Âllâh ile meşguldü. Kendi hâlinde meşgul iken deve doğru yoldan çıkmış. Bir müddet devam edince Cebrail Aleyhisselâm zuhur ediyor, devenin yularını çeker, Mekke'ye kadar getirir. Yolu birkaç saatte kat eder. Deveyi Hatice-i Kübra'nın evine bırakıyor. Kendisi de amcasının evine geri geliyor.

Meysere kâfile ile hareket etmeden önce Hatice-i Kübra demiş ki; "Her zaman işin ticaret idi. Fakat bu sefer mühim olan; Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem yolda ne yaparsa, ne ederse, yer içer ve görüşürse her şeyini bana bildireceksin" diyor. Meysere de yolculuk esnasında Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'de neler görmüşse, hepsini Hatice-i Kübra'ya naklediyor. O zaman Hatice-i Kübra gelen nakledilen haberlere göre kanaati; Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, dünyaya gelmiş geçmiş olan insanların en mükemmeli olduğunu anlıyor.

Bundan sonra Hatice-i Kübra kararını verip Ebû Talip'e haber gönderiyor. Diyor ki; Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem eğer kabûl ederse ben ona hizmetçi olarak gelirim. Neticede durum gelişiyor, ziyâfetler yapılıyor, yemekler yeniyor. Herkesin zihninde

idi Hatice-i Kübra ne kadar zengin, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem de ise bir şey yok. Bunu izâle etmek istedi Hatice'yi Kûbra. Dedi; "Ey Ma'şer-i Kureyş! Siz beni biliyorsunuz, ne kadar zengin bir kadınım. Şimdiye kadar da kimse ile evlenmeye talip olmadım. Bu ana kadar ben böyle zenginim. Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem de şu anda bir şey yok. Hepinizin huzurunda bütün mâl-ı servetimi, O'na hediye ettim, bağışladım. Bu saatten itabaren ben en fakir kadınım. İsterse O beni alsın, yine O zengin ben fakirim. İsterse O almasın.

وَوَجَدَكَ ضَآلًّا فَهَدٰى Şam'dan deve ile yalnız avdet ederken yolu kaybetmiştin. Cibril-i Emin geldi, seni iki saatte Mekke'ye kavuşturdu.

8- وَوَجَدَكَ عَآئِلًا فَاَغْنٰى

Ve seni yoksul iken bulup seçip de zengin yapmadı mı? Sen serveti yok bir yoksul iken, yine seni seçip zengin kılmadı mı, demektir. Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem'e babasından bir dişi deve ile bir cariyeden başka miras kalmamıştır. Sonra Âllâh-û Teâlâ, O'nu önce Şam'a yaptığı ticaret seferinden elde edilen bereketli bir kâr ile, Hatice-i Kübra ile evlendikten sonra da onun bütün servetini hibe etmesiyle zengin etmiştir.

9- فَاَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ

O hâlde sakın yetime kahretme, onu üzme.

Bir hadis-i şerifte; "Yetim ağladığı zaman, ağlamasından Arşûrrahman titrer. Âllâh-û Teâlâ, meleklerine buyuruyor; "Ey meleklerim! Şu babası toprakta kaybedilmiş olan yetimi ağlatan kimdir?" Melekler; "Yâ Rabbi, sen âlimsin" derler. Âllâh-û Teâlâ buyuruyor; "Şahit olun, kim bunu susturur hoşnut ederse kıyâmet günü, Ben

de onu hoşnut etmeyi taahhüt ediyorum." Diğer bir hadis-i şerif de Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem. "Ben ve yetime tekeffül eden şu ikisi gibiyiz. Âllâh Azze ve Celleden korkarsa" buyurmuş ve şehadet parmağı ile orta parmağını göstermiştir.

10- وَاَمَّا السَّآئِلَ فَلَا تَنْهَرْ

Dilenciyi de kovma azarlama. İsteyeni yahut soranı azarlama yâni azarlayarak kovma da lütfet, ihtiyacını gider yahut yumuşak dille reddet.

11- وَاَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ

Rabbinin nimetine (ihsanına) gelince O'nu minnet ve şükranla an. Gerek mevcut, gerekse olacağı vaad edilen nimetini hemen söyle, anlat. Sadece lâfını ederek ve gösteriş yaparak gururlanmak için değil. Hakkını takdir, şükrünü yerine getirmek için eserini gösterecek, başkalarını da istifâde ettirecek şekilde, sözlü veya fiili olarak anlat.

Âllâh'ın muhtaç kullarına maldan mal, ilimden ilim, vaadden vaad ile lütuf ve ihsan ederek; sonunun önünden, ahiretin dünyadan daha hayırlı olduğunu duyur. Böyle nimeti anlatmak sûretiyle Rabbinin büyüklüğünü herkese tanıt.

Bu Duhâ sûresinin sonunda ve ondan sonra Kur'ân'ın sonuna kadar her sûre bittiğinde tekbir getirmek sünnettir. Bu, Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem'den rivayet edilmiş olup öteden beri yapıla gelmiştir.

سُورَةُ الْاِنْشِرَاحِ ﴿٩٤﴾ İNŞİRAH SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 8 âyet, 29 kelime, 103 harften ibarettir. Açılmak, genişlemek, sevinmek mânâlarına gelen bu sûrede; Peygamberimizin risalet gelmeden önce çocukluğunda geçirdiği manevi ameliyat ve eğitimden söz edilmektedir. İnsanoğlunun hayatı mevsimler gibidir. Kâh soğuk, kâh sıcak olur. Zorluk devamlı olmadığı gibi, kolaylıkta devamlı değildir. Esas olan çalışmaktır.

1- اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, senin mübarek kalbini şerh etmedik mi? Göğsünü açıp genişletmedik mi? Senin mübarek kâlbini nübûvvet ile ilim ve malûmat ile doldurmadık mı? İçten göğüs açılması, nefes genişliği, rahat, kâlbin açılması, ruhun sevinç, şevk, fikir ve tahammül genişliği mânâlarını ifade eder.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e üç def'a şakk-ı sadrı; göğsünün açılması hâsıl olmuştur. İlki Halime Radıyâllâhû Anhâ'nın yanında bulunduğu zaman. İkincisi yirmi iki yaşında iken

Mekke'de vaki olmuştur. Üçüncüsü de Miraç'a çıkmadan önce olmuştur.

Halime Radıyâllâhû Anhâ buyuruyor ki; "Bir kıtlık senesi idi. Arkadaşlarımla beraber gezer, ot topluyorduk. (Halime Radıyâllâhû Anhâ'nın yeri Mekke ile Taif arasındadır.) Orada iken gaipten bir ses işittik, hepimiz beş altı aile idik, ses budur. Bu sene Mekke'ye çok kıymetli, büyük değerde bir çocuk dünyaya gelmiştir. Saadet onun üzerindedir. Ey hanımlar Mekke'ye gidiniz, bu çocuk size kısmet olsun. Biz aramızda konuşup görüştük, ertesi gün de beraber Mekke'ye gittik. Beraber geldiğimiz hanımlar az bir zamanda çocuk bulup alıp gittiler. Rasûl-û Ekrem'in evine anası Amine'ye, babası olmadığı yetim kaldığı için O'nu almak istememişler. Halime Radıyâllâhû Anhâ'nın vücudu zayıf bir hanım olduğundan hangi kapıya gitmişse, kendi çocuğuna sütü yetmeyecek bir hanım bizim çocuğumuza nasıl doyuracak düşüncesiyle, ne kimse Halime Radıyâllâhû Anhâ'ya çocuk verir, ne de bir kimse Rasûl-û Ekrem'i almak istemez.

Halime Radıyâllâhû Anhâ, Rasûl-û Ekrem'i alıp almamakta tereddütte iken, Hâris benim üzüntülü halimi gördü (Efendisi.) Bana dedi mademki sen bu kadar arzu ediyorsun, isteklisin git de al çocuğu. Âllâh CelleCelâlûhû, kısmet rızık sebebini halkeder inşallah" dedi. Ben de seve seve gittim, Âmine'nin yanına Rasûl-û Ekrem'i aldım. Kucağıma sol mememi verdim almadı, sağ mememi verdim aldı. Bunun üzerine bana ne lâzımsa verdiler. Abdülmuttalip de geldi, bana iltifat etti. Rasûl-û Ekrem'i aldım evime geldim.

Gittikten sonra Rasûl-û Ekrem'in bereketiyle yağmurlar çoğaldı, refaha kavuştuk. İki sene yanımızda kaldı, bu iki sene içinde sıkıntıların hepsi geçti kalmadı. Rasûl-û Ekrem'in bünyesi her gün bir hafta kadar büyüyordu. Üç yaşına girdiği zaman mükemmel

her yere gider gelir, meramını ifade eder konuşuyordu. Bir gün bana dedi. "Sen, beni sütkardeşlerimle beraber davarlara gideyim, bırakmıyorsun." Ben de dedim. "Sen emanetsin, korkuyorum sana bir zarar gelmesin." Yok demiş; "Âllâh'a tevekkül et de beni bırak." Ertesi günü Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem eline bir değnek aldı, Haris ve sütkardeşleriyle koyunları otlatmaya gittiler. O tarafta bir dere vardı ki yırtıcı hayvanlarların olduğu bir yer, kimse oraya gitmezdi. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, koyunları oraya sürmüş. Haris çağırmış "ne yapıyorsun, orası tehlikeli yer" dediğinde. "Korkma, hiçbir zarar olmaz" demiş. Hakikaten koyunlara hiçbir zarar gelmemiş. Ertesi gün baktı ki oradan bir aslan zuhur etti diyor Haris. Biz korktuk geri çekildik. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem onun karşısına gitti. Aslanın kulaklarına temas etti, bir şeyler söyledi. Ne olduğunu bilmiyoruz, aslan dönüp gitti.

Haris diyor; "Sürüden bir koyun kaçtı, koyunun geri dönmesi için elimdeki değneği koyuna attığımda, koyunun ön bacağının biri kırıldı. Koyun doğruca Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e geldi, nasıl ki bir insan şikâyet ediyor da elini uzatıyor, koyun da kırık bacağını Rasûl-û Ekrem'e uzattı. O da kırık bacağına elini sürünce, Kudret-i İlâhiye ile koyunun bacağı iyi oldu.

Başka bir gün Halime Radıyâllâhû Anhâ diyor; "Bir öğle zamanı idi. Oğlum Zemre ağlayarak geliyor. Ne oldu diye sorduğumda iki kişi geldi, Kureyşi kardeşimizi alıp götürdüler. Bu arada bütün kabile de O'nun kıymetini anladılar, onlar da aramaya başladılar. Ben ise daha ziyâde ah-û figanla dağa karşı gittim, onlar da arkamdan geliyorlar. Gittim baktım ki dağın tepesinde, yer üzerine uzanmış nur gibi orada duruyor. Hemen kucakladım, ne oldu sana?" Bana dedi; "İki kişi geldi, beni alıp götürdüler. Birinin elinde su vardı.

Benim göğsümü açtılar, her şeyi görüyor fakat acı hissetmiyorum. İç organlarımı çıkardı, orada siyah nokta vardı, onu kesip aldı. Sonra yine organlarımı yerine koydu ve göğsümü kapattı." Bana dedi; "İnsan vücuduna şeytanın taalluk ettiği bir nokta vardır, onu kesip senden aldık, bundan sonra şeytan taalluk edemez."

Şeytan kâlpteki ve siyah kandan noktaya taalluk etmek üzere peygamberlere de gider, tesir edemez, evliyaullaha gider tesiri görülmez, sonra onlar nedamet ederler.

Fakat Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e ise şeytan yaklaşamaz.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'in sinesi bütün önemli şeylere açılmıştı, telaş etmez, ızdırap çekmez, şaşırmaz, sıkıntı ve ferah hâllerinin ikisinde de gönlü rahat bulunur. Yükümlü olduğu görevini edâ ile meşgul olurdu.

2- وَوَضَعْنَا عَنْكَ وِزْرَكَ ۙ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem. Senin ağırlığın, Vizir; günâha derler, ağırlık yapıyor. Vizr-i günâhı ümmet yapıyor. Ümmetin yaptığı hata ve günâhlardan dolayı Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem müteessir oluyor, müteessir olduğundan O'nun bir yükü oluyor, üzülüyor. O yükü ve üzüntüyü senden kaldırmadık mı? Yani ahirette ebedi cehennemde kalmayacaklarını sana bildirdik, o üzüntüyü senden almadık mı?

3- اَلَّذِىْٓ اَنْقَضَ ظَهْرَكَ ۙ

O üzüntü ki senin belini büken yükünü, senden alıp atmadık mı? Dilciler şöyle der, bunun aslı şudur; "Sırta yük ağır bastığı zaman, onun bir nakidi, yâni hafif bir sesi işitilir. Nakid; deve üze-

rine konan sepetlerin, deve palanlarının, kaburgalarının, yük ağır bastığı zaman devenin çıkardığı sestir.

4- وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ

Ey Habibim senin ismini namını, şanını yüceltmedik mi?

Öyle ki Nâm-ı Muhammed'i; ezânda, ikamette, teşehhütte, hutbelerde vesâirede dâima Âllâh-û Teâlâ ile birlikte zikredilmektedir. Âllâh'a itâat edin, Peygamberine itâat edin. Kim peygambere itâat ederse kuşkusuz Âllâh'a da itâat etmiş olur.

5- فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

فَإِنَّ Muhakkak مَعَ الْعُسْرِ şiddetle sıkıntı ile beraber يُسْرًا kolaylık vardır. Burada bir kaide var. Usr-i elif lam ile zikredilmiş, yüsur elif lamsızdır. Kaideye binâen elif lâm ile yüsur tekrar ederse, ikisi bir olur, elif lâmsız olursa ayrı ayrı olur. Burada bir usri-sıkıntı iki yüsrun arasındadır. İki usri, bir usri demektir. İki kolaylık. Her sıkıntıdan sonra iki kolaylık gelir.

6- إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا

Elbette güçlükle beraber bir kolaylık vardır.

Hadis-i Şerifte; "Müjde olsun ki size kolaylık geldi. Bir güçlük, iki kolaylığı yenemez" buyrulmuştur. Güçlüğün bir olması, aynı kelimenin iki def'a harf-i târifi gelmesindendir. Kolaylığın iki olması ise aynı kelime iki def'a nekire yâni harf-i tarifsiz geldiği içindir. Böyle olunca kolaylık, ayrı ayrı iki kolaylık olur. Derler ki; "İki kolaylıktan biri, Peygamberimiz Sallâllâhû Aleyhivesellem zamanında fütühat. Diğeri Hulefa-i Raşidin zamanında müyesser olan

fütühattır. Güçlükten murad ise; Mekkelilerin, onu Mekke'den çıkarmasıdır.

7- فَإِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem yâni her zorluğa bir kolaylık vaad edilmiş olduğu için. Bir görevi bir ibadeti bitirip bir zorluktan bir kolaylığa geçtiğin, biraz dinlendiğin meselâ aldığın vahyi yerine ulaştırdığın, farzlarını yerine getirdiğin vakit. فَانْصَبْ Yine yorul, iş bitti diye rahata düşüp kalma da yine zahmeti tercih edip diğer bir ibadet için kalk, çalış, yorul. Farz bittiyse nafileye geç. Namaz bittiyse duâya geç ki kolaylık da artsın, şükürde devam etmiş olasın. Bilindiği gibi nasab; yorgunluktur. Kolaylık tembelliğe sevk etmemeli, çalışmaya teşvik edici olmalıdır ki onun peşinden de bir kolaylık gelerek artma ve ilerleme durumu hâsıl olsun.

8- وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ

Ve ancak Rabbine rağbet et, (O'na yönel, boş durma)**.** Bütün lütuf ve nimet O'ndur. Onun için sade nimete ve esere rağbet ile kalmamalı. Nimetten, nimeti vereni görüp hep O'na doğru yürümeli, O'nun için çalışmalıdır. Son murad edilen, O'dur.

سُورَةُ التِّينِ ﴿٩٥﴾ TİN SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 8 âyet, 35 kelime, 150 harften ibarettir. Kâinatta mevcut canlılar içinde ve bilinenler arasında vücut yapısı bakımından insandan daha güzeli olmadığı söylenir. Eğer daha güzeli olsaydı Cenâb-ı Hak, Mahbûbu olan Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem'i o şekilde halkederdi.

1- وَالتِّينِ وَالزَّيْتُونِ

وَالتِّينِ İncir وَالزَّيْتُونِ zeytin hakkı için Cenâb-ı Hak kasem ediyor. Bunların hassaları fazla olduğu için. Meselâ incirin hassaları; Gıdadır hem ilaç hem ticaret açısından faydaları vardır. İnsan yalnız incirle yaşayabilir. Hazmı kolaydır, insana mülâyemet verir, kabız sıkıntısı olmaz, balgamı azaltır, ciğeri temizletiyor, mesane kumlarını gideriyor. Bedene faydalı, basura şifadır. Rüyada yerse zenginliğe işaret olur.

Zeytin; yağdır, ağacı uzun sene dayanır. İdrar yolu kumlarını döker, bedene faydalıdır.

2- وَطُورِ سِينِينَ

Ve Tûr-i Sinâ dağı hakkı için. Sinin dağına ki Mûsâ Aleyhisselâm'ın, Âllâh-û Teâlâ ile konuşma şerefine nâil olduğu dağ olup,

Tur-i Seynâ diye de tanınmış ve meşhur olmuştur. Tûr-i Sinâ ufak bir dağ olmasına rağmen, Cenâb-ı Hak'kın katında en kıymetli bir dağdır.

Muhammed Mustafa Sallâllâhû Aleyhivesellem'in münacat yeri Sidretin Münteha da Arş-ı İlâhide. Mûsâ Aleyhisselâm'ın münacat yeri Tûr-i Sinâ'da. Cenâb-ı Hak'ka nazaran bir fark yok. Cenâb-ı Hak mekânsız olarak, her yerde hazırdır. Muhammed Mustafa Sallâllâhû Aleyhivesellem, bütün peygamberlerin fevkinde olduğundan dolayı münacatı, O'na Sidre-i Münteha'da münasip gördü.

Düşmanları arasında da fark var. Fir'avn Fir'avnlık yaptığı zaman, Mûsâ Aleyhisselâm'a daha Tevrat gelmedi, din tekemmül etmemişti. Fakat Rasûl-û Ekrem'e düşmanlık yapanlar! Kur'an-ı Azimüşşân gelmiş, şark garp dolmuş 1400 sene geçmiş, düşmanlık yapıyor.

3- وَهٰذَا الْبَلَدِ الْاَمِينِۙ

Ve bu emin, güvenli beldeye yemin olsun. Yâni ey Muhammed! Bu bulunduğun doğup büyüdüğün peygamber olarak gönderildiğin, kudret ululuk ve saygı hitabıyla emniyete erdiğin, emin yâni güvenli vasfıyla tanınan beldeye de yemin olsun. Tefsirciler buna, oy birliği ile Mekke demişlerdir.

4- لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِىٓ اَحْسَنِ تَقْوِيمٍۙ

Biz Azimüşşân, gerçekten insanı en güzel biçimde yarattık. Tâkvim; Eğriyi doğrultmak, kıvamına nizama koymak, kıymet biçmek, kıymetlendirmek mânâlarına gelir.

5- ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِلِينَۙ

Sonra onu, (o en güzel biçimde yaratılan insanı) aşağıların en aşağısına çevirip gönderdik. (Cehenneme attık). Esfele safilinde bulunmak var, Cehenneme gitmek var.

6- اِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ اَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ

Ancak imân edip sâlih amel işleyenler için. Öyle bir ecir var ki kesilmez, tükenmez veya başa kakılmaz, başa kakılmadan sonsuza kadar devam eder. Demek ki Mü'minlerin ecri, yapamadığı hastalık zamanı da devam eder, seferde de devam eder, ihtiyarlıkta da devam eder.

7- فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالدِّينِ

Ey Habibim, Kur'ân nâzil oldu. Mucizeleri, ahvâli gördüler. Bütün Kur'ân'ın mucizeleri içindedir. Onun için, 1400 seneden beri ne kadar Kur'ân'ın aleyhinde çalıştılar, bir kelimeyi dahi ne noksan ne de fazla yapamadılar. Ne için? İçine yabancı bir kelime girdi mi, belli oluyor. Kur'ân'ın mucizeleri hesapsızdır. Hangi düşünce sana dini yalanlatır? Âllâh-û Teâlâ, hâkimlerin hâkimi değil midir?

8- اَلَيْسَ اللّٰهُ بِاَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ

Âllâh CelleCelâlûhû hâkimlerin hâkimi, hükümdarların hükümdarı değil mi?

Bir hadis-i şerifte; "(**Vettini**)yi okuyup da (**Eleysellâhü bi ahkemil hâkimin**)e geldiğinde, (**Belâ ve ene alâ zêlike mineşşahidin**) "Evet, ben de ona şahitlerdenim"desin buyurulmuştur.

سُورَةُ الْعَلَقِ ﴿٩٦﴾ ALÂK SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 19 âyettir. Alâk; insanın yaratıldığı kan pıhtısıdır. Bu sûreye oku mânâsına; "İkra" sûresi de denilir.

Bu sûrede okumanın, ilim öğrenmenin üstünlüğü, insanın yaradılışı, kelâmın özelliği, bunların insana Âllâh'ın ihsanı olduğu, insanın bunları düşünmesi, Rabbine itâat etmesi gerektiği, aksi hâlde azaba dûçar olacağı anlatılır. İslâm'ın "oku" emri bu sûrede gelmiştir.

1- اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِى خَلَقَ ۚ

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem kırk yaşına yaklaştığı zaman, gördüğü rüyalar aynen tezahür ediyordu. Bu rüyaların tezahüründen sonra tenhalığı sevmeye başladı. İnsanlardan uzak olmak, ibadetle meşgul olmak bunları arzu ederdi. Mekke-i Mükerreme'ye yakın olan Nur dağına gider, haftalarca orada kalır ve gelirdi. Bu hâl devam edince, zaman geldi ve Cibril-i Emin zuhur ediyor. Cibril-i Emin zuhur ettiği zaman, alır yanına diyor ki "İkra'- Oku" diyor. Server-i Âlem Sallâllâhû Aleyhivesellem, O'na cevaben; **"Mê ene bikari-in"** okumuş değilim, diyor.

Eğer bir insan, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem "Ümmi idi, ne okumayı ne de yazmayı bilirdi" dese, bu söz küfre kadar gider. Çünkü yazı bilmemek, okumamak eksikliktir. Eksikliği Rasûl-û Ekrem'e isnad etmek, küfre götürür. Fakat mucize olarak, Emr-i İlâhi'nin vahyi olduğu bilinsin diye, kimsenin yanında okumuş değildi. **Mê ene bikâri-in** yâni ben kimsenin yanında okumuş, ders almış değilim.

İkra; oku üç def'a tekrar ediyor. Üçüncü def'a Cibril'i emin diyor ki; اِقْرَأْ Oku بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي Senin Rabbinin adıyla, O Âllâh ki خَلَقَ bütün mahlûkatı halkétmiş.

2- خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ

O, insanı bir kan pıhtısından yarattı. Kur'ân-ı Kerim'de ilk nâzil olan âyetlerin, bu sûre-i celilenin ilk beş âyeti olduğu mervidir. Fahr-i Âleme Sallâllâhû Aleyhivesellem'e kırk yaşında nübûvvet geldi, Nebi oldu. Kırk üç yaşında iken risâlet geldi, Rasûl oldu.

3- اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْاَكْرَمُ

Oku, Rabbin sonsuz kerem sahibidir. Senin Rabbin, Kerim'dir. Sana yardımı olur. Bu mühim vazifeyi O'nun yardımıyla yaparsın. Birinci ikra kendi şahsına ait, ikinci ikra ümmete aittir. İkra; Oku Ey Habibim, üzülme. Ben, bu tebliğ vazifesini yapamam deme. Senin Rabbin ekremdir (en cömerttir.)

4- اَلَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ

Öyle Âllâh ki o kalem ile yazıyı öğretendir. O vasıta ile ilim belleten de O'dur.

Âllâh CelleCelâlûhû kalemi halkettikten sonra, Levh-i Mahfuz'u

halketti. Âllâh-û Teâlâ kaleme dedi ki; "Üktüp; Yaz bunu Lâ ilâhe illellâh MuhammedûrRasûlûllâh" İlk evvel kalemin yazdığı Kelime-i Tevhid'tir.

5- عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

Cenâb-ı Hak, insana bilmediği şeyleri öğretti. İnsan da olmayan kuvvetleri, yetenekleri, kabiliyetleri yaratarak ve deliller getirerek ve âyetleri indirerek vehbi (Âllâh vergisi) olarak da öğretti. İşte öyle sonsuz kerem sahibi olan Rabbin, seni hiç okumamışken, yalnız cömertliğinden, sana Ledûn'ni (Âllâh tarafından ihsan edilen) bir ilim vererek, böyle bir emir ile seni kaleme muhtaç etmeden okutur. Bilmediğini bildirir ve bildirdi.

6- كَلَّآ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰٓى

كَلَّآ Hayır, sûrenin bundan sonraki kısmının epeyce zaman sonra indiği anlaşılıyor. Ve inmesine de nüzul; Ebu Cehil olduğu rivâyet ediliyor. "Eğer Muhammed'i Kâbê'de namaz kılarken görürsem, boynunu çiğnerim" demişti. Bu sebeple **"kellâ"** ile sakındırmak. Her şeyden önce ona ait olmak üzere, öyle azgın kâfir insana hitaptır. اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰٓى Çünkü insanoğlu muhakkak azıyor. Azar haddini aşar, hakka karşı gelir. Halka zarar verir.

7- اَنْ رَاٰهُ اسْتَغْنٰى

Kendini zengin görünce haddini aşar, tuğyan eder. Kendini artık ihtiyacı yokmuş, maksada ermiş sanır. Zenginlik mertebesine gelmiş görmek, o görüş ve inançta bulunmak sebebiyle azar. Onun için hiçbir zaman kendini zengin görme de Rabbinin ismiyle oku! Emirlerini yerine getir.

8- اِنَّ اِلٰى رَبِّكَ الرُّجْعٰى ؕ

Haberin olsun ki sonunda dönüş elbette Rab'binedir. Yâni dönüş O'nadır. Ondan kurtuluş yoktur. Onun için hangi basamakta olursa olsun kendini zengin görmemeli, azgınlıktan sakınmalıdır.

Bununla beraber esas maksad, kendini zengin gören ve azgınlık edenleri uyarmaktır.

9- اَرَاَيْتَ الَّذِىْ يَنْهٰى ۙ

10- عَبْدًا اِذَا صَلّٰى ؕ

Üç tane êraeyte. Ey Habibim ne acâip! Namaz kıldığı zaman bir kulu, (peygamberi) namazdan men edeni gördün mü? Âyet-i kerime Ebu Cehil hakkında nâzil olmuştur. Ebu Cehil, Rasûlûllah namaz kılarken görürse muhakkak boynunu çiğneyip yüzünü sürteceğine dâir Lat ve Uzza'ya yemin etmiş. Sonra da Rasûlûllah namaz kılarken dediğini yapmak için varmış fakat birdenbire arkasına dönmüş elleriyle korunarak çekilmiş. "Ne oldu sana?" denildiğinde. "Onunla benim aramda ateşten bir hendek, bir korku ve birtakım kanatlar var" demiş.

Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem de "Bana yaklaşşaydı, melekler onu parça parça ederlerdi" buyurmuş.

11- اَرَاَيْتَ اِنْ كَانَ عَلَى الْهُدٰى ۙ

12- اَوْ اَمَرَ بِالتَّقْوٰى ؕ

Keşke o engelleyici, doğru yolda olsaydı yahut iyiliği ve kötülükten sakınmayı emretseydi.

Düşünsene! Ey namaz kılan bir kulu alıkoyan azgın insan! Eğer o kul hidâyet, doğruluk, hak üzere gitse yahut onunla beraber daha yükseklere. Diğerlerine de takvâ ile Âllâh'tan korkup fenâlıktan sakınmakla emretse ne olur. Fenâ mı olur? Sen onu, Âllâh'ın iyi kötü her şeyi gördüğünü bilmez de senin yasağını dinler mi sanıyorsun?

13- اَرَاَيْتَ اِنْ كَذَّبَ وَتَوَلّٰى

اَرَاَيْتَ Gördün mü? Bunda da iki yorum ihtimali vardır ve peygambere hitap olduğuna göre şöyle demek olur. Baksana yahut gördün Ey Muhammed! Sen doğru olduğun, hakkı söylediğin hâlde, اِنْ كَذَّبَ وَتَوَلّٰى o namazdan alıkoyan azgın yalanlıyor, inanmıyor. وَتَوَلّٰى (Öyle yalanlamakla imânsızlıkla) haktan yüz çeviriyor, tersine gidiyorsa eğer. İyi mi olur? Namazdan alıkoyan azgın! Eğer o kul, senin yasaklamanı dinleyip hakkı yalanlarsa, namaz kılmayıp tersine hareket ederse iyi mi olur?

14- اَلَمْ يَعْلَمْ بِاَنَّ اللّٰهَ يَرٰى

Âllâh-û Teâlâ, her şeyi mutlaka gördüğünü bilmez mi? Sonra kendisine varılacak olan Âllâh, mutlaka doğruyu da eğriyi de iyiyi de kötüyü de hepsini görür ve herkesin ameline göre cezâsını verir.

15- كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ

كَلَّا Yâni gerçek, onun zannettiği gibi değil. لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ Yâni ulûhiyet şanıma yemin olsun, Celâlim Hakkı için eğer o azgın azgınlığından vazgeçmezse لَنَسْفَعًا sürükleriz onu alnından. بِالنَّاصِيَةِ O günâhkar ve yalancının perçeminden tutup cehenneme sürükleriz. Nasiye; Alındaki saç, perçem demektir.

16- نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ

Şayet yapmakta olduğu kötü davranışlarından vazgeçmezse, derhal alnından (perçeminden) yakalar cehenneme atarız. Çünkü o yalancı, günâhkâr bir alın.

17- فَلْيَدْعُ نَادِيَهُۥ

O hemen gidip meclisini, (kendi taraftarlarını) kavim ve kabilesini çağırsın.

18- سَنَدْعُ الزَّبَانِيَةَ

Biz de ona karşı, cehennem zebânilerini çağıracağız. (Zebani; Cehennemde vâzifeli olan meleklerdir.)

19- كَلَّا لَا تُطِعْهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ

كَلَّا لَا تُطِعْهُ Ey Habibim Ekmelerrasul Sallâllâhû Aleyhivesellem. Sen onların sözünü dinleme, ona itâat etme, uyma. وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ Allâh'a secde et. Rabbinin emrine boyun eğmekle oku ve secdeye devam et ve yalnızca O'na yaklaş.

Bir hadis-i şerifte; "Kulun, Rabbine en yakın olduğu an, secde hâlidir" denilmiştir. Namazın en şerefli iki ruknü vardır. Onlardan biri secdedir. Çünkü kulun, Rabbine en yakın olduğu andır. İkincisi kıyamdır. Zirâ onda, Kur'ân okunur.

سُورَةُ الْقَدْرِ ﴿٩٧﴾ KADİR SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuş. 5 âyet, 30 kelime, 112 harften ibarettir. Kadir gecesinden, onun faziletinden, o gece meleklerin yeryüzüne inişlerinden bahsedilir.

Kadir gecesi, senenin içinde bir gecedir. Hangi gece olduğu beyân buyurulmamıştır. Ekser Ulemâ; "Kur'ân'ın Ramazan'da nüzulüne has olduğundan, Ramazan gecesinden biridir" demişlerdir. Fakat hangisi olduğu tayin edilmemiştir.

Birçokları; "Ramazan'ın son on gününün gecelerinden biri olduğunda, ihtimâldir" demişler. İmâm-ı Şâfi; "Yirmi üçüncü gece olması muhtemeldir" der. İmâm-ı Âzam Ebû Hânife Radıyallâhû Anh da "Yirmi yedinci gece olduğunu ümid ederim" demiştir. Çoğunluğunun görüşü budur.

1- اِنَّآ اَنْزَلْنَاهُ فِى لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۚ

Kadir Gece'sinin bazı alâmetlerini bildirmişler. O gecede köpeklerin havlaması azalır. Merkeplerin sesleri olmaz. Acı sular, tatlı su gibi olur. Her şey eşya secdede görünür. Zikr-i İlâhi her taraftan kâlp ile zuhur eder. (Bütün bunlar az bir zaman içinde olur.) Biz

Azimüşşân, (Kur'ân-ı Kerim'i) Kadir gecesi, (Levh-i Mahfuz'dan dünya semâsına) inzal ettik.

2- وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, Kadir Gecesinin o büyük fazl-ı şerefini sana kim bildirir? Ancak Ben bildiririm.

3- لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ

Kadir Gecesi, (içinde Kadir Gecesi bulunmayan) bin aydan hayırlıdır. Önce gelen ümmetlerin bin senede yapamayacakları bir hayır, size Kadir Gecesi'nde verilmiştir.

4- تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ اَمْرٍ

Zira o gecede, her iş hakkında birtakım emirler alarak, Rab'lerinin emriyle melekler ve Ruh (Cebrail Aleyhisselâm) yere iner. Meleklerin inişinin Âllâh'ın emriyle olduğu bilinirken, bunu açıklamanın faydası bu işin özellikle önem ve büyüklüğüne işarettir.

5- سَلَامٌ هِيَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ

O gece selâmettir, esenliktir. Fecrin doğuşuna kadar devam eder. (O gece Âllâh-û Teâlâ, selâmetten gayrı bir şey takdir etmez. Kadir gecesinde duâ etmek çok bereketlidir. Zirâ kabûl vakitlerinden biridir.

Aişe Radıyâllâhû Anhâ şöyle demiştir. Dedim ki; "Yâ Rasûlûllah, Kadir gecesine rastlarsam ne duâ edeyim? Buyurdu ki; **"Âllâhümme inneke afûvvûn tühibbûl afve fa'fü annâ."** (Âllâh'ım şüphe yok ki Sen, çok affedicisin, affı seversin. O hâlde bizi affet)" de.

Süfyân-ı Sevri; "O gece duâ istiğfar etmek, namazdan sevimlidir. Kur'ân okuyup sonra duâ etmek daha güzeldir. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Ramazan geceleri cehd ile çalışır ve tertil ile Kur'ân okurdu. Rahmet âyeti geçtikçe ister, azap âyeti geçtikçe iltica ederdi" denilmiştir.

سُورَةُ الْبَيِّنَةِ ﴿٩٨﴾ BEYYİNE SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Medine'de nâzil olmuştur. 8 âyet, 94 kelime, 390 harften ibarettir.

Açık delil mânâsına gelen birinci âyette geçen "El-Beyyine" sûreye ad olmuştur. Bu sûrede; kâfirlerden ve müşriklerden söz edilmiş, onların bazı davranışları anlatılmış ancak inanan ve iyi işler yapanların kurtuluşa ereceği ifâde edilmiştir.

1- لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِّينَ حَتّٰى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ

Kitap ehlinden ve müşriklerden (hakkı) tanımayanlar, kendilerine açık delil gelinceye kadar inkârlarından ayrılacak değillerdi.

2- رَسُولٌ مِنَ اللّٰهِ يَتْلُوا صُحُفًا مُطَهَّرَةً

Âllâh'tan gönderilmiş, Muhammed Sallâllâhû Aleyhivesellem يَتْلُوا صُحُفًا okuyordu onlara bir takım sahifeler ki Kur'ân'dır. مُطَهَّرَةً Doğru hükümleri bulunan, bâtıldan temizdir. Beyyine budur.

3- فِيهَا كُتُبٌ قَيِّمَةٌ

فِيهَا Kur'ân'da كُتُبٌ قَيِّمَةٌ müstakim, doğru olan hükümler vardır.

4- وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ

وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ Ehl-i kitap yahûdi ve hıristiyanlar ayrılmadılar kendi dinlerinden. اِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَةُ Onlara beyyine olarak gelen Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem gelinceye kadar.

Küfredenler, apaçık bir delil olan o Rasûl gelinceye kadar, küfürlerinden ayrılıcı değillerdi. Kendilerine kitap verilenler ancak açık delil geldikten sonra ayrılığa düştüler.

5- وَمَا اُمِرُوا اِلَّا لِيَعْبُدُوا اللهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوا الزَّكٰوةَ وَذٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ

وَمَا اُمِرُوا Onlara emrolunmamıştı ancak Âllâh'ın emri bu idi. Tevrat'ta, İncil'de Âllâh'ın emri bu idi. اِلَّا لِيَعْبُدُوا اللهَ مُخْلِصِينَ Âllâh'a ibadet etsinler halis bir kâlp ile. İçinde riyâ bulunmayan bir ibadet yapsınlar. لَهُ الدِّينَ Hakikat, gerçek olan din budur. حُنَفَاءَ Bu din, bâtıldan hakka meyletmiştir. وَيُقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُوا الزَّكٰوةَ Namazlarını ikâme etsin kılsınlar, zekâtlarını müstehak olana versinler. وَذٰلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ İşte dosdoğru sağlam din budur.

6- اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِى نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا اُولٰئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ

اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا İmân etmeyenler ehl-i kitap ki yahudi ve hıristiyanlar. Puta tapanlardan kâfir ve müşrikler (Mekke müşrikleridir.) Onlar فِى نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا cehen-

nem ateşindedirler. (Cenâb-ı Hak her günâhı affeder, Kerim'dir yalnız şirki affetmez.) (Şirkten rücû ettiği, tevbe ettiğinde, Âllâh gafurrahimdir.) Onlar şirk yaptığı için cehennem ateşindedirler. أُولٰئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ Onlar, insanların en şerlileridir.

İnsan öyle bir mahlûktur ki eğer iyi olursa meleklerin derecesini geçer. Eğer fenâ olursa hayvanlardan aşağı olur. Melekler çalışıyor isyân etmez fakat bulunduğu dereceyi geçemez. Cenâb-ı Âllâh halketmiş, terakki etmiyor. Lâkin insan öyle değildir. İnsanda nefis var, şeytan var, heva var, arzu var, onlara karşı mücâdele ediyor. Mücâdelede galip oluyor. Onları mağlup ettikten sonra melekleri geçiyor. Onun mukabili hayvanda, sorumluluk olmadığından ahirette nasibi yoktur. Hayvan böyle halkolmuştur. İnsanda hayvaniyet var, yer, içer, nefis var. Eğer hayvaniyeti onun melekiyetine galebe ederse, hayvandan aşağı olur. İn hûm kel en'âmı bel hûm ed'al.

7- اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ اُولٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ

اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ Onlar ki Âllâh ve Rasûlûllah'a imân etmişler ve o imânı, âmâl-i sâliha ile takviye edip ziynetlendirilmişler. اُولٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ Muhakkak ki onlar, halkın en hayırlısıdır.

8- جَزَآؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِىَ رَبَّهُ

جَزَآؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ Onların Rableri katında mükâfatları, جَنَّاتُ عَدْنٍ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا اَبَدًا içlerinde ebediyen kalmak üzere, ağaçları altından ırmaklar akan Adn cennetleridir. İçlerinde cismâni ve ruhâni türlü nimetlerle ebedi olarak nimetle-

neceklerdir. رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ Âllâh onlardan razı olmuş. Onlar da Âllâh'tan razı olmuşlardır. Çünkü bütün isteklerin en üstünü, bütün lezzetlerin en yükseği olan Âllâh'ın rızasına ermişlerdir. Gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, hiçbir beşerin aklının ermediği en büyük rızaya kavuşmuşlardır. ذٰلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ Bu nimetler kimedir? Rabbinden korkan, O'na saygı gösterenler içindir. Kulları içinde ancak âlimler Âllâh'tan gereğince korkar.

سُورَةُ الزِّلْزَالِ ﴿٩٩﴾ ZİLZÂL SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Medine'de nâzil olmuştur. 8 âyettir. Deprem demek olan Zilzâl; kıyâmetin kopmasından, insanların yeniden dirilip hesap vermesinden, herkesin iyi ya da kötü ettiğini bulacağından bahseder.

1- اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ زِلْزَالَهَا ۙ

Yer o şiddetli sarsıntısı ile sarsıldığı zaman,

2- وَاَخْرَجَتِ الْاَرْضُ اَثْقَالَهَا ۙ

Yer içindeki ağırlıkları çıkarıp dışarı attığı zaman,

3- وَقَالَ الْاِنْسَانُ مَا لَهَا ۚ

(İmân sahipleri acaba ne oluyor diye korkmazlar. "Âllâh ve Rasûlünün bize bildirdiği gündür" derler.) İnanmayanlar ve insan "Ne oluyor buna?" dediği vakit, (durum nice olur bir bilsen!)

4- يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ اَخْبَارَهَا ۙ

يَوْمَئِذٍ O günde تُحَدِّثُ اَخْبَارَهَا ۙ yerler, bütün haberleri anlatır. Yer lehte veya aleyhte şahitlik edecek demektir.

5- بِاَنَّ رَبَّكَ اَوْحٰى لَهَا ؕ

Çünkü senin Rabbin, ona (yâni yere) vahyetmiştir. Yâni Âllâh-û Teâlâ yerde öyle durumlar meydana getirir ki onlar dil ile konuşma yerine geçerler.

6- يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ اَشْتَاتًا ۙ لِيُرَوْا اَعْمَالَهُمْ ؕ

يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ اَشْتَاتًا ۙ O gün insanlar kabirlerinden bölük bölük, çeşitli durumda ortaya çıkacaklardır. لِيُرَوْا اَعْمَالَهُمْ ؕ (Sevâp ve cezâ,) amellerin karşılığını görmek için geri dönüp gelirler.

7- فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهٗ ؕ

Zira her kim, bir zerre miktarı hayır yapmışsa onu görecektir.

8- وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهٗ

Her kim de bir zerre miktarı şer yapmışsa onu görecektir. Asıl maksat ise en küçük bir hayır veya şerrin bile, Âllâh katında kaybolmayacağını açıklamaktır.

(Yerin ağırlıklarını dışarı çıkarması birkaç türlü tefsir edilmiştir.

1- İçindeki hazineleri dışarı çıkarır fakat onlara bakan olmaz.

2- Kabirdeki ölüler dirilir. Bu mânâya göre ba's denilen dirilme zamanıdır.

3- Yer altındaki madenler, gazlar yanar durumda olan lavlar dışarı fırlar. İşte bu hakiki kıyâmet olur.

سُورَةُ الْعَادِيَاتِ ﴿١٠٠﴾ ÂDİYÂT SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuş, 11 âyettir. Âdiyat; koşan atlar demektir. Bu sûrede insanoğlunun nankörlüğünden, kıyâmet günü ortaya çıkacak acıklı durumdan söz edilir.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem, Ben-i Kinâne'ye küçük bir süvari müfrezesi göndermiş ve başlarına reislerinden bir zat olan Münzir bin Amr Ensari'yi tayin etmişti. Peygamber efendimize bir ay bunların haberi gecikmişti. Münâfıklar da "Onlar öldürüldüler" demişlerdi. Bu sûre, onların selâmetini haber vermek ve müjdelemek için nâzil olmuştur.

1- وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا

Süratle harıl harıl koşan atlar,

2- فَالْمُورِيَاتِ قَدْحًا

Bu da atların koşarlarken hızlarından tırnaklarıyla çarptıkları taşlardan, çakmak gibi ateşler çıkararak gitmelerinde görülür.

3- فَالْمُغِيرَاتِ صُبْحًا

Ansızın sabah baskını yapanlara. Sabahleyin göz göre göre

yapmak, çoğunlukla daha sağlam olması hasebiyle baskınlarda alışılmış bulunmasındandır.

4- فَاَثَرْنَ بِهٖ نَقْعًا ۙ

O esnada tozu dumana katan harıl harıl koşan atlar, ayaklarından ateş saçtılar, sabah baskını yaptılar, tozu dumana kattılar.

5- فَوَسَطْنَ بِهٖ جَمْعًا ۙ

Derken bir topluluğun ortasına dalanlara yemin ederim ki. Bir düşman toplumunu, ordusunun tam ortasından vurup içine dalarak yahut çevirip ortaya alarak mağlup ve perişan etmişlerdir.

6- اِنَّ الْاِنْسَانَ لِرَبِّهٖ لَكَنُوْدٌ ۚ

Şüphesiz insan, Rabbine karşı çok nankördür. Kocasının hakkını ve iyiliklerini inkâr eden nankör kadına ve yemeğini misafirden sakınarak yalnızca yiyen cimriye, kazanmışa ücretini vermeyen, uşağını çok döven kimseye "kenûd" denir.

7- وَاِنَّهٗ عَلٰى ذٰلِكَ لَشَهِيْدٌ ۚ

Şüphesiz kendisi de buna şahittir. İnsan öyle olduğuna kendisi şahitlik eder. Zira o nankörlük eseri, onun üzerinde o kadar aşikârdır ki kendi hâllerini kâlp gözü (basiret) ile inceler. Kendinin, Rabbine çok nankörlük etmekte bulunduğunu inkâr edemez.

8- وَاِنَّهٗ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيْدٌ ۠

Gerçekten o dünya malını çok sevdiği için katıdır. Yâni mal ve serveti mutlaka hayır sanarak sevdiği için cimridir, sıkıdır.

9- اَفَلَا يَعْلَمُ اِذَا بُعْثِرَ مَا فِى الْقُبُوْرِ ۙ

Bilmiyor mu ki kabirlerinde bulunanlar diriltilip dışarı çıkarılacak.

10- وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ

Ve kâlplerdeki sırlar meydana çıkacak. Kâlplerde ve gönüllerde olanlar ortaya konduğu zaman, muhakkak ve nankör insanlar dünyada neler ettiklerini anlayacaklar.

11- إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَخَبِيرٌ

O gün şüphesiz Rableri, onların hâlini bilir, haberlidir.

Bu derece mala bağlı olan, muhabbet eden, dünyaya dört elle sarılıp da ahireti bırakan, düşünmüyor mu kabirden çıktığı zaman bu malın ona fayda vermeyeceğini, nasıl idrak etmez?

سُورَةُ الْقَارِعَةِ ﴿١٠١﴾ KÂRİA SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 11 âyet, 30 kelime, 252 harften ibarettir. Kâria; kapı çalan demektir. Bu sûrede; kıyâmetin kopuşundan, meydana gelen olaylardan ve insanın akıbetinden söz edilmiştir.

1- اَلْقَارِعَةُ

(Kâria; vurmak demektir. Kâria; kıyâmetin isimlerinden bir isimdir. Kâlbe korku veriyor, kıyâmeti hatırladığında kâlp korkmaya başlıyor.) O kapı çalan (geldi.)

2- مَا الْقَارِعَةُ

Nedir o kâria, (o ne dehşetli kâriadır?) meâlinde korkutmak için olması açıktır.

3- وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا الْقَارِعَةُ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem sana, Benden başka kim bildirir kâria (kıyâmeti?) Ben bildiririm. O kapı çalan nedir, sana söylendi mi?

4- يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ

يَوْمَ Bir gündür ki يَكُونُ النَّاسُ insanlar, كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ çırpınıp yayılan pervaneler (çekirge) gibi olurlar. (O günde insanlar kabirlerinden çıktıklarında, o çokluk çekirgenin tarla üzerindeki yoğunluğu gibi olur.)

5- وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ

Dağların da atılmış renkli yüne dönüştüğü gündür o Kâria! Dağlar böyle olunca, insanların ne hâle geleceği artık kıyas olunabilirse olunsun.

6- فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ

İşte o gün mizan (tartı)ları ağır basan her kimse için, Âllâh katında vezin ve kıymeti olan ameldir. Bir kimsenin hasenat iyilik tarafı ağır basarsa, fenâlık ve kusurları az olursa;

7- فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ

O kişi hoşnut olacağı bir hayat içinde olur. Rızanın tasavvurlar üstünde olan kemâlini, belâgatla ifâde ederek sahibinin o hayata tam ehliyetini hem razı olan hem razı olunan (Radiye ve merdiye) makamında bulunduğuna işaret eder.

8- وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ

Onun mukabili ve fakat tartıları hafif gelen her kimse, mizanda tartıları hafif olur da fenâlıkları çoğalırsa;

9- فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ

Hâviye; Cehennemin adıdır. Artık onun orası hâviye (uçurum) dur. Cehenneme müstehak olur.

10- وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا هِيَهْ

Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem, nedir o mâhiye? O uçurumun ne olduğunu sen nereden bileceksin?

11- نَارٌ حَامِيَةٌ

O kızgın bir ateştir. İşte o Kâria! Kıyâmette tartıları hafif gelenlerin sonu budur. "Âllâh korusun!"

سُورَةُ التَّكَاثُرِ ﴿١٠٢﴾ TEKÂSÜR SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 8 âyet, 30 kelime, 120 harften ibarettir. Tekâsür; çokluk ve çoklukla övünmek demektir. Eski Araplar, coğrafi şartları icabı kabile ve aşiretlerinin çokluğu ile övünürlerdi. Hatta bazen giderler ölülerini sayarlardı. Bunun doğru olmadığı, kabirlere basiret gözüyle baksalar orada ateşi görecekleri anlatılmıştır. Zira kabir azabı veya sefâsı ehl-i sünnete göre haktır.

1- اَلْهٰيكُمُ التَّكَاثُرُ

Ey insanlar sizi çokluk işgal etmiş, mal ve servetin çokluğu. Mal ve evlâd itibariyle çoklukla övünmek sizi oyaladı.

2- حَتّٰى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ

Sizi kabirlere varıncaya kadar oyaladı. Nihâyet kâbirleri ziyâret ettiniz. Çoklukla övünmek, sizi kâbirlere varıncaya kadar oyaladı.

3- كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ

كَلَّا Hayır, iş öyle değil. سَوْفَ تَعْلَمُونَ Yakın zaman, ileride bileceksiniz ne büyük gaflette bulunduğunuzu. Ölüm zamanı gelince mal-ı servetin faydası olmayacaktır.

4- ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ

Yine hayır yakında bileceksiniz. Öncekini tekittir. İkincinin birinciden daha belâgatlı olduğuna delâlet içindir. Önceki ölüm sırasında veya kabirde, ikincisi de ölümden sonraki dirilme sırasındadır.

5- كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ

Hakikaten gerçekten yâni doğrusu. Yâkin (kesin bilgi) ile bilesiniz. İlm-i yakin ile bilmiş olsaydınız.

6- لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ

Orada mutlaka cehennem ateşini dünyada iken görecektiniz. Yakinler üçtür.

1-) İlmel yakîndir; Okuyor, anlıyor. Bu kişiyi şeytan aldatabilir.

2-) Aynel yakîndir; Görür gibi olur, şeytan ona pek tesir edemez.

3-) Hakkal yakîndir; Aynen gördükten sonra bizzat yaşamak duymaktır.

7- ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا عَيْنَ الْيَقِينِ

Sonra yemin olsun ki cehennemi yakin gözüyle göreceksiniz. Nitekim çok insanlara aynel yâkin hâsıl olmuştur. Yakin gözüyle, açıkça önünüzde göreceksiniz demek olur. Rûyet (görmekten) zahir olan budur. İkinci rûyet mahşerde, sıratta görme demektir.

8- ثُمَّ لَتُسْئَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ

ثُمَّ Ondan sonra لَتُسْئَلُنَّ sorulursunuz يَوْمَئِذٍ kıyâmet gününde

عَنِ النَّعِيمِ nimetlerden. Nihâyet o gün dünyada geçirdiği ömürden, sıhhat ve afiyetten, kazanıp harcadığı mâl mülk ve servetten, harcadıklarından harcamayıp geride bıraktıklarından birer birer hesap verecek.

Buhari'nin rivayet ettiği gibi hadiste; "İki nimet vardır ki insanların çoğu bunlardan, değerinden habersizdir. Sağlık ve boş vakittir) denilmiştir. Zira kazanmak ve hayır yapmak bunlara bağlıdır.

سُورَةُ الْعَصْرِ ﴿١٠٣﴾ ASR SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 3 âyet, 14 kelime, 68 harften ibarettir. Asr; yüzyıl, ikindi vakti ve sıkıp suyunu çıkarmak gibi mânâlara gelir. Asr'a yemin ile söze başlandığı için bu adı almıştır. Sûrede; kurtuluşun imâna, iyi işler yapmaya, hakkı ve sabrı tavsiye etmeye bağlı olduğu anlatılmıştır.

1- وَالْعَصْرِۙ

Asra yemin ederim ki, Âllâh CelleCelâlûhû asır ile yemin ediyor. Asır'dan murâd; yâ Asr-ı Saadet'tir, yahut ikindi namazıdır ki (sâlât-ı vüsta)dır, denilmiştir.

2- اِنَّ الْاِنْسَانَ لَفِى خُسْرٍۙ

İnsan gerçekten ziyân içindedir. Yâni her insan, bütün beşer her asırda ve her zamanda ve özellikle son asırda bulunan insanlar, gelecekteki istisna edilenler hariç hepsi mutlak bir zarar içindedir.

3- اِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ

اِلَّا الَّذِينَ Ancak o kimseler müstesnâ. Şu sayılacak dört vasıf ile sıfatlanmış olanlar ziyanda değil, kârdadırlar اٰمَنُوا ki imân etmişler. Âllâh'ın birliğini ve indirdiğini tasdik edip وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

ve imân ile salih güzel ameller işlemişler. Birisi bedenine ait ibadetler, mükellefin baştan itibaren ve bizzat kendisine faydalı ve kendi iyiliğine olan ameller. Diğeri de zekât ve sadaka gibi başkalarına faydalı olan amellerdir. وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ Birbirine hakkı tavsiye edenler. Yâni bütün azimleri hakka yönelik, imânları da amelleri de sözleri de hep Hak'ka sarfedilmiş. وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ Birbirlerine sabrı tavsiye edenler ziyânda değildir. Sabır; nefsin iyi bir şey yapmak veya kötülüklerden kaçınmak için acıya, meşakkate tahammül kuvvetidir.

İmâm-ı Şafi Rahmetullâhû Aleyh buyuruyor ki; "Kur'ân adına yalnız bu sûre nâzil olsaydı, insanlara yeterli olurdu. İnsanlar yalnız bu sûreyi alıp amel etselerdi, kâfi gelirdi. Bu sûre Kur'ân'ın hepsini şumûlü içine almıştır.

سُورَةُ الْهُمَزَةِ ﴿١٠٤﴾ HÜMEZE SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 9 âyet, 30 kelime, 130 harften ibarettir. Hümeze; birini arkasından çekiştirmek, biriyle alay etmek, başkasını kırmak ve incitmek mânâlarına gelir. Başkalarına iyi davranmayanların cehenneme atılacağı konu edilmiştir.

1- وَيْلٌ لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ

وَيْلٌ Veyl olsun, yazıklar olsun. Veyl; yâ cehennemde bir derenin adı yahut şiddetli azap demektir. Azap olsun. لِكُلِّ هُمَزَةٍ لُمَزَةٍ Hümeze; Gıyvet. Lümeze; Eden. Mızrak saplar gibi kötülemek, ayıplamak ve kaş göz kırparak işaret ederek eğlence sûreti ile birini, diğerine göstermek.

Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı eğlenmeyi, başkalarını ayıplamayı ve servet biriktirip onu saymayı âdet edinenlere yazıklar olsun.

2- اَلَّذِى جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ

Mal biriktirir de onu sayar durur.

3- يَحْسَبُ اَنَّ مَالَهُ اَخْلَدَهُ

O, malının kandisini ebedi yaşatacağını zanneder. Öyle hayra yaramayan, sayılmak için biriktirilmiş malın, kendini kurtarmak şöyle dursun, başına belâ felâketlerine sebep olacağını düşünmez.

4- كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِى الْحُطَمَةِ

Bu akideye sahip olan yâni malının ebedi elinde kalacağını zanneden. Vazgeçsin bu düşünceden. O kimse hutameye atılacaktır. Hutame; Cehennemin ismidir.

5- وَمَآ اَدْرٰيكَ مَا الْحُطَمَةُ

Hutamenin ne olduğunu bilir misin?

6- نَارُ اللّٰهِ الْمُوقَدَةُ

7- اَلَّتِي تَطَّلِعُ عَلَى الْاَفْئِدَةِ

Âllâh'ın tutuşturulmuş, yandıkça tırmanıp kâlplerin tâ üstüne çıkan ateşidir. (Mü'min eğer asi de olsa cehennem ateşi kalbe kadar gitmeyecek. Müşrik olduktan sonra çünkü kâlbinde imân eseri yok, cehennem ateşi kâlbe kadar ulaşıyor.)

8- اِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُؤْصَدَةٌ

9- فِى عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ

Onlar, bu ateşin içinde sûtunlara bağlanmışlar ve o vaziyette kapılar, üzerlerine kapatılmıştır.

Bu sûre Ümeyye bin Halef ve Velid bin Mugire gibi, Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem ve Mü'minleri, gıybet eden kâfirler hakkında inmiştir.

Hümeze; Bir kimseyi arkasından gıybet etmektir.

Lümeze ise; yüzüne karşı hoşlanmadığı sıfatı ile anmaktır.

İbni Abbas Radıyallâhû Anh'a göre bu iki kelimenin mânâsı birdir. Ve ikisi de koğuculuk yapan demektir.

سُورَةُ الْفِيلِ ﴿١٠٥﴾ FİL SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile, Mekke'de nâzil olmuştur. 5 âyet, 20 kelime, 96 harftir. Kâbe'yi yıkmak isteyen Ebrehe'nin, fillerle hücumunu konu edindiği için bu ad verilmiştir.

1- اَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِاَصْحَابِ الْفِيلِ ؕ

Görmedin mi Âllâh, fil sahiplerini ne yaptı?

2- اَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِى تَضْلِيلٍ ۙ

Onların kötü plânlarını boşa çıkarmadı mı? فِى تَضْلِيلٍ ۙ Dalâlette hüsrana sebeb yaptı. Onların hileleri kendi başlarına felâket oldu.

3- وَاَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا اَبَابِيلَ ۙ

وَاَرْسَلَ Gönderdi Âllâh عَلَيْهِمْ onların üzerine. طَيْرًا اَبَابِيلَ ۙ Ebâbil adındaki kuşlarını göndermedi mi?

4- تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ ۙ

تَرْمِيهِمْ O kuşlar, onların üzerine attı بِحِجَارَةٍ bir çeşit taşları.

O taşlar da مِنْ سِجِّيلٍ çamurdan pişkin, tuğladan yapılmış taşlar atıyorlardı.

5- فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ

فَجَعَلَهُمْ Rabbin yaptı o kavim insanlarını. كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ Yenilmiş ekin yaprağı gibi yaptı. Hayvanların ayağı altında parçalanmış otlar gibi.

Fil vak'ası; Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem efendimizin doğumlarından elli gün önce, Milâdın 570. Yılında vuku bulmuştur.

Hâdise; Habeşistan hükümdarı Necâşi Eshame'nin Yemen vâlisi, Ebrehe bin Sabâh el-Eşram Arabistan'ı hıristiyanlaştırmak hevesine düşmüştü. Bu maksatla Sana'da Kuleyş adlı büyük ve muhteşem bir kilise yaptırmış ve bütün Arapların yalnız burayı ziyâret etmelerini istemişti.

Fakat Araplar öteden beri senede bir def'a Mekke'ye gelir, Kâbe'yi ziyâret ederlerdi. Âdetlerinden vazgeçmek istememişler. Sana'daki kiliseye bir meyil, teveccüh göstermemişlerdi. Hatta bir gün Kinâne kabilesinden altı adam, kiliseye girmek fırsatını bularak kirletmiş, hakarette bulunmuştu.

Ebrehe durumu inceden inceye tetkik etti. Neticede Arapların en çok ziyâret ettikleri yerin Mekke'de, Kâbe olduğunu öğrendi. Yaptırdığı kilisenin umumi bir ziyâret yeri ve bütün Arabistan'ın din merkezi olmasını temin için, burayı yıkmaya karar verdi. Ve fillerle takviye edilen ordusunu harekete geçirdi.

Filli ordu, uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra Mekke'ye yaklaştı. Yolda birçok Araplar da kendisine katılmışlardı. Nihâyet Mekke yakınında bir yerde konakladılar. Ve sağa sola sarkıntılık etme-

ye başladılar. Bu arada Abdülmuttalib'in de iki yüz kadar devesini de alıp götürdüler.

Bunun üzerine Abdülmuttalip, tereddüt etmeksizin Ebrehe'nin karargâhına gitti. Ebrehe'ye Kureyş'in reisi geldiğini ve kendisinin kerim bir kimse olduğunu haber verdiler.

Ebrehe misafirini çok iyi karşıladı. Ve isteğini sordu.

Abdülmuttalip; "Askerin develerimden iki yüzünü gasbettiğini" ve "onların iadesini istiyorum" dedi.

Ebrehe; "Taaccûb ediyorum. Ben dininizin rüknü olan Kâbe'yi yıkmaya geldim. Bunu düşünmüyor, benden onun afvını ricâ etmiyorsun da develerini istiyorsun" dedi.

Abdülmuttalip; "Ben develerin sahibiyim, develerimi istiyorum. Kâbenin sahibi ise başka. O dilerse Kâbe'sini korur, sizi ondan men eder" diye cevap verdi.

Ebrehe emretti, Abdülmuttalib'e develerini iâde ettiler. Alıp Mekke'ye döndü ve Kureyş'i de "Korkmayın! Bu Beyt'in sahibi, onu muhafaza eder" diye teselli etti.

Ebrehe daha önce harbetmek için gelmediğini, maksadının yalnız Kâbe'yi yıkmaktan ibaret olduğunu ilân etmiş olduğu için, Kureyş dağlara çekildi. Ve buradan hadisenin cereyânını seyretmeye başladı.

Ertesi gün Ebrehe, şehre girmeye hazırlandı. Ve ordusuna hareket emri verdi. Görünüşe göre büyük ve mükemmel ordu yürüyecek ve bir mukavemet de görmeyeceği için muhakkak muvaffak olacaktı. Fakat muvaffak olamadı.

Ebrehe'nin Mahmûd adlı bir fili vardı. Onu dâimâ askerinin önünde yürütürdü. Onunla nereye gitse muzaffer olacağına ina-

nırdı. Bu sefer de fili ordusunun önüne kattı. Kâbe'ye doğru yürütmek mümkün olmadı. Hayvanın başını ne tarafa çevirseler yürümüş fakat Mekke'ye çevirdikleri zaman çökmüş, yere yatmıştı.

Bu esnâda Cenâb-ı Hak tarafından birçok kuşlar, (Ebâbil) geldi. Her birinin ağzında ve ayaklarında birer ufak taş vardı. Bunları Ebrehe'nin askerleri üzerine salıverdiler. Ve Ebrehe ölümden kurtulan pek az askeriyle perişan bir hâlde geri dönmek mecburiyetinde kaldı.

Bu sûretle Cenâb-ı Hak, Beytini korudu. Kureyş de büyük bir düşmanın şerrinden kurtuldu. Ve zahmetsizce bir hayli ganimete de sahip oldu.

سُورَةُ قُرَيْشٍ ﴿١٠٦﴾ KUREYŞ SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile 4 âyettir. Kureyş'e câhiliyet devrinde bazı imtiyazlardan bahsettiği için bu adı almıştır. Mekke'de nâzil olmuştur.

1- لِإِيلَافِ قُرَيْشٍ

Kureyşi ülfet ettirmek, sevdirilmiş olmalarından, güven ve barış andlaşmalarından faydalanmalarını sağlamak için,

2- إِيلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ

Kış ve yaz seferlerinde, onlara sevimli kılınmasından ötürü faydalandıkları andlaşmaların kadrini bilmiş olmak için,

3- فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هٰذَا الْبَيْتِ

Bu beytin (Kâbe'nin) Rabbine kulluk ibadet etsinler. O'dur size bu kısmeti veren.

4- الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ

Cû'dan; açlıktan muhafaza ediyor. Kendilerini açlıktan kurtararak beslemiştir ve her tehlikeye karşı onlara emniyet vermiştir.

Mekke'de ziraat olmadığı için bazen aç kalıyorlardı. Fil ordusundan da korkmuşlardı.

Kureyş kabilesi Âllâh evi Kâbe'nin sahipleri oldukları için, câhiliyet devrinde yazın Taif ve Şam'a, kışın da Yemen'e, ılık bölgelerine serbestçe giderlerdi. Bu seyahatlar onlara sevdirilmişti. İşte bu, Âllâh'ın onlara bir ihsanı idi. Çünkü bu şekilde serbest dolaşma sonunda büyük ölçüde ticaret yapıyorlar ve kazanç elde ediyorlardı.

سُورَةُ الْمَاعُونِ ﴿١٠٧﴾ MÂÛN SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuş, 7 âyettir. Mâûn; zekât vermek yahut bir şeyi emanet vermek şeklinde yardım demektir. Dini yalanlayan, iyilikten uzak duran kimseler hakkında nâzil olmuştur.

1- اَرَاَيْتَ الَّذِى يُكَذِّبُ بِالدِّينِ ؕ

Hâlik-i Kâinât diyor. Ey Habibim taaccûp ettin mi o kimseyi ki "Din, yalandır diyeni gördün mü?" Yâni kıyâmette hesaba, cezâya imân etmiyor.

2- فَذٰلِكَ الَّذِى يَدُعُّ الْيَتِيمَ ۙ

İşte o, yetimi öksüzü men eder, itip kakar.

3- وَلَا يَحُضُّ عَلٰى طَعَامِ الْمِسْكِينِ ؕ

Yoksulu, fakiri doyurmaya teşvik etmez, ön ayak olmaz.

4- فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ۙ

5- اَلَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۙ

Veyl olsun. Veyl; Şiddetli azap mânâsınadır. Vay hâline o namaz kılanların ki kıldıkları namazın değerine aldırış etmezler. Yazıklar olsun O Âllâh huzurunda duranlara ki! Namazlarını yanlış olarak (veya yanlış yere) kılanlar. Namazlarından gafildirler.

6- اَلَّذِينَ هُمْ يُرَآؤُنَ

Onlar gösteriş, riyâkarlık yapıyorlar. Namazlarını Hâlik'e değil, Hâlik'in ibadetine başkasını şerik yapıyorlar. Âllâh şerikli ibadeti kabûl etmez. Meselâ namaz kılıyor da "halk da beni görsün" diye şerik yapıyor. Gösteriş yapıyor.

7- وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ

Zira zekâta (hayra) mâni oluyorlar. Yardım etmekten sakınırlar.

Mâûn; Zekât, atiyye ve ihsan mânâsına gelir. Kabkacak, balta, kova gibi âriyet; alınıp verilmesi mu'tad olan şeylere de mâûn denir.

Sûre-i celile; Âs bin Vâil veya Velid bin Mugire yahut Ebû Cehil hakkında nâzil olmuştur. İbni Abbas Radıyallâhû Anh'dan; "Hasis ve mürâi bir münâfık hakkında nâzil olduğu" da mervidir.

Rivâyete göre; Ebû Cehil, bir yetimin vâsisi imiş. Yetim çıplak olarak kendi malından bir şey istemeye gelince, Ebû Cehil surat asarak onu kovmuş.

Ebû Süfyan da bir deve boğazlamış. Bir yetim et isteyince, sopa ile ona vurmuş.

سُورَةُ الْكَوْثَرِ ﴿١٠٨﴾ KEVSER SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 3 âyettir, 10 kelime, 42 harften ibarettir.

Kevser; çok hayır demektir ve cennette bir havuzun da adıdır.

Erkek çocukları yaşamadığı için Peygamberimize, müşrikler nesli kesik mânâsına "ebter" dediler.

1- اِنَّآ اَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ

اِنَّـآ Ey Habibim Ekmelerrusûl Sallâllâhû Aleyhivesellem. Biz Azimüşşân, sana Kevser'i verdik. Kevser; yâ Havz-ı Kevser'dir yahut ilm-i kesir nübüvveti, Kur'ân şefaattır. Hepsi de Kevser'dir. Evvel-i âhir senindir. Asıl ebter onlardır.

2- فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ

Namazına devam et. Buradaki "Bayram Namazı'dır" diyorlar. Çünkü nahir kelimesi var. Venhar yâni kurban kes. Kurbanı kesmek namazın akabinde söylendiği için, demek ki Kurban Bayram Namazı'dır.

3- اِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْاَبْتَرُ

Asıl zürriyetsiz olan, sana buğzedenin kendisidir. Sonu kesik olan, şüphesiz seni kötüleyendir.

Bu sûrede kurban kesmek emredilmiştir. Kurban; yakınlık demektir. Kurban kesmekten asıl maksat; et yemek ve kan akıtmak değil, Âllâh'a yakın olmaktır.

سُورَةُ الْكَافِرُونَ ﴿١٠٩﴾ KÂFİRUN SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 6 âyet, 26 kelime, 74 harften ibarettir.

1- قُلْ يَا اَيُّهَا الْكَافِرُونَ

قُلْ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem söyle, de ki يَا اَيُّهَا الْكَافِرُونَ Ey kâfirler topluluğu!

2- لَا اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ

Ben, sizin tapmakta olduklarınıza tapmam. (Âyet iki def'a tekrar ediyor. Biri hâl içindir, diğeri gelecek istikbal içindir. Bu âyet hâl içindir.) Sizin ibadet ettiğiniz putlara, biz ibadet etmeyiz.

3- وَلَا اَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا اَعْبُدُ

Şu anda siz de benim kulluk ettiğime, kulluk etmiyorsunuz.

4- وَلَا اَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ

Müstakbel gelecekte de ben aslâ sizin putlarınıza tapacak değilim.

5- وَلَا اَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا اَعْبُدُ

Siz de benim kulluk ettiğime, kulluk etmezsiniz. Hâl-i hazırda biz, hiçbir sûrette size meyletmeyiz. Siz de ister yapın, isterseniz yapmayınız.

6- لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ

Sizin şirk dininiz size, benim dinimde banadır.

Kıtal âyeti gelince bu sûre nesih olmuştur. Fakat İslâmiyet'in zayıf olduğu zamanda, baktın ki çaresiz kaldın. O zaman İslâmiyet'in aleyhinde konuşana karşı, "Senin dinin senin, benim dinim de benim" deriz.

Rivâyet edildiğine göre; Kureyş ileri gelenlerinden bazıları, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e "Gel bizim dinimize tâbi ol. Biz de senin dinine tâbi olalım. Bir sene sen, bizim ma'bûtlarımıza ibadet edersin. Bir sene de biz, senin ma'bûduna ibadet ederiz" dediler. Rasûlûllah; "Maâzallah! Âllâh'a, başkasını şerik koşmaktan uzağım" dedi.

"O hâlde bizim ilâhlarımızdan bazısını istilâm ediver, (el sürüver) de seni tastik edelim ve İlâhına ibadet eyleyelim" dediler.

Sûre-i celile bu sebeple nâzil olmuştur.

سُورَةُ النَّصْرِ ﴿۱۱۰﴾ NÂSR SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Medine'de nâzil olmuştur. 3 âyet, 16 kelime, 79 harften ibarettir. Nasr; yardım demektir. İslâm zaferini haber verir. İbni Ömer'e göre; "Bu sûre indikten sonra Peygamberimiz, 80 gün yaşamıştır."

1- اِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ

اِذَا Ne zamanki جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ Allâh'ın yardımı zuhur ettiğinde, وَالْفَتْحُ (Murâd olan; Mekke'nin fethidir.)

2- وَرَاَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِى دِينِ اللّٰهِ اَفْوَاجًا

وَرَاَيْتَ Görürsün النَّاسَ insanları, يَدْخُلُونَ فِى دِينِ اللّٰهِ اَفْوَاجًا Allâh'ın dinine bölük bölük girerler. Âshab-ı Kiram'ın bazıları bundan memnun oldular, sevindiler. Dediler; "Mademki bidâyeti böyle zuhur ediyor. Zaman gelecek bölük bölük de İslâmiyet'ten çıkarlar."

3- فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ اِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ Ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivesellem. Rabbini tesbih et, hamd ile tenzih ile. Ve ondan mağfiret dile. اِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا Cenâb-ı Hak, mübalağa ile tevbeleri kabûl edendir.

Bu sûre-i celilede Rasûl-û Ekrem'in vefâtına ait bir imâ vardır. Bu itibarla Tevdi; Vedâ Etme Sûresi de denilir.

Aleyhisselât-û Vesselâm sûre-i celileyi tilâvet buyurdukları zaman, Abbas Radıyallâhû Anh ağlamaya başlamışlardı. Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem, "Niçin ağlıyorsun?" diye sordu. "Bunda vefâtınıza işaret var" dedi. Fahr-i Kâinat, "Evet, dediğin gibidir" buyurdu.

Bundan sonra Abbas Radıyallâhû Anh'ın bir daha güldüğü görülmedi. Ağlayanın Abbas değil, İbni Abbas Radıyallâhû Anh olduğunu söyleyenler de vardır. Hatta bundan dolayı Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem onun hakkında; "Bu çocuğa çok ilim verilmiştir" buyurmuş.

Bir rivayete göre de; Bu sûre nâzil olunca Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem, Fatıma Radıyâllâhû Anhâ'ya "Bizim vefâtımız haberi verildi" buyurmuş. Fâtıma da ağlamış ve fakat Fahr-i Âlem; "Ehl-i Beyt'imden bana ilk gelecek sensin" buyurmuşlardır. O zaman da sevinmiş ve gülmüştür.

Sûre-i celilenin nüzulünden sonra Cenâb-ı Peygamber, dâima çok tesbih ve istiğfar eder olmuşlardı.

﴿١١١﴾ سُورَةُ تَبَّتْ TEBBET SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu süre-i celile Mekke'de nâzil olmuştur. 5 âyet, 23 kelime, 77 harften ibarettir.

Tebbet; "Kurusun!" mânâsına bedduâdır. Ebû Leheb hakkında nâzil olmuştur. Zira o eziyet etmek kasdıyla Rasûlûllah'ın yoluna gizlice diken koymuş, bu işte kendisine karısı da yardım etmişti.

1- تَبَّتْ يَدَآ اَبِى لَهَبٍ وَتَبَّ

تَبَّتْ Helâk oldu يَدَآ اَبِى لَهَبٍ Ebû Lehebin elleri. وَتَبَّ tekittir. Ebû Leheb'in elleri kurusun, (yok olsun) zaten yok oldu ya!

2- مَآ اَغْنٰى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ

Mal-ı evlâdı ne de kazandıkları onu kurtaramadı.

3- سَيَصْلٰى نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ

O alevli bir ateşe girecektir,

4- وَامْرَاَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

Karısı da odun hamalı olarak,

5- فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ

Boynunda hurma liflerinden bir ip olacaktır. İnkâr edenlerin boyunlarına (ateşten) halkalar koyduk gibi. (Pranga) ve benzeri ifâdelerle küçümseme mevkiinde boyun zikredilmektedir.

Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e "Pek yakında akrabalarını inzar et" âyet-i kerimesi nâzil olunca en yakın akrabasını topladı. "Âllâh bana en yakın akrabâmı inzâr etmemi emretti. En yakınlarım da sizlersiniz. Lâ ilâhe illellâh demedikçe ben, size ne dünyadan bir hazz'a ve ne âhiretten bir nasibe mâlik değilim" buyurdu.

Fakat amcası Ebu Leheb kızdı. "Hay kuruyası, bizi bunun için mi çağırdın?" dedi ve Rasûl-û Ekrem'in hatırını kıracak sözler söyledi. Ve Aleyhisselât-ü Vesselâm; "Âllâh-û Teâlâ'ya imân ve emirlerine itâat ederek, nefislerinizi O'nun azabından kurtarın yoksa bana yakınlığınız bir fayda sağlamaz" buyurduğu zaman da. Dediği çıkarsa "Ben, mal ve evlâdımı fedâ eder, söylediği azaptan kurtulurum" dedi.

İşte sûre-i celile, bunun üzerine nâzil oldu. Ebû Leheb'in karısı, Ebû Süfyan ibni Harb'in hemşiresi Ümmü Cemile de kocası gibi Rasûl-û Ekrem'e eliyle ve diliyle ezâ ederdi. Dikenler toplar, geceleyin Rasûl-û Ekrem'in geçeceği yollar üzerine saçardı.

سُورَةُ الْإِخْلَاصِ ﴿١١٢﴾ İHLÂS SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

İhlâs Sûresi Mekke'de nâzil olmuştur. 4 âyet, 25 kelime, 47 harften ibarettir. İhlâs; samimi olmak, dinin özüne göre davranmak anlamınadır. Sûrede pek pek çok incelikler vardır. İslâm'ın Tevhid akidesinin en özlü ve anlamlı ifâdesidir.

1- قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ

قُلْ Ey Habibim Ekmelerruşûl Sallâllâhû Aleyhivesellem, onların suâline cevâben böyle de; هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ "O Âllâh ki Ehad; birdir. Ne zatında, ne sıfatında hiçbir şekilde şerik ve naziri yoktur. Evvel-i âhir O'dur.

2- اَللّٰهُ الصَّمَدُ

Öyle büyük ki hiçbir şeye muhtaç değildir. Her şey O'na muhtaçtır.

3- لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

لَمْ يَلِدْ Ne kimseyi doğurmuş. (Hıristiyan ve yahudilerin dediği gibi "hanım ve evlâd olması" ihtiyaçtan meydana gelir. Muhtaç olan, Âllâh olmaz.) وَلَمْ يُولَدْ Ve doğurulmamıştır. Ne de baba ve

ana vardır. Ana babadan beridir. Cenâb-ı Hak, ihtiyaçtan münezzeh olduğundan ne evlâdı var, ne de ana baba var.

4- وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ

O'na eş ya da denk ve benzeri yoktur.

Dinin temeli tevhittir. Bunu en hâlis, en güzel ifade eden bu sûre-i celileye ihlâs denildiği gibi "Esas" da denilmiştir. Tevhid sûresine; Ma'rifet sûresi, Necat sûresi de denilir.

Nüzûl sebebinin; müşrikler veya yahûdiler olduğu hakkındaki iki rivayet dolayısıyladır. Müşrikler Rasûlûllah'a, Rabb'ül İzzet'in vasfını sormuşlar. Âllâh-û Teâlâ da cevaben bu sûreyi inzal buyurmuştur.

Diğer bir rivâyete göre sûre-i celile yahudilerin; "Bu hilkati, Âllâh-û Teâlâ halketti. Fakat Âllâh'ı kim halketti?" diye sormaları üzerine nâzil olmuştur.

Sûre-i celile faziletçe Kur'ân'ın üçte birine muadildir. Zira Kur'ân-ı Kerim'in maksatları; üç şeyin yâni Akâid, Ahkâm ve kıssaların beyânına hasredilmiştir.

سُورَةُ الْفَلَقِ ﴿١١٣﴾ FELÂK SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Medine'de nâzil olmuştur. 5 âyettir. Felâk; sabah mânâsına geldiği gibi yarmak mânâsına da gelir. Bundan sonra gelen Nas sûresiyle birlikte ikisine, Muavvezeteyn denir. Bu iki sûre devamlı okunursa cin, şeytan çarpmaz. Sihir, büyü tesir etmez.

1- قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ

قُلْ Ey Habibim Ekmelerrusül Sallâllâhû Aleyhivesellem söyle, de ki; اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ Gece karanlığı açılıp da ağaran sabahın Rabbine sığınırım.

2- مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ

Yarattığı şeylerin şerrinden,

3- وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ

Karanlığı çöktüğü zaman gecenin şerrinden,

4- وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ

Ve düğümlere üfleyen büyücülerin şerrinden,

5- وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ

Ve hased ettiği zaman hased edenlerin şerrinden, Âllâh'a sığınırım.

Kul eûzü emriyle başlayan, bu Felâk sûresiyle bundan sonraki Nâs sûresine "Muavvezeteyn." Ve İhlas'la birlikte üçüne, "Muavvizat" denilir ki sığındırıcı sûreler demektir.

Âişe Radıyâllâhû Anhâ'dan rivayet edildiğine göre; Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem bir rahatsızlık hissettikleri zaman ve her gece yatacakları sırada bu üç sûreyi okuyup ellerine üfleyerek, mübarek başlarını yüzünden başlayarak aşağıya doğru vücutlarını mesheyler ve bunu üç def'a tekrar buyururlardı."

Nüzul sebebi olarak nakledilen rivayetler;

1-) Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem efendimize, Cebrâil Aleyhisselâm gelmiş ve "Sana cinden bir ifrit, bir tuzak kurmak istiyor. Yatağına yatarken bu iki sûreyi, Muavvizeteyni oku" demiş.

2-) "Nazara karşı inzâl olundu" denilmiştir. Said ibni Müseyyeb'den rivâyet edildiğine göre; "Kureyşe, gelin bir açlık riyazeti yapalım da Muhammed'e göz değdirelim" demişler ve riyâzete girmişlerdir. Sonra da Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem'e gelerek.

"Ne sağlam bâzun, ne kuvvetli sırtın, ne güzel yüzün var" diye göz değdirmek istemişlerdir. Âllâh-û Teâlâ da Muavvizeteyn sûrelerini inzal buyurmuştur.

3-) Zeyd ibni Erkam Radıyallâhû Anh'ın rivâyetine göre; Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivesellem efendimize, yâhûdilerden biri sihir yapmış. Bu yüzden birkaç gün muzdarib olmuştur.

Bunun üzerine Cebrail Aleyhisselâm gelmiş ve "Sana yahudilerden biri sihir yaptı. Falan kuyuda senin için düğümler döğdü." diye haber vermiştir. Bu yahudinin, Lebid ibni A'sam olduğu mervidir.

Hadiseyi İbni Abbas Radıyallâhû Anh şöyle anlatmıştır;

Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem'e, yahudilerden bir genç hizmet ederdi. Yahudilerin ısrarı ile Rasûlûllâh Sallâllâhû Aleyhivesellem'in baş tarağında kalan bir kılı, Lebid ibni A'sam namındaki yahudiye vermiş. Lebid, o kıla on bir düğüm vurmuş. Böylece sihir yaparak onu bir kuyuya bırakmış. Üstüne de bir taş koymuş. Bu sebepten Peygamberimiz Sallâllâhû Aleyhivesellem rahatsız oldu. Ve Cebrail Aleyhisselâm iki **Kul eûzü** sûresi ile gelerek, sihrin yerini O'na haber verdi. Bunun üzerine Rasûlûllah Sallâllâhû Aleyhivesellem, Ali Radıyallâhû Anh'ı oraya gönderdi. Ali Radıyallâhû Anh düğümlü kılı getirince, üzerine on bir âyetten müteşekkil bu iki sûreyi okudu. Her âyeti okuyunca bir düğüm çözüldü. Böylece düğümler bitince, Peygamber Sallâllâhû Aleyhivesellem hafifledi ve açıldı. Râzi'ye göre bu rivâyet, cumhur-u müfessirinin kavlidir.

سُورَةُ النَّاسِ ﴿١١٤﴾ NÂS SÛRESİ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Bu sûre-i celile Medine'de nâzil olmuştur. 6 âyet, 20 kelime, 99 harften ibârettir.

1- قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۙ

قُلْ Ey Habibim Ekmelerrasül Sallâllâhû Aleyhivesellem, söyle de ki: اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۙ Sığınırım ben insanların Rabbine, insanları halkeden yetiştiren Hâlikine sığınıyorum.

2- مَلِكِ النَّاسِ ۙ

İnsanların hâkimi ve Mâlikidir. (Mutlak sahip ve hâkimdir.)

3- اِلٰهِ النَّاسِ ۙ

İnsanların Mâbûdu, İlâhı'dır. İnsanların Rabbine, Mâlikine, İlâhı'na sığınırım.

4- مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ۙ

O sinsi, vesvesecinin şerrinden. O şeytan ki **hannâse**; girer çıkar, şeytanın hâli budur. İnsanın kâlbinde vesveseler olur, kâlp böyle halkolmuş. Şeytandan gelen vesveseleri alır, hem de İlâhi

kelimeleri alır. Bir kalpte Zikrullâh olursa şeytan geri geliyor. Şeytan iyilere de fenalara da nüfus edebilir. Fakat iyilere şeytanın tesiri olmaz. Peygamberlere, Evliyâullâha vesvese atar tesir etmez. Rasûl-û Ekrem'e vesvese atma imkânı yoktur. Çünkü sütanne yanında iken mukarrab iki melek tarafından, şeytanın ilkaat mahâlli ameliyat edilerek yok edilmiştir. Diğer insanlara şeytan vesvese atarak, bazılarına tesir etmeye muvaffak olur. Fakat bir kâlpte Zikrullah olursa şeytan zikirle meşgul olan o kâlpten geri kalıyor, kâlbe tesir etmiyor. Ne zamanki Zikrullah'tan geri kaldı, o zaman o kâlbe vesvese veriyor.

5- اَلَّذِى يُوَسْوِسُ فِى صُدُورِ النَّاسِ ۙ

O şeytan ki insanların kâlplerine vesveseler fısıldar. Şeytanın bir hükmü yok. "Ben, insanların kâlbine bir vesvese attım, beni dinlemeseydi" der. Bu şeytanların yardımcıları insanlardan olur. Eğer insan yardımcı olmazsa şeytaniyeti zayıf olur. Şeytanların yardımcıları insanlardan olduğu gibi, cinlerden de olur.

6- مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ

Kur'ân'ın evveli **bê;** Bismillâhirrahmânirrahim var. O'nun sonunda da مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ **sin** var. Yâni rehber olarak, Kur'ân sana **"بَسْ"** yetişiyor ey muhatap. **"Bes"** dedin mi, yeterli kâfi olur. İşte Kur'an-ı Azimüşşân, sana kâfi rehberdir.

SÖZLÜK

Âbâ: Abla, anne, babalar.
Acip-acib: Hayret veren. Şaşılacak şey.
Acûl: Aceleci. Hızlı, çabuk.
Adavet: Düşmanlık.
Addetmek: Saymak
Âdem: Yokluk, olmama, bulunmama. İnsan, insanoğlu, adam. İyi, temiz, insanda bulunması gereken olumlu özelliklere sahip olan kimse. Yaratılan ilk insan ve ilk peygamber.
Âdet: Usul, görenek, alışılmış davranış. Huy, tabiat.
Afaf: Temiz olma. Masumiyet, günahsızlık.
Afaki: Nesnel. Kainat ve içindeki hadiselere aid. Nefsin haricindeki aleme dair.
Âfat: Afetler.
Agâh olmak: Bilgi edinmiş olmak.
Ağır: Değeri çok olan, gösterişli. Tartıda çok çeken, hafif karşıtı. Tehlikeli, korkulu, vahim. Dokunaklı, insanın gücüne giden, kırıcı. Ağırbaşlı, ciddi. Çetin, güç.
Ağyar: Başkaları, yabancılar, eller.
Ahbar: Haberler
Ahenktar: Ahenkli.
Aher: Başka, diğer, gayrı.
Ahibba: Dostlar, arkadaşlar.
Ahlâk-ı Hamide: Beğenilen güzel ahlak.
Ahlâk-ı Zemime: Kötü huy, kötü ahlâk. Dinin ve aklın kabul etmediği huylar. Çirkin davranışlar.
Ahsen: Daha güzel, çok güzel, en güzel.
Ahzel: Yüksek olmak, irtifa.
Ahzetmek: Almak, kabul etmek. Adaletle iş gören. Adaletli.
Akabinde: Arkasından, hemen arkadan, ardından, hemen ardından.
Akamet: Başarısızlık, sonuçsuzluk. Kısırlık, verimsizlik.
Akdes: En kutsal. En kudsi, en mübarek.
Akıbet: Bir iş veya durumun sonu, sonuç. Sonunda.
Akif: İbadet eden, ibadetle uğraşan kişi.
Akim: Sonuçsuz, başarısız. Kısır, verimsiz, döl veremeyen.
Akir: Yaralanmış, cerih.
Akl-ı kül: Allah-û Teâlâ'nın seçtiği, sevidiği kullardır, bu akıl sahipleri. Âllâh-û Teâlâ'dan gayri herşeyden soyunulur. Tecrid âlemidir.
Aks: Yansıma.
Akval: Sözler, kaviller.
Âla: İyi, pekiyi. Lütuflar, ihsanlar, nimetler.
Âlâm-u adavat: Düşmanın verdiği yara izleri, düşman gelen keder, üzüntü.
Alâniyeten: Herkesin önünde, açıkça, alanen.
Alayiş: Gösteriş, göz kamaştırma.
Aledderecat: Derecelere göre, sırayla.
Alef: Hayvanların yedikleri saman ve otlar.
Ale'l Itlak: Umumiyetle, mutlaka. Bir suretle kayıtlı olmayarak. Min gayri tahsis.
Ali: Yüce, yüksek. Üstün

Aliyyül Âlâ: En üstün, birincilerin birincisi. Pekiyi.
Âmd: Niyet, kasıt, istek, arzu.
Âmden: Kasten, bile bile. İsteyerek.
Amil: Etken, etmen, sebep, faktör. İsteyen, emeli olan. Yapan, işleyen.
Âmme: Kamu.
Anâf: Burun, burunlar.
Anâsır: Ögeler. Unsurlar. Elementler.
Anem: Bir ağaç cinsi, kızıl yumuşak budakları olur.
Anîd: Çok inatçı.
Araf: 1. İslam inancına göre cennet ile cehennem arasında bir yer. 2. Sert, tepe. 3. Âdetler, usul arafat: Mekke'nin yakınında bulunup hacıların arefe günü durdukları yerdir. Bu duruş haccın rükünlerindendir.
Arız: Bulaşmış, musallat olmuş. Sonradan ortaya çıkan.
Ariyet: Belli bir taşınır malın kullanılmasının geri verilmek suretiyle bedelsiz olarak bir kimseye bırakılması. Eğreti, ödünç, ödünçleme.
Asa: Genişlik, zuhur, meydana çıkmak. Baston, uzun sopa.
Asabe: Kuvvet
Asale: Bal peteği, petek
Asfiyâ: Safiyet, takva ve kemalat sahibi.
Âsgar: Daha küçük, en küçük.
Assa-i: Birlikte kullanıldığı terimin anlamına artış kazandırır.
Asude: Rahat, sakin. Rahatlamış, sükuna ermiş, keder ve sıkıntıdan uzak, müsterih. Huzur içinde. Dinç
Aşr: On.
Atâ: Yemek, içmek (çorba), yemek yemek, çok yemek yemek; tüketmek; kemirmek; aşındırmak.
Atik: Berrak, saf, karışmamış, kıymetli.
Atiyye: Hediye. Bahşiş. Lütüf ve ihsan.
A'van: Yardımcılar. Etbalar
Avdet etmek: Dönmek, geri gelmek.
A'za (Âzâ): Üye. Vücût parçası, organ. Uzvun çoğulu.
Azamet: Ululuk, büyüklük.
Bab: Başlık. Kapı. Ata, ecdat. Evlat sahibi erkek.
Bâd-ı hevâ: Heva ve heves. Eğlence. Bedava. Boş.
Bahâ: Kıymet. Değer. Bedel. Paha.
Bâhir: Aşikar. Açık. Belirli. Apaçık. (Osmanlıca'da yazılışı: bâhir
Baid: Uzak. Irak.
Baliğ: Yetişmiş. Olgun yaşına gelmiş. Aklı kemal bulmuş, erişmiş, varmış.
Bâr-i: Ek olup "saçan, yağdıran, döken, ışık veren" gibi manada kelimeler teşkil edilir.
Ba's: Gönderme, gönderilme.
Basiretkâri: Basiretlilik, önceden görmeklik.
Bâst- Bâsıt: Açan, yayan, serici.
Bataet: Tenbellik, yavaşlık. Ağırlık.
Batalet: İşsizlik, avarelik.
Batıl: Çürük, temelsiz, asılsız. Doğru olmayan. Geçersiz.
Batın: Kuşak, Karın. İç, gizli, görünmeyen. Sır, esrar.
Bat'i: Yavaş, ağır.
Battal: İşe yaramaz, kullanılmaz. En ve boyca alışılmış olandan büyük. Araplarda gülmece yapanlara verilen ad. Âşık. Cesur, kahraman. İşsiz. İri.
Bayin: Aralayıcı. Ayıran. Ayırıcı.
Bedih: Açık, anlaşılır, ilk göze çarpan, ilk akla gelen.
Behemehal: Herhalde, ne olursa olsun, ne yapıp ne yapıp, mutlaka.
Beis yok: Zararı yok, önemi yok.
Beliğ: Belagatlı olan. Anlaşılır. Düzgün söz söyleme.
Beliyye: Bela. Müşkilat. Musibet. Afet. Tasa. Keder
Benû: Oğullar.
Berâet: Aklanma, temize çıkma. Temizlik, münezzehiyet. Bulaşık ve giriftar olmama. Ari olma.
Berat: Nişan. Rütbe. İmtiyaz ve taltif için verilen resmi kağıt.
Beri: Konuşanın önündeki iki uzaklıktan kendisine daha yakın olanı.
Berzah: İnsanların ölümden sonra kıya-

mete kadar bekleyeceği yerdir. İki alemin arası. Kabir. Dünya ile ahiret arası.

Bes: Kâfi. Yeter. Yetişir. (Allah bes, gayri heves)

Beşaret: İyi haber, müjde, muştu, erim.

Beşer: İnsanoğlu, insan.

Beşir: Müjde getiren, müjdeci.

Bevabı: Kapıcılık, kapı bekçiliği.

Bevvab: Kapıcılık, kapı bekçiliği.

Bey: Satış, satma, satım, satış sözleşmesi. Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü. Eş, koca. Küçük bir devletin başkanı, komutan.

Beytûtet: Gece kalma, geceleme.

Bey'u şirâ: Alım-satım. Alış-veriş.

Beyyin: Aşikâr, açıklanmış. Gün gibi vazih değil.

Biçare: Çaresiz, zavallı kimse.

Bid'a: Bidatler. Sonradan meydana çıkan şeyler.

Bidat: Sonradan çıkan âdetler.

Bidayet: Başlama, başlangıç.

Biekser: Fazla değil ama mutad.

Bihakkın: Tamamıyla, hakkıyla.

Bila: Kelimenin başına getirilerek menfi mana sağlanır. -sız, -siz manalarına gelir.

Bilâhare: Sonra, sonradan, daha sonra, sonraları.

Bilakis: Tersine olarak, tam tersine, aksine.

Bilfarz: Söz gelişi. Olduğunu kabul ederek.

Biliittifak: İttifak ile. Beraberce, birlikte, elbirliğiyle.

Billur: Kesme cam, kristal. Duru, temiz ve akıcı. Şeffaf, parlak taş, elmas gibi kıymetli. Cam gibi parlayan. Koç yumurtası.

Bilmünasebe: Sırası gelince, sırası düşünce.

Binâen: Dayanarak. -den dolayı, -den ötürü, -diği için. Bu sebepten.

Binâenaleyh: Bundan dolayı, bundan ötürü, bunun için, bunun üzerine. Ondan dolayı.

Bi'set: Gönderilme. İnsanları hak ve doğru yola sevk için gönderilen Cenab-ı Peygamberimiz Resül-i Ekrem'in (A.S.M.) nübüvvetinin başlangıç zamanı, nübüvvetinin bidayeti

Bi'set-i Âmm: Herkese ait,umuma ait gönderilmiş. Hususi ve bazılara mahsus olmayan olarak gönderilmiş. Umumi gönderilmiş.

Bittabi: Doğal olarak, tabiatıyla, tabii, elbette.

Bizar: Tedirgin, bezmiş, usanmış, bezginlik getirmiş.

Buğzetmek: Kin beslemek, nefret etmek.

Buhl: Tamahkarlık, cimrilik.

Buhtan: Yalan, iftira.

Buk'a: Yer parçası, ülke.

Burhan: Kanıt, belgit. Hakkı batıldan, doğruyu yanlıştan ayıran delil. İlâhi aydınlık.

Butlan: Batıl olma durumu. Geçersizlik, hükümsüzlük. Yanlışlık, haksızlık. Çürüklük.

Bühtan: Kara çalma, iftira.

Büşra: Müjde. Sevinçli, hayırlı haber.

Caiz: Mümkün, olur, olabilir.

Cami: Toplayan, bir araya getiren, bir arada bulunduran. Müslümanların namaz kılmak için toplandıkları yer.

Camia: Topluluk, zümre.Toplaç.

Cari: Geçerli olan, yürürlükte olan. Akan, olagelen.

Cariha: Yaralayan.

Cebbar: Kudret sahibi. Cebreden, zorlayıcı. (Sıfat-ı İlahiyedendir) İstediğini mutlak yapan, dilediğine muktedir olan. Büyüklük, azamet ve kudret sahibi. İmar eden Cenab-ı Hak. Kullarını ıslah edip tevbeye götüren Allah Teala Hz.leri (C.C.)

Cebren: Zorla.

Cedel: Tartışma, çekişme, münakaşa etme.

Cedvel: Çizelge.

Cehd: Fazla çalışma. Güç ve kuvvetini sarfetme. İnsanın nefsine hakim olması.

Cehdetmek: Çalışıp çabalamak.

Cehir: Yüksek sesle, bağırarak ve açık olarak söylenen.
Cehr: Görünmek, zahir olmak.
Cehren: Açıktan, alenen.
Celb: Kendi tarafına çekmek. Çekmek, götürmek.
Celle: Celil oldu, celil olsun mealinde CelleCelâlûhû diye tâzim makamında söylenir.
Cem: Toplama, bir araya getirme.
Cemâdât: Cansızlar, cansız varlıklar.
Cenâb: Şeref, büyüklük.
Cereme: Başkası tarafından yapılan veya kaza sonucu ortaya çıkan zarar.
Cevahir: Elmas, yakut vb. değerli taşlar, mücevher.
Cevaz: İzin, müsaade.
Cevr: Zulüm, haksızlık, eziyet.
Cezm: Kat'i karar. Yemin. Kararlaştırmak.
Cidal: Ağız kavgası, çekişme. Savaşma, cenk.
Cife: Leş, İğrenç.
Cûş-u huruş: Kaynayıp taşma. Neş'e ve ahenk. Coşup taşma.
Cüdayi: İftirak, ayrılık.
Cülud: Askerler. Ordu. Ciltler, hayvan derileri.
Cümle: Bütün, hep. Sistem, dizge. Bir yargı bildirmek için tek başına çekimli bir fiil veya çekimli bir fiille kullanılan kelimeler dizisi, tümce
Cünha: Kabahatten ağır ve cinayetten hafif olan suç
Cür'et: 1. Düşüncesizce, saygıyı aşan davranış, cesaret. 2. Yiğitlik, cesaret. Korkmayarak ileri atılmak.
Çerağ: Kandil, çıra.
Dal: Kur'an ve iman yolundan sapan. Dalalete giden, azan.
Dalalet: Sapınç, sapkınlık, doğru yoldan ayrılma.
Dall: Azan. Azıcı, azdırıcı. Dalalette olan.
Dar: Yurt, ev. Genişliği az veya yetersiz olan, ensiz. Az, elverişsiz, sınırlı. Sıkıntılı, elverişsiz. İdam mahkûmlarını asmak için dikilen direk. Bayrak tutan.
Darat: Debdebe, tantana, şan, gösteriş, çalım.
Dare: Meydan okumak. Riske girmek. Cesaret etmek, cüret etmek. Kalkışmak.
Dar'ul Gurûr: İnsanın gönlünü cezbeden, çeken fakat ele geçtiğinde faydalanamadan kaybolup giden yer. Dünyâ.
Debdebe: Görkem.
Debur: Batı Rüzgârı.
Def'aten: Ansızın, birden, aniden.
Dehr: Zaman, çok uzun zaman, ebedi.
De'l: Aldatmak.
Delâil: Deliller. Bürhanlar. İsbat vasıtaları.
Dellâl (Tellal): İlan edici. Yüksek sesle bildiren
Dem: Zaman, çağ. Soluk, nefes. Hazırlanan çayın renk ve koku bakımından istenen durumu. Koku. Kan.
Denêat: Alçaklık.
Dereke: Aşağı derece.
Derk: Anlama, kavrama.
Derk etmek: Anlamak, kavramak.
Deruhte: Üzerine alma, üstlenme.
Deveran: Dolaşım, dönme.
Deyn: Borç. Verilmesi lazım gelen şey.
Diba: Altın ve gümüş işlemeli bir tür ipek kumaş.
Dildar: Birinin gönlünü almış, sevgili. Kalbi hükmü altında tutan. Maşuk.
Dimağ: Beyin. Zihin, bilinç.
Diyet: İslam hukukuna göre, öldürme ve yaralamalarda suçlunun ödemek zorunda olduğu para veya mal, kan pahası, kan parası
Duhul: Girme, giriş.
Durub-u Emsâl: Meşhur sözler. Darb-ı meseller. Ata sözleri.
Düluk: Batma, güneş batması.
Düstur: Genel kural.
Ebrar: Hayır sahipleri. İyiler, dindarlar. Özü sözü doğru olanlar, sadıklar.
Ecdat: Geçmişteki büyükler, atalar.
Ecim: Bir şeye çok devam etmekten usanç gelme.
Êdall-adall: Çok sapık, çok dalalette.
Ednê: Çok aşağı, en alt düzeyde.

Edyan: Din, dinler.
Ef'al: Fiiller, işler, ameller.
Efdal: 1. Yeğ tutulan, tercih edilen 2. Daha üstün, erdemli 3. Tercihe şayan
Eftal: En değerli, en yüksek.
Ehass'ûl Havâs: En halisin halisi. Şuhudi iman sahibleri olan evliyalar. Cenab-ı Hakk'a yakınlık kazananların en halisi olan enbiya ve evliya. Efdallerin efdali, salihlerin salihi.
Ehemmiyet: Önem
Ehval: Korkular. Korkulacak haller. Fenalıklar.
Ehven: Daha az kötü, yeğ, zararsız. Ucuz.
Ekabir: Büyükler, devlet büyükleri, ileri gelenler. Rütbece, görgü ve faziletçe büyük olanlar, devlet ricali.
Ekanim: Büyükler. Asıllar, rükünler, zatlar.
Ekseriyâ: Genellikle.
Embed: (-ded, -ding) içine koymak, gömmek. Yerleştirmek, gömmek, oturtmak, kafasına sokmak.
Embiya: Peygamberler.
Emraz: Hastalıklar.
Emval: Mallar, para ile alınan şeyler.
Emvat: Meyyitler, ölüler.
Enbaz: Namlar, lakablar, takma adlar, soyadları.
Enfas: Nefesler. Soluklar.
Enfüsi: Öznel. Bir kimseye mahsus görüş ve düşünüş. Nefse, kendi hayatına ait, dâhile ait.
Enva: Türler, çeşitler. Nev'iler.
Ervah: Ruhlar.
Esâtir: Efsaneli serüvenlerini anlatan ve bir topluluğun duygularını, anlayışını ve özlemlerini göstermesi bakımından değeri olan hikâyeler, mitoloji. Öykünce.
Esbab: Sebepler. Bir şeye vasıta olanlar, sebep olanlar.
Esfel: En sefil, çok sefil, en alçak, en aşağı, çok fena.
Eskal: Ağır yükler, ağır şeyler. Kalabalık, ağırlık.
Eslaf: Bizden öncekiler, evvelkiler, geçmişler, selefler, öncel.
Eslem: Daha sağlam, en selâmetli, en sâlim.
Esnam: Putlar. Tapılan heykeller. Suretler. Sanemler.
Eşbah: Şahıslar, cisimler, vücudlar.
Eşhas: Kişiler, şahıslar.
Eşka: En şaki, haydut, eşkiya, katı-üt tarik.
Eşkal: Biçimler, şekiller, kılık.
Eşraf: Bir yerin zenginleri, sözü geçenler, ileri gelenler. Şerefli, saygın kimse. İleri gelen büyükler.
Eşrat: Nişanlar. Alametler. şartlar.
Eşref: Çok onurlu, çok şerefli. Daha şerefli. En iyi, en güzel.
Etba: Tabi olanlar, bağlı olanlar, emri altında bulunanlar.
Etka: Allah korkusu ile günahtan çok fazla çekinen. Haram veya helâl olduğunu iyice bilmediği şüpheli şeyleri yapmayan. Günah işlemeyen. Her şeyde Cenâb-ı Hakk'ın rızasını gaye ve maksad edinen.
Êvâ': Şiddet, alçak kimse.
Evamir: Emirler, emredilenler, vazifeler.
Evkat: Vakit, vakitler.
Evla: Daha iyi.
Evrad: Virdler. Her vakit yahut mutad zikir.
Evsaf: Nitelikler, vasıflar, sıfatlar:
Evvab: Rücu' eden. Geri dönen.
Evzar: Ağırlıklar. Yükler.
Eyyam: Günler. Gündüzler. Zaman. Sözü geçerlik, nüfuz.
Ez cümle: Kısaca, özet olarak, özetle.
Ezâ: Üzme, sıkıntı verme, üzgü.
Ez'af-ı kesire: Mislinden çoğa kadar.
Ez'af-ı Müzâfaa: Pek çok, kat kat.
Ezkâr: Zikirler.
Ezman: Zamanlar. Vakitler. Müddetler.
Eznâ: Rüya ile gelen.
Faiz: Muradına ulaşan, başarı kazanan.
Fakihe: Yemiş, meyve.
Farig: İşini bitirmiş, boş kalmış, alakasını kesmiş, rahat, vazgeçmiş, çekilmiş.
Fasahat: Doğru ve düzgün söyleyiş. Açık ve güzel ifadeli konuşma.

Fasıl: Bölüm, kısım, devre.
Fasıla: Aralık, ara, kesinti.
Fasl etme: Halletme, neticelendirme.
Fecaat: Çok acıklı, yürekler acısı durum.
Fecr: Tan yerinin ağarması. Şafak. Sabah vakti, güneş doğmadan evvel şarkta hasıl olan kızıllık
Fekk: Açmak, ayırmak.
Fend: Esirgemek, muhafaza etmek, korumak. Kendini korumak, karşı koymak.
Ferd: Tek, bir, yekta. Eşi, benzeri olmayan
Ferş: Yer. Yeryüzü.
Fevahiş: Fahiş işler. Bozuk işler. Kötü ve haram olan işler, ameller.
Fevç fevç: Akın akın.
Feveran: Fışkırma, kaynama.
Fevk: Üstünde, yukarı, üst tarafı, yüksek derece.
Fevkalbeşer: İnsanüstü. Üstün nitelikli kimse.
Fevri: Birdenbire, düşünmeden yapan.
Fevt: Elden çıkma, yitme, ölme.
Fevz: Kurtuluş. Zafer. Necat. Muvaffakiyet. Selamet
Fey: Ganimet. Harbsiz elde edilen mal.
Feyezan: Taşma, taşkın, bereket, seylap.
Feza: Korku. Havf. Uzay. Geniş alan, geniş ova. Yıldızlar arasındaki geniş boşluk. Gökyüzü.
Fırka: İnsan topluluğu.
Filhakika: Gerçekten, doğrusu, hakikaten
Firkat: Ayrılık, ayrılış.
Fûruat: Kökten ayrılan kısımlar. Esastan olmayıp geniş bilgide ortaya çıkan meseleler.
Fusuk: Fısk; Haddini tecavüz. Günah. Haktan ayrılmak
Füru: Dallar, kollar, ayrıntılar. Çocuklar, torunlar.
Fürug: Işık. Ziya. Aydınlık. Nur.
Füseha-Fusaha: Fasih kimseler. Güzel ve usule uygun konuşabilenler. Güzel söz söyleme kabiliyetinde olanlar.
Fütuhat: Zaferler, fetihler.
Fütur: Bezginlik, umutsuzluk, usanç. Yeis, ümitsizlik.
Fütursuz: Çekinmez, umursamaz.
Gaib: Göz önünde bulunmayan, hazırda olmayan. Kaybolmuş olan. Görünmeyen alem.
Gaile: Sıkıntı, dert, keder, üzüntü. Uğraştırıcı, pürüzlü iş, yük.
Galiz: Kaba ve çirkin, iğrenç.
Ganaim: Harpte ele geçen mallar. Ganimetler.
Ganiy-i Mutlak: Cenab-ı Hak. Her şeye sahip ve hiç kimseye hiçbir cihetle ihtiyacı olmayan gani.
Gar: Mağara, in, kehf.
Gar-a Harâ: Hira mağarası.
Gark olmak: Boğulmak. Gömülmek, batmak.
Garur: Dünyada insana gurur veren herhangi bir şey.
Gaşy: Bayılma, kendinden geçme.
Gaşyet: Kendinden geçme, bayılma.
Gayrı: Artık, bundan böyle. Başka, diğer.
Gays: İmdad. Yardım. Yağmur.
Gayur: Gayreti olan, gayretli, çok çalışkan.
Gayz: Öfke, hınç.
Gılaf: Bir şeyin üzerinin örtüşü. Kın, kılıcın kılıfı.
Gıllı gış: Kin, gizli ve kötü amaç.
Gılzet: Kabalık, sertlik.
Gına: Zenginlik, bolluk. 2. Bıkma, usanma.
Gubar: Toz.
Gufran: Bağışlama, günâhların affı. Cenab-ı Hakk'ın günahları affedip örtmesi, rahmeti.
Gulam: Köle. Genç, delikanlı. Bıyığı henüz bitmemiş genç. İran ve Hindistan'da "abd; kul" kelimesi yerine kullanılmıştır.
Guruz (Gurz): Su taksim olunan yer.
Gussa: Keder. Tasa.
Gusun: Filizler, ağaç dalları.
Güftar: Söz, kelam, sözler, lakırdılar.
Günal: Kızıl renkli güneş.
Haris: 1. Muhafız, bekçi, gözcü. 2. Koru-

yan, koruyucu. 3. Son derece hırslı olan. 4. Yemen'de bir arap kabilesinin adı.

Habal: Bozulma, düzensizlik. Karma karışıklık.

Habl: Bir şeyin bozulması. Noksan olmak.

Habt-i a'mâl: İrtidad eden, yani dinden çıkan bir kimsenin, dindar iken yapmış olduğu ibadetlerinin ibtal olup sevapsız kalması.

Hacalet: Utanma. Utanç.

Hâce: Hoca, alim, sahip, bilgin, öğretmen, muallim, profesör, çelebi, aile reisi.

Hâdi: Hidayet eden, doğru yolu gösteren. Kılavuz.

Hadis: Her söylenişinde yeni haber gibi dinlenmeğe lâyık. Peygamberimizin (A.S.M.) sözü, emri ve hareketi. Sünnet-i Nebeviyye. Hadisten bahseden ilim.

Hâdis: Yeni. Sonradan olan şey. Değişen. Hudus eden.

Hafazanâllâh: Kötü bir durumdan uzak bulunmayı dilemek için "Allah bizi korusun" anlamında söylenen bir söz

Hafiyyât: Gizli şeyler. Gizlilikler.

Hafiz: Allah'ın adlarındandır. Muhafaza eden, saklayan, esirgeyen, koruyan. Kur'an'ı ezbere bilen ve usulüne uygun okuyan kimse.

Haiben: Muvakkakiyetsiz olarak, mahrum olarak.

Haibîn: Zarar ve ziyana uğrayanlar.

Hail: Engel olarak.

Haiz: Bir şeyi olan, elinde bulunduran, taşıyan.

Hak: Gerçek. Adalet, pay. Doğru.

Hakayık: Hakikat, hakikatler.

Hakeza: Bunun gibi, böyle.

Halak: Nasib, hisse.

Halas: Kurtulmak.

Halavet: Sevimlilik, şirinlilik, tatlılık.

Halel: Bozma, bozukluk.

Hali olmak: Gücü olmak.

Halid: Sonsuz, daim, ebedi.

Hâlike: Çok hırslı, haris olan nefis.

Halim: Yumuşak huylu, sert olmayan. Sakin.

Hamakat: Ahmaklık.

Hami: Koruyan, koruyucu, himaye eden.

Hamil: Elinde bulunduran, üzerinde taşıyan. Sahip, Malik. Taşıyan, gözeten.

Haml: Yük.

Hamletmek: Bir sebebe yüklemek, yormak. Zannetmek.

Hamr: Ekşi. Şarap. İçki olup sarhoşluk veren şey. Arpalama. Ateşli hastalık.

Hang: Asarak idam etmek. Asmak, sarkma, asılış. Sarkıtmak.

Hapt: Bir tartışmada karşısındakini susturmak ve yanıt veremez duruma getirmek anlamında hapt etmek deyiminde geçer.

Harec: Darlık, zorluk, sıkıntı.

Harim: Girilmesi yabancıya yasak olan, kutsal tutulan, korunulan yer. Harem dairesi, harem. Avlu. Evin içi gibi, başkalarına kapalı olan.

Harmed: Mutazarrır, yaralı, zarar görmüş, ağrısı olmuş olan; yaralanmış; hasara uğramış olan; zarara uğramış olan

Hars: Tarla sürme.

Hasaret: Hasar. Alış-verişte zarar, ziyan. Yoldan sapmak. Sapıtmak. Dalalete düşmek.

Hasen: Güzel işler, hayırlar.

Hasım: Bir oyun, dava veya yarışta karşı taraf. Düşman.

Hasır: 1. Bir şey söyler veya okurken dili tutulan kimse. Kekeme insan. (Osmanlıca'da yazılışı: hasîr) 2. Muhasara eden, etrafını çeviren, hasreden. 3. Saz, kabuk, yaprak vb. bir bitki maddesiyle örülmüş taban veya tavan örtüsü

Hasim: Kat'eden, hasmeden, kesip atan.

Hasîn: Sağlam. Metin. Mustahkem.

Hasip: Değerli, saygın, soyu temiz kimse. Muhasebeci.

Hasir: Hasrete uğrayan, zarar ziyana uğrayan.

Hasîr: Bir şey söyler veya okurken dili tutulan kimse. Hasarete uğrayan. Zarara ziyana uğrayan.

Hâsir: Hasarete uğrayan. Zarara, ziyana uğrayan.
Hasis: Cimri. Bayağı, insanı küçülten, değersiz.
Hasr: Bir şeyin içine alma, yalnız bir şeye mahsus kılma.
Hasretmek: Bir şeye ayırmak, vermek. Bir şeyin bütününü, birine ayırmak.
Hâşâ: Aslâ. Kat'iyyen. Öyle değil. Allah korusun
Haşi: Huşu içinde olan, alçak gönüllülük eden.
Haşir: Toplanma, bir araya gelme. Kıyamet gününde ölülerin diriltilip mahşere çıkarılması.
Haşyet: Korku, korkma.
Hataen: Hata olarak, yanlışlıkla.
Hatem: Son, en son, sonuncusu.
Hatmetmek: Sona erdirmek, bitirmek. Kur'an'ın tamamını okumak.
Havf: Korku, korkutmak.
Havsala: Zihnin bir şeyi anlama ve kavrama yetisi. Leğen.
Hâzâ: Bu, şu,o. Kusursuz, eksiksiz.
Hazer: 1. Çekinme, korunma. 2. Deniz, bahr, büyük su. 3. Hor gören, aşağılayan kimse.
Hazin: Hazine nazırı. Bekçi. Acıklı, üzüntü veren, dokunaklı, hüzünlü.
Hazne: Hazine. Bir şeyin toplandığı, biriktirildiği yer, depo.
Hazz: Sevinç duyma. Hoşlanma. Zevklenme. Saadet. Tali'. Nasib. Nimet ve sürur mucib şey.
Heder: Karşılığını alamama, boşa gitme, ziyan olma.
Helu: Sabrı az, hırsı çok olan. Sabırsız olup her halini halka şikayet eden insan.
Hemezat: Kuruntular, vesveseler, şüpheler, tereddütler.
Hevâ: İstek. Nefsin isteği. Düşkünlük. Gelip geçici olan heves. Nefsin zararlı ve günah olan arzuları.
Hevl: Korku. Korku verici.
Hınta: Buğday.
Hısâl: Hasletler, huylar, tabiatlar. Ahlak.
Hıtta: Günahlardan istiğfar etmek.
Hibe etmek: Bağışlamak.
Hibr: Yahudi âlimi. Salih âlim. Sürur. Ni'met. Mürekkeb. Eser, nişâne.
Hicab: Utanma, sıkılma. Perde. Örtü. Hail. İkişeyi birbirinden ayırmaya yarayan perde.
Hicran: Uzaklaşma. Ayrılık. Ayrılıktan gelen keder, sızı, acı. Dostluğu ve ülfeti kesmek.
Hilaf: Aykırı, karşıt, ters. Yalan.
Hilkat: Yaradılış, fıtrat. Yaratılma, huy özelliği.
Hilye: 1. süs, zinet, cevh 2. güzel sıfatlar. 3. güzel yüz. 4. bir yazı sitili. 5. hz. muhammed'in mübarek vasıflarını ve güzelliklerini anlatan manzum ve mensur eser.
Himmet: Yardım, kayırma. Gayret, emek, çaba. Lütuf, iyilik, iyi davranma. Hak Teâlânın ihsanıyla kalbe yapılan olumlu etki, yardım, muhabbet.
Hired: Tutulma.
Hisab: Hesap, aritmetik.
Hizb: Cemaat.
Hodbin: Bencil, egoist.
Hud'a: Hile, oyun. Aldatma. Düzen. Mekir.
Hulf: Ahdinde durmamak. Ahdini bozmak. Sözde durmamak.
Hulle: Ağır, pahalı.
Hullet: İçten, samimi sevgi. Dostluk. Muhabbet. Haslet.
Hulud: Ebedilik. Devam üzere olmak. Bir şey asli haleti üzere daim olmak.
Hulul: Gelme, gelip çatma, sinme, geçişme. Gelme, girme.
Hulûs: Gönül temizliği.
Huruc: Çıkma. Dışarı çıkma, çıkış.
Husul: Olma, oluş, oluşma, meydana gelme.
Huşu: Allah'a karşı boyun eğme, gönlü korku ve saygı ile dolu olma. Alaçak gönüllülük.
Huşunet: Sertlik, kabalık, kırıcılık.
Huzu: Mahviyet ve tevazu hali, alçak gönüllü olmak. Allah'ın azametini, celal ve cemalini, büyüklüğünü tahattur ve

tefekkürden hasıl olan, insandaki huzur ve huşu' hali.

Huzvane: Büyüklenmek, kibirlenmek.

Hüccac: Hacı kelimesinin çoğulu, hacca gidenler.

Hüccet: Delil, belgit, kanıt.

Hüccet-i Katıa: Kat'i delil. Bir şeyin doğruluğunu şeksiz, şüphesiz isbata vesile olan.

Hüdâbin: Hakkı ve hakikatı gören. Cenab-ı Hakk'ı tanıyan.

Hülasa: Özet, kısacası. Fezleke, öz, özüt.

Hülle: Medeni Kanun'un kabulünden önce, kocasından üç kez boşanan kadının, yine eski kocasıyla evlenebilmesi için yabancı bir erkeğe bir günlüğüne nikâh edilmesi.

Hürre: Esir veya cariye olmayan hür kadın.

Ihdılal: Yaş olmak, ıslanmak.

Iskat: Ölenlerin tutulmamış oruçları için verilen sadaka.

Istafa: Ayıklanma. Seçim

Istılah: Terim.

Itlak: Salıverme, koyuverme. Genelleme.

İbêdi: Kullar, köleler. Kul gibi, köle gibi.

İaşe: Yedirip içirme, besleme, bakma.

İ'bad: Kul etmek, köle yapmak.

İbade: Helâk etme.

İbaha: Sevab veya günah olmamak. Bir şeyin yasak ve haram olmaktan çıkması.

İbda: Yaratma, yoktan var etme. İzhar etmek. Bir yerden diğer bir yere çıkmak.

İbl: Dişi deve

İblağ: Ulaştıma, eriştirme. Bir şeyin miktarını tamamlama.

İblağ etmek: Ulaştırmak, eriştirmek.

İbra etmek: Aklamak.

İbtida: Baş taraf. Evvel. Başlangıç. En önce, başta.

İbtiga: Maksad, gaye. Taleb, arzu, istek.

İbtila: Belaya uğramak. Musibete düşmek. İyi veya kötü şeye düşkünlük. Tiryakilik. Zorlukla yutmak.

İbtina: Bir şeyin üzerine bina etme. Bir dava veya bahiste bir şeye istinad etme.

İ'cab: Şaşırtmak. Hayran etmek. Hayretedüşürmek.

İcap: Gerek, gereklilik, ister, lüzum, olumlama.

İ'caz: Az söyle çok şey anlatmak. Sözü muhtasar söylemek. Çok manaya gelen kısa cümlenin hali. Maruf ve mütearif olan cümleden kısa bir cümle ile maksadı ifade san'atı.Böyle sözlere mucez, veciz veya vecize denilir. Aciz bırakmak, acze düşürmek, şaşırtmak.

İcazet: İzin, onay, onaylama. Diploma. Müsaade, ruhsat.

İctiba: Seçmek. İhtiyar ve intihab etmek. Seçkin bir şeyi almak.

İçtima: Toplanma, toplantı. Kavuşum. Askerlerin silahlı ve donatılmış olarak toplanmaları.

İçtinab: Çekinmek, sakınmak, uzak olmak.

İdame:Sürdürme, devam ettirme.

İdbak: Ulaştırmak, yapıştırmak.

İdbar: Geriye gitmek. Geri dönmek.

İdhal: Dahil etmek. İçine almak. Sokmak.

İdla: Delil gösterme.

İdlal: Doğru yoldan sapma, saptırma. Nazlanma.

İdna: Yakın etmek, yaklaştırmak.

İfaze: Maksada erdirmek. Merama kavuşmak. Zaferyab eylemek.

İflah: Kötü, güç bir durumdan kurtulma, iyi bir duruma gelme, onma. Mübarek ve muvaffakiyetli olmak. Nimette dâim ve kararlı olmak.

İfna etmek: Yok etmek. Tüketmek.

İfrat: Herhangi bir konuda çok ileri gitme, ölçüyü aşma, aşırı davranma, taşkınlık, tefrit karşıtı.

İfşa: Herhangi gizli bir şeyi açığa çıkarma, yayma.

İftida: Fidye vererek esirlikten kurtulma.

İftikar: Yoksulluğunu, fakirliğini açığa vurmak.

İftirak: Ayrılmak, dağılmak, hicran. Perişan olmak.
İgna etmek: Ganileştirmek. Zengin etmek.
İgtinam: Yağma etmek. Fırsatı ganimet bilmek.
İgva: Ayartmak. Azdırmak. Baştan çıkarmak.
İğva: Baştan çıkma, yanlış yola sürüklenme.
İğvaat: Baştan çıkma, yanlış yola sürüklenme
İhanet: Gerektiğinde yardımda bulunmama, bir kimsenin güvenini yok etme. Hıyanet, hainlik etme.
İhata etmek: Çevirmek, kuşatmak.
İhdas etmek: Ortaya çıkarmak, meydana getirmek.
İhkak: Mazlumun hakkını zalimden almak. Hakkı yerine getirmek. Hak ile hasmına galib olmak.
İhlak: Harcama, tüketme, bitirme.
İhrazat: Hazırlıklar, hazırlanmalar.
İhsa: Saymak. Sayılmak. İstatistik, sayım.
İhtibar: Yoklama. Deneme. Sınama. Tecrübe.
İhtida: Başka bir dinden çıkıp Müslüman olma.
İhtilaf: Ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlık. Çekişme.
İhtilafdar: Mirasçı ile mirası bırakanın ayrı ayrı memleketler halkından olması.
İhtilakıyat: Yalanlar, aslı olmayan sözler. Uydurma sözler.
İhtilat: Hastalık, başka bir hastalıkla karışma. Karşılaşıp görüşme.
İhtimam: Özen, özenme, dikkatli davranma, itina
İhtira: Yeni bir şey bulma, türetme.
İhtiram: Hürmet olunmak, tazim olunmak, hürmet, saygı.
İhtiraz: Çekinme, sakınma. Çekince.
İhtiyal: Gururlanma, enaniyetlenme, kibirlenme.
İhtiyâr: Seçme. Yaşlı. Pir. Baba veya anne.
İhya: Yeniden canlandırma, diriltme.
İhyânen: Zaman zaman, arasıra. Kah kah.
İhzar: Hazırlama, hazır etme. Adamla getirtme.
İhzarat: Hazırlıklar, hazırlanmalar.
İka etmek: Yapmak, işlemek.
İkab: Şiddetli azab, eziyet, ceza.
İkad: Kuvvetlendirme, sağlam kılma.
İkame: Yerine koyma, yerinde kullanma. Ayağa kaldırma, ayakta durdurma.
İkbal: Baht açıklığı veya yüksek bir makama, duruma erişmiş olma durumu
İkdam: Gayret ve sebat ile çalışmak. İlerlemeye gayret etmek. Devamlı çalışmak. İlerlemek.
İkmal: Eksik birşeyi tamamlama, bütünleme, daha iyi duruma getirme.
İkna etmek: İnandırmak, kandırmak.
İkrah: Tiksinme, iğrenme, korkutma.
İkrar: Benimseme, onama, kabul, tasdik. Saklamayıp doğruca söyleme, açıkça söyleme.
İkraz: Borç veya ödünç verme.
İktibas: Alıntı. Ödünç alma.
İktida: Uymak, tabi olmak. Birinin hareketini örnek alarak ona benzemeye çalışmak. İttiba etmek.
İktifa: Yetinme.
İktifa etmek: Yetinmek, kanmak.
İktisam: Bölüşmek, paylaşmak.
İktiza etmek: Gerekmek.
İ'lâ: Yüceltme. Yükseltmek. Bir şeyin yukarısına çıkmak. Yukarı kaldırmak. Şanını yüceltmek. Şöhretini artırmak. Son, nihayet, dek, değin,...ye,...ye kadar (manalarına gelir, harf-i cerdir.)
İ'lam: Bildirmek. Belli etmek. Anlatmak.
İlhad: Dinden çıkmak. Dinsizlik. Dinden dönmek. Allahın varlığına, birliğine inanmamak. İmansızlık.
İlhaf: İstemekle ısrar etme, zorlama.
İlhah: Zorlamak. Israr etmek. Bir şeyin kabulü için son derece üstüne düşmek
İlhak: Katma, bağlama, ekleme.
İlhamat: İlhamlar. Allah tarafından kalbe gelen manalar.

İlhat(d): Dinden çıkmak. Dinsizlik. Dinden dönmek. Allahın varlığına, birliğine inanmamak. İmansızlık

İlka: Koymak, bırakmak. Terk etmek, öne atmak.

İlkaat: Zararlı sözlerle şaşırtmak.

İllâ: Ne olursa olsun, hangi şartta olursa olsun, her hâlde.

İlliyyin: Gökyüzünün ve cennetin en yüksek tabakası. Ahirete giden tam kâmil mü'minlerin yeri. Dergâh-ı Rıza'ya en yakın olan yer.

İltica etmek: Sığınmak.

İltihak etmek: Katılmak.

İltizam: Bir tarafı tutma, kayırma. Gerekli bulma. Keseneğe almak.

İlzam: Cevap veremez duruma getirme, susturma.

İ'mad: Direk, kolon.

İmâte: Ölü hale getirmek. Öldürmek. Fena etmek.

İmhal: Mühlet verme. Sonraya kalmasına müsaade etme.

İmla: Yazım. Doldurma, doldurulma.

İmsak: Bir şeyden el çekerek nefsine hâkim olma. Oruca başlama zamanı.

İmtila: Dolma. Dolgunluk.

İmtinam: Minnet. Kendine minnet etmek. Birisine yaptığı ihsan ve iyiliği başına kakmak.

İmtisal: Bir örneğe göre davranma, uyma, benzemeye çalışma. Alınan buyruğa bütünüyle uyma.

İmtisalen: Bağlı olarak, imtisal ederek, uyarak, tabi olarak.

İnabe: Günahları terk ile Hakka dönüş. Hakka tabi bir mürşide bağlanmak.

İn'am: Nimet vermek. İhsan etmek. Emanet, vedia.

İnayet: İyilik, kayra, atıfet, ihsan, lütuf.

İnbat: Nebatı bitirme. Tohumu yere dikip yeşillendirme. Nebatın bitmesini sağlama.

İncâz: Yerine getirme. Verilen sözü tutma.

İnhimak: Bir şeye aşırı düşkünlük gösterme, kapılma.

İnhina: Eğrilme, bükülme. Birine baş eğme, yumuşaklık gösterme.

İnhiraf etmek: Sapmak.

İnhisar: Tek başına sahip olma. Tekel.

İnhitap: Seçme, seçim.

İnkâh: Nikâh etme veya edilme.

İnkılab: Başka tarza değişme. Bir halden diğer hale geçme. Başka türlü olma.

İnkıraz bulmak: Batmak, çökmek, dağılmak, yok olmak, son bulmak.

İnkıtâ: Kesilme, kesinti.

İnkıyat: Boyun eğme, uyma.

İnkıyat-inkıyad: Boyun eğme. Muti olma. Teslim olma. İtaat etme. İmtisal.

İnkişaf: Gelişme, gelişim.

İnşirah bulmak: İçi, gönlü açılmak, ferahlamak.

İntaç etmek: Sonuçlandırmak, bitirmek.

İntifa: Yararlanma, faydalanma. Asılanma hakkı.

İntihab: Seçme. Seçim.

İntikal: Bir yerden başka bir yere geçme, geçiş. Anlama, kavrama

İntikamat: İntikamlar, öç almalar.

İntisab: Bir yere, bir kimseye mensub olmak. Maiyyetine girmek. Bağlanmak.

İntisar: Saçılmak, dağılmak.

İntizam: Düzenli, düzgün olma.

İntizar: Birinin gelmesini, bir şeyin olmasını bekleme, gözleme. İlenme, beddua, inkisar.

İnzal: İndirme, indirilme.

İnzar: Te'hir etme, geciktirme. İmhal.

İptilâ: Düşkünlük, tiryakilik.

İptizal: Bayağılaşma, ayağa düşme. Bir şeyi sürekli olarak kullanma

İrad: Gelir.

İr'as: Çekerek sarsma. Sebep olmak, vermek.

İrca: Eski biçimine sokma, çevirme. Döndürme, indirgeme. Geri çevirme, geri döndürme. Sonraya bırakmak.

İrsal: Gönderme, yollama.

İrsen: Katılım yoluyla. Miras olarak. Anadan babadan geçmek yoluyla.

İrşad: Doğru yolu göstermek. Akli ve

kalbi, mukni ve te'sirli eserler veya sözlerle gafletten uyandırıp hidayet yolunu göstermek. Cadde-i Kübra-yı Kur'aniye yolunda selametle devam ettirmek. Allah'a ibadet ve itaata kavuşturmak. Veli bir zatın, bir kimsenin hidayete ermesine vesile olması.

İrtikab: Kötü iş yapma, kötülük etme. Yiyicilik. Yalan söyleme, hile yapma.

İsâl: Ulaştırma.

İskât: Sükut ettirmek. Cevap veremiyecek hale getirmek. Susturmak.

İsnat: Bir düşünceyi, bir konuyu bir kişi veya sebebe dayandırma, yükleme, atfetme. Karacılık, iftira.

İstiab: İçine almak.

İstiane: Yardım isteme.

İstiaze: "Euzü besmele" okuyarak Allah'a sığınmak.

İstibat etmek: Uzaksamak, ıraksamak.

İsticabe: Duânın, Allah tarafından kabul olunması.

İstical: İvmek. Acele olmasını istemek. Acele etmek.

İstidat: Yaratılıştan gelen veya sonradan edinilmiş yetenek.

İstidlâl: Bir konuda kanıtlara dayanarak sonuç çıkarma. Çıkarım.

İsti'fa: Affını, azlini, bağışlanmasını istemek.

İstifaza: Feyz alma, feyz bulma, feyizlenme. İlim, irfan ve manevi zenginlik kazanma.

İstifham: Soru.

İstifta: Fetva istemek. Şeriata ait bir mesele hakkında salahiyetli zatlardan hakikati öğrenmek.

İstiğnâ: Önerilen bir işe karşı nazlanma, nazlı davranma. Doygunluk, gönül tokluğu.

İstihab: Hibe ve hediye olarak isteme. Bağış olarak arzulama.

İstihfaf: Küçümseme, hor görme, hafifseme.

İstihkak: Hakkı olma, hak kazanma, hak ediş.

İstihkâr: Hor görme, aşağılama.

İstihlal: Helal saymak, helalleşmeyi istemek.

İstihsal: Çıkarma, elde etme. Üretim.

İstihza: Gizli veya ince alay.

İstihzar: Hazırlama. Hatırlama, anımsama.

İstikbar: Kibir, gurur, enaniyet. Kendini büyük görme, mağrurluk. Önemseme, ehemmiyet verme.

İstilzam: Lüzumlu olmak. Gerektirmek. Lazım addetmek. İcabettirmek.

İstima: Dinleme.

İstimal: Kullanma, faydalanma.

İstimdat: İmdat isteme. Yardıma çağırmak. Yardım isteme. Yardıma vesile etmek.

İstimna bil-yed: Onanizm, mastürbasyon.

İstimrar: Sürüp gitme, süreklilik.

İstimsak: Nefsine hakim olma, kendini tutma.

İstimta: Faydalanma, menfaati olma.

İstina: Dayanak, dayanma.

İstinad: Dayanma, yaslanma. Kuvvet bulma, güvenme.

İstinas: Yadırgamaz olma, alışma, ısınma. Alışmak. Ünsiyetli olmak. Vahşiliğin gitmesi. Ürkekliğin kalkması. Yatkınlık.

İstinba: Haber sormak. Haber istemek.

İstinbat: Bir söz veya bir işten gizli bir manayı meydana koymak.

İstinkaf: Çekinmek, geri durmak, sakınmak; kabul etmemek.

İstinsah: Bir şeye bakarak aynısını yazma.

İstirak-ı Sem': Haber çalmak, kulak hırsızlığı.

İstirca: Yalvarma, dileme, rica etme. Geri dönmek. Dönmeği arzulamak.

İstiska: Siroz.

İstislam: Uyma, tabi olma.

İstişfa: Birisinin yardımını istemek, şefaat dilemek. Şifa istemek. Hastalıktan kurtulup iyi olmayı arzulamak.

İstitaat: Takat getirmek. Kudreti ve gücü yeter olmak.

İstiva: Birden çok şeyin birbirine eşit ve denk olması.
İstivâ: Birden çok şeyin birbirine eşit ve denk olması.
İstizan: Yetki isteme, izin isteme.
İşâa: Bir haberi yaymak, duyurmak. Bir şeyin şuyuuna, yayılmasına sebeb olmak.
İş'ar: Yazı ile haber vermek. Anlatmak, bildirmek.
İşari: Bilgi olarak.
İşhad: Delil getirme, delil olarak gösterme. Şehadet ettirme, şahid gösterme.
İşrak: Allah'a şerik koşma. Allah'tan başkasından medet bekleme.
İştiha: İştah.
İştira: Satın alma. Alım hakkı.
İştirak: Ortaklık, ortak olma, paydaşlık. Katılım.
İştiyak: Göreceği gelme, özleme. Güçlü istek, arzu.
İt'ab: Yormak. Yorgunluk vermek. Sıkıntı vermek.
İt'am: Yemek yedirmek. Doyurmak. Taam vermek.
İtfa: Söndürme, sönme.
İtham: Suçlama, suçlu görme.
İtikaf: Kendini bir konuya verme. Ramazan ayının son on gününde Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak üzere dünya işlerinden ilgiyi kesip camiye kapanarak ibadet etme.
İtilaf: Anlaşma, uzlaşma.
İ'tisam: İstediğini vermek.
İ'tiyad: Alışkanlık. Huy. Adet. Adet edinmek.
İ'tizal: Bir şeyi işlemeğe tamamen kasd ve teveccüh eylemek.
İtlak: Bağlama, asma.
İtminan: İnanma, güvenme.
İttiba: Bağlı olma, arkasından gitme, itaat etme. Tebaiyyet imtimsal etme.
İttibaen: Tabi olarak, ittiba ederek, uyarak.
İttiham: Suç altında bulunmak. Suçlamak. Töhmet altında olmak. Suçlandırmak.
İttihaz: Saymak, tutmak, ...olarak görmek.
İttika: Sakınmak, çekinmek. Günahlardan ve bütün kötülüklerden kendini çekmek. Takva ile amel etmek. Dayanmak. Yaslanmak
İttisaf: Vasıflanmak. Muttasıf olmak. Sıfat sahibi olmak. Bir hal takınmak.
İvâ: Barındırma, kondurma. Yerleştirme, oturtma, iskan ettirme.
İvaz: Ödün, edim, karşılık.
İyâdet: Hastayı ziyaret edip hatırını sormak, gidip görmek.
İzafe: Bir şeye veya bir kimseye bağlama, mâl etme, yakıştırma.
İzafi: Bağıntılı.
İzaka: Tattırma veya tattırılma. Lezzet ve zevk hissettirme.
İzale: Yok etmek, gidermek.
İ'zaz: Hürmet etmek. Ağırlamak. İkram etmek. Aziz kılmak. Galip gelmek.
İzdirar: Tahkir etme, hakir ve adi görme.
İzhal: Unutma, hatırdan çıkarma.
İzhar: Belirtme, gösterme, açığa vurma.
İzmihlal: Yıkılma, çökme.
İztırar: Zorlanım.
Kura: 1. Karyeler, köyler, kasabalar. 2. Talih denemek maksadı ile çekilen kapalı pusula.
Kabail: Kabileler.
Kabiha: Çirkin davranış, ayıp iş. Fena muamele.
Kabil: Olabilir, mümkün. Cins, say, sınıf, tür, çeşit. Adem aleyhisselam'ın oğlu. İstidatlı, önde ileride olan.
Kabl: Önce, önceki.
Kad: İsmiyye veya harfiyye olan bir kelimedir. İsmiyye olduğunda iki vecihle kullanılır. yerine muzari olur. Yetişir, kifayet eder manasınadır. Yahut kelimesine müradif isim olur. Harfiyye olduğunda dahil olduğu fiil, tahkik, ümid, rica, intizar, yakınlık, azlık veya çokluk ifade edebilir. Mahzun olma, hüzünlü ve kederli olma. Men etmek, engel olmak. Men etmek, engel olmak.

Ka'de: Bir defa oturuş. Oturma.
Kadem: Ayak. Adım.
Kadim: Çok eski zamanalara ait eski, atik. Yıllanmış, eski.
Kâffe: Bütün, tamam, hep, cümle.
Kâfi: Yeterli, yetecek ölçüde olan. Yeter, yetişir, artık istemez.
Kafiye: Herşeyin son tarafı. Tabi olan şey.
Kâfûr: Kâfur ağacından elde edilen, hekimlikte kullanılan, beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanan, güzel kokulu bir madde
Kahir: Üstün gelen, baskın gelen. Ezen, ezici. Kahredici, zorlayan. Ezici kuvvet. Yok eden.
Kaht: Kıtlık, kuraklık.
Kail: İnanmış, aklı yatmış.
Kaim: Birinin yerine geçen. Ayakta duran.
Kain: Olan. Var olan. Bulunan. Mevcut.
Kalaid: Gerdanlıklar.
Kalil: Az.
Kamet: Boy, endam. Farz olan namazlardan önce okunan. Ses, gürültü.
Kanatir: Kantarlar.
Karabet: Yakınlık, hısımlık, akrabalık.
Karib: Çok yakın. Yerce ve mekanca uzak olmayan.
Karin: Yakın. Hısım, Akraba. Hısım. Nail olan, komşu. Mabeynci.
Karine: Belirti. Karışık bir iş veya sorunun anlaşılmasına, çözümlenmesine yarayan durum, ipucu.
Karine: Karışık bir iş veya sorunun anlaşılmasına, çözümlenmesine yarayan durum, ipucu. Belirti.
Karir'ül ayn: Memnun, mesrur, gözü aydın.
Kasavet: Üzüntü, tasa, kaygı, sıkıntı.
Kasem: Ant, yemin. Ahdetme.
Kâsib: Kazanç sahibi. Kazanmak için çalışan. Kesbeden. Marifet için çalışan.
Kasiyy: Uzak, baid. Irak. Soğuk gece.
Kaşane: Büyük, süslü köşk, saray gibi yapı. Büyük, süslü ve gösterişli ev. Saray. Kışlık, rahat ve mükemmel ev, oda.
Katetmek: Bir yeri aşarak geçmek, yol olmak. Kesmek, bölmek
Katı'at: Yol kesici barikat, yol kesen
Kavi: 1. yakar, yakıcı. 2. kuvvetli, güçlü. 3. sağlam inanılır. 4. zengin varlıklı.
Kavil: Söz, sözleşme, anlaşma.
Kavl: Anlaşma. Sözleşme
Kavlen: Söyleyerek. Söz ile. Anlaşarak.
Kavl-i Mücerred: Delilsiz söz.
Kavvam: Nezaret ve muhafaza eden kimse. İşlerin mes'uliyetini üzerine alıp idare eden.
Kaylule: Kerahet vakti olmayan kuşluk vakti uykusu, öğle uykusu.
Kazi: Davalara hüküm ve kaza eden. Şeriat kanunlarına göre davalara bakan kadı, hâkim.
Kâzib: Yalancı. Yalan söyleyen.
Kebair: Büyük şeyler, büyük günahlar.
Keff: Vaz geçme, el çekme, çekinmek, men'etme, imtinâ etmek, sâkit olmak. Avuç, el, avuç içi. Nimet.
Keffaret: Günahların ödenmesi gereken bedeli. Günahı örten.
Kefur: Hakkı gizleyici, doğruyu gizleyen.
Kehle: Bit'in eski dildeki adı.
Kerahet: İğrenme, tiksinme.
Kerhen: İstemeyerek, istemeye istemeye, gönülsüz. Tiksinerek, iğrenerek.
Kerih: Tiksindirici, iğrenç.
Kesbetmek: Kazanmak, elde etmek.
Kesir: Çok. Bol. Kesret üzere olan. Türlü. Çeşitli.
Kesret: Çok olma durumu, çokluk.
Ket: Engel.
Ketmetmek: Gizlemek, saklamak, sır tutmak.
Kevni: Var olmayla, varlıkla ilgili.
Kevn-i fesâd: Var olup sonra bozulmak.
Keyd: Tuzak, hile, kötülük.
Keyfiyet: Nitelik, durum.
Keza: Aynı biçimde.
Kezm: Kızgınlığı yenme. Öfke ve hiddeti meydana çıkarmama.
Kıdve: İlimde ileri olup kendisine uyulan. Kendine itimad edilip ardınca gidilecek olan.

Kımıl: Yarım kanatlılardan, sap, çiçek, yaprak ve başakları emerek veya yiyerek ekin hastalığına yol açan, vücudu kalkana benzeyen zararlı bir böcek

Kıntar: Yüzyirmi rıtıl veya yetmiş bin dinar.

Kısas: 1.Bir suçluyu, başkasına yaptığı kötülüğü aynı biçimde uygulayarak cezalandırma. 2. Kıssalar, hikâyeler, öyküler

Kıst: Pay. Hisse. Nasib. Kısım. Mizan. Rızık. Kısım kısım verilen bir hediyenin, borcun her defada verilen bir parçası. Tartı ve ölçüde doğruluk. Adalet etmek.

Kıtal: Vuruşma, birbirini öldürme.

Kifayet: Yeterli miktarda olma, yetme, kâfi gelme. Yeterlik, liyakat, iktidar.

Kisvet: Elbise.

Kiyaset: Akıllıca davranış, akıllılık. Zeki.

Kizb: Yalan. Yalan söyleme.

Koz: Başarı fırsatı olan elverişli durum, saldırış ve savunma fırsatı.

Kudsi: Kutsal, muazzez, mukaddes. Âllâh'a mensup, İlâhi.

Kulun: Altı aylığa kadar olan at veya eşek yavrusu

Kurbiyyet: Yakınlık kazanmak. Yakınlık. Bir şeye kendi gayretiyle yakınlaşmak.

Kurun: Asırlar. Devirler. Çağlar.

Kül: Bütün, tüm. Yanan şeylerden arta kalan toz madde.

Külhan: Hamamları ısıtan, hamamın altında bulunan kapalı ve geniş ocak.

Küre: Yeryüzü, dünya.

Lafzan: Lafız itibariyle. Söz olarak. Söyleyerek. Yazılı olmıyarak.

La'b: Ağzından salya akmak.

Lâhık: Yetişen, ulaşan, erişen. Eklenen, katılan.

Lâl: Dili tutulmuş, konuşamaz hâle gelmiş, dilsiz.

La'n etmek: Lanet etme, lanetleme.

Lebaleb: Ağzına değin dolmuş (olarak), silme.

Ledün: Allah ile ilgili bilgi ve sırlara ait ilim, gayb ve mârifet ilmidir

Leh: Bir şeyden veya bir kimseden yana olma, aleyh karşıtı.

Lehiv: Günahlı, şehevi, nefsani meşguliyet. Kadınla yabancı erkeğin oynaması.

Leim: Alçak, deni, rezil, zelil, levm edilen. Cimri.

Levazımat: Gerekenler, lazım olan şeyler

Levh-i Mahfuz: Her şeyin hayatının ind-i İlahide yazılması. İlm-i İlahinin bir ünvanı.

Levmetmek: Çekiştirmek. Birisinin yüzüne karşı kötü söz söylemek. Zemmetmek. Paylamak. Başa kakmak.

Levn: Sıfat, nev', çeşit, tür. Bir şeyi diğerinden ayıran alâmet. Renk, boya.

Leyyin: Yumuşak. Mülayim. Hafif. Yavaş olan.

Libas: Giysi

Lihaf: Örtünecek ve sarılınacak bir şey.

Lika: Mürekkep hokkalarına konulan ham ipek.

Likable: Hoş, hoşa giden, sevimli, sempatik.

Maada: ...den başka, gayrı.

Maasi: Günâhlar.

Maazallah: Allah korusun, Allah esirgesin.

Mâder: Ana, anne. Çocuğu doğuran.

Ma'dud: Hesabedilen. Sayılan. Addedilen.

Magz: Öz, iç. Beyin. Dimağ.

Mağfur: Affolunmuş, bağışlanmış.

Mağrib: Batı, akşam. Kuzey Afrika kıyısında Mısır'ın batısında kalan ülkelerin topluca adı: Libya, Cezayir, Tunus, Fas.

Mahâll: Yer. Mekan. Mevki, Cây.

Mahbub: Muhabbet olunmuş, sevilen, sevgili.

Mahdum: Erkek evlat, oğul.

Mahfuz: Saklanmış, korunmuş, korunan, saklı.

Mahık: Yok eden. Silen. Ortadan kaldıran.

Mahi: Mahveden, yok eden.

Mahiye: O şey ki!

Mahkur: Hakir görülen. Hakarete uğramış.

Mahmil: Deve üzerine konulan sepet.

Mahmud: Hamd olunmuş, sena edilmiş, övülmeye değer makam-ı mahmud: hz. muhammed'in en büyük şefaat makamı, cennet.
Mahsure: Kuşatılmış, sarılmış, çevrilmiş
Mahut: Bilinen, adı geçen, sözü geçen.
Mahv: Yok etme, yok olma.
Mahz: Yalnızca, salt. İçinde yabancı bir öge bulunmayan, mutlak.
Mahzûl: Hakir. Kıymetsiz. Perişan. Hor. Rüsvay.
Mâil: Eğilimi olan. Eğik, eğrili. Benzeyen, andıran. Hevesli, istekli. İçten istekli, tutkun.
Makabli: Önceki, geçmişteki.
Makabli Şümül: Önceyi kapsayan.
Makal: Lakırtı, söyleyiş.
Makbuh: Beğenilmeyen. Çirkin ve kabih görülen.
Makhûr: Kahredilmiş. Mahvedilmiş. Bozguna uğratılmış. Mağlub. Mahkum. Allah'ın (C.C.) gazabına uğramış. Yenilmiş. Hakaret görmüş.
Maksud: Kasdolunan, istenilen şey. Niyet, murad. Varılmak istenilen yer.
Maksur: Alıkonulmuş. Kasrolunmuş, kısaltılmış, kasılmış.
Maksut: İstenen, niyet edilen, güdülen, amaçlanan.
Makt: Kin, hiddet. İğrençlik. Şiddetli buğz.
Maktu: Kesilmiş, kesik.
Makzı: Kaza olunmuş, ödenmiş, te'diye olunmuş olan. Ümid edildiği üzere tamam ve ikmal edici olan. Ödeyici. Sahib-i mucib ve muris.
Malaya'ni: Boş ve yararsız, saçma. Manasız, faydasız. Boş söz.
Ma'mafih: Bununla birlikte, durum böyleyken. Öyle olmakla beraber.
Mamelek: Mal varlığı.
Ma'mure: İnsanların bulunduğu bayındır yer. Ma'mur olan yer. Şehir, kasaba. Bayındır yer, bayındırlık.
Mania: Engel. Men'eden şey. Özür, zorluk.
Mansıp: Makam, yüksek memuriyet.
Mansur: Yardım olunmuş, Âllâh'ın yardımıyla galip, üstün gelmiş.
Marid: Azgın, sapık. İnad ve isyanda benzerlerinden çok ileri gitmiş olan. Kibir, inad ve dinsizlikle tanınmış olan. Mütemerrid.
Ma'ruf: Bilinen, tanınmış, meşhur.
Maselef: Evvelki, geçmiş.
Mâsiva: Ondan gayrısı. (Allah'tan) başka her şey hakkında kullanılan tabirdir) Dünya ile alakalı şeyler.
Masiyet: İtaatsizlik, günah, isyan.
Maslahat: İş, önemli iş, mesele.
Masun Korunan, korunmuş. Saklanmış.
Ma'şer İnsan topluluğu, toplum. Cemaat, müttehid cemaat. Birinin ehil veya iyali. İns ve cin cemaatı.
Matar Yağmur.
Ma'teb Kızgınlık ve hiddetle hitab etmek.
Mathum Dolu, dolmuş.
Matlub İstenilen, aranılan, alacak, talep edilen şey.
Matrud Kovulmuş. Tardedilmiş. Uzaklaştırılmış olan.
Matuf Bir yöne eğilmiş. Yöneltilmiş. Ait ve raci' olan.
Mazinne İçinde bir şey olduğu tahmin olunan yer.
Mazmum Zammolunmuş. İlave olunmuş. Katmak.
Mazmun Anlam, kavram. Meal. Mana. Mefhum. Borçluluk, kefalet. Ödenmesi gereken şey.
Mazur Mazeretli olan, özrü olan
Meab Dönülecek yer. Sığınılacak yer. Melce'.
Meal Sonuç, netice. Geri dönmek ve rucû eylemek. Anlam, kavram. Mefhum. Ortaya çıkan şey.
Meâlî Kısaca manasına ait.
Mebde 1. Baş, başlangıç. 2. Kaynak, kök.
Mebdei Başlangıç.
Mebni den dolayı, -den ötürü. Yapılmış, kurulmuş, bina olunmuş.
Mebrur Hayırlı, beğenilmiş, makbul.

Mebsut: Açılmış, yayılmış. uzun uzadıya anlatılan. Serilmiş.
Meb'us: Öldükten sonra diriltilmiş olan (kimse.) Gönderilmiş, yollanmış. Peygamber olarak gönderilmiş kimse. Milletvekili.
Mecit: Büyük, ulu. Şeref sahibi. Çok şerefli. Büyük şan sahibi.
Mecma: Toplanılacak yer, kavuşulan yer.
Mecmuan-Mecmuune: Toptan, birden, toplu olarak.
Mecmuu: Tümü; tamamı; hepsi.
Mecra: Suyun aktığı yatak, su yolu. bir işin gidiş yolu. bedendeki ahlatın alıştığı yol.
Medar: Dayanak, yardımcı. Neden, sebep, vasıta, vesile. Dönence, cezir karşıtı.
Medhal: Girilecek taraf. Dahil olacak yer.
Mefruz: Farz olunmuş, varsayılmış. Ayrılmış, bölünmüş.
Mefsedet: Bozukluk, fenalık, fesatçılık. Münafıklık.
Mef'ul: Yapılmış ,işlenmiş. Yapılan iş, failin eseri.
Megâfir: "Mağfur"un çoğuludur. Mağfur, fenâ kokulu urfut ağacının yapışkan, tatlı fakat fenâ kokulu bir zamkıdır.
Mehabet: Büyük ve saygıdeğer kimselere duyulan saygı. Büyüklük, ululuk, yücelik.
Mehbet-i vahiy-mehbit-i vahiy: Vahyin indiği kimse. Vahyin ineceği yer. Münzel-i aleyh.
Mehcur: Bırakılmış; unutulmuş. Uzaklaşmış, ayrılmış.
Mehil: Bir işin bitirilmesi için tanınan ek süre, önel.
Mehl: Vakit verme, vade, mühlet. Bir işi belli bir zamana kadar te'hir etme.
Mehr: Aşk, şefkat, muhabbet.
Me-i mehin: Temiz olmayan zayıf bir sudan.
Meknet-Miknet: Güç, kudret, kuvvet.
Mekr: Hile.
Mekru: Hile. Aldatma. Oyun. Düzen.
Melahat: Güzellik, yüz güzelliği. Cemal.
Melâl: Can sıkıntısı, usanç. Üzüntü, hüzün, dert.
Melanet: Büyük kötülük, lanetlenecek iş veya davranış.
Melce: Sığınak, barınak.
Mele-i a'lâ: Kerrubiyyun ve melaike cemaati. En yüksek hey'et. Melekler alemi. Felekler ve unsurlar.
Melekut: Ruhlar ve melekler âlemi.
Me'luf: Alışılmış. Ünsiyyet edilmiş.
Me'lum-Melûm: 1. Azarlanmış, tahkir edilmiş, levmolunmuş. 2. Kederli. Eleme, derde tutulmuş.
Mel'un: Lanetlenmiş kimse. Nefretle karşılanan, kötü.
Melül: Usanmış, bıkmış. Üzgün.
Memat: Ölüm. Ahirete göç etmek.
Memba: Kaynak, pınar.
Memlûk: Köle. Kölemenlerden olan kimse.
Memnû: Men edilmiş, yasaklanmış, yasak.
Memnuiyet: Men edilmiş, yasaklanmış, yasak.
Memul- Memûl: Umulan, düşünülen, beklenilen, umut edilen.
Menasikül Hac: Hacı olmak için Mekke-i Mükerreme'ye gidenlerin Kabe'yi ziyaret etme, Arafat'ta vakfeye durma, kurban kesme, ihram giyme, muayyen bir yerden bir yere kadar yürüme gibi yapılan ibadet rükünleri.
Menfuh: Üfürülmüş.
Menfur: Nefret edilen, iğrenç, tiksindirici.
Menhiyat: Din yasakları.
Menn: Nimet vermek. İyilik etmek.
Mensal: Aylık.
Mensek: İbadet yeri. İbadetgah.
Mensuh: Hükmü kaldırılmış. Neshолunmuş. Hükümsüz bırakılmış.
Menzile: Aşama, kerte, yükseklik derecesi.
Menzure: Adanmış, vaat edilmiş.
Meradde-merede: İnadçılar, muannidler, direnenler
Meradet: Kuvvetlilik, kavilik. Salabet.

Merbut: Bağlı, bağlanmış.
Merci: Başvurulacak yer veya makam.
Mercûm: Recmolunmuş. Taşlanmış, taşa tutulmuş.
Merdud: Yadlanmış, reddedilmiş. Kovulmuş, geri çevrilmişlik.
Merfu: Yükseltilmiş. Yüksekte. Terfi ettirilmiş. Ref' olunmuş.
Merhun: Tutulu.
Merre: Bir hareketin bir defa olduğunu bildiren fiil. Def'a. Kerre
Mervi- Merviyat: Rivayet olunmuş şeyler. Kulaktan kulağa söylenerek gelmiş olan sözler.
Mesabe: Derece, değer, rütbe.
Mesail: Sorunlar, meseleler.
Mesâlih: Maslahatlar. İşler.
Mesamat: Gözenekler.
Mesel: Örnek alınacak söz. Atasözü. Eğitici hikâye.
Mesih: 1- İsa radıyâllâhû anha verilen adlardan biri. 2- Bir şey üzerinde eli yürütmek, bir şeyden ondaki eseri gidermek demektir. 3- Başka bir biçime girmiş, şekli bozulmuş.4. Meshedilmiş, kutsanmış.
Mesir: Gezinti yeri.
Meskenet: Miskinlik, becerisizlik. Yoksulluk, fakirlik.
Mesnun: Sünnet olan, sünnet olmuş olan.
Mesrur: Sevinmiş, sevinçli
Mess: Karışık durum, müşkül veya utandırıcı durum.
Mestur: Örtülü, kapalı, gizli.
Mesule: Azap vermek, eziyet etmek
Mesva: Mesken, hane, ev, me'va. Yurt.
Meş'ar: Bilecek yer.Hasse. Duygu.
Meşayih: Şeyhler, pirler, ihtiyarlar.
Meşhun: Doldurulmuş. Dolu. Dopdolu.
Meşhut: Görülen, gözle görülmüş, tanık olunmuş
Meşiet: İrade, arzu, matlub, murad, istek.
Meşiyyet: Dilemek. İrade. Arzu. Matlub. Murad. İstek.
Meşkuk: Şüpheli.
Meşkur: Beğenilmiş, övülmüş.
Meşreb: 1- Su içme yeri, su içmek. 2- Aynı dini veya hayat felsefesini paylaşan insanlar arasındaki huy ve yaratılıştan kaynaklanan görüş farklılıklarını ifade eder.
Meşrep: Yaradılış, huy, karakter, mizaç.
Meşrık: Güneş doğacak cihet. Gündoğusu. Doğu. Şark ciheti.
Meşru: Yasal.
Meta: Mal, ticaret malı. Elde bulunan varlık, sermaye. Fayda. Menfaat.
Metbû: Kendisine bağlanılan.
Meva: Sığınacak yer, yurt, mesken. Mekan, varılacak yer.
Mevdu: Emanet edilmiş, verilmiş, bırakılmış.
Meveddet: Sevgi, muhabbet, dostluk. Sevmek.
Mev'id: Va'din yerine getirildiği yer.
Mev'iza: Öğüt, nasihat. Bir cemaate veya kimseye kalbini yumuşatacak ve iyiliğe sevkedecek surette hakikatları ders vermek.
Mevkuf: Tutuklanmış, tutuklu. Vakfedilmiş.
Mevlâ: Efendi. Sahip, mâlik.
Mevsuf: Nitelenmiş, nitelikleriyle belirlenmiş. Sıfat tamlamasında tamlanan.
Mevsuk: Belgeye dayanan, doğru, doğruluğuna güvenilen, sağlam.
Mev'ud: Söz verilmiş. Vaadedilmiş. Vadeli. Vadesi muayyen ve mukadder olan.
Mevzia: Mevzu
Mevzii: Genel olmayan, bir yere özgü alan, yayılmamış, dar, sınırlı, yerel.
Mevzii: Yerel.
Meyan: Ara, orta. Kökü.
Meyl: Ortadan bir tarafa eğik olmak.
Meysir: Meyser. Kolaylık yeri. Kolaylık.
Me'yus: Üzgün, umutsuz, karamsar.
Meyyal: Eğilimli, eğimli. Çok istekli, düşkün. Eğilen, meyleden.
Mezaya: Meziyyetler. İyilikler. Hasletler.
Mezid: Artmış, artırılmış, büyümüş.
Mezkûr: Adı geçen, anılan, sözü geçen,

zikredilen, zikrolunan. Zikri geçen. Zikredilmiş. Evvelce bahsi geçmiş olan.
Mezmum: Zemmolunmuş. Makbul olmıyarak ayıplanmış. Kötü.
Mezraa: Tarla. Ekilip mahsul alınan mülk, yer.
Mezuniyet: İzinli olma durumu. Okulu bitirme. Yetki.
Miad: Vaad edilen gelecek zaman veya yer.
Midrar: Yağmur yağdıran bulut.
Miftah: Anahtar, şifre cetveli.
Mikat: 1. Tesbit edilen yer ve zaman. 2. Mekke yolu üzerinde hacıların ihrama girdikleri yer.
Minhac: Meslek. Yok. Açık ve belli yol.
Mir'at: Ayine. Ayna. Ünlü bir tür lale.
Misak: Verilen söz. Sözleşme, yemin, and, ahid
Miyar: Ölçüt, ölçü.
Muabbir: Rüya tabir eden. Görülen rüyalardan mana çıkaran.
Muaccal: Hemen ödenmesi gereken, ödeme günü gelmiş.
Muaccel: 1. Acele olunmuş. 2. Peşin, hemen ödenmesi gereken. 3. Ödeme günü gelmiş.
Muadil: Eşit, denk, eş değer.
Muahat: Kardeşlik edinme.
Muahede: Antlaşma.
Muâhez: Tenkid edilen, çekiştirilen.
Muaheze: Kınama, paylama, ayıplama.
Muahhar: Sonraki, sonradan gelen, ertelenmiş, daha sonraki.
Muallak: Asılmış, asılı. Sonuca bağlanmamış, sürüncemede kalmış.
Muallem: Ta'lim görmüş, ta'limli.
Muanid: İnadcı. Kimseye uymayan. Dediğini yapmak isteyen.
Muaraza: Çekişme, kavga.
Muarız: Karşı koyan, karşı çıkan.
Muasır: Çağdaş.
Muaşeret: Birlikte yaşanılanlar. Birbiriyle toplumsal ilişkiler içinde bulunma.
Muateb: Azarlanılan. Tekdir olunan. Azarlanmış.
Muattal: Boş, işsiz. İşlemez, kullanılmaz duruma gelmiş.
Muattıla: Boş bırakılmış, atalete atılmış. Mahlukat için yaratıcı tanımayan. Ateist.
Muavenet: Yardım.
Muayyen: Belli, belirli. Belirlenmiş, kararlaştırılmış.
Muazzeb: Eziyet çeken, azap içinde bulunan. Sıkıntıda kalan.
Muazzep olmak: Acı, azap çekmek.
Mucib: İcabet eden, uyan, icap eden, gereken. Sebep olan, vesile teşkil eden.
Mudil: Karmaşık, güç, çetin.
Mufassal: Ayrıntılı.
Mufavvaz: Yapılması ısmarlanmış.
Muhabir: Haber veren, haberci. Gazeteye havadis gönderen kimse.
Muhaceret: Göç, göçme.
Muhadaa: Aldatma, hile yapma, oyun etme.
Muhaffef: Hafifleştirilmiş, hafif edilmiş olan.
Muhakka: Hak iddia etme. Çekişme.
Muhal: Olamaz, olmaz, olmayacak, olması, gerçekleşmesi olanaksız.
Muharib: Harbeden. Cenkci. Cengaver.
Muhasama: Muhalefet. İki taraf arasındaki düşmanlık. Birbiri ile çekişmek. Birbirine husumet etmek.
Muhasip: Sayman.
Muhavere: Söyleşme. İki kişi arasında karşılıklı olarak yapılan konuşma.
Muhavvel: Havale edilmiş, ısmarlanmış. Tebdil ve tağyir edilmiş. Değiştirilmiş. Bırakılmış.
Muhayyer: Seçmeli.
Muhbit: Alçak gönüllü, mütevazi. Mütezellil.
Muhib: Seven, sevgi besleyen. Bir tarikata intisap etmemekle birlikte yakınlığı olan.
Muhik: Haklı, doğru.
Muhin: Hor ve hakir eden, zayıflatan, ihanet eden.
Muhit: Çevre, yöre, etraf. Bir kimsenin sürekli ilişkide bulunduğu insanlar topluluğu.

Mûhit: İhata eden. Etrafını kuşatan, çeviren. Etraf. Çevre. Büyük alim.
Muhkem: Sağlam, sağlamlaştırılmış.
Muhteris: Hırslı.
Muhtevi: İhtiva eden, içine alan, kapsayan, içinde bulunduran.
Mûin: Yardımcı, yardım eden. Destekten mahrumiyet.
Mukabele etmek: Karşılık vermek, karşılıkta bulunmak.
Mukabil: Bir şeye karşılık olarak yapılan. Karşılık olarak. Rağmen.
Mukaddem: Önce gelen, önceki. Sunulan, takdim edilen. Değerli, üstün.
Mukadder: Tayin olunmuş. Yazgıda var olan. Kader. Alın yazısı.
Mukadderat: Yazgı.
Mukaddime: Ön söz, bir olayın başlangıcı. Başlangıç.
Mukaddir: Takdir eden. Bütün mahlukatın ve her şeyin esaslarını tanzim ve takdir edip sıralayan. Allah (C.C.). Bir şeyin kıymetini biçen, takdir eden. Beğenen
Mukarin: Yakın olan. Bitişen. Ulaşan. Ulaşmış olan.
Mukarrar-Mukarrer: Kararlaşmış, kararlaştırılmış.
Mukarreb: Yakınlaşmış. Yakınlaştırılmış. Yakın.
Mukarrib: Takrib eden. Yaklaştıran.
Mukassır: Taksir eden, yapabilir iken yapmayıp çekinen.
Mukatele: Birbirini vurmak, öldürmek. Vuruşmak, kavga, döğüş.
Mukatil: Birbirini öldüren, birbiriyle vuruşan. Düello yapan.
Mukavelename: Sözleşme.
Mukayese: Benzeterek ve karşılaştırarak değerlendirme, karşılaştırma, kıyaslama.
Mukim: Bir yerde, bir evde oturan, eğleşen, ikamet eden.
Mukteda: Kendisine uyulan. Önde giden.
Muktedâbih: Kendisine tebaiyyet edilen. Kendisine uyulan.
Muktesid: İktisadlı, tutumlu. Malını, ömrünü, vaktini boşuna geçirmeyen, lüzumsuz masrafta bulunmayan.
Muktesir: Kısa kesen, iktisar eden.
Mukteza: Gerekli. Bir iş yapılırken gerekli işlemlerin bütünü.
Mulim: Elem ve keder verici.
Munkarız-Münkariz: İnkıraz bulmuş. Batmış. Bitmiş. Son bulmuş. Mahvolmuş. Sönmüş.
Munkasım: Kısım kısım ayrılan, bölünen, taksim edilen.
Munkati: Kesilmiş, ara verilmiş.
Muntasıh: Nasihat dinliyen. Öğüt dinliyen.
Murad: İstenerek, ümid ederek beklenen. Arzu edilen şey.
Mûrafaa: Duruşma.
Murakabe: Denetleme. Denetim. Tasavvufta Âllâh'a bağlanarak çile doldurma.
Murakıb: Denetçi
Murdar: Kirli, pis. Cinsel birleşmeden sonra yıkanmamış (kimse). Şeriata uygun olarak kesilmemiş olan (hayvan.)
Mûrur-u Zaman: Olağanüstü yıllanma, zamanaşımı.
Musa bih: Vasiyyet olunan şey.
Musaddık: Onaylayan, tasdik eden. İmzalayan. Gerçekliğini ve geçerliliğini resmi yazı ile bildiren.
Musafâha: El sıkışmak. Tokalaşmak.
Musaffa: Temizlenmiş, arıtılmış.
Musahhar: Teshir edilmiş. Ele geçirilmiş. Fethedilmiş.
Musahib-müsahib: Beraber sohbet eden. Arkadaş. Arkadaşlık eden. Birlikte bulunan.
Musalaha: Karşılıklı anlaşmak. Barışmak. Sulh akd etmek.
Muslih: İyileştiren, düzelten, ıslah eden. Terbiye edici.
Mustazaf: Haksızlaştırılmış, güçsüzleştirilmiş olmasına karşı istikametinden geri dönmeyen, şaşmayan topluluk.
Mut: Saadet.
Mutad: Adet. Adet edilen iş, itiyad edilen. Alışılmış olan.

Mutahhara: Temizlenmiş. Kirleri giderilmiş.
Mutahir: Temizleyici.
Mutallaka: Boşanarak dul kalmış kadın.
Mutarıza-Mu'tariza: Ayraç, parantez.
Mutavassıt: Aracı.
Mutazarrır: Zarar görmüş, zarara uğramış. Zarar gören.
Mutedil: Ilımlı. Yavaş, mülayım. Ne pek az, ne pek çok olan.
Mu'tekif: İtikafa çekilmiş olan. İtikaf için bir camiye veya bir odaya kapanıp ibadete çalışan. Devamlı olan.
Mû'ti: İtaat eden, sadık, bağlı, boyun eğen, tâbi, rahat, uslu, yumuşak başlı.
Mutia: Boyun eğen, itaat eden. Bağlı, sadık.
Mutmain: İnanmış, gönlü kanmış, emin olan.
Muttaki: İttika eden, sakınan, çekinen. Allah'tan korkan, abid, zahid.
Muttali: Öğrenmiş, haber almış, bilgi edinmiş.
Muttasıf: Nitelenmiş, nitelikli, vasıflı.
Muvafakat: Uygun görme, onama, kabul etme.
Muvafık: Uygun.
Muvahhid: Âllâh'ın birliğine inanan. Âllâh'tan başka hiçbir ilah ve kanun koyucu tanımayan, yalnız Âllâh'tan gelen emirleri kabul eden. Tevhid eden.
Muvakkat: Geçici.
Muvazene: Denge, dengeleme.
Muzaf: Tamlanan.
Muzdar: Bir işi yapmak zorunda kalan, zorunlu.
Muzmahil-Mûzmahil: Çökmüş, çöküntüye uğramış.
Muzmer: Gizli, saklı, örtülü. İzmar edilmiş. İçinde saklı kalmış.
Muzmir: Meydana çıkarmayan, içinde saklayan, gizli tutan.
Mübadele: Değişme, değiş tokuş.
Mübareze: İki düşman taraftan çıkan birer kişinin çarpışması.
Mübaşeret: Bir işe başlama, girişme.
Mübdi: Herşeyi hiçten halkeden. Nümune ve benzeri yokken bir şeyi yeni olarak keşfeden. Benzeri görülmemiş bir iş veya eser ortaya koyan.
Mübeşşir: Muştu veren, müjde getiren.
Mübeyyin: Açıklayan, beyan eden. Meydana koyan.
Mübezzir: Hesapsız sarfiyat yapan, harcayan.
Mübin: Açık, besbelli. İyiyi ve kötüyü ayıran. Aşikâr.
Mübrem: Kaçınılmaz olan. Vazgeçilmez olan. Acele yapılması lüzumlu bulunan. Elzem.
Mübrim: Zorlıyan, zorlayıcı.
Mübtela: Tutkun, tutulmuş, düşkün. Dertli. Belalı. Yenilmiş yutulmuş.
Mücahir: Günâhı açıktan işleyen.
Mücameat: Cima etmek.
Mücavir: Yakın komşu.
Mücazat: İşlenen bir suçtan ötürü ceza verme.
Mücehhez: Taşımak, kendinde bulundurmak. Donanmış. Hazırlıklı, hazırlanmış.
Mücerred: Yalnız, tek.
Mücerret: Soyut. Yalın durum. Bekâr. Yalnız.
Mücessem: Cisim durumunda olan. Soyut kavramlar için somut bir varlıkta tam olarak belirmiş olan. Somut.
Mücmel: Özet olarak anlatılmış, kısa ve özlü.
Mücmelen: Mücmel bir tarzda. Kısa olarak, muhtasaran, hülasa olarak.
Mücrim: Suçlu.
Müctemi: Toplu. Topluca. Bir araya gelmiş. Hepsi.
Müçtehit: Ayet ve hadislere dayanarak hüküm çıkaracak deracatta olan âlim.
Müdahhar: İddihar olunmuş, yığılmış.
Müdavele: Devretme, elden ele gezdirme.
Müdebbir: İşin arkasını ve sonunu düşünüp çare arayan, önlem alan.
Müdellel: Kanıtlanmış, kanıtlı.
Müeccel: Ödeme günü gelmemiş, erteli
Müeddi: Sebep.

Müekked: Te'kidli, kuvvetli, sağlamlaştırılmış, kuvvetlendirilmiş. Tekrar edilmiş.
Müessir: Etkili, dokunaklı. Etkileyici, etken, sonuçlu.
Müeyyid: Te'yid eden. Doğrulayan. Sağlamlaştıran. Yardım eden. Kuvvet veren.
Müeyyis: Üzücü, Yeis veren. Ümidsizliğe sevk eden.
Müferrah: Ferahlanmış. Sıkıntıdan, üzüntüden kurtulmuş.
Müferrik: Ayıran, tefrik eden, ayırıcı.
Müflih: İflah bulan, selamet bulan, kurtulan.
Müfsid: İfsad eden, fenalaştıran. Bozan.
Müheyya: Hazır.
Mühin: Zayıflatan, hor hakir eden. İhanet eden.
Mühlik: Öldürücü, tehlikeli.
Mühmel: Bırakılmış, bakılmamış, ilgisizliğe uğramış.
Mühül: Mehir
Mükâleme: Karşılıklı konuşma. Anlaşma. Müzakere. Muhavere. Söyleşme.
Mükatebe: Yazışma. Mektuplaşma. Birbirine yazma.
Mükellef: Yükümlü.
Mükerrem: Muhterem, aziz sayın, saygıdeğer, sayılan, onurlandıran, hürmet ve tazime erişmiş.
Mükerrer: Tekrarlanmış, yinelenmiş.
Mükezzib: Tekzib eden. Yalanlayan, yalan çıkaran.
Müktebis: İktibas eden. Faydalanmak üzere aktaran. Birinin bilgisinden faydalanan.
Mülâki: Buluşan, görüşen, kavuşan.
Mülayemet: Yumuşaklık, bağısakta yumuşaklık.
Mülazemet: Devamlı bir işle meşguliyet.
Mülga: Varlığı kaldırılan, kapatılan.
Mülhak: Bir bütüne sonradan katılmış olan, eklenmiş.
Mülhime: Kalbe feyiz veren, ilham eden Allah. İçe doğduran, esinlendiren.
Mültebis: İltibas etmiş, birini öteki zannetmiş, karıştırmış olan.
Mülteka: Kavuşma, buluşma, birleşme yeri. Akarsu kavşağı.
Münacat: Yakarış.
Münafı: Zıt, uymaz, aksi, aykırı. Mugayir ve muhalif olan.
Mün'akis: Akseden, geri dönmüş, bir yere çarpıp geri gelen.
Münazaa: Ağız kavgası, çekişme, münakaşa. İki taraf arasındaki kavga.
Münbit: Verimli, verimi bol. İnbat eden, ekini güzel yetiştiren.
Müncer: Bir yana doğru çekilip sürüklenen.
Müncez: Sözü yerine getirilmiş, incaz edilmiş.
Mündemiç: Bir şeyin içinde var olan, bulunan, saklı olan.
Münderecat: İçindekileri.
Müneccim: Yıldızların durum ve hareketlerinden anlam çıkaran kimse, yıldız falcısı, astrolog.
Münezzeh: Temiz, arı. Uzak.
Münhasır: Sınırlanmış.
Münhasıran: Yalnız, özellikle.
Mün'im: Velinimet. Nimet veren, yedirip içiren.
Münir: Nurlandıran, ışık veren, parlak, ziyalar. Kur'an'da peygambere ve ilahi kitaplara sıfat olarak kullanılmıştır.
Münkad: İnkiyad eden, boyun eğen, muti olan, itaat eden.
Münkali: Kökünden sökülen.
Münkalib: İnkılap eden. Dönen, dönmüş. Başka bir hale girmiş. Değişen.
Münker: Âllâh'ın razı olmadığı şey.
Münkesir: Kırılmış, kırık, gücenmiş, belli belirgin.
Münkir: İnkâr eden, kabul etmeyen.
Münselih: Soyulmuş, derisi yüzülmüş.
Münşerih: İnşirahlı, gönlü sıkılmayan, neş'eli.
Müntâkim: İntikam alan, öç alan, suçluya cezasını veren.
Müntefi: Fayda gören, menfaatlenen, istifade eden. Sönen, ortadan yok olan, intifa eden.

Münteha: Son, sona ermiş, bitmiş, sonuç, nihayet, akıbet.
Müntehi: Son.
Münzel: İndirilmiş.
Münzil: İnzal eden. Aşağı indiren. Bir şeyi indiren.
Münzir: Akıbetinin kötülüğünü söyleyerek korkutan. Kafirleri ve münafıkları sapıklıklarından döndürmek için cehennem azabı ile korkutan.
Müraat: Riayet, saygı göstermek.
Mürai: İki yüzlü.
Müraiyelik: İki yüzlülük.
Mürebbi: Eğitmen. Terbiyeci, terbiye eden, yetiştiren, ders veren.
Mürekkeb: Terkib edilmiş, bir kaç maddeden yapılmış.
Mürekkep: Birleşmiş, birleşik. -den oluşmuş. Yazı yazmak için sıvı madde.
Mürid: İrade eden, istiyen.
Mürsel: Gönderilmiş, yollanmış. Peygamber.
Müsahhar: Fetih ve teshir olmuş, ele geçirilmiş. Zaptedilmiş. İtaat ve hizmete alınmış.
Müsakkal: Ağırlaştırılmış, sakilleştirilmiş.
Müsamere: Çoğunlukla akşam toplantısı, akşam eğlencesi. Okullarda öğrencilerin sunduğu eğlence.
Müsaraat: Teşebbüs, girişme.
Müsellah: Silahlı, silahlanmış.
Müsellat: Galip.
Müsellem: İnkâr edilemeyen, karşı çıkılamayan, söz götürmez.
Müselsel: Birbirine bağlı olan, art arda zincirleme olarak gelen.
Müsemma: Adlanmış, adlı, ismi olan. Belirli zaman.
Müskirat: Sarhoş eden şeyler, alkollü içkiler.
Müslih: Islah eden, iyileştiren, düzelten. Arabuluculuk eden, uzlaştıran, barıştıran.
Müstait: Doğuştan yetenekli, kabiliyetli olan.
Müstakar: İstikrar bulmuş, durulmuş.
Müstakbel: İleri bir tarihte beklenen, gelecek. İstikbal.
Müstakırr: İstikrar bulmuş, yerleşmiş, sabit.
Müstakim: Doğru, doğruluktan şaşmayan. Doğru, istikametli.
Müstamel: Kullanılmış olan, yeni olmayan. Eski, kullanılan.
Müstean: Kendisinden yardım beklenen, yardım istenen. Âllah'ın sıfatlarındandır.
Müstebin: Açık ve meydanda olan. Zahir, aşikar.
Müstebit: Zorba.
Müstebşir: İstibşar eden, müjdeleyen. Müjde ile sevinen.
Müsteğrak: Garkolmuş, dalmış, batmış. * Mânevi bir vaziyete dalmış. * Kendini bilmiyecek derecede dalgın olan. Bir şeye dalmış veya daldırılmış
Müstehaza: Özür kanı.
Müstehzi: Alaycı
Müstekâr: İstikrar bulmuş, durulmuş. Karar kılınan, yerleşilen yer.
Müstekbir: 1. Kibirlenen kendini büyük gören, büyüklenen. 2. Âllâh'a karşı büyüklenen kafir ve mülhid.
Müstelezzât: Lezzet alınan şeyler
Müstelzim: Gerektiren, gereken, gerekli olan.
Müstenit: Dayanan, yaslanan.
Müstevi: Her yeri aynı düzeyde olan, düz. Düzlem.
Müşâfehat: Konuşmalar.
Müşahed: Görülen, görülmüş. Müşahede olunan, müşahede olunmuş.
Müşavere: Danışma, danış.
Müşehhas-müşahhas: Somut. Gözle görülüp elle tutulabilir hâlde bulunan.
Müşkülat: Güçlük, güçlükler, zorluklar.
Müştak: İştiyaklı, özleyen, göreceği gelen, can atan.
Müştemil: Kavrayan, saran, içine alan. Büsbütün örten.
Müşterek: Ortak, birlik.
Mütabaat: Birine tabi olmak, uymak. Birini takib etmek.
Mütareke: Ateşkes.

Müteabbet-müteabbid: Taabbüd eden. Kulluk eden. İbadet eden.
Müteaddit: Çok, birçok.
Müteahhirin: Son zamanlarda gelenler ve yetişenler.
Müteakıb: Sıra ile birbiri arkasına gelen.
Müteakiben: Sonra, arkadan, ardı sıra.
Müteallik: İlişkin, ilgili.
Müteammid: Kasteden, kasden yapan. Tasarlıyarak yapan.
Mütearız: Birbirine zıt ve muhalif olan.
Müteazzım: Taazzum eden, büyüklük taslayan.
Mütecaviz: Saldırgan, saldırıcı, sataşkan.
Müteessif: Üzülen, acınan, yerinen, esef eden.
Müteferrik: Ayrılmış, dağınık.
Mütegayyir: Değişen. Bir halden başka bir hale geçen.
Mütehallik: Bir huy edinen, huylanan. Huyu olmayan bir şey ile tekellüf edip o ahlaka alışan.
Mütehammil: Dayanıklı görünümlü.
Mütehassıs: Uzman.
Mütehayyil: Kuvve-i hayaliyeden geçiren, hayal kuran. Bir şeyi görüp gözetici, idrak edici olan.
Mütehayyir: Şaşmış, şaşırmış olan.
Mütekabil: Karşılıklı.
Mütekaddimin: Evvelkiler, geçmiştekiler.
Mütekaid: Oturan, işini bitirmiş, boş kalmış.
Mütekebbir: Kibirli, kendini beğenmiş.
Mütekeffi: Önüne eğik olan.
Mütekellim: Söyleyen, konuşan.
Mütelaki: Telaki eden. Kavuşmuş, ulaşmış. Kavuşan.
Mütelezziz: Lezzet bulan, tat bulan, mutlu olan, hoşlanan.
Mütemadi: Sürekli, aralıksız.
Mütemayil: İstekli görünen, eğilimi olan.
Mütemekkin: Yerleşik.
Mütemetkâh: Menfaatlenmiş, faydalanmış olmak.
Mütemetti: Menfaatlenmiş, faydalanmış.
Mütenafi: Birbirine zıt olan.
Mütenahi: Nihayete eren, biten, sonu gelen.
Mütenaim: Nimetler içinde, nazlı büyüyen.
Mütena'imin: Nimetler içinde, nazlı büyüyenler, bolluk içinde büyüyenler.
Mütenakız: Çelişkili.
Mütenasip: Orantılı, oranlı, uygun.
Mütenazır: Bakışımlı. Birbirinin karşısında olan, karşılıklı duran, birbirine bakan, karşılıklı, bakışık.
Mütenebbih: Aklını başına toplamış, akıllanmış, uslanmış.
Müteneffir: İğrenmiş, tiksinmiş.
Müterakim: Birikmiş, toplanmış, yığılmış.
Müttereddit: Kararsız, tereddütte kalan, karar veremeyen, cesaretsiz.
Müteselsil: Dayanışmalı sorumluluk, zincirleme.
Müteşebbis: Girişimci.
Mütevafık: Birbirine uygun olan, tevafuk eden. Ortası.
Müteveccihen: Bir şeye doğru gitmek üzere. Bir şeyi yapmaya yönelmiş olarak.
Mütevelli: Bir vakfın yönetimi kendisine verilmiş olan kimse. Güvenli yönetici.
Mütezellil: Tezellül eden. Alçalan, zillete katlanan. Kendini zelil gösteren.
Mütezelzil: Sarsılan, sallanan, oynayan, sarsıntıda olan.
Müttaki: Ehl-I takva. İttika eden. Haramdan ve günahtan çekinen, kendisini Âllâh'ın (c.c.) sevmediği fena şeylerdan koruyan.
Müvekkel: Vekil tayin olunmuş olan, vekil edilmiş olan. Bir kimse tarafından işlerini görmek veya kendisini müdafaa ettirmek için vekil edilmiş kimse.
Müyesser: Kolayı bulunup yapılan, kolay gelen, kolaylıkla olan.
Müzaheret: Yardım etmek, arkalamak, arka çıkmak.

Müzaheret etmek: Yardım etmek, arkalamak, arka çıkmak.
Müzahraf: Süprüntü, pislik.
Müzayede: Açık arttırma.
Nadim: Yaptığı bir davranıştan pişmanlık duyan, pişman.
Naehil: Ehliyetsiz, beceriksiz. Ehil omayan.
Nafi: Yararlı, karlı. şifalı, hayır ve fayda verici şeyler yaratan Âllâh. Esmaü'l-hüsna'dandır.
Nafiz: Delip geçen, içe işleyen. Sözü geçen, etkili olan.
Naka: Temiz.
Nakıs: Eksik, tam olmayan, bitmemiş, noksan, özrü kusuru olan.
Nakise: Kusur, ayıb, eksiklik, kabahat, noksanlık.
Naks: Olumsuzlama.
Nakz: Bozma.
Nakzetmek: Bozmak.
Nâmütenahi: Sonsuz, ucu bucağı olmayan. Nihayetsiz.
Nâr: Ateş, cehennem.
Nasıp: Atama.
Nasih: Bir şeye bakarak aynısını yazma, kopyasını çıkaran.
Nâsik: Düzenleyen, tertib eden.
Nasiye: Başın ön kısmı. Baş dört kısma bölünürse ön tarafta kalan kısma "nâsiye" denir. Alnını yere sürme. Çehrenin gösterişi, alın, yüz. Unutan, unutmuş olan.
Nasuh: 1. Nasihatçı, öğütçü. 2. Halis, temiz.
Naşize: Kocasının hanesinden izni olmaksızın çıkıp, kendisini kocasından haksız yere men eden kadın. Bu çıkış hakikaten olabileceği gibi hükmen de olabilir.
Nâzenin: Narin, ince yapılı, cilveli, nazlı, hoş.
Nazir: Örnek, eş, benzer, denk, benzeyen. Bir şeye benzemek üzere yapılan şey
Nebat: Bitki.
Necat: Kurtulma, kurtuluş. Selamet.
Neccar: Dülger, marangoz
Necis: Temiz olmayan, pis.
Nedamet: Pişmanlık.
Nef: Fayda, yararlılık.
Nef'a: Fayda, yararlılık.
Nefehat: Esintiler. Üfürmeler.
Nefh-i Sûr: İsrafil Aleyhisselam'ın Kıyamet gününde "Sur' denilen boruyu üflemesi
Nef'i: Çıkar ile ilgili faydacı, menfaat, kâr, yararlı.
Nefyetmek: Sürgüne göndermek. Olumsuz kılmak.
Nekes: Cimri.
Nesh: Şer'i bir hükmü yine şer'i bir emirle kaldırmak.
Nesh: Şer'i bir hükmü yine şer'i bir emirle kaldırmaktır. (İtikada ait olan ve zamanla değişmeyen hükümlerde nesih olmaz, bunlar sabit birer hakikattırlar.)
Nesik-nasık: Düzenli, tertibli, nizamlı.
Nesk: Bir kelamı, başka bir kelama atfetmek.
Neş'et: Çıkma, ileri gelme. Meydana gelmek, vücuda gelmek. Büyüyüp kat ve kamet sahibi olmak. Yetişmek, ileri gelmek.
Neşir: Yayma, dağıtma, saçma. Yayım.
Neşrolunmak: Neşretmek, yaymak, bir haberi faşetmek, herkese duyurmak, şayi kılmak
Neşv-ü nemâ: Büyümek ve gelişmek.
Nevahi: Taraflar, yanlar, nahiyeler.
Neval: Bağış, ihsan. Talih, kader.
Nev'amı: Bir dereceye kadar.
Nevha: Sesli ağlamak.
Nev'i: Çeşit, cins, tür.
Nevmid: Ümidsiz, me'yus, mükedder, cesareti kırılmış.
Nez: Halkı birbirine düşürmek, ifsad, bozmak.
Nezahet: Temizlik, ahlak temizliği.
Nezb: Çağırmak.
Nezd: Yan. Yakın. Karib.
Nezir: 1. Birini doğru yola (sırat-ı müstakim'e) yöneltmek için allah'ın azabıyla gözdağı vererek korkutmak. 2. Adak

Nıhle: Sevgili, severek
Nısıf: Yarı, yarım.
Niam: İyilikler. Yiyecekler. Nimetler.
Nifa: Menfaat, fayda.
Nifak: Geçimsizlik, anlaşmazlık, ara bozuculuk.
Nifas: Yeni doğurmuş kadının hali, loğusalık.
Nikab: Yüz ört--uşu--, peçe, perde.
Nikmet: Şiddetli cezâ. Hoş olmayan muamelelerle olan mücazat.
Nisâhat: Kadınlarla ilgili ahkâm.
Nisbet: Münasebet, yakınlık, bağlılık, ölçü.
Nispet: Oran. Bağıntı, ilgi, ilinti.
Nisyan: Unutmak.
Niyabet: Naiplik.
Niyaz: Yalvarma, yakarma. İstek. Arzu. Duâ.
Niza: Çekişme, bozuşma, kavga.
Nuhul: Zayıflık, arıklık.
Nusret: Yardım. Âllâh'ın yardımı. Zafer, muzafferiyet. Üstünlük, başarı.
Nüans: Ayırtı, çalar, fark.
Nüks etmek: Hastalık veya başka bir durum yeniden ortaya çıkmak, depreşmek, relaps
Nükte: İnce manalı söz, idraki ve anlaşılması nezaket ve zarifliğe dayanan nazik husus. İbarenin asıl manasından başka olan nazik ve latif mana, dikkatle anlaşılabilen ince mana.
Nüsük: Allah için ibadet etmek.
Nüşur: Neşirler
Okka: 1.) 1283 gr'lık veya 400 dirhemlik ağırlık ölçüsü birimi, kıyye
Pahıl: Elinden iş geldiği halde yapmayan, savsaklayan, tembel.
Paluze: Bir çeşit pelte.
Penah: Sığınma, sığınılacak yer. Dayandığı nokta.
Peşeva-Peşiva: En iyi, en üstün.
Peyrev: Başkasının izinden giden, izleyen, izleyici. Ardı sıra giden, tabi olan, izinden giden, uyan.
Pösteki: Koyun veya keçi postu.
Ref'et: Acıma, merhamet etme, esirgeme.
Rabt: Bağlamak, bitiştirmek, bir şeye bağlamak.
Rabve: Kur'an'da da yüksek yer mânasına bu kelime ile geçiyor.
Raci: Dokunan, ilgilendiren, dayanan. En. Yalvaran, rica eden. (Rücu'dan) Geri dönen, ric'at eden.
Ra'd: Gök gürültüsü. Gök gürültüsünün Allah'ı tesbih edip yüceltmesi.
Rahmi: Rahmete mensub, rahmetle alakalı, rahmete müteallik. Acımayla ilgili.
Rakıb: Gözetleyen, bekleyen. Herhangi bir alanda üstünlük sağlamaya çalışan taraflardan herbiri. koruyucu.
Rasih: Sağlam, temeli güçlü dayanıklı.
Rebvet: (Rubve - Ribve - Rebavet) Yüce, yüksek yer.
Reca: Umut, umma. Ümit. İstek, dilek.
Reddiye: Bir düşünceyi, bir öğretiyi çürütmek için yazılan yazı. Savunca.
Redif: Tekrarlanan, aynı harflerden oluşan kelime veya ek. Son dönem Osmanlı ordusunda, askerlik görevini bitirdikten sonra yedeğe ayrılan er.
Ref etmek: Kaldırmak.
Refes: Kinayesi icab eden şeyi açık söylemek.
Refik: Arkadaş, dost. Koca, eş, zevc. Yardımcı. Yoldaş. Muavin.
Re's: Baş, kafa.
Reva: Yakışır, yerinde, uygun, layık.
Revah: Bir şeyi elde etmeden doğan neşe.
Rıfk: Yumuşaklık, yavaşlık, tatlılık, nezaket.
Riba: Tartısı ve ölçüsü belli olan malı aynı cinsten aynı cinsten daha fazla olan mal ile bir karşılığı olmaksızın peşin olarak veya veresiye değiştirmek.
Rical: Erkekler, devlet büyükleri.
Ric'at: Geri dönme, çekilme, kaçma, vazgeçme, geri kaçma, gerileme.
Risalet: Peygemberlik, elçilik.
Rububiyet: Cenâb-ı Hakk'ın her zaman her yerde her mahluka, muhtaç olduğu

şeyleri vermesi, terbiye ve tedbir etmesi ve malikiyyeti ve besleyiciliği keyfiyyeti.
Ruhsat: İzin, müsaade.
Ruyet: Görme. Basiret. Kalp gözüyle manevi âlemi görme, müşahede etme.
Rücu: Geri dönme.
Rüesa: Başkanlar.
Rüsva: Ayıplanacak durumda olan, rezil.
Rüşt: Erginlik.
Rûmet: Şeref, haysiyet.
Recüliyet: Erkeklik, erkek olmak.
Rif'at: Yükseklik. Yüksek ve büyük rütbe sahibi olmak, alişan olmak.
Radi-Razi: Boyun eğen, kabul eden, rıza gösteren. İtaat eden.
Rekaket: Kekemelik, pepemelik.
Rikkat: İncelik, naziklik. Sevecenlik, acıma duygusu. Yufka yüreklilik.
Rayiha: Koku, güzel koku.
Ref'et: Merhamet, acımak.
Rüfeka: Arkadaşlar.
Renc: Sıkıntı, zahmet, eziyet.
Sabikun: Hayırda ileri giden anlamını taşımaktadır
Sabir: Sabreden, tahammül eden, katlanan sabırlı.
Saci: Seci'li ve kafiyeli söz söyleyen, konuşan.
Sadâ: Ses, yankı.
Saded: Asıl mevzu, maksad, asıl konuşulan şey, fikir.
Sadef: Deniz böceklerinin kıymetli kabuğu ve onlardan yapılan şeyler.
Saff: Bir sıra dizilmiş şey, bir şeyi sıra ile uzun uzadıya dizmek.
Safh: Suç bağışlama. Günah ve cürmü affeyleme.
Safvet: Safilik, temizlik, paklık. Halislik.
Sagair: Küçük günahlar.
Sahat: Sahalar, meydanlar, açık yerler, alanlar.
Sahha: Kulakları sağır eden şiddetli bağırış ve çığlık.
Sahıb: Yoldaş, yol arkadaşı.
Sahra: Kır, ova, çöl.
Saht-(sahat): Gadap, zor güç, hiddet, kızgınlık, hışım.
Said: Mübarek, kutlu, uğurlu. mübarek, mesut. sevap kazanmış, Âllâh katında makbul tutulmuş. Sahabe isimlerinden.
Saik: Sebep
Saika: Yıldırım. Neden, sebep. Sevk eden, götüren. Ölüm, mevt.
Sâk: Uyanık, gözü açık, müteyakkız. İşte uyanık ve zeyrek olan. Uykusu hafif. Bilgili, akıllı, zeki.
Sakamet: Bozukluk, yanlışlık, eksiklik.
Sakıt: Düşen, düşmüş. Hükmü kalmamış, eski önemini yitirmiş. Düşük.
Sakil: Ağır. Sıkıntı veren, sıkıntılı. Çirkin, kaba, uyumsuz.
Sakim: Bozuk, yanlış, eksik.
Salah: Düzelme, iyileşme, iyilik. Barış. Dine olan bağlılık. Bir şeyin en iyi hali. Namaz. Rahatlık, sulh, iyileşme, düzelme, iyilik. Dine olan bağlılık. Her hayra cami faziletlerin toplanmasında hasıl olan yüksek bir sıfat.
Salahat: Salihlik, günahsız ve temiz oluş, dindarlıkta çok ileri olmak hali.
Salât: Namaz
Salbetmek: Asarak öldürmek.
Salik: Bir yola giren, bir yolda giden. Bir tarikata giren.
Salim: Esen, sağlam. Sağlıklı. Emin. Eksiksiz.
Sarahat: Belginlik, açıklık, ibarede açıklık. Sarih olmak, zahir olmak.
Sarfiyat: Harcanan şeylerin tümü. Harcama, masraf.
Sarih: Açık, kolay anlaşılır, belli belirgin, belgin
Sath- (satıh): Yüz, yüzey.
Satvet: Zorlu, sindirici güç. Ezici kuvvet, zorluluk.
Savab: Doğruluk. Yanlış olmayan. Doğru dürüst.
Savm: Oruç.
Savt: Ses.
Say: Çalışma, emek. Hac ibadeti sırasında Safa ile Merve tepeleri arasında gidip gelme.
Sa'y: Çalışma, Çalışıp çabalama. Gayret

sarfetme. Bir maksadın meydana gelmesi için elden geleni yapma.
Say etmek: Çalışma, emek. Hac ibadeti sırasında Safa ile Merve tepeleri arasında gidip gelme. Çalışma, çalışıp çabalama.
Sayha: Bağrış, çığlık.
Sebbetmek: Söğmek. Sövüp saymak.
Sebil: Yol, büyük cadde. Hayır için dağıtılan içme suyu. İçme suyu dağıtılan taş yapı, sebilhane
Sebkat: Geçmek, ilerlemek.
Seda: Sada. Ses, yankı.
Sefahat: Zevk ve eğlenceye düşkünlük, uçarılık.
Sefih: Zevk ce eğlenceye düşkün, uçarı.
Sefine: Gemi, vapur.
Sehab: Bulut, karanlık. Bulut gibi uçan böcekler.
Sehavet-sahavet: Cömertlik
Sehiv: Hata, yanlış, yanılma. Yanıltı.
Sehl: Kolay, sade.
Sekinet: Sözlükte "vakar, ağırbaşlılık, huzur, güven, rahatlık" gibi anlamlara gelen sekînet, tasavvufta, gaybın ve manevî feyzin gelişi anında kalbin bulduğu itminân (iç barış) ve huzur haline denir.
Sekr: Sarhoşluk.
Sekte: Durma, kesintiye uğrama, kesilme, durgu.
Selef: Bir görevde, bir makamda kendinden önce bulunmuş olan kimse, öncel, halef karşıtı.
Sellemehüsselam: Gelişi-güzel, rastgele.
Selsebil: Tatlı ve hafif su. Cennette bir çeşmenin adı.
Sem'an: Dinliyerek.
Semen: Baha, kıymet. Değer. Tutar. Satılan şeyin fiatı.
Semerat: Meyveler, faydalar. Karlar. Menfaatler.
Semere: İstenilen sonuç, verim. Yemiş, meyve, ürün.
Sept: Yedi, yedinci.
Serdetmek: İleri sürmek
Seriüz zeval: Devamsız, çabuk giden.
Sertaç: Baş tacı, çok sevilen, sayılan kimse.
Serzeniş: Yakınma.
Settar: Allah'ın ismi. Ayıpları örten, bağışlayan. Örten, kapayan gizleyen.
Sevk: Gönderme, götürme, sürükleme, itme.
Seyyid'ülenâm: Bütün mahlûkatın efendisi.
Sıhriyet: Evlenme sonucu oluşan yakınlık, akrabalık, dünürlük, hısımlık.
Sınaat: Zanaat.
Sıyânet etmek: Korumak.
Sifah: Zina.
Sikaye: Su içecek kab. içilecek suyun toplanması için yapılan yer.
Sima: Dinlemek, kulak vermek. İşitmek. Yüz, çehre, beniz.
Simâ: Yüz, çehre, beniz. Kimse, insan, tip. Dinlemek, kulak vermek. İşitmek. Kimse, insan, tip.
Sine: Göğüs, yürek. Bağır, iç, derinlik.
Sinn: Yaş. Yaşanmış olan zaman.
Sirayet: Hastalık başkalarına geçme, bulaşma. Yayılma, dağılma.
Sirkat: Çalma, hırsızlık.
Su'buba: Saf su akan yer.
Sudur: Olma, meydana gelme. Sadır olma.
Sûfli: Aşağı, aşağılık, bayağı, adi.
Suğra: Daha, pek, en küçük.
Suhulet: Kolaylık. Uygun ortam. Yumuşaklık, naziklik. Elverişlilik.
Sun: Yapma, yapış, iş. Sunmak eyleminin buyruk biçimi. Yapmak.
Suret: Görünüş, biçim, yazı veya resim kopyası, nüsha, biçim, yol, tarz,yüz, çehre, resim, fotoğraf.
Sûri: Surete ait, görünüşe ait ve müteallik. hakiki, ciddi ve samimi olmayan. zâhir
Su'rur: Ağaç sakızı parçası.
Sübut: Gerçekleşme, şüpheye yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkma.
Sübül: Yollar, caddeler.

Süfeha: Sefihler. İçkici, müsrif ve günahkâr kimse.
Süfli: Aşağı, aşağılık, bayağı, adi.
Süfliyât-Süfliyyet: Alçaklık, bayağılık, adilik.
Sühulet: Kolaylık.
Sükûn: Durgunluk. Sakin olmak. Hareketsizlik. Erinç, rahat, huzur. Dinginlik, durgunluk.
Sülb: Sülûk
Bir yola girme, bir yol tutma. Bir tarikata girme.
Sülüs:Üçte bir. Erata verilen belge. Arapça'da bir tür süslü yazı biçimi.
Sürur: Sevinç.
Sürûr: Tahtlar, yatacak yerler (serir'in çoğulu.)
Şad: Sevimli, neşeli.
Şaki: Haydut, eşkıya
Şakir: Şükreden, durumundan memnun olan. Âllâh'a şükreden. Kur'an'da çok sık geçen kelimelerden biridir.
Şamil: İçine alan, kaplayan, kapsayan.
Şâyân: Uygun, yaraşır, değer, layık, yakışır, münasip.
Şayi: Yaygın, yayılmış.
Şayia: Yayılmış haber, yaygın söylenti, duyultu.
Şeamet: Uğursuzluk, kademsizlik, nuhuset.
Şecer: Ağaç.
Şedâid: Şiddetli musibetler, meşekatli haller.
Şedit: Şiddetli, yeğin.
Şefi': Şefâat eden.
Şefia: Şefâat eden.
Şek: Şüphe.
Şekavet: Haydutluk, soygunculuk.
Şekûr: Şükreden, şükredici. Âllâh'ın isimlerinden.
Şekva: Yakınma, sızlanma, şikâyet.
Şen'i: Kötü, çirkin, alçakça, utanç verici.
Şer'an: Şeriat bakımından.
Şerh: Açma, ayırma. Bir anlatım ve kitabı açıklama, yorumlama.
Şerik: Ortak
Şerir: Kötü, kötülükçü, fesat kimse
Şevket: Büyüklük, ululuk, yücelik, heybet. Haşmet, debdebe.
Şiar: Duyuş, düşünüş ve inanıştaki ayırıcı özellik, belgi.
Şihab: Kıvılcım, akan yıldız. Cesur, yürekli.
Şikak: Muhalefet etmek, düşmanlık etmek, karşı gelmek.
Şule: Alev, yalım. Ateş alevi.
Şümul: İçine alma, kaplama, kapsama.
Taaccüp: Şaşma.
Taaddi: Saldırma.
Taaffün etmek: Kokuşmak, pis kokmak.
Taahhüdat: Üzerine alınan işler, taahhüdler.
Taakkul: Hatırlama, akıl erdirme. Zihin yararak anlama. Dimağ.
Taalluk: İlgisi olma, iligisi bulunma, ilgi, ilinti.
Tâallüm: İlim edinme. Öğrenme. Ders okuyarak öğrenme.
Taâmmüm etmek: Yayılmak, genelleşmek.
Ta'an: Çok zemmedip yeren. Çekiştiren
Taassup: Bağnazlık.
Taasür: Güç yapmak, zor yapmak.
Taayyüş: Yaşama, geçinme.
Taazzum: Kibirlenmek. Büyüklük taslamak.
Tabasbus: Yaltaklık.
Ta'cil: Hızlandırma, çabuklaştırma, tezleştirme, acele ettirme.
Tâdarru: İnlemek.
Tadat: Sayma, sayım. Sayarak yoklama yapma.
Tadiye: Geçirmek.
Tafdil: Birini diğerinden üstün tutma. Bir şeyi üstün kılmak.
Tafsil: Bir şeyi ayrıntılarıyla anlatma, açıklama.
Tafsilat: Ayrıntı. Açıklamalar, izahlar.
Tagayyür: Değişme, başkalaşma.
Tagi: Azgın. Azmış. Asi. Mütekebbir ve ahmak olan.
Tagyir-Tağyir: Başkalaştırma. Değiştirme. Bozma.
Tağut: Allah'ın hükümlerine sırt çeviren

kişi. Put, azgın, sapık, kötülük ve sapıklık önderi, zorba, şeytan, put, puthane, kâhin, sihirbaz.

Tahabbüb: Sevgi göstermek, muhabbet beslemek.

Tahaccüm: Büyüme işi.

Tahakkuk: Gerçekleşme, yerine gelme.

Tahakküm: Baskı, zorbalık, hükmetme. Baskıcı etkileyim. Buyrukçuluk.

Taharet: Temizlik, temiz olma.

Taharri: Arama, araştırma, sivil polis.

Tahassun: Korunmak için bir yere çekilme, sığınma.

Tahassus: Hususi ve mahsus olmak. Bir kimseye mahsus kılınmak.

Tahassüs: Duygulanma, duygulanım.

Tahattur etmek: Hatırlamak.

Tahayyül: Hayalde canlandırma, sembolleştirme.

Tahayyüz: Yer tutmak, yer almak.

Tahdis: Söylemek. Anlatmak. Rivayet etmek.

Tahdit: Sınırlama, çevreleme, çevresini daraltma.

Tahfif: Hafifletmek, yükünü azaltmak, yeğniltmek.

Tahkik: Soruşturma.

Tahkim: Kuvvetlendirme, sağlamlaştırma. Anlaşmazlıkların hakem yoluyla çözülmesi yöntemi.

Tahkir: Aşağılama, İzzet-i Nefse dokunma. Onur kırma, onuruna dokunma.

Tahlil: İnceleme, çözümleme.

Tahmid: Hamdetmek.

Tahrif: Bir şeyin aslını bozma, kalem oynatma, değiştirme.

Tahrim: Haram kılma. Haram kılınma. Dince yasak edilme.

Tahsilat: Alacakların toplanması.

Tahsis: Bir şeyi bir kimseye veya bir yere ayırma.

Tahvif: Korku vermek. Ürkütmek. Korkutmak.

Tahvil: Değiştirme, çevirme, döndürme, dönüştürme. Yerdeğişimi.

Tahvir: Rücu ettirmek, döndürmek.

Tahzir: Menetme, sakındırma, önleme. Korkutma.

Takallüb-Tekallüb: Bir taraftan diğer tarafa dönmek.

Tâkârrup: Yakınlaşma, yaklaşma, yanaşma.

Takarrüb: Yakınlaşmak, yaklaşmak.

Takarrür: Bir yerde karar kılma, yerleşme. Karar verilme.

Takaza: Azarlama, başa kakma.

Takdim: Tanıtma, tanıştırma. Sunum. Bir şeyi karşılıksız olarak birine verme, sunma.

Takdis: Kutsal sayma, kutsama.

Takt: Yerinde konuşma veya davranma.

Takviye: Sağlamlaştırma, kuvvetlendirme, pekiştirme, destek.

Taltif: Birini nişan, madalya, aylık artırma vb. şeylerle ödüllendirme. İyilik ederek gönül alma.

Tamim etmek: Genellemek.

Tamme: Kıyamet vakti.

Tams etmek: Yok etmek, belirsiz kılmak.

Ta'n etmek: Hoş görmemek, kötülemek. Alay etmek.

Tângim: Avazlandırmak, seslendirmek.

Tanzim: Düzeltme.

Tarh: Çıkarma.

Tarik: Yol.

Ta'riz: Kapalı bir biçimde, dolaylı olarak söz söyleme, taşlama. Gizleme, saklama.

Tarziye: Yapılan kötü bir davranış için özür dileme, gönül alma.

Tasallut: Musallat olma, saldırma. Sarkıntılık.

Tasfih: Alkışlama, el çırpma.

Tashih etmek: Düzeltmek, doğrultmak.

Tasnif: Bölümleme, sınıflama.

Tasnih: Sıralama, bölümleme.

Tasrif: Çekim.

Tasrih: Açık söyleme, belirtme.

Tasvir: Betimleme, yazıyla anlatma. Resim, figür.

Tatbik: Uygulama.

Tathir: Temizlemek. Yıkayıp pak etmek. Tahir kılmak.
Tatlik: Boşamak. Karısını terk edip nikâhını feshetmek.
Tatvi: Muti etmek, itaat ettirmek, boyun eğdirmek.
Tatyib: İyi davranma. İyi muamele etme. Hoş etme. Gönlünü hoş etme.
Tavsif: Nitelendirmek, niteliklerini söylemek.
Tavsil: Ulaştırma, vardırma.
Tavzif: Vazifelendirme, görevlendirme, iş verme.
Ta'yib: Ayıplamak, kötülemek.
Tayr: Kuş.
Tayyib: İyi, hoş. İyi davranış, temiz. Peygamber aleyhissalâtû vesselema, Allah CelleCelâlûhû en güzel kokular vermiştir. Bu yüzden kendisine Tayyib denilmiştir. Helâlin her türlü şüpheliden uzak, saf ve temiz kısmına denir.
Tayyüş: Yaşama, geçinme.
Tâzâllül: Gölgelenme, gölgede olma, gölge altına girme.
Tazallüm: Sızlanma, yanıp yıkılma, ağlaşma, yakınma.
Tazarru: Yakarma.
Ta'zib: Azab verme. Eziyet etme. Men eylemek.
Ta'zir: Kusur ve özür etme.
Teaddi-taaddi: Saldırma.
Teahhur: Geri kalmak. Geciktirmek. Gecikmek.
Tealluk: Muhabbet etmek, sevmek.
Teammüm: İmame sarmak, sarık sarmak.
Teamül: Bir yerde öteden beri olagelen davranış. Yapılageliş.
Teb'an: Bir şeyin arkasından gitmek ve ona tabi olmak.
Tebdil: Değiştirme.
Tebeddül: Bir durumdan başka bir duruma geçme, değişme.
Tebeddülât: Değişikler, değişmeler. Tebbeddüller, tagayyürler, tahavvülat.
Tebenni: Evlat edinme.
Teberri: Alakasız olma. Sevmeyip yüz çevirme.
Teberruat: Bağış. Bağışlar, bağışlamalar.
Teberrük: Bir şeyi bereket veya saadet vesilesi sayarak almak veya vermek. Hayr-ı İlâhiye hissedâr olmak.
Teberrüken: Uğur sayarak, mutlu olsun diye.
Tebeyyün: etmek
Belli olmak, ortaya çıkmak.
Tebriye: Aklama, temize çıkarma.
Tebşir: Sevindirici bir haber muştulama, müjdeleme.
Tebşirât: Müjdelemeler, müjde vermeler.
Tebyin: Belirtme. Açıkça anlatma.
Tebzir: Boş yere malını sarf etmek.
Tecdit: Yenileme, tazeleme.
Tecebbür: Kibirlenme, büyüklenme.
Tecessüm: Görünmeye başlama, belirme. Göz önüne gelme, canlanma. Boyut kazanma, cisimlenme.
Tecessüs: Belli etmeden kendini ilgilendirmeyen şeyleri öğrenmeye çalışma.
Techiz: Gereken şeyleri tamamlama. Donatma.
Te'cic: Tutşturup ateşlendirme.
Tecil: Erteleme.
Teczie: Kısım kısım ayırma, ufaltma, bölme,doğrama.
Tedahül: Birbirinin içine girme. Ödemede gecikme. Yığılıp kalma, birikme. Girişim.
Tê'dat-tadat: Saymak.
Tedebbür: Bir şeyin sonunu düşünmek, tefekkür etmek. Müdebbir olmak, tedbirli olmak.
Tediye: Para vb. bir şey verme, ödeme. Gerçekleşen bir alacağı para ile ödeme.
Te'diye: Eda etmek.
Tedric: Azar azar, derece derece ilerlemek. Birisini bir şeye yavaş yavaş vardırmak.
Tedricen: Azar azar, giderek, gittikçe.
Tedrici: Derece derece, yavaş yavaş olan.

Tedvir: Çevirme, döndürme. Yönetme, çekip çevirme.

Teeddüben: Edebli davranarak. Edeb ve terbiye kaidelerine uyarak. Edebi icabı olarak.

Teehhür: Gecikme.

Teemmül: Bir işi ayrıntılarıyla düşünme, düşünüp taşınma. Düşünme.

Teenni: İlerisini düşünerek acelesiz iş görme, ağır davranma.

Tefcir: Akaçlama, drenaj.

Tefehhüm: Anlama.

Tefekkuh: İyi ve derin, ince anlayış. Bilinenden bilinmeyene, görünenden görünmeyene ulaşmak. Fıkıh ilmini tahsil etmek.

Tefekküh: Yemiş toplayıp vermek. Meyvedar olmak. Meyvelenmek.

Tefevvühat: Söyleme, ağza alma.

Tefrik: Ayırma, ayırt etme.

Tefrit: Herhangi bir konuda geride kalma, yeterli ölçüde olmama durumu, ifrat karşıtı.

Tefviz: Bir işi bir kimsenin üzerinde bırakma, ihale. Dağıtma. Bir taşınmaz malı, bilinen değeri karşılığı bir kimseye verme.

Tegayyür: Halden hale geçmek, değişmek.

Tehabbet: Dostluk etme, muhabbet, sevişme.

Tehabbür: Esasını bilme, iyice bilme.

Tehacüm: Birlikte ve birden hücum etme, saldırma.

Tehafföf-tahafföf: Korkuya düşmek. Korkmak.

Tehalüf: Aykırılık.

Teharrük

Hareketlenmek, kımıldamak. Hareket etmek

Tehassür: Kavuşmak istenen şey veya kimse için üzülme, özlem

Tehavün: Mühimsememek, ehemmiyet vermemek, ağır davranmak. Aldırış etmemek.

Tehdim: Yıkma.

Tehekküm: İstihza.

Tehiyye: Selam vermek. Hayır dua etmek.

Tehlil: İslamiyetin tevhid akidesini hülasa eden, ancak bir İlah bulunduğunu, Onun da ancak ve ancak Allah (C.C.) olduğunu ifade eden "Lailahe illallah" sözünü tekrar etmek

Tekaddüm: Geçmiş bulunma.

Tekarrüb: Ayrı bölgelerde benzer özelliklerin birbirlerinden bağımsız olarak geliştiğini savunan görüş.

Tekasül: Üşenme, üşengeçlik, gevşeklik, tembellik.

Telakki: Kabul etme, sayma. Anlayış, görüş. Öyle kabul etmek. Öyle anlamak.

Telbis: Ayıbını, kusurunu örtüp iyi göstermek.

Telcie: İkrah etmek, iğrenmek, tiksinmek, kerih görmek

Telefât: Ölüm sebebiyle olan kayıplar. Savaş, kaza vb. sebeplerle uğranılan can kaybı.

Telezzüz: Tat ve zevk almak. Zevklenmek.

Te'lif: Barıştırmak. Husumeti defetmek. Ülfet ve imtizac ettirmek.

Telkin: Bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama. Bilinç dışı bir sürecin aracılığıyla, kişinin ruhsal veya fizyolojik alanıyla ilgili bir düşüncenin gerçekleştirilmesi.

Teltik: Yanlış, hata.

Temasil: Timsaller. Suretler. Resimler. Putlar. Semboller. Tasvirler.

Temayül: Bir tarafa eğilme, meyletme. Yönseme.

Temcid: Cenab-I Hakk'ın büyüklüğünü bildirmek. Tazim ve sena etmek.

Temelluk: Yaltaklanmak.

Temellük: Kendine mal edinme. İyelenmecilik.

Temenni: Bir şeyin gerçekleşmesini dileme. Dilek. İstek. Dua. Rica etmek.

Temerrüt: Dikkafalılık, kafa tutma, direnme.

Temessük: Tutunma. Sarılma. Sıkıca tutma.

Temessül: Benzeşme. Özümleme, özümlenme.
Temettu: Kazanma, kâr etme.
Temevvüç: Dalgalanma.
Temyiz: Ayırt etme.
Tenakuz: Anlam aykırılığı, çelişme, çelişki.
Tenasül: Üreme.
Tena'um: Nimetlenme, bolluk içinde yaşama.
Tenfiz-i Ahkâm: Hükümleri yürütmek, kanunları tatbik etmek.
Tenkil: Uzaklaştırma. Herkese örnek olacak bir ceza verme. Düşman veya zararlı kimseleri topluca ortadan kaldırma.
Tensip: Uygun görme, yaraştırma.
Tenvir: Bilgi vermek, aydınlatmak.
Tenzil: İndirme, azaltma, çıkartma, aşağı düşürme.
Terakki: İlerleme, yükselme, gelişme. Yukarı çıkma.
Terci: Geri döndürme, geri çevirme.
Tereke: Miras.
Terettüp Etmek: Gerekmek, icap etmek.
Tergib: Şevklendirme, ümidlendirme. Rağbet verdirme. İsteklendirme.
Terhib: Hal hatır sorma.
Terkip etmek: Birleştirmek, bir araya getirmek.
Tesahub: Sahip çıkma, benimseme.
Tesellül: İnsanlar içinden sıyrılıp çıkma.
Teshir: Elde etme, zapt etme. Kendine bağlama. Büyü yapma.
Teskıye: Su verme.
Tesmiye: Adlandırma, ad koyma, ad verme.
Tesvib: Sevab vermek demektir. Sevab da ceza gibi, hayır veya şer herhangi bir şeyin karşılığıdır. Sevab, hayırda meşhur olmuştur. Lisanımızda da ceza, şerde kullanılmıştır
Tesviye: Düz duruma getirme, düzleme. Ödeme, verme.
Teşbih: Benzetme.
Teşekkülât: Teşekküller, şekillenmeler.
Teşe'üm: Kötüye yorma. Uğursuz sayma. Bu anlayış dinimizde men edilmiştir.
Teşhir: Gösterme, sergileme. Herkese duyurma, dile düşürme.
Teşmil: Kapsamına alma, genişletme, yayma.
Teşni: Başa kakmak.
Teşviş: Karıştırma, bulandırma.
Teşyi etmek: Uğurlamak, geçirmek.
Tetavvu: Müstehab ve mendub olan namazlar.
Tetebbu: Bir şeyi iyice inceleme, onunla ilgili bilgi edinme, araştırma.
Tevafuk: Birbirine uyma, uygun gelme.
Tevakkuf: Durma, duraklama, eğleşme. Bağlı olma, ilgili olma.
Tevassûd: Dayanma, istinad.
Tevbih: Paylama.
Tevcib: (Vücub. dan) Lüzumlu yapma, lazım etmek, gerektirmek.
Tevcih: Yöneltme. Aşama, makam, mevki verme, terfi ettirme.
Tevdi: Verme, bırakma.
Teveccu: Ağrıma, vecalanma. Acımak.
Teveccüh: Bir yana doğru yönelme, yüzünü çevirme. Güler yüz gösterme, yakınlık duyma, hoşlanma, sevme.
Tevehhüm: Kuruntuya düşme.
Tevelli: Birisini Allah rızası için sevmek
Tevessü etmek: Genişlemek, yayılmak.
Tevessül: Allah'ın dergahına yaklaştıracak amel işlemek. Başlama, girişme. Sarılmak, baş vurmak, inanmak, sebeb tutmak.
Tevfik: Âllâh'ın yardımına kavuşma. Başarıya ulaştırma. Uygun düşürme. Uydurma.
Tevfiye: Tamam vermek.
Tevil: Bir sözü veya davranışı görünür anlamından başka bir anlamda kabul etme, çevri. Yorum, yorumlama.
Te'viye: Haz duyup "oh" demek.
Tevkil etmek: Birini vekil etmek.
Tevsik: Belgeleme.
Tevzi: Dağıtma, üleştirme.
Teyid: Kuvvetlendirme, sağlamlaştırma. Metanet verme.

Tezahür: Belirme, görünme, gözükme, ortaya çıkma, oluşma. Belirti.
Tezayüd-Tezayid: Ziyadeleşme, artma, çoğalma.
Tezekkür: Hatırlama, hatıra getirme.
Tezellül: Aşağılanma.
Tezkir: Hatırlatma.
Tezkire: Pusula.
Tezkiye: Temize çıkarma, aklama.
Tezvir: Yalan söyleme. Söze yalan karıştırma. Ara bozma ve özellikle kötülük amacıyla yapılan kovuculuk.
Tezvirat: Yalan dolan şeyler, kovucuklar.
Tezyid: Artırma, çoğaltma, fazlalaştırma.
Tezyif: Bir şeyi değersiz, adi, bayağı, aşağılık göstermeye çalışma, küçültmek isteme. Alay etme, eğlenme.
Tezyinat: Süsler, ziynetler, bezekler.
Tîb: Güzel koku. Güzel kokusu için sürülen şey. Gölge.
Tortop: Bütünüyle top biçiminde (olan).
Tuğyan: Coşma, taşma. isyan.
Tuhr: Paklık, temizlik, taharet.
Tulû: Güneşin doğması, doğuşu.
Ubûdiyet: Kulluk.
Udul: Yoldan çıkma, dönme, sapma.
Uful: Yıldızın batması. Ölme.
Uhdesinde: Üzerinde, sorumluluğunda.
Ukba: Ahiret, öbür dünya, baki olan âlem.
Ukubet: Ceza. Çok çirkin, sakil.
Ulum: Bilimler, ilimler. Bilgiler.
Uluvv: Çok sevilen, saygısı yüksek.
Umum: Halk. Ahali. Herkes. Bütün, tüm, kamu.
Umur: İşler, emirler. Aldırış etme, önem verme. Görgü, bilgi, deneyim.
Uruz: Hedef, amaç, gaye.
Usul: Kökler, asıllar. Bir kimsenin ana, baba, dede ve nineleri. Yol, yöntem.
Uzletgâh: Oturulan tenha yer. Yalnızlık köşesi.
Uzma: Büyük, en büyük.
Ülviyât-ulviyet: Yücelik.
Ümera: Buyurucular, beyler, amirler.
Ümmühât'il Müslimin: Ümmetin Anneleri.
Ümniyye: Kuruntu, umut, ümit.
Ünsiyet: Ahbaplık, arkadaşlık. Alışkanlık.
Üsera: Esirler, köleler.
Üsve: Beraberlik.
Vaad: Sevindirmek, mükafatlandımak, söz vermek.
Vafit: Elçi, temsilci.
Vahdet: Bir olma, tek olma, birlik, teklik. Allah'a yakınlık, Allah'a ulaşma.
Vaid: Korkutmak.
Vakar: Ağırbaşlılık.
Vakıa: Gerçi, her ne kadar. Olgu.
Vareste: Kurtulmuş.
Varid: 1. Gelen, vasıl olan, erişen. 2. Bir şey hakkında çıkan, söylenen.
Varta: Tehlikeli durum.
Vasat: Orta.
Vasık: Güvenen, itimat eden.
Vasıl: Erişen, ulaşan, kavuşan.
Vasıl olmak: Ulaşmak, varmak, erişmek.
Vasi: Geniş, engin. Bir yetimin veya akılca zayıf, hasta birinin malını yöneten kimse
Vaz: Konma, konulma. Birine ait olma, ona ait olma.
Vazıh: Açık, aydın, belli.
Vebal: Günah.
Vechi: Yüzle alakalı. Yüze ait.
Vehbi: Allah vergisi meziyet, ilim. Çalışmakla kazanılmayıp Allah'ın (C.C.) lütfu ile olan
Vekâr: Ağırbaşlılık.
Vekil-i Harc: Masraf görmekle vazifeli olan. Bir kimsenin veya bir cemaatin masraf işlerini üzerine alan.
Velayet: Velilik, otorite, yetke,
Vesait: Araçlar, vasıtalar
Veyl: Vay hâline, yazık, felâket, hüzün ve hüsran. Cehennem'de bir çukur ismi veya Cehennem'in bir kapısına bu isim verilmiştir. Vaid, tehdid makamında kullanılan azab kelimesidir.
Vikaye: Koruma.

Visal: Sevgiliye kavuşma.
Vukuf: Anlama, bilme, bilgi.
Vusta: Orta, ortada bulunan, arada olan, iç. Orta parmak.
Vuzuh: Açık olma durumu, açıklık, aydınlık
Vücubı: Evetleyici.
Vürûd: Geliş. Gelme. Vârid olma. Hadîs-i şerîflerin buyurulma, söylenme sebebi.
Vüs'at: Genişlik, uzam.
Vüzera: Vezirler.
Yâni: Bundan maksat, demek, demek isteniyor ki.
Yapağı: İlkbaharda kırkılan koyun tüyü, yapak.
Yarlıgâr: Bağışlayıcı.
Yed: El
Yeis: Umutsuzluktan doğan karamsarlık, üzüntü.
Yekdiğeri: Biribiri, ötekisi.
Yenbu: Çeşme, pınar, kaynak.
Yevm: Gün.
Zâhir: Açık, belli. Dış yüz, görünüş.Görünüşe göre, anlaşıldığına göre. Kuşkusuz, elbette, şüphesiz.
Zail olmak: Yok olmak, ortadan kalkmak.
Zakir: Zikreden, anan.Tekkelerde zikir sırasında dervişleri teşvik için ilahiler okuyan kimse.
Zammetmek: İnceleme yapmak, araştırmak.
Zaruret: Zorunluluk. Gereklilik. Sıkıntı, yoksulluk, fakirlik.
Zat-ü Zevç: Kocası olan. Evli olan.
Zekâvet: Anlak, zeyreklik. Çabuk anlama ve kavrama. Zeka, zekilik.
Zemmetmek: Yermek, kınamak, kötülemek, çekiştirmek
Zeval: Bozulma. Sona erme, oratadan kalkma.Yok olma, yok edilme.
Zeval vakti: Gün ortası, öğle vakti.
Zevil Erham: Nesep hısımları. Miras bırakanın kızının çocukları, kız kardeşinin veya erkek kardeşinin kızları, fâsit dede ve nineleri, dayı ve teyzeleri gibi.
Zeyil: Ek, ek yazı, ek parça.
Zımnen: Üstü kapalı olarak, dolayısıyla.
Zımnında: Dolayısıyla, için.
Zıya: Kaybolma, yitme, kayıp, yitim.
Zira: Çünkü.
Zuhur: Ortaya çıkma, görünme, belirme, baş gösterme, meydana çıkma.
Zuhurat: Gerçekleşeceği düşünülmeyen, hesapta olmayan, umulmadık, olağan dışı olgular.
Zükam: Nezle. Dumağı, ingin, nezfe.
Zül: Alçalma, düşkünlük. Ayıplanacak şey.

DİZİN

AHLÂK

Adalet Bakara, 282; Âl-i İmrân, 18, 21; Nisâ, 3, 58, 105, 135; Mâide, 8, 42; Nisâ, 152; A'râf, 29, 159, 181; Nahl, 76, 90; Enbiyâ, 47; Ahzâb, 5; Şûrâ, 15; Hadîd, 25; Mümtehine, 8; Hucurât, 10.

Adam öldürmenin cezası Nisâ, 92, 93.

Affetmek Bakara, 178, 219, 237; Âl-i İmrân, 134, 159; Mâide, 13; A'râf, 199; Şûrâ, 37, 40, 43; Teğâbün, 14.

Ahde vefa Bakara,177; Mâide, 1; Enfâl, 56; Tevbe, 4, 7; Nahl, 91, 95; Ra'd, 21, 25; İsrâ, 34; Ahzâb, 15; Fetih, 10.

Ahlâk örneği insanlar İnsan, 7, 10.

Ahlâki faziletler Âl-i İmrân, 134, 136.

Ahlâki emir ve vazifeler Bakara, 83, 84; Nisâ, 36-40, 114; A'râf, 199, 200; Nahl, 90; Rûm, 38.

Ahlâki yasaklar En'âm, 151-153; A'râf, 85, 86; Nahl, 90; Hucurât, 11, 12.

Aile ahlâkı Nisâ, 3, 4, 129; Nûr, 22; Ahzâb, 55.

Ailede barış Nisâ, 128.

Aile sevgi ve huzur yuvasıdır Rûm, 21.

Alçak gönüllülük Furkan, 63;

Ana-babaya itaat İsrâ, 23-25; Ankebût, 8; Lokman, 14, 15; Ahkaf, 15.

Ana-babaya ne zaman itaat edilmez Ankebût, 8; Lokman, 15.

Başa kakmak Bakara, 264; Müddessir, 6.

Başkasının elindekine göz dikmek Tâ-Hâ, 131.

Birlik ve kardeşlik Bakara, 178, 220, 253; Âl-i İmrân, 28, 103, 105; Enfâl, 63; Hucurât, 10.

Borç vermenin fazileti Bakara, 245; Mâide, 12; Hadîd, 18; Teğâbün, 17; Müzzemmil, 20.

Bozgunculuk Mâide, 64; Hûd, 85, 116; Ra'd, 25; Nahl, 88; Şuarâ, 183; Kasas, 84.

Cimrilik Âl-i İmrân, 180; Nisâ, 37; Tevbe, 34, 35, 76; İsrâ, 31, 100; Ahzâb, 19; Muhammed, 38; Hadîd, 24; Teğâbün, 16; Leyl, 8-11.

Cömertlik örneği nesil Haşr, 9.

Din kardeşliği Tevbe, 11.

Din kardeşliğinin gerektirdiği ahlâki vazifeler Hucurât, 9-12.

Dini alaya alanlar dost edilmez Mâide, 57.

Doğru söz Ahzâb, 70.

Doğruların mükâfatları Fussılet, 32.

Doğruluk-eğrilik Âl-i İmrân, 161; Tevbe, 7; Hûd, 112; Şûrâ, 15.

Emanete sadakat ve hıyânet Nisâ, 58; Enfâl, 28; Mü'minûn, 8; Meâric, 32.**Evlere girerken izin almak** Nûr, 28, 32.

Gösteriş Nisâ, 38.

Güzel söz Zümer, 18; Fussılet, 33; Muhammed, 21.

Hased Bakara, 109; Nisâ, 54; Felak, 5.

Hayata saygı Nisâ, 92, 93; İsrâ, 33; Furkan, 68.
Hayır Bakara, 110; Âl-i İmrân, 115; Nisâ, 127; Hac, 11.
Hayır Allah'ın elindedir Âl-i İmrân, 26.
Hayır sevgisi Sâd, 32.
Hayırda yarış Bakara, 148; Mâide, 48; Fâtır, 32; Hadîd, 21; Mü'minûn, 57-61.
Hayra davet Âl-i İmrân, 104.
Hayra engel olanlar Kalem, 12; Kaf, 24-26.
Hayırlı faaliyetler Bakara, 277.
Hayvanlara benzeyenler A'râf, 179; Muhammed, 12.
HıyanetNisâ, 107; Enfâl, 71.
Homoseksüel bir toplum A'râf, 81.
Hüküm ve şahitlikte tarafsızlık Nisâ, 135.
İçki ve kötülükleri Bakara, 219; Nisâ, 43; Mâide, 90, 91.
İffet Mü'minûn, 5, 7; Furkan, 68; Meâric, 29, 31.
İffetli fakirler Bakara, 270.
İhsân Nahl, 90; Kasas, 77.
İnsan haklarına tecavüz Şuarâ, 183.
İnsanları arkasından çekiştirmek Hucurât, 12; Hümeze, 1.
İsraf Nisâ, 6; Mâide, 32; En'âm, 141; A'râf, 31; İsrâ, 27; Tâ-Hâ, 121; Furkan, 67; Zümer, 53; Mü'min, 28-34.
İş ve ticaret ahlâkı Nisâ, 29, 31; A'râf, 81; İsrâ, 35; Şuarâ, 181, 182; Rahmân, 89; Mutaffifîn, 1-6.
İyi söz Nisâ, 5.
İyiliği karşılık beklemeden yapmak İnsan, 7-9; Leyl, 19-21.
İyiler için meleklerin duası Mü'min 7-9.
İyiler kötüler Bakara, 200, 202, 204, 207; Mutaffifîn, 7-28; İnfitâr, 13, 14; Leyl, 5-12; Beyyine, 6-8.
İyilerle kötüleri Allah bir tutmaz Câsiye, 21.
İyilik kötülük Ra'd, 6, 22; İsrâ, 7; Neml, 89, 90; Kasas, 84; Fussılet, 34, 46.
İyilik yapmak Nahl, 30.
İyilik yapmanın güçlüğü Beled, 11, 12.
İyiliği teşhir Nisâ, 149.
İyiliğin karşılığı ancak iyiliktir Rahmân, 40.
İyiliğin ve kötülüğün karşılığı En'âm, 160.
İyilikleri ağır basanın mükâfatı Kâria, 6, 7.
İyilikleri az olanların cezası Kâria, 8, 11.
Kadın hakları Nisâ, 19-21, 25, 32.
Kalbi temiz olanların mükâfatı Kaf, 33, 35.
Kalıcı iyilikler Kehf, 46; Meryem, 76.
Kararlılık (azim) Âl-i İmrân, 186, 189; Tâ-Hâ, 115; Lokman, 17; Şûrâ, 43; Ahkaf, 35; Muhammed, 21.
Kıskançlık Bakara, 109; Nisâ, 54.
Kibir Nahl, 23; İsrâ, 37; Lokman, 19.
Kin Âl-i İmrân, 135; Mâide, 8; Haşr, 10.
Kötü arzulara uymak Nisâ, 135; A'râf, 176; Kehf, 28; Tâ-Hâ, 16; Furkan, 43; Kasas, 50; Sâd, 26; Câsiye, 23; Necm, 3.
Kötü zan Hucûrat, 12.
Kötülüğü ve iyiliği teşhir Nisâ, 148, 149.
Kötülük sahibine yakışır Fâtır, 43.
Kötülükten arınmak Fâtır, 18.
Kumar ve kötülüğü Mâide, 90-91.
Kuvvetine güvenenlerin sonu Tevbe, 100; Kasas, 78-81; Rûm, 9; Mü'min, 82, 85; Muhammed, 13; Kaf, 36.
Lakap takmak Hucûrat, 11.
Mâlî yardımlaşma Bakara, 3, 177, 195, 215, 254, 261, 268, 270-274; Âl-i İmrân, 92, 134; Nisâ, 34, 39; Enfâl, 3; Tevbe, 54, 131; İbrahim, 31; Nahl, 75; Hac, 35; Furkan, 67; Kasas, 54; Secde, 16, 32; Sebe, 39; Fâtır, 29; Şûrâ, 42; Hadîd, 7, 10; Münâfikûn, 10; Teğabün, 16; Talâk, 7.
Menfaat hırsı Âdiyât, 8.
Merhamet Âl-i İmrân, 159; En'âm, 12; İsrâ, 24; Rûm, 21; Fetih, 29; Beled, 17.

Meryem'in iffeti Meryem, 20, 33.
Müminlere ve kâfirlere karşı tavır Mâide, 54; Fetih, 29.
Müsâmaha Zuhruf, 89.
Nefs-i Emmâre Yusuf, 53.
Nefs-i Mutmeinne, Râdıye, Merdıyye Fecr, 27-30.
Nefsini kirleten ziyan etmiştir Şems, 10.
Nefsini temizleyen kurtulmuştur Şems, 9.
Öfke ve bağış Âl-i İmrân, 134; Şûrâ, 37.
Örnek insanlar Mümtehine, 5, 6.
Peygamber efendimizin (sav) ahlâkı Âl-i İmrân, 159; Kalem, 4.
Resûlüllah (sav) en güzel ahlâk örneğidir Ahzâb, 21.
Refahın yaygınlaştırılması Haşr, 7.
Riyâ Bakara, 264, 266, 270, 272; Âl-i İmrân, 188; Nisâ, 38, 39, 108; Mâûn, 6.
Sabır ve sebat Bakara, 45, 152, 250; Âl-i İmrân, 200; En'âm, 34; Hac, 35; Lokman, 17; Ahkaf, 35; Beled, 17; Asr, 3.
Servet hırsına kapılanların sonu Hümeze, 2-9.
Sevgi Âl-i İmrân, 119; Mâide, 54; A'râf, 79; Meryem, 96; Tâ-Hâ, 39.
Sözünde durmak Bakara, 177; Âl-i İmrân, 76; İsrâ, 34; Mü'minûn, 8; Meâric, 32.
Sövmek En'âm, 109.
Şehvetlerine uyanlar Meryem, 59.
Şahitlikte doğruluk Bakara, 140; Nisâ, 135; Mâide, 8; 106; Furkan, 72; Meâric, 33; Talâk, 2.
Tatlı dil İsrâ, 28.
Tecessüs Hucurât, 12.
Temiz kalp Sâffât, 84.
Üstün iyilik (birr) Bakara, 44, 177, 189; Âl-i İmrân, 92; Mâide, 2; Mücâdele, 9.
Ya'kub'un sabrı Yusuf, 38.
Yardımdan kaçınanlar Mâûn, 7.
Yetim hakkı ve yetime yardım Bakara, 83, 177, 215, 220; Nisâ, 2, 3, 6, 8, 10, 36, 127; En'âm, 153; İsrâ, 34, 170; Kehf, 82; Beled, 15; Fecr, 17; Duhâ, 9.
Yusuf (as)'ın iffeti Yusuf, 23-29, 34, 51.
Zalimlerin sonu Hac, 48, 53.
Zenginliği ile şımaran adam Kehf, 32-44.
Zina İsrâ, 32; Nûr, 2; Furkan, 68; Mümtehine, 12.
Zulüm ve zalimler Bakara, 124, 258; Nisâ, 168, 169; Mâide, 45; En'âm, 21, 129, 135; A'râf, 44; Tevbe, 109; Hûd, 18, 100-102; Yusuf, 23; İbrahim, 27, 45; Şûrâ, 39; Ahkaf, 10; Zümer, 47.

AİLE DÜZENİ

Aile ahlâkı Nisâ, 3, 4; Nûr, 22; Ahzâb, 55.
Aile reisinin sorumluluğu Meryem, 55; Tâ-Hâ, 132; Tahrîm, 6.
Aile sevgi ve huzur yuvasıdır Rûm, 21.
Ailede barış Nisâ, 188.
Akrabalık bağları Bakara, 83, 177, 215; Nisâ, 1, 36; Tevbe, 23; Hûd, 45, 47; Ra'd, 21, 25; Nahl, 90; İsrâ, 26; Nûr, 22; Rûm, 38; Muhammed, 22.
Ana-babaya itaat İsrâ, 23-25; Ankebût, 8; Lokman, 14, 15; Ahkaf, 15.
Birden fazla kadınla evlenme Nisâ, 3, 4; Ahzâb, 50.
Boşanan eşlerin çocuklarının bakımı Nisâ, 35, 128; Talâk, 6-7.
Boşanma ve usulü Bakara, 227-231; Nisâ, 130; Mümtehıne, 10-11; Talâk 1-2.
Çocuk ve çocuk yetiştirme Bakara, 223; Kehf, 45; Enfâl, 28; Tâ-Hâ, 123; Teğabün, 14-15; Tahrîm, 6.
Çocuk sevgisi Âl-i İmrân, 14; Kehf, 45; Sebe, 37.
Çocukların bakımı Bakara, 233.
Çocukların hayırlı olması için dua Bakara, 128-129; Âl-i İmrân, 38-41; A'râf, 189; İbrahim, 40; Furkan, 74; Ahkaf, 15.

Emzirme ve emzirme süresi Bakara, 233; Lokman, 14; Ahkaf, 15; Talâk, 6-7.
Erkek ve erkek hakları Bakara, 187, 228, 233; Nisâ, 34.
Eşlerin anlaşmazlığı halinde hakem Nisâ, 35.
Evlenilmesi helâl olan kadınlar Mâide, 5.
Evlenilmesi yasak olan akraba kadınlar Nisâ, 22, 24.
Hayız hali Bakara, 222.
İddet süresi Bakara, 228, 235; Ahzâb, 49; Talâk, 1, 4.
İyi kadınlar, kötü kadınlar Nisâ, 34.
Kadın ve kadın hakları Bakara, 187, 228, 229, 232, 233, 237, 282; Âl-i İmrân, 14; Nisâ, 1, 4, 7, 11, 12, 19, 20, 21, 24, 25, 33, 34, 127, 128, 176; A'râf, 189; Rûm, 21; Ahzâb, 28-34; Zümer, 6; Ahkaf, 15; Mümtehıne, 12; Teğabün, 14.
Kadına müşrikler değer vermezlerdi En'âm, 139; Nahl, 58-59; Şûrâ, 17; Zuhruf, 17; Tûr, 39; Necm, 21-22;
Kadınların dini ve ahlâki görevleri Mümtehıne, 12.
Liân(lânetleşmek) ayetleri Nûr, 6-9.
Mehir Bakara, 229, 237; Nisâ, 4, 20, 21, 24, 25.
Miras Nisâ, 7, 8, 11, 12, 32, 33, 126.
Nesebi belirsiz çocuklar Ahzâb, 5.
Nikâh (evlenme-evlendirme) Bakara, 221, 235; Nisâ, 3, 24, 25, 127; Mâide, 5; Nahl, 72; Nûr, 32, 33; Ahzâb, 37, 50.
Süs ve ziynet A'râf, 32; Nahl, 14; Zuhruf, 18;
Süt anne ile evlenmek haramdır Talâk, 4, 6.
Tesettür (örtünme) A'râf, 26, 31, 32; Nahl, 5, 81; Nûr, 31, 60; Ahzâb, 35, 59.
Yetim kadınlarla evlenme Nisâ, 127.
Zıhâr ve keffareti Ahzâb, 4; Mücâdele, 2, 3.
Zina edenlerin cezası Nûr, 2, 3.
Zina iftirası ve cezası Nûr, 4-6, 9, 23-26.
Zinadan korunmakİsrâ, 32; Nûr, 30, 31; Furkan,68.
Zinanın isbatı Nisâ, 15; Nûr, 6-9.
ALLAH
Allah dostları Yunus, 62, 63.
Allah gaybı bilendir Tevbe, 78; Hucûrat, 18; Cin, 26.
Allah gaybı ve şehadeti bilendir En'âm, 73; Tevbe, 94, 105; Ra'd, 9; Mü'minûn, 92; Secde, 6; Zümer, 46; Haşr, 22; Cum'a, 8; Teğâbün, 18.
Allah dirilten ve öldürendir Hicr, 23.
Allah gerçek hükümrandır Tâ-Hâ 14.
Allah gizliyi de âşikârı da bilir Bakara, 77; Nahl, 19, 23; Enbiyâ 110.
Allah gizliyi de gizlinin gizlisini de bilir Tâ-Hâ 7.
Allah gizleneni de açığa vurulanı da bilir Ahzâb, 54; Mümtehıne, 1; Teğâbün, 4; Mülk, 13.
Allah gökleri ve yeri altı günde yarattı A'râf, 54; Yunus, 3; Hûd, 7: Furkan, 59; Secde, 4; Kaf, 38; Hadîd, 4.
Allah gözetleyicidir Nisâ, 1.
Allah gözlerin hain bakışını ve kalplerin gizlediğini bilir Mü'min, 19.
Allah hakimler hakimidir Tin, 8
Allah her an yaratma halindedir Rahman, 29.
Allah her şeyi en güzel şekilde yaratmıştır Secde, 7.
Allah herkesin maişetini taksim etmiştir Zuhruf, 32.
Allah ile olan ahitlerini bozanlar Bakara, 27.
Allah insanlara hayır ve şerri tanıtmıştır
Şems, 8; Beled, 10.
Allah insanlara zulmetmez Tevbe, 70; Enfâl, 51; Hûd, 101; Kaf, 29.
Allah insanları boşuna yaratmamıştır Mü'minûn, 115.
Allah katında zaman En'âm, 12.
Allah kimseye zulmetmez Yunus, 44, 47; Rum, 9.
Allah kolaylık diler Bakara, 185.

Allah korkusu Bakara, 74, 150; Âl-i İmrân, 175; Nisâ, 77; Tevbe, 13; Ahzâb, 39; Fâtır, 28.
Allah kullarına çok lütufkârdır Şûrâ, 19.
Allah müminlerin dostudur Âl-i İmrân, 68; Hac, 78.
Allah nûrunu tamamlayacaktır Tevbe, 32; Saff, 8.
Allah peygamberlerden söz almıştır Ahzâb, 7.
Allah resûlünü himaye etmiştir Duhâ, 1-8; İnşirâh, 1-8.
Allah sevgisi Bakara, 165; Al-i İmrân, 31; Tevbe, 24.
Allah üç değildir Nisâ, 171.
Allah vâdinden dönmez İbrahim, 47; Hac, 47; Rûm, 6.
Allah ve peygamber sevgisi Âl-i İmrân, 31.
Allah ve peygamber düşmanları yakın akraba bile olsa dost edinilmez Enfâl, 13, 28.
Allah ve Resûlü mutlaka galip gelecektir Mücâdele, 21.
Allah ve Resûlüne itaat Nisâ, 13, 14, 69, 80; Mâide, 92; Enfâl, 20, 24; Nûr, 52, 54; Ahzâb, 36, 71; Muhammed, 33; Fetih, 17; Hucurât, 14; Haşr, 4; Teğâbün, 12.
Allah ve Resûlüne saygı Hucurât, 1.
Allah zalim değildir Âl-i İmrân, 182; Nisâ, 40; Nahl, 33, 34; Kehf, 49; Hac, 10.
Allah zayıfların yardımcısıdır Kasas 5.
Allah'a hiçbir iyilik veya kötülük gizli kalmaz Lokman, 16.
Allah'a hiçbir şey gizli kalmaz Mücâdele, 7.
Allah'ın adaleti Âl-i İmrân, 195.
Allah'ın dini Âl-i İmrân, 83; Fetih, 2.
Allah'ın fiilleri Ra'd, 17.
Allah güzel isimleri İsrâ, 110; Tâ-Hâ, 8; Haşr, 22-24.
Allah'ın ilmi her şeyi kuşatmıştır Mü'min, 7.
Allah'ın ilmi yazmakla bitmez Kehf, 109.
Allah'ın insanlara lütuf ve ikramı Bakara, 22; Nisâ, 95-99, 113, 141, 142; Nahl, 66-69, 71, 72, 78, 81; İsrâ, 11, 20, 21, 66, 70; Tâ-Hâ, 53, 54; Hac, 63, 65, 66; Mü'minûn, 18, 22; Nûr, 21; Furkan, 45-49; Kasas, 71-73; Rûm, 46; Lokman, 20; Secde, 27; Yâsîn, 33-35, 71-73; Mü'min, 61, 64, 79, 80; Zuhruf, 10-13; Câsiye, 12, 13; Vâkıa, 85; Kaf, 6-11; Abese, 24-32.
Allah'ın insana yakınlığı Kaf, 16.
Allah'ın insanlara müsamahası Nahl, 61.
Allah'ın lâneti Nisâ, 52, 118.
Allah'ın mağfireti ve azabı Hicr, 49, 50.
Allah'ın mağfiretinin genişliği Nisâ, 116; Necm, 32.
Allah'ın mümin mücâhidlere yardımı Enfâl, 17, 26; Rûm, 47.
Allah'ın nimetleri sayılamaz İbrahim, 34; Nahl, 18.
Allah'ın rahmeti ve mağfireti Kehf, 58.
Allah'ın rahmeti her şeyi kuşatmıştır A'raf,156; Mü'min, 7
Allah'ın rahmetinden ümit kesilmez Yusuf, 87; Zümer, 53.
Allah'ın sevdiği millet nasıl olmalıdır Maide, 54, 55.
Allah'ın sünnetinde (kanununda) değişiklik görülemez İsrâ, 77; Ahzâb, 38, 39; Fâtır, 43; Fetih, 23.
Allah'ın vâdi haktır Mü'min, 55; Câsiye, 32.
Allah'ın varlığının delilleri Yusuf, 105; Ra'd, 2-5; Nahl, 10, 13, 65-69; Hac, 5; Yasin, 32 44; Fussılet, 37, 39, 53; şûra, 29, 32; Câsiye, 3, 6; Vâkıa, 58-72; Gâşiye, 17-20.
Allah'ın yarattıklarında uyumsuzluk yoktur Mülk, 3, 4.
Allah'ın yardımı En'âm, 63, 64; Tevbe, 25, 26; Nasr, 1, 3.

Allah'ın yardımına lâyık olanlar Hac, 40, 41.

Allah'tan başkası için gizli kalan bilgiler Lokman 34.

ALLAH'IN SIFATLARI

Allah birdir (Vahdâniyet) Bakara, 163, 255; Âl-i İmrân, 2, 6, 18; Nisâ, 87,171; En'âm, 19, 102; Tevbe, 31; Hûd, 14; Ra'd, 16, 30; Nahl, 22, 51; İsrâ, 42, 43; Tâ-Hâ, 8, 98; Enbiyâ, 22, 25; Mü'minûn, 91, 116; Kasas, 70, 88; Fâtır, 3; Sâffât, 1-5; Sâd, 65, 66; Zümer, 4-6; Mü'min, 3, 16, 62, 65; Fussılet, 6; Zuhruf, 84; Duhân, 8; Haşr, 22, 23; Teğâbün, 13; Müzzemmil, 9; İhlâs, 1.

Allah dilediğini yapar (İrade) Bakara, 185, 253; Âl-i İmrân, 26, 40; Maide, 1; Hûd, 107; İbrahim, 27; Hac, 14, 18; Nûr, 45; Kasas, 68; Rûm, 54; Şuarâ, 49; Bürûc, 16;

Allah diridir (Hayat) Bakara, 255; Âl-i İmrân, 2; Tâ-Hâ, 111; Mü'min, 65,

Allah ebedidir (Beka) Bakara, 255; Furkan, 58; Kasas, 88. Rahmân, 26; Hadîd, 3.

Allah Ezelîdir (Kıdem) Bakara, 255; Hadîd, 3.

Allah her şeyi bilir (İlim) Bakara, 29, 33, 231, 255, 282; Âl-i İmrân, 29; Mâide, 7, 99; En'âm,
3, 59, 73; Hûd, 5; Ra'd, 8-10; İbrahim, 38; Nahl, 19, 23; Tâ-Hâ, 7, 98; Enbiyâ, 110; Hac, 70, 76; Mü'minûn, 92; Kasas, 69; Ankebût, 45, 52; Lokman, 23, 34; Secde, 6; Sebe, 2; Fâtır, 38; Zümer, 7, 46; Mü'min 19; Fussılet, 47; Şûrâ, 12, 24-25; Hadîd, 3-4, 6; Mücâdele, 7; Haşr, 22; Teğâbün, 4, 11, 18; Mülk, 13, 14.

Allah her şeyi görür (Basar) Bakara, 96, 110, 233, 237; Âl-i İmrân 15, 20; Nisâ, 58, 134; İsrâ, 1, 17, 30, 96; Hac, 61, 75; Sebe, 11; Fâtır, 31, 45; Mümin, 20, 44, 56; Şûrâ, 11, 27; Hadîd, 4; Mücadele, 1; Mülk, 19; İnşikak, 15.

Allah her şeyi işitir (Semi') Bakara, 127, 137, 181, 224, 227, 244, 256; Âl-i İmrân, 34, 35, 38, 121; Nisâ, 58, 134, 148; En'âm, 13, 115; A'râf, 200; Enfâl, 61; Yunus, 65; Yusuf, 34; İbrahim, 39; Enbiyâ, 4; Nûr, 21, 60; Şuarâ, 220; Ankebût, 5, 60; Sebe, 50; Mü'min, 20, 56; Fussılet, 36; Şûrâ, 11; Mücâdele, 1.

Allah hiçbir şeye benzemez Bakara, 22; En'âm, 101; Meryem, 65; Şûrâ, 11; İhlâs, 4

Allah kendiliğinden vardır Bakara, 255.

Allah söz söyler (Kelâm) Bakara, 37; Nisâ, 164; En'âm, 34, 115; A'râf, 158; Kehf, 27, 109; Lokman, 27.

Allah vardır (Vücud) En'âm, 75-79; Neml,59-64; Kasas, 71-73; Ankebût, 61, 63; Hadîd, 3; Mülk, 19, 30.

Allah yaratıcıdır Bakara, 28, 29; Âl-i İmrân, 47; Maide, 17; En'âm, 73, 95, 101, 102; A'râf, 54; Ra'd, 16; Hicr, 86: İsrâ, 99; Nûr, 45; Kasas 68; Rûm, 27, 40, 54; Secde, 7; Fâtır, 1; Yâsîn, 81; Zümer, 62; Mü'min, 62; Şûra, 49; Kamer, 49, 50; Vâkıa, 57-59, 63-65; Haşr, 24; Teğâbün, 2.

Allah'ın her şeye gücü yeter (Kudret) Bakara, 20, 106, 109, 148, 259, 284; ÂI-i İmrân, 26, 29, 65, 189; Nisâ, 133, 149; Maide, 17, 19, 40, 120. En'âm, 17, 37, 41, 65; Enfâl, 41; Tevbe, 39; Hûd, 4; Nahl, 70, 77; İsrâ, 99; Hac, 6, 39; Mü'minûn, 18; Nûr, 45; Furkan, 54; Ankebût, 20; Rum, 54; Fâtır, 1, 4; Yâsîn, 81; Şûrâ, 9, 21, 50; Ahkaf, 33; Fetih, 21; Hadîd, 2; Haşr, 6; Talak, 12; Tahrîm, 8; Mülk, 1; Meâric, 50; Kıyâme, 4, 40; Mürselât, 23; Târık. 8.

DİN, İNANÇ, İYİ VE KÖTÜ YOLLAR

Din Bakara, 132, 193, 217, 256; Âl-i İmrân, 19, 24, 83, 85; Nisâ, 46, 125, 146; Mâide, 3, 54, 57, 77; En'âm, 161; A'râf, 29, 51; Enfâl, 39, 49, 72; Tevbe, 11-12, 29, 33, 36, 122; Yu-

nus, 22, 105; Yusuf, 40; Nahl, 52; Hac, 78; Nûr, 2, 25; Ankebût, 65; Rum, 30, 32-33, 43; Lokman, 31; Ahzâb, 5; Zümer, 2, 3; Şûra, 13, 21; Fetih, 28; Zâriyât, 6; Mümtehine, 8, 9; Saff, 9; İnfitâr, 9; Tin, 7; Beyyine, 5; Mâûn, 1; Kâfirûn, 6; Nasr, 2.

Din günü Fâtiha, 4; Hicr, 35; Şuarâ, 82; Sâffât, 20; Sâd, 78; Zâriyât, 12; Vâkıa, 56; Meâric, 26; Müddessir, 46; İnfitâr, 9, 15, 17-18; Mutaffifîn, 11.

Dinde ihlâs A'râf, 26; Yunus, 22; Ankebût, 65; Lokman, 32; Zümer, 2, 11; Mü'min, 14, 65; Beyyine, 5.

Dinde tefrika En'âm, 159.

Dinde zorlama Bakara, 256.

Dinden dönme (irtidad) Bakara, 108, 217; Âl-i İmrân, 86-90; Nisâ, 137; Nahl, 106-109; Muhammed, 25; Necm, 36-38.

Dini bütünüyle benimsememek Hac, 11, 12.

Doğru din Tevbe, 29, 33, 36; Nûr, 25; Fetih, 28; Saff, 9; Beyyine, 5.

Hak-batıl Bakara, 42; A'râf, 118; İsrâ, 81; Kehf, 56; Hac, 62; Lokman, 30; Sebe, 49; Mü'min, 5; Şûrâ, 24; Fetih, 28; Saff, 9.

Hanif dini Yunus, 105; Nahl, 123.

Hidayet-dalâlet Bakara, 175; En'âm, 125; A'râf, 30, 186, 178; Yunus, 108; Ra'd, 27, 33; İbrahim, 4; Nahl, 36, 37; İsrâ, 15, 97; Kehf, 17; Meryem, 75, 76; Neml, 92, 93; Kasas, 50, 56, 85: Rûm, 29; Sebe, 24, 50; Fâtır, 8; Zümer, 23, 37, 38, 41; Mü'min, 33. Kalem, 7.

Hidayete uyanlara selam Tâ-Hâ 47.

İman gönül süsüdür Hucurât, 7.

İman gücü Nahl, 99, 100.

İman-ibâdet-ahlâk Bakara, 177.

İman-İslâm Hucurât, 14.

İman sevgisi Hucurât, 7.

İman temizlik, küfür pisliktir Âl-i İmrân, 179

İmanda sebatsızlık Nisâ, 137.

İmanda yakîn Bakara, 260.

İmanın şartları Bakara, 177; Nisâ, 136.

İslam Âl-i İmrân, 19, 85; Mâide, 3; En'âm, 125; Tevbe, 74; Zümer, 22; Hucurât, 29; Saff, 7.

İslam mükemmeldir Mâide, 3.

Küfür (inkârcılık, kâfirlik) Bakara, 88, 93, 108, 217; Âl-i İmrân, 52, 80, 90, 167, 176, 177; Nisâ, 46, 137, 155, 156; Mâide, 41, 61, 64, 68; Tevbe, 12, 22, 36, 74, 97, 107; İbrahim, 28; Nahl, 106; Zümer, 7, 8; Rum, 44; Lokman, 23; Fâtır, 39; Hucurât, 7.

Münâfıklık (nifak) Tevbe, 77, 97, 101.

Münâfıklık alametlerinden bazıları Bakara, 9-12, 15, 17, 19, 20, 264, 266; Nisâ, 66, 83, 142, 143; Maide, 41, 62, 63; Tevbe, 42, 54, 56, 59, 67, 69, 74-76, 78, 107; Hûd, 5; Nûr, 19; Kasas, 60; Muhammed, 22, 25, 26; Fetih, 11, 15; Hucurât, 14, 16, 17; Haşr, 11-13, 16; Münâfikûn, 1, 4, 7.

Müşriklik (Allah'a eş tutmak, ortak koşmak) Nisâ, 36, 46, 116; Mâide, 76; En'âm, 110; 151; Nahl, 74; İsrâ, 23, 39; Hac, 31; Ankebût, 10, 11, 68; Rûm, 28, 29, 31, 32; Ahzâb, 57; Sebe, 41; Lokman, 13; Zuhruf, 20-21, 57-59; Câsiye, 23; Ahkaf, 5; Muhammed, 12.

Müşirlikten sakınmak Şuarâ, 213; Kasas, 88; Rûm, 31; Zümer, 65, 66; Mü'min, 66; Fussılet, 37; Muhammed, 15, 36; Zâriyât, 51.

Sırât-i müstekîm Fâtiha, 6; Bakara, 142, 213; Âl-i İmrân, 51, 101 Nisâ, 68, 175; Maide, 16; Enam, 39, 87, 126, 161; A'râf, 16; Yunus, 25; Hûd, 65; Hicr, 41; Nahl, 26, 121; İsrâ, 35; Meryem, 36; Hac, 54; Mü'minûn, 73; Nûr, 46; Yasin, 4, 61; Sâffât, 18; Şûrâ, 52; Zuhruf, 43, 61, 64; Ahkaf, 36; Fetih, 2, 20; Mülk, 22.

Tevhid ve tevhid inancı Fâtiha, 5; Bakara, 163, 255; Âl-i İmrân, 2, 6, 18, 62; Nisâ, 78, 171; Maide, 73; En am, 19, 46, 102, 106; A'râf, 59, 65, 73, 85, 158; Tevbe, 31, 129; Hûd, 14, 50, 61, 84; Ra'd, 30; İbrahim, 52; Nahl, 2, 22, 51; Kehf, 110; Tâ-Hâ,

8, 14, 98; Enbiya, 22, 25, 85, 108; Hac, 34; Mü'minûn, 32, 91, 116; Neml, 26, 60-64; Kasas, 70-72, 88; Fâtır, 3; Sad, 65; Zümer, 6; Gâfir(-Mü'min), 62, 64; Fussılet, 6; Zuhruf, 84; Duhân, 8; Muhammed, 19; Tûr, 43; Haşr, 22, 23; Zâriyât, 51; Teğâbün, 13; Müzzemmil, 9.

Yeis halindeki iman Mümin, 84, 85.

İBADET

Abdest Mâide, 6.

Gusül Maide, 6.

Teyemmüm Nisâ, 43; Maide, 6.

Mabedlerin dokunulmazlığı Bakara, 114; Hac, 40.

Mescidler Allah'ındır Cin, 18.

Mescidlerin ihyası Tevbe, 18, 19.

Namaz Bakara, 3, 43, 45, 83, 110, 152, 177, 238 239, 277; Nisâ, 77, 162; Maide, 12, 55, 58, 91, 106; En'âm, 72, 92, 162; A'râf, 170; Enfâl, 3, 35; Tevbe, 5, 11, 71; Yunus, 87; Ra'd, 22; İbrahim, 31, 37, 40; Meryem, 31, 55; Ta-Ha, 14, 132; Enbiyâ, 73; Mü'minûn, 2, 9; Hac, 35, 78; Neml, 3; Nûr, 37, 56; Rûm, 31, 39; Lokman, 4, 17; Ahzâb, 33; Fâtır, 18, 29; Mücadele, 13; Meâric, 22, 23, 34; Müzzemmil, 20; Beyyine, 5;

(Cuma namazı), Cum'a, 9, 10;

(Münâfıkların namazı) Nisâ, 142;

(Sabah namazı) Nûr, 58;

(Sarhoşluk halinde namaz), Nisâ, 43;

(Savaşta cemaatle namaz), 102;

(Yatsı namazı), Nûr, 58.

Namaz nasıl olmalıdır Ankebût, 45.

Namaz vakitleri İsrâ, 78, 79; Hûd, 14; Tâ-Hâ, 136; Rum, 17, 18.

Namazı kusurlu ve riyâ ile kılanlar Mâûn, 4-6.

Namazı ziyan edenler Meryem, 59.

Namazın kısaltılması Nisâ, 101.

Namazın farz oluşu
Nisâ, 103,

Hac
Bakara, 189, 196-200, 203; Maide, 97; Hac, 26-37.

Hac ve umre
Bakara, 158, 196.

Hacc-ı ekber
Tevbe, 3.

Haccın âdâbı
Mâide, 1, 2.

Hacılara su sağlamak (sikaye)
Tevbe, 19.

İhramlı iken avlanmak
Maide, 95.

Kurban
En'âm 162; Hac, 26-37.

Kurban ve namaz Kevser, 2.

Oruç Bakara, 183-185, 187, 196;
(Keffâret orucu), Nisâ, 92; Maide, 89; Mücadele, 4.

Oruç için fidye Bakara, 184.

Zekât Bakara, 43, 83, 110, 177, 277; Nisâ, 77, 162; Maide, 12, 55; A'râf, 156; Tevbe 5, 11, 71; Meryem, 31, 55; Enbiya, 73; Mü'minûn, 4; Hac, 74; Neml, 3; Nûr, 37, 56; Lokman, 4; Ahzâb, 33; Fussılet, 7; Mücadele, 13; Müzzemmil, 20; Beyyine, 5.

Zekâtın verileceği kimseler Tevbe, 60.

İKTİSÂDÎ HAYAT

Av e avcılık Maide, 1, 2, 4, 94, 96; Nahl, 14; Fâtır, 12.

Cimrilik Bakara, 195; Âl-i İmrân, 49, 180; Nisâ, 36, 37; Tevbe, 34, 35; Furkan, 67; İsrâ, 29, 31, 100; Muhammed, 37, 38; Hadîd, 23, 24; Haşr, 59; Teğabün, 15-18; Leyl, 8-10, Hümeze, 1-4; Âdiyât, 8-11.

Çalışmak Nisâ, 32; Kasas, 77; Şuarâ, 20; Necm, 39-42; Leyl, 4.

Cömertlik Bakara, 268; İsrâ, 29.
(Ayrıca bak: Ahlak-Mali yardımlaşma)

Demir madeninin önemi Hadîd, 25.

Devlet bütçesine zarar Âl-i İmrân, 161.

Dünya ahiret dengesi Kasas, 77.

Dünya hayatı bir imtihandır Ankebût, 2, 3.

Dünya hayati, oyun eğlencedir En'âm 32; Ankebût, 64; Muhammed, 36; Hadîd, 20.
Dünya hayatının geçiciliği Kehf, 15, 16; Hadîd, 20.
Dünya nimetleri Âl-i İmrân, 14; Nisâ, 134; Hadîd, 23.
Dünya nimetlerinden yararlanmak A'râf, 31-33.
Dünya ve ahiret nimetleri Âl-i İmrân, 145, 148.
Dünyayı istemek İsrâ, 18.
Faiz Bakara, 188, 275, 276, 278, 279; Âl-i İmrân, 130; Nisâ, 29-31, 160, 161; Rûm, 39.
Faydasız meşguliyet Mü'minûn, 3.
Gasp (birinin malını zorla alma) Bakara, 188; Nisâ, 29-31.
Gündüz çalışmak içindir Yunus, 67; İsrâ, 12; Furkan, 47; Neml, 86; Kasas, 73; Rûm, 23; Mü'min, 61; Nebe, 11.
Haram yiyecek ve içecekler Bakara, 173, 219; Nisâ, 43; Maide, 3, 5, 90, 91, 93; En'âm, 121, 138, 145; Nahl, 67, 115; Hac, 30.
Harcamalarda orta yol İsrâ, 29; Furkan, 67.
Hayat İmtihandır Âl-i İmrân, 153; Hûd, 7; Muhammed, 31.
Helâl olandan yemek ve içmek Bakara, 168, 172, 173; Maide, 1, 3-5, 87, 88; En'âm, 118, 119, 142, 145; Nahl, 114, 115; Hac, 30.
Herkes Allah'a muhtaçtır Fâtır 15; Muhammed, 38.
Hırsızlık Bakara, 188; Nisâ, 28, 31; Maide, 38-39.
İsraf ve müsrifler En'âm, 141; A'râf, 31; İsrâ. 26, 27, 29; Furkan, 67; Zuhruf, 32.
Kumar Bakara, 188, 219; Nisâ, 29-31; Maide, 90, 91.
Mal ve evlat imtihandır Enfâl, 28; Teğâbün, 14, 15.
Mülkiyet hakkına saygı Bakara, 188.
Mülkiyete tecavüz Nisâ, 161.
Ölçü ve tartı En'âm, 152; A'râf, 85; Hûd, 84-86; İsrâ, 35; Şuarâ, 181, 182; Rahman, 7-9; Mutaffifîn, 1-7.
Rehin ve kira Kasas, 26, 29.
Rızık Ra'd, 26; Nahl, 114; İsrâ, 30; Nûr, 28; Ankebût, 60, 62; Sebe, 24, 36, 39; Zümer, 52; Şûra, 12, 19, 27; Mülk, 21; Talâk, 3; Zâriyât, 22, 57, 58.
Rızıkları farklı kılan Allah'tır Nahl, 71.
Rüşvet Bakara, 188.
Servet, yalnızca zenginler arasında dolaşmamalıdır Haşr, 7.
Servete aşırı düşkünlük Âl-i İmrân, 14; Tevbe, 24, 35, 58, 59, 67, 75, 76; Fetih, 15; Hucurât, 14, 16, 17; Münâfikûn, 8; Fecr, 20; Alak, 6-8.
Serveti biriktirip saklamak Âl-i İmrân, 49; Tevbe, 34, 35; Teğabün, 15-18; Hümeze, 1-4.
Sefihlere mal verilmez Nisâ, 5.
Ticaret, alış-veriş Bakara, 188, 198, 201, 275, 282; Nisâ, 29-31; Maide, 1; Hac, 28; Nûr, 37; Sâd, 21-24; Cum'a, 9, 10.
Zekât (Bak ibadetler)
Zekâtı, malin iyisinden vermek Bakara, 267.
Zekât fakirlerin hakkıdır Zâriyât, 19; Meâric, 24, 25.
Zekât verilmeye layık kimseler Tevbe, 60.
Zekâtı vermeyenler ve cezaları Nisâ, 77; Tevbe, 5, 11, 67, 79, 80; Fussılet, 7.
Zenginlik, üstünlük sebebi olamaz Kasas, 78-82; Abese, 1-10.
Zenginlik ve rahmet, Allah'ın elindedir Âl-i İmrân, 73.
Zenginlerin malında yoksulların hakkı vardır Zâriyât, 19; Meâric, 24-25.
Zenginliği ile şımaran adam Kehf, 32-44: Kasas, 76-82.
Ziraat Bakara, 267; En'âm, 95, 99, 141; A'râf, 58; Yusuf, 47, 49, 63, 65; Ra'd, 4; Nahl, 1; Kehf, 32; Şuarâ, 148; Secde, 27; Vâkıa, 63-65.

İLİM, AKIL, TEFEKKÜR, İBRET

Akdetmeyi (akıl yürütmeyi) öğütleyen ayetler Bakara, 44, 73, 75, 76, 164, 170, 171, 242; Âl-i İmrân, 65, 118; Maide, 58, 100; En'âm, 32, 126, 151; A'râf, 169; Enfâl, 22; Yunus, 16, 42,100; Hûd, 51; Yusuf, 2, 109; Ra'd, 4; Nahl, 12, 67; Enbiya, 10, 67; Hac, 46; Mü'minûn, 80; Nûr, 61; Furkan, 44; Şuarâ, 28; Kasas, 60; Ankebût, 35, 43, 63; Rum, 24, 28; Yasin, 62, 68 Sâffât, 138; Zümer, 43; Mümin, 67; Zuhruf, 3; Câsiye, 5; Hucurât, 4; Hadîd, 17; Haşr, 14; Mülk, 10.

Akıl sahipleri Bakara, 164, 169, 197, 269; Âl-i İmrân, 7, 190; Maide, 100; Yusuf, 11; Ra'd, 19; İbrahim, 52; Nahl, 12; Sâd, 29, 42; Zümer, 9, 18, 21; Mü'min, 54; Talâk, 10.

Allah'tan başka bilgisi sınırlıdır Bakara, 30-33, 255; Yusuf, 76; Lokman, 34.

Allah'tan ilim istemek Tâ-Hâ, 114.

Bildiğini öğretmenin gerekliliği Bakara, 129, 151, 159, 174; Tevbe, 122; Abese, 1-4.

Bilmediği şey üzerinde ısrar etmemek Âl-i İmrân 66; İsrâ, 36.

Bilmeden hüküm vermemek Enam, 119, 144; Hac, 8; Lokman, 20; Mümin, 83.

Cahillerden uzak durmak Bakara, 67; Maide, 50; En'âm, 35; A'râf, 199; Hûd, 46.

Düşünüp ibret alınması gereken bazı olaylar Yunus, 5, 6, 12; Ra'd, 3, 4; Nahl, 11-13, 65, 66, 68, 79; Yusuf, 7; Rum, 19-25; Mü'minûn, 21, 30; Şuarâ, 7-9; Ankebût, 15, 24, 34, 35, Yâsîn, 71; Sâd, 27; Şûrâ, 39; Duhân, 38, 39; Câsiye, 4; Mülk, 19; Târık, 5-7.

Falcılık, büyücülük ve sihirbazlık Bakara, 102; Maide, 3, 90; Felak, 1-4.

Gezip görmek ve yararları Âl-i İmrân, 137; Enam, 6, 11; Yusuf, 109; Nahl, 36; Hac, 46; Neml, 69; Ankebût, 20; Rûm, 9, 42; Fâtır, 44; Mü'minûn, 21, 82; Muhammed, 10.

Hikmet Bakara, 251, 269; Nisâ, 54; Ahzâb, 34; Sâd, 20; Zuhruf, 63; Kamer, 5; Cum'a, 2.

İlim adamının değeri Âl-i İmrân, 7, 18; Nisâ, 162; İsrâ, 107; Hac, 54; Şuarâ, 197; Ankebût, 43; Fâtır, 28; Zümer, 9; Mücadele, 11.

İlmin değeri ve ilme teşvik Nahl, 43; Tâ-Hâ, 114; Kasas, 80; Zümer, 9; Mücadele, 11; Alak, 1-5.

İnsanın bilemeyeceği şeyler Ra'd, 8; Lokman, 43.

İnsan idrakini aşan bilgi sahası (Gayb) Bakara, 33; En'âm, 59; A'râf, 188; Hûd, 123; Nahl, 77; Kehf, 26; Meryem, 78; Furkan, 6; Neml, 65; Lokman, 34; Lokman, 34; Sebe, 48; Fâtır, 38; Yasin, 11; Hucurât, 18; Kalem, 47; Cin, 10, 26; Tekvîr, 24.

Kâinat ve insanın varlığı üzerinde tefekkürü teşvik Fussılet, 53; Zâriyât, 20, 21.

Kalem ve yazı Kalem, 1; Alak, 4, 5.

Okumaya Allah'ın adı ile başlamak Alak, 1.

Peşin hükümden sakınmak Nisâ, 94; Hucurât, 6.

Sorup öğrenmek Enbiya, 7.

Tefekkür Bakara, 219, 266; Âl-i İmrân, 191; Maide, 18; En'âm, 50; A'râf, 176, 184; Yunus, 24; Ra'd, 3; Nahl, 11, 44, 69; Rûm, 8, 21; Sebe, 46; Zümer, 42; Câsiye, 13; Haşr, 21.

Zan, kesin bilgi ifade etmez Yunus, 36; Hucurât, 12; Necm, 28.

İNSAN

İnsan hırsına düşkündür Meâric, 19-21; Fecr, 16-20.

İnsan yeryüzünün halifesidir Bakara, 30; Enam, 165; A'râf, 69,74; Yunus, 14, 73; Nem, 62; Fâtır, 39; Sad, 26.

İnsan ibadet etmek için yaratılmıştır Hicr, 99; Zâriyât, 56, 57; Mülk, 2; Cin, 16, 17.

İnsan zayıf yaratılmıştır Nisâ, 28.
İnsana doğru yol gösterilmiştir İnsan, 3.
İnsanı cehenneme düşüren kötülükler Müddessir, 43-47.
İnsanı en iyi bilen ve ona en yakın olan, onu Yaratan'dır Kaf, 16.
İnsanın aczi Mâide, 30, 31; Nahl, 4.
İnsanın Allah'ın emanetine talip olması Ahzâb, 72, 73; Haşr, 21.
İnsanın çektiği kendi ettiği yüzündendir Rum, 41; Şûrâ, 30, 34.
İnsanın eğitimi Rahman, 3-4.
İnsanın hizmetine sunulan varlık ve imkânlar Bakara, 29; Ra'd, 2-4; İbrahim, 32-34; Nahl, 5-14, 78, 80, 81; İsrâ, 70; Enbiya, 30-32; Hac, 36, 37, 63-65; Şuarâ, 132-134; Neml, 60-64; 86; Kasas, 71-73; Ankebût, 60-63; Rûm, 20-25, 50; Lokman, 20, 29, 31; Secde, 37; Sebe, 24; Fâtır, 12, 13, 27, 28; Yasin, 33-36; Zümer, 6, 21; Mü'min, 61, 64, 79, 80; Zuhruf, 10-13; Câsiye, 12, 13; Kaf, 7-11; Rahmân, 1-12; Vâkıa, 58-59, 63-65, 68-73; Mülk, 15; Nâziât, 30. Nebe, 6-16.
İnsanın kendisinde ibretler vardır Fussılet, 53; Câsiye, 4; Zâriyât, 21; Târık, 5-7.
İnsanın mahiyeti Yunus, 12; Hûd, 9-11; Yusuf, 11; İsrâ, 11, 70, 83, 84; Kehf, 54; Enbiyâ, 37; Hac, 66; Rûm, 33-36; Zümer, 8, 49; Fussılet, 49-51; Şûrâ, 48; Teğâbün, 2, 3; Meâric, 19-22; Beled, 4; Âdiyât, 6-8.
İnsanın üstünlüğü Bakara, 34; A'râf, 11, 172,173; Hicr, 29-30; İsrâ, 61, 62, 70; Tâ-Hâ, 55; Teğâbün, 3; Tin, 1-5.
İnsanın yaratılışı Bakara, 28, 30; Âl-i İmrân, 6; Nisâ, 1; En'âm, 2, 98; A'râf, 11, 189; Hicr, 26, 28; Nahl, 4, 72; İsrâ, 99; Tâ-Hâ, 55; Hac, 5; Mü'minûn, 12-14, 79; Furkan, 54; Rûm, 19, 20, 54; Lokman, 34; Secde, 7-9; Fâtır, 11; Yasin, 36, 77; Sâffât, 11; Sad, 71, 74, Zümer, 6; Mümin, 64, 67; Câsiye, 4; Kaf, 16; Necm, 45, 46; Vâkıa, 57-59; Nuh, 14, 19; Kıyâme, 37-39; insan, 1-2; Mürselât, 20-22; Abese, 18-20; Târık, 5-7; Tin, 1-5; Alak, 2.
İnsanlar Allah'a muhtaçtır Fâtır, 15.
İnsanlar bir tek ümmet idi Bakara, 213.
İnsanların ve cinlerin yaratılış gayesi Zâriyât, 16.
İnsanların farklılıkları Fâtır, 32.
İnsanların farklı imkânlara sahip kılınmasının sebebi Zuhruf, 32.
İnsanların faaliyetlerine göre dereceleri vardır En'âm, 132; Ahkaf, 19; insan, 1-2; Leyl, 4.
İnsanların kabilelere ve milletlere ayrılmasının sebepleri Hucurât, 13.
İnsanlığın soyu Nisâ, 1.
İnsanoğlunun gafleti Enbiyâ, 1-3.

KEVNÎ (KOZMOLOJİK) AYETLER

Arş A'râf, 46, 48, 49, 54; Tevbe, 129; Yunus, 3; Hûd, 7; Ra'd, 2; Tâ-Hâ, 5; Enbiyâ, 22; Mü'minûn, 86, 116; Furkan, 59; Neml, 26; secde, 4; Zümer, 75; Mü'min, 15; Zuhruf, 82; Hadîd, 4; Meâric, 3, 4; Bürûc, 15.
Arş'a Allah'ın hükümran olması Ra'd, 2; Tâ-Hâ, 5; Furkan, 59; Secde, 4; Hadîd, 4.
Arş'ı yüklenen melekler Mü'min, 7; Hakka, 17.
Arş'ın sahibi Allah'tır Neml, 26; Bürûc, 15.
Ay, belirli bir vakte kadar seyreder Ra'd, 2; Lokman, 29, 30; Fâtır, 13; Yasin, 39, 40; Zümer, 5; Rahmân, 5.
Ay, Işığını güneşten alır Şems, 2.
Ayın yaratıcısı A'râf, 54; Yunus, 5; Enbiya, 33.
Ayin yaratılışı Furkan, 61; Nuh, 16.
Dağların yaratılışı Ra'd, 3; Hicr, 19; Nahl, 15; Kaf, 7; Nâziât, 32.
Dağların hareket edişi Neml, 88.
Göklerin başlangıçta duman (gaz) halinde oluşu Fussılet, 11.

Göklerin yaratıcısı Bakara, 117; En'âm, 14, 73, 101; İbrahim, 32; Hac, 65; Fâtır, 1; Şûrâ, 11; Zâriyât, 47; Rahman, 17; Teğabün, 3; Nâziât, 27.

Göklerin yaratılışı En'âm, 101; A'râf, 54; Yunus, 3; Hûd, 7; Ra'd, 2; Hicr, 85; Nahl, 3; Enbiya, 30, 32; Furkan, 59; Lokman, 10; Secde, 4; Fussılet, 11; Kaf, 38; Zâriyât, 47; Hadîd 4; Talâk, 12; Nâziât, 28.

Göklerin yedi gök halinde yaratılışı Bakara, 29; İsrâ, 44; Mü'minûn, 17, 86; Fussılet, 12; Talâk, 12; Mülk, 3; Nuh, 15; Nebe, 12.

Göklerin ve yerin tasarrufu Allah'a aittir Bakara, 107; Âl-i İmrân, 187; Maide, 40; Tevbe, 116; Nûr, 42; Furkan, 7; Yasin, 83; Zümer, 62-63; Şûrâ, 49; Zuhruf, 85; Câsiye, 27; Fetih, 14; Hadîd, 2, 5; Bürûc, 9.

Güneşin hareketi Enbiya, 33; Yasin, 38.

Güneşin, vaktin bilinmesi için yaratılması En'âm, 96.

Güneşin yaratıcısı A'râf, 54; Yunus, 5; Enbiya, 33.

Güneşin yaratılışı Furkan, 61; Nuh, 16; Nebe, 13.

Kâinatın yaratılışı En'âm, 101; A'râf, 54; Yunus, 3; Hûd, 7; Hicr, 85; Nahl, 3; Enbiyâ, 30; Furkan, 59; Secde, 4; Fussılet, 11; Kaf 38; Hadîd, 4; Talak, 12

Kainattaki düzen Enbiyâ, 22; Rahmân, 2, 7; Mülk, 3, 4.

Kürsî Bakara, 255.

Takvim (ay, yıl, mevsim) Bakara, 189, 194, 217; Maide, 2, 97; Enam, 96; Yunus, 5; Tevbe, 5, 36; Nahl, 12; İsrâ, 12; Hac, 47; Rum, 4, Secde, 5; Meâric, 4.

Yağmurla Allah ölü toprağa can verir Nahl, 65; Rum, 50; Fâtır, 9; Fussılet, 39; Zuhruf, 11; Câsiye, 5; Kaf, 11; Abese, 25-32.

Yerdeki kıtalar Ra'd, 4.

Yerin yaratıcısı Bakara, 117; En'âm, 14, 73, 101; Fâtır, 1; Şûrâ, 11; Zâriyât, 48; Teğâbün, 3.

Yerin yaratılışı En'âm, 101; A'râf, 54; Yunus, 3; Hûd, 7; Ra'd, 3; Hicr, 19, 85; Nahl, 3; Enbiya, 30; Furkan, 59; Secde, 4; Fussılet, 9-11; Kaf 38; Zâriyât, 20; Hadîd, 4; Talâk, 12; Nebe 6.

Yıldızların yaratıcısı A'râf, 54.

Yıldızların uzayda dönerek yüzmesi Yasin, 40.

KUR'AN

Kur'an Maide, 101; En'âm, 19; Yunus, 15, 37, 61; Tevbe, 111; Yusuf, 2; Ra'd, 31; Hicr, 1, 87, 91; Nahl, 98; İsrâ, 41, 45, 89; Kehf, 54; Tâ-Hâ, 2, 114; Furkan, 30; Neml, 1-6, 76, 92; Kasas, 85; Rûm, 58; Sebe, 31; Yasin, 2, 69; Sâd, 1; Zümer, 27, 28; Zuhruf, 3; Fussılet, 3; Kaf, 45; Rahman, 2; Vâkıa, 77; Kalem, 51; Müzzemmil, 20; İnsan, 23; Bürûc, 21; İnşikak, 21.

Kur'an, ağır ağır okunmalıdır Müzzemmil, 4.

Kur'an, en doğru yola götürür İsrâ, 9.

Kur'an, insanları karanlıktan aydınlığa çıkarır Hadîd, 9.

Kur'an, Kadir gecesinde inmiştir Duhân, 22; Kadr, 1.

Kur'an, niçin Arapça indirildi Şûrâ, 7; Fussılet, 44.

Kur'an, niçin parça parça indirildi Furkan, 31, 32.

Kur'an, rakipsizdir Bakara, 23, 24; Yunus, 38; Hûd, 13; İsrâ, 88.

Kur'an, Ramazan ayında indirildi Bakara 185.

Kur'an, şifa ve rahmettir İsrâ, 82.

Kuran üzerinde düşünmek Nisâ, 82; Sâd, 29; Muhammed, 24.

Kuran'da lanetlenen ağaç İsrâ, 60.

Kuran'da muhkem ve müteşabih ayetler Âl-i İmrân, 7.

Kur'an'da nesh Bakara, 106

Kur'an'da on emir En'âm, 101-103; İsrâ, 22-39.

Kur'an'da secde ayetleri A'râf, 206;

Ra'd, 15; Nahl, 50; İsrâ, 107; Meryem, 58; Hac, 18; Furkan, 60; Neml, 25; Secde, 15; Sad, 24; Fussılet, 37; Necm, 63; İnşikak, 21; Alak, 19.

Kur'an' dinleme adabı A'râf, 24.

Kur'an'ı dinlemekten alıkoyanlar Fussılet 26.

Kur'an'ı koruyan Allah'tır Hicr, 9.

Kur'an'ı Peygamber uydurup yazmadı Ankebût, 50.

Kur'an'ın azameti Haşr, 21.

Kur'an'ın Hz. Muhammed'e indirilmesini kabullenemeyenler Zuhruf, 31.

Kur'an'ın isimleri (Ahsenü'l-hadîs:), Zümer, 23; (Furkan:), Bakara, 185; Furkan, 1; (Hadis:), Vâkıa, 81; (Kitap:), Bakara, 2, 159, 177; ÂI-i İmrân, 3, 7; Nisâ, 105, 113, 123, 127, 130, 140; Maide, 15; En'âm, 114, 155; A'râf, 2, 196; Yunus, 1; Hûd, 1; Yusuf, 1; Ra'd, 1; İbrahim 1; Hicr, 1; Nahl, 64, 89; Kehf, 1; Şuarâ, 2; Neml, 1; Kasas, 2, 86; Ankebût, 47, 51; Lokman, 2; Secde, 2; Sâd, 29; Zümer, 1, 2; Fussılet, 3, 41; Zuhruf, 2; Duhân, 2; Ahkaf, 2, 12; Tûr, 2; Vâkıa, 78; (Nûr:), Teğâbün, 8; (Rûh:), Şûrâ, 52; (Zikr:), Hicr, 6, 9; Nahl, 44; Enbiyâ, 50; Yasin, 69; Sâd, 87.

Kur'an'ın okunu şekli İsrâ, 106; Müzzemmil, 4.

Kur'an'ın özeti sayılan ayet Bakara, 177.

KUR'AN 'DAN ÖNCEKİ KİTAPLAR

İncil Âl-i İmrân, 3, 48, 65; Mâide, 46, 47, 66, 68, 110; A'râf, 157; Tevbe, 111; Fetih, 29; Hadîd, 27.

Tevrat Âl-i İmrân, 3, 48, 50, 65, 93; Maide, 43-44, 46, 66, 68, 110; Tevbe, 111; Fetih, 29; Saff, 6; Cum'a, 5.

Zebûr Nisâ, 163; Enbiyâ, 105.

MÜMİN-MÜSLÜMAN, KAFİR, MÜNÂFIK, MÜŞRİK

Dehrîler Câsiye, 24.

Kâfirler dost edilmez Nisâ, 144; Tevbe, 23; Mümtehine, 1.

Kâfirlere, itaat edilmez Furkan, 52.

Kâfirlere ve münâfıklara itaat edilmez Ahzâb, 1, 48.

Kâfirlere, iyilikleri fayda vermez Âl-i İmrân, 117.

Kâfirlere uyarı fayda vermez Bakara, 6, 7; Yâsîn, 10.

Kâfirleri aciz bırakan sorular Tûr, 28-43.

Kâfirlerin ahiretteki pişmanlıkları Mü'min 11; Ahzâb, 64-68; Fâtır, 37; Mülk, 10, 11.

Kâfirlerin cehenneme sürülüşü Zümer, 71, 72.

Kâfirlerin işleri boşa gidecektir Kehf, 104-105; Nûr, 39; Ahzâb, 19.

Kâfirlerin Kur'an karşısındaki tavırları Hac, 72.

Mecûsîler Hac, 17.

Kendilerini Allah'a adayan müminler Tevbe, 111.

Müjdeli müminler Tevbe, 112.

Mümin kâfir karşılaştırması Bakara, 26, 257; Hûd, 24; Nahl, 75, 76.

Mümin ile fâsık bir tutulmaz Secde, 18.

Müminler birbirinin dostudur Tevbe, 71.

Müminler kardeştir Hucurât, 10.

Müminler yeryüzünün halifesidir Fâtır, 39.

Müminlere iftira ve eziyet edenler Ahzâb 58.

Müminlere işkence edenler ve cezaları Bürûc, 4-10.

Müminlerin ahirette yolları aydınlıktır Hadîd, 12; Tahrîm, 8.

Müminlerin görevi itaattir Nûr, 51, 52.

Müminlerin dinî ve ahlâki vasıfları Mü'minûn, 1-11.

Müminlerin, Kâfirlere ve birbirlerine karşı tutumları Fetih, 29.

Müminlerin Nûru Tahrîm, 8.

Müminlerin siması Fetih, 29.
Müminlerin teslimiyeti Ahzâb, 22.
Müminlerin tutumları Tevbe, 71, 75-77, 79.
Müminlerin vasıfları Enfâl, 2-4; Ra'd, 19-24; Şûrâ, 36-39; Meâric, 22-53.
Müminlerin ve ilim adamlarının değeri Mücadele, 11.
Münâfıklar Bakara, 8-20, 204-206; Âl-i İmrân, 167; Nisâ, 61, 64, 69, 88, 138, 145; Enfâl, 49.
Münâfıklar dost olmaz Nisâ, 89.
Münâfıklar, kâfirlerin dostlarıdırlar Haşr, 11.
Münâfıkların cenaze namazı kılınmaz Tevbe, 84.
Münâfıkların zayıf Müslümanlara karşı insafsızlıkları Münâfikûn, 7, 8.
Münâfıkların tabiatı Haşr, 11-14.
Münâfıkların tutumları Tevbe, 55-59, 67; Münâfikûn, 1-5.
Müslüman olarak ölmek Bakara, 132; Âl-i İmrân, 102, 193; A'râf, 126; Yusuf, 101; Neml, 18, 89, 90.
Müslüman ümmet Bakara, 128.
Müslümanın şahsiyeti Mâide, 54.
"Müslümanlar" adını veren Allah'tır Hac, 79.
Müslümanlarla suçlular bir değildir Kalem 35.
Müşrikler Allah'a çocuk isnat ettiler En'âm, 6; Yunus, 68-70; Nahl, 57, 62; İsrâ, 40; Meryem, 88-92; Enbiya, 26; Hac, 3, 4; Sebe, 40- 42; Sâffât, 149-159, 180; Zuhruf, 15, 16, 18, 79-82; Tûr, 39; Necm, 21, 22.
Müşrikler, Allah'tan başkasını ilah edindiler Bakara, 165; Âl-i İmrân, 151; Nisâ, 117; Maide, 76; En'âm, 1, 107, 136, 150; A'râf, 191; Yunus, 18, 66; Hûd, 109; İbrahim, 30; Hicr, 95, 96; Nahl, 73; Meryem, 81; Hac, 11-13, 71, 74, Furkan, 3, 55; Yasin, 74, 75; Sâffât, 11; Sâd, 5-7; Zümer, 15, 45, 67, Mü'min, 10-12; Şûrâ, 9; Tûr, 43.
Müşrikler, putları şefaatçi kabul ederler Yunus, 18; Ra'd, 14; Nahl, 55; Meryem, 81, 82; Zümer, 3, 43, 44.
Müşrikler, kadınlara değer vermezler En'âm, 139; Nahl, 58, 59; Şûrâ 17; Zuhruf, 17; Tûr, 39; Necm, 21, 22.
Müşriklerin itirafları Mü'minûn, 84-89.
Müşriklerin kız çocuklarını öldürmeleri Enam, 137, 140; Nahl, 57-59; Şûrâ, 17; Tekvîr, 8, 9.
Müşriklerin, Peygamber efendimizden uygunsuz istekleri İsrâ, 90-93.
Müşriklerin Peygamber efendimize karşı tavrı Cin, 19.
Sâbiîler (Ehl-i delâlet) Bakara, 62; Maide, 69; Hac, 17.

ÖLÜM VE SONRASI

Ahirete iman Bakara, 4, 46, 62, 123, 177; Âl-i İmrân, 9, 25: Nisâ, 38, 39, 59, 162; En'âm, 113; A'râf, 147; Tevbe, 18, 19, 44; Yunus, 45; Nahl 22; Kehf, 110; Neml, 23; Lokman, 4; Şûrâ, 7; Meâric, 2, 26.
Ahirete hazırlık Bakara, 110; Hac, 77; Yasin, 12, 59; Haşr, 18; Kıyamet, 13.
Ahiretin dehşeti Mü'min, 18.
Ahiretin vukuunda şüphe yoktur Câsiye, 32.
Ahirette bütün sırlar açığa çıkar Târık, 9.
Ahirette emir Allah'a aittir İnfitâr, 19.
Ahirette herkese, yaptığının karşılığı eksiksiz verilir Zümer, 70; Zilzâl, 78.
Ahirette insan ölümsüzdür Duhân, 56.
Ahirette mes'ut ve bedbaht yüzler Âl-i İmrân, 104; Müddessir, 20-25; Abese, 33-42; Gâşiye1, 16.
Ahirette pişmanlık fayda vermez İbrahim, 44.
Ahirette uzuvlar şahitlik eder Fussılet, 20-22.
Ahirette zalimlerin mazeretleri geçersizdir Mümin, 52.
Ahirette zulüm yoktur Câsiye, 22; Mü'min 17.

Amel defteri arkalarından verilenler İnşikak, 10-15
Amel defteri sağ yanından verilenler Hâkka, 19-24; İsrâ, 71; İnşikak 7-9.
Amel defteri sol yanından verilenler Hâkka 25-37.
A'râf ve A'râf halkı A'râf, 46, 48.
Cehennem, insanlar ve cinlerle dolacaktır Hûd, 119; Secde, 13.
Cehennem şarabı Sâffât, 57, 58, 67, 68; Vâkıa, 42, 54, 55; Nebe, 24, 25; Gâşiye, 5.
Cehennemde Kâfirlerin durumu İbrahim, 16,17; Kehf, 29; Mülk, 6-11
Cehennemde ölüm yoktur Tâ-Hâ, 74; A'lâ, 12, 13.
Cehennemin dehşeti Mülk, 6-8; Müddessir, 26-31.
Cehennemin genişliği Kaf, 30.
Cehennemin yedi kapısı vardır Hicr, 44.
Cennet şarabı Sâffât, 45-47; Tûr, 23; Vâkıa, 18-19; insan, 5-6, 15-18; Nebe, 34; Muttaffifîn, 25-28; Gâşiye, 14.
Cennetin kısımları, (Adn cennetleri:), Tevbe, 72; Ra'd, 23; Nahl, 31 Kehf, 31; Meryem, 62; Tâ-Hâ, 76; Fâtır, 33; Sad, 50; Mü'min, 8; Saff, 12; Beyyine, 8;
(Firdevs cennetleri:), Kehf, 107; Mü'minûn, 11;
(Me'vâ cenneti), Secde, 19; Necm, 13-15;
(Naîm cenneti:), Sâffât, 40-44; Vâkıa, 12; İnfitâr, 13.
Cennetin vasıfları Ra'd, 35.
Ecel Nisâ, 77; Enam, 2, 60; A'râf, 34; Yunus, 49; Hûd, 3; Nahl, 61; Nuh, 4.
Ecel değişmez A'râf, 34; Yunus, 49; Nahl, 61; Mü'minûn, 43; Münâfikûn, 11.
Firdevs'e varis olanların vasıfları Mü'minûn, 1-11.
Günahkârların ahiretteki pişmanlıkları Mü'minûn, 99, 100; Secde, 12, Nebe, 40.
Haşir (Kıyamet gününde insanların Allah'ın, huzuruna toplanması) En'âm, 94, 134; Hicr, 85; Nahl, 84, 89; İsrâ, 71; Kehf, 48; Tâ-Hâ, 15, Enbiya, 104; Hac, 7; Ankebût, 5, Rum, 43; Sebe, 3; Mü'min, 59; Zümer, 69; Şûrâ, 7, 19; Ahkâf, 3; Tûr, 1-8; Hâkka, 1-3; Mürselât, 1-7; Nebe, 39.
Kabir ve kabir hayatı Enam, 98; Tevbe, 84; İbrahim, 27; Tâ-Hâ, 124; Mü'min, 46; Mümtehine, 13; Abese, 21; Tekâsür, 1-2.
Kevser Kevser, 1
Kıyametin alametleri Kehf, 97, 98; Enbiyâ, 96, 97; Neml, 82; Sebe, 14; Zuhruf, 43; Muhammed, 18; Kıyamet, 6-10.
Kıyamet ve sonrası Kehf, 47-49; Tâ-Hâ, 105-112
Kıyametin dehşeti Lokman, 33; Mürselât, 6-9; Abese, 33-42.
Kıyametin ilmi Allah'a aittir A'râf, 187; Ahzâb 63; Fussılet, 47.
Kıyametin vuku şekli İbrahim, 48; Tûr, 9, 10; Vâkıa, 1-7; Hâkka, 13-16; Müzzemmil, 14, 17, 18; Mürselât, 8-14; Nebe, 18-20; Tekvîr, 1-6, 11-13; İnfitâr, 1-4; İnşikak, 1-5; Zilzâl, 1-5; Karia, 1-5.
Kıyametin vakti geldiğinde günahkârların durumu Rum, 55-57.
Kıyametin vukuu kesindir Kehf, 21; Hac, 7.
Kıyametin vukuu sırasında insanlar Hac, 1-2.
Kirâmen Kâtibîn melekleri Kaf, 17, 18; İnfitâr, 11.
Mahşerde kör olanlar Tâ-Hâ, 124-128.
Ölüm Âl-i İmrân, 185; Nisâ, 18, 78; En'âm, 60-62, 93; İbrahim, 18; Enbiyâ, 34, 35; Ahzâb, 16; Zümer, 30, 42; Cum'a, 6-8.
Ölüm anındaki pişmanlık Mü'minûn, 99, 100.
Ölüm sarhoşluğu Kaf, 19.
Ölüm ve hayat imtihan için verilmiştir Mülk, 2.
Ölümü her canlı tadacaktır Âl-i İmrân, 185; İsrâ, 99; Enbiya, 34, 35;

Mü'minûn, 15; Ankebût, 57; Rahmân, 26, 27.
Ölümden sonra tekrar dirilmek Hûd, 7; Nahl, 38, 39; İsrâ, 49-52, 97-99; Meryem, 66-72; Ankebût, 19, 20; Rûm, 56.
Sûr Tâ-Hâ, 102; Neml, 87; Yasin, 51; Zümer, 68; Hakka, 13; Kaf, 20; Müddessir, 8.
Uhrevî adalet Âl-i İmrân, 25; Nisâ, 109, 113, 114; Yunus, 54; Nahl, 111; Enbiyâ, 47.
Uhrevî azap ve ceza Mâide, 36; Kehf, 29; Secde, 20; Sâffât, 62-73; Sâd, 55-64; Duhân, 43-49; Meâric, 11-18.
Uhrevî mesuliyet Bakara, 284; Ankebût, 4, 13; Ahzâb, 8; Tekâsür, 8.
Uhrevî mesuliyetin şümulü Nahl, 15.
Uhrevî muhasebe Âl-i İmrân, 30; İbrahim, 51; İsrâ, 13, 14, 71, 72; Kehf, 47-79.
Uhrevî mükafat Kehf, 30, 31, 107, 108; Meryem, 60-63; Tâ-Hâ, 75, 76; Hac, 23; Furkan 75, 76; Sâffât, 41-49; Sâd, 49-54; Duhân, 51-57; Zuhruf, 68-73; Rahman, 46-78; Tür, 17- 28; İnsan, 11-22.
Uhrevî mükafatlar her türlü takdirin üstündedir Secde, 17.
Zebâniler Alak, 18.
Zakkûm ağacı Duhân, 73; Vâkıa, 52.

PEYGAMBER EFENDİMİZ (SAV)

Muhammed Aleyhisselâm (s.a.) Âl-i İmrân, 144; Ahzâb, 40; Muhammed, 2.
Muhammed Aleyhisselâm Allah'ın elçisidir Fetih, 29.
Muhammed Aleyhisselâm alemlere rahmettir Enbiyâ, 107.
Muhammed Aleyhisselâm bütün insanlara gönderilmiştir Sebe, 28.
Peygamber Efendimiz (s.a.) Âl-i İmrân, 144, 164; Nisâ, 59-61, 80, 83, 115, 170; Maide, 41, 83, 104; A'râf, 57; Tevbe, 61, 73, 117; Ahzâb, 1, 6, 13, 38, 45, 53; Mümtehine, 12; Tahrîm, 8, 9.
Peygamber Efendimiz bir beşerdir İsrâ, 93; Kehf, 110; Fussılet, 6.
Peygamber Efendimiz bir zorba değildir Kaf, 45; Gâşiye, 21, 22.
Peygamber Efendimiz en üstün ahlaka sahiptir Kalem, 4.
Peygamber Efendimiz Islahatçıdır Hûd, 88.
Peygamber Efendimiz ile tartışan kadın Mücadele, 1.
Peygamber Efendimiz keyfine göre konuşmaz Necm,3.
Peygamber Efendimiz müminlere öz canlarından daha yakındır Ahzâb, 6.
Peygamber Efendimiz tebliğ görevini adaletle yapmıştır, Enbiya, 109.
Peygamber Efendimiz ücret istemez Yusuf, 104; Furkan, 57; Sebe, 47; Şûrâ, 23.
Peygamber Efendimiz ve ama Abese, 1-10.
Peygamber Efendimiz ve mübarek hanımları Tahrîm, 1, 3-5.
Peygamber Efendimize biat Fetih, 10.
Peygamber Efendimize helâl kılınan hanımlar Ahzâb, 50.
Peygamber Efendimize isyan Nisâ, 115.
Peygamber Efendimize salât ve selâm Ahzâb 56.
Peygamber Efendimize saygı Nûr, 62, 63; Hucurât, 1-5.
Peygamber Efendimizi hakem kabul etmek, Nisâ 65.
Peygamber Efendimizin, ayı ikiye bölme mucizesi Kamer, 1.
Peygamber Efendimizin görevleri Ankebût, 18; Fâtır, 23, 24; Sad, 65, 70.
Peygamber Efendimizin mübarek hanımları Ahzâb, 28-34, 51-53; Tahrîm, 1.
Peygamber Efendimizin hanımları müminlerin annesidir Ahzâb, 6.
Peygamber Efendimizin imanda sebatı En'âm, 56-58.

Peygamber Efendimizin miraç mucizesi İsrâ, 1; Necm, 1-18.
Peygamber Efendimizin Risâlet sebebi Ahzâb, 45-48.
Peygamber Efendimizin sözü vahiydir Necm, 3-5.
Peygamber Efendimizin şefaati Hicr, 88.
Peygamber Efendimizin tebliğ görevi Maide, 67.
Peygamber Efendimizin tevâzû görevi En'âm, 52.
Peygamber Efendimizin ümmetine düşkünlüğü Tevbe, 128; Kehf, 6; Şuarâ, 3.
Peygamber Efendimizin yetkileri En'âm, 50, 66, 104, 106, 107; Yunus, 49, 108; Hûd, 12; Nahl, 35, 82; Furkan, 56; Ankebût, 50; Şûrâ, 48; Ahkaf, 9.
Peygamber Efendimizin hükümlerine itaatin lüzumu Haşr, 7.
Peygamberler Allah'ın hazinesine sahip değildir Hûd, 31.
Peygamberlerin hiçbirini ayırmayız Bakara, 136.
Peygamberler de mesuldür A'râf, 6.
Peygamberler gaybı söylemeye memur değildir Hûd, 31.
Peygamberler melek değildir Hûd, 31.
Peygamberler sadece beşerdir İbrahim, 11.
Peygamberlerin bir kısmı hakkında Kur'an'da bilgi verilmemiştir Mü'min, 78.
Peygamberlerin fazileti Bakara, 253.
Resûl-Resûlullah(s.a.) Bakara, 108, 143, 150; A'râf, 158; Tevbe, 29, 32; Ahzâb, 29, 31, 33, 40, 57; Muhammed, 32, 33; Fetih, 9, 12, 17, 27, 28, 29; Hucurât, 1, 4, 7; Mücadele, 5, 9, 12, 21, 22, 23; Haşr, 4, 7, 8; Mümtehine, 1; Saff, 9; Cum'a, 2; Teğâbün, 8; Talâk, 8.
Resûlün Kerîm Hâkka, 40.
Resûlüllah Efendimiz, en güzel ahlâk örneğidir Ahzâb, 21.
Resûlullah Efendimize karşı müşriklerin tavrı Mücadele, 8.
Resûlullah Efendimizin görevi tebliğdir Maide, 99.
Resûlullah Efendimizin Kur'an'dan yüz çevirenlerden şikâyeti Furkan, 30.
Resûlullah Efendimizin müminlere şefkati Şuarâ, 215.
Resûlullah Efendimizin yakın akrabalarını dine daveti Şuarâ, 214.
Vesile Ayeti Nisâ, 64.

PEYGAMBERLER VE KAVİMLERİ

Âdem (AS) Bakara, 31, 33, 37; Nisâ, 116, 120; En'âm, 2; Hicr, 26, 28, 43; Rûm, 21; Secde, 7.
Âdem ile şeytan Bakara, 34-36; A'râf, 19-24; İsrâ, 61-62; Kehf, 50; Tâ-Hâ, 116-119;
Âdem'in iki oğlu Maide, 27-31.
Âdem'in yaratılışı Bakara, 30; Âl-i İmrân, 59; Nisâ, 1; A'râf, 189; Mü'minûn, 12; Furkan, 54; Secde, 7; Fâtır, 11; Sâffât, 11; Sâd, 71-74; Mü'min, 67; Necm, 32; Rahman, 15; Nuh, 19.
Âdem Aleyhisselâm'ın ilmi Bakara, 27.
Âdem Aleyhisselâm'ın tövbesi Bakara, 37.
Câlût Bakara, 249-251.
Davud (a s.) Bakara, 251; Nisâ, 163; Mâide, 78; En'âm, 84; Neml, 15, 16; Enbiyâ, 78-82; Ahzâb, 10-11; Sad, 17-26, 30.
Davud (a s.) 'ın demiri kullanması Ahzâb, 10, 11.
Ehli kitap Bakara, 105; Âl-i İmrân, 64, 65, 69-72, 75, 98, 110, 113; Nisâ, 153, 159, 171; Maide, 15, 19, 59, 65, 68, 77; Hadîd, 29; Haşr, 2, 11; Beyyine, 1, 2, 6.
Ehl-i kitaptan iyiler ve kötüler Âl-i İmrân, 75, 113-115.
El-Yesa (a.s.) Enam, 86; Sad, 48.
Eyke halkı, Hicr, 78, 79; Sâd, 13; Kaf, 14.

Eyyub (a.s.) Nisâ 163; En'âm, 84; Enbiya, 83-84. Sad, 41-44.
Firavun, Bakara, 49; Âl-i İmrân, 11; Enfâl, 52, 54; Yunus, 75; Hûd, 97; İbrahim, 6; İsrâ, 101, 102; Ankebût, 39; Kaf, 13; Hâkka, 9; Müzzemmil, 105, 106; Bürûc, 18; Fecr, 10.
Firavun ve taraftarlarının boğuluşu Bakara 50.
Firavun'un karısı Tahrîm, 11.
Firavunun ilâhlık iddiası Nâziât, 24.
Hahamlar, Tevbe, 31, 34.
Haman Kasas, 38; Ankebût, 39.
Harun (a.s.) Bakara, 248; Nisâ, 163; En'âm, 84; Yunus, 75; Meryem, 53; Tâ-Hâ, 29; Enbiyâ, 47; Furkan, 35.
Havâriler Âl-i İmrân, 52; Mâide, 111, 112; Saff, 14.
Her ülkeye, her millete bir peygamber gönderilmiştir Nahl, 36; Kasas, 59.
Hicr halkı Hicr, 80-84.
Hıristiyanlar Bakara, 62, 111, 113, 120, 135, 140; Âl-i İmrân, 67; Maide, 14, 18, 51, 69, 82; Hac, 17.
Hıristiyanlar, icadettikleri ruhbanlığa uymadılar Hadîd, 27.
Hûd (a.s.) ve Âd kavmi A'râf, 65-72; Tevbe, 70; Hûd, 50-60; İbrahim, 9; Hac, 42; Furkan, 21-26; Kaf, 13; Necm, 50; Kamer, 18-21; Hakka, 4, 6; Fecr, 6.
İbrahim (a s.) Bakara, 124-127, 130, 132, 133, 135, 136, 140, 258, 260; Âl-i İmrân, 33, 65-68, 84, 95, 97; En'âm, 74, 75, 83; Hûd, 74-76; Yusuf, 6, 38; Hicr, 51; Nahl, 119, 123; Hac, 36; Ahzâb, 7; Sad, 45; Şûrâ, 13; Hadîd, 26; Mümtehine, 4.
İbrahim (a.s.) ve amcası azer En'âm, 74; Meryem, 41-50.
İbrahim (a.s.) ve kavmi Tevbe, 70; Enbiya, 51-73; Hac, 43; Şuarâ, 69-104; Ankebût, 16-35; Sâffât, 83-99; Zuhruf, 26-28.
İbrahim (a.s.) ve misafirleri Zâriyât, 24-37.
İbrahim (a.s.) ‹ın amcası azer için istiğfarı Tevbe, 114.
İbrahim (a.s.) ‹ın Hanif dini Enam, 161; Hac, 78.
İbrahim (a.s.) ‹ın duası Bakara, 127-129; İbrahim 35-41.
İbrahim (a.s.) ‹ın imanda yakine ulaşması En'âm, 75-81.
İbrahim (a.s.) ‹ın karisi Hûd, 72.
İbrahim (a.s.) ‹ın milleti (dini) Bakara, 130, 135.
İbrahim a.s.) ‹ın rüyası Sâffât, 101-113.
İbrahim (a.s.)'ın sahifeleri Necm 36, 37; Âlâ, 19.
İbrahim (a.s.) ‹ın zürriyeti Meryem, 58.
İdris (a.s.) Meryem, 56, 57; Enbiyâ, 85.
İlyas (a.s.) ve kavmi En'âm, 85; Sâffât, 123-132.
İlyas (a.s.)'a selam Sâffât, 130.
İmrân
Âl-i İmrân, 33, 34.
İmrân'ın kızı Meryem Tahrîm, 12.
İsa (a.s.) Bakara, 87; Âl-i İmrân, 45, 52, 55, 59, 84; Nisâ, 163; Maide, 116; En'âm, 85; Şûrâ, 13; Zuhruf, 57; Haşr, 6;
(Mesih:) Maide, 72, 75; Tevbe, 30, 31.
İsa (a.s.), Muhammed Aleyhisselâm'ın geleceğini müjdeledi Saff, 6.
İsa Mesih, Allah'ın kelimesidir Nisâ, 171.
İsa (a.s.) Allah'ın kuludur Meryem, 130.
İsa bin Meryem Bakara, 253; Mü'minûn, 50; Ahzâb, 7; Hadîd, 27.
"İsa Mesih Allah'ın oğludur" diyenler Maide, 17.
İsa Mesih çarmıha gerilmedi Nisâ, 157, 158.
İsa (a.s.)'ın duası Mâide, 114, 118.
İsa (a.s.) ‹ın mucizeleri Âl-i İmrân, 49; Maide, 46, 78, 110.
İsa (a.s.)'ın vefatı meselesi Âl-i İmrân, 55.
İshak (a.s.) Bakara, 133, 136, 140; Âl-i İmrân, 84; Nisâ, 163; En'âm, 84; Hûd, 71; Yusuf, 6, 38; Meryem, 49;

Ankebût, 27; Sâffât, 112, 113; Sad, 45.

İsmail (a.s.) Bakara, 125, 127, 133, 136, 140; Âl-i İmrân, 84; Nisâ, 163; En'âm, 86; İbrahim, 39; Meryem, 54, 55, 58; Enbiyâ, 85; Sâd, 48.

İsrailoğulları Bakara, 40, 83-102, 122, 211 246; Âl-i İmrân, 93; Maide, 12, 32, 70, 72, 110; İsrâ, 4, 101, 104; Şuarâ, 197; Neml, 76; Secde, 23; Câsiye, 16, 17; Ahkaf, 10.

İsrailoğullarına verilen emirler Bakara, 83, 84.

İsrailoğullarının bozgunculuğu İsrâ, 4-7.

İsrailoğullarının suçları Bakara, 61.

İsrailoğullarına lanet Bakara, 88; Mâide, 13.

Karun Kasas, 76; Ankebût, 39.

Keşişler Mâide, 82.

Lokman (a.s.)'a hikmet verilmiştir Lokman, 13.

Lokman (a.s.)'ın, oğluna öğütleri Lokman, 13, 16, 19.

Lût (a s.) En'âm, 86; Ankebût, 36.

Lût (a.s.) ve kavmi A'râf, 80-84; Hûd, 70, 74, 77-83; 89; Hicr, 59-77; Enbiya, 71-74; Hac, 43; Şuarâ, 160-175; Neml, 54-66; Sâffât, 133-138; Sâd, 13; Kaf, 13; Kamer, 32-39.

Lût (a.s.) 'ın karısı Tahrîm, 10.

Mecûsîler Hac, 17.

Medyen halkı Tevbe, 70; Hac, 49.

Meryem (r.a.) Âl-i İmrân, 36, 37, 42-45; Nisâ, 171; Maide, 17, 110, 116; Tevbe, 31; Enbiyâ, 91.

Meryem'e iftira Nisâ, 156, 157.

Meryem'in İsa (a.s.)'ı dünyaya getirmesi Meryem, 16-36.

Musa (a.s.) Bakara, 51, 53; Âl-i İmrân, 84; En'âm, 84, 91, 154; Yunus, 75; Hûd, 96, 110; İsrâ, 2, 101; Meryem, 51-53; Enbiyâ, 47; Hac 47; Furkan, 35; Ankebût, 39; Secde, 23; Ahzâb, 7, 69; Fussılet, 45; Şûrâ, 13.

Musa (a.s.) ve Harun (a.s.), Firavun ve İsrailoğulları Bakara, 54-93, 246, 248; Nisâ, 153, 164; Maide, 20-26; A'râf, 103-157, 159-172; Yunus, 75- 93; İbrahim, 5-8; Tâ-Hâ, 25-35, 90, 91, Mü'minûn, 44-49; Şuarâ, 10-61; Neml, 7-14; Kasas, 3-42, 76; Sâffât, 114-122; Mü'min, 23-45, 53; Duhân, 17-37; Zuhruf, 46-56; Zâriyât, 38-42; Saff, 5; Nâziât, 15-26.

Musa (a.s.) ve Harun (a.s.) 'a selam Sâffât 120.

Musa (a.s.) ve Hızır (a.s.) Kehf, 60-82.

Musa (a.s.) 'ın duası, A'râf, 155, 156.

Musa (a.s.) 'ın kitabı, Hûd, 17; Ahkaf, 12.

Musa (a.s.) 'ın mucizeleri, A'râf, 107, 108, 117.

Musa (a.s.) 'ın sahifeleri, Necm, 36; A'lâ, 19.

Nuh (a s.) Âl-i İmrân, 33; Nisâ, 163; En'âm, 84; İsrâ, 3, 17; Meryem, 58; Enbiya, 76; Ahzâb, 7; Şûrâ, 13; Hadîd, 26.

Nuh (a.s.) ve kavmi A'râf, 59-64; Tevbe, 70; Yunus, 71-73; Hûd, 25-49, 89; İbrahim, 9; Hac, 42; Mü'minûn, 23-30; Furkan, 37; Şuarâ, 105-122; Ankebût, 14, 15; Sâd, 12; Mü'min, 5, 31; Kaf, 12; Zâriyât, 46; Necm, 52; Kamer, 9-16; Nuh, 1-28.

Nuh (a.s.) 'a selâm Sâffât, 79.

Nuh (a.s.) 'ın duası Nuh, 28.

Nuh (a.s.) 'ın gemisi Hûd, 37-44.

Nuh (a.s.) 'ın karısı Tahrîm, 10.

Nuh (a.s.) 'ın oğlu için kabul olunmayan duası Hûd, 45-47.

Nuh(a.s.) 'ın yaşı Ankebût, 14.

Rahipler Maide, 82; Tevbe, 31, 34.

Ress halkı Furkan, 38; Kaf, 12.

Sâbiîler Maide, 69; Hac, 17.

Sâlih (a.s) ve Semûd kavmi A'râf, 73-79; Tevbe, 70; Hûd, 61-68, 89; İbrahim, 9; Hac, 42; Furkan, 38; Şuarâ, 141-159; Neml, 45-53; Ankebût, 38; Sad, 13; Mü'min, 31; Fussılet, 13, 17; Kaf, 12; Zâriyât, 43-45; Necm, 51; Kamer, 23-31; Hakka, 4, 5; Bürûc, 18; Şems, 11-15.

Sâmirî Tâ-Hâ, 85, 87, 95.
Sebe (halkı) Sebe, 15.
Süleyman (a s.) Bakara, 102; Nisâ, 163; Enam, 84; Enbiya, 78, 79, 81; Sebe, 12; Sad, 30, 34.
Süleyman (a.s.) ve Sebe melikesi Neml, 15-44.
Süleyman (a.s.)'ın hükümdarlığı Ahzâb, 12, 13.
Şuayb (a.s.) ve Medyen halkı A'râf, 85-93; Hûd, 84-95; Şuarâ, 176-191; Ankebût, 36, 37.
Tâlût, Bakara, 247, 249.
Tubba' kavmi, Kaf, 14.
Uzeyr (a.s.), Tevbe, 30.
Yahudiler, Bakara, 62, 111, 113, 120, 135, 140; Âl-i İmrân, 67; Nisâ, 46, 160; Mâide, 18, 41, 44, 51, 64, 69, 82; Tevbe, 30; Nahl, 118; Hac, 17.
Yahudiler lanetlenmişlerdir Mâide, 64, 78.
Yahudiler bozguncudur Mâide, 64.
Yahudilere haram kılınanlar, En'âm, 146.
Yahya (a.s.) Âl-i İmrân, 39; En'âm, 85; Meryem, 7, 12-15.
Yakub (a s.) Bakara, 122, 136, 140; Âl-i İmrân, 84; Nisâ, 163; En'âm, 84; Hûd, 71; Yusuf, 38; Meryem, 49; Ankebût, 27; Sâd, 45.
Ya'kub (a.s.) 'ın oğulları Meryem, 6.
Ya'kub (a.s.) 'ın sabrı Yusuf, 18, 84, 86.
Ye'cûc, Me'cûc Kehf, 91; Enbiya, 96.
Yunus (a.s.) Nisâ, 163; En'âm, 86, Yunus, 98; Sâffât, 139-148.
Yusuf (a.s.) En'âm, 84; Mümin, 34.
Yusuf (a.s.), babası ve kardeşleri Yusuf, 4-20, 58-101.
Yusuf (a.s.)'ın iffeti, Yusuf, 23-29, 32-34, 51.
Yusuf (a.s.)'ın rüya tabiri, Yusuf, 36, 37, 41, 43, 49.
Zekeriyya (a.s.) Âl-i İmrân, 37, 38; En'âm, 85; Enbiya, 89, 90; Meryem, 1-11.
Zü'l Karneyn (a.s.) Kehf, 83-101.
Zü'l-Kifl (a.s.) Enbiyâ, 85; Sad, 48.
Zü'n-Nûn (a.s.) Enbiya, 87-88.

SAVAŞ-CİHAD

Antlaşmayı bozmamak Enfâl, 56, 58, 72; Tevbe, 12, 13.
Birlik-beraberlik Âl-i İmrân, 103-105; Enfâl, 46, 61-63; Bakara, 178.
Barış Nisâ, 128; Enfâl, 61-63; Hucurât, 9.
Barış ve savaş Mümtehine, 8, 9.
Bozguncular Bakara, 11, 12, 204-206.
Bozgunculara itaat edilmez Şuarâ, 151, 152.
Casuslara karşı uyanık olmak Hucurât, 6; Mümtehine, 10.
Cihad Nisâ, 95, 96; Enfâl, 72; Tevbe, 19, 20, 41, 44; Furkan, 52; Hac, 78; Hucurât, 15.
Cihad emri Tevbe, 73.
Cihaddan kaçanlar Tevbe, 81, 86, 87, 90, 93-96.
Düşman milletlere karşı tutum Âl-i İmrân, 28, 73.
Düşmanlara karşı kuvvet hazırlamak Nisâ, 71; Enfâl, 60; Tevbe, 46; Enbiya, 80.
Düşmandan korkmak Tevbe, 13.
Ehl-i kitaba karşı birlik çağrısı Âl-i İmrân, 64.
Ehl-i kitaba karşı tavır Âl-i İmrân, 149; Ankebût 46.
Ehl kitaba uymak Âl-i İmrân, 100, 105.
Esirlere iyi muamele Bakara, 177; Enfâl, 69-71; Muhammed, 4; İnsan, 8-12.
Fitne cinayetten beterdir Bakara, 217.
Fey' ve ganîmetin taksimi Haşr, 6-9.
Ganîmetler Enfâl, 1, 41, 69.
Haram aylarda savaş Bakara, 194, 217; Maide, 2; Tevbe, 5, 36, 37.
Kâfirler dost edilmez Âl-i İmrân, 118-120.
Kahramanlık Bakara, 249-251.
Medîne yahûdilerinin cezalandırılması Haşr, 2-4.
Meşru müdâfaa Şûrâ, 39, 41.

Milletlerarası antlaşma Nisâ, 90, 92.
Nöbet tutmak Âl-i İmrân, 200.
Savaş Bakara, 190-194, 216, 217, 244, 246; Âl-i İmrân, 195; Nisâ, 71-78, 84; Enfâl, 39, 40; Tevbe, 5, 12, 29; Ahzâb, 20, 25, 26.
Savaş için hazırlık Enfâl, 60.
Savaş disiplini Saff, 4.
Savaş emri Tevbe, 11, 123.
Savaş halinde iken barış teklifi Muhammed, 35.
Savaş konusunda gevşeklik gösterenler Muhammed, 20.
Savaşa dair hükümler Muhammed, 4.
Savaşa izin veren ayetler Hac, 39, 40.
Savaşa karşı savaş Tevbe, 36.
Savaşa teşvik Enfâl, 65-67.
Savaşın hikmetleri Enfâl, 5-8, 42-44; Tevbe, 13-15; Muhammed, 4, 31.
Savaşta Allah'a güvenmek
Âl-i İmrân, 173-175; Enfâl, 49; Tevbe, 25-26.
Savaşta münâfıkların tutumu Âl-i İmrân, 154-156, 166-168; Nisâ, 72, 73, 77, 78, 91, 141; Enfâl, 49; Tevbe, 42-53, 65, 66, 81-83, 86, 87, 90, 93-95; Nûr, 54; Ahzâb, 9-20, 24; Muhammed, 20, 21; Fetih, 11, 12, 15, 16.
Savaşta aşırı gitmemek Bakara, 190, 192, 193; Enfâl, 39.
Savaşta sebat ve sabır Nisâ, 104; Enfâl, 15, 16, 45.
Savaşta tarafsızlara dokunmamak Nisâ, 90, 91.
Savaştan geri kalmalarına izin verilenler Tevbe, 91, 92, 122.
Savaştan özürsüz geri kalmak Nisâ, 95; Tevbe, 38-40.
Seferberlik Nisâ, 71; Tevbe, 41.
Yurt Savunması Bakara, 246.
Zafer Allah'tandır Âl-i İmrân, 125, 126, 165.
Zafer, Allah'ın yardım ettiği kimselerindir
Âl-i İmrân, 160; Maide, 56; Tevbe, 15; Rum, 2-5.
Zafer, müminlerindir Âl-i İmrân, 123, 139, 148; Ra'd, 41; Enbiya, 105; Nûr, 55; Rûm, 60; Fetih, 23; Münâfikûn, 8,
Zafer, İslâm'ındır Enbiyâ, 44; Nûr, 55; Fetih 28.

TOPLUM DÜZENİ

Adaletli hakimler Nisâ, 135; Mâide, 8; Şuarâ, 205-207; Sâd, 26.
Allah'ın indirdiği ile hükmetmek Mâide, 44, 45, 47-49.
Biat (devlet reisine itaat sözü) Mâide, 12; Fetih, 10, 18; Mümtehine, 12.
Bozgunculuğun cezası Maide, 33.
Cezada misilleme Nahl, 126; Hac, 22, 60; Şûrâ, 40-43; Mümtehine, 11.
Cezalandırmada adalet Nahl, 126.
Diyet Nisâ, 92; İsrâ, 33.
Faiz (Ribâ) Bakara, 275, 276, 278; Âl-i İmrân, 130.
Fitne Bakara, 217; Nisâ, 91; Mâide, 71; Enfâl, 25, 28, 39; Tevbe, 47, 49; Ahzâb, 14.
Helaller ve haramlar Bakara, 168, 172, 173; Maide, 3, 77, 88, 90; En'âm, 119-121, 145; A'râf, 13; Nahl, 115.
Hak, insanların arzularına tabi olmaz Mü'minûn, 71.
Hakkı ayakta tutmak Maide, 5.
Haksız isyan A'râf, 33.
Hapis cezası Nisâ, 15.
Hatâen adam öldürmenin cezası Nisâ, 92.
Hıristiyanlar ve yahudiler dost edilmez Maide, 51.
Hıristiyanlar ve yahudileri taklit, Bakara, 120.
Hırsızlığın cezası Maide, 38.
İçtimâi mesuliyet Nisâ, 85.
İntihar Nisâ, 29-31.
Islah etmek Bakara, 160, 182.
İstişâre-müşâvere Bakara, 233; Âl-i

İmrân, 159; A'râf, 107-114; Neml, 29-34; Şûra, 38.

İyiliği emretmek, kötüyü yasaklamak Âl-i İmrân, 104, 110, 114; A'râf, 157; Tevbe, 67, 71, 112; Hac, 41; Lokman, 17.

Kadınların hakimliği Zuhruf, 18.

Kâfirlere itaat edilmez Âl-i İmrân, 149; Kehf, 28; Furkan, 52; Kasas, 86; Ahzâb, 1-3, 48; Şûrâ, 15; İnsan, 24; Alâk, 19.

Katillerin cezası Nisâ, 92, 93; Mâide, 32; Furkan, 68, 69.

Kısas Bakara, 178-179; Mâide, 45.

Köle ve cariyelere iyilik ve hürriyet sağlamak Bakara, 177; Âl-i İmrân, 35; Nisâ, 36, 92; Maide, 89; Nahl, 71; Nûr, 33; Mücadele, 3; Beled, 12, 13.

Kötülüğün karşılığı denk bir cezadır Şûrâ, 40.

Kötülüğün teşhiri Nisâ, 148.

Liderlerin bozulması İsrâ, 16.

Makam ve mevki
En'âm, 123; Yusuf, 54-56; Şuarâ, 83; Neml, 15-16; Sad, 35.

Mesuliyetin şahsiliği Nisâ, 112; En'âm, 164; Yunus, 41; İsrâ, 15; Ankebût, 12; Fâtır, 18; Zümer, 7; Şûrâ, 15; Necm, 38.

Milletlerarası antlaşma Nisâ, 90, 92.

Mîras Nisâ, 7, 8, 11, 13, 19, 33, 127, 176; Fecr, 19.

Muaşeret kaideleri Ahzâb, 53.

Mükellefiyetin şahsiliği Nisâ, 84.

Mutedil topluluk Maide, 66.

Mülkiyet hakkına saygı Bakara, 188.

Mülkiyete tecavüz Nisâ, 161.

Müminler Allah'ın halifesidir En'âm, 165.

Münâfıklara itaat edilmez Ahzâb, 1-3, 48.

Refahın yaygınlaştırılması Haşr, 7.

Selam verene "Müslüman değilsin" demeyiniz Nisâ, 94.

Selam vermek ve giriş izini istemek Nûr, 27, 29, 54, 59, 61.

Selam verene daha güzeli ile karşılık vermek Nisâ, 86.

Şahitlik yapmak Bakara, 142, 282; Nisâ, 135; Hadîd, 19.

Şahitliği gizlemek Bakara, 140, 146, 283.

Şahitlikte dürüstlük ve adalet Maide, 8, 106, 108; Yusuf, 81; Talâk, 2; Meâric, 33.

Şahitlikte yalan Bakara, 42, 188; Furkan, 72.

Şeriat Maide, 48; Hac, 67; Şûrâ, 13, 21: Câsiye, 18.

Şuursuz taklit Bakara, 170, 171.

Taammüden adam öldürme Nisâ, 93; Maide, 32.

Teklifte vüs'at ve kolaylık Bakara, 286; A'râf, 42; Mü'minûn, 62; Talâk, 7.

Ülü'I-emre itaat Nisâ, 59, 83; En'âm, 105.

Vasiyet Bakara, 180-182, 240; Nisâ, 12; Mâide, 106, 108.

Vazife talep etmenin cevazı Yusuf, 55.

Yemin Bakara, 224, 225; Maide, 89; Nahl, 91.

Zarûret ve azîmet-ruhsat Maide, 3; En'âm, 115, 119; Nahl, 115.

Zina iftirasının cezası Nûr, 4, 5.

YER İSİMLERİ

Bedir Âl-i İmrân, 123.

Beyt-i Harâm Maide, 2; Kureyş, 3.

Beyt-i Ma'mûr (Kâbe) Tûr, 4.

Cûdî (dağı) Hûd, 44.

İrem Fecr, 7.

Huneyn Tevbe, 25.

Kâbe Maide, 97.

Medine Tevbe, 120.

Medyen Tâ-Hâ, 40; Kasas, 22, 23.
Mekke Âl-i İmrân, 96; Fetih, 24.
Merve Bakara, 158.
Mescid-i Dırar Tevbe, 107.
Mescid-i Haram Bakara, 144, 149, 150, 217; Enfâl, 34; Tevbe, 7, 28; Hac, 26; Fetih, 27.
Mısır Yunus, 87; Yusuf, 21, 99; Zuhruf, 51.
Mukaddes Arz Mâide, 21.
Safa (tepesi) Bakara, 158.
Sidre-i Müntehâ Necm, 14, 16.
Tûr (dağı) Bakara, 63; Nisâ, 154; Kasas, 46; Meryem, 52; Tûr, 1.
Tûr-i Sina Tin, 2.
Tuvâ vâdisi Tâ-Hâ, 12; Nâziât, 16.

MUHTELİF MEVZULAR

Ashab-ı Kiram Tevbe, 100, 117; Hicr, 110; Hac, 57; Haşr, 9; Mümtehine, 10.
Bedbaht insanlar Hûd, 105-107.
Büyük günahlar Nisâ, 31; Necm, 32; Şûrâ, 37.
Cahiliye Ahzâb, 22.
Cahiliye hükmü Mâide, 50.
Cinler ateşten yaratılmıştır Rahmân, 15.
Cinler Kur'an'a iman etmişlerdir Ahkaf, 29, 32; Cin, 1-15.
Dua A'râf, 55, 56, 205, 206; Ra'd, 14; Kehf, 28; Secde, 16; Mü'min, 60.
Duada aşırılıktan sakınmak A'râf, 55, 100, 205; Tâ-Hâ, 8.
Duaların kabulü Bakara, 186; Şûrâ, 26.
Ebu Leheb ve karisi Tebbet, 1-5.
Ehl-i Beyt Ahzâb, 33.
"Elest" bezmi A'râf, 172.
Helaller haram sayılmaz Maide, 87, 88.
Herkesin ettiği kendinedir Kasas, 55.
Hudeybiye Musâlahası Fetih, 10-26.
Husrandan kurtulan insanlar Asr, 1-3.
Hüküm Allah'a aittir Yusuf, 40, 67; Ra'd, 41; Mü'min, 12.
İblis'in isyanı Bakara, 34, A'râf, 11-13; Hicr, 28-33; İsrâ, 61-62; Kehf, 50; Tâ-Hâ 116; Sad, 71-76.
İrşad metodu Bakara, 82, 263: Âl-i İmrân, 159; En'âm, 52; Nahl, 125; İsrâ, 53; Tâ-Hâ, 42, 44; Enbiyâ, 108, 109; Şuarâ, 15, 29; Abese, 1-12.
Haram aylar Bakara, 194, 217; Tevbe, 5, 36.
Hayır Bakara, 216; Nisâ, 170, 171; En'âm, 17, 158; A'râf, 188; Nahl, 30.
Hayır ve şer Âl-i İmrân, 180, Yunus, 11; İsrâ 10.
Hayır ve şer Allah'tandır Fetih, 11; Yunus, 107; Nahl, 53, 54.
Hicret Âl-i İmrân, 195; Nisâ, 98, 100; Enfâl, 72, 74, 75; Tevbe, 19, 20; Nahl, 41.
İfk (Hz. Âişe'ye iftira olayı) Nûr, 11-19.
İstiğfar Âl-i İmrân, 135; Nisâ, 106; Muhammed, 19; Fetih, 3; Zâriyât, 18; Münâfikûn, 5, 6; Müzzemmil, 20.
Kader En'âm, 59; Tevbe, 51; Hadîd, 22, 23; Kamer, 49.
Kadir gecesi Kadr, 1-5.
Kıble ayetleri Bakara, 142-150.
Kurtuluş yurdu Yunus, 25.
Lât, Uzza ve Menât putları Necm, 19, 20.
Levh-i mahfuz Neml, 75; Bürûc, 22.
Maymunlaşan ve domuzlaşanlar Mâide, 60.
Medineliler Ahzâb, 13.
Mezar taşlarıyla övünenler Tekâsür, 1, 2.
Musibetler imtihandır Bakara, 155-157.
Nûr, Allah'tandır Nûr, 40.
Nûr âyeti Nûr, 35.
Putları, şefaatçi sayanlar Yunus, 18.

"Rabbimiz Allah'tır" deyip dürüst olanlar Ahkâf, 13.
Ramazan ayı Bakara, 185.
Ruh nedir İsrâ, 85.
Ruh-ı Emîn(Cebrail) Şuarâ, 193.
Rûhu'l-Kudüs Bakara, 87, 253; Mâide, 110; Nahl, 102.
Rumlar Rûm, 2.
Sıkıntılarla imtihan Bakara, 214.
Takva Bakara, 197; A'râf, 26; Hac, 37.
Takva sahipleri Bakara, 2-5, 177; Âl-i İmrân, 133-136 Zâriyât, 15-19.
Takvanın değeri Hucurât, 13.
Temizlik Maide, 6, 100; Enfâl, 37; Tevbe, 108; Vâkıa, 79; Müddessir, 4.
Tevbe Bakara, 160; Âl-i İmrân, 89; Nisâ, 16-18; Maide, 39; En'âm, 54; Hûd, 61, 92, 112; Meryem, 60; Tâ-Hâ, 82; Nûr, 31; Furkan, 70, 71; Kasas, 67; Tahrîm, 8.
Tevekkül Furkan, 58; Neml, 79; Şuarâ, 217; Ahzâb, 3, 48; Teğâbün, 13.
Sağdakiler Vâkıa, 8, 10-40, 90, 91; Müddessir, 39; Beled, 18.
Soldakiler Vâkıa, 9, 41-57; Beled, 19.
Vahiy yolları Şuarâ, 51.
Velâyet Allah'a mahsustur Kehf, 44.
"Yalnız dünya hayatı haktır" diyenler Enam, 29.
Zeyd ve Zeyneb hakkındaki ayet Ahzâb, 37.
Zikir Âl-i İmrân, 190; Hac, 35; Ahzâb, 9.
Zikir ve tesbih Ahzâb, 41, 42.
Zikir adabı A'râf, 205.
Zulmet-Nûr Bakara, 257; Mâide, 16; En'âm, 1; Ra'd, 16; İbrahim, 1; Ahzâb, 43; Fâtır, 20; Hadîd, 9; Talâk, 11.

FİHRİST

I. Cilt

Fatiha Sûresi..... 17
Bakara Sûresi 21
Âl-i İmran Sûresi 369
Nisâ Sûresi 575

II. Cilt

Nisâ Sûresi 17
Mâide Sûresi 203
En'am Sûresi 371
A'raf Sûresi.....471

III. Cilt

Enfal Sûresi 17
Tevbe Sûresi 61
Yûnûs Sûresi 145
Hûd Sûresi 215
Yûsûf Sûresi 277
Râd Sûresi.....355
İbrahim Sûresi 385
Hicr Sûresi.....413
Nahl Sûresi.....441
İsrâ Sûresi.....501

IV. Cilt

Kehf Sûresi..... 17
Meryem Sûresi..... 75
Tâhâ Sûresi 115
Enbiya Sûresi.....173
Hac Sûresi.....231
Mü'minûn Sûresi.....277
Nûr Sûresi.....315
Furkan Sûresi 369
Şuârâ Sûresi.....413
Neml Sûresi.....471
Kasas Sûresi 515
Ankebût Sûresi.....581
Rûm Sûresi.....621

V. Cilt

Rûm Sûresi..... 17
Lokman Sûresi 39
Secde Sûresi..... 67
Ahzab Sûresi..... 83
Sebe Sûresi 145
Fâtır Sûresi.....173
Yâsîn Sûresi.....199
Sâffât Sûresi.....241
Sâd Sûresi.....289
Zümer Sûresi.....329
Mü'min Sûresi 367
Fûssilet Sûresi.....401
Şûra Sûresi.....427
Zuhruf Sûresi.....459
Dûhan Sûresi 487
Câsiye Sûresi 503
Ahkâf Sûresi 517
Muhammed Sûresi.....535
Fetih Sûresi 553

VI. Cilt

Hucûrat Sûresi 17
Kaf Sûresi..... 31
Zariyat Sûresi 43
Tûr Sûresi 57
Necm Sûresi 69

Kamer Sûresi 85
Rahman Sûresi.....101
Vâkıa Sûresi 115
Hadid Sûresi 133
Mücâdele Sûresi 153
Haşr Sûresi.....167
Mümtehine Sûresi.....179
Saff Sûresi 191
Cûm'a Sûresi 197
Münâfikun Sûresi.....203
Teğâbûn Sûresi 207
Talâk Sûresi 217
Tahrim Sûresi.....229
Mülk Sûresi.....243
Kalem Sûresi 259
Hâkka Sûresi 285
Meâric Sûresi 297
Nûh Sûresi 305
Cin Sûresi.....313
Müzzemmil Sûresi.....323
Müddessir Sûresi 333
Kıyâmet Sûresi.....345
İnsân Sûresi 355
Mürselât Sûresi 365
Nebe' Sûresi 375
Nâziat Sûresi 383
Abese Sûresi.....393
Tekvir Sûresi.....401
İnfitar Sûresi 407
Mutaffifin Sûresi 411
İnşikak Sûresi 419
Bûruc Sûresi 425
Tarık Sûresi 437
A'lâ Sûresi 441
Gâşiye Sûresi.....447
Fecr Sûresi 453
Beled Sûresi 463
Şems Sûresi 469
Leyl Sûresi 473
Duhâ Sûresi.....479
İnşirah Sûresi 485
Tin Sûresi.....491
Alâk Sûresi 495
Kadir Sûresi.....501
Beyyine Sûresi 505
Zilzâl Sûresi.....509
Âdiyât Sûresi 511
Karia Sûresi.....515
Tekâsür Sûresi 519
Asr Sûresi 523
Hümeze Sûresi.....525
Fil Sûresi.....529
Kureyş Sûresi 533
Mâûn Sûresi 535
Kevser Sûresi.....537
Kâfirun Sûresi 539
Nâsr Sûresi.....541
Tebbet Sûresi.....543
İhlâs Sûresi 545
Felâk Sûresi.....547
Nâs Sûresi.....551

ALFABETİK FİHRİST

A'lâ Sûresi VI / 441
A'raf Sûresi II / 471
Abese Sûresi VI / 393
Âdiyât Sûresi VI / 511
Ahkâf Sûresi V / 517
Ahzab Sûresi V / 83
Âl-i İmran Sûresi I /369
Alâk Sûresi VI / 495
Ankebût Sûresi IV / 581
Asr Sûresi VI / 523
Bakara Sûresi I /21
Beled Sûresi VI / 463
Beyyine Sûresi VI / 505
Bûruc Sûresi VI / 425
Câsiye Sûresi V / 503
Cin Sûresi VI / 313
Cûm'a Sûresi VI / 197
Duhâ Sûresi VI / 479
Dûhan Sûresi V / 487
En'am Sûresi II / 371
Enbiya Sûresi IV / 173
Enfal Sûresi III / 17
Fâtır Sûresi V / 173
Fatiha Sûresi I / 17
Fecr Sûresi VI / 453
Felâk Sûresi VI / 547
Fetih Sûresi V / 553
Fil Sûresi VI / 529
Furkan Sûresi IV / 369
Fûssilet Sûresi V / 401
Gâşiye Sûresi VI / 447
Hac Sûresi IV / 231
Hadid Sûresi VI / 133
Hâkka Sûresi VI / 285
Haşr Sûresi VI / 167
Hicr Sûresi III / 413
Hucûrat Sûresi VI / 17
Hûd Sûresi III / 215
Hümeze Sûresi VI / 525
İbrahim Sûresi III / 385
İhlâs Sûresi VI / 545
İnfitar Sûresi VI / 407
İnsân Sûresi VI / 355
İnşikak Sûresi VI / 419
İnşirah Sûresi VI / 485
İsrâ Sûresi III / 501
Kadir Sûresi VI / 501
Kaf Sûresi VI / 31
Kâfirun Sûresi VI / 539
Kalem Sûresi VI / 259
Kamer Sûresi VI / 85
Karia Sûresi VI / 515
Kasas Sûresi IV / 515
Kehf Sûresi IV / 17
Kevser Sûresi VI / 537
Kıyâmet Sûresi VI / 345
Kureyş Sûresi VI / 533
Leyl Sûresi VI / 473
Lokman Sûresi V / 39

Mâide Sûresi II / 203
Mâûn Sûresi VI / 535
Meâric Sûresi VI / 297
Meryem Sûresi IV / 75
Muhammed Sûresi V / 535
Mutaffifin Sûresi VI / 411
Mü'min Sûresi V / 367
Mü'minûn Sûresi IV / 277
Mücâdele Sûresi VI / 153
Müddessir Sûresi VI / 333
Mülk Sûresi VI / 243
Mümtehine Sûresi VI / 179
Münâfikun Sûresi VI / 203
Mürselât Sûresi VI / 365
Müzzemmil Sûresi VI / 323
Nahl Sûresi III / 441
Nâs Sûresi VI / 551
Nâsr Sûresi VI / 541
Nâziat Sûresi VI / 383
Nebe' Sûresi VI / 375
Necm Sûresi VI / 69
Neml Sûresi IV / 471
Nisâ Sûresi I /575
Nisâ Sûresi II /17
Nûh Sûresi VI / 305
Nûr Sûresi IV / 315
Râd Sûresi III / 355
Rahman Sûresi VI / 101
Rûm Sûresi IV / 621
Rûm Sûresi V / 17
Sâd Sûresi V / 289
Saff Sûresi VI / 191
Sâffât Sûresi V / 241
Sebe Sûresi V / 145
Secde Sûresi V / 67
Şems Sûresi VI / 469
Şuârâ Sûresi IV / 413
Şûra Sûresi V / 427
Tâhâ Sûresi IV / 115
Tahrim Sûresi VI / 229
Talâk Sûresi VI / 217
Tarık Sûresi VI / 437
Tebbet Sûresi VI / 543
Teğâbûn Sûresi VI / 207
Tekâsür Sûresi VI / 519
Tekvir Sûresi VI / 401
Tevbe Sûresi III / 61
Tin Sûresi VI / 491
Tûr Sûresi VI / 57
Vâkıa Sûresi VI / 115
Yâsîn Sûresi V / 199
Yûnûs Sûresi III / 145
Yûsûf Sûresi III / 277
Zariyat Sûresi VI / 43
Zilzâl Sûresi VI / 509
Zuhruf Sûresi V / 459
Zümer Sûresi V / 329